

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

2021
YILLIK
RAPORU

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

2021

YILLIK RAPORU

T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

Adres: Kavaklıdere Mahallesi Zeytindalı Cad. No: 4 Çankaya/ANKARA
T. (312) 465 22 00 F: (312) 465 22 65
iletisim@ombudsman.gov.tr www.ombudsman.gov.tr

Hazırlayan

Strateji Geliştirme Biriminin Koordinasyonunda Tüm Kurumun Katkılarıyla Hazırlanmıştır.

Baskı Yeri ve Tarih: Ankara 2022

T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

2021

YILLIK RAPORU

Ocak 2022, ANKARA

Mustafa Kemal Atatürk
Türkiye Cumhuriyeti Kurucusu ve İlk Cumhurbaşkanı

Recep Tayyip Erdoğan
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Mustafa Şentop
Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Şeref Malkoç
Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi

İçindekiler

BÖLÜM I	13
1. 2021 YILI ÖZETİ	14
1.1 2021 YILI ÖZETİ	14
1.2 RAKAMLARLA 2021	26
BÖLÜM II	29
2. KAMU BAŞDENETÇİSİNİN SUNUŞU	30
2.1 Kamu Başdenetçisi Sn. Şeref MALKOÇ	30
BÖLÜM III	37
3. KAMU DENETÇİLERİNİN SUNUŞLARI	38
3.1. Sn. Yahya AKMAN	38
3.2. Sn. Fatma Benli YALÇIN	41
3.3. Sn. Arif DÜLGER	45
3.4. Sn. Sadettin KALKAN	49
3.5. Sn. Celile Özlem TUNÇAK	51
BÖLÜM IV	53
4. ŞİKÂyet BAŞVURU USULÜ VE BAŞVURULARA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER	54
4.1. ŞİKÂyet BAŞVURU USULÜ	54
4.2. ŞİKÂyet İNCELEME SÜRECİ VE KARARLAR	55
4.3. GENEL İSTATİSTİKLER	56
4.4. DOSTANE ÇÖZÜME İLİŞKİN İSTATİSTİKLER	79
4.5. TAVSİYE VE KISMEN TAVSİYE KISMEN RET KARARLARINA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER	80
4.6. KURUMUMUZUN SORUN ÇÖZME YETEĞİNE İLİŞKİN BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ	82
BÖLÜM V	85
5. ŞİKÂyet HAKKINA ERİŞİMİN KOLAYLAŞTIRILMASI VE ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI	86
5.1. KURUMUMUZUN BİLGİ İŞLEM ALTYAPISI ALANINDA YAPILAN FAALİYETLER	87
5.2. ŞİKÂyet BAŞVURULARINA İLİŞKİN BİLGİLENDİRME İSTATİSTİKLERİ	90
5.3. PERSONEL YETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI FAALİYETLERİ	91
BÖLÜM VI	95
6. KDK'NIN ÖNLEYİCİ FONKSİYONU VE ÜLKEMİZE KATMA DEĞERİ	96
6.1. ADALETE KOLAY, HIZLI ERİŞİM İLE DOSTANE ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ	96
6.1.1. DOSTANE ÇÖZÜM KARARLARI	98
6.2. TAVSİYE KARARLARIMIZLA SAĞLANAN KATMA DEĞER	122
6.2.1. İYİ YÖNETİM AÇISINDAN SAĞLANAN KATKI	123
6.2.2. MEVZUAT DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİLERİMİZLE GERÇEKLEŞEN KATKI	139
6.3. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNUN ÜLKEMİZE OLAN KATMA DEĞERİ HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME	153

BÖLÜM VII	159
7. BAŞVURULARA İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER	160
7.1. ADALET, MİLLİ SAVUNMA VE GÜVENLİK	160
7.1.1. Ceza ve İnfaz Kurumlarının Faaliyetleri	160
7.1.2. Adalet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Faaliyetler	167
7.1.3. Bilgi Edinme Hakkı ve Dilekçe Hakkının Kullanımının Engellenmesi	170
7.1.4. Millî Savunma Hizmetleri ve Askerlerle İlgili Uygulamalar	175
7.1.5. Kolluk Kuvvetleri Faaliyetleri	179
7.2. AİLENİN KORUNMASI	181
7.3. BİLİM, SANAT, KÜLTÜR VE TURİZM	184
7.4. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK	185
7.4.1. Sosyal Güvenlik Hakkı	185
7.4.2. Çalışma Hayatı	212
7.5. ÇOCUK HAKLARI	220
7.5.1. Çocuk Adalet Sisteminde Çocuğun Mahremiyet Hakkının Korunması ve Suça Sürüklenen Çocukların Bilgilerinin İlanen Tebliği Yönteminin Değiştirilmesi	221
7.5.2. Çocuğun Korunma ve Bakım Hakkı Kapsamında Bakım Tedbiri Kararının Uzatılması	221
7.5.3. Çocuğun Bilgiye Erişim Hakkı Kapsamında, Kaliteli İnternet Hizmeti Sunulması	222
7.5.4. Özel Gereksinimli Otizmlî Çocukların Pandemi Sürecindeki Eğitim Hakkı	223
7.5.5. Koruma Altındaki Gençlerin Eğitim Hakkı Kapsamında Öğrenim Harçlıklarındaki Kesintiler	224
7.5.6. Mülteci Çocukların Eğitim Hakkına Erişimi, Diğer Çocuklarla Eşit Haklardan Faydalanma Hakkı ve Çocuklara Yönelik Ayrımcılık Yapılmaması	225
7.5.7. Uzaktan Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Sağlanması	225
7.5.8. Çocuğun Eğitim Hakkına Fırsat Eşitliği Temelinde Erişimi İçin Tablet Temini	226
7.5.9. Çevrim İçi Sınav Sisteminden Kaynaklı Olarak Sınavı Tamamlayamayan Öğrencilerin Mezun Olabilmeleri İçin Telafi Sınavı Yapılması ve Eğitim Hakkına Erişim	227
7.5.10. Çocuğun Dinlenme, Boş Zaman Değerlendirme, Oynama ve Yaşına Uygun Etkinliklerde Bulunma Hakkı	227
7.5.11. Çocukların Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı	227
7.5.12. Çocuğun Sosyal Yardım Hakkı Kapsamında Aileye Nakdi Yardım Yapılması	228
7.5.13. Bilgiye Erişim Hakkı ve Güvenli İnternet Kullanımı	229
7.5.14. KDK Çocuk Hakları Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Faaliyetler	229
7.6. EĞİTİM-ÖĞRETİM, GENÇLİK VE SPOR	237
7.6.1. Sınavlar ve Bağlantılı Uygulamalar	239
7.6.2. Öğrencilerle İlgili İşlem, Eylem ve Uygulamalar	247
7.6.3. Yükseköğretim Hizmetlerine İlişkin Konular	251
7.6.4. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretime İlişkin Sorunları	257

7.6.5. Spor Federasyonlarının İşlem ve Uygulamaları	259
7.7. EKONOMİ, MALİYE VE VERGİ.....	265
7.7.1. Bankacılık İşlemleri	266
7.7.2. İhale İş ve İşlemleri.....	271
7.7.3. Kamu Alacakları ve Kamu Borçları	272
7.7.4. Vergi İşlemleri	275
7.7.5. Sigortacılık İşlemleri.....	277
7.7.6. Ekonomi, Maliye ve Vergiye İlişkin Diğer Konular	279
7.8. ENERJİ, SANAYİ, GÜMRÜK VE TİCARET	280
7.8.1. Enerji ve Tabii Kaynaklar	281
7.8.2. Enerji Piyasasında Özel Hukuk Tüzel Kişilerince Yürütülen Hizmetler	282
7.9. ENGELLİ HAKLARI VE SOSYAL HİZMETLER.....	284
7.9.1. Sosyal Yardım Taleplerinin Değerlendirilmesi.....	285
7.10. İNSAN HAKLARI	295
7.10.1. Kapalı Kurumlarda Yürütülen İş ve İşlemler ile Uygulamaların Temel İnsan Hakları İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi	297
7.10.2. Terör Gerçeği ve Terörizm ile Mücadelenin Zorlukları.....	309
7.10.3. Toplanma ve İfadeyi Açıklama Özgürlüğünün Kapsamı ve Önemi	311
7.10.4. Kişisel Verilerin Korunmasının Önemi.....	314
7.10.5. İnsan Hakları Açısından COVID-19 ve Bu Kapsamda İletilen Başvuruların Değerlendirilmesi.....	318
7.11. KADIN HAKLARI	320
7.11.1. Kadın Hakları Alanında Kurumumuza Yapılan Şikâyet Başvuruları ve Karar Örnekleri	320
7.11.2. Kadın Hakları Alanıyla İlgili Faaliyetler.....	323
7.12. KAMU PERSONEL REJİMİ-I.....	327
7.12.1. Personel Alımı	328
7.12.2. Atama, Nakil, Görevlendirme ve Yer Değiştirme	329
7.12.3. İlerleme ve Yükselme.....	331
7.12.4. Kadro ve Pozisyonlar	333
7.12.5. Mali Haklar.....	335
7.12.6. Sosyal Haklar ve Yardımlar.....	337
7.12.7. Genel Haklar	339
7.12.8. Disiplin Cezaları ve Memuriyetin Sona Ermesi	344
7.12.9. Mobbing (Kamu Personelinin Tutum ve Davranışları)	347
7.13. KAMU PERSONEL REJİMİ-II	349
7.13.1. İdarede İşçi Statüsünde Çalışanların İş Kanunu ve İş Akdinden Kaynaklı Sorunları	349
7.14. MAHALLİ İDARELERCE YÜRÜTÜLEN HİZMETLER	357
7.14.1. Mülkiyet Hakkı ile Belediyelerin İmar İşlem ve Uygulamaları	361
7.14.2. Ruhsat İş ve İşlemleri ile Yapı Kayıt Belgesi.....	362
7.14.3. Altyapı Hizmetleri ve Belediyeler	365
7.14.4. Belediyelerce Alınan Vergi, Resim, Harç ve Benzeri Mali Yükümlülükler	370

7.14.5. Belediyelerin Toplu Taşıma, Otopark ile Trafik Düzeni ve Güvenliğinin Sağlanmasına Yönelik Hizmetleri.....	375
7.14.6. Belediyeler ve Su Hizmetleri	379
7.14.7. Temizlik, Katı Atık Yönetimi, Çevre Kirliliği ve Belediyeler	383
7.14.8. Zabıta Hizmetleri, Çevre Düzenleme Hizmetleri, İtfaiye Hizmetleri, Cenaze Defin ve Mezarlık Hizmetleri, Evlendirme Hizmetleri Gibi Belediyelerce Yürütülen Diğer Hizmetler	385
7.15. MÜLKİYET HAKKI	388
7.15.1. Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Alma ile İlgili İşlemler	389
7.16. NÜFUS, VATANDAŞLIK, MÜLTECİ VE SİĞİNCİ HAKLARI	390
7.16.1. İsim Denklik Belgesi	390
7.16.2. Ad Değişikliği Talepleri	391
7.16.3. Vatandaşlık Başvuruları.....	392
7.16.4. Uluslararası Koruma Statüsüne Yönelik Başvurular	394
7.16.5. Vatansız Kişi Kimlik Belgesi	395
7.16.6. İkamet İzinleri	396
7.16.7. Pasaport İptali/Yurt Dışı Çıkış Yasağı Uygulaması	397
7.17. ORMAN, SU, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK	398
7.17.1. Kentsel Dönüşüm Başvuruları.....	398
7.17.2. Çevre kirliliği	400
7.17.3. Orman, Su, Çevre ve Şehirciliğe İlişkin Diğer Konular	401
7.18. SAĞLIK	404
7.19. ULAŞTIRMA, BASIN VE İLETİŞİM.....	407
7.19.1. Ulaştırma.....	409
7.19.2. Basın.....	413
7.19.3. İletişim.....	414
BÖLÜM VIII	419
8. İDARELERİN KARARLARIMIZA VE BİLGİ-BELGE TALEPLERİMİZE YAKLAŞIMLARI	420
8.1. İDARELERİN KARARLARIMIZA YAKLAŞIMLARI	420
8.1.1. TAVSİYE KARARLARINA OLUMLU YAKLAŞAN İDARELER.....	422
8.1.2. TAVSİYE KARARLARINA OLUMSUZ YAKLAŞAN İDARELER.....	443
8.2. İDARELERİN BİLGİ VE BELGE TALEPLERİMİZE YAKLAŞIMLARI.....	457
BÖLÜM IX	461
9. HAK ARAMA KÜLTÜRÜNÜN YAYGINLAŞTIRILMASI VE PAYDAŞLARLA İLİŞKİLER.....	462
9.1. ULUSAL DÜZEYDE FAALİYETLER	463
9.1.1. BASIN VE MEDYA İLE İLİŞKİLER.....	463
9.1.2. KURUMSAL TANITIM VE ORGANİZASYONLAR İLE TÜM PAYDAŞLARLA BULUŞMALAR	469
9.2. ULUSLARARASI FAALİYETLER	497
9.2.1. PROJE FAALİYETLERİ	497
9.2.2. YURT DIŞI TOPLANTILAR, ÇALIŞMA ZİYARETLERİ VE ÜLKEMİZE ÇALIŞMA ZİYARETİ GERÇEKLEŞTİREN OMBUDSMANLIK KURUMLARI	501
9.2.3. ULUSLARARASI OMBUDSMANLIK AĞLARI İLE İLİŞKİLER.....	508

9.2.4. TÜRKİYE’DE YERLEŞİK DİPLOMATİK MİSYON TEMSİLCİLİKLERİ VE YABANCI KURUMLARIN ZİYARETLERİ	512
9.2.5. KURUMUMUZUN YAPTIĞI ZİYARETLER	518
9.2.6. TOPLANTILAR, ÇEVİRİM İÇİ TOPLANTILAR VE ULUSLARARASI KONFERANSLAR	519
9.2.7. DİĞER FAALİYETLERİ	525
9.3. RAPORLAR VE YAYINLAR	528
BÖLÜM X	529
10. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İLE İLİŞKİLER	530
10.1. 2020 Yıllık Raporumuzun Meclis Başkanı Mustafa Şentop’a Takdimi	530
10.2. Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan’ın TBMM Karma Komisyonunca Seçimi	530
10.3. 2019 Yıllık Raporumuzun TBMM Genel Kurulunda Görüşülmesi	531
10.4. 2020 Yıllık Raporumuzun TBMM Genel Kurulunda Görüşülmesi	532
10.5. 2020 Yıllık Raporumuzun Karma Komisyonunda Sunumu	532
10.6. Bütçe Görüşmelerimiz	540
BÖLÜM XI	541
11. KURUMSAL BİLGİLER.....	542
11.1. GENEL BİLGİLER VE KURUMSAL ALANDA YAPILAN FAALİYETLER	542
11.1.1. Teşkilât Yapısı	542
11.1.2. İnsan Kaynakları	544
11.1.3. Donanım Bilgileri	546
11.1.4. Kurum Bütçesi	546
11.1.5. Kurumsal Alanda Yapılan Faaliyetler	550
BÖLÜM XII	553
12. HEDEF VE BEKLENTİLER.....	554
12.1. 2022 YILI HEDEFLERİMİZ	554
12.2. BEKLENTİLERİMİZ	556

Bölüm I

2021
YILLIK RAPORU

2021 YILI ÖZETİ

1.1 2021 YILI ÖZETİ

Kurumumuz, idarenin, hukuka, hakkaniyete, insan haklarına ve iyi yönetim ilkelerine aykırı işlemlerine karşı bireylerin haklarını korumak, idarenin iyi işleyişini ve hizmet sunumunun kalitesini artırmak ve haklarının bilincinde olan bireylerin yetişmesini sağlamak misyonu kapsamında dokuz yıldır faaliyetlerini yürütmektedir.

Kurumumuzun kamuoyu ve idareler nezdinde farkındalığının artırılması ile sorun çözme yeteneğinin gelişmesinde önemli mesafeler kaydedilmiştir. KDK verdiği kararlar ile milyonlarca vatandaşımızın derdine derman olmuş, idarede iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesi için katkıda bulunmuş, insan haklarının güçlü bir koruyucusu olmuştur. Ayrıca toplumun önemli sorunları hakkında hazırladığı özel raporlar ve yaptığı çalıştaylar sonucu milyonlarca insanı ilgilendiren sorunlara çözüm aramıştır.

Kurumumuz özellikle son yıllar başta olmak üzere oluşturduğu kurumsal stratejisi ve çalışma prensipleriyle;

- Etkin bir hak arama yolu olarak bireylerin Kuruma kolay erişebilmesi ve başta dostane çözüm yolları denenerek bireylerin adalete hızlı erişiminin sağlanması,
- İdareye yaptığı tavsiyeler ve özel raporlarıyla insanı merkeze alan, şeffaf, tarafsız, eşit muamelede bulunan ve hesap verebilir bir idare anlayışının yerleşmesi,
- Hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını benimseyen ve güvence altına alan kişi haklarına saygılı bir idare anlayışının en üst düzeyde yerleşmesi,
- Hak arama kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlayarak, haklarının bilincinde olan bireylerin yetişmesi, alternatif uyuşmazlık yollarının etkin kullanılması ve toplumdaki haklar kültürünün kökleşmesine, katkı sağlamaktadır.

Kurumumuz kamu hizmetlerinin hızlı, sorunsuz olarak yürütülmesi ve insanı temel alan devlet anlayışının en üst düzeyde yerleşmesinin sağlanması amacıyla;

- Bir hak arama kurumu olan Kurumumuza erişimin toplumun tüm kesimlerine yönelik daha da kolaylaştırılması,
- Dostane çözüm ve sulh mekanizmalarının daha da etkin kullanımını sağlayarak bireylerin adalete masrafsız ve kolay erişebilmesinin sağlanması,
- Önleyici ve eğitici rolümüzü ön plana çıkararak idarelere rehberlik edilmesi ve toplumun geniş kesimlerini etkileyen sorunlara daha fazla çözüm üretilmesi,
- İyi yönetim ilkelerini ve insan haklarını önceleyen ve tam anlamıyla benimseyen idari anlayışın kökleşmesi,
- Toplumun tüm kesimlerinde bilinirlik düzeyimizi en üst seviyeye çıkararak, güven veren ve tercih edilen alternatif bir hak arama mekanizması olarak yargının da iş yükünün azaltılması,
- Güçlü bir kurumsal yapılanma ve yetkin personeliyle örnek bir işleyişe sahip olunması,

prensipleriyle faaliyetlerini yürütmektedir.

I- BAŞVURU İNCELEME VERİLERİ

A. ŞİKÂyet BAŞVURU SAYILARI

Kurumumuza 2021 yılında 18.843 başvuru yapılmıştır. Yaklaşık 9 yıllık süreçte yapılan toplam başvuru sayısı ise **189.595'tir**.

> SONUÇLANDIRILAN DOSYA SAYISI

Kurumumuza 2021 yılında yapılan 18.843 adet şikâyet başvurusunun yanında 2020 yılından devreden 2.939 adet dosya ile birlikte toplamda 21.782 adet dosya bu dönemde incelemeye alınmış, başvuruların 19.740 tanesi sonuçlandırılmıştır.

> DOSTANE ÇÖZÜM SAYISI

Şikâyet başvurusunun daha etkin ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlayan **uzlaştırma** yoluyla uyuşmazlıkların çözümü usulü Kurumumuzca en sık başvuru yöntemlerdendir. Kurumun başarısı ikna gücüne dayalı arabuluculuk ve uzlaştırıcı rolünde saklıdır. Bu nedenle şikâyetlerin daha hızlı ve etkin çözümü için Kurumumuzca vatandaş ve idare arasında köprü görevi yürütülerek dostane çözüme ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Kurumumuz dostane çözüm kararıyla, tavsiye kararına gerek kalmaksızın sorunlara çözüm bulmakta ve vatandaşın “**adaletle hızlı erişiminin**” gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır.

2021 yılında dostane yollarla çözülen başvuru sayısı 3.160 olarak gerçekleşmiştir.

B. TAVSİYE KARAR SAYISI

Kurumumuzca 2021 yılında toplam 1.604 adet tavsiye kararı verilmiştir.

Kurumumuzun tanınırlığı ve bilinirliğinin artması ile birlikte Kurumumuza yapılan nitelikli başvuru sayısı artmıştır. Nitelikli başvuru sayısındaki bu artış verilen tavsiye kararlarına da yansyarak tavsiye karar sayılarımızı artırmıştır. Nitekim 2013-2017 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde Kurumumuzca toplam 792 adet tavsiye kararı verilmişken, 2018 yılında 5 yılın toplamından daha çok tavsiye kararı verilerek verilen tavsiye kararı sayısı 946 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında da verilen tavsiye kararı sayısında ciddi bir artış olmuş ve bu sayı 1.270'e ulaşmıştır. 2020 yılına bakıldığında 68.128 adet tavsiye, 704 adet kısmen tavsiye kısmen ret kararı verilmiştir. 2020 yılındaki bu artışta salgın sürecinin önemli bir payı olmuştur. **2021 yılında ise 1.201 tavsiye kararı, 403 kısmen tavsiye kısmen ret kararı verilmiştir.**

> TAVSİYE UYUM ORANI

Ombudsmanlık kurumları kamu vicdanını temsil etmesi, bir hak arama, insan hakları ve adalet kurumu olması sebebiyle hukuk devleti ilkesinin yerine getirilmesinde bir mihenk taşıdır. Bu nedenle ombudsmanlık kurumlarının kararlarına uymak kamu kurum ve kuruluşlarını hukuki açıdan güçlendirmekte, kamuoyu nezdinde daha itibarlı hale getirmektedir. Ombudsman kararlarının uyulma oranı ise, ülke parlamentolarının desteği, medya desteği, kamuoyu ve sivil toplum baskısı ve uymayan idarelerin deşifresi vb. yöntemlerle yükselmektedir.

Kurumumuz da idarelerin kararlara uyma oranlarının yükselmesi için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bunları sıralayacak olursak;

- 1- Kurumumuzca kararların takip edilmesi,
- 2- TBMM desteği,
- 3-Medya ve kamuoyu desteği,

Bu kapsamda Kurumumuz tavsiye kararlarına uyum oranı 2013 yılında %20’lerde iken; 2017 yılında %65’e, 2018 yılında %70’ye, 2019 yılında %75’e, 2020 yılında %76,38’e yükselmiştir. 2021 yılında ise bu oran %79,50’ye ulaşmıştır.

C. BİLGİLENDİRME TALEPLERİNİN KARŞILANMASI

2021 yılında talepte bulunan kişiler ile yüz yüze veya telefonla gerçekleştirilen toplamda **125.028** görüşme sonucunda Kurumumuzca hukuki yardımda bulunulmuş ve ilgililere yol gösterilmiştir.

II- HAK ARAMA KÜLTÜRÜNÜN YAYGINLAŞTIRILMASI

Etkin bir şikâyet mekanizmasıyla idarelerin hukuka ve hakkaniyete aykırı uygulamalarına karşı vatandaşları korumak ve kamu hizmetlerinin insan hakları ile iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde yürütülmesine katkı sağlamak misyonunu üstlenen Kurumumuz, uzun vadede hak arama kültürünün yaygın olduğu bir toplum ve hizmet standartlarının yüksek olduğu bir kamu yönetiminin oluşmasında etkin bir rol oynamayı hedeflemektedir. Tüm bu hedefleri gerçekleştirebilmek için Kurumumuzun geniş kitleler tarafından tanınması ve benimsenmesi son derece önem arz etmektedir.

Kurumumuzun tanınırlık düzeyinin düşük olduğundan hareketle 2017 yılında başlanan ve 2018 ile 2019 yılında devam edilen tanıtım faaliyetleri 2020 ve 2021 yıllarında da özellikle pandemi sebebiyle farklı yöntemler de eklenerek sürdürülmüştür.

A. YAYINLAR

Kurumumuzun tanıtılması ve bilgilendirme faaliyetleri kapsamında 2021 yılında yayımlanan eserlere aşağıda yer verilmiştir:

- Kamu Denetçiliği Kurumu 2020 Yıllık Raporu
- KDK Annual Report 2020
- Kamu Denetçiliği Kurumu 2022-2026 Stratejik Planı
- 2020 Yıllık Raporu Çocuk Hakları Bölümü
- 2020 Yıllık Raporu Kadın Hakları Bölümü
- Ombudsman: Kamu Denetçiliği Kurumu Bülteni
- Ombudsman Akademik (Hakemli Dergi) Sayı:13,14
- Kamu Denetçiliği Kurumu 2020 Yılı Faaliyet Raporu
- Kamu Denetçiliği Kurumu 2021 Performans Programı
- Ombudsman Halkla Buluşuyor
- Ombudsman Üniversitelerle Buluşuyor
- Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları Çalıştay Raporu

B. ÜNİVERSİTELİLER İLE İLİŞKİLER

Kurumumuz ve Avrupa Birliği ile ortak yürütülmekte olan “**İnsan Haklarının Korunması ve Tanıtılmasında Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Projesi**” kapsamında Kamu Başdenetçisi, Gençlik ve Spor Bakanı Dr. Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Erinç Sağkan, Kamu Denetçileri ile üniversite ombudsmanlık öğrenci kulüplerinin temsilcileri, Ankara’daki bazı liselerden temsilci olarak lise öğrencileri, spor federasyonlarından bazı milli sporcular, bazı baro başkanları, Türkiye Gençlik Federasyonu temsilcisi gençler ve ilgili kamu kurumu temsilcilerinin katıldığı “**Gençliğin Hak Arama Kültürü**” temalı ulusal ombudsmanlık sempozyumu düzenlenmiştir.

Üniversitelerde, öğrenciler arasında hukuk, adalet, insan hakları ve hakkaniyet anlayışını geliştirmek adına bugün itibarıyla **100 adet üniversitede** ombudsmanlık topluluğu oluşturulmuştur.

Üniversiteli öğrenciler arasında KDK’nın tanınırlığını artırmak amacıyla birçok üniversite kampüsü ziyaret edilerek konferanslar verilmiştir.

Bu kapsamda,

- 23 Mayıs 2021 tarihinde 68 üniversitenin ombudsmanlık kulübünün başkan ve başkan yardımcılılarıyla çevrim içi bir araya gelinmiştir.
- İzmir Ege, Ankara Bilim, Adıyaman, Aydın Adnan Menderes, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Rize Recep Tayyip Erdoğan ve Karadeniz Teknik Üniversitelerinde “Ombudsmanlık ve Türkiye’nin 2023 Hedefleri Konferansı” gerçekleştirilmiştir.
- Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerine 2-13 Ağustos tarihlerinde bilgilendirme eğitimi gerçekleştirilmiştir.
- Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (CBİKO) Staj Seferberliği Projesi kapsamında çeşitli üniversitelerden toplamda 10 öğrenci 16 Ağustos -13 Eylül 2021 tarihleri arasında staj eğitimine kabul edilmiş ve programı başarıyla tamamlayan öğrencilere staj katılım sertifikaları düzenlenmiştir.

C. ÇOCUKLARA YÖNELİK FAALİYETLER

- Çocuk haklarını korumakla ilgili farkındalık yaratılması, gençlerimize KDK’yı, hakkaniyeti, adaleti, insan hakları konusunu hatırlatmak ve hak arama kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla Kamu Denetçiliği Kurumu ile Türkiye Satranç Federasyonu, 17-20 Nisan tarihleri arasında düzenlenmek üzere “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Çevrim İçi Satranç Turnuvası” iş birliği protokolü imzalamıştır. Bu protokol kapsamında 17 ve 20 Nisan’da gerçekleştirilen çevrim içi turnuvanın ödül töreni ise, 23 Nisan 2021 tarihinde TBMM’de gerçekleştirilmiştir.
- Kurumumuza çocuk hakları alanında yapılan çok sayıda başvuru göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun üstün yararı çerçevesinde pandemi sürecinde çocukların hak ihlallerinin önlenmesi için güncel tedbirler alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde bütüncül ve hak temelli bir çocuk politikasının oluşturulmasına ve çocukların mevcut potansiyellerini gerçekleştirmelerine katkı sağlamak, ayrıca çocukların pandemi sürecinde artan ihtiyaçlarının ve taleplerinin gündeme getirilmesi amacıyla KDK, sivil toplum kuruluşlarını davet ederek 7 Ekim 2021 tarihinde **“Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları”** konulu bir istişare toplantısı düzenlemiştir.
- Giresun Belediyesi Çocuk Meclisi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi üyesi 25 çocuğa yönelik 30 Haziran-1 Temmuz 2021 tarihlerinde çocuk hakları ve KDK konulu çevrim içi eğitim programı düzenlenmiştir.

- Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı" Mardin programı kapsamında "Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı" çerçevesinde UNICEF Türkiye iş birliği ve Aile ve Sosyal Hizmetler Mardin Müdürlüğü'nün desteğiyle 21-22 Ekim 2021 tarihlerinde "KDK ve Çocuk Hakları Eğitim Programı" düzenlenmiştir. Mardin programı kapsamında ayrıca baro avukatlarına yönelik olarak 22 Ekim 2021 tarihinde "KDK ve Çocuk Hakları" konulu eğitim düzenlenmiştir.
- Samsun Barosu Çocuk Hakları Komisyonunun daveti üzerine baro avukatlarına yönelik "KDK ve Çocuk Hakları" konulu bir eğitim düzenlenmiştir. Samsun programı kapsamında Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı" çerçevesinde UNICEF Türkiye iş birliği ve Aile ve Sosyal Hizmetler Samsun İl Müdürlüğü'nün desteğiyle Samsun'da 21 Eylül 2021 tarihinde İl Çocuk Hakları Komitesi üyesi çocuk ve gençlere yönelik "KDK ve Çocuk Hakları Eğitim Programı" düzenlenmiştir. Programa 25 çocuk ve genç katılmış olup eğitim sonrasında sertifika töreni gerçekleştirilmiştir.
- Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, 27 Ocak 2021 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi 25. Dönem Çocuk Meclisi üyeleriyle video konferans yöntemi ile bir araya gelmiştir.
- Çocuk hakları alanında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu iş birliğiyle yapılan ortak faaliyetler 2021 Yılı Çalışma Planına uygun olarak yürütülmüştür.
- Kadın ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal İnsan Hakları Merkezi ev sahipliğinde 12-13 Ağustos 2021 tarihlerinde hibrit olarak gerçekleştirilen "Gençliğin Küresel Eyleme Dâhil Edilmesi" konulu Dünya Gençlik Hakları Konferansına konuşmacı olarak katılım göstermiştir.
- İstanbul 2 No.lu Barosu Çocuk Hakları Komisyonunun daveti üzerine Komisyon üyesi avukatlara yönelik KDK çocuk birimi uzmanlarınca 28 Mayıs 2021 tarihinde çevrim içi bir eğitim düzenlenmiştir.
- Eksi 25 Derneği yürütücülüğünde Eskişehir Barosu iş birliğinde Hollanda Hükümeti MATRA Programı UNFPA ve UNHCR desteğiyle yürütülen "Avukatlar İçin Çocuk Odaklı Yaklaşım Eğitimi Projesi" kapsamında Eksi 25 Derneğinin Kurumumuzu daveti üzerine KDK ve çocuk hakları konulu çevrim içi bir eğitim düzenlenmiştir.

D. YURT DIŞI FAALİYETLERİ

Uluslararası kuruluşlar ve diğer ülke ombudsmanlık kurumları tarafından yurt dışında gerçekleştirilen toplantı/seminer vb. etkinliklere Kurumumuzca iştirak edilmektedir. Bu çerçevede,

- 15-18 Haziran 2021 tarihlerinde Taşkent/Özbekistan'da gerçekleşen Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Yolsuzlukla Mücadele ve Ombudsmanlık Kurumları Başkanları Dördüncü Toplantısına katılım sağlanmıştır. Özbekistan temasları kapsamında Özbekistan Ombudsmanı, İran Ombudsmanı, Anayasa Mahkemesi Başkanı, İnsan Hakları Milli Merkezi Müdürü, Türkiye'nin Taşkent Büyükelçisi ve Taşkent Türk Okulunun öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- 29-30 Temmuz 2021 tarihinde Bulgaristan Ayrımcılığa Karşı Koruma Komisyonunun daveti üzerine ülkeye resmi bir ziyaret gerçekleştirilerek Anayasa Mahkemesi Başkanı, Adalet Bakanı, Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı, Ulusal ve Dünya Ekonomi Üniversitesi Rektörü, Kırcaali Valisi ile Belediye Başkanı ve ilçe belediye başkanları ile görüşülmüştür.
- 15-17 Eylül 2021 tarihinde Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva, İİTOB Başkanlığını yürütmekte olan Başdenetçimizi bir kez daha Azerbaycan'a davet etmiştir. Azerbaycan temasları kapsamında; Meclis Başkanı Sahibe Gafarova ve Azerbaycan Milli Mayın Temizleme Ajansı Kurul Başkanı Vugar Suleymanov ile bir araya gelinmiştir. Ayrıca Azerbaycan'ın Ağdam ve Şuşa şehirlerinde mayınlı araziler ile saldırılar nedeniyle tahribata uğramış tarihi eserler ve mekânlar incelenmiştir.
- 24-25 Eylül 2021 tarihlerinde iki kurum arasında var olan iş birliği anlaşmasına binaen, Ukrayna İnsan Hakları Parlamento Komiseri (Ombudsman) Lyudmila Denisova ile Antalya'da bir araya gelinmiş olup görüşmeler çerçevesinde, Antalya Bilim Üniversitesi Rektörü, Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, Antalya Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmeler yapılmıştır.
- 4-5 Ekim 2021 tarihlerinde Yunanistan Ombudsmanlık Kurumu ev sahipliğinde Nafplio/Yunanistan'da gerçekleşen Kurumumuzun da üyesi olduğu Akdeniz Ombudsmanlar Birliği (AOM) 11. Toplantısı ve Genel Kuruluna katılım sağlanmıştır. Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç "İklim Değişikliği ve Doğal Afetler" başlıklı oturumda konuşmacı olmuş ve toplantı çerçevesinde düzenlenen resepsiyonda Yunanistan Cumhurbaşkanı ile görüşme fırsatı bulmuştur. Ziyaret kapsamında ayrıca Atina Büyükelçisi, Batı Trakya Türkleri ve müftülerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

- 18-20 Ekim 2021 tarihlerinde Kenya Ombudsmanı ve Afrika Ombudsmanlar ve Arabulucular Birliği Genel Sekreteri Florence Kajuju, Kenya Ombudsmanlığı Genel Sekreteri (CEO) ve Afrika Ombudsmanlar ve Arabulucular Birliği Başkan Vekili Leonard Ngaluma ve Kenya Ombudsmanı Danışmanı Dr. Mary Kimari'den oluşan heyet Kurumumuzun tecrübelerinden yararlanmak amacıyla ziyaret gerçekleştirmiştir. Resmi temaslarda ikili ilişkiler, her iki kurumun faaliyetleri ve iş birliği olanakları konularında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Kamu Başdenetçisi başkanlığındaki heyet ziyaret kapsamında Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca'yı, TBMM Başkanvekili Celal Adan'ı, TBMM Dilekçe Komisyonu üyelerini, TBMM Türkiye-Kenya Dostluk Grubu Başkanı Celalettin Güvenç'i, TİHEK Başkanı Prof. Dr. Muharrem Kılıç'ı, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Christian Urse'yi, TİKA Başkan Yardımcısı Mahmut Çevik'i ziyaret etmiştir. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi Selim Cerrah ise heyete Kurumumuzda bir sunum gerçekleştirmiştir.
- 22-23 Kasım 2021 tarihleri arasında Özbekistan Ombudsmanı Feruza Eshmatova ve beraberindeki Özbekistan Cumhuriyeti Meclisi İnsan Hakları Ombudsmanlık Kurumu Basın Müşaviri ve Ombudsmanın Enformasyon Danışmanı Madrahimova Fotima Saydalievna ve Özbekistan Cumhuriyeti Meclisi İnsan Hakları Ombudsmanlık Kurumu Uluslararası İşbirliği Geliştirme Departmanı Başkanı İslamov Jasur Yakubovich Kurumumuzu ziyaret etmişlerdir. Ziyaret kapsamında Özbekistan Ombudsmanlık Kurumu ile aramızda ikili iş birliğine yönelik mutabakat zaptı imzalanmıştır. Ziyaret kapsamında ayrıca Türkiye-Özbekistan Parlamentolar arası Dostluk Grubu Başkanı Osman Mesten, TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanı Mihrimah Belma Satır ve TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Fatma Aksal ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- 29 Kasım-3 Aralık 2021 tarihleri arasında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Kurumumuz heyeti, Adalet Bakanlığından bir heyet ile Fransa'ya "İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında bir ziyaret düzenlemiştir. Ziyaret kapsamında Fransa Adalet Bakanlığı'nda, Fransız Danıştayında ve ombudsmanlık kurumlarında, Paris Bölge İdare Mahkemesinde programlara katılım sağlanmıştır. Ziyaret kapsamında Fransa Ombudsmanı Claire Hédon ile bir araya gelen Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kurumumuzun yapısı, işleyişi ve yetkileri ile yapılan ulusal ve uluslararası faaliyetler hakkında bilgi vermiş ve karşılıklı istişarelerde bulunulmuştur. Fransa ziyareti kapsamında, heyet, Türk STK temsilcileri ile de bir araya gelerek Türk vatandaşlarının, bulundukları ülkelerde, hak ihlallerine yönelik karşılaştıkları sorunlarda haklarını nasıl ve nerede arayacaklarına dair bilgi vermiştir.

E. İL TOPLANTILARI

2021 yılında, 13 Ocak'ta Düzce, 27 Mayıs'ta Şırnak, 28 Mayıs'ta Siirt, 29 Mayıs'ta Batman, 29 Mayıs'ta Diyarbakır, 21 Eylül'de Samsun, 21 Ekim'de Mardin, 18-19 Kasım'da İzmir ve Aydın'da, 25 Kasım'da Kahramanmaraş, 26 Kasım'da Adıyaman illerinde toplantılar düzenlenmiştir.

F. KAMU KURUMLARI İLE İLİŞKİLER

- Yapılan il toplantılarında o ilin valisi, belediye başkanı, muhtarları ve kurum yöneticileri ile görüşmeler gerçekleştirilerek ilin sorunları hakkında istişarelerde bulunulmuş, hak arama kültürünün yaygınlaştırılması adına konferans verilen üniversitelerde rektörler ile görüşülmüştür.
- 24 Ağustos 2021 tarihinde göreve yeni seçilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Muharrem Kılıç'a ve yönetimine hayırlı olsun ziyaretinde bulunulmuştur.
- 26 Ağustos 2021 tarihinde Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Serdar Çam Kurumumuzu ziyarette bulunmuştur.
- 1 Eylül 2021 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin makamında ziyaret edilmiştir.
- 6 Eylül 2021 tarihinde Kamu Görevlileri Etik Kurulu Başkanı Zerrin Güngör'e ziyaret etmiştir.
- 9 Eylül 2021 tarihinde Türkiye Belediyeler Birliği ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin Kurumumuzu ziyaret etmiştir.
- 12 Eylül 2021 tarihinde Filistin Barosu heyeti ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı Kurumumuzu ziyaret etmiştir.
- 24 Eylül 2021 tarihinde Ukrayna İnsan Hakları Parlamento Komiseri Liudmyla Denisova ile birlikte Antalya'da Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Mevlüt Yeni ziyaret edilmiştir.
- Ayrıca KDK Çocuk Stratejisi kapsamında İstanbul 2 Nolu, Samsun, Mardin ve Eskişehir Barosu avukatlarına yönelik "KDK ve Çocuk Hakları" eğitimleri düzenlenmiştir.
- 13 Aralık tarihinde SGK Kurum Başkanı ziyaret edilmiştir.

G. STK'LAR İLE İLİŞKİLER

Kamu Başdenetçisi, Kamu Denetçileri ve uzmanlarımız tarafından TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, MEMUR-SEN, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Belediyeler Birliği gibi STK ve meslek kuruluşları ile düzenli olarak görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Hak arama kültürünün yaygınlaştırılması adına **Düzce, Şırnak, Siirt, Batman, Diyarbakır, Samsun, Mardin, Kahramanmaraş, Adıyaman** illerinde gerçekleştirilen il toplantılarında TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, MEMUR-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN, KESK, DİSK olmak üzere her birinde yaklaşık 30; toplamda 600 yerel STK temsilcisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, ayrıca ildeki barolar ve oda temsilcileri ile de bir araya gelinmiştir.

H.TBMM İLE İLİŞKİLER

- Kurumumuzun 2020 Yıllık Raporu, TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop'a makamlarında 28 Ocak 2021 tarihinde takdim edilmiştir.
- Kurumumuzun 2019 Yıllık Raporu hakkında Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden kurulu Karma Komisyon tarafından hazırlanan rapor, **11 Şubat 2021** tarihinde **TBMM Genel Kurulunda** görüşülmüştür.
- Kurumumuzun, şikâyetlere ilişkin yıl içerisinde yürüttüğü faaliyetlerin, şikâyet başvurularında öne çıkan konuların, dostane yollarla çözüme kavuşturulan şikâyetlerin, tavsiye ve ret karar örneklerinin, şikâyetlere ilişkin genel istatistiklerin, verilen kararlar temelindeki değerlendirmelerin ve önerilerin yer aldığı **2020 Yıllık Raporumuz**, 11 Şubat 2021 tarihinde Mihrimah Belma Satır başkanlığındaki Karma Komisyona sunulmuştur.
- Dilekçe ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Alt Komisyon, 24 Şubat 2021 tarihinde ilk toplantısını yapmış, Kamu Denetçileri, Kurumun 2020 Yıllık Raporu kapsamında Karma Alt Komisyonda kendi faaliyet alanlarına ilişkin sunumlarını gerçekleştirmiştir.
- 31 Mart 2021 tarihinde Karma Alt Komisyon Kamu Denetçiliği Kurumunun verdiği tavsiye kararlarına uyum oranı yüksek olan kurum temsilcilerinin dinlenmesi ve KDK'nın verdiği tavsiye kararlarına uymayan/uyamayan ya da KDK'nın istediği bilgi ve belge taleplerine olumlu yaklaşmayan kurum temsilcilerinin dinlenmesi gündemi ile toplanmıştır.
- 14 Nisan 2021 tarihinde Karma Alt Komisyon toplantısında, KDK'nın verdiği tavsiye kararlarına uymayan/uyamayan ya da KDK'nın istediği bilgi ve belge taleplerine olumlu yaklaşmayan kurum temsilcileri dinlenilmiştir. Ayrıca KDK'nın verdiği tavsiye kararlarına uyum oranı yüksek olan kurum temsilcilerine plaket takdimi yapılmıştır.
- Karma Komisyon 26 Mayıs 2021 tarihinde toplanarak KDK 2020 Yıllık Raporunu incelemek üzere kurulan Alt Komisyon çalışmalarını görüşmüştür.

- Kurumumuzun 2020 Yıllık Raporu hakkında Karma Komisyon tarafından hazırlanan rapor, 27 Ekim 2021 tarihinde TBMM Genel Kurulunda görüşülmüştür.
- Kamu Denetçiliği Kurumunun 2022 yılı bütçe teklifi ile 2020 yılı kesin hesabı 27 Ekim 2021 tarihinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmüş, komisyonca kabul edilen Kurumumuz 2022 yılı bütçe teklifi ile 2020 yılı kesin hesabı 7 Aralık 2021'de TBMM Genel Kurulunda görüşülerek kabul edilmiştir.
- Karma Komisyon tarafından 15 Aralık 2021 tarihinde Kamu Denetçisi olarak Sadettin Kalkan, ikinci kez seçilmiştir.

I. BASIN FAALİYETLERİ

Kurumumuzun tanınırlığının ve bilinirliğinin artması ve kamuoyu desteğini alarak Kurumun etkinliğinin artırılması için basın ile kurulan ilişkiler oldukça önemlidir. Bu kapsamda, Kurumumuzca düzenlenen çalıştay, konferans ve toplantılara yerel ve ulusal basın mensupları sık sık davet edilmekte, basın mensuplarının davetlerine de icabet edilmektedir.

2021 yılında;

- Kurumun verdiği tavsiye kararlarından haber yapılarak kamuoyu ile kararlar paylaşılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, 2021 yılında yazılı basında **1.497**, televizyonda **1.053**, internet haber sitelerinde **12.468** olmak üzere toplamda **15.018** kez yer almıştır.
- Yıl içerisinde ziyaret edilen; **Düzce, Şırnak, Siirt, Batman, Diyarbakır, Samsun, Mardin, Kahramanmaraş ve Adıyaman** illerinde düzenlenen bölgesel toplantılar sırasında toplamda **600** civarında yerel basın mensubu ve medya temsilcileri ile toplantılar yapılmış ve ulusal medyaya röportajlar verilmiştir.
- 2021 yılı içerisinde yerel, ulusal ve uluslararası medya organlarından dergiye, radyoya, televizyona ve internet medyasına **70** röportaj verilmiş ve canlı yayınlara katılım sağlanmıştır.
- 2020 yılında başlatılan 2021 yılında da sürdürülmesi planlanan 81 ilde 81 radyo projesi çerçevesinde, **Batman, Van, Hatay, Erzurum, Gaziantep, Çorum, Manisa, Samsun, Diyarbakır, Kayseri, Kastamonu, Mardin** illerinden oluşan **12** ilde toplam **19** yerel radyonun canlı yayınına telefonla ve ayrıca radyolar dışında yerel televizyonların, sosyal medya aracılığı ile yayın yapan yerel medya mecralarının canlı yayınlarına da katılım sağlanmıştır.

- Yıl içerisinde sosyal ve dijital medyada da tanıtım faaliyetlerine devam edilmiştir. Yerel ve ulusal medyanın sosyal medya hesapları veya çeşitli sosyal medya platformları üzerinden canlı yayınlarda gençlere ve vatandaşlara KDK hakkında bilgiler verilmiş, sorular cevaplanmıştır.
- 2021 yılı içerisinde Kurumumuz web sayfası 525.197, **çocuk web sayfası** 29.875, **kararlar bilgi bankası** 107.972 **kadın web sayfası** 3.611 **e-başvuru sayfası** 956.273, **akademik dergi sayfası** 5.586 kez görüntülenmiştir.

İ. KURUMUN KATMA DEĞERİ

Daha nitelikli başvurular almak ve hak arama kültürünü yaygınlaştırmak adına çok çeşitli faaliyetlerde bulunan Kamu Denetçiliği Kurumunun dostane çözüm girişimleri ve verdiği kararlarla yargının iş yükünü hafifletme yönünde ülkemize katkısı tartışılmazdır. Bu kapsamda Kurumumuz;

- İyi yönetim ilkelerine uyulması yönünde verdiği öneriler ile idarenin iyi işleyişine katkıda bulunduğu gibi vatandaşın yönetime bizzatıhi katılımını sağlamış,
- Mevzuat değişikliği ile geniş kitleleri ilgilendiren problemlerin çözümüne katkıda bulunmuş,
- Bireysel nitelikteki başvurularda vatandaşın problemini doğrudan çözmekle kalmamış, aynı zamanda benzer durumdaki kişilerin de hukuki durumlarını açıklığa kavuşturmuş,
- Bilgilendirme talepleri kapsamında yapılan başvurularda ise vatandaşın sorununa çözüm bulmuş ve vatandaşa hukuki yardımda bulunarak ilgili yönlendirmeleri yapmıştır.

Bu kapsamda, 2021 yılında verilen **19.740 karar** ile **125.028 kişiye sağlanan hukuki yardım ve yol gösterme faaliyetleri, insanı merkeze alan, şeffaf ve hesap verebilir bir idare** olduğumuzun göstergesidir. Ayrıca bu faaliyetler sonucunda, hak arama kültürü yaygınlaştırılmış, idare aleyhine açılacak on binlerce dava önlenmiş, vatandaşın derdine derman olunmuştur. KDK beş yılda bir yapılan seçimler dışında vatandaşın devlet yönetimine katılımını sağlamıştır. Bu nedenle **KDK, doğrudan demokrasinin bir aracı olmuş** ve demokrasinin güçlenmesini sağlamıştır.

Rakamlarla 2021 Yılı

BAŞVURU SAYISI

18.843

SONUÇLANDIRILAN DOSYA SAYISI

19.740

TAVSİYE KARARI SAYISI

1.604

DOSTANE ÇÖZÜM KARARI SAYISI

3.160

TAVSİYE KARARLARINA
UYUM ORANI

%79,50

BAŞVURULARIN ORTALAMA
SONUÇLANDIRILMA SÜRESİ

57 Gün

DOSTANE ÇÖZÜM SÜRESİ

47 Gün

BİLGİLENDİRME SAYISI

125.028

KABUL EDİLEBİLİRLİK ORANI

%30,8

SORUN ÇÖZME YETENEĞİ

%78,30

İL TOPLANTILARI SAYISI

12

**GENÇLERE VE ÇOCUKLARA
YÖNELİK FAALİYET SAYISI**

21

ULUSLARARASI FAALİYET SAYISI

72

PERSONEL SAYISI

272

2021 YILI BÜTÇESİ

42.122.300,00

EĞİTİM SAYISI

11

BASINDA YER ALMA SAYISI

15.018

WEB SİTESİNİ ZİYARET SAYISI

1.628.514

Bölüm II

2021

YILLIK RAPORU

**KAMU
BAŞDENETÇİSİNİN
SUNUŞU**

Sn. Şeref MALKOÇ

1.1 Sn. Şeref MALKOÇ

Dünyada hâlihazırda 140'tan fazla ülkede, ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde, farklı yetkinliklere sahip Ombudsmanlık Kurumu bulunmaktadır. Ombudsmanlık Kurumları, demokrasinin, hukukun üstünlüğünün ve iyi idarenin güçlendirilmesinde insan haklarının, temel özgürlüklerin korunmasında ve geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir.

Ombudsmanlıklar, alınan şikâyetler üzerine veya kendi inisiyatifiyle, bireyler ve kamu hizmeti sağlayıcıları arasındaki uyuşmazlıkların çözümünü kolaylaştırmak için uygun olan durumlarda arabuluculuğu da içerebilecek, hak sahibi dostu bir anlayışla işlem başlatarak idarenin hatalı işlem ve eylemlerini önlemek veya düzeltmek için tavsiyelerde bulunmak ve gerekmesi durumunda, kamu hizmetleri sunumunun işleyişini iyileştirmeyi amaçlayan idari veya yasal reformlar önermekle mükelleftirler. Ombudsmanlıklar bu faaliyetleriyle insan haklarını ve temel özgürlükleri, hukukun üstünlüğünü ve demokratik yönetimi korur ve geliştirirler.

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasamızın 74'üncü maddesine dâhil edilen ve Anayasal bir kurum olan Kamu Denetçiliği Kurumu 2012 yılında çıkarılan 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu gereğince 201 yılında fiilen faaliyetle-

rine başlamıştır. 9 yıl içerisinde Kamu Denetçiliği Kurumu kurumsallaşmasını büyük ölçüde tamamlamış, ülkemizin genç, dinamik ve etkili bir hak ve adalet arama kurumu olmuştur. Kurumumuzun kamuoyu ve idareler nezdinde farkındalığının artırılması ile sorun çözme yeteneğinin gelişmesinde önemli mesafeler kaydedilmiştir.

KDK bu süreçte kararları ve özel raporlarıyla ulusal politikalara, kanunlara ve diğer idari düzenlemelere etki etmiş, idare ve vatandaş arasında köprü oluşturarak uyuşmazlıklarda çözüm ortağı olmuştur. Kurumumuz idarede iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesi için katkıda bulunmuş, insan haklarının güçlü bir koruyucusu olmuştur.

Kurumumuz “**insan odaklı**” bir anlayışın idari mekanizmaya yerleşmesi, hizmetin icrasında temel hak ve hürriyetlerin korunarak hukukun üstünlüğünün tam anlamıyla sağlanması ve iyi yönetim ilkelerinin kamu yönetimi aktörlerince benimsenerek iş ve işlemlerde temel alınması hedefiyle; 9 yıllık süreçte **tavsiye kararları ve uzlaştırıcı yönüyle bireylerin adalete hızlı erişimini sağlayan, önleyici ve eğitici rolüyle uyuşmazlıkların doğmasının engellenmesine katkıda bulunan, iyi bilinen, tercih edilen, daha etkin bir hak arama kurumu olmuştur.**

Ülkemizin 2023, 2053 ve 2071 hedeflerine ulaşması ve “daha fazla değer üreten, daha adil paylaştan, daha güçlü ve müreffeh Türkiye” vizyonunun gerçekleştirilmesi için istikrarlı ve güçlü ekonomi, rekabetçi üretim ve verimlilik, nitelikli insan ve güçlü toplum, yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre ile hukuk devleti, demokratikleşme ve iyi yönetimin sağlanması temel koşullardır.

Bu hedeflere giden yolda hukukun üstünlüğüne dayanan, toplumsal düzene ve bireysel haklara saygıyı ilke kabul eden, Anayasada güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri koruyan ve güçlendiren, hak ihlallerine karşı etkin ve etkili bir şekilde mücadele yürüten yönetim anlayışının pekiştirilmesi ve toplumun tüm kesimlerinin insan hakları konusunda yeterli bilinç düzeyine ulaşması temel hedeflerdir. KDK bu değerlerin tam anlamıyla yerleşmesi için faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kurumumuza 2021 yılında 18.843 başvuru yapılmıştır. Yaklaşık 9 yıllık süreçte yapılan toplam başvuru sayısı ise **189.595’tir.**

Kurumumuza 2021 yılında yapılan 18.843 adet şikâyet başvurusunun yanında 2020 yılından devreden 2.939 adet dosya ile birlikte toplamda 21.782 adet dosya bu dönemde incelemeye alınmış, başvuruların 19.740 tanesi sonuçlandırılmıştır.

Malum olduğu üzere idare ile vatandaş arasında uyuşmazlık çıktığında ve olay yargıya intikal ettiğinde idare ile vatandaş bu süreçte adeta hasım konumuna düşmektedir. Çünkü davanın her zaman bir kazananı bir de kaybeden tarafı bulunmaktadır.

Kurumumuz ise kendisine intikal eden uyuşmazlıklarda “**vatandaşın avukatı idarenin ise dostu**” konumunda bir rol üstlenerek kendine özgü naif bir uzlaşi yöntemiyle vatan-

daş ile idare arasında dostane çözüm köprüsü oluşturmakta ve uyuşmazlıkları dostane yollarla çözüme kavuşturmaktadır. Bu durumda idare ile vatandaş hasım konumuna düşmemekte ve iki tarafın da memnun olduğu sulh yöntemi geçerli olmaktadır.

Kurumumuz dostane çözüm kararıyla, tavsiye kararına gerek kalmaksızın sorunlara çözüm bulmakta ve vatandaşın “adalete hızlı erişiminin” gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. **2021 yılında başvuruların ortalama sonuçlandırılma süresi 57 gündür. Dostane çözümde ise ortalama süre 47 gün olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca dostane yollarla çözüme kavuşturulan başvuruların %57,8’i 30 gün ve altı sürelerde sonuçlandırılmıştır. 2021 yılında dostane yollarla çözülen başvuru sayısı 3.160 olarak gerçekleşmiştir.**

Kurumumuz klasik yargı kararlarından farklı olarak tavsiye kararı vermektedir. **Tavsiye kararı idareye işlemi düzeltmesine fırsat vermekle birlikte aynı zamanda mevzuatın yetersiz kalan kısımlarını yenileme ve geliştirme, iyi yönetim ilkeleri yönünden de hizmet kalitesinin yükselmesine katkı sağlamaktadır. Kurumumuz tavsiye kararları ile idareye adeta danışmanlık da yapmakta ve idareye yol göstermektedir. Kurumumuzca 2021 yılında toplam 1.604 adet tavsiye kararı verilmiştir.**

Kurumumuzun tanınırlığı ve bilinirliğinin artması ile birlikte Kurumumuza yapılan nitelikli başvuru sayısı da artmıştır. Nitelikli başvuru sayısındaki bu artış verilen tavsiye kararlarına da yansiyarak tavsiye karar sayılarımızı artırmıştır. Nitekim 2013-2017 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde Kurumumuzca toplam 792 adet tavsiye kararı verilmişken, 2018 yılında 5 yılın toplamından daha çok tavsiye kararı verilerek verilen tavsiye kararı sayısı 946 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında da verilen tavsiye kararı sayısında ciddi bir artış olmuş ve bu sayı 1.270’e ulaşmıştır. 2020 yılına bakıldığında 68.128 adet tavsiye, 704 adet kısmen tavsiye kısmen ret kararı verilmiştir. 2020 yılındaki bu artışta salgın sürecinin önemli bir payı olmuştur. **2021 yılında ise 1.201 tavsiye kararı, 403 kısmen tavsiye kısmen ret kararı verilmiştir.**

Kurumumuz, idarelerin kararlara uyma oranlarının yükselmesi için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bunlar TBMM desteği, Kurumumuzca kararların takip edilmesi, medya ve kamuoyu desteğidir.

Bu kapsamda Kurumumuz tavsiye kararlarına uyum oranı, 2013 yılında %20’lerde iken; 2017 yılında %65’e, 2018 yılında %70’ye, 2019 yılında %75’e, 2020 yılında %76,38’e yükselmiştir. 2021 yılında ise bu oran %79,50’ye ulaşmıştır. Bu kapsamda tavsiye kararlarına olumsuz yaklaşan idareleri çağırarak TBMM çatısı altında açıklama isteyen Karma Komisyon Başkanımıza ve üyelerine teşekkürlerimi sunuyorum.

2021 yılında talepte bulunan kişiler ile yüz yüze veya telefonla gerçekleştirilen toplamda **125.028** görüşme sonucunda Kurumumuzca hukuki yardımda bulunulmuş ve kendilerine yol gösterilmiştir.

Bizim tarihimizde **“İnsanı yaşat ki Devlet yaşasın”** düsturu tüm yöneticiler ve devlet adamları için yol gösterici olmuştur. Kurumumuz da başta nezaket, şeffaflık, hesap verebilirlik ve makul sürede karar verme gibi iyi yönetim ilkeleri açısından denetimde bulunmakta, rehberler hazırlamakta ve eğitimler düzenleyerek idarecilere ve Devlet memurlarına yol göstermektedir.

Vatandaşın bir kamu idaresine uğradığında talebi yerine gelsin veya gelmesin güler yüze, mutlu ve umutlu ayrılması birinci temel önceliğimiz olmalıdır. Vatandaşa öyle davranmalıyız ki **“eğer benim talebimin yerine getirilme imkânı olsaydı mutlaka işlem görülürdü”** düşüncesiyle kamu kurumundan ayrılınsın. Biz de yapılan başvurular ve talepleri kendi hukuki yorumumuzu da katarak idareye ileterek katılımcı yönetim anlayışına katkı sunmaktayız.

Bu dönemde Kurumumuzun tanınırlığını arttırmak, haklarının bilincinde olan ve haklarını en uygun yol ve yöntemlerle arayan bireyler kazanarak idarenin hukuka, hakkaniyete, insan haklarına ve iyi yönetim ilkelerine aykırı uygulamalarına karşı bireysel duyarlılığı geliştirmek amacıyla yurt içinde ve yurt dışında birçok faaliyet yaptık. Salgın nedeniyle planladığımız birçok faaliyeti ise ertelemek zorunda kaldık.

Çocuk haklarını korumakla ilgili farkındalık oluşması, gençlerimize KDK’yı hakkaniyeti, adaleti, insan hakları konusunu hatırlatmak ve hak arama kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla Kamu Denetçiliği Kurumu ile Türkiye Satranç Federasyonu arasında imzalanan protokol gereğince 17-20 Nisan tarihleri arasında “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Çevrim İçi Satranç Turnuvasını” düzenledik. 17 ve 20 Nisan’da gerçekleştirilen çevrim içi turnuvanın ödül törenini TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop, TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanı Belma Satır, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Hakan Çavuşoğlu’nun da katılımlarıyla 23 Nisan 2021 tarihinde TBMM’de gerçekleştirdik.

KDK Çocuk Stratejisi kapsamında **İstanbul 2 Nolu, Samsun, Mardin ve Eskişehir Barosu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimlerini** düzenledik.

Kurumumuz ve Avrupa Birliği ile ortak yürütülmekte olan **“İnsan Haklarının Korunması ve Tanıtılmasında Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Projesi”** kapsamında Gençlik ve Spor Bakanı Dr. Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Erinç Sağkan, Kamu Denetçileri ile Üniversite Ombudsmanlık öğrenci kulüplerinin temsilcileri, Ankara’daki bazı lise-lerden temsilci olarak lise öğrencileri, Spor Federasyonlarından bazı milli sporcular, bazı baroların başkaları, Türkiye Gençlik Federasyonu temsilcisi gençler ve ilgili kamu kurumu temsilcilerinin katıldığı **“Gençliğin Hak Arama Kültürü”** temalı Ulusal Ombudsmanlık Sempozyumunu düzenledik.

Üniversiteli öğrenciler arasında KDK'nın tanınırlığını artırmak amacıyla **İzmir Ege, Ankara Bilim, Adıyaman, Aydın Adnan Menderes, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Rize Recep Tayyip Erdoğan ve Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitelerinde "Ombudsmanlık ve Türkiye'nin 2023 Hedefleri Konferansı"**nı gerçekleştirdik. 68 üniversitenin Ombudsmanlık Kulübünün başkan ve başkan yardımcısıyla çevrim içi bir araya geldik. CBİKO Staj Seferberliği Projesi kapsamında 16 Ağustos -13 Eylül 2021 tarihleri arasında staj eğitimine kabul edilen ve programı başarıyla tamamlayan **çeşitli üniversitelerden toplamda 10 öğrenciye** staj katılım sertifikalarını takdim ettik.

2021 yılında da, vatandaşla idareyi bir araya getirerek onların dertlerini dinlediğimiz ve sorunlarını bizzat ilin yöneticilerine aktarma fırsatını sunduğumuz il toplantılarına devam ettik. **13 Ocak'ta Düzce, 27 Mayıs'ta Şırnak, 28 Mayıs'ta Siirt, 29 Mayıs'ta Batman, 29 Mayıs'ta Diyarbakır, 21 Eylül'de Samsun, 21 Ekim'de Mardin, 18-19 Kasım'da İzmir ve Aydın'da 25 Kasım'da Kahramanmaraş, 26 Kasım'da Adıyaman illerinde** toplantılar düzenledik.

Göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ile gördükleri fiziksel ve psikolojik şiddeti araştırmak ve birtakım temaslarda bulunmak üzere 18-19 Kasım 2021 tarihinde Aydın ve İzmir'e gittik. Temaslar kapsamında Aydın Geri Gönderme Merkezi ve İzmir Göç İdaresi Müdürlüğüne bağlı Harmandalı Geri Gönderme Merkezini ziyaret ederek Yunan unsurlarca Türk kara sularına itilen düzensiz göçmenlerin maruz kaldıkları uygulamaları geri itme mağdurlarından bizzat dinledik.

Ülkemizdeki hak arama kurumlarıyla (Dilekçe Komisyonu, TİHEK, OHAL Komisyonu, Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu, Etik Kurulu, CİMER, Açık Kapı) aylık düzenli olarak bir araya gelmekteyiz. Toplantılarda başvurular hakkında görüş alışverişi yapmaktayız.

STK'larla iş birliğine devam ettik. Kamu Başdenetçisi, Kamu Denetçileri ve Uzmanlarımız tarafından TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, MEMUR-SEN, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Belediyeler Birliği gibi STK ve meslek kuruluşları ile düzenli olarak görüşmeler gerçekleştirdik ve görüş alışverişinde bulunduk.

Kurumumuzun verdiği kararları kamuoyu ile paylaştık. Böylece Kamu Denetçiliği Kurumu, 2021 yılında yazılı basında **1.497**, televizyonda **1.053**, internet haber sitelerinde **12.468** olmak üzere toplamda **15.018** kez yer almıştır. Bunun yanı sıra basın toplantıları düzenledik. 2020 yılında başlatılan 2021 yılında da sürdürülen 81 ilde 81 radyo projesi çerçevesinde, **Batman, Van, Hatay, Erzurum, Gaziantep, Çorum, Manisa, Samsun, Diyarbakır, Kayseri, Kastamonu, Mardin**, illerinden oluşan **12** ilde toplam **19** yerel radyonun canlı yayınına telefon ile ayrıca radyolar dışında yerel televizyonların ve sosyal medya aracılığı ile yayın yapan yerel medya mecralarının canlı yayınlarına da katılım sağlanmıştır. 2021 yılı içerisinde yerel, ulusal ve uluslararası medya organlarından dergiye, radyoya, televizyona ve internet medyasına **70** röportaj verilmiş ve canlı yayınlara katılım sağlanmıştır.

2021 yılı içerisinde Kurumumuz web sayfası 525.197, çocuk web sayfası 29.875, kararlar bilgi bankası 107.972 kadın web sayfası 3.611 e-Başvuru sayfası 956.273, akademik dergi sayfası 5.586 kez görüntülenmiştir. Akademik dergimiz başta olmak üzere 2021 yılında yayınlarımıza yenilerini katarak yayınlamaya devam ettik.

Uluslararası alanda da faaliyetlerimize devam ettik. Bu kapsamda; “İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Ombudsmanın Rolünün Güçlendirilmesi Teknik Yardım” Projesi ile “İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştay’ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi” Projesine ilişkin çalışmalarımızı sürdürdük.

Bunun yanında, Balkan ülkelerini ziyaret ettik. Ekonomik İşbirliği Teşkilatının “4. Yolsuzlukla Mücadele ve Ombudsmanlık Kurumları Başkanları” Toplantısına katılım sağladık. Büyükelçiler ve insan hakları kurumları temsilcileriyle karşılıklı ziyarette bulunduk.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği kapsamında çalışmalarda bulunduk. Bu kapsamda, çevrim içi eğitimler gerçekleştirdik. Ombudsmanlar Birliğinin 4. Yönetim Kurulu Toplantısını gerçekleştirdik.

Diğer taraftan başta Türkiye Cumhuriyetler olmak üzere Türk Dili konuşan ülke ombudsmanlıklarıyla karşılıklı iş birliği faaliyetlerinde bulunmaktayız. Bu kapsamda 14 Aralık 2021 tarihinde Türk Dili Konuşan Ülkeler Ombudsmanlar Birliği’nin (TÜRKOMB) kuruluş çalışmalarını hızlandırmak, taslak tüzüğe ilişkin önerileri almak ve üye ülkelerin genel durumları ile ilgili bilgi almak amacıyla çevrim içi bir toplantı gerçekleştirdik. Başkanlığımızda gerçekleşen Türk Dili Konuşan Ülkeler Ombudsmanlar Birliği toplantısına Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva, Kazakistan Ombudsmanı Elvira Azimova, Özbekistan Ombudsmanı Feruza Eshmatova ve Özbekistan İnsan Hakları Merkezi Birinci Başkan Yardımcısı Dr. Mirzatillo Tillabaev katılım sağlamıştır.

29 Kasım-3 Aralık 2021 tarihleri arasında Adalet Bakanlığından bir heyet ile Fransa’ya “İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştay’ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında bir ziyaret düzenledik. Ziyaret kapsamında Fransa Adalet Bakanlığı’nda, Fransız Danıştay’ında ve Ombudsmanlık Kurumlarında, Paris Bölge İdare Mahkemesinde programlara katılım sağladık. Fransa Ombudsmanı Claire Hédon ile bir araya gelerek Kurumumuzun yapısı, işleyişi ve yetkileri ile yapılan ulusal ve uluslararası faaliyetler hakkında bilgi verdik ve karşılıklı istişarelerde bulunduk. Fransa ziyareti kapsamında, Türk STK temsilcileri ile de bir araya gelerek Türk vatandaşlarının, bulundukları ülkelerde, hak ihlallerine yönelik karşılaştıkları sorunlarda haklarını nasıl ve nerede arayacaklarına dair bilgi verdik.

Bu vesile ile Kurumumuzun daha etkin hale gelmesi ve güçlenmesi için desteğini güçlü şekilde hissettiğimiz Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Prof. Dr. Mustafa Şentop’a, Dilekçe Komisyonu Başkanı Sayın Mihrimah Belma Satır ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sayın Hakan Çavuşoğlu’na teşekkürlerimi sunuyorum. Kurumumuzun Yıllık Raporu ve bütçesinin görüşülmesi esnasında Türkiye Büyük

Millet Meclisi Genel Kurulunda ve Komisyonlarda, Komisyon Başkanları ve milletvekillerimizden büyük destek gördük. Bu kapsamda Karma Komisyonumuzun değerli başkan ve üyelerine, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli başkan ve üyelerine ve Genel Kurulda görüşünü beyan eden tüm milletvekillerine en içten teşekkürlerimi sunarım.

Karma Komisyon tarafından yeniden Kamu Denetçiliğine seçilen Sadettin Kalkan'ı tebrik ediyor, görevinde başarılar diliyorum.

2021 yılı yıllık raporunda bahsedilen faaliyetler güçlü, dinamik ve özverili bir takım çalışmasının sonucudur. Kamu Denetçilerinden, Genel Sekretere, işçilerden, memurlara; uzmanlarımızdan, birim sorumlularımıza kadar vatandaşımızın derdine derman olmaya çalışan, katkı veren ve emeği geçen herkese içten teşekkür ediyorum.

Daha güzel çalışmalarda bulunmak üzere Allah'a emanet olun.

Şeref MALKOÇ
Kamu Başdenetçisi

Bölüm III

2021

YILLIK RAPORU

KAMU DENETÇİLERİNİN SUNUŞLARI

Sn. Yahya AKMAN

Sn. Fatma BENLİ YALÇIN

Sn. Arif DÜLGER

Sn. Sadettin KALKAN

Sn. Celile Özlem TUNÇAK

Sn. Yahya AKMAN

Pandemi koşulları altında bir yılı daha geride bıraktık. Pandeminin gerek toplumlar gerekse kişiler üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkileri, aşılama çalışmalarıyla dünyada olduğu gibi ülkemizde de bir nebze de olsa giderilmeye çalışılmaktadır. Bu çerçevede, 2021 yılında ülkemizde başlayan aşılama ve yerli aşı üretim çalışmalarıyla birlikte, salgının insanlarda oluşturduğu karamsar tablonun yerini daha iyimser bir tabloya bıraktığı söylenebilir.

İkinci dönemimizin bu ilk yılında, hukukun ve insan haklarının korunması ve daha ileri seviyelere yükseltilmesi için çalışmalarımızı büyük bir özenle yürütmeye gayret gösterdik. Her bir başvuruya derinlemesine eğilerek, idare ile vatandaş arasında meydana gelen hukuki uyuşmazlıkları en kısa sürede gidermeye çalıştık. Ayrıca bilinirliğin ve farkındalığın yükseltilmesine yönelik faaliyetlere, COVID-19 tedbirlerine uyararak hız kesmeden devam ettik.

Bilindiği üzere, Kamu Denetçiliği Kurumu gerek idareler açısından gerekse de vatandaşlar açısından yeni bir denetim anlayışı sunmaktadır. Kurum, alışılmışın dışında bağımsız ve tarafsız bir bakış açısıyla, idare ile vatandaş arasındaki uyuşmazlıkları gidererek dostane yoldan sorunu çözmektedir. Yaptığı incelemelerle ve faaliyetleriyle bir anlamda idareleri hukuka ve iyi yönetim ilkelerine uygun şekilde hareket etmeye davet etmektedir.

Nitekim Kurumun gerek vatandaşlar gerekse sivil toplum kuruluşlarınca yeterince bilinmesinin idareler nezdindeki etkisini daha da artırdığı söylenebilir. Bunun yansıması olarak, her geçen gün Kurumumuzun sorun çözme kapasitesi artmakta,

bununla bağlantılı olarak da kararlarımıza uyum oranları yükselmektedir. Bu noktadaki temel yaklaşımımız, yazılarımız ve kararlarımızla her zaman çözümün bir parçası olmak yönündedir. Bu doğrultuda, halkın sorunlarının bizzat yerinde dinlenilmesi ve vatandaşlara idareler karşısında yalnız olmadığı hissini verilmesi son derece önemlidir.

Öte yandan, demokratik hukuk devletinin bir gereği olarak idarenin denetlenmesinde, Kurumumuza önemli görevler düşmektedir. Bu noktada, vatandaşların idareden kaynaklı şikâyetlerini iletebilecekleri ve sorunlarını yargıya gitmeden çözebilecekleri bir kurum olmanın yanında, karar ve faaliyetleriyle hukukun üstünlüğünün ve iyi yönetim ilkelerinin idareye yerleşmesine önemli katkılar sunulmaktadır.

Bu çerçevede, görev alanımı ilgilendiren başvurulara bakıldığında, önceki yıllarda olduğu gibi ceza infaz kurumlarında barındırılan tutuklu veya hükümlülerden gelen başvuruların sayısı dikkat çekmektedir. Özellikle nakil talepleri, cezaevi koşulları, cezaevi yönetimi ve personelinin tutum ve davranışları, açık veya kapalı görüşlerde yaşanan sorunlara yönelik başvurular, denetimli serbestlik talepleri, ödül yönetmeliğinin uygulanması, COVID-19 salgınından dolayı ceza infaz kurumlarında tedbirlerin artırılmasına yönelik şikâyet ve talepler Kurumumuza çokça iletilmiştir. Bu yöndeki başvurular, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, CPT (Avrupa İşkenceyi Önleme Konseyi) tavsiye kararları, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, ilgili yönetmelikler ve diğer mevzuat doğrultusunda incelenerek, tespit edilen hukuksuz durumlara karşı idarelere gerekli uyarılar yapılmıştır.

Değinilmesi gereken bir diğer konu, vatandaşların idarelerden bilgi edinme hakkı çerçevesindeki talepleridir. Bilindiği gibi, bilgi edinme hakkı, birçok temel hak ve özgürlüğün kullanılmasını sağlayan haklardan biri olup kamu hizmetlerinde şeffaflığın sağlanmasının ve kişilerin idarenin faaliyetlerinden haberdar olarak gerekirse sürece katılmalarının, bir diğer ifadeyle idarenin hesap verebilirliğinin sağlanmasının önemli bir hukuki aracıdır. Bu kapsamda, bilgi edinme hakkının engellenmesine yönelik kötü uygulama örnekleri terk edilerek, bu yöndeki taleplerin yasanın belirlediği çerçeve içerisinde idareler tarafından karşılanması gerekmektedir. Dolayısıyla kararlarımızda bu duruma özellikle vurgu yaparak, idarelere bilgi edinme hakkını engelleyen uygulamalarından vazgeçmeleri tavsiye edilmiştir.

Adalet, milli savunma ve güvenlik başlığı altında inceleme alanı bulan bir diğer konu, milli savunma hizmetleri ve askerlerle ilgili uygulamalar ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin kamu personel rejimine ilişkin konuları ve sırf askerî nitelikte olmayan faaliyetleri kapsamında gelen başvurulardır. Bu alandaki başvurular, hizmet sınıfı dışında görevlendirmeler, disiplin cezaları, mobbing konularında yoğunlaşmıştır. Özellikle disiplin cezalarında, savunma hakkını ihlal eden uygulamaların bulunduğu tespit edilmesi üzerine, bunun giderilmesine yönelik idarelere tavsiyelerde bulunulmuştur.

Ulusal ve uluslararası belgelerle güvence altına alınan sağlık hakkına değinilmesinde de fayda bulunmaktadır. Bilindiği gibi sağlık hakkının korunması, sağlık hizmetine eşit bir şekilde ulaşmayı gerekli kılmaktadır. Bu yönde devletlerin gerekli tüm tedbirleri alma gibi son derece önemli bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca sağlık hakkı ihlal edilmiş kişilerin etkili hak arama yollarına kolaylıkla ulaşması için her türlü tedbir alınmalıdır.

Bu bağlamda, sağlık alanıyla ilgili Kurumumuza iletilen başvurulara bakıldığında; yanlış tedavi uygulandığı, gerektiği gibi sağlık hizmeti sunulmadığı, sağlık personelinin gerektiği gibi tutum ve davranış sergilemediği, hastaneden randevu almada zorluk yaşandığı, sağlık kurulu raporlarındaki oranlamanın yanlış yapıldığı gibi farklı konulardaki şikâyet başvuruları incelenmiştir. Gerek görüşmeler yapılarak gerekse yazışmalarla idareler dostane yolla çözüme davet edilerek, idare ile vatandaş arasındaki uyumsuzluklar çözüme kavuşturulmuştur.

Mülkiyet hakkı Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır. Nitekim Anayasa'nın 35'inci maddesinde; herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı vurgulanmıştır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik yapılan müdahalenin Anayasa'ya ve uluslararası sözleşmelere uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede, kamulaştırma, kamulaştırmaz el atma, uygulama imar planında kamu hizmetine ayrılan taşınmazlar, sit alanı olarak tescil edilen taşınmazlar, el koyma ve benzeri tedbirler ve mahkeme ilamına dayalı alacağa ulaşmada yaşanan belirsizlikten kaynaklı uyumsuzluklar gibi başvurularda, bahsedilen hususlar dikkate alınarak, gerekli incelemeler yapılmıştır.

Yine kentsel dönüşüm ile ilgili başvurular, bununla bağlantılı kira yardım talepleri, imar ve iskan işlerine dair konular ve çevre kirliliğine yönelik başvurular da Kurumumuza iletilmiştir. Söz konusu alanlarda gelen başvurular gerek yazışmalarla gerekse bilirkişi görüşleriyle ayrıntılı incelemeye tabi tutularak, olası hukuka ve hakkaniyete aykırılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öte yandan, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinin de yoğun olmamakla birlikte Kurumumuza şikâyet edildiği görülmüştür. Özellikle kolluk görevlilerinin genel tutum ve davranışları, trafik idari para cezaları, özel güvenlik görevlisi kimlik kartlarının verilmesi, yenilenmesi ve iptali konusundaki iş ve işlemler, silah ruhsatına ilişkin işlemler bu başlık altında incelenip sonuçlandırılmıştır.

Son olarak, gıda, tarım ve hayvancılık başlığı altında; tarımsal kredi ve teşvikler, kırsal kalkınma, hayvan hakları, sağlığı ve korunması gibi konularda başvuruların geldiği görülmüş olup söz konusu başvurularla ilgili yapılan incelemeler neticesinde tespit edilen hukuka ve hakkaniyete aykırı durumlara ilişkin kararlarımızda gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, 2021 Yıllık Raporumuzun, hak arama kültürünün gelişmesine önemli katkılar sunmasını, vatandaşlarımıza ve idarelere rehber olmasını, ayrıca COVID-19 pandemisinin dünyanın ve ülkenin gündeminden çıktığı sağlıklı, huzurlu bir yıl geçirilmesini temenni ediyorum.

Yahya AKMAN
Kamu Denetçisi

Sn. Fatma BENLİ YALÇIN

Dünyadaki her bir insanın parmak izinin farklı olması, onu sadece dünyada aynı dönemde yaşayan diğer insanlardan değil, kendisinden yüzyıllarca önce yaşamış olan ve yüzyıllarca sonra yaşayacak olan insanlardan da farklı kılar. Bu durum, her bir insanın “biricikliğini” ve milyarlarca insandan farklı olarak tek başına bir değere sahip olduğunu gösterir. Bu aslında, her bir insanın doğduğu andan itibaren sahip olduğu “insan olma onuru”nun bir göstergesidir.

Bu nedenle insan haklarının koruduğu temel değer, insanın değeri, bir başka deyişle, insanın doğuştan sahip olduğu, onu biricik ve özel kılan “insan olma onuru”dur. Bu noktada insan haklarını, en genel şekilde **insanın onurlu bir yaşam sürdürmek için sahip olması gereken haklar bütünü** şeklinde tanımlamak mümkündür.

İnsan haklarına ilişkin ilk belgeyi, ister 1215 yılında İngiltere Kralı’na kabul ettirilen “**Magna Carta**”ya, isterse hiçbir ırkın bir diğerine üstün olmadığına tüm insanlığa duyurulduğu, “**Veda Hutbesi**”ne dayandırılabilir, insan hakları **ilk insanın var olduğu andan itibaren mevcut olan temel bir değerdir**. Bu nedenle insan olma onurunun korunmasına yönelik her türlü çaba, çok kıymetlidir.

Hukuk devleti anlayışında, devlete ait her bir kurum ve kuruluşun, kişilere yönelik tüm işlem, eylem, tutum ve davranışları ile ilgili her adımında **insan olma onurunun öncelenmesi gerekir**. Bu nedenle devlet, bütün kurum ve kuruluşlarıyla birlikte tüm işlem, eylem, tutum ve davranışlarında, **insanın doğuştan sahip olduğu hakları ön planda tutmak zorundadır**. Aksi durumda devlet ve kişiler arasında anlaşmazlıklar sürekli artacak ve uyuşmazlıklar seneler süren yargılamalara konu olacaktır.

Hukuk devletinin vazgeçilmez ilkelerinden biri, idarenin hukukla bağlı olması ve idarenin her türlü işlem ve eylemine karşı yargı yolunun açık olmasıdır. Yargı, hukuk devletini gerçekleştirmede en önemli denetim araçlarından biridir. Sonuçta idarenin işlem ve eylemleri yargı tarafından denetlenmektedir. Ancak yargısal denetim sadece hukukilik denetimi ile sınırlıdır. Ayrıca yargıya başvurunun maliyeti, teknik hukuk bilgisini gerektirmesi ve yargılamanın yoğunluğu gibi sebepler, kişilerin hızlı bir sonuç almasını engellemektedir. Yargısal denetimin **sonuçlarının kesin olmasına karşın** uzun sürmesi ve maliyeti, ayrıca vatandaşların çoğu zaman hizmet aldıkları ve hatta bizzat emrinde çalıştıkları idarelerle senelerce davalık olmak istememeleri, kişileri **alternatif çözüm yollarına** yönlendirmektedir.

Bu noktada Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği Kurumu) önem kazanmaktadır. Zira **Kamu Denetçiliği Kurumu**, ücretsiz, en geç altı ay içinde karar veren, tavsiye kararı dahi vermesine gerek kalmadan pek çok dosyada dostane çözüm ile başvuruçunun sorununun çözülmesine imkân sağlayan **anayasal bir kurumdur**. Kamu Denetçiliği Kurumu, yasasındaki özel düzenleme gereği idari yargı denetiminden farklı olarak, idari işlem ve eylemlerin yanı sıra, idarenin **tutum ve davranışlarını** denetleyebilmektedir. Ayrıca Kurum yine yargı denetiminden farklı olarak, yasal mevzuat denetimi dışında **hakkaniyet** ve **iyi yönetim ilkeleri** yönünden denetim gerçekleştirmektedir.

Ombudsmanlığın temel amacı, idarenin iş ve işlemlerinden dolayı zarar gören vatandaşların haklarının yargı dışı yollarla savunulmasıdır. Elbette, Kamu Denetçiliği Kurumu **yargının yerini alabilecek, yargının alternatifi bir kurum değildir**. Tam tersine yargıya gerek kalmadan uyuşmazlık konusu sorunu çözerek yargının iş yükünün azalmasına yardımcı olması için Anayasa’da değişiklik yapılarak kurulmuştur.

Kamu Denetçiliği Kurumuna müracaatın, en fazla altı ay içinde sonuçlandırılması, hukukilik denetimi dışında hakkaniyete uygunluk denetimi yapması, şahsa özel olmayan genel nitelikli başvuruların gizlilik kaydıyla incelenmesi, başvurunun ücretsiz ve Kuruma çok kolay ulaşılabilir olması, Kurumumuza başvuru yapmanın avantajlarından sadece bir kısmıdır. Daha da önemlisi Kurum, idare ile vatandaş arasındaki uyuşmazlığı çoğu zaman mahkemeye gidilmesine gerek kalmadan sonuçlandırabilmektedir.

Kamu Denetçisi olarak görev yaptığım bir yıldır, Denetçiliğimizde başta **insan hakları** olmak üzere, **mahalli idarelerce yürütülen hizmetler, nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı hakları, ulaştırma, basın ve iletişim ile kamu personel rejimi (idarede işçi statüsünde çalışanların İş Kanun ve iş akdinden kaynaklı sorunları)** olmak üzere görevli olduğum beş temel farklı alana ilişkin başvurular üzerine detaylı inceleme ve araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu inceleme ve araştırmalar neticesinde başvurunun mahiyetine göre binlerce karar tesis edilmiştir.

Ombudsmanların **temel görevi vatandaş ve devlet arasında bir köprü vazifesi görerek, bir nevi arabuluculuk faaliyeti yürütmektir**. Bir başvuruda **Kurumumuzca tesis edilen karar ile uygulamanın değişmesi, başvuru ile aynı konumda olan binlerce bazen yüz binlerce kişiyi etkileyebilmektedir**. Bu noktada Kamu Denetçiliği Kurumu olarak görevlerimizden bir tanesi, idareyi iyi yönetim ilkelerine uymaya zorlamaktır. Bunun için Denetçiliğimizdeki başvurular nezdinde defaten idarelerle görüşmeler yapılmış ve Kurumumuza aynı konulu benzer başvurularda mevcut sorun tespit edilerek, iyi yönetim ilkelerine aykırı uygulamanın değişmesi ve vatandaş ile idare arasındaki anlaşmazlıkların en aza indirilmesi için çaba gösterilmiştir. Özellikle daha önce tavsiye kararı verilen konularla

ilgili başvuru yapıldığında, idare ile görüşülmek suretiyle, daha önceki emsal kararlarımız doğrultusunda hareket edilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Zira bu durum çok **kısa süre içinde sonuç alınmasına ve idare tarafından sorunun çözülmesi nedeniyle uyumsuzluğun ileriye yönelik olarak tümünden sona ermesine** imkân sağlamaktadır.

Nitekim Denetçiliğimize yapılan **başvuru istatistikleri**, başvuruların üçte biri hakkında dostane çözüm kararı verildiğini göstermektedir. Böylelikle Denetçiliğimize yapılan 100 başvurudan yaklaşık 33 tanesinde, başvuru konusu anlaşmazlıklar kısa sürede ve masrafsız bir şekilde sonuçlandırılmıştır. Üstelik bazı dosyalarda bilgi-belge talep yazısı sonrası uyumsuzluk çözüldüğünden bu süre bazen üç aya kadar uzayabilse de dostane çözüm kararlarımızın ortalama verilme süresi başvuru sonrası 30-35 gün olarak gerçekleşmiştir.

Elbette nasıl bir dahiliye doktorunun bütün branşlardaki ameliyatları gerçekleştirmesi beklenemezse Kamu Denetçiliği Kurumu da sadece yasa ile çizilmiş sınırlar içinde kendisine verilen görev ve yetkisi dahilindeki konularda inceleme ve araştırma yapabilir. Örneğin yargıya götürülen bir uyumsuzluk konusunda, hem yargının hem Kurumumuzun karar vermesinin, uygulamada sorunlara yol açabileceğinde şüphe yoktur. Bu nedenle Kurumumuza “**idareye başvurduktan sonra ve yargıya başvurmadan önce**” başvuruda bulunulması öngörülmüştür. Zaten Kurumumuza müracaat edildiğinde, yargıya başvuru süresinin durması nedeniyle başvuru sahiplerinin yargı yoluna başvuru hakları korunmaktadır. Ayrıca verilen tavsiye kararları çok kapsamlı olup yapılan inceleme ve araştırma sonrası somut olay ve yasal mevzuat en ince ayrıntısıyla değerlendirildiğinden, olası bir tavsiye kararına uyulmaması durumunda açılacak davada, yargı önünde konunun çözümünü açısından oldukça yararlı olmaktadır.

Kurumumuz **başvurularının %95’ini internet sitesi üzerinden almaktadır**. İnternet sitemizde Kurumumuzun yetkisi kapsamında olmayan, karar veremeyeceği konular ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Tüm bilgilendirmelere karşın, örneğin idarenin değil bir GSM şirketinin, bir başka deyişle özel bir kuruluşun şikâyet edilmesi durumunda, tabi olduğumuz yasal düzenlemeler gereği incelenemezlik kararı verilmektedir. Buna karşın başvurunun gerektirmesi durumunda, başvuru konusu hakkında bilgi edinilmesini teminen ilgili GSM şirketi ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna başvuru dilekçesi ve karar iletilmektedir. Ayrıca kararda, ilgili mevzuat düzenlemeleri konusunda başvuru bilgilendirilmektedir. Denetçiliğimizde, yasa gereği incelenemezlik kararı verilen ancak ilgili birimlerin sorun hakkında bilgilendirildiği dosyalarda dahi sonuç alınan azımsanamayacak sayıda çok dosya mevcuttur.

Aynı şekilde tabi olduğumuz yasal düzenleme gereği Kurumumuza başvuruda bulunulmadan önce, idarenin eylem ve işlemi hakkında **talebi karşılayabilecek durumdaki üst idari makama müracaat edilmesi ve bu şekilde öncelikle idarenin kendi iç işleyişi içerisinde başvuru konusu iddia ve taleplerin değerlendirilmesi** gerekmektedir. Bu noktada internet sitemizde önce idareye başvuru yapılması ve idareye başvuru yapıldığına dair belge sunulması gerektiğine ilişkin bilgilendirme yapılmaktadır. İdareye müracaat edildiğine ilişkin yeterli bilgi belgenin bulunmadığı dosyalarda ise, gönderme kararı tesis edilmektedir. İdareye gönderme kararı vermek, idareye işlemi gözden geçirip kendi içinde düzeltme imkânını sağlamaktadır. Nitekim istatistikler, gönderme kararı sonrası, önemli oranda uyumsuzluk konusunun çözüldüğünü göstermektedir. Üst idari makamca uyumsuzluğun çözülmediği durumlarda ise, kişinin tekrar Kurumumuza müracaat ederek esastan inceleme talep etme imkânı mevcuttur.

Denetçiliğimizce dostane çözüm, incelenemezlik ya da gönderme kararı ile sonuçlanmayan başvurular hakkında esas incelemesi yapılmakta ve en fazla 6 ay içinde **Denetçiliğimizin önerisi Başdenetçilik Makamının şikâyetin yerinde olduğu kanaatine varması halinde** tavsiye kararı veya kısmen tavsiye kısmen ret kararı ile yapılan incelemede talebinin haklı bulunmadığı ya da talebinin yerine gelmesinin başkalarının haklarına zarar verilebileceğinin tespit edildiği durumlarda ret kararı verilmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu, **bütün dünya ombudsmanları gibi** tavsiye kararı vermektedir. Buna karşın Kurumumuzun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı anayasal bir kuruluş olması ve tavsiye kararlarına uymayan idareleri sene sonunda Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden kurulu Karma Komisyona çağırarak suretiyle idarelerin karara uymama gerekçesini milletvekilleri önünde açıklamasını isteme imkânının olması, Kurum kararlarına uyum oranını artırmaktadır. Nitekim Kurumun tavsiye kararlarına uyum oranı oldukça yüksek olup bu oran Avrupa Birliği ülkeleri dahil Kurumumuzun muadili olan farklı ülkelerdeki ombudsmanlık kurumlarının kararlarına uyum oranı ile uyumludur.

Sonuçta temel ilke olarak, ister evrensel hukuk kurallarına atıf yapalım ister “İnsanların en hayırlı olanı, insanlara en çok hizmet edendir” anlayışından bakalım, **bir hukuk devletinde hakların sadece var olması yetmemektedir. Hakların, herkese eşit ve adil olarak sağlandığının görünür olması gerekmektedir.** Bu görünürlük, ancak idarelerin iyi yönetim anlayışı ve iyi yönetim ilkelerini kamu hizmetinin işleyişine egemen kılmaları ile mümkündür.

Denetçiliğimiz de özellikle başvuruların yoğunlaştığı konularda idarelerle görüşmeler yapmakta, sonuç alınamadığında ise önerilen tavsiye kararlarında, **iyi yönetim ilkelerinin vatandaş açısından bir hak, idare açısından ise bir yükümlülük olduğu vurgulanmaktadır.**

İdarenin kamu hizmeti sunarken her zaman önceliği, tüm işlem, eylem ile tutum ve davranışlarında **insan olma onurunun korunması** olmalıdır. Bu amaçla gerçekleştirilen her çaba, her biri özel ve biricik olan **kişilerin hayatına dokunduğu** ve bir başvurucumuzun mesajında ifade ettiği üzere **“onlara Ankara’da birilerinin sesini duyduğunu hissettirdiği”** için paha biçilmezdir.

Bu noktada bağımsız bir inceleme ve denetim mekanizması olan, vatandaş ve idare arasında köprü vazifesi gören, bireysel talepleri çözüme kavuşturmanın yanı sıra benzer konumdaki on binlerce bazen yüz binlerce insanın idare ile olan uyuşmazlığının yargı önüne gitmeden çözülmesine imkân sağlayan Kamu Denetçiliği Kurumunun yaptığı çalışmalar, kamu yönetimimizde hukuka uygun işleyişin temini için ilave bir katma değer oluşturmaktadır. **Bu nedenle vatandaş dostu yönetim anlayışı ve insanı yaşat ki devlet yaşasın düsturunun**, idarenin tüm işlem, eylem, tutum ve davranışlarında hayata geçmesi için çaba sarf eden **tüm kurum çalışanlarına ve** Denetçiliğimiz görev alanındaki **beş temel alanda başvuruların incelenmesi sürecinde çok ciddi bir başarı oranı ile katkı veren uzmanlarımıza özverili çalışmaları dolayısıyla teşekkür ediyorum.**

Av. Fatma BENLİ YALÇIN
Kamu Denetçisi

Sn. Arif DÜLGER

G ünümüzde hak arama kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte insan hakları, hukuk devleti, kamu yönetiminde demokratik katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik ve hakkaniyet gibi kavramların önem kazanması ve Ombudsmanlık olarak bilinen Kamu Denetçiliği Kurumunun bu ilkelere yönelik en etkin denetim ve hak arama mekanizması olması Kurumumuzu daha da önemli kılmaktadır.

Ombudsman, vatandaşların idareye karşı olan şikâyetlerini hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönünden inceleyen, bu inceleme neticesinde elde ettiği sonuçlar doğrultusunda ilgili idarelere önerilerde bulunan, kamu idarelerini hukuka davet eden ve verdiği tavsiye kararlarında hakkaniyet ölçüsünden şaşmayan, idare karşısında bağımsız ve tarafsız olan etkin bir mekanizmadır. Kurumumuz verdiği kararlarla idari ve adli yargının yükünü oldukça hafifletmektedir. Çünkü vatandaş, artık mahkemeye gitmeden önce hakkını ombudsman aracılığı ile arayabilmektedir.

Ombudsman için önemli olan, taraflardan hangisinin haklı olduğu değil, kim haklı olursa olsun hakkaniyete uygun kararlar alabilmek, bürokrasinin hukuka uygun ve düzenli bir şekilde işlemesini ve vatandaşın mağdur olmamasını sağlamaktır.

Ombudsmanın görevi, kişi hak ve özgürlüklerini savunmak, vatandaşları âdil olmayan yönetime karşı korumak, âdil olmayan yönetimden doğan haksızlıkları önlemek amacıyla yönetimin iyileştirilmesine çalışmak ve iyi yönetim ilkelerinin idareler

tarafından özümstenip uygulanmasını sağlamaktır. Kurum olarak bu doğrultuda çalışmalarımıza devam etmekteyiz.

Herhangi bir aracı olmadan ombudsmana doğrudan başvurabilme imkânının sağlanması ve başvuran kişilerden herhangi bir ücret talep edilmemesi ombudsmana ulaşmada ve dolayısıyla adalete erişimde büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu sebeple, Kurumumuza yapılan başvurular gün geçtikçe artmaktadır.

Hem bir denetim organı, hem de kamu yönetiminin halka gülen yüzü mahiyetinde olan ombudsman, aynı zamanda kamu vicdanının sesi, gözü ve kulağı durumundadır. Bundan dolayı, hak arama kültürünün toplumun bütün katmanlarına yayılmasında, erdemli ve adil bir toplum düzeninin geliştirilmesinde yapıcı nitelikte katkılarda bulunan önemli bir aktördür.

Ombudsman, vatandaş ile idare arasında bir anlamda iletişim köprüsü görevini yerine getirmektedir. Vatandaş açısından bakıldığında ombudsman, adalete erişimin sağlanmasının ve kamu hizmetlerinden faydalanan kişilere idare tarafından iyi, hızlı ve olması gerektiği şekilde muamele edilmesinin güvencesini sağlayan etkin bir denetim aracı iken, idare açısından bakıldığında ise, yapılan işlemlerde, işlemin yapılması sırasında tespit edilememiş olan hataların daha sonradan ortaya çıkarılmasını ve düzeltilmesini sağlayan, uyarıcı ve hatalardan arınma aracıdır.

Başvuruların incelenmesi ve karara bağlanmasında ombudsmanın iki yönlü sorumluluğu vardır. Hem denetim yetkisini kullandığı idarelere, hem de bireylere karşı hukuki olarak sorumluluk taşımaktadır. Dolayısıyla sadece şikâyet başvurusu yapanlara karşı değil, şikâyetçi olunan kamu kurumlarına karşı da sorumludur. Kurumca, taşıdığımız bu sorumluluğun gereği olarak, ulaştığımız sonucu her iki tarafa da gerekçeleriyle birlikte iletmeye ve bu bilinçle çalışmaya gayret etmekteyiz.

Önceki yıllarda olduğu gibi, 2021 yılında verdiğimiz kararlar ile devletimiz ve vatandaşımız arasında sıcak ve samimi bir iletişim köprüsü kurulmuş, kararlar dolayısıyla yüz binlerce vatandaşımızın mağduriyeti giderilerek, âdeta yüreklerine su serpilmiştir. Kararların kamuoyu nezdindeki etki analizleri bunu göstermektedir. 2020 ve 2021 yıllarında tüm insanlığı tehdit eden COVID-19 salgınıyla mücadele ederken tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kapsamlı tedbirler alınmıştır. Bu mücadele sürecinde, Kurumumuzdaki uygulanan iş bölümü çerçevesinde, eğitim-öğretim, ekonomi, vergi ve enerji alanları başta olmak üzere, görev alanımıza giren tüm konularda çalışmalarımıza ara vermeden devam ederek başvurular incelenmeye ve araştırılmaya gayret edilmiştir. Şikâyet başvurularının daha etkin ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlayan ve bir nevi uzlaştırma olan "**Dostane Çözüm**" yöntemiyle çok sayıda konu çözüme kavuşturulmuş ve adalete hızlı erişim sağlanmıştır.

Bu kapsamda sonuçlanmış olan, ÖSYM Başkanlığınca YKS'de disleksili (**öğrenme güçlüğü çeken**) ve DEHB'li (dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu) adaylara yönelik bir soru kitapçığı aday için, diğer soru kitapçığı ise okuyucunun soruları adaya okuması

için olmak üzere, çift soru kitapçığı uygulamasına geçilmesi, Atatürk Üniversitesince engelli öğrenciye harç iadesi yapılarak engelli öğrencilere sağlanan harç muafiyetinden yararlandırılması, MEB tarafından çalışma izni kaldırılan öğretmenin çalışma izni iade edilerek özel öğretim kurumlarında çalışmasına engel bir durumun olmadığına iletilmesi, Balıkesir Bandırma Koyunculuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne naklen tayini yapılan bir personelin başvurusu üzerine benzer mağduriyet yaşayan tüm personele banka maaş promosyonu ödenmesi veya il emniyet müdürlüğü emrinde polis memuru olarak görev yapmakta iken KHK ile kamu görevinden ihraç edilip daha sonra görevine iade edilen personelin söz konusu döneme tekabül eden banka maaş promosyonlarının ödenmesinin sağlanması, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığınca tapu harcının iadesinde eksik kalan tutarın faiziyle birlikte ödenmesi, 24 Ocak 2020’de Elazığ’da meydana gelen 6.8 şiddetindeki depremde ağır hasar kararı ve yıkım kararı verilen ev için belirlenen 94.197,00-TL DASK sigorta bedelinin ödenmesi, Çankaya Belediyesi ve Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş. tarafından evin otoparkına giriş-çıkışı engelleyen elektrik dağıtım panosunun yerinin değiştirilerek iki parselin sınırına taşınarak mağduriyetin giderilmesi gibi birçok örnek sayılabilir.

Ayrıca 2021 yılında idareler tarafından uyulmuş olan çok sayıda tavsiye kararımız bulunmaktadır. Örnek olarak, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan sınavlarda disleksili öğrenciler için bir soru kitapçığı, sınava giren öğrenciye soruları okumakla görevlendirilen okuyucuya bir soru kitapçığı olmak üzere, çift soru kitapçığı uygulamasının hayata geçirilmesi, iptal edilen doçentlik başvurusuna ilişkin işlemin geri alınması ve doçentlik sürecinin usule uygun olarak kaldığı yerden devam etmesi, TFF Tahkim Kurulu kararıyla ilgili, daha önce verilmiş olan Kurumumuzun 27.07.2018 tarihli tavsiye kararında da iki sayfada yer verilen AİHM kararındaki, “... bazı uyumsuzluklar bakımından münhasır ve zorunlu yetkiye sahip olan TFF Tahkim Kurulu’nun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6’ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri sağlaması gerektiği, TFF Tahkim Kurulu’nun üyelerinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlayacak ve adil yargılanma hakkının gereğini temin edecek yeterli güvencenin mevcut olmadığı ve Türkiye’de futbol uyumsuzluklarının çözümü konusunda sistematik bir sorunun mevcut olduğu...” tespitleri de vurgulanarak verilen Tavsiye Kararı üzerine, TFF tarafından TFF Statüsü, Disiplin Kurulu Talimatı ve Tahkim Kurulu Talimatında tarafsızlığın ve bağımsızlığın sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaya başlanması ve bu kapsamda 28 Temmuz 2021 tarihinde yapılan TFF Olağan Genel Kurulunda alınan kararla, PFDK, Tahkim Kurulu ve Uyuşmazlık Çözüm Kurulu yapısının değiştirilmesine ilişkin TFF Statüsü’nde değişiklik yapılmasının kabul edilerek, söz konusu Kurulların seçimle göreve gelmesi benimsenmiş olup yapılan değişikliklerin 11.08.2021 tarihli ve 31565 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanması verilebilir. Kararlarımıza uyulması ve bundan sonra bu konularda yaşanması muhtemel mağduriyetlerin önüne geçilmiş olmasından memnuniyet duyulmaktadır.

Kamuoyunda, Kamu Denetçiliği Kurumunun tarafsız ve bağımsız olduğuna ilişkin güçlü bir algı oluşturmak elbette ki önemlidir, ama “asıl önemli olan adaletli olmak,

adaleti sağlamaktır.” İnaniyorum ki, adaletin tesisinde Kamu Denetçiliği Kurumu gibi kurumlarımız, daima haklı olanın yanında olmaya devam edecektir. Çünkü haklının yanında, arkasında olmak sahip olduğumuz İslâm medeniyetinin de özüdür. Malum bir sözde beyan edildiği gibi “..Dünyada haklı olmaktan daha büyük bir güç yoktur.”

Vatandaşlarımızın hak arama noktasında Ombudsmanlığın ülkemize olan katma değerinin ve kamuoyundaki etkinliğinin arttığı ve kurumsal yapısı ile idari ve mali statüsü bakımından daha da güçlendirildiği bir yıl olmasını dilerim. Zîra bu hususta Paris ve Venedik İlkeleri yanında TÜSSİDE’nin “Kamu Denetçiliği Kurumu Süreç İyileştirilmesi Projesi Raporu” ile Kurumumuzun paydaşı olduğu İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında hazırlanmış olan “Ombudsmanlıklar Hakkında Karşılaştırmalı Bir İnceleme Raporu”nda da ülkemizde Ombudsmanlığın güçlendirilmesi ve etkinleştirilmesi zarureti vurgulanmıştır.

Hülâsa;

Güçlü toplum, daha demokratik bir Türkiye için,

Medeni toplum, özgür, özü bir bireyler için,

Özgür toplum, anayasal tüm özgürlükler ile hukukun ve demokrasinin güçlendirilip sonuna kadar hakların teminatı için,

Güçlü toplum, kişi hakları konusunda toplumsal farkındalık için,

Ölçülü ve âdil yönetim, hukukî güvenliğin, hukukî öngörülebilirliğin ve şeffaflığın sağlanması için,

Demokratik düzen, idarenin her türlü iş ve işlemlerinde iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi ve insan odaklı bir idarenin oluşmasına katkı sağlamak için,

Huzurlu toplum, ölçülü ve adaletli olmayı herkese hatırlatmak, kamu idarecilerini hukuka uymaya davet etmek için,

Kamu Denetçiliği Kurumu, soluduğumuz ve fakat fark etmediğimiz havadaki oksijen gibi hayati öneminden dolayı vazgeçilmezdir.

Arif DÜLGER
Kamu Denetçisi

Sn. Sadettin KALKAN

Kamu Denetçiliği Kurumu yani dünyada bilinen adıyla Ombudsmanlık, vatandaşlar ile kamu idareleri arasındaki sorunların çözümlenmesi amacıyla, şikâyeteye dayalı inceleme ve araştırma yaparak TBMM adına idareleri denetleyen bir müessesedir. Ülkemizde hak arama kültürünün yaygınlaştırılması, idarelerde iyi yönetim ilkelerinin benimsenmesine katkı sağlama saikiyle idareler ve bireyler arasında köprü oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de kamusal iş gücünün kapsamı oldukça geniş olmakla birlikte her bir istihdam biçiminin kendisine özgü bir istihdam rejimi mevcuttur. Kamu personeli, kamu hizmetlerini yerine getirmekle sorumlu olup devleti temsil eden, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4’üncü maddesinde belirtildiği üzere farklı istihdam türlerinde çalıştırılan görevlilerdir. Devletin sunduğu hizmetlerin sunulmasında görevli kamu personelinin alım sınavları, atanması, yer değişikliği, mali hakları, sosyal hakları, disiplin cezaları incelenmekte olup gerek maruz kaldıkları mobbing gerekse görevlerini yerine getirirken sergiledikleri tutum ve davranışları hakkındaki başvurular Denetçiliğim bünyesinde değerlendirilmektedir.

Kamu personelinin aile birliği, sağlık, can güvenliği mazereti ile yer değişikliği taleplerine ilişkin başvurularda personelin mazeretine ilişkin değerlendirme yapılırken başvuranın hakları ile birlikte idarenin kamu hizmetinin yürütülmesindeki sorumluluğu açısından inceleme yapılmaktadır. Aile bireylerinden bakmakla yükümlü olunan çocuk, eş, anne ve babanın bulunulan ilde tedavisinin mümkün olmaması sebebiyle tedavi mümkün

olunacak illere nakil talepleri mevcuttur. İdarelerin yer değişikliği mazeretlerini değerlendirirken (ilgili mevzuatlar çerçevesinde) her ne kadar bireysel menfaatleri değerlendirmesi beklense de bu taleplerin gerçekleştirilmesi idarelerin kadro imkanları ve kamu hizmetlerinin aksatılmaksızın sürdürülmesi ile mümkündür

Memurların mali hakları hizmet sınıfı, kadro ve görev unvanı, kadro derecesi, eğitim durumu ve görev yeri gibi kriterlere bağlı olup mali ve sosyal haklar genel olarak; gösterge aylığı, ek gösterge aylığı, taban aylığı, kıdem aylığı, zamlar (yan ödeme aylığı), tazminatlar, makam tazminatı, temsil veya görev tazminatı, ek ödeme, ek ders ücreti, fazla çalışma ücreti, vekalet ücreti, nöbet ücreti, tayin bedeli, yabancı dil tazminatı ve aile yardımı ödeneği gibi unsurlardan oluşmaktadır.

Geçmiş dönemde en çok gelen başvurulardan olan aile yardımı ödeneklerine ilişkin başvurularda idareler bildirimde bulunma tarihlerini gözeterек geriye dönük 3 aylık kısımlara ilişkin ödeme yaparken daha önceki aylar için ödeme yapmamaktadırlar. Başvurularda da 3 aydan önceki döneme ilişkin ödemeler talep edilmektedir. Bu başvurular bakımından aile yardımı ödeneğine nasıl hak kazanıldığı ve söz konusu ödemeye yönelik başvuru veya bildirim için bir süre sınırlandırması bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekmiştir.

Kurumumuza çok sayıda gelen önemli bir konu da diyaliz teknikerleri tarafından yapılan başvurularda; başvuranlar diyaliz teknikeri olduklarını, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki hastaneler ve üniversite hastanelerine ait diyaliz ünitelerinde sertifikasız hemşire çalıştırıldığını, bu uygulamanın mevzuata aykırı olduğunu, ayrıca diyaliz ünitelerinde sertifikasız personel çalışmaya devam ettikçe kamu hastanelerinde istihdam edilemeyeceklerini ve bu şekilde istihdam edilme haklarının elinden alındığını belirterek hastanelerdeki diyaliz ünitelerinin denetlenmesini, çalışan sertifikasız personellerin servislerine çekilmesini ve diyaliz teknikerleri için yeterli kadronun açılmasını talep etmişlerdir. Yapılan incelemeler sonucunda diyaliz merkezlerinde ve ünitelerinde daha etkin bir denetim yapmak suretiyle, mevzuata aykırı bir şekilde sertifikasız personel çalıştırılmasının önlenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Geçtiğimiz 2 yıllık süreçte bütün dünyayı etkileyen COVID-19 pandemisine karşı ülkemizde de mücadele verilmiş ve bu dönemde kamu personelinin idari izinli sayılması ve karantina dönemlerinde gerçekleşen ücret kesintileri ile ilgili başvurular Kurumumuza yapılmıştır. Kamu kurumları arasında uygulama birliği kaynaklı problemlerin yaşandığı tespit edilerek başvurular incelenmiştir.

Kurumumuzun kuruluşundan itibaren insan odaklı yaklaşım ile ulusal ve uluslararası hukukun normları ve iyi yönetim ilkeleri ışığında Ombudsmanlık Kurumunun idari sistemin daha iyi işlemesine katkı sunacağına olan inancımla 2021 Yıllık Raporunun idarelere ve vatandaşlarımıza rehber olmasını temenni ediyorum.

Sadettin KALKAN
Kamu Denetçisi

Sn. Celile Özlem TUNÇAK

Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin, devletin eylem ve işlemleri karşısında korunabilmesi için gerçekleştirilen ve yargısal denetim, idari denetim, parlamento denetimi (siyasal denetim) ile kamuoyu denetimi gibi klasik yöntemlere ek olarak hukuka uygunluk ve hakkaniyet denetimi yapan etkin bir denetim yolu olarak “ombudsmanlık” ya da ülkemizdeki karşılığıyla “Kamu Denetçiliği Kurumu” adı altında oluşturulan Kurumumuz, temel olarak kamu gücünü kullanan idare karşısında, daha zayıf konumda bulunan vatandaşların haklarının korunması ve savunulması için önemli görevler üstlenmektedir.

Bu kapsamda Kamu Denetçiliği Kurumu, Paris İlkeleri ile uyumlu olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74'üncü maddesi ile kurulmuş ve “Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir” hükmü ile de kamu denetçisine başvurma hakkı anayasal bir hak olarak tanınmıştır.

Kurumumuz idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere kurulmuştur. Ana hedef insan haklarının en iyi şekilde uygulanması ve iyi yönetimin sağlanabilmesidir. Bunu sağlarken de idarelerle vatandaş arasında arabuluculuk görevi yapmakta, vakaları sadece hukuka uygunluk yönünden değil aynı zamanda hakkaniyet, uluslararası sözleşmelere uygunluk, insan hakları ve iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde de değerlendirmekte, gerektiğinde mevzuat değişikliği önerisinde bulunabilmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu, hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan haklarına saygının geliştirilmesi ve ayrıca topluma karşı sorumluluk anlayışı temelinde bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürüttüğü inceleme ve araştırmalar sayesinde, çok kısa süre içerisinde kamu vicdanının güçlü bir sesi olmayı başarmıştır. Kurumumuzun görevi sadece başvuruları

değerlendirmekle sınırlı olmayıp, vatandaşları hakları konusunda bilinçlendirmek, ulusal ve uluslararası ortamlarda farkındalık yaratmak, idareler, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler gibi tüm paydaşları iş birliğine teşvik etmektir.

6328 sayılı Kanun'un "*Başdenetçinin ve denetçilerin görevleri*" başlıklı 7'nci maddesinde, bir kamu denetçisinin kadın ve çocuk hakları alanında görevlendirilmesi hususu hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda Başdenetçimizin yaptığı görevlendirme ile "çocuk hakları" ve "kadın hakları" alanlarında gelen başvurular, Birimimizce titizlikle incelenmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu ülkemizde bir ilk olarak çocuklardan doğrudan başvuru alan tek kurumdur. Kamu Denetçiliği Kurumu çocuk web sayfasından (kdkcocuk.gov.tr) adresinden doğrudan çocuktan alınan her başvuru, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan tüm haklar açısından hassasiyetle incelenmektedir. Kurum, Türkiye'de yaşayan tüm çocukların haklarını arama, koruma ve hayata geçirme misyonu içerisinde hareket etmektedir.

"Kamu Denetçilerinin İş Bölümüne İlişkin Yönerge" uyarınca "kadın hakları" ve "çocuk hakları" alanlarına ilave olarak 2021 yılında şahsım tarafından incelenen başvurular, "çalışma hayatı ve sosyal güvenlik", "ailenin korunması", "engelli hakları" ve "sosyal hizmetler" alanlarına ilişkindir.

2021 yılı içerisinde Kurumumuza yapılan başvurular kapsamında Birimimizce gerçekleştirilen inceleme ve araştırma sonuçları, öne çıkan ve çözüme kavuşturulan sorunlar ile ulaşılan tespitlere dair bilgiler bu Raporun ilgili kısımlarına işlenmiştir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki; çalışmalarımızda, incelenen başvuru ile sınırlı bir çözüm üretmekten öte, sistemin iyileştirilmesi ve iyi yönetim ilkelerinin yerleştirilmesi amacını rehber edindiğimizi vurgulamak isteriz. Diğer bir deyişle somut başvuruyu çözüme kavuşturmak ve dahası o başvuruya benzer nitelikteki diğer durumlarda idarelerin olaya bakış açısını değiştirmeyi ve sorunu sistematik olarak idarenin düzenleyici işlemleri düzeyinde çözmeyi hedef edinmekteyiz.

Kurumumuzun çalışmaları, idarelere yol göstermek, hukuka ve hakkaniyete uygun işlem tesis etmeleri yönünde tavsiyelerde bulunmak ve iyi yönetim ilkelerine riayet etmelerini temin etmek yanında, başvuranların da hak ve yükümlülüklerini öğrenmelerine yardımcı olmak, onlara bir anlamda hukuki danışmanlık yaparak rehberlik etmeyi de kapsamaktadır. Bu minvalde kararlarımızın anlaşılır düzeyde ve sadelikte olmasına özen gösterilmekte, ilaveten diğer hak arama yol ve yöntemlerine ayrıca yer verilmektedir.

Son 3 yıldır özellikle pandeminin yaşattığı sıkıntıları geride bırakacağımız; milletimize faydalı çalışmalarla dolu 2022 yılı yaşamak ümidi ve duası ile birlikte, çalıştığım uzmanlara, uzman yardımcılara, sosyal çalışmacıya, büro personeline teşekkür ediyor ve Birimime desteklerini esirgemeyen Başdenetçimiz Sayın Şeref Malkoç'a şükranlarımı sunuyorum.

Hukukun üstünlüğünün temini, demokrasiye inancın ve insan haklarına saygının geliştirilmesi, ayrıca kamu idaresinin şeffaf, hesap verebilir ve iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde kamu hizmeti üretme kapasitesinin geliştirilmesinde önemli katkısının olacağı düşüncesi ile hazırlanan Kamu Denetçiliği Kurumu 2021 Yıllık Raporunun hayırlara vesile olmasını diler saygılar sunarım.

C. Özlem TUNÇAK
Kamu Denetçisi

Bölüm IV

2021

YILLIK RAPORU

ŞİKÂyet BAŞVURU USULÜ VE BAŞVURULARA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

Şikâyet Başvuru Usulü

Şikâyet İnceleme Süreci ve
Kararlar

Genel İstatistikler

Dostane Çözüme İlişkin
İstatistikler

Tavsiye, Kısmen Tavsiye Kısmen
Ret Kararlarına İlişkin İstatistikler

Kurumumuzun Sorun Çözme
Yeteneğine İlişkin Başarısının
Değerlendirilmesi

4. ŞİKÂyet BAŞVURU USULÜ VE BAŞVURULARA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

4.1. ŞİKÂyet BAŞVURU USULÜ

İdarenin işlem ve eylemleri ile tutum ve davranışı sonucu hak ve özgürlükleri veya menfaatleri ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler Kurumumuza başvuruda bulunabilmektedir. Bu çerçevede, tüm bireyler yanında şirketler, sivil toplum kuruluşları, dernekler, vakıflar, sendikalar vb. tüzel kişiler başvuru hakkına sahiptir. Ayrıca tabiiyet ve mütakabiliyet (karşılıklılık) şartı aranmaksızın yabancı ülke vatandaşları da şikâyetlerini iletebilmektedir.

Şikâyet başvurusunun insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik olması halinde, menfaati ihlal edilme şartı aranmaksızın tüm gerçek ve tüzel kişiler de başvuruda bulunabilmektedir. Dolayısıyla bu konularda, bireyler yanında dernekler ve vakıflar gibi sivil toplum kuruluşları da idarenin denetimi mekanizmasında aktif rol alabilmektedir.

Ayrıca şikâyet başvurusu kanuni temsilci veya vekil tarafından da yapılabilir. Şikâyet başvurusu, Kurumumuza veya elden, posta, e-posta (iletisim@ombudsman.gov.tr), e-Devlet, faks veya e-başvuru sistemi yoluyla ulaştırılabilmektedir. Hâlihazırda açılmış bulunan İstanbul Büromuz da şikâyet başvurularını kabul etmektedir. Ancak faks veya elektronik posta yoluyla yapılan başvurulara ait dilekçe asıllarının 15 gün içerisinde Kurumumuza gönderilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, şikâyet başvurusu geçersiz sayılmaktadır.

“Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ekinde yer alan “Gerçek Kişiler İçin Şikâyet Başvuru Formu” veya “Tüzel Kişiler İçin Şikâyet Başvuru Formu” doldurulmak suretiyle de Kurumumuza başvurulabilmektedir. Yönetmelik'te belirlenen zorunlu bilgi ve belgelerin sunulması koşuluyla form kullanılmadan da şikâyet başvurusu yapılabilir. Diğer taraftan, haklı bir nedenin bulunması halinde başvuru yapılan yerde formun doldurulmasına yardımcı olunmak suretiyle sözlü şikâyetle bulunulabilmektedir.

Ayrıca illerde valilikler ve ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da şikâyet başvurusu yapılabilir. Ancak burada valilik ya da kaymakamlığın şikâyet başvurusuna ilişkin herhangi bir inceleme gerçekleştirmediklerinin altını çizmekte yarar görülmektedir. Valilik veya kaymakamlıklar, şikâyetleri tarih ve sayı vermek suretiyle kayıt altına aldıktan sonra varsa ekleriyle birlikte en geç üç iş günü içerisinde doğrudan Kurumumuza göndermektedirler.

Şikâyet başvurusunun, Kurumumuz gelen evrak bürosunca kayıt altına alınması sonrasında İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme Bürosunca şikâyetin konu ve alanları belirlenerek konusuna göre ilgili Kamu Denetçisine havale edilmektedir. Kamu Denetçisi ise şikâyeti uzmana ileterek ön inceleme, inceleme ve araştırma sürecini başlatmaktadır.

4.2. ŞİKÂyet İnceleme Süreci ve Kararlar

ŞİKÂyet Yönetim Ana Süreci

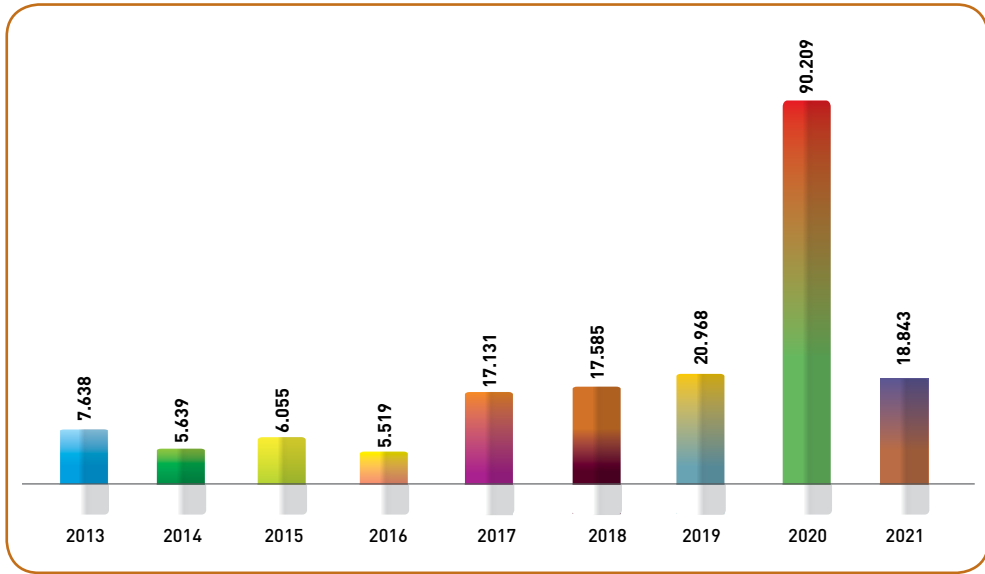
4.3. GENEL İSTATİSTİKLER

Kurumumuza 2021 yılında ulaşan **18.843** başvuruyla birlikte 2013 yılından bugüne kadar toplam **189.587** başvuru yapılmıştır.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Şikâyet Başvuru Sayıları

Yıl/Tarih	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Toplam Şikâyet Sayısı	7.638	5.639	6.055	5.519	17.131	17.585	20.968	90.209	18.843	189.587

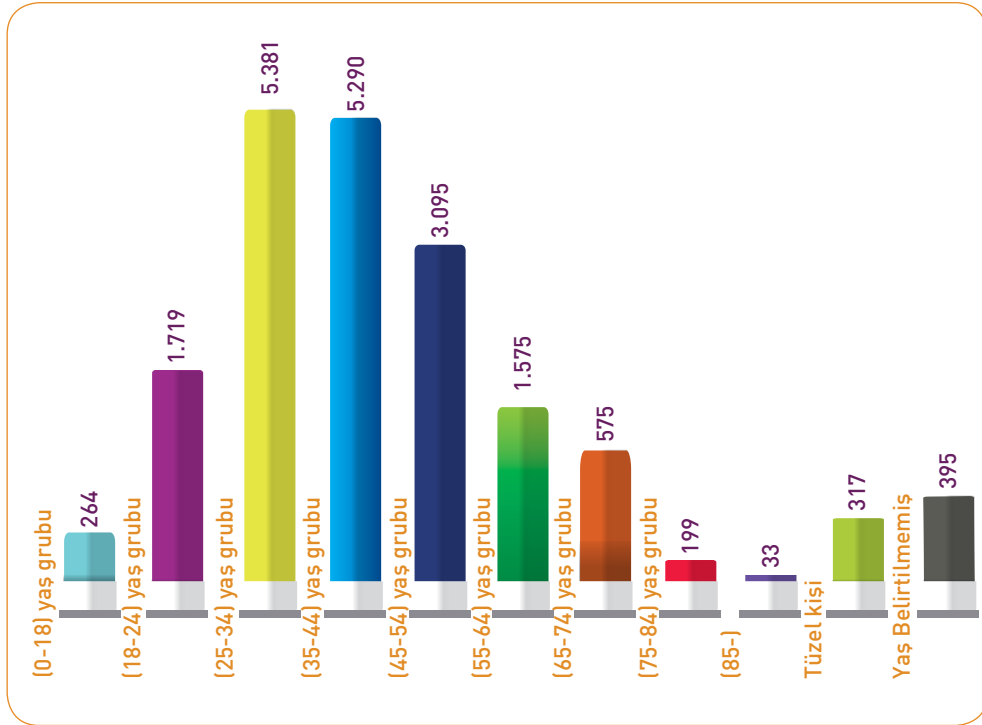
Şekil 1: Yıllar İtibariyle Şikâyet Başvuru Sayılarının Gelişimi

Kurumumuza 2021 yılında yapılan başvurular yaş grubu dağılımına göre incelendiğinde; en fazla başvurunun %28,56 ile 25-34 yaş aralığındaki başvuruvcular tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunu çok az bir farkla %28,07 ile 35-44 yaş aralığı, %16,43 ile 45-54 yaş aralığı ile %9,12 ile 18-24 yaş aralığı takip etmektedir.

Tablo 2: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının Yaş Grubuna Göre Dağılımı

Yaş Grubu	2021	Yüzde %
[0-18] yaş grubu	264	1,40%
[18-24] yaş grubu	1719	9,12%
[25-34] yaş grubu	5381	28,56%
[35-44] yaş grubu	5290	28,07%
[45-54] yaş grubu	3095	16,43%
[55-64] yaş grubu	1575	8,36%
[65-74] yaş grubu	575	3,05%
[75-84] yaş grubu	199	1,06%
[85-]	33	0,18%
Tüzel Kişi	317	1,68%
Yaş Belirtilmemiş*	395	2,10%
TOPLAM	18.843	

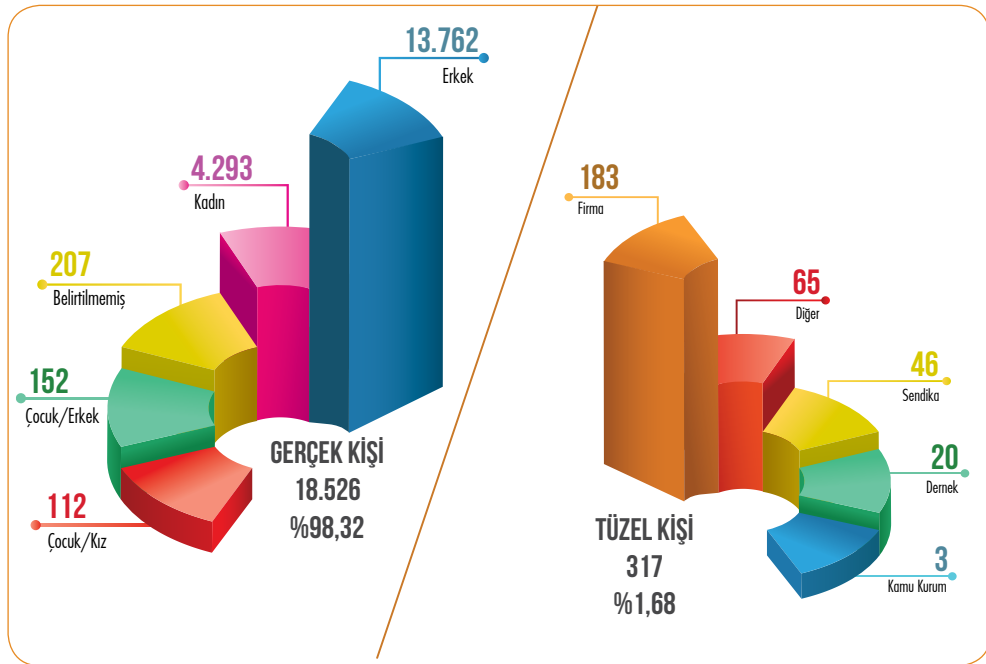
Şekil 2: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının Yaş Grubuna Göre Dağılımı

2021 yılında Kurumumuza gelen şikâyet başvurularının %98,32'si gerçek kişi, %1,68'i ise tüzel kişiler tarafından yapılmıştır.

Tablo 3: 2021 Yılı Şikâyetlerinin Başvuran Türüne Göre Dağılımı

Başvurucu Türü			2021	Yüzde %
Gerçek kişi	Erkek	13.762	18.526	98,32%
	Kadın	4.293		
	Çocuk/Erkek	152		
	Çocuk/Kız	112		
	Yaş Belirtilmemiş	207		
Tüzel kişi	Firma	183	317	1,68%
	Sendika	46		
	Dernek	20		
	Kamu Kurumu	3		
	Diğer	65		
TOPLAM			18.843	

Şekil 3: 2021 Yılı Şikâyetlerinin Başvuran Türüne Göre Dağılımı

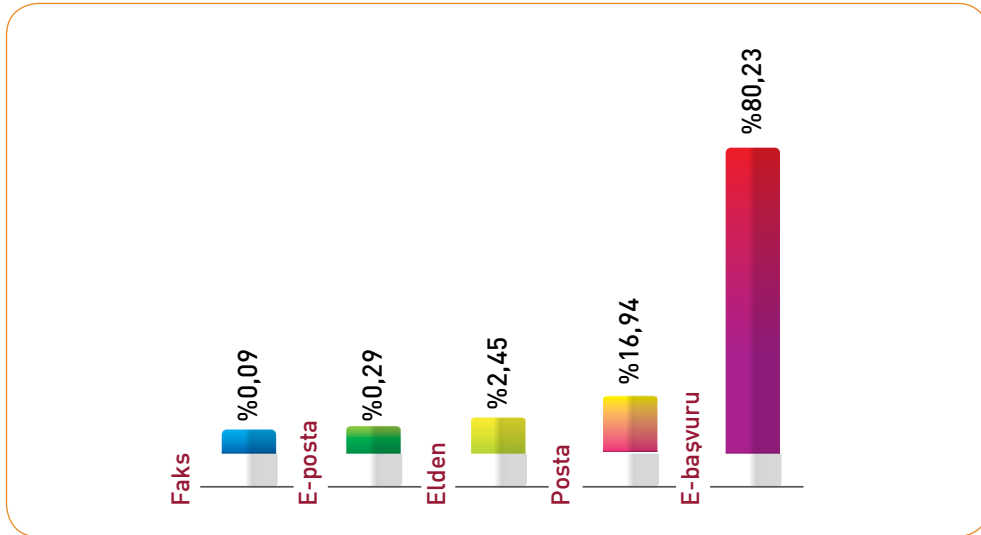

2021 yılında da yapılan başvuruların büyük bölümü önceki yıllarda olduğu gibi **%80,23** oranıyla "e-başvuru" sistemiyle, **%16,94**'ü ise posta vasıtası ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4: 2021 Yılı Şikâyetlerinin Başvuru Şekillerine Göre Dağılımı

Başvuru şekli	2021	Yüzde %
Faks	17	0,09%
Elden	461	2,45%
Posta	3.192	16,94%
E-başvuru	15.118	80,23%
E-posta	55	0,29%
TOPLAM	18.843	

Şekil 4: 2021 Yılı Şikâyetlerinin Başvuru Şekillerine Göre Dağılımı

2021 yılında yapılan şikâyet başvuruları konu bazlı değerlendirildiğinde en fazla başvuru **%20,36** ile **kamu personel rejimi** alanında yapılmış, bunu çok az bir farkla **%19,24** ile adalet, milli savunma ve güvenlik, **%10,95** ile eğitim-öğretim, gençlik ve spor alanı, **%10,63** ile mahalli idarelerce yürütülen hizmetler, **%9,76** ile ekonomi, maliye ve vergi **%6,54** ile de çalışma ve sosyal güvenlik alanları takip etmiştir.

Tablo 5: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının Konularına Göre Dağılımı

Konu/Alan Adı	2021	Yüzde %
Kamu personel rejimi-1	3.837	20,36%
Adalet, milli savunma ve güvenlik	3.625	19,24%
Eğitim-öğretim, gençlik ve spor	2.064	10,95%
Mahallî idarelerce yürütülen hizmetler	2.003	10,63%
Ekonomi, maliye ve vergi	1.839	9,76%
Çalışma ve sosyal güvenlik	1.233	6,54%
Kamu personel rejimi-2 (İdarede işçi statüsünde çalışanların İş Kanunu'ndan ve iş akdinden kaynaklanan haklarına ilişkin alt konular)	582	3,09%
Ulaştırma, basın ve iletişim	482	2,56%
Sağlık	474	2,52%
Enerji, sanayi, gümrük ve ticaret	401	2,13%
Orman, su, çevre ve şehircilik	380	2,02%
Mülkiyet hakkı	352	1,87%
Sosyal hizmetler	326	1,73%
Nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı hakları	293	1,55%
Çocuk hakları	267	1,42%
Engelli hakları	201	1,07%
İnsan hakları	186	0,99%
Diğer konu ve alanlar	107	0,57%
Gıda, tarım ve hayvancılık	96	0,51%
Bilim, sanat, kültür ve turizm	67	0,36%
Ailenin korunması	16	0,08%
Kadın hakları	12	0,06%
TOPLAM	18.843	

Şekil 5: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının Konulara Göre Dağılımı

Kurumumuza 2021 yılında yapılan toplam 18.843 adet şikâyet başvurusu idareler bazında değerlendirildiğinde en fazla başvuru %13,63'lük oranla Adalet Bakanlığına yönelik gerçekleşirken, bunu %13,04 ile mahalli idarelere, %9,03 ile üniversite ve fakültelere, %7,05 ile Sağlık Bakanlığına, %5,98 ile Milli Eğitim Bakanlığına, %4,98 ile de Sosyal Güvenlik Kurumuna yönelik şikâyetler takip etmiştir.

Tablo 6 : 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının İdarelere Göre Dağılımı

İdarenin Adı	Sayı	Yüzde %
Adalet Bakanlığı	2.568	13,63%
Mahalli İdareler	2.457	13,04%
Üniversite ve Fakülteler	1.701	9,03%
Sağlık Bakanlığı	1.328	7,05%
Milli Eğitim Bakanlığı	1.127	5,98%
Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı	939	4,98%
Kişi, Belirtilmeyen, Özel Sektör, Diğer	467	2,48%
Valilik-Kaymakamlık	454	2,41%
Banka ve Finans Kuruluşları	442	2,35%

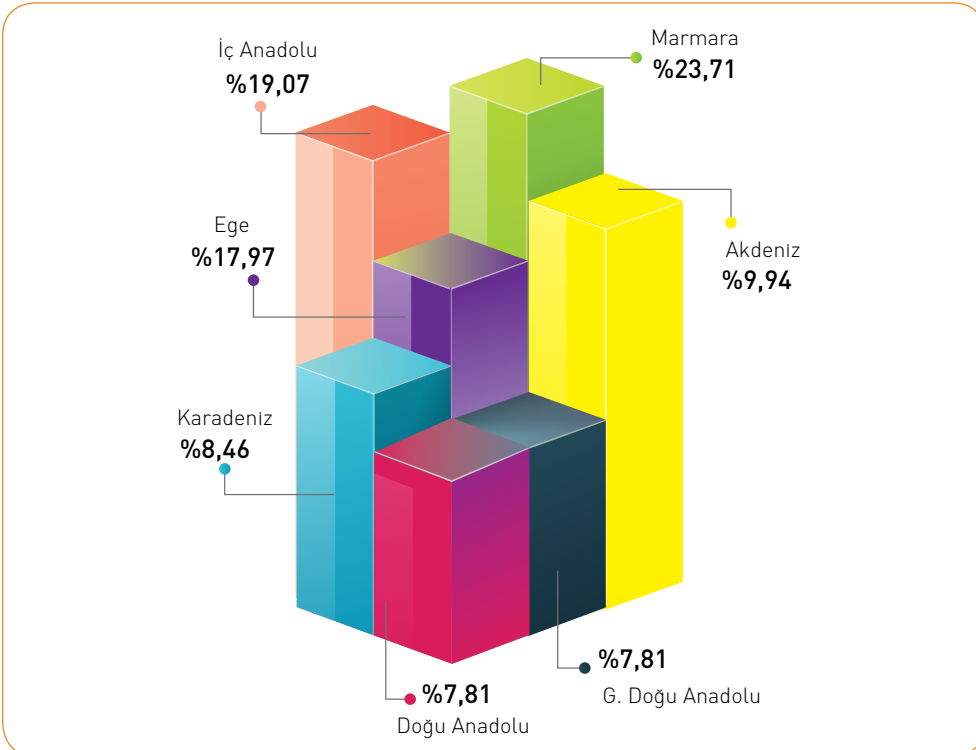
İdarenin Adı	Sayı	Yüzde %
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	401	2,13%
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	343	1,82%
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (mülga)	341	1,81%
İçişleri Bakanlığı	315	1,67%
Hazine ve Maliye Bakanlığı	305	1,62%
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	300	1,59%
Emniyet Genel Müdürlüğü	296	1,57%
Gençlik ve Spor Bakanlığı	223	1,18%
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanlığı	220	1,17%
Gelir İdaresi Başkanlığı	219	1,16%
Milli Savunma Bakanlığı	201	1,07%
Tarım ve Orman Bakanlığı	181	0,96%
Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü	155	0,82%
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	150	0,80%
Ticaret Bakanlığı	146	0,77%
Karayolları Genel Müdürlüğü	133	0,71%
Adli-İdari Yargı Kuruluşları	116	0,62%
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	105	0,56%
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı	100	0,53%
Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü	97	0,51%
Diyanet İşleri Başkanlığı	90	0,48%
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	86	0,46%
Göç İdaresi Başkanlığı	84	0,45%
Kültür ve Turizm Bakanlığı	76	0,40%
Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Başkanlığı	76	0,40%
Vakıflar Genel Müdürlüğü	75	0,40%
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	71	0,38%
Cumhurbaşkanlığı	69	0,37%
Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığı	62	0,33%
Orman Genel Müdürlüğü	59	0,31%
Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü	58	0,31%
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığı	57	0,30%
Toplu Konut İdaresi Başkanlığı	56	0,30%
Diğer	2.055	10,91%
TOPLAM	18.843	

Kurumumuza 2021 yılında yapılan başvurular bölgelere göre değerlendirildiğinde en fazla başvuru **%23,71 oranla Marmara Bölgesinden** yapılırken, bunu %19,07 ile İç Anadolu Bölgesi, %17,97 ile Ege Bölgesi ve %9,94 ile Akdeniz Bölgesi izlemiştir.

Tablo 7: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge Adı	2021	Yüzde %
Marmara Bölgesi	4.467	23,71%
İç Anadolu Bölgesi	3.593	19,07%
Ege Bölgesi	3.386	17,97%
Akdeniz Bölgesi	1.873	9,94%
Karadeniz Bölgesi	1.594	8,46%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.472	7,81%
Doğu Anadolu Bölgesi	1.471	7,81%
Adresi yok	832	4,42%
Yurt dışı	155	0,82%
TOPLAM	18.843	

Şekil 6: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının Bölgelere Göre Dağılımı

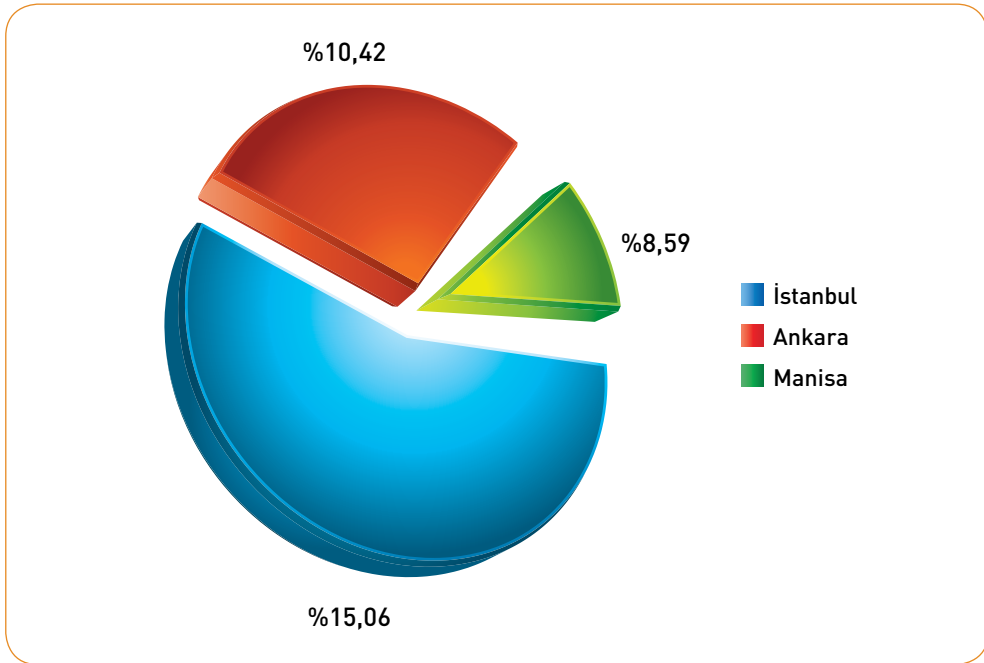

2021 yılında başvuruların en fazla yapıldığı il önceki yıllarda da olduğu gibi **%15,06 oranla İstanbul** olup bunu %10,42 ile Ankara ve %8,59 ile Manisa takip etmiştir.

Tablo 8: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının İllere Göre Dağılımı

İlin Adı	2021	Yüzde %
İstanbul	2.837	15,06%
Ankara	1.964	10,42%
Manisa	1.619	8,59%
İzmir	917	4,87%
Bursa	483	2,56%
Konya	466	2,56%
Antalya	435	2,47%
Kocaeli	363	2,31%
Gaziantep	361	1,93%
Diyarbakır	352	1,92%
Diğer	9.398	49,88%
Toplam	18.843	

Şekil 7: 2021 Yılı Şikâyet Başvurularının İllere Göre Dağılımı

Şikâyet başvuruları, “Kamu Denetçilerinin İş Bölümüne İlişkin Yönerge” kapsamında Kamu Denetçileri arasında yapılan konu, alan dağılımına göre incelenmekte olup bu kapsamda Kamu Denetçilerine havale edilen başvuruların 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla dağılımı aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 9: Kamu Denetçilerinin Konu ve Alan Dağılımı

Kamu Denetçisi Sn.Yahya AKMAN	☐ Orman, su, çevre ve şehircilik ☐ Mülkiyet hakkı ☐ Gıda, tarım ve hayvancılık ☐ Adalet, milli savunma ve güvenlik ☐ Sağlık
Kamu Denetçisi Sn. Fatma BENLİ YALÇIN	☐ Ulaştırma, basın ve iletişim ☐ Mahalli idarelerce yürütülen hizmetler ☐ Kamu personel rejimine ilişkin konulardan; İdarede işçi statüsünde çalışanların İş Kanunu'ndan ve iş akdinden kaynaklanan haklarına ilişkin konular ☐ İnsan hakları ☐ Nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı hakları
Kamu Denetçisi Sn. Arif DÜLGER	☐ Eğitim-öğretim, gençlik ve spor ☐ Enerji, sanayi, gümrük ve ticaret ☐ Bilim, sanat, kültür ve turizm ☐ Ekonomi, maliye ve vergi ☐ Diğer konu ve alanlar
Kamu Denetçisi Sn. Sadettin KALKAN	☐ Kamu personel rejimi
Kamu Denetçisi Sn. C. Özlem TUNÇAK	☐ Çalışma ve sosyal güvenlik ☐ Engelli hakları ☐ Kadın hakları ☐ Çocuk hakları ☐ Sosyal hizmetler ☐ Ailenin korunması

Tablo 10: 2021 Yılı Denetçi Bazlı Havale Edilen Şikâyet Dağılımı

Kamu Denetçisi	2021	Yüzde %
Yahya AKMAN	4.924	26,13%
Fatma BENLİ YALÇIN	3.529	18,73%
Arif DÜLGER	4.442	23,57%
Sadettin KALKAN	3.818	20,26%
C. Özlem TUNÇAK	2.049	10,87%
İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme Bürosu	81	0,43%
Toplam	18.843	

2021 Yılı Dosya Bilgileri

2021 yılında, yıl içerisinde alınan **18.843** başvuru ve 2020 yılından devreden **2.939** başvuru olmak üzere toplam **21.782** adet şikâyet başvurusu değerlendirilmek üzere işleme alınmıştır.

Değerlendirmeye alınan toplam **21.782** adet şikâyet başvurusunun **19.740** tanesi (%90,63'ü) Kurumumuz tarafından sonuçlandırılmış olup **2.042** adet şikâyet başvurusunun incelenmesine devam edilmektedir. Diğer yandan, yapılan ön değerlendirme sonucunda **1.393** adet kendi içerisinde konu ve sebep bakımından aynı olan şikâyet başvurusu hakkında birleştirme kararı verilerek tek dosya üzerinden incelemeye devam edilmiştir.

Tablo 11: 2021 Yılı Dosya Verileri

2020 Yılından Devreden Dosya Sayısı	2021 Yılında Alınan Dosya Sayısı	Toplam	2021 Yılında Sonuçlandırılan Dosya Sayısı	İşlemi Devam Eden Dosya Sayısı
2.939	18.843	21.782	19.740	2.042

Kurumumuza yapılan şikâyet başvurularının incelenmesi neticesinde aşağıda yer alan kararlar verilmektedir.

- ☐ **Başvurunun Geçersiz Sayılması**
- ☐ **Birleştirme Kararı**
- ☐ **Ayırma Kararı**
- ☐ **Gönderme Kararı**
- ☐ **İncelenemezlik Kararı**
- ☐ **Dostane Çözüm Kararı**
- ☐ **Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar**
- ☐ **Ret Kararı**
- ☐ **Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı**
- ☐ **Tavsiye Kararı**

Kurumumuz görev alanına girmeyen, şikâyet başvurusunda bulunması gereken mevzuatın öngördüğü zorunlu hususlar bulunmayan, belli bir konuyu içermeyen, yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olan, sebepleri, konusu ve tarafları aynı olanlar ile daha önce sonuçlandırılan başvurular için **“incelenemezlik kararı”** verilmektedir.

Kurumumuza başvuruda bulunulabilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gerekmektedir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular için “**gönderme kararı**” verilip söz konusu başvuru ilgili idareye gönderilmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 34'üncü maddesi uyarınca, şikâyetçinin başvurusundan vazgeçmesi, şikâyetçi gerçek kişi ise ölümü veya tüzel kişi ise tüzel kişiliğinin sona ermesi, inceleme ve araştırma devam ederken şikâyet konusu hakkında dava açılması durumlarında Kurumumuz tarafından “**karar verilmesine yer olmadığına dair karar**” verilmektedir.

İnceleme ve araştırma sonucunda şikâyet konusu iddianın yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde Kurumumuz tarafından “**tavsiye kararı**”, şikâyet konusu iddianın yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ise “**ret kararı**”, şikâyet konusu iddiaların bir kısmının yerinde, bir kısmının ise yerinde olmadığı kanaatine varılması halinde ise “**kısmen tavsiye kısmen ret kararı**” verilmektedir.

Kurumumuzun kuruluş amacı ve var olma sebebi dostane çözümü aramak ve bulmaktır. Bu kapsamda Kurumumuzca yapılan girişimler neticesinde şikâyetin dostane yollarla çözülmesi durumunda “**dostane çözüm kararı**” verilmektedir.

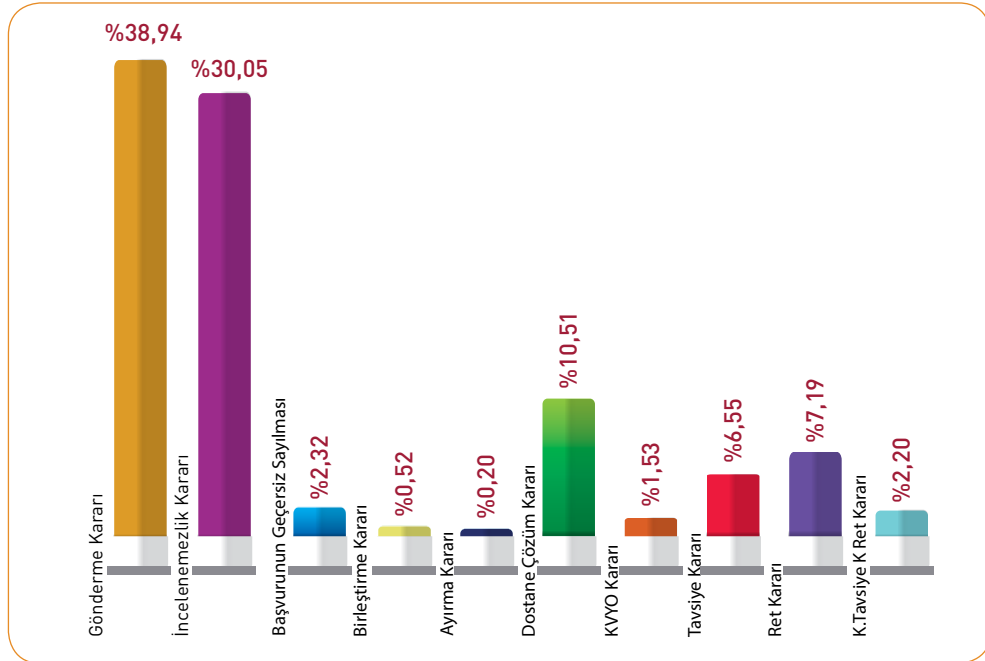
Bu kapsamda 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla Kurumumuz tarafından sonuçlandırılan **19.740** adet başvuruya ilişkin olarak;

- ❑ % 38,94 oranında “Gönderme Kararı”,
- ❑ % 30,05 oranında “İncelenemezlik Kararı”,
- ❑ % 10,51 oranında “Dostane Çözüm Kararı”,
- ❑ % 2,32 oranında “Başvurunun Geçersiz Sayılması,
- ❑ % 1,53 oranında “Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar”,
- ❑ % 6,55 oranında “Tavsiye Kararı”,
- ❑ % 7,19 oranında Ret Kararı”,
- ❑ % 2,20 oranında “K.Tavsiye K.Ret Kararı”
verilmiştir.

Kurum tarafından verilen kararların türleri itibarı ile sayısı ve yüzdelik dağılımı aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 12: 2021 Yılı Karar Türlerine Göre Dağılım

Karar Türleri	2021	Yüzde %
Gönderme Kararı	7.144	38,94%
İncelenemezlik Kararı	5.514	30,05%
Başvurunun Geçersiz Sayılması	426	2,32%
Birleştirme Kararı	95	0,52%
Ayırma Kararı	36	0,20%
Dostane Çözüm Kararı	1.928	10,51%
KVYO Kararı	280	1,53%
Tavsiye Kararı	1.201	6,55%
Ret Kararı	1.320	7,19%
K.Tavsiye K. Ret Kararı	403	2,20%
Karar Toplamı	18.347	
Birleştirme Kararı ile Sonuçlanan Dosya Sayısı (+)	1.393	
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	19.740	

Şekil 8: 2021 Yılı Karar Türlerine Göre Dağılım

2021 yılında Kamu Başdenetçisi, Kamu Denetçileri ile İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme Bürosu tarafından incelenen dosya sayısı ile verilen kararlara ilişkin istatistikler aşağıda tablolar halinde sunulmaktadır.

Tablo 13: Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	Sayı
Tavsiye Kararı	1.201
Ret Kararı	1.320
Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı	403
Toplam	2.924

Tablo 14: Kamu Denetçisi Yahya Akman Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	2021	Yüzde %
Ayırma Kararı	5	0,11%
Birleştirme Kararı	4	0,08%
Dostane Çözüm Kararı	253	5,34%
Gönderme Kararı	2.175	45,92%
İncelenemezlik Kararı	1.713	36,16%
Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar	30	0,63%
K. Tavsiye K.Ret Karar Önerisi	236	4,98%
Ret Karar Önerisi	186	3,93%
Tavsiye Karar Önerisi	135	2,85%
Karar Toplamı	4.737	
Birleştirme Kararı ile Sonuçlanan Dosya Sayısı (+)	4	
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	4.745	

Tablo 15: Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	2021	Yüzde %
Ayırma Kararı	3	0,09%
Birleştirme Kararı	25	0,77%
Dostane Çözüm Kararı	1.314	40,42%
Gönderme Kararı	779	23,96%
İncelenemezlik Kararı	768	23,62%
KVYO Kararı	79	2,43%
K. Tavsiye K. Ret Karar Önerisi	31	0,95%
Ret Karar Önerisi	114	3,51%
Tavsiye Karar Önerisi	138	4,24%
Karar Toplamı	3.251	
Birleştirme Kararı ile Sonuçlanan Dosya Sayısı (+)	252	
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	3.503	

Tablo 16: Kamu Denetçisi Arif Dülger Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	2021	Yüzde %
Ayırma Kararı	4	0,09%
Birleştirme Kararı	9	0,19%
Dostane Çözüm Kararı	111	2,38%
Gönderme Kararı	2.128	45,61%
İncelenemezlik Kararı	1.400	30,00%
Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar	57	1,22%
K. Tavsiye K. Ret Karar Önerisi	44	0,94%
Ret Karar Önerisi	416	8,92%
Tavsiye Karar Önerisi	497	10,65%
Karar Toplamı	4.666	
Birleştirme Kararı ile Sonuçlanan Dosya Sayısı (+)	193	
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	4.859	

Tablo 17: Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	2021	Yüzde %
Ayırma Kararı	22	0,73%
Birleştirme Kararı	48	1,58%
Dostane Çözüm Kararı	110	3,63%
Gönderme Kararı	1.033	34,05%
İncelenemezlik Kararı	990	32,63%
KVYO Kararı	82	2,70%
K.Tavsiye K.Ret Karar Önerisi	65	2,14%
Ret Karar Önerisi	379	12,49%
Tavsiye Karar Önerisi	305	10,05%
Karar Toplamı	3.034	
Birleştirme Kararı ile Sonuçlanan Dosya Sayısı (+)	747	
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	3.781	

Tablo 18: Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	2021	Yüzde %
Ayırma Kararı	2	0,11%
Birleştirme Kararı	9	0,48%
Dostane Çözüm Kararı	108	5,80%
Gönderme Kararı	948	50,89%
İncelenemezlik Kararı	522	28,02%
KVYO Kararı	27	1,45%
K.Tavsiye K.Ret Karar Önerisi	39	2,09%
Ret Karar Önerisi	128	6,87%
Tavsiye Karar Önerisi	80	4,29%
Karar Toplamı	1.863	
Birleştirme Kararı ile Sonuçlanan Dosya Sayısı (+)	193	
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	2.056	

Tablo 19: İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme Bürosu Tarafından Verilen Kararlar

Karar Türleri	Sayı
Başvurunun Geçersiz Sayılması	426
Sonuçlanan Toplam Dosya Sayısı	426

Kurumumuz İş Bölümü Yönergesinde belirlenen ana konu başlıkları içerisinde yer alan alt başlıklara göre 2021 yılı şikâyet sayıları ve yüzdeleri aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 20: 2021 Yılı Şikâyetlerin Alt Konularına Göre Dağılımı

Adalet, Milli Savunma ve Güvenlik	Sayı	Yüzde %
Ceza infaz kurumlarının faaliyetleri	1.498	41,32%
Adalet hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin faaliyetler	827	22,81%
Bilgi edinme hakkı ve dilekçe hakkının kullanımının engellenmesi	662	18,26%
Kolluk kuvveti faaliyetleri	244	6,73%
Türk Silahlı Kuvvetlerinin kamu personel rejimine ilişkin konular ve sırf askerî nitelikte olmayan faaliyetleri	159	4,38%
Adalet, milli savunma ve güvenliğe ilişkin diğer konular	143	3,94%
Milli savunma hizmetleri ve askerlerle ilgili uygulamalar	90	2,48%
Yargı organlarının, yargı yetkisinin kullanılması dışındaki karar ve işlemleri	2	0,05%
Toplam	3.625	

Ailenin Korunması	Sayı	Yüzde %
Ailenin korunmasına ilişkin diğer konular	10	62,5%
Aile yapısının ve değerlerinin korunması	3	18,75%
Aile bütünlüğünün korunması	3	18,75%
Toplam	16	

Bilim, Sanat, Kültür ve Turizm	Sayı	Yüzde %
Bilim, sanat, kültür ve turizm hizmetlerine ilişkin diğer konular	36	53,73%
Kültür ve turizme ilişkin genel sorunlar	19	28,35%
Bilim insanları ve bilimsel faaliyetler	4	5,97%
Bilim, sanayi, kültür ve turizme ilişkin mesleki kuruluşlar (oda, borsa, birlik vb.)	3	4,47%
Fikir ve sanat eserleri ile telif hakları	2	2,98%
Kültür, sanat, turizm ve tanıtım faaliyeti olan dernek ve vakıflar ile kamu hizmeti yürüten özel hukuk tüzel kişilerince yürütülen konular	2	2,98%
Sanatın ve sanatçının korunması	1	1,49%
Toplam	67	

Çalışma ve Sosyal Güvenlik	Sayı	Yüzde %
Çalışma ve sosyal güvenliğe ilişkin diğer konular	469	38,04%
Sosyal sigortalar	259	21,01%
Emekli sandığı	205	16,63%
İşçi ve işveren sorunları (sözleşmeli ve geçici personel sorunları hariç)	108	8,76%
İdarenin asıl işveren olmasından kaynaklı olarak İş Kanunu ve iş akdi çerçevesinde idareden talep edilen haklara ilişkin konular (taşeron işçi sorunları)	97	7,87%
Bağ-Kur	53	4,30%
Sendikal faaliyetler	11	0,89%
İş sağlığı ve güvenliği işlemleri	10	0,81%
Eski İdarede işçi statüsünde çalışanların İş Kanunundan ve iş akdinden kaynaklanan haklarına ilişkin konular	8	0,65%
Çalışma koşulları	7	0,57%
İş kazaları	3	0,24%
Sendikalar ve toplu iş ilişkileri	2	0,16%
Yabancıların çalışma izinleri	1	0,08%
Toplam	1.233	

Çocuk Hakları	Sayı	Yüzde %
Çocuk haklarına ilişkin diğer konular	228	85,39%
Çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri	30	11,24%
Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuklar	4	1,50%
Çocuklara karşı nefret söylemleri	3	1,12%
Çocuk ihmali ve istismarcılığı	2	0,75%
Toplam	267	

Eğitim-Öğretim, Gençlik ve Spor	Sayı	Yüzde %
Sınavlar ve bağlantılı uygulamalar	672	32,56%
Eğitim-öğretim, gençlik ve spor hizmetlerine ilişkin diğer konular	471	22,82%
Yükseköğretim hizmetlerine ilişkin konular	461	22,34%
Öğrencilerle ilgili işlem, eylem ve uygulamalar	417	20,20%
Öğretmenlerin eğitim ve öğretime ilişkin sorunları	25	1,21%
Spor federasyonları	11	0,53%
Dezavantajlı gençlere yönelik çalışmalar	4	0,19%
Gençlik çalışma ve projeleri	2	0,10%
Gençlik merkezi ve benzeri tesisler ile gençlik kampları ve dernekleri	1	0,05%
Toplam	2.064	

Ekonomi, Maliye ve Vergi	Sayı	Yüzde %
Bankacılık işlemleri	944	51,33%
Ekonomi, maliye ve vergiye ilişkin diğer konular	186	10,11%
Vergi işlemleri	167	9,08%
Finansal tüketici hakları ve sorunları	132	7,18%
Kamu borçları	121	6,58%
İhale iş ve işlemleri	78	4,24%
Sermaye piyasaları	71	3,86%
Sigortacılık işlemleri	61	3,32%
Kamu alacakları	52	2,83%
Mali suçlar ve kaçakçılık	23	1,25%
Rekabetin korunması	4	0,22%
Toplam	1.839	

Enerji, Sanayi, Gümrük ve Ticaret	Sayı	Yüzde %
Konuya ilişkin tüketici hakları ve sorunları	211	52,61
Enerji, sanayi, gümrük ve ticarete ilişkin diğer konular	111	27,68
Enerji ve tabii kaynaklar	41	10,22
Tüketici hakem heyeti uygulamaları	25	6,23
İç ticaret	7	1,74
Gümrük işlemleri	4	0,99
Dış ticaret	2	0,49
Toplam	401	

Engelli Hakları	Sayı	Yüzde %
Engelli haklarına ilişkin diğer konular	144	71,64%
Engellilere yönelik sosyal hizmet ve yardımlar	51	25,37%
Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç engelliler	3	1,49%
Engelliler aleyhine ayrımcılık	2	1,00%
Engellilere karşı sömürü, şiddet ve istismar	1	0,50%
Toplam	201	

Gıda, Tarım ve Hayvancılık	Sayı	Yüzde %
Gıda, tarım ve hayvancılığa ilişkin diğer konular	62	64,58
Tarımsal kredi ve teşvikler	13	13,54
Hayvan hakları, sağlığı ve korunması	7	7,29
Gıda, tarım ve hayvancılığa ilişkin doğal afet kayıpları	4	4,16
Hayvancılığa dönük krediler	4	4,16
Gıda üretimi, güvenliği ve güvenilirliği	3	3,12
Tarımsal piyasalar	2	2,08
Kırsal kalkınma	1	1,04
Toplam	96	

İnsan Hakları	Sayı	Yüzde %
Mahkûm başvuruları	45	24,19%
Özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması	36	19,35%
Yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığın korunması ve kötü muamele (işkence, zulüm, insanlık dışı ve onur kırıcı davranışlar)	24	12,90%
Terör ve görev mağdurları	21	11,29%
İnsan haklarına ilişkin diğer konular	19	10,22%
Seyahat ve yerleşme hakkı	17	9,14%
Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü	11	5,91%
Seçme ve seçilme özgürlüğü	7	3,76%
Düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü ile ibadet özgürlüğü	3	1,61%
Kişi hürriyeti ve güvenliği	2	1,08%
Her türlü ayrımcılığın önlenmesi	1	0,54%
Toplam	186	

Kadın Hakları	Sayı	Yüzde %
Kadın haklarına ilişkin diğer konular	9	75,00%
Kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismar	1	8,33%
Kadınlara karşı nefret söylemleri	1	8,33%
Kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri	1	8,33%
Toplam	12	

Kamu Personel Rejimi-1	Sayı	Yüzde %
Personel alımı (kamu görevlisi olarak atanamamadan kaynaklı sorunlar, kontenjan kısıtlamaları vb. dahil), atama, nakil ve yer değiştirme	743	19,36%
Atama, nakil, görevlendirme ve yer değiştirme	623	16,24%
Mali haklar	595	15,51%
Kadro ve/veya pozisyonlar	476	12,41%
Disiplin cezaları ve memuriyetin sona ermesi	314	8,18%
Kamu personelinin tutum ve davranışları hakkındaki şikâyetler (mobbing ve kötü muamele dahil)	274	7,14%
Kamu personeline ilişkin diğer konular	213	5,55%
Sözleşmeli ve geçici personel sorunları	165	4,30%
İlerleme ve yükselme	148	3,86%
Kamuya personel alımına ilişkin sınavlar (kurumların personel alımına ilişkin olarak kendilerinin yaptığı yazılı ve sözlü sınavlar)	142	3,70%
Ödevler, sorumluluklar, genel haklar ve yasaklar	63	1,64%
Sosyal haklar ve yardımlar	61	1,59%
Personelin değerlendirilmesi	18	0,47%
Özelleştirme kapsamındaki personel	2	0,05%
Toplam	3.837	

Kamu Personel Rejimi-2	Sayı	Yüzde %
İdarede işçi statüsünde çalışanların İş Kanunu'ndan ve iş akdinden kaynaklanan haklarına ilişkin konular	582	100,00
Toplam	582	

Mahalli İdarelerce Yürütülen Hizmetler	Sayı	Yüzde %
Su	1391	69,45%
Mahalli idarelerce yürütülen hizmetlere ilişkin diğer konular	184	9,19%
İmar ve bayındırlık işlem ve uygulamaları	102	5,09%
Mali hizmetler (ilan ve reklam vergisi, katılma payı vb.)	69	3,44%
Altyapı hizmetleri	65	3,25%
Ruhsat iş ve işlemleri	62	3,10%
Toplu taşıma hizmetleri	49	2,45%
Çevre düzenleme	27	1,35%
Zabıta hizmetleri	16	0,80%
Kentsel dönüşüm projeleri ile konut üretimi ve satışı	10	0,50%
Otopark hizmetleri	8	0,40%
Doğalgaz	7	0,35%
Katı atık yönetimi	7	0,35%
Cenaze ve defin hizmetleri	3	0,15%
İtfaiye hizmetleri	2	0,10%
Evlendirme hizmetleri	1	0,05%
Toplam	2.003	

Mülkiyet Hakkı	Sayı	Yüzde %
Taşınır ve taşınmaz mal mülkiyeti	99	28,12
Kamulaştırma işlemleri	98	27,84
Mülkiyet hakkına ilişkin diğer konular	86	24,43
Toprak mülkiyeti	27	7,67
Kamulaştırmaz el atma	21	5,96
Kat mülkiyeti	21	5,96
Toplam	352	

Nüfus, Vatandaşlık, Mülteci ve Sığınmacı Hakları	Sayı	Yüzde %
Nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı haklarına ilişkin diğer konular	115	39,25%
Vatandaşlık hizmetleri	89	30,38%
Nüfus hizmetleri ve işleri	48	16,38%
Kaçak ve sığınmacıların sorunları	19	6,48%
Vize sorunları	17	5,80%
Yurt dışında geçici veya sürekli olarak bulunan Türk vatandaşlarının sorunları	5	1,71%
Toplam	293	

Orman, Su, Çevre ve Şehircilik	Sayı	Yüzde %
Orman, su, çevre ve şehirciliğe ilişkin diğer konular	133	35,00%
İmar ve iskân işlerine dair konular	124	32,63%
Çevre kirliliği (hava, su, toprak ve ses kirliliği)	41	10,79%
Kentsel dönüşüm hizmetleri	30	7,89%
Su ve suya bağlı kaynakların yönetimi	14	3,68%
Doğal afetlere karşı mücadele (deprem, sel, çığ vb.)	10	2,63%
Altyapı ve bayındırlık hizmetleri	8	2,11%
Ormanların korunması ve yangınla mücadele	8	2,11%
Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin konular	5	1,32%
Çevresel etki değerlendirme (ÇED) raporları	4	1,05%
Afet konutlarının yapılması ve tahsisi	2	0,53%
Erozyonla mücadele	1	0,26%
Toplam	380	

Sağlık	Sayı	Yüzde %
Sağlığa ilişkin diğer konular	171	36,08%
Tedavi ve raporlar	127	26,79%
Hasta hakları	59	12,45%
İlaç ve eczacılık	31	6,54%
Kamu ve özel tedavi kurumları	25	5,27%
Aile hekimliği hizmetleri	22	4,64%
Muayene randevu sistemi	17	3,59%
Hastane, poliklinik ve hekim talepleri	13	2,74%
Acil servis ve ambulans hizmetleri	7	1,48%
Özel tıp merkezleri	2	0,42%
Toplam	474	

Sosyal Hizmetler	Sayı	Yüzde %
Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu kapsamındaki uygulamalar	198	60,74%
Sosyal hizmetlere ilişkin diğer konular	101	30,98%
Şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardımlar	16	4,91%
Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç yaşlılara yönelik hizmetler	7	2,15%
01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre sakatlık ve yaşlılık aylığı bağlanması	2	0,61%
Yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardımlar	2	0,61%
Toplam	326	

Ulaştırma, Basın ve İletişim	Sayı	Yüzde %
Konuya ilişkin tüketici hak ve sorunları	225	46,68%
Ulaştırma, basın, denizcilik, haberleşmeye ilişkin diğer konular	190	39,42%
Elektronik haberleşme ve bilişim hizmetleri	31	6,43%
Karayolu, demiryolu, deniz ve iç sular ile tehlikeli mal ve kombine taşımacılığı	13	2,70%
Telekomünikasyon tesisleri (baz istasyonları vb.)	10	2,07%
Yerli ve yabancı basın-yayın organları	7	1,45%
Medya hizmet sağlayıcıları	3	0,62%
Genel, yerel ve tematik yayınlar	2	0,41%
Reklam yayınları	1	0,21%
Toplam	482	

4.4. DOSTANE ÇÖZÜME İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

Şikâyet başvurusunun daha etkin ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlayan uzlaştırma yoluyla uyuşmazlıkların çözümü usulü Kurumumuzca en sık başvuru yöntemlerdendir. Bu yöntem doğrultusunda, 2013 yılında **184**, 2014 yılında **123**, 2015 yılında **161**, 2016 yılında **80** adet dosya uzlaşma yöntemiyle çözüme kavuşturulmuştur.

Bilindiği üzere, “Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te” 02.03.2017 tarihli ve 29995 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişik ile Kurumumuzun kuruluş amacı doğrultusunda ve yapılan katkı ve hizmetlerini düzgün ifade edebilmesini teminen **“Dostane Çözüm Kararı”** öngörülmüş olup uzlaşma kültürünün çerçevesi daha anlamlı hale getirilmiştir.

Bu kapsamda;

- 2017 yılında toplam “Çözüme Kavuşturulan Dosya Sayısı” 1.887 olup bunların 1575 adedi Dostane Çözüm Kararı ile 312 adedi ise Gönderme Kararı ile,
- 2018 yılında toplam “Çözüme Kavuşturulan Dosya Sayısı” 2.498 olmuş, bunların 1.916 adedi Dostane Çözüm Kararı ile 582 adedi ise Gönderme Kararı ile,
- 2019 yılında toplam “Çözüme Kavuşturulan Dosya Sayısı” 2.707 olmuş, bunların 1.607 adedi Dostane Çözüm Kararı ile 1.100 adedi ise Gönderme Kararı ile,
- 2020 yılında toplam “Çözüme Kavuşturulan Dosya Sayısı” 2.867 olup bunların 1.808 adedi Dostane Çözüm Kararı ile 1.059 adedi ise Gönderme Kararı ile,
- **2021 yılına bakıldığında ise** toplam “Çözüme Kavuşturulan Dosya Sayısı” **3.160** olup bunların **1.928** adedi Dostane Çözüm Kararı ile **1.232** adedi ise Gönderme Kararı ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 21: 2021 Yılında Dostane Çözüm Yoluyla Çözüme Kavuşturulan Dosya Dağılımı

	Dostane Çözüm Kararı ile	Gönderme Kararı ile	TOPLAM
Dostane Çözümle Sonuçlandırılan Dosya Sayısı	1.928	1.232	3.160
	61,01%	38,99%	

Diğer yandan 2021 yılında dostane çözüm yöntemleriyle çözüme kavuşturulan dosya sayısında 2020 yılına oranla **%10,22'lik** bir artış yaşanmıştır.

4.5. TAVSİYE VE KISMEN TAVSİYE KISMEN RET KARARLARINA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

Kurumumuza 2017 yılından itibaren yapılan başvuru sayısının artmasıyla birlikte nitelikli veya kabul edilebilir başvurularda da yükselme görülmüş ve idarelere verilen tavsiye kararlarında ciddi bir artış yaşanmıştır.

Kurumumuzca yapılan başvurunun inceleme ve araştırılması sonucunda şikâyetin yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde tavsiye kararı; kısmen yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ise kısmen tavsiye kısmen ret kararı verilmektedir.

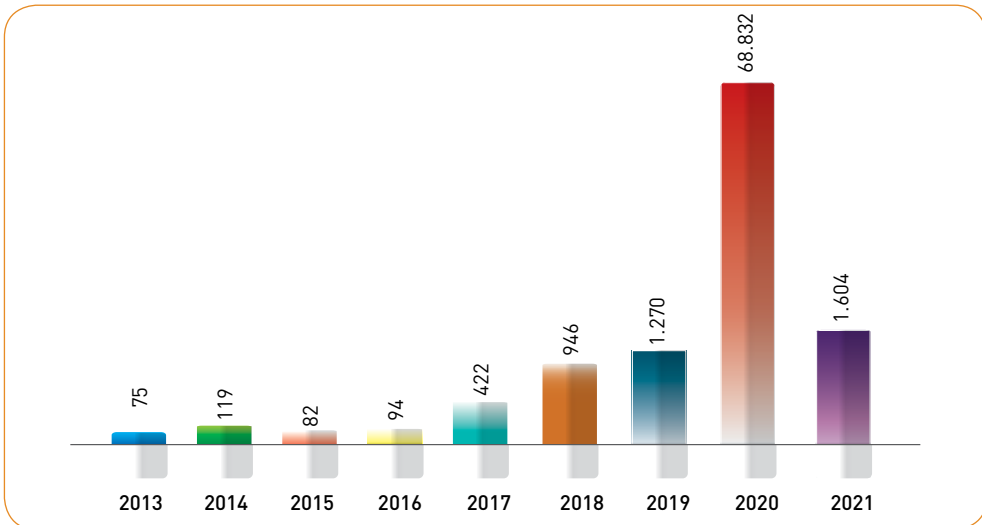
Bu kapsamda, 2013-2017 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde Kurumumuzca toplam 792 adet tavsiye kararı verilmişken, 2018 yılında 5 yılın toplamından daha çok tavsiye kararı verilerek tavsiye kararı sayısı 946 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında da verilen tavsiye kararı sayısında ciddi bir artış olmuş ve bu sayı 1.270'e ulaşmıştır. **2020 yılında pandemi etkisiyle birlikte** 68.128 adet tavsiye, 704 adet kısmen tavsiye kısmen ret olmak üzere toplam 68.832 adet tavsiye yönünde karar verilmiştir.

2021 yılına bakıldığında ise; 1.201 adet tavsiye, 403 adet kısmen tavsiye kısmen ret olmak üzere toplam 1.604 adet tavsiye yönünde karar verilmiştir.

Tablo 22: Yıllar İtibariyle Tavsiye, K.Tavsiye K.Ret Karar Dağılımları

Karar Türü	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Tavsiye Kararı	64	93	56	62	245	677	832	68.128	1.201	71.358
Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı	11	26	26	32	177	269	410	704	403	2.058
TOPLAM	75	119	82	94	422	946	1.270	68.832	1.604	73.416

Şekil 9: Yıllar İtibariyle Tavsiye Kararı Sayıları

2021 yılında tavsiye yönünde verilen **1.604** adet kararımızın, **1.371** adedi hakkında uyulup uyulmayacağı yönünde bilgi verilmişken, 17 adedi hakkında kararın değerlendirme aşamasında olduğu iletilmiştir. 216 adet karara ilişkin olarak ise henüz bir cevap verilmemiş olup idarelerin yasal yanıt verme süreleri devam etmektedir.

Kararlarımıza ilişkin cevap veren **1.371** idarenin cevapları değerlendirildiğinde ise;

- ♦ **1.090** adet kararımıza ilgili idareler uyacağını belirtmiş,
- ♦ **281** adet ise ilgili idareler gerekçe bildirmiştir.

Tüm bu hususlar değerlendirildiğinde Kurumumuzun verdiği tavsiye kararlarına uyum oranı 2021 yılı sonu itibarıyla **%79,50** olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 23: 2021 Yılı İdarenin Uyuma Oranına Göre Dağılımı

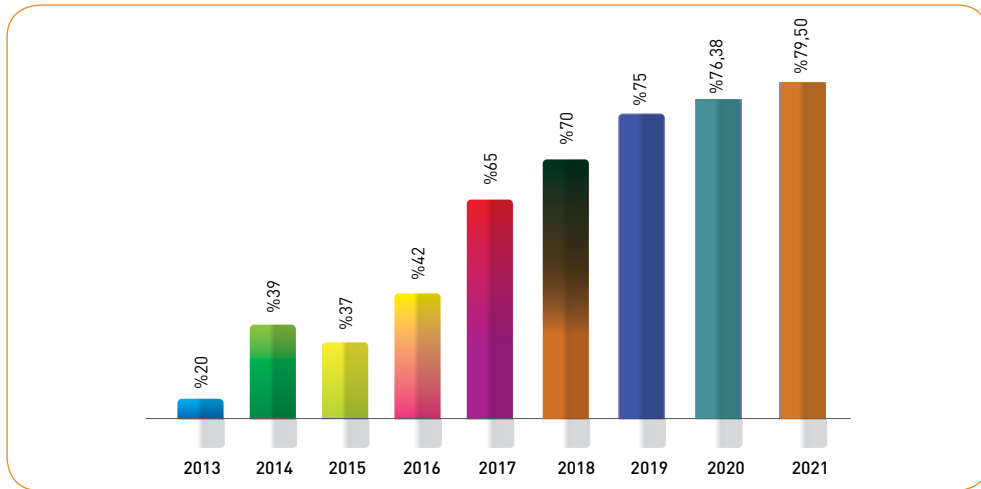
Tavsiye Kararlarına İdarenin Yaklaşımı	2021	Yüzdesi (%)
Uyuldu	1.090	79,50%
Gerekçe bildirdi	281	20,50%

Uyum oranları, 2013 yılında %20, 2014 yılında %39, 2015 yılında %37, 2016 yılında %42 iken, 2017 yılında 23 puanlık bir artış göstererek %65'e yükselmiş, 2018 yılında ise yine artış göstererek %70'e ulaşmış, 2019 yılında ise 5 puanlık artışla %75 ve **2020 yılında da artarak %76,38 olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılına bakıldığında ise uyum oranı %79,50'ye yükselmiştir.**

Tablo 24: Yıllar İtibarıyla Tavsiye Kararlarına Uyuma Oranları

Uyum Oranı %	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	20%	39%	37%	42%	65%	70%	75%	76,38%	79,50%

Şekil 10: Yıllar İtibarıyla Tavsiye Kararlarına Uyuma Oranları

4.6. KURUMUMUZUN SORUN ÇÖZME YETENEĞİNE İLİŞKİN BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Dünyadaki tüm ombudsmanlık kurumlarının yaşadığı ve çözüm üretmeye çalıştığı sorunların en önemlilerinden birisi kendisine yapılan başvuruların niteliği ve kabul edilebilir başvuru olup olmadığıdır.

Dünya uygulamalarına bakıldığında yapılan başvuruların büyük çoğunluğu temel olarak;

- Ombudsmanlık kurumunun görev alanına girmeyen başvurular,
- İdari makamlara başvuru yapılmadan başvurunun doğrudan ombudsmana iletildiği başvurular,
- Başvuranın menfaatini etkilemeyen başvurular,
- Yargı organlarında sonuçlanmış konulara ilişkin başvurular,
- İncelenmesinde kamusal bir yarar görülmeyen başvurular

ombudsmanlık kurumlarınca inceleme yapılmaksızın iade edilmektedir.

Bunların dışında kalan, usul açısından başka eksikliği bulunmayan başvurular kabul edilebilir başvurular olarak değerlendirmeye alınmaktadır.

Ombudsmanlık kurumlarının sorun çözme yetenekleri ve başarıları değerlendirilirken kabul edilebilir başvurular temel kriter olarak ele alınmakta ve bu başvurular üzerinden yapılan değerlendirme sonuçları kabul görmektedir.

Nitekim kökleşmiş ombudsmanlık kurumlarının aralarında yer aldığı ülke örneklerine bakıldığında şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır:

- Slovenya 2020 yıllık rapor verilerine göre, ombudsmana yapılan başvurular içerisinde değerlendirmeye alınan 3.770 adet başvurudan, 504 adediyle ilgili tavsiye verilmiştir.
- Finlandiya 2020 yıllık rapor verilerine göre, ombudsmana yapılan 7.027 adet başvurunun 963 adediyle ilgili öneri, görüş ve tavsiye bildirilmiştir.
- Norveç 2020 yıllık rapor verilerine göre, ombudsmana yapılan 4.009 adet başvurunun 3.962'si incelenmeye alınmamıştır.

Kurumumuza 2021 yılında yapılan başvuruların kabul edilebilirlik oranı ise **%30,8'e** tekabül etmektedir.

Kurumumuzca, 2021 yılında iletilen 18.843 adet başvuru ve 2020 yılından devreden 2.939 adet başvuru olmak üzere toplam 21.782 adet şikâyet başvurusu değerlendirilmek üzere işleme alınmıştır.

İncelemeye alınan toplam 21.782 adet şikâyet başvurusunun 19.740 tanesi (%96,87'si) Kurumumuz tarafından sonuçlandırılmış ve inceleme sonuçları şikâyetçilere bildirilmiştir. Verilen kararlara ilişkin ayrıntılı bilgilere yukarıdaki bölümlerde yer verilmiştir.

Kurumumuzca 2021 yılında sonuçlandırılan **19.740** başvurunun **6.084** adedi kabul edilebilir nitelikte olarak değerlendirilmiştir. Bu oran **%30,8'e** tekabül etmektedir. Kabul edilebilir başvuru oranı yukarıda yer verilen diğer ombudsmanlık kurumlarının kabul edilebilir başvuru oranlarının bir hayli üzerinde gerçekleşmiştir.

Kabul edilebilir nitelikteki **6.084** başvurunun **3.160** adedi dostane çözüm ile sonuçlandırılırken, **403**'ü kısmen tavsiye kısmen ret olmak üzere toplam **1.201** adet başvuru hakkında tavsiye kararı, **1.320** adet başvuru hakkında ise ret kararı verilmiştir.

Tablo 25: 2021 Yılı Kabul Edilebilir Başvurulara İlişkin Karar Dağılımları

Karar Türleri	2021
Dostane Çözüm Yolu ile Çözümlenen Dosya Sayısı	3.160
Tavsiye Kararı	1.201
K.Tavsiye K Ret Kararı	403
Ret Kararı	1.320
Toplam	6.084

Dostane çözüm, tavsiye ve kısmen tavsiye kısmen ret kararları toplamının kabul edilebilir başvurular hakkında verilen kararlara oranı %78,30'a tekabül etmektedir. %21,70 oranındaki başvurular ise haklı bulunmayarak ret kararı verilmiştir. **Bu hususlar değerlendirildiğinde Kurumumuz, kendisine yapılan başvuruların %78,30'unda sorunu çözmüş veya çözümüne yönelik olumlu iradesini ortaya koymuştur. Diğer bir anlatımla Kurumumuzun, sorunların çözümüne yönelik yeteneğini gösteren başarısı 2021 yılında %78,30 olarak gerçekleşmiştir. %21,70'inde de ret kararı verilmekle birlikte şikâyetçinin talebiyle ilgili hukuki durum açıklığa kavuşturulmuştur.**

Diğer yandan Kurumumuz, Yıllık Raporun ilerleyen bölümlerinde yer verildiği üzere, nitelikli ve kabul edilebilir başvuru sayısını artırmak için tanıtım faaliyetleri, konferanslar ve yarışmalar düzenlemekte, çalıştaylar tertip etmekte, tanıtıma yönelik basılı yayınların dağıtımını gerçekleştirmektedir. Şikâyet başvuru rehberi hem Kurum sitemizde yayınlanmakta hem de basımı yapılarak vatandaşımıza dağıtılmaktadır. e-başvuru sayfamızda da başvuru bilgilerini bilgilendirmeye yönelik açıklamalara yer verilmektedir.

2022 yılında da nitelikli ve kabul edilebilir başvuru sayısının artırılarak Kurumumuzun sorun çözme yeteneğinin daha üst seviyelere çıkarılması için bilinçlendirmeye ve farkındalık artırmaya yönelik faaliyetlerimiz artarak devam edecektir.

Bölüm V

2021

YILLIK RAPORU

ŞİKÂyet HAKKINA ERİŞİMİN KOLAYLAŞTIRILMASI VE ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI

Kurumumuz Bilgi İşlem Altyapısı
Alanında Yapılan Faaliyetler

Şikâyet Başvurularına İlişkin
Bilgilendirme İstatistikleri

Personel Yetkinliğinin
Artırılması Faaliyetleri

Anayasal bir kurum olan Kamu Denetçiliği Kurumu, kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlendirilmiştir. Bu kapsamda, toplumda hak arama kültürünün yaygınlaştırılması için çalışan Kurumumuz, etkin bir şikâyet mekanizması oluşturarak idarelerin hukuka ve hakkaniyete uygun bir biçimde hizmet sunmasına katkı sağlama hedefini gerçekleştirebilmek için geniş kitleler tarafından tanınmalıdır. Böylece Kurumumuz, hak arama yollarının etkin bir şekilde tanıtılması ve toplumda haklar kültürünün kökleştirilmesi rolünü yerine getirerek şikâyet hakkına erişimi kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Her yıl olduğu gibi 2021 yılında da Kamu Denetçiliği Kurumu, şikâyet hakkına erişimin kolaylaştırılması ve etkinliğinin artırılması amacıyla çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaları üç ana başlık altında gerçekleştiren Kurumumuz; bilgi işlem altyapısında yapılan faaliyetlerle, şikâyet başvurularına ilişkin bilgilendirmelerle ve Kurum personelinin yetkinliğinin artırılmasına yönelik faaliyetlerle şikâyet hakkına erişimi kolaylaştırmayı hedeflemiştir.

Günümüzde, kamu bilgi işlem merkezlerinin hizmetin yürütülmesindeki rolü oldukça önemli hale geldiğinden ve Kurumumuz e-başvuru sistemini etkin bir biçimde kullandığından bu alandaki güncellemeler, yenilikler ve beklentilerin karşılanması için yapılan geliştirmeler şikâyet hakkına erişimde ve işleyişin etkin olmasında büyük bir paya sahiptir.

Ayrıca Kurumumuz, iyi yönetim ilkelerinin idarelerde yerleşmesini hedeflerken kendi işleyişinde de iyi yönetim ilkelerini gözetmekte, şeffaf ve hesap verebilir bir idare anlayışı ile hareket etmektedir. Yönetimde açıklık ilkesine ve bilgi edinme hakkına uygun hareket eden Kamu Denetçiliği Kurumu, yapılan başvurulara ilişkin bilgilendirme taleplerini karşılayarak bireylerin Kuruma yaptığı başvurular hakkında gerekli bilgilendirmeleri yapmaktadır. Diğer taraftan bu bilgilendirmelerle vatandaşın sorununa çözüm aranmakta veya kendisine hukuki yardımda bulunularak yol göstermek suretiyle gerekli yönlendirmeler yapılmaktadır.

2021 yılında Kurumumuzda personel yetkinliğinin artırılması üzerine yapılan çalışmalarda ise, insan odaklı anlayış esas alınarak, personelin bilgi ve becerisinin geliştirilmesi ile kurumsal yapının güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu alanda ihtiyaç analizleri yapılarak Kurumdaki tüm personele yönelik çeşitli faaliyetler yürütülmüştür. Personelin bilgi ve tecrübesinin artırılmasının yanında verimliliğinin ve motivasyonunun da artırılması sağlanmıştır.

Özetle, şikâyet hakkına erişimin kolaylaştırılması ve etkinliğin artırılması amacıyla Kurumumuzca belirlenen stratejiler doğrultusunda 2021 yılında gerekli çalışmalar yürütülerek, başvuranların KDK'ya erişilebilirliğini artırma konusunda girişimlerde bulunulmuştur. Gerek e-başvuru sisteminde yapılan iyileştirmeler ve başvuranları yönlendirici mekanizmalar ile gerekse de kişilerin kendileriyle ilgili başvuruları hakkında tam ve doğru bilgilendirmelerin yapılması ile süreç desteklenmiştir. Ayrıca Kurum vizyonunun gerçekleştirilmesine yönelik insan kaynakları stratejisinin hayata geçirilmesi için hazırlıklar yapılarak Kurum personelinin güçlendirilmesi yönünde adımlar atılmıştır.

5.1 KURUMUMUZUN BİLGİ İŞLEM ALTYAPISI ALANINDA YAPILAN FAALİYETLER

Kurumlar, hızla gelişen bilgi teknolojileri ile bu teknolojinin sunduğu imkânlardan yararlanmak ve ayrıca daha kaliteli hizmet vermek amacıyla verdikleri hizmetleri en doğru şekilde paydaşlarına ulaştırma noktasında bilişim sistemlerini daha yaygın bir şekilde kullanmaktadır.

Kurumumuz da bilgi teknolojisinin hızla gelişen bu imkânlarından yararlanmak, çalışanlar ve şikâyetçilerin bu teknolojik imkânları en iyi ve kolay şekilde kullanmalarını sağlamak amacıyla bu alanda önemli atılımlar yapmaktadır.

Bu doğrultuda 2021 yılında;

➤ Başvuruların incelenmesinde noktasında verimliliği ve işlevselliği artırmak amacı ile Kurumumuzun kendi imkânlarıyla yazılımını yaptığı **Şikâyet Yönetim Sisteminde (SYS)**, Kurumun ihtiyaç analizleri ve kurum personelinden gelen talepler doğrultusunda;

- ❖ SYS e-imza entegrasyonları geliştirilerek daha hızlı ve kullanışlı hale getirilmiştir.
- ❖ Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından belirlenen, kamu kurumları arasında iletilecek resmi yazışmalar ile bunların üst verilerini ve elektronik imzalarını taşıyacak paket yapısında değişiklik yapılmış, bu kapsamda Kurumumuzun eyp 2.0 alt yapısına geçiş işlemi tamamlanmıştır.
- ❖ Elektronik paketlerin imzalanmasında son aşama olan kurum mührü sisteme entegre edilmiştir.
- ❖ Sisteme toplu imza ve toplu mühürleme özelliği eklenmiştir.
- ❖ Kullanıcıların pdf dokümanlarını sayfalara göre ayırabilmesi ve dış yazışmalara ek olarak ekleyebilmesi sağlanmıştır.
- ❖ Şikâyet dosyalarının incelenmesi aşamasında kurumlar arasındaki yazışmaların azaltılması ve hızlı sonuç alınması için SGK, noterler ve ÖSYM web servisleri SYS'ye entegre edilmiştir.
- ❖ İstatistik ve giden evrak posta raporlarının sistem üzerinden alınabilmesi için Excel web servisi SYS'ye entegre edilmiştir.
- ❖ Kullanıcıların SYS içindeki tüm kararlara metin içi arama yaparak erişim sağlayabilmesi için Kurumun tüm kararlarına OCR'lama işlemi yapılmıştır.
- ❖ Kullanıcıların yaşadığı problemlerin daha hızlı çözülebilmesi adına yönetilebilir ekranlar tasarlanmıştır.
- ❖ Uzaktan çalışma kapsamında güvenlik ve erişim güncelleştirmeleri yapılmış, kullanıcılara VPN hesapları açılarak sorunsuz ve hızlı şekilde SYS'ye 7/24 erişebilmeleri sağlanmıştır.
- ❖ KEP gönderimlerinde yaşanan problemlerin giderilmesi için yazılım geliştirmeleri yapılarak giden evrak bürosunda sorunsuz evrak gönderimi sağlanmıştır.

- ❖ Gelen evrak bürosundan gelen talepler doğrultusunda yazılım güncelleştirmeleri yapılarak şikâyetçilerden daha doğru ve hızlı evrak alımı sağlanmıştır.
- ❖ İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme Bürosunun tüzel kişi, şikâyet edilen idare vb. bilgilerin almasında yaşadığı problemler giderilerek ilgili Büro tarafından talep edilen ekranlarda yazılım güncelleştirmeleri yapılmıştır.
- ❖ Denetçiliklerin talepleri doğrultusunda detaylı istatistik alma sayfaları geliştirilmiştir.
- ❖ Kararlar Bilgi Bankasında kişisel verilerden arındırılmış kararların yayınlanabilmesi ve daha kolay yönetilebilmesi için geliştirmeler yapılmıştır.
- E-başvuru üzerinden şikâyet başvurusunda bulunan kişilerden gelen talepler doğrultusunda;
 - ❖ E-başvuru sayfamızda şikâyetçilerin yaşadığı problemler dikkate alınarak responsive ekran güncelleştirmeleri yapılmış olup tüm cihazlara uyumlu olarak çalışması sağlanmıştır.
 - ❖ Kişilerin yükledikleri evrakları görüntüleyebilmeleri ve ek evrak yükleyebilmeleri sağlanmıştır.
 - ❖ Tüzel ve gerçek kişi başvuruları ayrı tablolara ayrılarak kullanıcı dostu bir arayüz sağlanmıştır.
- Kurumumuzun ihtiyaçları doğrultusunda Kurum web sayfası, İngilizce web sayfası, ve çocuk web sayfası platform bağımsız ekran uyumluluğu ve belirlenen görsel tasarımlar çerçevesinde yeniden yapılmıştır.
 - ❖ Kurum web sayfası, İngilizce web sayfası, çocuk web sayfası ve kadın web sayfasının yönetilebilmesi için içerik yönetim sistemi geliştirilmiş, yayına alınabilmesi için güvenlik testlerinin yapılması beklenmektedir.
 - ❖ İçerik yönetim sistemine bağlı Kurum web sayfası ve İngilizce web sayfası oluşturulmuştur.
 - ❖ Kurum ve çocuk web sayfalarında bulunan bütün raporlar, rehberler, planlar vb. dokümanlar çevirmeli görsel kitap haline getirilerek yayınlanmıştır.
 - ❖ Çocuk web sayfası ile ilgili haberler geriye dönük olarak arşiv şeklinde girilmiştir.
 - ❖ Kurumumuz web siteleri ile ilgili Basın Danışmanlığı ve diğer birimlerden gelen haber ve içeriklerin ilgili sayfalara girişleri yapılmıştır.
- Kurum içi işleyişler ile ilgili olarak yeni uygulama oluşturularak yayına alınırken, mevcut uygulamaları geliştirme faaliyetlerine de devam edilmiştir. Bu kapsamda kütüphane sistemi ve Kurum portalında gerekli geliştirmeler yapılmıştır.
- Kurumumuzun ihtiyaçları ve ISO 27001 standartları kapsamında sistem ve network faaliyetlerine devam edilmekte olup bu bağlamda;
 - ❖ KVKK gereğince Kurumumuz için gerekli olan verbiş kaydı gerçekleştirilmiş, Kurum web sayfamızda bilgilendirme sayfaları hazırlanarak yayına alınmıştır.

- ❖ Kurum büyük UPS cihazı bakımı ve akü yenileme işlemleri yapılmıştır.
- ❖ Yazılım geliştirme için sunucu test ortamı kurulmuştur.
- ❖ Code signing sertifikası satın alınarak altyapı çalışmaları tamamlanmış ve işleme alınmıştır.
- ❖ Kurum dışı yazışmalar için KAMUSM'den şifre ve mühür sertifikası satın alınarak işleme alınmıştır.
- ❖ Sistem odası için yangın söndürme sistemi eğitimi alınmıştır.
- ❖ FKM ortamı yeniden kurulmuş ve güvenlik çalışmaları yapılmıştır.
- ❖ FKM ile sistem odası arasındaki bağlantı hızı artırılmıştır.
- ❖ Fortimail cihazı yenilenmiş ve kurulum entegrasyonu yapılmıştır.
- ❖ Analyzer cihazı lisans yenileme işlemi yapılmıştır.
- ❖ Mail güvenliği için ilave filtre yazılımı alınmıştır.
- ❖ Giriş turnike cihazlarının bakım ve onarımı yapılmıştır.
- ❖ Kurum içi ağ bağlantıları düzenlenmiştir.
- ❖ Tüm sunucu bakım ve güncellemeleri periyodik olarak mesai saatleri dışında yapılmıştır.
- ❖ Firewall cihazı üzerinde güncelleme, bakım ve güvenlik sıkılaştırmaları mesai saatleri dışında yapılmıştır.
- ❖ Exchange sunucularının güncelleme, bakım ve güvenlik sıkılaştırmaları yapılmıştır.
- ❖ USOM ile entegre biçimde saldırı önleme ve güvenlik tedbirleri çalışmaları yapılmıştır.
- ❖ Web sunucularının bakım ve güvenlik güncelleştirmeleri yapılmıştır.
- ❖ EBYS sözleşmesi yenilenmiştir.
- ❖ EBYS, bilgisayar ve yazıcı arıza talepleri için son kullanıcı desteği sağlanmıştır.
- ❖ İstanbul Bürosuna güvenlik kamerası sistemi kurulmuştur.
- ❖ Kurum personelinin kurum içi uygulamalara uzaktan erişebilmesi için VPN kullanım imkânı sunulmaya devam edilmiş olup gerekli teknik destek verilmeye devam edilmiştir.
- ❖ Kurum kimlik kartlarının Kurum içinde basılıp kullanılabilmesini sağlayan kart baskı cihazı alınmış, kimlik kartı tasarım çalışmaları yapılmıştır.
- ❖ Kurumumuza tahsis edilen bölümü için ek bina ile ana bina arasında data kabloları yapılmıştır.
- ❖ İki bina arasında fiber kabloları yapılmıştır.
- ❖ Odalarla network kabini arasındaki tüm kabloları yenilenmiştir.

- ❖ Odalardaki bağlantılar ile kabin arasında data ve telefon patch paneli kurulumları yapılmıştır.
- ❖ Ek bina içerisindeki bölüm için kamera bağlantıları ve kurulumları yapılmıştır.
- ❖ Kablosuz ağ kullanımı için Access Point kurulumu ve bağlantısı yapılmıştır.
- ❖ Kurum telefon santral ünitesi yenilenmiştir.
- ❖ Ek bina ile ana bina arasında bakır telefon kabloları yapılmıştır.
- ❖ Kurum içi tüm telefon bağlantıları, kurulumlar, patch panel bağlantıları, adreslemeler ve krone bağlantıları yeniden yapılmıştır.
- ❖ Tüm akışlar, gruplandırmalar, yönlendirmeler ve isimlendirmeler yeniden yapılmıştır.

5.2 ŞİKÂyet BAŞVURULARINA İLİŞKİN BİLGİLENDİRME İSTATİSTİKLERİ

Vatandaşların Kurumumuzun şikâyet mekanizmasının işleyişi ve başvuru yöntemleri hakkında bilgi almak ve başvuru sonrasında mevcut şikâyetin safahatı hakkında bilgi taleplerini karşılamak amacıyla İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme Bürosu oluşturulmuştur.

Bu kapsamda, çağrı merkezi gibi çalışan “Bilgilendirme Sistemimiz” vasıtasıyla Kurumumuza ve İstanbul Büromuza yapılan şikâyet başvurularına ilişkin olarak; dosyanın safahatı, başvurunun usulü, yüz yüze görüşme talebi kapsamında bizzat gelen, telefon vasıtasıyla ulaşan veya bilgi edinme yolu ile başvuran vatandaşlarımıza ait istatistiki bilgiler aşağıda yer almaktadır. Bu bilgilendirmelerle vatandaşın sorununa çözüm aranmakta veya kendisine hukuki yardımda bulunularak yol gösterilmektedir.

Buna göre 2021 yılında;

- ❖ Kurumumuzca aranmak ve Kurumumuza gelen olmak üzere toplam **32.424** telefon görüşmesi,
- ❖ Kurumumuza e-posta yoluyla yapılan **80.017** adet bilgi talepleri,
- ❖ Kurumumuza ve İstanbul Büromuza bizzat gelen vatandaşlarla yapılan yüz yüze görüşmeler ile "Ombudsmanlık Halkla Buluşuyor" bölgesel toplantıları kapsamında, il çalışma ziyaretleri kapsamında, ilköğretim ve liselerle buluşmalarda, üniversite konferanslarında, gerçekleştirilen video konferans ve sosyal medya canlı yayınlarında ve uluslararası alanda hak arama kültürünün yaygınlaştırılması kapsamında yüz yüze veya çevrim içi gerçekleştirilen yaklaşık **12.587** adet görüşme, dâhil olmak üzere toplam **125.028** kişinin bilgi talebi karşılanmıştır.

Tablo 26: 2021 Yılında Bilgilendirme İstatistikleri

Konu Başlığı	Sayı	(%)
Doğrudan yüz yüze görüşmeler ile "Ombudsmanlık Halkla Buluşuyor" bölgesel toplantıları kapsamında, il çalışma ziyaretleri kapsamında, ilköğretim ve liselerle buluşmalarda, üniversite konferanslarında, gerçekleştirilen video konferans ve sosyal medya canlı yayınlarında ve uluslararası alanda hak arama kültürünün yaygınlaştırılması kapsamında yapılan yüz yüze ve çevrim içi görüşmeler	12.587	10,06%
E-posta yoluyla gelen bilgi talepleri	80.017	64,99%
Telefonla görüşme	32.424	25,94%
Toplam	125.028	

Ayrıca Kurumumuzun şikâyet başvurularına yönelik gerçekleştirdiği bilgilendirme faaliyetlerine ilişkin yıl bazlı dağılımı aşağıda yer almaktadır:

Tablo 27: Yıllar İtibariyle Bilgilendirme İstatistikleri

Şikâyet Başvurularına İlişkin Yıllar İtibariyle Yapılan Bilgilendirme Faaliyetleri Sayısı	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	3.551	20.405	97.538	107.892	184.758	125.028

5.3 PERSONEL YETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI FAALİYETLERİ

2021 yılı Kurumumuz eğitim faaliyetleri; Kurumda görevli Kamu Denetçiliği Uzman Yardımcılarının yetiştirilmesine yönelik eğitimler, aday memurların hazırlanmasına yönelik eğitimler, Kurumumuz personeline yönelik olarak düzenlenen hizmet içi eğitimler, Kurumumuzun tanıtılması ve hak arama kültürünün geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen kurum dışı eğitimler ile yurt dışı paydaşlarımız ile bilgi ve tecrübe paylaşımının sağlanması amacıyla yapılan eğitimler çerçevesinde yürütülmüştür.

Çocuk Hakları Stratejisinin Uygulanması Konulu Hizmet İçi Eğitimi (23-25 Kasım)

Çocuklarla ilgili başvuruların yönetimini ve kurum içi uygulamaları iyileştirerek halkın çocuk hakları ile ilgili farkındalığını arttırmak ve KDK'yı çocuk haklarının uygulanmasını sağlayan, güvenilir bir kurum olarak tanıtmak amacıyla UNICEF'in teknik desteği ile bir Çocuk Hakları Stratejisi hazırlanmıştır.

Strateji belirlenirken Türkiye'nin ulusal ve uluslararası alandaki yasal yükümlülükleri göz önünde bulundurulmuştur.

2018-23 dönemini kapsayan Çocuk Hakları Stratejisi, KDK'nın kurumsal Stratejik Planı ile uyumlaştırılmıştır. Kurumumuzun bu konudaki misyon ve vizyonu; çocukların haklarını aramayı, korumayı ve hayata geçirmeyi hedeflemek ve tüm çocukların kanunlar kapsamında bağımsız haklara sahip olduğunu kabul etmek, Çocuk Hakları Sözleşmesine uygun bir şekilde hareket etmek, çocukları ilgilendiren tüm şikâyet başvurularında, çocuğun yüksek yararı ilkesi uygulanarak çocukların görüşlerini dinlemek ve dikkate almaktır.

Çocuk hakları alanında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu iş birliğiyle yapılan ortak faaliyetler 2021 Yılı Çalışma Planına uygun olarak yürütülmüştür. Pandemi şartlarında tam kapanma döneminin sonlandırılmasının ardından çocukların üstün yararı dikkate alınarak maske, sosyal mesafe ve gerekli hijyen koşullarına uygun şekilde KDK Çocuk Hakları Stratejisinin kapsamındaki topluma erişim faaliyetlerine ağırlık verilerek Çalışma Planı uygulamaya geçirilmiştir. Bu kapsamda hem Çocuk Hakları Stratejisinin Kurum çalışmalarında, çocuk haklarıyla ilgili başvuru akış süreçleri ve verilerin işlenmesi alanı da dahil, nasıl bir değişiklik getirdiğini hem de varsa boşlukları ve geliştirmeye ve güncellemeye açık yönlerini ortaya koymak ve 2023 sonrası için öneriler ve bir yol haritası geliştirilmesi hedefiyle 23-25 Kasım 2021 tarihlerinde hizmet içi eğitim düzenlenmiştir.

İnsan Hakları ve KDK Bağlamında İyi Yönetim İlkeleri Videosu (3 Aralık)

İnsan Hakları Eylem Planı kapsamında gerçekleştirilen eğitim materyallerinde kullanılmak üzere, CBİKO Uzaktan Eğitim kapısı üzerinden yayımlanması için “İnsan Hakları ve KDK Bağlamında İyi Yönetim İlkeleri” konulu bir eğitim videosu hazırlanmıştır. Söz konusu eğitim Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın tarafından verilmiş olup uzaktan eğitim kapısı üzerinden tüm kamu kurum ve kuruluşlarının faydalanmasına açılmıştır. Üniversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları nezdinde de çeşitli bilgilendirici eğitim faaliyetleri yürütülmüştür.

“Sosyal Güvenlik Hukuku ve Kurum Uygulamaları” Eğitimi (29 Kasım- 3 Aralık)

Kurumumuza yapılan başvuruların önemli bir bölümünü oluşturan sosyal güvenlik hakkı ve Sosyal Güvenlik Kurumu uygulamalarına ilişkin konuların, ilgili mevzuatın kapsamlı ve geniş olması, zaman içerisinde değişen koşullara koşut olarak sürekli bir gelişme ve değişim ihtiva etmesi nedenleriyle, Kurum personelinin bu konuda kendisini sürekli geliştirmesi ve bilgilerini güncellemesi ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Diğer yandan Kurumumuzda görev yapan uzman yardımcılarının bu konudaki farkındalık ve bilgi düzeyinin artırılması Kurumun geleceği için ayrıca büyük önem arz etmektedir.

Bu alanda oluşan eğitim ihtiyacını karşılamak üzere, 29 Kasım – 3 Aralık 2021 tarihleri arasında, “Sosyal Güvenlik Hukuku ve Kurum Uygulamaları” konulu bir hizmet içi eğitim gerçekleştirilmiştir. Söz konusu eğitime tüm uzman yardımcısı personel ile birlikte ilgili birimlerde görev yapan personelin katılımı sağlanmıştır.

Eğitim Sertifika Töreni (17 Aralık)

UNICEF'in desteğiyle 23-25 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilen Çocuk Hakları Stratejisi Uygulama Eğitimi ile Kamu Denetçiliği Kurumu personeline yönelik 29 Kasım- 3 Aralık tarihlerinde düzenlenen "Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları Hizmet İçi Eğitimi" tamamlandı.

Program, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Celile Özlem Tunçak ve Sadettin Kalkan, KDK Genel Sekreteri İbrahim Kılınç, UNICEF Çocuk Koruma Sorumlusu Ekin Bozkurt, SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürü İsmail Ertüzün, KDK ve diğer kurum uzmanları ile ilgili personelin katılımlarıyla gerçekleşti. Program, sertifikaların takdimiyle sona erdi.

"Ombudsmanlık Kurumları ve İdareler Arasında Şikâyetlerin Dijital Paylaşımı" Eğitimi

Akdeniz Ombudsmanlar Birliği üyelerine yönelik olarak düzenlenen çevrim içi eğitim faaliyetine Kurumumuz da katılmış olup anılan eğitim kapsamında Eğitim Bürosu Birim Sorumlusu Yalçın Aktekin tarafından "Ombudsmanlık Kurumları ve İdareler Arasında Şikâyetlerin Dijital Paylaşımı" konulu bir sunum gerçekleştirilmiştir.

Diğer Eğitim Faaliyetleri

- ❖ 18 Ocak 2021 tarihinde Kamu Denetçiliği uzman yardımcılarının tez yazım sürecine yardımcı olmak için "Tez Yazım Süreci Eğitimi" verilmiştir.
- ❖ 27 Ocak 2021 tarihinde Pakistan Federal Vergi Ombudsmanlığı tarafından verilen "Vergi Ombudsmanlığı: Kurum Faaliyetleri ve Şikâyet Yönetim Süreci" konulu eğitimden ilgili birim uzman ve uzman yardımcılar yararlanmışlardır.

- ❖ 1 Şubat ve 28 Şubat 2021 tarihlerinde Kurumumuz şoförleri için hizmet içi eğitim düzenlenmiştir.
- ❖ 5 Şubat 2021 tarihinde Genel Sekreterlikte çalışan ilgili personele “**Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Eğitimi**” verilmiştir.
- ❖ 15 Haziran 2021 ilâ 9 Temmuz 2021 tarihlerinde aday memurlar için “Aday Memur Eğitimi” verilmiştir.
- ❖ 6-7 Ekim 2021 tarihlerinde güvenlik personeline “Afet Farkındalık Eğitimi” verilmiştir.
- ❖ 2021 yılında Kurumda göreve başlayan personelin uyumlaştırma eğitimleri gerçekleştirilmiş, aday memur statüsünde bulunan personelin temel ve hazırlayıcı eğitimleri tamamlanarak ilgili mevzuat uyarınca sınav işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Bölüm VI

2021

YILLIK RAPORU

KDK’NIN ÖNLEYİCİ FONKSİYONU VE ÜLKEMİZE KATMA DEĞERİ

ADALETE KOLAY, HIZLI ERİŞİM İLE
DOSTANE ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

Dostane Çözüm Kararları

TAVSİYE KARARLARIMIZLA
SAĞLANAN KATMA DEĞER

İyi Yönetim Açısından
Sağlanan Katkı

Mevzuat Değişikliği Önerilerimizle
Gerçekleşen Katkı

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNUN
ÜLKEMİZE OLAN KATMA
DEĞERİ HAKKINDA GENEL
DEĞERLENDİRME

6.1 ADALETE KOLAY, HIZLI ERİŞİM İLE DOSTANE ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

Adalet, hem kişiler arasındaki hem de devlet ve vatandaşları arasındaki ilişkilerin sağlıklı yürütülmesinde önem taşımaktadır. Tarih boyunca farklı medeniyetlerin adaletin hüküm sürmesinde gösterdikleri ihtimam da bunu açıkça ortaya koymaktadır. Mensubu olduğumuz kadim medeniyet anlayışımız ise, adalet kavramını toplumsal yapının merkezine konumlandırmış ve devlet işlerinde yöneticilerin adil olması gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bu yönüyle de adalet, sadece yargı mercilerinin gözetmesi gereken bir yaklaşımdan ziyade devletin tüm organlarının faaliyetlerinde referans noktası olarak kabul edilen bir dünya görüşü olarak benimsenmiştir.

Aslında adalete verilen bu değerle haksızlığın veya uyuşmazlığın olmadığı bir toplumsal düzen kurulmak istenmiştir. Ancak insanların kendi aralarında veya devletle ihtilafa düşebilmeleri de oldukça tabii bir durumdur. Önemli olan, ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde tarafların ve kamu vicdanının hakkın yerine getirildiği inancına ulaşabilmesidir. Bunun gerçekleşebilmesi içinse ihtilafların çözümünün hızlı surette olması ve tarafları çekişmeye düşürmeden uzlaştırma anlayışını öne çıkarması gerekmektedir.

Uyuşmazlıkların gideriminde akla gelen ilk yöntem, yargı mercilerine dava yoluyla başvurmaktır. Gerçekten de mahkemeler, adalet sistemi içinde nihai kararı veren ve adaletin hukuk düzeni içinde tesisini sağlayan ana aktör konumundadır. Bununla birlikte, yargılamaların makul sürede tamamlanamaması ve tarafları uzlaştırmak yerine çekişmeli hallerini sonlandırmakla yetinilmesi, bir taraftan adaletin geç tesis edilmesine sebep olmakta, diğer taraftan da ihtilafın tam manasıyla adil bir çözüme kavuşmasını engellemektedir. İşte yargı mercilerinin bu noktalardaki eksikleri, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarıyla giderilmeye çalışılmaktadır.

İdareyle vatandaş arasında vuku bulan uyuşmazlıkların çözümünde ise, Kamu Denetçiliği Kurumu alternatif bir mekanizma olarak konumlandırılmıştır. Kurum, idarenin işlem, eylem, tutum ve davranışlarını şikayet üzerine incelemekte ve idareye önerilerde bulunmaktadır. Bu faaliyetini yerine getirirken de dostane çözüm yöntemlerini benimsemekte, idareyle yakın temas kurarak hukuka uygun işlemler tesis etmeye yönlendirmekte ve özellikle başvuruların gerektirdiği durumlarda hakkaniyet ilkesini kararlarına esas alarak kamunun vicdanı olmaktadır. Ayrıca 6328 sayılı Kanunun başvuruların incelenme süresi olarak öngördüğü azami altı aylık süreye önemle dikkat edilerek uyuşmazlık hakkındaki önerisini kısa sürede oluşturmakta ve yargı mercilerine intikal edebilecek ihtilafların hızı surette çözüme kavuşmasına katkı sunmaktadır.

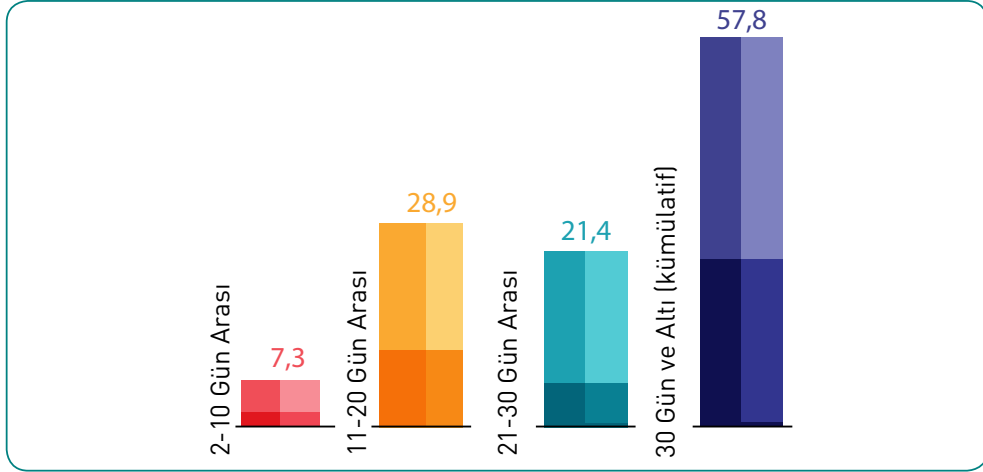
Başvurması oldukça basit olan, e-devlet ve e-başvuru yöntemleriyle şekli bir takım şartlara tabi olmadan kolaylıkla müracaat edilebilen Kurum, verdiği kararların yerine getirilip getirilmediğini de takip etmektedir. Böylece kamu hizmetlerinin düzenli işleyişi bakımından denetimini sürdürerek yargı mercilerine gidilmeden uyuşmazlıkların çözümünü sağlamak için çabalamaktadır. Özellikle idarenin kararlara uyumundaki yükselişle hem bireysel hem de geneli ilgilendiren uyuşmazlıkların adil surette sonlandırılmasında Kurumun etkinliği artmaktadır.

Adaletin kısa sürede tecellisini sağlama ve buna uzlaştıracı usullerle ulaşma noktasında, nihai karar aşamasına gelmeden idareyle kurulan irtibat neticesinde çözüme kavuşturulan başvurular için hazırlanan dostane çözüm kararlarının katkısı oldukça önemlidir. Dostane çözüm kararları, başvurunun esası hakkında bir karara varılmadan idarenin başvuranın talebi doğrultusunda davranmaya ikna edildiğini ve zaman kaybetmeden tarafların uzlaştığını ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda 2021 yılında başvuruların ortalama sonuçlandırılma süresi 57 gündür. Dostane çözümde ise ortalama süre 47 gün olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca dostane yollarla çözüme kavuşturulan başvuruların %57,8'i 30 gün ve altı sürelerde sonuçlandırılmıştır.

Tablo 28: Dostane Çözüm Kararlarının Sonuçlandırılma Süreleri

Gün Aralığı	Yüzde (%)
2-10 Gün Arası	7,3%
11-20 Gün Arası	28,9%
21-30 Gün Arası	21,4%
30 Gün ve Altı (kümülatif)	57,8%

Şekil 11: Dostane Çözüm Kararlarının Sonuçlandırılma Süreleri

Aşağıda dostane yöntemlerle çözüme kavuşturulan başvurulardan bazı örnekler sunulmaktadır.

6.1.1 DOSTANE ÇÖZÜM KARARLARI

Lizensefali (Norman Robert Sendromu) Hastası Olan Oğlunun Tedavisi İçin Uzay Terapi Kafesi Temin Edilmesi

Başvuran baba, 3 yaşındaki oğlunun doğuştan lizensefali (Norman Robert Sendromu) hastası olduğunu, uzay terapi kafesinde yapılacak tedavi ile bu tip hastalarda çok daha kısa sürede başarı elde edildiği yönünde doktorlardan tavsiyeler aldıklarını, ancak ikamet ettikleri Mardin’de bu imkan olmadığını, bu talebine ilişkin ilk başvurusu hakkında verilen gönderme kararı sonucunda da kendisine herhangi bir cevap verilmediğini, tedavide gecikmeler olması durumunda telafisi güç sonuçlar ve zararlar oluşacağını, hasta çocuğunun üstün yararı gözetilerek engelli çocuğunun tedavisi için Mardin Devlet Hastanesi Fizik Tedavi Ünitesine uzay terapi kafesinin alınmasını ve orada tedavisinin yapılmasını talep etmiştir.

Başvuranın ikinci başvurusu üzerine Sağlık Bakanlığından bilgi-belge talebinde bulunulmuş, Mardin Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü’nün 31.12.2020 tarihli cevabi yazısında özetle „Kızıltepe ilçesinde en az 5 adet özel fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezinde, Midyat ilçesinde de en az 1 adet özel fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezinde uzay terapi kafesi olduğunun tespit edildiği, Mardin Devlet Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Ünitesine uzay terapi kafesi alınmasına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede ise söz konusu Hastanenin Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Ünitesinin pandemi süresince geçici olarak taşındığı ve boşalan alanda COVID Acil Servisinin hizmete alındığı, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Biriminin taşındığı ek binada uzay terapi kafesinin kurulabileceği uygun bir alanın olmadığı, bunun üzerine Kızıltepe Devlet Hastanesinin Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Biriminin, yerinde görülüp değerlendirildiği ve Hastane idarecileri ile yapılan görüşme sonucunda uzay

terapi kafesinin Kızıltepe Devlet Hastanesinin Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Birimine kurulmasının uygun olacağının anlaşıldığı, gerekli yazışmaların tamamlanarak satın alma birimi tarafından uzay terapi kafesi temin etme sürecinin başlatıldığı belirtilmiştir.

Bu çerçevede, başvuranın talebinin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşılarak "Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹ verilmiştir.

Ziraat Mühendisi Unvanına ve Uzmanlık Alanına Uygun Bir Göreve Atanma

Başvuran, ziraat mühendisi unvanıyla görev yaptığını ve bağcılık konusunda 13 yıllık, bitki koruma, meyvecilik ve sebzeçilik konularında ise 8 yıllık mesleki tecrübesi ve uzmanlığı bulunduğunu, ancak 24.06.2020 tarihinden itibaren Çiftçi Kayıt Sistemine(ÇKS) veri girişi yapmak üzere görevlendirildiğini, bu duruma itiraz etmesine rağmen bir değişiklik olmadığını Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'te genel çalışma alanları, görev ve yetkileri açıkça beyan edildiği ve ziraat mühendislerinin eğitimleriyle uyumlu teknik konularda çalışabileceğinin belirtildiğini, ayrıca 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36'ncı maddesinde "Genel İdari Hizmetleri Sınıfı" ve "Teknik Hizmetler Sınıfının" birbirinden ayrı olarak tanımlandığını, aynı Kanun'un 45'inci maddesinde ise "Hiçbir memur sınıfının dışında ve sınıfının içindeki derecesinin altındaki bir derecenin görevinde çalıştırılmaz" hükmüne yer verildiğini ifade ederek, veri giriş elemanı olarak yapılan görevlendirmesinin iptal edilmesini ve ziraat mühendisliği mesleğine ve bağcılık konusundaki uzmanlığına uygun bir göreve atamasının yapılmasını talep etmiştir.

Başvuranın çalışma motivasyonunu kaybetmemesi adına konunun çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili idare ile yapılan yazışmalar ve dostane çözüm hatırlatmaları neticesinde; personelin 04.11.2020 tarihinde, çalışmak istediği birime uygun personel açığı bulunan ve aynı kampüs içerisinde yer alan İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğüne tayin talebinde bulunduğu, Valilik Makamının 17.11.2020 tarihli Olurları ile söz konusu İlçe Müdürlüğüne atanarak 01.12.2020 tarihinde yeni görev yerinde çalışmaya başladığı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün cevabi yazısı ile Kurumumuza iletilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından, Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı² verilmiştir.

Tutuklunun Kurum ve Kuruluşlara Gönderdiği Dilekçe Üst Yazılarında Suç Bilgilerine Yer Verilmesi Uygulamasına Son Verilmesi

Başvuran özetle, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan kişi, kurum, kuruluş, şirket, vakıf belediye, muhtarlık, kaymakamlık, valilik, SGK, bakanlıklar ve yargı organlarına gönderdiği dilekçelerine idare tarafından hazırlanan üst yazıda ".... suçundan tutuklanan 'ın dilekçesi ekte sunulmuştur" yazıldığını, bu şekilde yazılması sonucunda mağduriyetinin oluştuğunu ve bu durumu Ceza İnfaz

1 2020/91149 numaralı başvuru hakkında verilen 17/01/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

2 2020/95329 numaralı başvuru hakkında verilen 21/01/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Kurumu ve Adalet Bakanlığına bildirdiğini ancak bir sonuç alamadığını, bu şekilde bir yazı yazılmasının UYAP sisteminde zorunlu ve gerekli olmadığını ispat ettiğini, bu şekilde bir uygulamanın meşru amacının, yasal dayanağının ve kamu yararına faydasının bildirilmesini istediğini ancak cevap alamadığını, böyle bir uygulamanın fişleme olduğunu iddia ederek söz konusu uygulamanın UYAP sisteminden ivedi olarak düzeltilmesini, bu konuda gerekirse mevzuat değişikliği yapılmasını ve 5(Beş) yıla yakın süredir devam eden uygulama nedeniyle tarafına tazminat ödenmesini talep etmiştir.

Dostane çözüm daveti kapsamında konu hakkında bilgi edinilmek üzere, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden bilgi ve belge talebinde bulunulmuş, cevaben alınan yazıda özetle, “hükümlü ve tutukluların resmî mercilere denetime tabi olmaksızın ileti gönderebildiği, bahse konu ceza infaz kurumunda bulunan tüm hükümlü ve tutukluların yazmış olduğu dilekçelerin göndermek istedikleri yere gerekli kontrollerin yapılmasının ardından ivedilikle gönderildiği, talepte bulunmaları halinde dilekçelerinin gönderildiğine dair dilekçe çıkış numaralarının verildiği, hükümlü ve tutukluların adli makamlar hariç olmak üzere kurum ve kuruluşlara göndermek istediği dilekçeleri ilgili yerlere gönderilirken ceza infaz kurumu idareleri tarafından hazırlanan üst yazılarda gerekmediği müddetçe hükümlü ve tutukluların suç bilgilerine yer verilmemesi, tutuklu ya da hükümlü olduğunun bildirilmesiyle yetinilmesi hususunda 08.02.2021 tarihli ve 2021 sayılı yazıyla tüm Cumhuriyet başsavcılıklarına gerekli bilgilendirmenin yapıldığı bilgisi edinilmiştir.

Bu çerçevede başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirileceği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³ verilmiştir.

Eğitim Öğretim Yardımının Ödenmesi

Başvuran, mahkeme kararı gereği tarafına vazife malulü aylığı bağlandığı halde SGK tarafından çocuklarına eğitim öğretim yardımı ödenmediğini, üç çocuğunun öğrenci belgelerini Sosyal Güvenlik Kurumuna dilekçe ile verdiği halde eğitim yardımlarının yatırılmadığını, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından, çocuklarının ilgili yıllara ait eğitim yardımlarının yatırılmasını ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Başvurunun inceleme ve araştırma aşamasında Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından başvuruya ilişkin birtakım bilgi ve belgeler yazılı olarak istenmiştir. SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden alınan cevabi yazıda, başvuranın çocuklarına ilişkin eğitim öğretim yardımlarının hesaplanarak ödendiği, eksik ödendiği tespit edilen eğitim öğretim yardımı tutarlarının ise, T.Halk Bankası A.Ş. aracılığıyla 14.01.2021 tarihinden itibaren T.C. kimlik numarasıyla ödenmek üzere gönderildiği ifade edilmiştir.

Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri ve Sosyal Güvenlik Kurumunun başvuranın durumunu değerlendirmesi neticesinde şikâyet konusu çözüme kavuşturulmuş ve Kurum Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı⁴ verilmiştir.

3 2020/96329 numaralı başvuru hakkında verilen 15/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

4 2020/96542 numaralı başvuru hakkında verilen 16/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Vergi Ziyai Cezasının İptali

Başvuran, 05.11.2019 tarihinde aldığı ikinci el konutun emlak vergisi beyannamesini haziran ayında vermesi nedeniyle tarafına ceza tahakkuk ettiğini, ancak Emlak Vergisi Kanunu'nun 23 ve 33'üncü maddeleri çerçevesinde vergi değerini tadil eden bir işlem gerçekleştirmedikini, ayrıca pandemi süreci nedeniyle evden dışarı çıkmamaya gayret ettiğini iddia ederek, vergi ziyai cezasının iptalini talep etmiştir.

İlgili belediye başkanlığına gönderilen bilgi ve belge talep yazımız sonrasında, şikâyetçinin belediyeye davet edildiği, 7256 sayılı Bazı Alacakların Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile ilgili bilgi verildiği, yapılandırmadan istifade etmesi durumunda cezanın terkin edileceğinin bildirildiği, akabinde şikâyetçinin söz konusu Kanun hükümlerinden yararlandığı, bu kapsamda şikâyet konusunun çözüme kavuşturulduğu bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin “ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından” Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı⁵ verilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumunca Bilgisayar Kullanımına İzin Verilmesi

Başvuran, doktora son sınıf öğrencisi olduğunu ve tez savunma sınavı sonrası mezun olacağını, mezun olması için zorunlu iki adet makaleyi yazabilmesi için hükümlü bulunduğu ceza infaz kurumundan bilgisayar talebinde bulunduğunu, idare tarafından talebinin reddedilmesi üzerine infaz hâkimliğine başvurduğunu ve infaz hâkimliğince bilgisayar kullanma talebinin kabul edildiğini, infaz hakimliğince verilen karar üzerine ağır ceza mahkemesi tarafından da infaz hakimliği kararının hukuka uygun olduğu kabul edilerek infaz hakimliği kararının kesinleştiğini, hükümlü bulunduğu ceza infaz kurumunca kendisine iki gün ve toplam 16 saat bilgisayar kullandırıldığını, bu kadar kısa sürede makalesini yazamadığını, makalesini tamamlamak için ek süre talebinde bulunmasına rağmen cezaevi idaresince kabul edilmediğini, kurum içerisindeki bilgisayarlar boş olmasına rağmen ayrımcılık yapılarak kendisine verilmeyişini, cezaevi idaresince birtakım suçlar işlendiğini iddia ederek sorununun çözümünü talep etmiştir.

Konuyla ilgili olarak dostane çözüm imkanlarını araştırmak ve bilgi-belge temini amacıyla ilgili kuruluştan yazılı olarak bilgi ve belgeler talep edilmiş, cevaben alınan yazıda; ilgiliye Kurum İdare ve Gözlem Kurulunun kararı ile toplamda iki gün olmak üzere bilgisayar kullanması yönünde karar alındığı ve bilgisayar kullanımına izin verildiği, adı geçenin tekrar dilekçe yazarak sürenin yetmediğini belirttiği ve dört günlük ek süre istediği, bu talebi sonrasında da 25.09.2020, 26.09.2020, 27.09.2020, 28.09.2020 tarihlerinde günlük sekiz saat olmak koşulu ile toplamda otuz iki saat ek bir süre daha verildiği ve bu süreler sonucunda ilgilinin makalesini tamamlayarak makalenin yayınlanması talebinde bulunduğu, makalenin ilgili siteye 5 defa yüklenmesinin denendiği halde sistemden kaynaklı hata nedeni ile yükleme işleminin yapılamadığı,

5 2020/96667 numaralı başvuru hakkında verilen 10/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

bunun üzerine adı ilgilinin iki adet tamamlanan makalesinin DVD ortamına aktarılarak kendi talebi doğrultusunda görevli personel tarafından 19.10.2020 tarihli tanzim edilen tutanak ile ailesine teslim edildiği bildirilmiştir.

Bu durumda başvuranın ceza infaz kurumu imkanları doğrultusunda bilgisayar ortamında iki adet makalesini tamamladığı, dilekçesinde iddia ettiği mağduriyetinin ve zararının giderildiği anlaşılmış ve anlaşılmış ve Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı⁶ verilmiştir.

Haksız Yere Kesilen Yetim Aylığının Bağlanması

Başvuran, merhum babasından almakta olduğu yetim aylığının Milli Savunma Üniversitesine katıldığı tarih itibarı ile kesildiğini, aynı okulda aynı şartlarda okuyan ve yetim aylığı alan emsal teşkil eden öğrencilerin bulunduğunu belirterek yetim aylığının yeniden bağlanmasını talep etmiştir.

Başvuruya konu aylık ödemesinin kontrol edilmesi, varsa yanlışlıkların düzeltilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu ile yapılan yazışmalar neticesinde SGK tarafından gönderilen yazıda; başvuranın yetim aylığının göreve girdiği değerlendirilmesiyle sehven kesildiği, aylık kesilmemesi gerektiğinin tespiti üzerine kesilen aylığının kesildiği tarihten itibaren yeniden bağlandığı, teğmen olarak nasbedilmesi nedeniyle yeniden kesildiği, başvuran adına tahakkuk eden aylık ve ek ödemelerin banka şubesi aracılığı ile başvurana teslim edildiği belirtilmiştir.

Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri neticesinde, Sosyal Güvenlik Kurumunca yapıcı yaklaşım ve hızlı bir şekilde ilgili başvuranın taleplerinin hayata geçirilmesiyle; başvuranın şikâyet konusu talebi yerine getirilerek mağduriyet giderilmiştir. Bu nedenle idarenin Ombudsmanlık ile yaptığı iş birliği memnuniyetle karşılanmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, başvuruya konu talebin idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı⁷ verilmiştir.

Kadro Unvanına Uygun İşlerde Çalıştırılma

Başvuran, çalışmakta olduğu Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünde, mühendis olarak görevlendirildiğini, Laboratuvar Bölümünün bağlı bulunduğu Uygulama Daire Başkanlığı altındaki Koleksiyon Servisine (sıcak ve e-satış yapılan mağaza) özel sektör tecrübesi ve oradaki işlere yardım esasına dayanarak öneriler verme ve işi hızlandırmak için yapılması gerekenler konusunda yardımcı olmaya çalıştığını, satış yazılımları ve satış sonrası hizmet konusunda yardımcı olurken kargolama işlemi yapma gibi teknik iş dışındaki işlerin de tarafına yaptırıldığını ve bunun devamlı bir iş haline geldiğini, teknik hizmetler sınıfında yer alması nedeniyle verilen görevlerin liyakat ilkesi ile bağdaşmadığını belirterek "Teknik Hizmetler Sınıfında" yer alan personelin yapacağı işlerin tarafına verilmesini talep etmiştir.

6 2020/96706 numaralı başvuru hakkında verilen 19/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7 2020/96883 numaralı başvuru hakkında verilen 08/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Kurumumuzca idareye iletilen bilgi-belge talepli yazımıza cevaben gönderilen yazıda, Genel Müdürlüğün satış mağazası ve e- satış mağazasında ilgili tarihlerde ciddi bir artış olduğu, sadece başvuranın değil diğer birimlerden de mühendis, bilgisayar işletmeni, işçi personelinin kargolama işi ile görevlendirildiği, başvuranın 20.09.2020 ile 19.10.2020 tarihlerinde hastalık raporu aldığı ve 19.10.2020 tarihinden sonra da kargolama işi verilmediği, bu bölümde sadece müşteri talepleri ve karşılanması sürecinde görev yaptığı, ayrıca 19.01.2021 tarihli ek bilgi ve belge cevap yazısında da başvuranın teknik hizmetler sınıfında çalıştığı ve hizmet sınıfının da değiştirilmediği belirtilmiştir. Gönderilen belgelerden de başvuranın görev tanımına uygun olarak müşteri şikâyetleri ile ilgilendiği anlaşıldığından idare tarafından başvuranın talebinin yerine getirildiği değerlendirilerek Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı⁸ verilmiştir.

Hatalı Kayıt Nedeniyle Tahakkuk Ettirilen Gecikme Zammının İptali

Başvuran, 05.07.2018 tarihinde mahkeme kararının kesinleşmesi sonrasında yargılama giderini ödemek amacıyla ilgili adliye ile veraset ve harçlar dairesine gittiğini, ancak elden evrak ile işlem yapılamadığı ve e-devlet sisteminden borç tanımlanınca ödeme için gelmesinin istendiğini, üstünden uzun süre geçmesi nedeniyle borcun akıbeti ile ilgili yaptığı araştırmalar neticesinde, yazı işleri müdürlüğünün 05.09.2018 tarihinde ilgili evrakı sisteme soktuğu, ancak veraset ve harçlar dairesinin evrakı işlemediğini öğrendiğini, bu sebeple gecikme zammı ile karşılaştığını iddia ederek, 13.08.2020 tarihinde ödediği gecikme zammının iadesini talep etmiştir.

Konuyla ilgili bilgi-belgelerin gönderilmesine ilişkin yazımız üzerine Gelir İdaresi Başkanlığınca Kurumumuza gönderilen cevabi yazıda; vergi dairesince, Ankara 21. Asliye Ceza Mahkemesine yazılan yazı ile şikâyetçinin iddialarını destekler nitelikte, yargılama giderine ilişkin karar, tebliğ ve vade tarihi bilgilerinde hata olup olmadığının sorulduğu, Mahkemenin sehven yapılan hata ile ilgili yeni müzekkere hazırlanacağı, eski ödemenin şikâyetçiye iadesinin gerektiğini bildirdiği ve bu çerçevede 688,69 TL (210.00 TL vergi aslı ile 478,69 TL gecikme zammı)'nin şikâyetçinin hesabına iade edildiği bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı⁹ verilmiştir.

Tutukluyla Yeni Kimlik Çıkarılması

Başvuran, halen Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunduğunu, 2019 yılı Mart ayında nüfus cüzdanının değiştirilmesini talep ettiğini, cezaevine gelen yetkililer tarafından başvurusunun alındığını, ücretinin hesabından ödendiğini, aradan bir sene geçtikten sonra resmi bir işlemde kullanılmak üzere eşinin nüfus cüzdanına ihtiyaç duyduğunu, bunun üzere Kuruma başvurduğunu

8 2020/98758 numaralı başvuru hakkında verilen 02/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

9 2020/98928 numaralı başvuru hakkında verilen 10/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

ve kendilerine eski nüfus cüzdanının fotokopisinin verildiğini, sonrasında yeni nüfus cüzdanının çıkartıldıktan sonra teslim alınmadığı gerekçesiyle imha edildiğini, eski nüfus cüzdanının ise hükümsüz olduğunun nüfus müdürlüğü tarafından bildirildiğini belirterek, nüfus cüzdanının teslim alınmaması konusunda varsa ihmali olan kişiler hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını ve ücretini ödediği yeni nüfus cüzdanının teslim edilmesini talep etmiştir.

Söz konusu başvurunun incelenerek dostane çözüm öncelikli olmak üzere çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili idareden yazılı olarak bilgi-belge talebinde bulunulmuştur. İdare tarafından gönderilen cevabi yazıda, başvuru sahibinin herhangi bir mağduriyet yaşamaması adına ikinci bir ücret alınmadan kimlik kartı çıkarılması amacıyla Elazığ Nüfus Müdürlüğü görevlileri tarafından gerekli işlemlerin başlatıldığı bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁰ verilmiştir.

Zamanında Bildirilmeyen Sigortalı Hizmetin Tescili

Başvuran, 438 sayılı Göçbeyli Tarım Kredi Kooperatifinde 11.01.1990 tarihinde iş girdiği, anılan iş yerinde 45 günlük çalışmasının olduğunu, söz konusu çalışmanın Göçbeyli Tarım Kredi Kooperatifince de kabul edildiğini ancak Sosyal Güvenlik Kurumunun söz konusu süreyi hizmetten saymadığını ifade ederek anılan hizmetlerinin tescil edilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca dostane çözüm önerilerimiz de hatırlatılarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından bilgi ve belge talep edilmiştir. Gönderilen cevabi yazıda; ilgili adına, adı geçen iş yerinden 11.01.1990 tarihinde işe giriş bildirgesi verildiği, ancak 1990/1'inci döneme ait dört aylık hizmet bordrosunun Kurumlarına bildirilmediği, 1990 yılına ait resmi nitelikteki tüm arşiv kayıtlarında sigortalı adına resmi nitelikte herhangi bir hizmet kaydına rastlanmadığı, ilgilinin dilekçe ekinde ibraz edilen, 1990/1'inci döneme ait prim hizmet bordrosunun ise işverence sonradan geçmişe yönelik nitelikte ibraz ettiği bordro olduğu, ancak sigortalılar adına geçmişe yönelik hizmet kazandırmalarda Kurumların resmi kayıtları, denetim raporları ve mahkeme kararları esas alındığından sigortalının başvurusuna istinaden hizmet kazandırma işlemi yapılamadığı, sigortalının çalışmasının geçtiği iddia edilen hizmetlerin sigortalıya ait olup olmadığının ve söz konusu döneme ait Kurumlarına ibraz edilen bilgi ve belgelerin geçerliliğinin tespit edilerek gerekli araştırma ve incelemenin yapılabilmesi için konunun İzmir Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü Denetmenler Servisine intikal ettirildiği, denetim sonucunda yapılan işlemin neticesi hakkında başvurana resmi bilgilendirme yapılacağı hususları belirtilmiştir.

Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri ve Sosyal Güvenlik Kurumunun başvuranın durumunu değerlendirmesi neticesinde başvuru konusuna ilişkin olarak başvuranın hizmetlerinin tespitine yönelik denetime başlandı bildirilmiştir.

10 2020/99283 numaralı başvuru hakkında verilen 22/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Bu çerçevede, şikâyet konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹¹ verilmiştir.

Kiracılık İlişkisi ve Engelli Hakları

Başvuran, Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait bir eve kiracı çıkmak için yine kiracı olduğu ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait bir daireyi boşalttığını ve sözleşme süresi sonlanmadığı için yeni kiracıya devretmek için başvurduğunu, başvurusunun 110 gün sonra neticelenmesi nedeniyle devredeceği kiracının kiracılıktan vazgeçtiğini ve bu süre zarfında kira sözleşmesinin de sona erdiğini, ancak devir talebi nedeniyle boş evle ilgili bir buçuk aylık kira bedeli ödemek durumunda kaldığını, ikinci olarak devrettiği dairenin aynı fiyattan kiraya verildiğini ancak sözleşmesi yenilenen oturduğu daireye kira artışı uygulandığını, üçüncü olarak engelli olmasına rağmen faturalı su sayacına geçme talebinin reddedildiğini iddia ederek, kira zammının geri alınmasını, taleplerine kısa sürede cevap verilmesini ve faturalı su sayacına geçirilmesini talep etmiştir.

Şikâyet başvurusu ile ilgili olarak Vakıflar Genel Müdürlüğünden bilgi-belge talep edilmiş, dostane çözüm önerilerimiz hatırlatılmıştır. Cevaben alınan yazıda; mülkiyeti Genel Müdürlüğe ait olan, söz konusu daire için şikâyetçinin devir talebinin gerçekleştirildiği ve herhangi bir işgaliye bedeli alınmadığı, halen kiracılığında bulunan daire için engelli olmasından kaynaklı indirimlerden faydalanmak için kartlı su sayacının mekanik su sayacına çevrilmesi talebine ilişkin engellilik raporunu idareye ibraz etmediği, ancak ASKİ tarafından engelli bireylerin adına kartlı su sayacına da mekanik su sayacına da aynı oranda indirim uygulandığının ilgiliye bildirildiği, bahse konu taşınmaz için yapılan kira artış tutarının iptal edilerek kira artışı üzerinden yapılan ödemelerin bir sonraki aya/aylara mahsup işleminin gerçekleştirildiği, ilgilinin şikâyet konusu taleplerinin yerine getirilerek, şikâyetlerin çözüme kavuşturulduğu bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Kurum Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹² verilmiştir.

Kadro Unvanına Uygun Görevlendirme Yapılması

Başvuran, Antalya Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğünde görev yaptığını, çalıştığı kurumda 1 kişi şef, 1 kişi mutemet, 1 kişi taşınırcı, 2 kişi özlük ve yazışmacı, 1 kişi satın almacı olarak görev yapmakta iken görevlendirme yapılırken adaletsiz davranıldığını, yeni görevlendirmesinin Döner Sermaye Birimi olduğu halde idari ve mali işlerin kendisine verildiğini, oysaki iş tecrübesine ve yönetmeliğe göre yapılan görevlendirmenin başka personele yapılması gerektiği, hem Döner Sermaye hem de İdari ve Mali İşler Biriminde görevlendirme olmaması gerektiğini, akabinde 26.11.2020 tarihinde taşınır kayıt yetkilisi görevi ile satın alma ile ilgili iş ve işlemleri yapması için de görevlendirildiğini ifade ederek yaşadığı mağduriyetin giderilmesini talep etmiştir.

11 2020/99378 numaralı başvuru hakkında verilen 02/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

12 2020/99902 numaralı başvuru hakkında verilen 18/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Kurumumuz tarafından şikâyet konusuyla ilgili bilgi ve belge temini amacıyla idareye yazı yazılmış, dostane çözüm önerimiz hatırlatılmıştır. İdare tarafından gönderilen cevabi yazıda, başvuran ile idare arasında imza altına alınan mutabakat tutanağına binaen başvuranın sorununun çözüldüğü ve başvuru konusunda dostane çözüme varıldığı ifade edilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹³ verilmiştir.

Tazminat Alacağının Ödenmesi

Başvuran, Ankara 8. Ceza Mahkemesinin ilamı neticesinde tazminat ödenmesine karar verildiğini, söz konusu kararın kesinleştiğini, icra takibine konulduğunu, fakat bugüne kadar idare tarafından herhangi bir ödemenin yapılmadığını belirterek icra dosya alacağının ödenerek mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca idareden yazılı olarak bilgi ve belge talebinde bulunulmuş ve idare dostane çözüme davet edilmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen cevabi yazı ve eklerinde, Kurumumuzdan alınan yazı doğrultusunda gerekli işlemler başlatılarak başvurucuya 30.12.2020 tarihinde ödeme yapılmış olduğu bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁴ verilmiştir.

Devlet Pansiyonlarında Paralı Yatılı Olarak Kalan Öğrencilerden Kalınan Gün Kadar Ödeme Alınması

Başvuran, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş Fen Lisesini kazanan kızının farklı şehirde ikamet etmelerinden ötürü okul pansiyonunda yatılı kaldığını, kızının bursunun iptal olmaması için paralı yatılı olarak kalmasını tercih etmek durumunda kaldıklarını, 9. sınıflar yüz yüze eğitim kapsamında 2 gün okula gittiği için kızının 2 gece pansiyonda kaldığını, buna karşın pansiyon ücretinin tam olarak ödenmesi gerektiğinin kendilerine bildirildiğini, daha önce sadece pansiyonda kalınan gün kadar ödeme yapılacağını bildirildiğini, kalınan gün kadar ödeme yapılmasının daha hakkaniyetli ve adil olacağını, konuyla ilgili olarak CİMER üzerinden yapılan başvuruya verilen cevapta mevcut yönetmeliğe göre hareket edildiğinden bahisle çözüm sunulmadığını, ayrıca burslu öğrencilerin pansiyonda kalmak istediklerinde burslarının kesilmemesi için paralı kalmak durumunda bırakılmalarının ciddi bir sorun olduğunu, zaten maddi geliri yüksek olmayan ailelerin çocuklarının bursluluk sınavına girebildiğini belirterek devlet pansiyonlarında paralı yatılı olarak kalan öğrencilerden

13 2020/99922 numaralı başvuru hakkında verilen 01/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

14 2020/100083 numaralı başvuru hakkında verilen 29/01/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

kalınan gün kadar ödeme alınmasını, hizmet alınmayan günler için ücret alınmamasını talep etmiştir.

Konuyla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığından bilgi-belge talep edilmiş, dostane çözüm önerimiz hatırlatılmıştır. Cevaben alınan yazıda;

- Konuyla ilgili Yönetmelik hükümlerine göre, paralı yatılığa yerleştirilen öğrencilerden tahsil edilen Kasım 2020 pansiyon ücretinden barındırıldıkları günler hariç kalan miktarın bir sonraki taksit dönemine mahsup edilmesinin, 2020 yılı Eylül ayı ve sonrasında burslu öğrenim görmekte iken parasız yatılığa geçirilen öğrencilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla pansiyonda barındırıldıkları gün kadar yatılılık ücreti alınması ve öğrenci velileri tarafından yazılı olarak talep edilmesi hâlinde bir defaya mahsus olmak üzere bu öğrencilerin parasız yatılılıklarının iptal edilerek bursluluğunun aktif hâle getirilmesinin Bakanlık Onayı ile uygun görüldüğü,

- 2020-2021 eğitim ve öğretim yılına mahsus olmak üzere paralı yatılı öğrencilerden alınan okul pansiyon ücretlerinin söz konusu Bakanlık Onayı gereği pansiyonda barındırıldıkları güne göre tahsil edilmekte olduğu,

- Bakanlıklarınca başvuru sahibi ile yapılan telefon görüşmesinde, Kasım 2020 pansiyon taksitini ödemediği, öğrencisinin pansiyonda barındırıldığı gün kadar pansiyon ücretini ödeyeceği ve mali bir kaybının olmadığı,

belirtilmiştir.

Böylelikle başvuranın Kurumumuza yaptığı başvurusundaki taleplerinin idarece yerine getirildiği anlaşılarak Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁵ verilmiştir.

Gaiplik Kararı Nedeniyle Dul Aylığı Bağlanması

Başvuran tarafından, eşinden 02.07.2013 tarihinden itibaren haber alınamadığı, İstanbul Anadolu 5. Sulh Hukuk Mahkemesince 11.12.2019 tarihinde eşi hakkında gaiplik kararı verildiği, bunun üzerine tarafına ölüm aylığı bağlanması talebiyle 28.01.2020 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurulduğu, ancak herhangi bir cevap verilmediği, şifahi görüşmelerde nüfus kayıtlarında eşinin gaip olarak görüldüğü ancak kendisinin hala evli olarak görüldüğü yönünde bilgilendirme yapıldığı, bu sebeple ölüm aylığı bağlanamayacağının ifade edildiği, söz konusu aylığın bağlanabilmesi için evliliğin feshi davasının açılması gerektiği bilgisinin verildiği, bunun üzerine İstanbul Anadolu 21. Aile Mahkemesi nezdinde açılan dava sonucunda evliliğin feshi kararı verildiği, Temmuz 2020'de Sosyal Güvenlik Kurumuna yeniden başvuru yapıldığı, bu defa da nüfus kayıtlarına "dul" ibaresi yerine "evliliğin feshi" ibaresi yazılması sebebiyle talebinin reddedildiği ifade edilerek tarafına ölüm aylığı bağlanması ve mağduriyetinin giderilmesi talep edilmiştir.

¹⁵ 2020/100104 numaralı başvuru hakkında verilen 02/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Başvuru ile ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından bilgi ve belge talep edilmiş, dostane çözüm önerimiz hatırlatılmıştır. Cevaben gönderilen yazıda, başvuru dilekçesinde iddia edildiğinin aksine gaipliğine karar verilen eşi nedeniyle şikâyetçiye dul aylığı bağlandığı ancak kendi başvurusu sonucu almış olduğu evliliğin feshi kararına istinaden bağlanan dul aylıklarının söz konusu kararın kesinleşme tarihini takip eden aybaşından itibaren kesildiği, ilgilinin kendisine dul aylığı bağlatabilmek amacıyla nüfus kayıt sisteminde dul olarak kaydedilmesine ilişkin Kurum talebi nedeniyle evliliğin feshi kararını aldırıldığının anlaşılması üzerine dul aylıklarının kesildiği tarih itibari ile yeniden bağlandığı belirtilmiştir.

Bu çerçevede, idare tarafından başvuruda belirtilen hususların çözüme kavuşturulduğu anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁶ verilmiştir.

Noksan Ödenen Aylık Farklarının Ödenmesi

Başvuran, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 68/B maddesine göre 01.01.2016 tarihinden itibaren tarafına 3. dereceli şef kadrosu tahsis edildiğini, ancak 3. dereceli şef kadrosuna ait mali haklarının 15/03/2016 tarihinden itibaren başlatıldığını, 26.11.2019 tarihli dilekçesi üzerine Valilik Makamının 05.12.2019 tarihli Oluru ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının 05.12.2019 tarihli yazısı ile 657 sayılı devlet memurları Kanunu'nun 68/B maddesine göre tarafına tahsis edilen 3. dereceli şef kadrosuna ait 01.01.2016-15.03.2016 tarihleri arasındaki mali hakların ödeneceğinin bildirildiğini, fakat söz konusu mali hakların ödemesinin yapılmadığını, konuyla ilgili 15.09.2020 tarihli dilekçesi üzerine de herhangi bir işlem yapılmadığını ve cevap verilmediğini ifade ederek 01.01.2016-15.03.2016 tarihleri arasındaki 3. dereceli şef kadrosuna ait mali haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

Başvuru konusuyla ilgili olarak, Kurumumuzca idareden istenen bilgi ve belgeler üzerine idarenin cevabi yazısıyla başvurana ödenecek tutara ilişkin işlemlerin başlatıldığı ve ödemeye ilişkin evrakların tanzim edileceği ifade edilmiş, akabinde 26.01.2021 tarihinde idare tarafından başvuranın talep ettiği ödemenin gerçekleştiği bildirilmiştir. Buna ilişkin ödeme emri belgesi, harcama talimatı ve ödeme bordrosu Kurumumuza gönderilmiş, başvuran ise 02.02.2021 tarihinde e-başvuru sistemi yoluyla Kurumumuza gönderdiği mesaj ile başvurusunda belirttiği ödemenin idare tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁷ verilmiştir.

16 2020/101146 numaralı başvuru hakkında verilen 04/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

17 2020/101363 numaralı başvuru hakkında verilen 03/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Hizmet Sonu Tazminatı Ödenmesi

Başvuran, kapalı ceza infaz kurumunda sözleşmeli infaz koruma memuru olarak görev yapmakta iken, sözleşmeli öğretmen olarak atandığını, atanma işleminden bir ay önce kurumuna dilekçe vererek bir ay sonra istifa edeceğini bildirdiğini, Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esasların 7'inci maddesi ve Ek 6'ncı maddesinin ikinci fıkrası “Personel; kendi isteği ile bir ay önceden haber vermek koşuluyla sözleşmeyi tek taraflı feshedebilir” hükmüne uygun hareket ettiğini, bu çerçevede kendisine hizmet sonu tazminatı ödenmesine ilişkin dilekçeyi sunduğunu, söz konusu yönetmelikte belirtilen “en az 2 yıl hizmet süresini tamamlaması ve 1 ay önceden istifa dilekçesini vermesi” şartlarını sağladığı halde kurum yetkililerinin şartları sağlamadığı için ödeme yapılamayacağını bildirdiklerini, durumunun incelenerek hizmet sonu tazminatının en kısa sürede tarafına ödenmesini ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca, dostane çözüm önerimiz hatırlatılarak konuyla ilgili bilgi ve belgelerin gönderilmesi ilgili idareden yazılı olarak talep edilmiştir. Cevaben alınan yazıda; “talep konusu 12.313,77 TL iş sonu tazminatının ödenmesine ilişkin işlemler gerçekleştirilerek ilgili personelin banka hesabına yatırılması suretiyle şikâyet konusunun dostane şekilde çözüldüğü” bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁸ verilmiştir.

Mevzuat Gereği Yapılması Gereken İlave Ödemelerin Gerçekleştirilmesi

Başvuran, 2004 yılında uzman doktor olarak emekli olduğunu, emekli aylığının 500 TL civarı eksik olduğunu, bu durumun uzman doktorlara ödenen ilave ödemeden kaynaklanabileceği kanaatine varması üzerine Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat ettiğini, müracaatına yanıt alamayınca CİMER aracılığıyla yeniden başvuru yaptığını, Aralık 2020 içerisinde e-devlet üzerinden yaptığı kontrollerde bu kez “4c emekli kaydı yoktur” ibaresini gördüğünü, Ocak 2021 aylık ödeme bilgisine ise ulaşamadığını, mevcut başvuruyu yaptığı tarih itibarıyla halen emekli aylığının ödenmediğini belirterek mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Başvurunun inceleme ve araştırma aşamasında şikâyet konusu hakkında SGK'nın ilgili birimiyle yapılan şifahi görüşmeler ve aylık ödeme sisteminden alınan kayıtlardan başvurana 2019 yılından bu yana 5434 sayılı Kanun'un Ek 84'üncü maddesi gereği ilave ödeme yapıldığı, Ocak 2021 emekli aylığı ve ilave ödemesinin 7.1.2021 banka ödeme tarihli olarak aylık aldığı banka şubesine gönderildiği görüldüğüne başvurunun çözüme ulaştığı değerlendirilmiştir. Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri ve Sosyal Güvenlik Kurumunun başvuranın durumunu değerlendirmesi neticesinde şikâyet konusunun çözüme kavuşturulması nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumunun Ombudsmanlık ile yaptığı iş birliği memnuniyetle karşılanmıştır.

18 2020/101499 numaralı başvuru hakkında verilen 01/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde, başvuranın talebinin ilgili idare tarafından yerine getirilmesi üzerine Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı¹⁹ verilmiştir.

Tutuklu Bireylerin Nikah İşlemleri

Başvuran, ceza infaz kurumunda nişanlısı ile birlikte tutuklu bulunduklarını, cezaevi müdürlüğüne nikah taleplerini ilettiklerini, ancak pandemi nedeniyle cezaevi idaresinin nikah işlemlerinin ertelendiği gerekçesiyle yapılamayacağını bildirdiğini, nikahlarının kıyılmaması nedeniyle iç görüşme ve mektuplaşma yapamadıklarını belirterek nikahlarının kıyılması konusunda yardım edilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca şikâyet başvurusunun çözüme kavuşturulması amacıyla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden yazılı olarak bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. İdareden alınan cevabi yazı ve eklerinde özetle, tutuklu ve hükümlü olarak aynı kurumda bulunan ilgililerin birbirleri ile evlenebilmek için nikâh işlemlerinin başlatılması talebinde bulundukları, bu talep üzerine idare tarafından ilgili sağlık birimleri ile iletişime geçilerek evlenmeye engel hastalıklarının bulunmadığına dâir raporların tanzim edildiği, nikâh işleminin gerçekleştirilmesi için Isparta Belediyesi Evlendirme Memurluğu ile görüşme yapıldığı, COVID-19 salgını süreci nedeniyle nikâh memurunun anılan kuruma gelemeyeceğinin söz konusu belediye birimi tarafından iletilindiği, şikâyetçinin bu taleple yazdığı dilekçenin de ilgili Belediyeye gönderildiğini ancak belediye birimi tarafından herhangi bir cevap verilmediği, ayrıca nikâh işleminin yapılabilmesi için herhangi bir engelin bulunmadığı, anılan kuruma nikâh memuru geldiği takdirde nikah işleminin yapılacağı belirtilmiştir.

Kurumumuzca şikâyet başvurusunun çözüme kavuşturulması amacıyla Isparta Belediye Başkanlığından da bilgi ve belge talebinde bulunulmuş, cevaben gönderilen yazı ve eklerinde özetle, nikah işlemlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli evrakların cezaevi yönetimi tarafından taraflarına gönderilmesi halinde gerekli işlemlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Bu çerçevede, Kurumumuzun girişimleri sonucunda ilgili idareler tarafından başvuruçunun taleplerinin karşılanacağı anlaşılmış, Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²⁰ verilmiş, idareler arasında gerekli koordinasyonun sağlanması amacıyla kararın bir örneği başvurana, Adalet Bakanlığına ve Isparta Belediye Başkanlığına gönderilmiştir.

Ücretli Öğretmenlik Hizmeti

Başvuran, engelli öğretmen adayı olduğunu, üç sene boyunca ücretli öğretmenlik için başvurduğunu fakat herhangi olumlu bir sonuç alamadığını, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi üzerinden 350'den fazla başvurusu olduğunu fakat bir türlü ücretli öğretmenliğe atanmadığını ifade ederek mağduriyetinin çözümü için Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

19 2021/312 numaralı başvuru hakkında verilen 23/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

20 2021/568 numaralı başvuru hakkında verilen 25/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Başvuru konusunun çözüme kavuşturulması ve başvuranın mağduriyetinin giderilmesi amacıyla idare ile yapılan telefon görüşmeleri neticesinde, başvuranın Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde ücretli öğretmenliğe başlatılması gerçekleşmiş, başvuru konusu çözüme kavuşturulmuştur. Ayrıca başvuran ile telefon görüşmesi yapılarak başvuru sonucuna ilişkin bilgi verilmiş, ilgili tarafından Kurumumuza, üç sene ücretli öğretmenlik beklediğini, Kamu Denetçiliği Kurumu sayesinde ücretli öğretmen olarak başladığını, kendisine bu süreçte yardımcı olan herkese teşekkürlerini ilettiğini, öğrencilerine kavuşmasına vesile olunduğunu ve bundan sonra görevini en güzel şekilde yapmaya gayret edeceğini bildiren mesaj gönderilmiştir.

Kurumumuzun girişimleri doğrultusunda, Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün, iş birliğine yönelik, yapıcı ve çözüm odaklı yaklaşımları sonucunda, başvuru konusu çözüme kavuşturulmuş, Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²¹ verilmiştir.

3 Saat Süreli Yol İzni Verilmesi

Denizli'de ikamet eden başvuran, eşi ve çocuklarının, 25 Ocak 2021 Pazartesi günü saat 08.55'te, İzmir Adnan Menderes Havalimanından Diyarbakır'a seyahat edecekleri uçuşun sabahın erken saatinde olması, havalimanına en az bir saat öncesinden girme zorunluluğu ve Denizli'den İzmir Adnan Menderes Havalimanına yolculuğun yaklaşık 3 saat sürecek olması nedeniyle, eşini ve çocuklarını havalimanına bırakıp gelmek için e-Devlet üzerinden İçişleri Bakanlığı nezdinde Pamukkale Kaymakamlığından 3 saat süreli yol izni talebinde bulunduğunu, ancak başvurusunun uygun bulunmadığını sistem üzerinden öğrendiğini, söz konusu kararın hakkaniyete uygun olmadığını düşündüğünü ifade ederek yol iznine yönelik yaptığı başvurusu hakkında verilen olumsuz cevabın gözden geçirilmesini talep etmiştir.

Kurumumuza 15 Ocak 2021 tarihinde yapılan başvuru ile ilgili olarak 18 Ocak 2021 tarihinde idareye dostane çözüm usulüne ilişkin mevzuat hükümlerini hatırlatan bilgi, belge talep yazısı gönderilmiş, başvuru konusu talebe yönelik olarak herhangi bir işlem yapıp yapılamayacağı bilgisi sorulmuştur.

Konunun aciliyetine binaen yazışmanın ivedilikle sonuçlanması için Denizli Valiliği nezdinde ayrıca telefon görüşmesi gerçekleştirilmiş, bu görüşme sonrasında 22.01.2021 tarihinde başvuru, izin belgesinin tarafına iletilerek meselenin çözüme kavuşturulduğu yönündeki açıklamasını Kurumumuza iletmıştır.

Kurumumuzun girişimleri ve yaptığı çalışmalar akabinde, idare tarafından çok kısa sürede şikâyet konu talebin yerine getirildiği anlaşılarak Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²² verilmiştir.

21 2021/805 numaralı başvuru hakkında verilen 21/01/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

22 2021/1080 numaralı başvuru hakkında verilen 18/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Sürekli İşçi Kadrosunda Görev Yapan Başvuranın Başka Bir İle Naklen Tayini

Başvuran, İstanbul'da Sağlık Bakanlığına bağlı bir devlet hastanesinde sürekli işçi kadrosunda güvenlik görevlisi olarak görev yaptığını, eşinin Adana ilinde görev yaptığını belirterek, eş durumundan Adana iline naklen tayininin yapılmasını talep etmiştir.

Şikâyet konusuyla ilgili olarak Kurumumuzca Sağlık Bakanlığından bilgi-belge talep edilmiş, dostane çözüm önerilerimiz hatırlatılmıştır. Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Diğer Hizmet Sınıfları Atama Dairesi Başkanlığından cevaben gönderilen e-postada, başvuru sahibinin yer değişikliği talebinin uygun görülerek yerine getirildiği ve Adana iline tayininin yapıldığı bilgisi verilmiştir.

Bu çerçevede, Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²³ verilmiştir.

İmar Uygulamasının İptalini Konu Alan Mahkeme Kararının Uygulanması

Başvuran, Van Büyükşehir Belediye Başkanlığınca yapılmış yola terk işlemine tabi olan taşınmazın, daha sonra çıkarılan yeni imar planıyla üçüncü bir şahsın özel mülkiyetine verildiğini, bu şahsın bu yer üzerinde yapı inşa etmesi durumunda, başvurularda ait olan bina girişinin kullanılamayacak duruma geleceği iddiasıyla, yapılan işlemin iptali için idareye başvuruda bulunulduğunu, idarenin başvuruyu reddetmesi üzerine açılan dava neticesinde; dava konusu parsel üzerindeki 7 katlı yapının girişi dikkate alınmadan parselasyon haritaları hazırlandığı anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılarak işlemin iptaline karar verildiğini, ancak idare tarafından kararın gereğinin yerine getirilmediğini iddia ve ifade ederek mahkeme kararının uygulanmasını talep etmiştir.

Başvuru konusuyla ilgili olarak Van Büyükşehir Belediye Başkanlığından yazılı olarak bilgi ve belge talebi ile birlikte şikâyet başvurusunun incelenmesinde istifade edilmesi amacıyla şikâyet konusunun "dostane çözüm" yoluyla çözüme kavuşturulmasının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi de talep edilmiştir. İlgili idare tarafından cevaben gönderilen yazıda, bahse konu sorunun çözümüne yönelik Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmelik'in 6'ncı maddesi gereği parsel derinlikleri, parsel genişlikleri ve Ada Etüt Raporu dikkate alınarak yeniden parselasyon planı çalışmalarına başlanıldığı, uygulama işlemleri sonuçlandığı zaman Kurumumuza ayrıca bilgi verileceği açıklamasına yer verilmiştir.

Bu aşamada, idarenin konuyla ilgili açıklamaları çerçevesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması için gerekli çalışmalara başlanıldığı anlaşılmış, Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²⁴ verilmiştir.

23 2020/97196 numaralı başvuru hakkında verilen 04/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

24 2021/246 numaralı başvuru hakkında verilen 02/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Velayet Değişikliği İşleminin Nüfus Kayıtlarına İşlenmesi

Başvuran, çocuğun velayetinin verilmesi için açtığı davanın lehine sonuçlandığını, hem kendisinin hem mahkemenin talep etmesine rağmen Beykoz İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün mahkeme kararını kayıtlara işlemediğini, ancak kesinleşmiş karar veya davalı tarafın rızası ile işlem yapabileceğini belirttiklerini, bununla birlikte Görele Nüfus Müdürlüğü tarafından ara karar ile işlem yapılabileceğinin ifade edildiğini, her iki idarenin çözüm için birbirini gösterdiklerini belirterek velayet değişikliği konusundaki mahkeme kararının nüfus kayıtlarına işlenmesini talep etmiştir.

Konuyla ilgili olarak Kurumumuzun bilgi-belge talep yazısına İçişleri Bakanlığının cevabi yazısında özetle, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanun'un 35'inci maddesinin birinci fıkrasında "Kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydı düzeltilemez ve kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamaz" hükmünün yer aldığı, başvuranın dilekçesinde belirttiği mahkeme kararında ise velayetinin tedbiren annesinden alınarak geçici olarak babasına verildiği, ancak mahkeme kararında kesinleşme tarihi bulunmadığından Beykoz Nüfus Müdürlüğü'nce söz konusu mahkeme kararının tescil işleminde tereddüde düşüldüğü anlaşılmış olup, velayet olayının ilgilinin kaydına tescil işleminin yapılmasının sağlandığı bildirilmiştir. Bu suretle başvuranın talebinin Kurumumuzun girişimleri ile ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşılmıştır.

Bu çerçevede, Yönetmelik'in 33/A maddesi hükmü gereğince başvuru hakkında Dostane Çözüm Kararı²⁵ verilmiştir.

Bir Sivil Toplum Kuruluşunun Kadın Mahpuslara İlişkin İstatistiki Bilgi Talepleri

Mahpuslarla ilgili çalışmalar yürüten bir sivil toplum kuruluşu tarafından, kadın mahpus sayısı, kadın mahpusların hapisanelere dağılımı ve kız çocuğu mahpusların sayısı vb. istatistiki bilgilerin temini amacıyla Adalet Bakanlığına bilgi edinme başvurusunda bulunulduğu, Bakanlık tarafından başvurularının 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 25'inci maddesi gerekçe gösterilerek cevaplandırılmadığı, ancak talep edilen bilgilerin anılan Kanun maddesinde yer alan "kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemelerden" olmadığı, aksine kamu ile paylaşılması gereken bilgiler olduğu belirtilerek derneğin kuruluş amaçlarını yerine getirebilmesi amacıyla CİMER üzerinden yapılan bilgi edinme başvurusundaki tüm sorulara gerekli yanıtların verilmesi ve bu hususta sürekli çözümün sağlanması için idarece gerekli politikanın benimsemesi talep edilmiştir.

Başvuruyla ilgili olarak Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazıda özetle, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun "Kurum içi düzenlemeler" başlıklı 25'inci maddesinde, "Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak söz konusu düzenlemeden

25 2020/98642 numaralı başvuru hakkında verilen 06/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır” hükmü gereğince mezkur başvuruya ilişkin talebin yerine getirilemediği; diğer taraftan, ceza infaz kurumlarının (ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutuklu mevcutları, istatistiklerine ceza infaz kurumlarının statülerine göre dağılımları, hükümlü ve tutukluların öğrenim durumları, hükümlü ve tutukluların yaş grupları, Türkiye İstatistik Kurumu Adalet İstatistikleri gibi) ilişkin verilere Genel Müdürlüğün “<https://cte.adalet.gov.tr>” web sayfasından ulaşılabileceği hususlarının bildirildiği görülmüştür.

İdarenin cevabı ve konuya ilişkin mevzuatın incelenmesi sonucunda, talebe konu sayısal verilerin, 4982 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinde belirtilen “kurum içi düzenlemeler” kapsamında kalmadığı, kamuoyunun erişimine açık bilgilerden olduğu ve Kanun'un 5'inci maddesi kapsamında başvuru halinde paylaşılması gereken bilgilerden olduğu tespit edilerek başvuran dernekle paylaşılabilen değerlendirilmiş ve idare dostane çözüme davet edilmiştir.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından başvuran derneğin taleplerinin karşılandığı yazılı olarak Kurumumuza bildirilmiş ve bu çerçevede Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince başvuru hakkında dostane çözüm Kararı²⁶ verilmiştir.

Çocuk Destek Merkezinde Bakılan Çocuğun Bakım Tedbiri Süresinin Uzatılması

Kurumumuza çocuk internet sitemiz üzerinden yapılan başvuruda başvuran, Diyarbakır Şehitlik Çocuk Destek Merkezinde kaldığını, 3 ay sonra reşit olacağını, ancak gidecek hiçbir yeri olmadığını, bu sebeple kendisine bir iş bulunmasını veya koruma kararının uzatılmasını, ayrıca talebinin Diyarbakır Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne iletilmesini talep etmiştir.

Diyarbakır Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Kurumumuzca konuyla ilgili bilgi ve belgelerin gönderilmesi ve “...Çocuğun koruma kararının uzatılması talebinin, 2828 sayılı Kanun çerçevesinde, bilimsel temelli rehabilitasyon programları ile desteklenmesi de gözetilerek değerlendirilip değerlendirilmediği” hususu sorulmuş, idarenin cevabi yazılarında ise “...başvuranın durumunun 2828 sayılı Kanun çerçevesinde bilimsel temelli rehabilitasyon programları ile desteklenmesi kapsamında değerlendirileceği”, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında alınan bakım tedbiri kararının uzatıldığı ve çocuğun kuruluştaki kalmaya devam edeceği belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde, şikâyet konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²⁷ verilmiştir.

26 2020/98738 numaralı başvuru hakkında verilen 22/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

27 2020/99217 numaralı başvuru hakkında verilen 13/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Hatalı Tabakkuk Ettirilen Emlak Vergisinin Terkini

Başvuran, ikamet ettiği mahallenin 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile köy statüsünden çıkarılarak mahalleye dönüştürüldüğünü, adı geçen Kanun'un Geçici 1'inci maddesinde köyden mahalleye dönüştürülen yerlerin ilk mahalli seçim tarihi olan 30.03.2014 tarihinden 31.12.2022 tarihine kadar her türlü vergiden muaf tutulduğu yönünde hüküm bulunduğunu, Kanun çıkmadan önce ikamet ettiği arsalarının farklı bir mahalleye bağlandığını ve bu işlem sonucunda mücavir alan sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle tarafına 3.935,00 TL vergi borcu çıkartıldığını belirterek söz konusu vergilerin terkinine karar verilmesini talep etmiştir.

Şikâyet konusunun incelenmesi amacıyla ilgili idareden bilgi ve belge talep edilmiş, alınan cevabi yazıda özetle, söz konusu arazilerin daha önce bağlı bulundukları belediye tarafından mücavir alan sınırlarına dahil edilerek hizmet götürülmesine karar verildiği, dolayısıyla 2014 yılında söz konusu mahallenin ilçe sınırlarına dahil edilmesi ve devri esnasında ilgili belediye tarafından kendi belediyelerine teslim edilen bilgi ve belgelere göre işlem yapıldığı belirtilmiştir. Uyuşmazlığın çözüme kavuşturulabilmesi amacıyla Kurumumuz ile ilgili belediye başkanlığı arasında görüşmeler gerçekleştirilmiş, dostane çözüm önerimiz iletilmiştir. Bu görüşmeler sonucunda Kurumumuza gönderilen ikinci yazıda ilgili belediye ile başvuran arasında anlaşma protokolü imzalanarak sorunun Kurumumuz girişimleri sonucunda çözümlendiği bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talep ilgili idare tarafından yerine getirildiğinden Yönetmelik'in 33/A maddesi hükmü gereğince Dostane Çözüm Kararı²⁸ verilmiştir.

Hukuka Aykırı Yapılaşma İle İlgili Önlem Alınması

Başvuran, halen Iğdır ili, Tuzluca ilçesinde ikamet ettiğini, aynı yerde murisler adına tapulu bulunan iştirak halinde mülkiyete tabi arsası bulunduğunu, herhangi bir taksimat ya da ifraz yapılmamasına rağmen bazı iştirakçilerin buraya inşaat yaptığını, izinsiz ve ruhsatsız yapılaşma hususunda belediyeye pek çok defa başvuruda bulunduğunu, konuyla ilgili önlem alınmadığını, gerek tapulu gerekse hazineye ait arazilere çok sayıda izinsiz ve ruhsatsız inşaat yapıldığını, hatta bir belediye fen memurunun da temelden başlayarak bu şekilde beş katlı bina inşa ettiğini, bu şekilde yapılan binalarla ilgili fotoğrafları dilekçe ekinde sunduğunu, konuyla ilgili inceleme yapılmasını talep ederek hukuka aykırı yapılaşma ile ilgili önlem alınması konusunda Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

Şikâyet konusu hakkında Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri kapsamında Tuzluca Belediye Başkanlığından alınan cevabi yazı ve eklerinde, söz konusu taşınmaz üzerinde başvuranın kardeşi tarafından kaçak yapılan yapının mühürlenerek savcılığa suç duyurusu yapıldığı ve sonrasında kaçak yapının yıktırıldığı, diğer şikâyet konusu parsel üzerinde bulunan kaçak inşaatlarla ilgili tutanak ve kararlar

28 2020/100353 numaralı başvuru hakkında verilen 05/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

alındığı ve Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, ilgililer tarafından Çevre ve Şehircilik Bakanlığına başvurularak yapı kayıt belgesi işlemi doğrultusunda imar barışından faydalanıldığı, şikâyet konusu diğer bir parselde ilgili olarak da mevcut taşınmaz üzerinde kardeşi tarafından kaçak ve ruhsatsız yapı yapıldığı tespit edilerek kaçak yapı hakkında iş ve işlemlerin yapıldığı, inşaatın durdurulduğu, yıkım için süre verildiği ve herhangi bir yıkım yapılmadığının tespit edildiği, Belediyenin yıkıma uygun iş makinasının olmaması nedeniyle en kısa sürede hizmet alımı suretiyle kaçak olarak yapılan inşaatın yıkılacağı, bu gelişmeler sonucunda şikâyetçi tarafından belediyeye dilekçe ile başvurularak şikâyet konuları ile ilgili olarak belediye tarafından gerçekleştirilen işlemler ve şikâyet edilenlerle yaptıkları anlaşmalar neticesinde yıkım şikâyetinden vazgeçildiği açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talep ilgili idare tarafından yerine getirildiğinden Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı²⁹ verilmiştir.

İdari Sınırlamanın Kaldırılması

Başvuran, Sağlık Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda 25 yıl çalıştıktan sonra emekli olduğunu ve şu an serbest hekim olarak çalıştığını, evveliyatında yönetici pozisyonunda bir çok görevde bulunduğunu, 2015 yılında isimsiz bir BİMER başvurusu sonucunda soruşturma geçirdiğini, soruşturma sonucunda herhangi idari ve adli işleme gerek duyulmadığını, soruşturma aşamasında pasaportunun iptal edildiğini, eş zamanlı olarak Cumhuriyet savcılığı soruşturması hakkında da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, buna rağmen hususi damgalı pasaportuna konulan şerhin kaldırılmadığını belirterek pasaporta işlenen şerhin kaldırılmasını, emniyet kayıtlarında bir yanlışlık varsa düzeltilmesini ve mağduriyetine sebep olan kamu görevlilerinden şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

Kurumumuzca, İçişleri Bakanlığından şikâyet konusu hakkında bilgi ve belgeler yazılı olarak talep edilmiş ve konunun "dostane çözüm" yoluyla çözüme kavuşturulmasının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi istenmiştir.

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün cevabi yazılarında, ilgilinin şikâyeti ile ilgili olarak sistem üzerinden yapılan incelemede, başvuruya konu idari karar kaydının Antalya Valiliği tarafından sisteme girildiği, adı geçen Kurumumuza başvurusundan sonra Antalya Valiliği ve Antalya Emniyet Müdürlüğünden konunun incelenerek nihai görüşlerinin bildirilmesinin istendiği, sonuç olarak Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen takipsizlik kararı üzerine ilgilinin idari karar kaydının kaldırılmasına ilişkin komisyon kararının alındığı ve bu karara istinaden söz konusu kaydın kaldırıldığı bildirilmiştir.

Şikâyetçinin talebi ve idarenin konuyla ilgili açıklamaları birlikte değerlendirildiğinde, şikâyet konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği tespit edildiğinden Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁰ verilmiştir.

29 2020/101561 numaralı başvuru hakkında verilen 27/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

30 2020/101705 numaralı başvuru hakkında verilen 16/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Mahalleye Doğalgaz Bağlantısı İçin Gerekli Çalışmaların Yapılması

Başvuran, ikamet ettiği mahalleye doğalgaz bağlantısının yapılmadığını, doğalgaz bağlantısını yapacak olan şirkete defalarca başvurularına rağmen doğalgaz altyapısı oluşturulmadığını, ilgili belediye başkanlığının da konuyu takip etmediğini iddia ederek söz konusu dağıtım şirketi ile belediyenin ortak çalışma yaparak doğalgaz abonelik işlemleri önündeki engellerin kaldırılmasını talep etmiştir.

Başvuru konusuyla ilgili olarak dilekçede sözü edilen dağıtım şirketi ve ilgili belediyeden yazılı olarak bilgi-belge istenmiş, dostane çözüme ilişkin değerlendirmenin yapılarak sonucun bildirilmesi talep edilmiştir. İlgili şirketten cevaben alınan yazıda, şikâyet konusu mahalle ile ilgili yapılan incelemede, şimdiye kadar bu adrese teknik sebeplerden dolayı bağlantı hattı imalatlarının gerçekleştirilemediği, teknik problemlerin ortadan kalkması için gerekli görüşmelere devam edilmekte olduğu, mücbir sebep (düşük basınç) halinin devam edip etmediği konusunda ilgili belediyeye yazı ile başvuru yapıldığı, ancak henüz cevap alınamadığı, teknik problemlerin ortadan kalkması için gerekli görüşmelere devam edilmekte olduğu, mücbir sebep olan sorunun ortadan kaldırılması halinde doğalgaz bağlantı anlaşmasının imzalanması için talep sahibine bilgi verileceği ve abonelik sözleşmesinin imzalanacağı belirtilmiştir.

Belediyeden alınan yazıda ise, başvuranın yapmış olduğu müracaatla ilgili konunun değerlendirilerek gereğinin yapılması hususunda çalışmaların yapıldığı, söz konusu mahalleye doğalgaz bağlantısının yapılmasıyla ilgili şikâyetçinin yanında mahalle sakinlerince bir çok başvurunun bulunduğu, imar mevzuatına uygun ve yol kırmızı kotlarının oluşturulduğu, mahalledeki cadde ve sokaklarda abone bağlantılarının yapılması için gerekli iznin verildiği, doğalgaz abone bağlantısı yapılmasına ilişkin engellerin kaldırıldığı ve konu hakkında da başvurana abonelik işlemlerini yapması için bilgi verildiği ifade edilmiştir.

Şikâyetçinin talebi ve idarenin konuyla ilgili açıklamaları birlikte değerlendirildiğinde, şikâyete konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği tespit edildiğinden Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³¹ verilmiştir.

Noksan Ödenen Kargo Tazminat Bedelinin Tamamlanması

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuran, 26.09.2017 tarihinde dolar kuru baz alınarak satılan boncuk malzemesi için 170.00-TL ödediğini, söz konusu boncukları el işi ile ürün haline getirdiğini, 07.01.2020 tarihinde PTT Kargo ile 20.00-TL ödeyerek varış yerine gönderdiğini, ancak söz konusu ürünlerin varış yerine ulaşmadığını ve zayi olduğunu öğrendiğini, bu kapsamda idare tarafından 88,78-TL tazminat bedelinin tarafına ödendiğini, ancak bu tutarı yeterli bulmadığını belirterek 100.00-TL ödeme yapılmasını talep etmiştir.

Başvuru konusunun çözüme kavuşturulması amacıyla Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünden yazılı olarak bilgi ve belge istenmiş ve

31 2020/102878 numaralı başvuru hakkında verilen 24/05/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

şikâyet konusunun dostane çözüm yoluyla çözüme kavuşturulmasının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi de talep edilmiştir. Yazımıza cevaben idare tarafından gönderilen yazıda özetle, ilgilinin başvurusuna istinaden yapılan araştırma neticesinde kayıp gönderinin tazminatının sehven eksik hesaplandığı, 2022 gr ağırlığındaki kayıp gönderinin tazminatının 3*8,33 SDR üzerinden ödenmesi gerekirken 1*8,33 SDR üzerinden hesaplanarak 88,78-TL ödendiği, eksik ödenen tazminat farkının 07.01.2020 tarihli T.C. Merkez Bankası kuru üzerinden tekrar hesaplanarak aradaki eksik olduğu tespit edilen 137,56-TL'lik farkın 29.03.2021 tarihinde ödendiği ve başvurana bilgilendirme yapıldığı ifade edilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talep ilgili idare tarafından yerine getirildiğinden Yönetmelik'in "Dostane çözüm kararı" başlıklı 33/A maddesi gereğince başvuru hakkında Dostane Çözüm Kararı³² verilmiştir.

İsminin Sakıncalı Kişiler Listesinden Çıkarılması

Başvuran, bir işlem yaptırmak için noterliğe gittiğinde, isminin Noterler Birliğince bildirilen "sakıncalı kişiler" listesinde olduğunu bu nedenle işlem yapılamayacağını öğrendiğini, Noterler Birliğine konuyla ilgili e-posta aracılığıyla başvuru yaptığını ancak müracaatına bugüne kadar hiçbir cevap verilmediğini belirterek durumunun incelenerek "sakıncalı kişiler listesi" kavramının ne anlama geldiğinin ve bu listenin kim ya da kimler tarafından hangi kriterlere göre hazırlandığının, hukuk devletinde böyle bir uygulamanın nasıl mümkün olabildiğinin araştırılmasını, sorumlular hakkında adli ve idari yönden gereğinin yapılmasını ve isminin anılan listeden çıkarılarak sonucundan tarafına bilgi verilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca şikâyet başvurusunun çözüme kavuşturulması amacıyla yazılı olarak Türkiye Noterler Birliği Başkanlığından bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Türkiye Noterler Birliği Başkanlığı tarafından gönderilen cevabi yazı ve eklerinde özetle, sakıncalı liste uygulamasının temel amacının, yargı organlarının kararlarına uygun olarak işlem tesis edilmek üzere malvarlığına tedbir konulan kişilerin malvarlığının devri sonucunu doğuracak işlemlerde bulunmasının önüne geçmek için karara uygun işlem tesis edilmesi olduğu, Bursa 11. Ağır Ceza Mahkemesinin yazısı ile başvuran hakkında 2016/3971 D. İş sayılı kararının kaldırıldığı ve başvuranın 31.03.2021 tarihinde Sakıncalı Listesinden çıkarıldığı hususları belirtilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³³ verilmiştir.

32 2021/2943 numaralı başvuru hakkında verilen 14/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

33 2021/4386 numaralı başvuru hakkında verilen 13/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

El konulan Sürücü Belgesinin İade Edilmesi

Başvuran vekili, müvekkilinin 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırıldığını ve cezasının infaz edilerek tahliye olduğunu, 2019 yılında sürücü belgesini yenilemek için başvurduğunda söz konusu mahkeme kararı gerekçe gösterilerek sürücü belgesine el konulduğunu, anılan mahkeme kararında sürücü belgesinin geri alınmasına ilişkin bir karar bulunmadığını ifade ederek müvekkilinin sürücü belgesinin iade edilmesini talep etmiştir.

Kurumumuz tarafından, başvuruya konu iddiaların aydınlığa kavuşturulması ve talep hakkında dostane çözüme ulaşılması amacıyla idareden yazılı olarak bilgi-belge talep edilmiş, cevaben alınan yazıda, yapılan incelemede başvuranın adli sicilinde sürücü belgesini almaya engel teşkil eden bir hüküm bulunmadığı ve bu çerçevede iptal bilgisi kaydının kaldırıldığı belirtilerek başvuranın müracaatı halinde sürücü belgesi yenileme işleminin yapılabileceği bilgisine yer verilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁴ verilmiştir.

Dernek Üyesinin Dernek Bünyesinde Ücretsiz Çalıştırılabilmesi İçin İzin Verilmesi

Başvuran, derneklerine bağlı olarak faaliyet gösteren kız öğrenci yurdu müdürlüğünde oluşan ihtiyaca binaen bir dernek üyesinin, dernek yönetim kurulunun kararıyla 5 yıl süreyle ücret almaksızın gönüllülük esasına dayalı olarak çalıştırılması yönünde karar alındığını belirterek ilgili ilçe milli eğitim müdürlüğünce adı geçenin kaloriferci olarak istihdam edilebilmesi için gerekli çalışma izin onayının verilmesini talep etmiştir.

Başvurunun inceleme ve araştırma aşamasında Milli Eğitim Bakanlığından birtakım bilgi, belge ve açıklamalar istenmiştir. Konuya ilişkin olarak e-posta ile Kurumumuza iletilen yazı ve eklerinde özetle, ilgili dernek ve il müdürlüğü arasında çalışma izni hakkında mutabakat sağlanarak dostane çözüme kavuşturulduğu, bu hususun da yazılı olarak ilgililere bildirildiği görülmüş ve başvurunun dostane çözüme kavuştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Başvuranın talebinin çözüme kavuşturulması konusunda ilgili ilçe milli eğitim müdürlüğünün Ombudsmanlık ile yaptığı iş birliği memnuniyetle karşılanmıştır.

Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde, başvuranın talebinin ilgili idare tarafından yerine getirilmesi üzerine Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁵ verilmiştir.

34 2021/4778 numaralı başvuru hakkında verilen 06/07/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

35 2021/7782 numaralı başvuru hakkında verilen 03/08/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Vatandaşlık Öncesinde Sahip Olduğu İsmi'nin Nüfus Kayıtlarına İşlenmesi ve İsim Denklik Belgesi Düzenlenmesi

Başvuran, doğduğu tarih itibarıyla Romanya vatandaşı olan ve Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığı kazanan müteveffa annesinin, sehven 01.07.1931 olarak kaydedilen doğum tarihinin 21.11.1928 olarak düzeltilmesi ve vatandaşlık kazanmadan önce sahip olduğu isminin nüfus kayıtlarına işlenerek isim denklik belgesi düzenlenmesi istemiyle yaptığı başvuruların ilgili idare tarafından sonuçlandırılmasını talep etmiştir.

Kurumumuzca konunun incelenerek bir sonuca bağlanması amacıyla Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden yazılı olarak bilgi-belge talep edilmiş, alınan cevabi yazıda özetle, başvuruya ilişkin vatandaşlık dosyasının incelendiği, meri mevzuat çerçevesinde isim denklik belgesi talebi için başvuranın yerleşim yerinin bulunduğu ilçe nüfus müdürlüğüne müracaat etmesi halinde ilgili adına isim denklik belgesi temin edilebileceği açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu çerçevede, Kurumumuzca yapılan girişimler ve dostane çözüme ilişkin mevzuat hükümlerinin hatırlatılması sonrasında ilgiliye ait isim denklik belgesinin sisteme kaydedildiği ve işlem yapılabilir hale geldiği, bunun için de ilgili ilçe nüfus müdürlüğüne başvurulması gerektiğinin bildirilmesi suretiyle başvuranın talebinin yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁶ verilmiştir.

Yol Çalışması Sırasında Kullanılamaz Hale Gelen Su Kuyusunun Yeniden Açılması

Başvuran, taşınmazında bulunan 9 metre derinliğinde ve 5 metre çapında sulama kuyusunun, Gebze-Orhangazi-İzmir otoyol çalışması esnasında toprak ve çakıllarla tamamen dolduğunu, yol yapımını üstlenen firmaya defalarca başvuruda bulunduklarını, firma yetkililerinin sorunu çözeceklerini ifade etmelerine rağmen otoyol açıldıktan sonra ilgilenmediklerini, bunun üzerine farklı kamu kurumlarına yaptıkları başvurulardan da sonuç alamadıklarını, mevcut aşamada tarlalarını sulayamaz hale geldiklerini iddia ve ifade ederek sulama kuyusunun tekrar faaliyete geçirilmesi veya kuyunun maliyetinin karşılanması suretiyle mağduriyetin giderilmesi talebinde bulunmuştur.

Konuya ilişkin olarak ilgili idareden bilgi ve belge talep edilmiş, dostane çözüm önerimiz hatırlatılmıştır. Alınan cevabi yazıda; "... Zarar gördüğü iddia edilen sulama kuyusunun yerine ilgili Şirket tarafından 01.09.2021 tarihinde başlanacak sondaj çalışmaları ile yeni bir artezyen kuyusu açılacağı ve başvuru sahibine teslim edileceği, buna ilişkin tutanağın da yazıları ekinde gönderildiği, bu çerçevede sorunun "Dostane Çözüm" ile giderileceği" bildirilmiştir.

Talebin karşılanıp karşılanmadığı hususunda bilgi almak amacıyla başvuran ile farklı tarihlerde görüşmeler gerçekleştirilmiş, son olarak 19.10.2021 tarihinde yapılan telefon

36 2021/8284 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

görüşmesinde başvuran, sorunun çözüldüğünü belirterek Kurumumuza çalışmalarından dolayı teşekkürlerini iletmıştır.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁷ verilmiştir.

Müteveffa Eş Yanı Mezar Yeri Satışı Yapılması

Başvuran, vefat eden eşinin yanındaki mezar yerini satın almak için dilekçe gönderdiğini, ancak idare tarafından belediye meclis kararına istinaden belirlenen 7 günlük sürenin geçmesi gerekçe gösterilerek mezar yeri satışının yapılamadığını, eşinin vefatı esnasında Bursa'da ikamet ettiği için mezar yeri satın alma işlemini bir yakınının yaptığını ve kendisine devredeceğini, ancak idare tarafından her iki talebinin de mümkün olamayacağının bildirildiğini iddia ve ifade ederek söz konusu soruna çözüm bulunmasını talep etmiştir.

Kurumumuz tarafından yazı ile dostane çözüm hükümleri hatırlatılarak ilgili idareden bilgi-belge talep edilmiştir. Alınan cevabi yazıda, şikâyet konusuyla ilgili incelemenin yapıldığı, söz konusu kişinin talebinin büyükşehir belediye meclisi gündemine alınarak ikinci tahsis mezar yeri satış işleminin gün süresi olmaksızın yapılabilmesine karar verildiği, bu karara istinaden başvuranın vefat eden eşinin yanından mezar yeri satış işlemi için davet edildiği ve şikâyete konu tüm taleplerinin yerine getirildiği bildirilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁸ verilmiştir.

Kesilen Engelli Aylığının Yeniden Bağlanması

Başvuran, 1996 doğumlu olduğunu ve doğduğundan bu yana kendisinin bakımı için ailesine engelli maaşı bağlandığını, 2014 yılında yenilenen sağlık raporunda engel oranının % 71'den % 82'ye yükseldiğinin belirtildiğini, ancak bahse konu raporun sisteme yanlışlıkla "engel durumu yoktur" ibaresiyle giriş yapıldığını ve Sosyal Güvenlik Kurumu personelinin yaptığı hata nedeniyle engelli aylığının kesildiğini iddia ederek gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

Konuyla ilgili olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ile Çorum Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü yetkilileriyle iletişime geçilmiş, müracaat tarihinden bir gün sonra ilgilinin şikâyeti Kurumumuzun girişimleriyle çözüme kavuşturulmuş ve anılan İl Müdürlüğünce söz konusu engelli aylığının takip eden aybaşından itibaren, yatırılmayan iki aylık maaşıyla birlikte yeniden bağlanacağı bilgisi alınarak başvurucuya da aynı gün bilgi verilmiştir.

37 2021/10609 numaralı başvuru hakkında verilen 25/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

38 2021/11314 numaralı başvuru hakkında verilen 24/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

15.10.2021 tarihinde başvurunun babası ile yapılan telefon görüşmesi ile başvuru tarafından Kurumumuza gönderilen 21.10.2021 tarihli e-postada da şikâyetin Kurumumuza başvuru yapıldıktan bir gün sonra sonuçlandırıldığı, engelli aylığının yeniden bağlandığı ve söz konusu taleplerinin yerine getirildiği beyan edilmiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu talebin ilgili idare tarafından Kurumumuzun girişimleri sonucunda yerine getirildiği anlaşıldığından, Yönetmelik'in 33/A maddesi gereğince Dostane Çözüm Kararı³⁹ verilmiştir.

6.2 TAVSİYE KARARLARIMIZLA SAĞLANAN KATMA DEĞER

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 20'nci maddesinin üçüncü fıkrası ve Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 32'nci maddesi uyarınca inceleme ve araştırma sonucunda şikâyet konusu iddianın yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde Kurumumuz tarafından;

- **Hatalı davranıldığının kabulü,**
- **Zararın tazmini,**
- **İşlem yapılması veya eylemde bulunulması,**
- **Mevzuat değişikliği yapılması,**
- **İşlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya düzeltilmesi, uygulamanın düzeltilmesi,**
- **Uzlaşmaya gidilmesi,**
- **Tedbir alınması**

gibi hususların bir veya bir kaçını kapsayan içerikte “tavsiye kararı” verilmektedir. Kurumca verilebilecek tavsiye kararlarının içeriği, anılan hususlarla sınırlı olmayıp bu hususları içermeyen farklı bir tavsiye kararı da verilebilmektedir.

Kurumumuz tavsiye kararlarında şikâyet konusu uyuşmazlığı değerlendirirken hukuka uygunluk denetiminin yanı sıra hakkaniyete uygunluk denetimi de yapmakta, idarenin işlem, eylem, tutum ve davranışlarını iyi yönetim ilkeleri açısından da değerlendirmekte ve gerekli görülmesi halinde mevzuat değişikliği önerisi de sunmaktadır. Aşağıda 2021 yılında verilen tavsiye kararlarından örnekler sunulmuştur.

39 2021/16099 numaralı başvuru hakkında verilen 01/11/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

6.2.1 İYİ YÖNETİM AÇISINDAN SAĞLANAN KATKI

6.2.1.1.İyi Yönetim Kavramı ve Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolü

Hukuki düzenlemeler kapsamında, tüm devlet organları gibi idari mekanizma da hukuka uygun faaliyette bulunmakla yükümlüdür. Bu durum, idareyi sadece mevzuatın gerektirdiği esaslarla bağlamamakta, aynı zamanda hukukun genel ilkelerinin gözetilmesini zorlamakta ve hukuk devleti anlayışının tam manasıyla tesis edilmesini öncelemektedir. Ancak demokratik değerlerin ve insan hakları yaklaşımının evrensel bir hal almaya başlamasıyla hukuka uygun işlem ve eylemde bulunma, idare bakımından yeterli kabul edilmemeye başlanmıştır. Nitekim “*iyi idare*” kavramının ortaya çıkışı ve bunu sağlamaya yönelik geliştirilen “*iyi yönetim ilkeleri*”nin zamanla idari uygulamalara hakim olması gerektiği yönündeki görüşler, idarenin hukukla kavranmasına ek olarak yeni bir kamu yönetimi anlayışını öngörmektedir. Yani idare, yazılı kurallarda yer almasa bile faaliyetlerinde iyi yönetim ilkelerini baz alan ve bunları içselleştiren bir bakış açısıyla hareket etmelidir.

İdarenin anılan surette davranmasını bekleyen bu yaklaşım tarzının en önemli özelliği ise, idari mekanizmanın dışarıdan zorlanmadan kendi içinde iyi yönetim ilkelerini benimseyen bir tutuma kavuşması gerekliliğidir. Başta idari ve yargısal denetim süreçleri olmak üzere klasik denetim modellerini dışlayan bu durum, aslında idarenin kendi kendini dönüştürmesi esasına sıkı sıkıya bağlıdır. Bununla birlikte, Türk kamu yönetiminin yıllar içinde oluşturduğu genel kabuller karşısında böyle bir dönüşümün yaşanabilmesinin zorluğu da göz ardı edilmemelidir. Özellikle idarenin birbirinden ayrılan çok sayıda kamu kurum-kuruluşundan müteşekkil oluşu ve bunların iç düzenlerindeki derin farklılıklar, iyi yönetim anlayışının kökleşmesini engelleyebilecektir. İşte bu noktada, Kamu Denetçiliği Kurumunun rolü önem kazanmaktadır. Zira Kurum, klasik denetim anlayışının doğurduğu zorlayıcılık vasfından ziyade idareye yol gösteren, ona tavsiyede bulunarak kamu hizmetinin daha iyi nasıl sunulabileceğini hatırlatan ve bu suretle kamusal güveni vatandaş nezdinde artıran bir konumdadır. Ayrıca Kurumun, ombudsmanlık denetiminin bir gereği olarak kamu kurum ve kuruluşlarına dönük eğitici bir yönünün bulunduğu da muhakkaktır. Dolayısıyla idari mekanizmanın *iyi idare* anlayışını benimseyebilmesinde Kamu Denetçiliği Kurumu, önemli bir vazife üstlenmektedir.

Bu bağlamda, Kurum, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “İyi yönetim ilkeleri” başlıklı 6 ncı maddesinde yer verilen “...kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması...” ilkelerini gözeterek yaptığı inceleme ve araştırmalarda idarenin eylem,

işlem, tutum ve davranışlarını sadece hukuk ve hakkaniyet yönünden değil, iyi yönetim ilkeleri yönünden de ele almakta ve idarelere önerilerde bulunmaktadır. Aşağıda bu yönüyle öne çıkan bazı kararlara yer verilmiştir:

6.2.1.2 Kanunlara Uygunluk İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/53393 numaralı başvuru hakkında 12.02.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, 2016 ve 2017 yıllarında kendi yaş grubunda resim sanatı alanında dünya birincisi, 2019 yılında dünya ikincisi olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığı Ödül Yönergesi'ne göre uluslararası yarışmalarda birinci olan çocuklara 2 adet, ikinci olan çocuklara 1 adet cumhuriyet altını verileceği hususunun düzenlendiğini, hak ettiği ödülleri almak için başvuru yaptıklarını, ancak 2020 yılı Tebliğler Dergisi'nde de isminin yayımlanmadığını, artık resim çizme ve yarışmalara katılma isteğinin kalmadığını belirterek kazandığı yarışmalar sonrasında hak ettiği ödüllerin tarafına verilmesini talep etmiştir.

Kurumumuz tarafından yapılan inceleme ve araştırma neticesinde; başvuran çocuğun, mevzuat çerçevesinde belirtilen ödülleri almaya hak kazanıp kazanmadığının tespit edilmesinin yanında çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılabilmesi kavramının, çocuğun esenliği ve gelişimi açısından taşıdığı önemin idare tarafından tam olarak kavranıp kavranmadığı hususları da değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda, başvuran çocuğun her ne kadar 2016, 2017 ve 2019 yıllarında resim alanında derece elde ettiği, ödül talebiyle başvuruda bulunduğu iddiaları ile iddialara ilişkin idare tarafından belge sunulmadığından söz konusu iddialarla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılamamışsa da Yönerge gereği formların çocukların eğitim gördüğü kurum müdürü tarafından düzenlenip, il milli eğitim müdürlüğü tarafından muhafaza edilmesi gerektiği, bu nedenle de başvuran çocuğa izafe edilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmıştır. Ancak başvuran çocuğun, 20.05.2018 tarihinde Azerbaycan'da düzenlenen resim yarışmasında dünya birincisi olması üzerine, isminin 2019 yılında Tebliğler Dergisi'nde yayımlandığı, böylece 2 adet cumhuriyet altını ödülünü almaya hak kazandığı, fakat ödüllere ilişkin "ödül komisyonu" tarafından mali kaynağın bulunamaması sebebiyle söz konusu ödülün verilemediği Kurumumuzca tespit edilmiştir. Ödülün mali kaynak yetersizliği nedeniyle verilememesi, idarenin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmadığından Kurumumuzca yapılan değerlendirmede, çocuğun hak ettiği ödüllerin teslim edilmesine ilişkin her türlü idari ve bütçesel planlamanın yapılması, gerekli önlemlerin alınması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Somut olayda idarenin, Anayasa'nın 65'inci maddesi uyarınca, mali kaynakların yetersizliğini gerekçe olarak sunduğu görülse de sosyal ve ekonomik hakların korunması için devlete verilen görevler çerçevesinde yapılan hukuki düzenlemelerin belirsiz bir süre için ertelenebileceği anlamına gelmemesi gerektiği, idarenin bugüne kadar çözüme yönelik somut önlemleri alma yükümlülüğünü yerine getirmediği, dolayısıyla "hukuka uygunluk" ilkesine uygun davranmadığı tespit edilerek Milli Eğitim Bakanlığına

bundan sonra bahse konu ilkeye uygun davranması ve başvuran çocuğa haklarının teslim edilmesi önerilmiştir.

6.2.1.3 Eşitlik ve Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/101386 numaralı başvuru hakkında 24.05.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak barındırıldığını, kendisinin vejetaryen olduğunu ve protein ihtiyacının cezaevi koşullarında karşılanmadığını belirterek et ve türevlerinden oluşan besin maddelerinden hiçbirini yiyemediğinden cezaevi idaresi tarafından sağlanan yemek listesinin protein ihtiyacını yeterli düzeyde karşılayamadığı gerekçesi ile yemek listesine protein bakımından zengin besinlerin eklenmesi isteminde bulunmuştur.

Anayasa'nın 17'inci, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2'nci ve Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesi ile koruma altına alınan, en temel ve vazgeçilmez haklardan olan yaşama hakkı, yaşama yönelik tehlike ve risklere karşı kamusal otoriteler tarafından korunma hakkını da içermektedir. Tutuklu ve hükümlülerin uygun beslenmesini sağlamak hususundaki pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin, himayesi altındaki hükümlü ve tutukluların verimli ve etkin şekilde iştah etmesi ile sağlıklı ve dengeli beslenmelerinin, beden ve sağlık durumlarının korunmasını temin etmesi gereklidir.

Kurumumuzca yapılan incelemede, cezaevi idaresi tarafından sunulan vejetaryen yemek listesinde yer alan öğünlerin yeterli ve dengeli olup olmadığının değerlendirilmesi için listenin bir örneği Ankara Şehir Hastanesine gönderilmiş, hastane diyetisyeni tarafından yapılan değerlendirmede; yemek listesinin sağladığı enerjinin ortalama 2600 kcal, protein miktarının ise ortalama 84 gr olarak tespit edildiği, yapılan değerlendirme sonucunda yemek listesinin başvuru sahibinin günlük enerji ve protein ihtiyacını karşılamakla birlikte, günlük alınması gereken protein miktarının alt sınırda olduğunun görüldüğü, menünün protein yönünden desteklenmesi ile menü planlamalarında besin çeşitliliğine önem verilerek yemek tekrarlarından kaçınılması gerektiğinin önerildiği görülmüştür.

Başvuru konusunda yapılan değerlendirmede sonuç olarak; mevzuat ile vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların taleplerinin karşılanacağı öngörüldüğü ancak taleplerin iştah miktarı ile sınırlı olarak karşılanacağını belirlendiği görülmüştür. Başvuranın barındırıldığı cezaevi idaresi tarafından da mevzuat çerçevesinde işlem yapılarak vejetaryen türü beslenmeyi benimsemiş tutuklu ve hükümlülere özel yemek listesi oluşturulduğu ancak menünün protein miktarı bakımından yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 72'nci maddesi ile ceza infaz kurumu idaresi tutuklu ve hükümlülere yeterli ve dengeli bir beslenme hizmeti sunmakla yükümlü kılınmış, bu yükümlülük Sağlık Bakanlığı ile birlikte belirlenen günlük kalori ihtiyacı ve bütçe imkânları da değerlendirilerek saptanan günlük iştah miktarı ile sınırlı tutulmuştur.

Dosya içeriğine alınan uzman görüşünde başvurana sağlanan menünün protein miktarının yeterli olmakla birlikte alt sınırdaki olduğu tespit edilmiştir. İyi yönetim ilkelerinden olan çeşitlik ilkesi de göz önünde bulundurularak, Kurumumuz tarafından Adalet Bakanlığına, mer'i mevzuat ve iase miktarı ile sınırlı olmak kaydı ile idare tarafından, vejetaryen tutuklu ve hükümlülerin menü planlamalarında yemek listesinin protein yönünden desteklenmesi ile besin çeşitliliğine önem verilmesi yaklaşımının göz önünde bulundurulması tavsiye edilmiştir.

6.2.1.4 Ölçülülük İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2021/1925 numaralı başvuru hakkında 28.04.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Türkiye Noterler Birliğinin 12.09.2019 tarihli Yönetim Kurulu Kararında da yer alan aracın veraseten devri ve mirasçılar adına tescil belgesi düzenlenmesi işleminde mirasçılık belgesinde belirtilen tüm mirasçıların hazır bulunması veya vekil ile temsil edilmesi gerektiği yönündeki uygulamanın mevzuata uygun hale getirilmesini talep etmiştir.

Konuyla ilgili mevzuata bakıldığında; araçların tescili ile araç tescil belgesinin düzenlenmesi işlemlerinin, araç sahiplerinin, kanuni temsilcilerinin, vekillerinin veya kamu kurum veya kuruluşları ile tüzel kişilerce yetkilendirilen kişilerin başvuruları üzerine yapılacağının düzenlendiği ve söz konusu işlemlere ilişkin Türkiye Noterler Birliğinin yetkilendirildiği anlaşılmıştır. Mevzuat hükümlerinde, araç tescil işlemi sırasında tüm mirasçıların hazır olması veya bu konuda vekâletlerinin bulunması gerektiğine ilişkin herhangi bir düzenlemeye rastlanmamıştır. Ancak Türkiye Noterler Birliği tarafından tescil işlemi sırasında tüm mirasçıların hazır olması veya bu konuda vekâletlerinin bulunması şartı arandığı görülmüştür.

Anayasanın 124'üncü maddesi uyarınca, Kanun koyucunun genel prensipleri belirlemesi koşuluyla düzenlenecek konunun uygulanmasını ve uygulamaya ilişkin ayrıntıların belirlenmesini yürütmeye, bir başka ifadeyle idarelere bırakmasının mümkün olduğu görülmektedir.

Normlar hiyerarşisi kuramına göre hukuk düzeni, farklı kademede yer alan Anayasa, kanun, yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerden oluşan birçok normu içermekte ve her norm geçerliliğini bir üst basamakta yer alan normdan almaktadır. Bu nitelikleri gereği dayanan üst hukuk normlarına aykırı hüküm ihtiva edilmesi mümkün değildir. Bu kuramın en belirgin özelliklerinden biri de bir düzenlemenin hiyerarşik sıralamada daha alta bulunan bir düzenleme ile değiştirilememesi ve kaldırılmamasıdır.

Yurt dışında veya il dışında yaşayan vatandaşlarımızın durumu göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye Noterler Birliği tarafından veraset yoluyla intikal eden araçların tescil işlemlerinde tüm mirasçıların hazır bulunması veya vekil ile temsil edilmesi gerektiği yönündeki uygulamanın mağduriyetlere sebep olacağı kanaatine varılmıştır. Ayrıca Kurumumuzun bilgi-belge talep yazısına istinaden Adalet Bakanlığı

Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünün cevabi yazısında, taşınmazların mirasın intikalinde tapu müdürlüklerine, veraset ilanı veya mirasçılık belgesi ile tek bir mirasçının başvurusunun yeterli olduğu ve bu şekilde yapılan başvuru üzerine elbirliği halinde intikal işleminin yapılabildiği görülmüştür. Bu husus da miras yoluyla intikali gerçekleştirilecek taşınmaz ve taşınır mallar için aynı usul belirlenmesi gerektiğini destekler niteliktedir. Zira aksi takdirde kamu kurumlarının işlemlerinde yeknesaklık sağlanmasının mümkün olmayacağı kabul edilmelidir. Buradan hareketle, Türkiye Noterler Birliği tarafından yönetmelikte yer almayan kısıtlamalara, usul ve esaslarında yer verildiği, bu haliyle normlar hiyerarşisi kurallarına aykırı davranıldığı değerlendirilmiştir.

Söz konusu başvuru hakkında yapılan değerlendirmede, iyi yönetim ilkeleri ile kamu yönetiminde etik değerlerin ve istikrarlı uygulamaların sağlanmasının amaçlandığı, nitekim bu ilkelere uyulması ile idarelerin kişiye özel, keyfi uygulamalardan kaçınması ve objektif kriterlere uygun davranmasının sağlanacağı belirtilmiştir. Somut uyuşmazlıkta, Türkiye Noterler Birliği, yönetmelikte yer almayan bir kısıtlamayı gerekçe göstererek başvuranın talebini reddederek iyi yönetim ilkelerinden; ölçülülük, kanunlara uygunluk, yetkinin kötüye kullanılmaması, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk ve kazanılmış hakların korunması gibi ilkeleri ihlal ettiği değerlendirilmiştir.

İlgili başvuru hakkında, noterler tarafından gerçekleştirilen aracın veraseten devri ve mirasçılar adına tescil belgesi düzenlenmesi işleminde mirasçılık belgesinde belirtilen tüm mirasçıların hazır bulunması veya vekil ile temsil edilmesi gerektiği yönündeki uygulamanın mevzuata uygun hale getirilmesi talebine ilişkin Türkiye Noterler Birliğine tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir.

6.2.1.5 Yetkinin Kötüye Kullanılmaması İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2021/158 numaralı başvuru hakkında 22.06.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, 2013 yılında emekli olduğunu, Aralık 2020 emekli maaşının yatmaması üzerine SGK'ya giderek neden yatmadığı hakkında bilgi istediğini ve maaşının yersiz ödeme yapıldığı gerekçesiyle durdurulduğunu ve bugüne kadar ödenen tüm emekli maaşlarının 137.000,00 TL'nin kanuni faizi ile geri istediğini, 2013 yılında emeklilik için SGK'ya başvurduğunda günlerinin hesaplanarak geçersiz günlerin silindiğini ve 72 güne daha ihtiyacı olduğunu belirtilerek günlerini tamamlayarak emekliliğe hak kazandığını, fakat 7 yıl sonra geriye dönük tekrar yapılan inceleme sonucunda farklı çalışma günlerinin de silinmiş olduğunu ve emeklilik için gerekli olan 5001 günden az olduğu için emeklilik hakkının düştüğünü belirterek, geçmiş yıllarda kanseri yenmiş ve çalışma gücü olmayan bir birey olarak silinen çalışma günlerinin incelenip emeklilik hakkının iadesini ve şahsına borç olarak kaydedilen 137.000,00 TL'nin silinmesini talep etmiştir.

Bu çerçevede uyuşmazlığın, başvuranın anılan iş yerindeki sigortalılık sürelerinin geçersiz sayılmasından ortaya çıktığı, dolayısıyla SGK tarafından yapılan inceleme,

araştırma ve denetimin mevzuata uygun yapıp yapılmadığı ile söz konusu denetim neticesinde yapılan işlemlerin hukuka uygun olup olmadığı noktasında düğümlendiği anlaşılmıştır.

Başvuruya konu denetmen raporları içeriğindeki tespitler ve mevzuat hükümleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, rapora konu iş yerinden yapılan sigortalılık bildirimlerinin şüphe taşıdığı kanaatine ulaşılmakla birlikte başvuruya konu raporda şüphe duyulan sigortalıların şahsi dosyaları araştırılmadan, ifadeleri alınmadan ve belirtilen diğer incelemeler yapılmadan, kurum ve iş yeri kayıtları değerlendirilmeden, örnekleme yöntemiyle alınan ifadelere istinaden birtakım soyut ve genel verilerle başvuranın ve diğer tüm sigortalıların bildirimlerinin iptal edilmesi karşısında, mevzuata uygun usul izlenmediğinden ve yasal olarak öngörülmüş imkânlar yeterince değerlendirilmediğinden, sigortalılar yönünden çalışma hayatı sonunda yaşlılık riskine karşı ulaşılabilen en büyük güvencelerden biri olan emeklilik hakkına yönelik müdahalenin önemi de göz önüne alındığında, başvuranın fiilen ilgili iş yerinde çalışmadığı bir diğer ifadeyle sigortalılığının sahte olduğuna ilişkin kanaatin yeterli incelemeye ve tereddüde yol açmayacak derecede somut tespitlere dayandığı sonucuna ulaşmanın mümkün görünmediği, dolayısıyla bu kanaat üzerine başvuran hakkında tesis edilen işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

İyi yönetim ilkeleri bakımından yapılan değerlendirmede, başvuruya konu denetim raporunun yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, bireysel gerekçeler belirtilmeden, neredeyse tüm sigortalı bildirimlerinin iptaline yol açtığı göz önüne alındığında idare tarafından başta hukuk devleti ilkesi olmak üzere “kanunlara uygunluk”, “kararların gerekçeli olması”, “dürüstlük”, “ölçülülük”, “yetkinin kötüye kullanılmaması” ilkelerine uyulmadığı, ayrıca 13.03.2013 tarihinde denetim olurunun alındığı ancak denetmen raporunun 30.11.2018 tarihinde düzenlendiği, bu itibarla denetim makul sürede tamamlanmadığından “makul sürede karar verme” ilkesine uyulmadığı anlaşılmış olup idarenin bahse konu ilkelere de uygun davranması önerilmiştir. Diğer yandan, iptale konu hizmetlerin (48 gün iptal edilmiştir) 2012 yılına ilişkin olması ancak tespitlerin 2018 yılındaki denetim raporuna istinaden 27.11.2020 tarihinde tamamlanarak bu tarihte yersiz ödeme borcu tahakkuk ettirilmesinin iyi yönetim ilkelerine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

6.2.1.6 Tarafsızlık İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/93577 numaralı başvuru hakkında 12.02.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Mardin Büyükşehir Belediyesine bağlı İmar ve Şehircilik Dairesinin Koruma Uygulama Denetim Müdürlüğünde (KUDEM) çalışan iki personelin görevi kötüye kullanma ve kamu kurumlarının adını kullanarak haksız kazanç elde etme suretiyle devlet vakarına yakışmayan hal ve hareketlerde bulunduğunu iddia ederek kamu kurumlarının adını kullanarak haksız kazanç elde etmeye çalışan bahse konu personel hakkında gerekli işlemlerin başlatılması ve bu kişilere saha görevi verilmemesi talebinde bulunmuştur.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; başvuranın iddiaları, ilgili mevzuat, idarenin açıklamaları ve personel hakkındaki inceleme raporları değerlendirilerek, şikâyet edilen Belediye çalışanına ilişkin dosyada mevcut ifadelerde, daha önce ilin Mimarlar Odası Başkanı ve başka kişilere atfen denetim müdürüne bazı duyumların iletildiği ancak şikâyet edilen personel hakkında idareye daha önce intikal etmiş yazılı bir şikâyetin bulunmadığı, başvuranın dilekçesinde tanık olarak gösterdiği kişinin iddiaların doğru olmadığını ifade ettiği, şikâyet edilenin birlikte görev yaptığı mimarların özel mimarlık ofislerine yönlendirme yapıldığına şahit olmadıkları şeklindeki ifadelerine istinaden inceleme yapmakla görevlendirilen Teftiş Kurulu Başkan V. tarafından da iddiaların sübut bulmadığı şeklinde rapor tanzim edildiği, somut bir tespit yapılmaksızın duyuma dayanılarak işlem tesis edilmesinin hukuka uygun düşmeyeceği hususlarından hareketle şikâyet edilen hakkında işlem yapılma talebinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.

Diğer taraftan iyi yönetim ilkeleri açısından konu değerlendirildiğinde, Devlet Memurları Kanunu'nda öngörülen resmi sıfatın gerektirdiği itibar ve güveni layığı ile yerine getirmeye ilişkin saygınlığı etkileyen benzer şikâyetlere sebebiyet verilmemesi amacıyla, idare bünyesinde memur, sözleşmeli personel veya sürekli işçi statüsünde görev yapan mimar, inşaat mühendisi vb. teknik görevlerdeki personelin özel mimarlık ve mühendislik ofisleri ile kurdukları ilişkilerde resmi görevlerin gereklerine uygun şekilde tarafsız ve eşit muamelede bulunmalarını teminen idare tarafından gerekli özenin gösterilerek tedbir alınması gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

6.2.1.7 Dürüstlük İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/87276 numaralı başvuru hakkında 22.01.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Jean Monnet Burs Programı 2020-2021 Akademik Yılı kapsamında 29.02.2020 tarihinde "Ortak Ticaret Politikası "Gümrük Birliği ve/veya Dış İlişkiler" müktesebatı özelinde sınava girdiğini, sınav kâğıdının beklediğinden düşük geldiğini ve sınava ilişkin diğer usul ve esaslarda da yanlışlıklar yapıldığını belirterek sınav kâğıdının yeniden incelenmesini talep etmiştir.

Konuyla ilgili olarak yapılan incelemede, başvuranın sınav güvenliğinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarını kanıtlayıcı herhangi bir belge sunamadığı, yalnızca CV'sinin bulunduğu bir sosyal medya platformunda CV'sini inceleyen kişiler arasında Avrupa Birliği Başkanlığında çalışan kişilerin bulunduğunu belirten bir ekran görüntüsü aldığı, ancak bu kişilerin kimliklerine ilişkin herhangi bir bilgi bulunmadığı, bunun yanında ilgili idare tarafından yapılan açıklamada sınav kâğıtlarının başvuranların isimlerini kapatacak şekilde değerlendirmeye alındığı ve nihai puanlama yapıp sınavı kazananların isimleri açıklanana kadar isimlerin Avrupa Birliği Başkanlığı ya da başka herhangi bir kurumla paylaşılmadığı bilgisi verilmiştir.

Bununla birlikte, şikâyete konu uyuşmazlıklardan bir diğeri olan sınav kâğıtlarının değerlendirilmesi sonucu verilen sınav puanına itiraz konusu teknik incelemeyi gerektirmesi nedeniyle, uyuşmazlığın çözümü için uzman bilirkişi görüşüne başvurmak

gerekmıştır. Bu nedenle, konuyla ilgili bilirkişi görevlendirmesi yapılmıştır. Bilirkişi tarafından yapılan değerlendirmede, başvuranın sınav puanının sınavda en yüksek puanı alan adaylara yakın olması gerektiği ve başarılı olanlar içinde en düşük puan alan adaylarla en yüksek puan alan adaylar arasında yaklaşık 15-16 puan farkı bulunduğu dikkate alınarak, başvuranın sınavda başarılı sayılması gerekeceği değerlendirilerek, başvuruya konu sınav hakkında sınav puanının yükseltilmesi talebinin idare tarafından reddi işleminde hukuka ve hakkaniyete uyarlık olmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

İyi yönetim ilkeleri bağlamında konu ele alındığında, bu tarz sınavlarda konunun objektif olarak değerlendirilebilmesi için önceden hazırlanmış bir cevap anahtarının olması gerektiği, başvuranın itirazı üzerine komisyon tarafından verilen cevabın genel ve ucu açık olduğu göz önüne alınarak iyi yönetim ilkelerinden dürüstlük, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerinin ihlal edildiği anlaşılmıştır.

6.2.1.8 Nezaket İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/99538 numaralı başvuru hakkında 13.04.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, 2015 yılından bu yana Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde “tıbbi sekreter” olarak görev yaptığını, 2018 yılında 696 sayılı KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçiş yaptığını, işe başladığı süre boyunca hastanede yalnızca tıbbi sekreter olarak çalışmasına rağmen meslek kodunun “temizlik işçisi” olarak kaydedildiğini ve kadroya geçiş işlemlerinin de aynı meslek kodu ile tamamlandığını, meslek kodunun düzeltilmesi ile ilgili söz konusu taleplerini birçok kez hastane yönetimine iletmesine karşın herhangi bir işlem yapılmadığını belirterek meslek kodunun “tıbbi sekreter” iş koluna geçirilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; her ne kadar idarece ilgili teknik şartname gereği başvuranın istihdam edildiği “temizlik görevlisi” iş koluna uygun olarak sürekli işçi kadrosuna geçiş işlemlerinin tamamlandığı ve başvuranın ilgili mevzuata uygun olarak sürekli işçi kadrosuna geçişte bildirilen meslek koduna uygun iş kolunda yani temizlik iş kolunda çalıştırılıyor olduğu açıklanmışsa da aynı idare tarafından Kurumumuza gönderilen Başhekimlikçe Rektörlüğe hitaben yazılmış olan 10.12.2020 tarihli yazıda “başvuranın Hastanede göreve başlarken temizlik personeli olarak işe alınmış olmasına rağmen göreve başladığı 03.09.2015 tarihinden bugüne kadar fiilen sekreterlik işi yaptığı” açıklamalarına yer verildiği görülmüştür. Başvuran tarafından başvuru dosyasına sunulan diğer tüm bilgi ve belgelerle başvuranın sürekli işçi kadrosuna geçiş öncesi ve sonrasında ve de halen Selçuk Üniversitesi Hastanesinde tıbbi sekreter olarak görev yaptığının belgelendiği hususları birlikte değerlendirildiğinde başvuranın istihdam edildiği iş kolu ile meslek kodu arasında uyumsuzluğun olduğu, mevzuata göre idarenin işçiyi hangi iş kolunda istihdam ediyorsa o iş kolunda kadroya geçirmesi gerektiği, çalışılan iş için uygun olan meslek kodunun seçilmesi ve görev değişikliği, terfi gibi durumlarda sistem üzerinde güncellenmenin yapılmasından işverenin sorumlu olduğu ve idarenin iş yerinde fiilen yapılan işe uygun meslek adı ve

kodunu bildirmekle sorumlu olduğu sonucuna ulaşılmakla birlikte idarenin başvuranın meslek kodu bildirimine ilişkin eylem ve işlemlerinde hukuka ve hakkaniyete uyarlık bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

İyi yönetim ilkeleri yönünden yapılan değerlendirmede; başvuruya konu idarenin, başvuranın fiili çalışmasına ilişkin çelişkili beyanları ve başvuranın talep ettiği görevlendirme yazılarını gerek Kurumumuzla gerekse başvuranla paylaşmamış olması yönünden “dürüstlük”, “şeffaflık”, “bilgi edinme hakkı” ilkelerine uymadığı tespit edilmiştir. Ayrıca ilgili idarenin yazılarında; “Kurumun verdiği kararlar idare için bir öneri, tavsiye niteliğindedir ve yaptırım yetkisi bulunmamaktadır” şeklinde belirtilen açıklamaların, “kanunlara uygunluk”, “nezaket” ve “hesap verilebilirlik” ilkelerine uymadığı, “hak arama hürriyeti”nin ihlali ile “hukuk devleti” ilkesinin ve onun vazgeçilmez koşullarından olan “hukuka bağlı idare” anlayışına sahip olunmadığı tespit edildiğinden idarenin bahse konu ilkelere uygun davranması önerilmiştir.

6.2.1.9 Şeffaflık İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/102783 numaralı başvuru hakkında 02.06.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu gereğince, Trabzon’da görev yapmakta olan kurul üyelerinin görev süresi dolması sebebiyle 2020 yılında yeniden oluşturulması sürecinde kurulda görev almak isteyen kişilerin başvurusu için ilan verilmediğini ve o yerdeki ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınmadan Adalet Komisyonu tarafından resen eski üyelerin tekrar seçilerek görevlendirildiğini, Komisyona bu usul nedeni ile yaptığı itirazın kabul edilmediğini iddia ederek bu durumun şeffaf, demokratik toplum ve iyi yönetim ilkelerine de aykırı olduğunu belirtmiş, sorunun çözümünü talep etmiştir.

Konuya ilişkin idare tarafından, 4681 sayılı Kanun uyarınca doğrudan başvuranlar arasından üye seçiminin yapıldığı, o yerdeki ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak ya da o yerin en büyük mülkî âmirinin yardımıyla üye seçimi yapılmasının takdiren tercih edilmediği, doğrudan başvuruların temini için ilan yapılmasına gerek görülmediği görülmektedir. İdarenin başvuru usulü ve başvuranlar arasından tercih yapmasında takdir yetkisinin bulunduğu değerlendirilmiştir. Doğrudan başvuruların temini için Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliği uyarınca ilan yapılması ve ilanın yapılış şekli konusunda da idareye takdir yetkisi tanındığı, ancak başvuruların temini için ilan yapılması halinde aleniyetin sağlanacağı, 4681 sayılı Kanun'da belirlenen nitelikleri taşıyan daha fazla kişinin izleme kurulu üye seçiminden haberdar olması ve başvuru imkânının sağlanacağı, ilan yapılmasının kamu yararı ve hizmet gereklerine daha uygun olduğu ayrıca böylesi bir ilanın, iyi yönetim ilkelerinden olan şeffaflık ilkesine de uygun düşeceği değerlendirilmiştir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; idarenin 4681 sayılı Kanun uyarınca ceza infaz kurumu izleme kurulu üye seçim usulü ve başvurular arasında yaptığı seçimde takdir yetkisinin kullanılması nedeniyle şikâyetin reddine karar verilmişse de idarenin bundan sonraki ceza infaz kurumu izleme kurulu üye seçimi sırasında Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca ilan yapması konusunda idareye tavsiyede bulunulması gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

6.2.1.10 Hesap Verilebilirlik İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/102783 numaralı başvuru hakkında 02.06.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, zabıta kadrosu için sınava girdiğini, KPSS puanının 84.8 olduğunu ve yapılan uygulama sınavından 100 almasına karşın mülakat puanına 14.20 verilerek elendiğini belirterek mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Konuya ilişkin mevzuatın ve bilgi ve belgelerin Kurumumuzca incelenmesi sonucu; Belediye Zabıta Yönetmeliği'nin hükümleri uyarınca, adayların sözlü sınavında, Anayasa, Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, mahalli idarelerle ilgili temel mevzuata ilişkin bilgi düzeyinin ölçüldüğü ve belirli puanlar üzerinden değerlendirildiği, komisyon üyelerinin adaylar için verdiği puanı gösterir sadece puan çizelgesinin mevcut olduğu ancak üyelerin her aday için ayrı ayrı değerlendirmelerini ve hangi notun takdir edildiğinin gerekçelerini gösterir herhangi bir tutanağın mevcut olmadığı ve adaylara sorulacak olan soruların önceden belirlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu hizmetlerinin ehil ve yetişmiş kamu görevlileri eliyle yürütülmesi için yapılan sözlü sınavların, kariyer ve liyakat ilkelerine uygun, objektif ve aynı zamanda yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönünden denetime imkân tanıyacak şekilde yapılması, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Somut olaydaki Çankaya Belediye Başkanlığı zabıta memurluğu kadrosu için yapılan sözlü sınav incelendiğinde; ilgili Yönetmelik'te yer alan 4 konu başlığını değerlendirecek şekilde sınav yapıldığı, komisyon üyelerince verilen puanların tutanağa geçirildiği ancak ayrı ayrı soru ve cevaplara ilişkin herhangi bir gerekçeli tutanağın tutulmadığı, sorulacak sorular için bir puanlama kriteri belirlenmediği ve cevap anahtarı hazırlanmadığı anlaşılmıştır.

Başvuranın katılmış olduğu sözlü sınava dair soru ve cevapların kayıt altına alınmaması nedeniyle komisyon üyelerince takdir edilen notların gerekçesiyle ortaya konulmadığı anlaşıldığından ve sözlü sınavda başarısız sayılma işleminin yargısal denetimini sağlayacak altyapının da tüm unsurlarıyla oluşturulmamasından, sözlü sınavın yapılışı ile ilgili olarak hukuka uygunluk tespit edilememiştir. Dolayısıyla başvuranın sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemde de hukuka uyarlık bulunmadığından bahisle, başvuranın yeniden sözlü sınava alınmasına ve idarenin bundan sonra düzenleyeceği sözlü sınavlar öncesinde bilgi sorularını, bunlara ait cevap anahtarlarını hazırlaması, sınavlara giren adaylara verilen puanların gerekçelerini ortaya koyacak tedbirler alması

ile iyi yönetim ilkelerinden hesap verilebilirlik, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine uygun davranması yönünde tavsiye kararı verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

6.2.1.11 Kazanılmış Hakların Korunması ve Haklı Beklentiye Uygunluk İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/96332 numaralı başvuru hakkında 25.01.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık A.Ş Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ve 11.11.2019 tarihinde sonuçları açıklanan görevde yükselme ve unvan değişikliği yazılı sınavı sonrası, aradan yaklaşık bir yıl geçmesine rağmen sözlü sınavın yapılmadığından bahisle görevde yükselme ve unvan değişikliği sözlü sınavının yapılarak ilgililerin atamalarının yapılmasını talep etmiştir.

Konuya dair ilgililerce yapılan başvurulara idare tarafından, Genel Müdürlük merkez ve taşra organizasyon yapısındaki değişiklikler nedeniyle norm kadro güncelleme çalışmalarının devam ettiği, ayrıca COVID-19 salgını nedeniyle personelin dönüşümlü olarak çalışmak zorunda kaldığı, bu nedenle sözlü sınavların ve sonrasında atamaların yapılmadığı, merkez ve taşra norm kadro güncelleme çalışmalarının tamamlanmak üzere olduğu, söz konusu çalışma tamamlandığında durumun yeniden değerlendirileceği yönünde cevaplar verildiği anlaşılmıştır.

Söz konusu sınav, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği kapsamında yapılmış olup Yönetmelik'te, atanmaya hak kazanan personelin başarı sıralaması listesinin kesinleşmesini müteakip en yüksek puandan başlamak üzere belirlenen başarı sıralamasındaki puanlarına göre üç ay içerisinde duyurulan boş kadro veya pozisyon sayısı kadar atamalarının yapılacağına ilişkin düzenleme ile atama için üç aylık süre belirlenmişken, yazılı sınav sonrası aradan geçen bir yılı aşkın süre içinde sözlü sınavın gerçekleştirilmemesi ve yapılacak sözlü sınava ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamasının, haklı beklenti ve hakkaniyetle bağdaşmayacağı değerlendirilmiştir. Zira olayda, genel olarak idareler tarafından uzun süredir konuya dair yapılan uygulamalara bakarak ve güvenerek yazılı sınavı kazananların kendi faydaları doğrultusunda bir sonuca ulaşacağı beklentisi oluşmuştur. Somut olayda, idare tarafından başvuru konusu sınav sürecine ilişkin “ölçülülük”, “şeffaflık”, “hesap verilebilirlik”, “haklı beklentiye uygunluk”, “makul sürede karar verme” ilkelerine uyulmadığı tespitiyle idarenin bahse konu ilkelere uygun davranması önerilmiştir.

6.2.1.12 Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/92782 numaralı başvuru hakkında 25.01.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Dışişleri Bakanlığında 3. Katip olarak görev yapmakta olan nişanlısına evlenme izni verilmemesine ilişkin idari işlemi iptal eden ilk derece mahkemesi kararının Bakanlıkça uygulanmadığını, mahkeme tarafından verilen kararlar ilgili olarak yapılmakta olan işlemler hakkındaki bilgi edinme taleplerinin de

idarece yanıtsız bırakıldığını, bu sebeple başvurduğu Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) tarafından verilen 17.06.2020 tarihli kararda “... talebin 3071 sayılı Dilekçe Hakkı Kanunu kapsamında olduğu, Kurulun görev alanına girmediği...” değerlendirilerek itirazın reddedildiğini ifade ederek BEDK’nın bahse konu kararının 4982 sayılı Kanun’a uygun olmadığı yönünde Kurumumuzca tavsiye kararı verilmesini talep etmiştir.

Dilekçe hakkı, şikâyetle bulunmak suretiyle denetlemeyi, dilek ve öneride bulunmak suretiyle de demokratik katılımı sağlayan siyasal haklardandır. 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun uyarınca Türk vatandaşları kendileri veya kamuyla ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında yetkili makamlara başvurabilmektedir. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda ise, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir. 4982 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinde “bilgi” ve “belge” kavramları açıklanmış; söz konusu tanımlar kapsamında olan ve 4982 sayılı Kanun’da belirtilen istisna hükümleri arasında yer almayan bilgi ve belgelerin idarelerce kişilerin erişimine açılması hüküm altına alınmıştır.

Başvuranın gerek idareye gerekse BEDK’ya yaptığı başvurularında, mahkeme kararının idarece uygulanması yönünde bir talepte bulunmadığı, mahkeme kararı sonrasında idarece ilgili mevzuat uyarınca tesis edilen işlemler hakkında bilgi talebinde bulunduğu, dolayısıyla talebin bir dilek ya da şikâyet niteliğinde olmadığı, bilgi edinme talebi niteliğinde olduğu ve bu sebeple 4982 sayılı Kanun kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, içeriği itibarıyla “bilgi edinme” niteliği taşıdığı tespit olunan başvurunun, bilgi edinme başvurusuyla ilgili olarak yapılacak itirazlar üzerine, verilen kararları incelemek ve karara bağlamak, kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararlar vermek ve bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemekle yetkili ve görevli olan BEDK tarafından 4982 sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelik kapsamında incelenerek değerlendirilmesi gerekirken, talebin 3071 sayılı Kanun kapsamında kaldığı belirtilerek itirazın reddedilmesine dair işlemin hukuka uyarlı olmadığı tespit edilmiştir. İdare tarafından başvuranın başvurusuna ilişkin verilen kararda “bilgi edinme hakkı” ilkesine uygun hareket edilmediği değerlendirilmiş olup idareye bundan böyle bu ilkeye de uygun hareket etmesi önerilmiştir.

6.2.1.13 Makul Sürede Karar Verme İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/103734 numaralı başvuru hakkında 12.03.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Niğde 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan bir davada adresi bulunamayan davalıya ilan tebligat yapılması için mahkemece Basın İlan Kurumuna müzekkere yazıldığını, ancak aradan geçen uzun süreye rağmen müzekkere gereğinin yerine getirilmediğini, bunun üzerine mahkemece iki haftalık süre içerisinde davalının adresi bildirilmediği takdirde davanın açılmamış sayılacağına

karar verildiğini belirterek Basın İlan Kurumunun ilgili yazı gereği ilanen tebligat yapıp Niğde 1. Asliye Hukuk Mahkemesine bilgi vermesini ve mahkemenin de bu tebliğe göre karar vermesini talep etmiştir.

Basın İlan Kurumu Adana Şube Müdürlüğü tarafından mahkemeye gönderilen yazıda; ilanen tebligat yapılmasına ilişkin mahkemece gönderilen müzekkerenin incelendiğinin, söz konusu ilanın yayın ücretinin UYAP aracılığıyla talep edildiğinin, ancak ilan yayın ücretinin yatırılmadığının, 04.12.2020 tarihli ve 31324 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı gereğince resmi ilan ücretleri değiştiği gerekçesiyle talep edilen ilanın iptal edildiğinin, ilanın yayını için yeni ilan girişi yapılması gerektiğinin bildirildiği, ancak mahkemece tesis edilen 02.12.2019 tarihli ara kararı uyarınca ilanen tebligat için takdir edilen masrafin başvuran tarafından 10.12.2019 tarihinde Niğde Mahkemeler Veznesi aracılığıyla ödendiği anlaşılmıştır.

Kurumumuz mevzuatı gereğince, yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklar hakkında yapılan şikâyetler incelenmediğinden, başvuranın Niğde 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada mahkemece dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde, davalının bilinen yurt içi adresine ve yapılan kolluk araştırmasında bildirilen yurt dışı adresine tebligat yapılmadığından bahisle iki haftalık süre içerisinde davalının adresi bildirilmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceğine dair verilen kararın kaldırılarak yargılamaya devam edilmesi yönündeki taleplerinin reddi gerektiği değerlendirilmişse de başvuranın, Basın İlan Kurumunun ilanen tebligat yapıp mahkemeye bilgi vermesi talebi yönünden yapılan değerlendirme neticesinde; mahkemece tesis edilen 02.12.2019 tarihli ara kararı uyarınca ilanen tebligat için takdir edilen masrafin başvuran tarafından 10.12.2019 tarihinde ödenmiş olmasına rağmen Basın İlan Kurumu tarafından 2019 ve 2020 yıllarında söz konusu ilanın yayınlanmadığı, aradan 1 yılı aşkın süre geçtikten sonra 2021 yılına gelindiğinde ise ilan ücretleri değiştiğinden bahisle ilanın yayınlanmasının mümkün olmadığı bildirildiği görülmektedir. Bu durumda süresi içerisinde yükümlülüklerini yerine getiren başvuranın idarenin hizmet kusuru dolayısıyla mağdur olduğu değerlendirilmiştir.

Başvuru konusu hakkında iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında; idarenin yükümlülüklerini yerine getirmeyerek kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, makul sürede karar verme gibi iyi yönetim ilkelerini ihlal ettiği değerlendirilmiştir ve sonuç olarak başvuranın Niğde 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin ilanen tebligat yapılması talebine ilişkin Basın İlan Kurumuna tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir.

6.2.1.14 Kararların Gerekçeli Olması İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/97158 numaralı başvuru hakkında 13.07.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğünde inşaat teknikeri olarak görev yapmakta iken isteği dışında Bakanlık merkez teşkilatı dışında Sincan Dr. Nafiz Körez Devlet Hastanesine tayininin yapıldığını belirterek naklen atamasının iptal edilerek Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğündeki görevine iade edili talep etmiştir.

Kamu personel rejimimizde personelin hizmetindeki kusur ve ihmalleri nedeniyle yapılan yer değiştirme işlemleri ancak soruşturma sonucunda getirilen teklifler üzerine görevinin başında kalmasında sakınca bulunan personel hakkında hizmet gereği olarak yapılabilir. Bunun dışında, kamu hizmetinin gereği gibi yürütülebilmesi bakımından kamu görevlilerinin mevzuat uyarınca yerine getirmek zorunda oldukları ödev ve sorumlulukları ifa etmemeleri veya mevzuatta yasaklanan fiillerde bulunmaları durumunda disiplin cezası yaptırımı uygulanması gerekmektedir.

Konu hakkında Kurumumuzca yapılan inceleme ve araştırma neticesinde; başvuranın isteği olmadan merkez teşkilatı dışında bir birime atanmasına yönelik işlemin, hizmet gereklerine uygun olmadığı ve personelin cezalandırılması amacıyla tesis edildiği değerlendirildiğinden, atama işleminin iptal edilerek ilgilinin eski görev yerine dönmesi için gerekli işlemlerin tesis edilmesi yönünde idareye tavsiyede bulunulması gerektiği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

İyi yönetim ilkeleri bakımından yapılan değerlendirmede ise, başvuranın talebine rağmen atama işleminin gerekçesinin başvurana bildirilmemesi ile idarenin, kararların gerekçeli olması ve bilgi edinme hakkına uygun davranmayarak iyi yönetim ilkelerini ihlal ettiği tespit edilmiştir.

6.2.1.15 Karara Karşı Başvuru Yollarının Gösterilmesi İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/98473 numaralı başvuru hakkında 25.03.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, Çin'den satın alınan masa saatinin İstanbul Dağıtım Merkezi tarafından teslim edilmediğini, İstanbul Havaalanında teslim alınan kargolarının kaybolduğunu ve akıbetlerinin bilinmediğini iddia ederek teslim edilmeyen kargolarının tarafına iletilmesini ve kargoların takip edilebilmesinin sağlanmasını talep etmiştir.

Başvuruya konu olayda, söz konusu eşyanın teslim edilmeme nedeninin gümrük bölgesindeki kontrolden kaynaklı olduğuna dair başvuranın bir iddiası mevcut değildir. Söz konusu gecikmenin posta idaresi nezdinde yapılan bir işlem neticesinde olduğu ve postaların akıbetinin bilinmeme sebebinin standartlara uygun 13 karakterli barkod numarası olmadığı gerekçesiyle sorgulama yapılamamasından kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.

Postada Gümrük ve Kambiyo Denetimi Rehberi'nin "Gümrüğe Sunulması Gereken Posta Gönderileri" başlıklı maddesinde; "Yurtdışından gelen değer konulmuş ve konulmamış koliler... gümrük muayenesinden geçirilmek üzere Gümrük İdaresine sunulur", "Yurtdışından Gelen Gönderilerin Takip ve Kontrolü" başlıklı 37'nci maddesinde; "PTT Merkez müdürü veya yetki verdiği amir ve şef tarafından haftada en az bir defa yurtdışından gelen gönderilerin kayıt defterinin kontrolü yapılarak teslim edilmeyen maddelerin mevcudiyeti veya iade kaydı, teslim edilenlerin de imzalı teslim alındıları ve havale kabul kayıtları görülür. Kontrol kaşesi basılarak imzalanır ve kontrol tarihi belirtilir" hükümlerine istinaden, bahse konu gönderinin kayıtsız olsa dahi posta idaresi tarafından bir liste ile gümrük idaresine bildirilmesi ve haftada en az bir defa kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda idarenin söz konusu gönderiye ait standartlara uygun 13 karakterli barkod numarası olmadığı gerekçesiyle sorgulama yapılamadığı ve akıbetinin bilinemediğini ifade ettiği işlemde sorgulamalarda belirsizlik mevcuttur.

Her ne kadar kayıtsız gönderiler ile ilgili herhangi bir kayıt tutulmadığı ve standartlara uygun 13 haneli barkod numarası olmadığı için sorgulama yapılamadığı idare tarafından belirtilmişse de bu tarz gönderilerin zamanında ve eksiksiz olarak ilgililere teslim edilmesi, ayrıntılı kayıt düşülmese bile Türkiye'ye kaç tane ve kim adına posta geldiğine dair genel ifadelerin yer aldığı kayıtların tutulması gerektiği değerlendirilmiştir. Ayrıca iyi yönetim ilkeleri yönünden yapılan değerlendirmede; idarenin, başvurana verdiği cevapta hangi sürede hangi mercilere başvurabileceğini göstermediği için 'karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi' ilkesine uymadığı tespit edildiğinden, idarenin bahse konu ilkeye uygun davranması önerilmiştir.

Sonuç olarak kayıtsız postalara ilişkin sorgulama yapılabilmesine imkân sağlayan çalışma gerçekleştirilmesi yönünde Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketine tavsiyede bulunulmuştur.

6.2.1.16 Kararın Geciktirilmeksizin Bildirilmesi İlkesine İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/98001 numaralı başvuru hakkında 30.03.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, basın mesleğinden emekli olduğunu, 21.01.2019 tarihinde sürekli basın kartı isteminde bulunduğunu ancak incelemenin devam ettiği yönünde bilgi verildiğini belirterek tarafına sürekli basın kartı verilmesini talep etmiştir.

Basın kartı, İletişim Başkanlığı tarafından Basın Kartı Yönetmeliği'nde belirtilen kişilere verilen resmi nitelikte bir kimlik belgesidir. Adı geçen Yönetmelik'te basın kartı talep edenlerin başvuruda bulunabilmeleri için yaş, eğitim sınırlaması, bazı suçlara bulaşmamış olmak gibi aranan birtakım şartlar ile basın kartının iptal edileceği durumlara yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Günümüzde vatandaşlarca hem hukuk hem de iyi yönetim ilkeleri gereğince idari işlem ve eylemlerin hukuka uygun yapılmasının yanı sıra zamanında ve hızlı bir

şekilde yapılması da talep edilmektedir. Bu kapsamda, varsa mevzuatta belirtilen sürede, mevzuatta belirli bir süre belirlenmemiş ise somut olayın özelliği göz önünde bulundurularak işin niteliği ve şartların elverişliliğine göre idari işlemlerin ve eylemlerin makul sürede yapılması ve kararların geciktirilmeksizin verilmesi büyük önem arz etmektedir.

Yapılan incelemede; basın kartı başvurularında ve sürekli nitelikte basın kartı taleplerinde Yönetmelik gereğince bir takım şartların aranması gerektiği anlaşılmıştır. Nitekim ilgili idare tarafından da değerlendirme sürecinin, basın kartının itibarını ve saygınlığını koruyacak şekilde titizlikle yürütüldüğü, teknik kriterlerin yanı sıra başvuru sahibinin gerçekten mesleki faaliyet icra edip etmediği, milli güvenliğe tehdit oluşturan yapılarla iltisak veya irtibatının olup olmadığı, mahkûmiyet kararı ya da meslek onurunu zedeleyici tutumları gibi çeşitli kriterlerin göz önünde bulundurulduğu açıklamalarına yer verilmiştir. Dosya kapsamında yapılan incelemede ise, “basın kartı başvurusunun değerlendirme aşamasında” olduğuna yönelik 29.07.2020 tarihinde başvurana bilgi verildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, idare tarafından basın kartı başvurularında mevzuat gereğince inceleme yapılarak belirlenen şartların sağlandığının tespit edilmesi gerektiği değerlendirilmekle birlikte başvuruların sonuçlandırma sürelerine yönelik ilgililere bilgi verilmesinin ve değerlendirme süreçlerinin mümkün olan en kısa zamanda tamamlanmasının hem hukuk hem de iyi yönetim ilkeleri bakımından önem taşıdığı anlaşılmış olup başvuranın basın kartı talebine yönelik makul sürede işlem tesis edilmesi ve kararın geciktirilmeksizin verilmesi gerektiği sonucuna varılarak İletişim Başkanlığına tavsiyede bulunulmuştur.

6.2.1.17 Kişisel Verilerin Korunması Hakkına İlişkin Örnek Karar

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020/103663 numaralı başvuru hakkında 18.05.2021 tarihinde verdiği kararda; başvuran, aylık olarak hekimlerin yapmış olduğu tıbbi işlemler karşılığında üretilen puan ve puana denk gelen ek ödemelerin gösterildiği listelerin hekimlerin görebileceği bir yerde ilan edilmesini ve dilekçelerine itiraz yollarını gösterici ve kanuni dayanakları içeren gerekçeli cevaplar verilmesini talep etmiştir.

Somut olayda Kurumumuzun yazısı üzerine Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Müdürlüğüne verilen cevapta; başvuranın talebi reddedilirken özetle personelin kişisel verilerinin paylaşılmayacağı şeklinde sunulan gerekçenin 4982 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde yer alan “Özel hayatın gizliliği” başlıklı “Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır” hükmü ile örtüştüğü değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda, ilgili idarenin özel hayatın gizliliği kapsamında personelinin kişisel verilerini koruma ve ifşa edilmesini engelleme yükümlülüğünün bulunduğu aşıkardır. Aynı zamanda başvuranın kendi haklarını koruyabilme adına ek ödemelerin ilgili mevzuat çevresinde adil bir şekilde dağıtılıp dağıtılmadığını denetleyebilmek için bilgi edinme talebinde bulunmasında menfaatinin olduğu da açıktır. Bu noktada anayasal düzeyde güvence altına alınmış olan iki hakkın (bilgi edinme hakkı ve özel hayatın gizliliği hakkı) çatıştığı ve bu iki hak arasında dengenin sağlanması gerektiği değerlendirilmiştir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; idare tarafından başvurana kendi ürettiği puan ve ücret ile ilgili bilginin verildiği ancak diğer hekimlerin yapmış olduğu tıbbi işlemler karşılığında ürettiği puan ile puana denk gelen ek ödemelere ilişkin bilginin verilmediği anlaşılmış olup Ordu İl Sağlık Müdürlüğü Ordu Devlet Hastanesi tarafından her bir hekimin ürettiği puan ve puana denk gelen ek ödemelerin ilgili hekimlerin belirli veya belirlenebilir olmasını önleyecek şekilde ilanının mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Bilgi edinme hakkının demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerinin sağlanmasının çok önemli bir aracı olduğu göz önünde bulundurularak başvuranın talebinin idarece reddedilmesi işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

6.2.2 MEVZUAT DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİLERİMİZLE GERÇEKLEŞEN KATKI

Hukuk düzeninde normlar, birbirlerinin üst ve alt normları olarak hiyerarşik bir nitelikte sıralanmaktadır. Bu hiyerarşik geçerlilik ilişkisi, normlar hiyerarşisi olarak adlandırılmaktadır. Anayasa düzeyinde normlardan başlayarak kanun, kanun hükmünde kararname, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik, genelge ve adsız düzenleyici işlemler, pozitif hukuk bakımından mevzuatı oluştururlar.

Hukuk sisteminde ortaya çıkan tüm işlem ve eylemlerin temel dayanağı konumundaki mevzuat, bir taraftan ilgili işlem veya eyleme hukuki dayanak sağlamaktayken diğer taraftan sınır belirlemek suretiyle kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvencesi olmaktadır. Bu açıdan mevzuat, hem kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemekte, devlet mekanizmasının varlığını, görev-yetkilerini belirlemekte hem de kişilerin temel hak ve özgürlüklerini kamusal güvenceye almaktadır.

Yasama organı herhangi bir düzenleme yapmak istediğinde Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla her konuyu dilediği ayrıntıda ele alabilmektedir. İdare ise tali nitelikte bir yetki kullanmaktadır. Bu bakımdan idarenin düzenleyici işlemlerinin üst hukuk normlarına dayanıp dayanmadığının ve bunlara aykırı olup olmadığının denetlenmesi gerekmektedir. Özellikle temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması açısından idari nitelikteki düzenleyici işlemlerin denetlenmesi hakkın özüne müdahalenin önlenmesi bakımından önemlidir.

Esas olarak anayasa yargısı ve idari yargı tarafından yerine getirilen söz konusu denetim, Anayasa'nın 74'ncü maddesince düzenlenen Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından da sağlanmaktadır. İdarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri incelemek üzere kurulan Kurum mevzuattaki hukuka ve hakkaniyete aykırılıkları denetlemektedir. Kurumca yapılan inceleme ve araştırma sonucunda, hukuka ve hakkaniyete aykırılık kanaatine varıldığında ilgili mevzuat düzenlemesinin değiştirilmesi veya kaldırılması yönünde önerilerde bulunulmaktadır.

Hukuk sisteminde ortaya çıkan uyuşmazlıklar, her zaman bireysel nitelik göstermemektedir. İhtilafın asıl sebebi, genel nitelikteki kuralları içinde barındıran mevzuat düzenlemeleri olabilmektedir. Kimi zaman da uyuşmazlık konusuna ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmaması da sorunlar oluşturmaktadır. İşte tam bu noktada, her bir tekil işlem veya eylem için çözüm üretmek yerine uygulamanın tüm muhataplarına yönelik karar almak kalıcı sonuçlar üretebilecektir. Bu bakımdan Kamu Denetçiliği Kurumu, şikâyet başvurusuna dair mevzuat eksikliklerini tespit etmekte, düzenlemelerin iyileştirilmesi için yol gösterici olmaktadır. Düzenleme bulunmayan hallerde de önerilerde bulunarak boşlukların giderilmesi için çalışmaktadır.

2021 yılı içerisinde Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararları arasında mevzuat değişikliği önerisi içeren kararların oranı %11 olmuştur. 2021 yılında mevzuat değişikliği önerisi içeren örnek kararlarımıza aşağıda yer verilmiştir.

Adli Yardım Görevlendirmesinden Doğan Ücretin Ödenmesi ve Geç Ödeme Nedeniyle Faiz İstemi

Başvuran, Ankara Barosu Adli Yardım Kurulunun 17.05.2019 tarihli kararı ile görevlendirildiğini, 12.06.2019 tarihinde görevlendirme yapılan kişi yararına dava açtığını, aynı konu ve şahıs hakkında açılan karşı dava için de 12.07.2019 tarihli karar ile tarafına ek yetki verildiğini, Baro tarafından karşı dava için de ücret ödeneceğinin tarafına bildirildiğini, Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği uyarınca peşin ödenmesi gereken adli yardım ücretlerinin iki yıl gecikmeli olarak ödendiğini, iki yıllık gecikmenin makul bir süre olmadığını, gecikme nedeniyle faiz ödemesi yapılmayacağının tarafına bildirildiğini, iki yıl sonra yapılan ödemenin görevlendirmenin yapıldığı tarihteki tarife uyarınca yapıldığını, hem faiz ödenmemesi hem de iki yıl önceki tarife uyarınca ödeme yapılması nedeniyle maddi olarak kayba uğradığını, Kurumumuza başvuru yaptıktan sonra asıl dava için yapılan görevlendirme ücreti olan 2.725,00 TL'den yasal kesintiler yapıldıktan sonra geri kalan 2.031,21 TL'nin 15.10.2020 tarihinde tarafına ödendiğini ancak karşı dava için yapılan görevlendirme ücretinin ve her iki görevlendirme için faiz ödemesinin tarafına ödenmediğini, bu yönlerden şikâyetinin devam ettiğini belirterek karşı dava için yapılan görevlendirme ücreti olan 2.725,00 TL'nin gecikme faizi ile asıl dava için yapılan ve ödenen görevlendirme ücretine ilişkin gecikme faizinin tarafına verilmesini talep etmiştir.

Başvuru konusuna ilişkin, ilgili idare, Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'ne göre işin yapıldığı tarihteki ücretin ödenmesi zorunlu olduğundan ve ilgili Yönetmelik'te gecikme halinde faize hükmedileceği şeklinde bir düzenleme de olmadığından faiz ödenmesi veya işin bittiği tarihteki ücretin ödenmesinin mümkün olmadığına dair açıklama yapılmıştır. Ancak Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nin 7'nci maddesindeki; “Adli yardımla görevlendirilen avukata, görevlendirmeye konu iş için asgari ücret tarifesinde gösterilen maktu ücret baro yönetim kurulu kararı ile peşin ödenir” hükmü ve Yönetmelik'in diğer hükümlerinde, yapılacak ödemelerin görevlendirmenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan tarife uyarınca yapılacağına dair bağlayıcı bir düzenleme bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda adli yardım ücreti görevlendirmenin yapıldığı takvim yılında ödenmeyen avukatların iki seçimlik hakkı bulunmaktadır. Ödemesi süresinde yapılamayan avukat ya görevlendirmenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen ücrete ek olarak “Görevlendirmenin yapıldığı yılı takip eden yılın başından ödemenin yapıldığı tarihe kadar işleyecek yasal faiz” ya da “Ödemenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nde görevlendirme konusu iş için belirlenen maktu ücret'ten birini seçimlik olarak talep edebilecektir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; her ne kadar adli yardım ödenekleri Türkiye Barolar Birliği tarafından barolara dört taksit halinde gönderilse de hepsinin aynı takvim yılına ait ödenek olması nedeniyle adli yardım ücretlerinin takvim yılının son ödeneği (aralık) ile ödenmesi de mümkün görünmektedir. O halde bir takvim yılı içerisinde yapılan adli yardım ücreti, o takvim yılına ait ödenekler ve adli yardım

bürosunun diğer gelirleri ile ödenebileceği değerlendirilmektedir. İdarenin cevabi yazısında her ne kadar, Yönetmelik gereği işin yapıldığı tarihteki ücretin ödenmesi gerektiği iddia edilmiş ise de ne Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nde ne de 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda böyle sınırlayıcı bir düzenlemenin mevcut olmadığı görülmüştür. Başvuranın birinci görevlendirmesi için ücreti ödenmiş ise de gecikme nedeniyle faiz ödemesi yapılmamasının hukuka aykırı olduğu, idare tarafından faiz ödemesi yapılmıyorsa ödemenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan tarife esas alınarak ödemenin yapılması gerektiği sonucuna varılarak, başvuranın 17.05.2019 tarihli görevlendirmesinden kaynaklanan ve 15.10.2020 tarihinde ödenen 2.725,00 TL adli yardım alacağı için 01.01.2020 – 15.10.2020 tarihleri arasında işleyen toplam 193,51 TL yasal faizin başvurana ödenmesi, başvuranın 12.07.2019 tarihli görevlendirmesine ilişkin 2.725,00 TL adli yardım ücretinin ve bu ücret için 01.01.2020 tarihinden ödeme tarihine kadar işleyecek yıllık % 9 faiz oranı üzerinden hesaplanacak tutarın ödenmesi için Ankara Barosu Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir. Ayrıca Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde değişiklik yapılarak Yönetmeliğe "Adli yardım görevlendirmelerinde görevlendirilen avukata, ödemenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan avukatlık asgari ücret tarifesinde görevlendirmeye konu iş için belirlenen maktu vekâlet ücretinin ödeneceği" hükmünün eklenmesi konusunda yetkili Türkiye Barolar Birliğine Tavsiyede Bulunulmasına⁴⁰ karar verilmiştir.

Engelli Başvuranın Ücretsiz Seyahat Kartını Özel Toplu Taşıma Araçlarında Kullanma İsteği

Başvuran, Manisa ili içerisinde ilçeler arası taşıma yapan özel toplu taşıma araçlarında engelliler için düzenlenen ücretsiz seyahat kartlarının geçerliliğinin kaldırılmasının mağduriyete sebep olduğunu, ikamet ettiği ilçe olan Alaşehir ile Manisa merkez arasında sadece özel halk otobüsü seferleri olduğunu, bu araçlarda ücretsiz seyahat kartını kullanmadığını belirterek; ücretsiz seyahat kartlarının söz konusu araçlarda kullanılabilmesini talep etmiştir.

Uyumsuzluk konusunun, mevzuatta yer alan şehir içi toplu ulaşım faaliyetinin tanımı ve gelir desteği ödemesini düzenleyen yönetmelikler ile Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda yapılan değişiklik arasında yer alan uyumsuzluktan kaynaklandığı görülmüştür. Engellilerin erişilebilirlik hakkı, onların toplum hayatına katılımının sağlanması için kamu otoritelerinin en hassas şekilde yaklaşması gereken, idarelere pozitif düzenleme yükümlülüğü yükleyen temel bir haktır. Bu bakımdan, 12.11.2012 tarihinde 5216 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle ücretsiz seyahat kartı düzenlemesi ile büyükşehir belediyelerinin tüm il sınırları içerisinde hizmet vermekle yükümlendirildiği dikkate alındığında, ücretsiz seyahat kartı kullanımının şehir içi yolcu taşımacılığında kullanılmasının düzenlenmesi birtakım eşitsiz uygulamaları beraberinde getirmektedir. Örneğin, Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyükşehirler il sınırları içerisinde yer alan tüm yerleşim yerlerine ayakta yolcu taşıyabilen toplu taşıma araçları ile ulaşım hizmeti

40 2020/94469 numaralı başvuru hakkında verilen 11.02.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

verebilirken, daha küçük büyükşehir belediyeleri bu hizmetleri verememekte veya daha az erişilebilir oranda vermektedir.

Bu durumda, büyükşehir belediyelerinin yetkilendirdiği özel toplu taşıma araçları ulaşım hizmetlerini yürütmektedir. Ancak söz konusu ulaşım şehirler arası yol güzergâhlarında gerçekleştiğinden, ayakta yolcu taşımacılığı belirli riskleri barındırdığı için yapılamamaktadır. Nitekim somut uyuşmazlıkta, Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığı 2018 yılına kadar özel toplu taşıma araçlarında ayakta yolcu taşınabilmesine imkân tanırken, barındırdığı riskler sebebiyle bu tarihten itibaren ayakta yolcu taşınmasına imkân sağlamamıştır. Bu durumda engellilerin özel toplu taşıma araçlarında ücretsiz seyahat kartlarını kullanarak ulaşım haklarına bir müdahalenin var olduğu tespit edilmektedir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde, engellilerin mevcut uygulama ile ücretsiz seyahat kartını kullanamamasının hukuki güvenlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği, bu anlamda engellilere ücretsiz ulaşım hakkı tanıyan ve özel toplu taşıma araçlarına gelir desteği ödemesini düzenleyen yönetmelikler ile büyükşehir belediyelerinin yetkisini düzenleyen Kanun arasında uyuşmazlıklar bulunduğu görülerek, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması hususunda ve Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığının ilçeler ve merkez arasında özel toplu taşıma araçlarında ayakta yolcu taşımacılığı yapmasının büyükşehir belediye meclisi kararı ile kaldırılması ile birlikte engelli vatandaşların ücretsiz seyahat kartını kullanmadığı görülmüş olup Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığının kendine ait araçlarla belirli saatlerde merkez ve ilçeler arasında toplu taşıma hizmetleri sunarak engellilerin ücretsiz seyahat kartlarını kullanabilmelerini sağlaması hususunda tavsiye kararı⁴¹ verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Tapuda Yapılacak Baba Adı Düzeltmesi İşleminin Tapu Harcı ve Döner Sermaye Hizmet Bedelinden İstisna Edilmesi

Başvuran, Adıyaman Sümerevleri Mahallesinde bulunan taşınmazı, 17.04.2013 tarihinde tapu senedi ile satın aldığı Adıyaman Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğünce 26.09.2001 tarihindeki nüfus kaydında yazılı bilgiler ve bu bilgilere uygun düzenlenmiş nüfus cüzdanında yazılı baba adı olan “Lütfü” esas alınıp noterde düzenlenen vekâletnameye uygun olarak tapu senedine de “Lütfü” yazıldığını, eski nüfus cüzdanlarının yeni tip T.C. Kimlik Kartı ile değiştirilmesi zorunluluğu getirilmesi üzerine aynı nüfus idaresince 26.10.2018 tarihinde verilen kimlik kartında baba adının bu kez “Lütfi” yazıldığını görüp sebebini sorduğunda, tarafına Adıyaman Nüfus Müdürlüğünün 22.10.2019 tarihli yazısı ile “... Nüfus kayıtlarında yapılan inceleme sonucunda 17.10.2018 tarihinde Kahta İlçe Nüfus Müdürlüğü tarafından baba adınızın kök kaydına istinaden Lütfü iken Lütfi olarak idarece düzeltildiği görülmüş olup” cevabı verildiğini ifade ederek tapuda yapılacak baba adı düzeltilmesi işleminin tapu harcı ve döner sermaye hizmet bedelinden istisna edilmesi konusunda idareye tavsiyede bulunulmasını talep etmiştir.

41 2020/94713 numaralı başvuru hakkında verilen 12.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Burada temel nokta ilgililerinin idari veya yargısal talebi veya yargı kararı olmaksızın nüfus sicilineki kişisel bilgilerinde, nüfus müdürlüklerince bilgileri dışında resen yapılan değişikliklerin yine bilgileri olmadan MERNİS sistemi üzerinden TAKBİS aracılığı ile tapu siciline de aktararak, aynı şekilde tapu müdürlüklerince de talep dahi aranmaksızın resen düzeltilmesi, bunun yanında buna istinaden tapu kayıtlarında yapılacak düzeltme taleplerinin tapu harcı ve döner sermaye ücretinden istisna edilmemesi durumudur.

Tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; idarenin işlemi, meri mevzuata uygun olmakla birlikte, hukukun genel ilkelerine ve hakkaniyete aykırı olduğu tespit edilmekle başvuranın talebinin tapu harcı ve döner sermaye ücreti ödenmeden talebin karşılanması gerektiği, ayrıca 5490 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı gereğince nüfus idaresi tarafından resen gerçekleştirilen maddi hataların düzeltilmesi, tamamlanması ve geri alınması işlemleri neticesinde, ilgililerin kusuru olmaksızın tapuda kimlik bilgileri düzeltme işlemlerinde tapu harcı ve döner sermaye ücretinden müstesna tutulması konusunda özelge veya genelge yayınlamak veya kanuni düzenleme çalışması yapmak suretiyle uygun göreceği bir yöntemle bu boşluğu doldurması amacıyla Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından gerekli mevzuat çalışmalarının yapılması gerektiği sonuç ve kanaatine⁴² varılmıştır.

Nakdi Ücret Desteği

Başvuran, işverenin Mayıs ayından bu yana pandemi nedeniyle kısa çalışma uyguladığını ve yapılan bildirimle İŞKUR tarafından bunun kabul edildiğini, şartları sağlamadığından kısa çalışma ödeneği alamadığını ancak eksik gün bildirimini işverenin 10 ve 18 numaralı kod ile yapması ve İŞKUR'un bu kodun 28 olması gerektiğinde ısrar etmesi nedeniyle nakdi ücret desteğinden yararlanmadığını, işverenin mecburiyet olmaması nedeniyle kodu değiştirmeyeceğini ifade ettiğini, asgari ücretin altında maaş alması nedeniyle zor durumda olduğunu belirterek nakdi ücret desteğinden yararlandırılmasını talep etmiştir.

Bu durumda somut uyuşmazlığın çözümü için, nakdi ücret desteğinin hukuki mahiyeti ile ödemeye ilişkin yasal şartların irdelenmesi gerekmiştir. Bilindiği üzere, Covid-19 salgınının sosyal ve ekonomik hayata olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla 7244 sayılı Kanun ile çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda Kanun'un 9. maddesi ile istihdamı korumaya yönelik olarak, 4857 sayılı Kanun'a geçici 10. madde eklenmiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrası uyarınca işverene, tek taraflı olarak işçiyi tamamen veya kısmen ücretsiz izne ayırabilme imkânı getirilmiştir. Öte yandan aynı Kanun'un 7. maddesi ile 4447 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. madde uyarınca ise, işveren tarafından ücretsiz izne ayrılan ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanamayan işçilere ücretsiz izinde bulundukları süre kadar İşsizlik Sigortası Fon'undan nakdi ücret desteği verilmesi amaçlanmıştır.

42 2020/99098 numaralı başvuru hakkında verilen 08.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Nakdi ücret desteği uygulamasında, işçinin nakdi ücret desteği ödenmesi talebi ile yaptığı başvurusunun sadece işverence gerekli bildirimlerin ve/veya başvurusunun yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmemesi gerekmektedir. Gerçekten de işverenin, ay içinde bazı iş günlerinde çalıştırmadığı ve ücret ödemediği işçilerin eksik gün nedenlerini gösteren bilgi ve belgeleri ibraz etmesi yasal sorumluluğu olduğu gibi devletin de, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izleme, denetleme ve teftiş etme yetki ve ödevi bulunmaktadır. Bununla birlikte işverenler tarafından gerekli bildirimlerin yapılmadığı durumlarda, işçiler tarafından yapılan başvuruların esas alınarak doğrudan nakdi ücret desteği ödenmesi mümkün değildir. Çünkü mezkûr geçici 24. maddenin nakdi ücret desteği ödenmesinde aradığı temel şart, işçinin ücretsiz izinde olması halidir. Dolayısıyla işverenleri tarafından gerekli bildirim yapılmayan işçilerin, nakdi ücret desteği ödenmesine yönelik başvurularının kabul edilmesi veya reddedilmesi, fiilen çalışmayıp ücretsiz izinde olup olmadıkları ön sorununun cevaplandırılmasına bağlıdır. İşte bu durumun tespiti için işverenin bilgisine başvurulmasının, nakdi ücret desteği talep edilen döneme ilişkin işyerinde kısa çalışma uygulamasına gidilip gidilmediğinin sorgulanmasının, aynı işyerinden nakdi ücret desteği alan işçi bulunup bulunmadığı gibi hususların araştırılmasının nakdi ücret desteğine ilişkin yasal düzenlemenin özel amacının gerçekleşmesine uygun bir işleyiş olacağı değerlendirilmektedir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirmeler neticesinde; başvuranın nakdi ücret desteği ödenmesi talebinin, sadece işveren tarafından eksik gün nedeninin uygun kod ile yapılmaması ve ödemeye ilişkin bir başvurusunun bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesine yönelik Kurum işleminde hukuka ve hakkaniyete uygunluk tespit edilememiştir. Başvuranın, nakdi ücret desteği ödenmesini talep ettiği aylara ilişkin olarak ücretsiz izinde olup olmadığının tespit edilerek, sonuca göre nakdi ücret desteği ödenmesi talebinin yeniden değerlendirilmesi hususunda Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğüne tavsiyede bulunulmasına, fiilen ücretsiz izne ayrıldıkları halde, işverenleri tarafından bildirim ve/veya başvuru işlemleri yapılmayan işçilerin hak kaybı yaşamalarını önleyici tedbirlerin alınmasına yönelik olarak, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun Geçici 24. maddesi Kapsamında Yapılacak Nakdi Ücret Desteği Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar 'da değişiklik yapılması hususunda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına tavsiyede bulunulmasına⁴³ karar verilmiştir.

● Velayeti Kendisinde Olmayan Çocuğuyla Kişisel İlişki Kurabilme

Başvuran, boşanma aşamasındaki eşinin mahkeme tarafından kurulan şahsi ilişki kararlarının uygulanmasında zorluk çıkardığını, çocuğunu ancak icra yolu ile görebildiğini, çocuğunun zarar görmemesi için çoğu kez icraya başvurmadığını ve bu nedenle göremediğini, müşterek çocuğun babasını tanıma hakkının gasp edildiğini ifade ederek çocuğu ile “düzenli ve sürekli kişisel ilişki tesisinin” sağlanması için gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

Uzmanların çocuk teslimi veya kişisel ilişki kurulmasına ilişkin icrasındaki işlevi ilamı yerine getirmekte direnen ana, baba veya üçüncü kişinin çocuğun psikolojisini

43 2020/97893 numaralı başvuru hakkında verilen 26.03.2021 tarihli Tavsiye Kararı

olumsuz etkileyecek davranışlarda bulunmasını baştan önleyerek veya ortaya çıkmışsa da gidermeye çalışarak çocuğun tesliminin çocuk için bir travma oluşturmamasına mani olmaya çalışmaktır. İlgili mevzuat uyarınca çocuğa ilişkin tüm idari işlemlerde “çocuğun görüşünün” alınması gerekmektedir. Bu kural bağlamında, çocuk tesliminde de çocuğun görüşü (uzman vasıtasıyla) alınmalı, icra müdürünün uzmanın görüşü doğrultusunda çocuk teslimini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Çocuklar için aile birliğinin temelinden sarsılması ve boşanma süreci yeterince örseleyici iken bir de icra yoluyla bir eşya gibi alınıp verilmesi kendisini değersiz hissetmesine sebep olmaktadır. Üstelik bunu hiç tanımadığı daha önce güven ilişkisi kurmadığı kişilerin rehberliğinde yapması onun için son derece kaygı vericidir. Nitekim Cumhurbaşkanlığı’nın 1. 100 Günlük İcraat Programında da “İcra müdürlükleri vasıtasıyla gerçekleştirilen “çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki” tesisine yönelik ilamların icra sistemi dışına çıkarılarak ücretsiz bir şekilde gerçekleştirilmesi” hedefi belirlenmiştir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; çocuk tesliminin icra sisteminden çıkarılması, boşanma sonrası kişisel ilişkinin engellenmesi halinde caydırıcı niteliği olacak, terditle artan yaptırımlar içeren ve çocuğun birlikte yaşamayacağı ebeveyni ile sürekli ve düzenli bir ilişki kurabileceği “aile buluşma noktaları / çocuk teslim merkezleri” benzeri birimler ihdas edilmesi için yürütülen mevzuat çalışmalarının ivedilikle tamamlanması, boşanmaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacıyla “Aile Arabuluculuğu” sistemi dâhil, olabilecek diğer tedbirlerin kamuoyu nezdinde tartışılmasının sağlanması, boşanma davalarında ebeveynlerin çocuklarıyla düzenli kişisel ilişki kurmalarının ve bu ilişkinin sürdürülmesinin önemi ve hukuki yaptırımları hakkında bilgilendirme yapılması, velayet hakkının kötüye kullanılmasının velayetin değiştirilme sebebi sayılması; kişisel ilişki tesisini engelleyen tarafa “eğitim ve danışmanlık tedbiri” verilmesi gibi kanunda ya da içtihatlarda yer bulan; bununla birlikte uygulamada hissedilmeyen ve sahada fiilen sorunların yaşandığı tespit edilen hususlarda mevcut yasal tedbirlerin etkin olarak kullanılması amacıyla hâkim ve hâkim adaylarına meslek öncesi ve meslek içi vaka bazlı eğitimlerin yeterli düzeyde verilmesi, Hâkimlerin sulha teşvik, uzlaştırma görevlerini ve tedbir kararlarının takibini etkin bir şekilde yapabilmeleri amacıyla sunulan adli hizmet alt yapısının güçlendirilmesi ve bunların hâkimlerin iş yüküne olan etkisinin doğru bir şekilde izlenmesinin sağlanması, boşanma aşamasındaki çiftlerin birbirlerine ve varsa çocuklarına karşı hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmelerinin zorunlu hale getirilmesi, bu alanda yürütülen çalışmaların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde daha etkin bir şekilde devamının sağlanması amacıyla Adalet Bakanlığına, çocuğun birlikte yaşamayacağı ebeveyni ile sürekli ve düzenli bir ilişki kurabileceği “aile buluşma noktaları / çocuk teslim merkezleri” benzeri birimlerin ihdasında, aile üyelerini üstlendikleri rollerle ilgili güçlendirecek, çocuk yetiştirme becerilerini ve bilgilerini geliştirecek, “çocuğun üstün yararının” izlenebileceği bir yapı oluşturulması amacıyla Adalet Bakanlığı ile birlikte yürütülen çalışmaların ivedilikle tamamlanması, sağlıklı aile yapısının korunması ve güçlendirilmesi amacıyla yönelik olarak bu alanda hizmet veren uzmanların kapasitelerinin güçlendirilerek sayılarının artırılması; verilen eğitim ve danışmanlık programlarının yaygınlaştırılması için ilgili diğer kurum ve

kuruluşlarla birlikte yürütülen çalışmaların devamının sağlanması; “Aile ve Boşanma Süreci Danışmanlık Hizmetlerinin” kalitesinin, etkinliğinin ve yaygınlığının artırılması; sunulan hizmetlerin kamuoyu, hâkimler ve avukatlar tarafından bilinirliğinin artırılarak adli sistemde daha etkin kullanımının sağlanması için Adalet Bakanlığı ile birlikte yürütülen çalışmaların sürdürülmesi, boşanma aşamasındaki çiftlerin birbirlerine ve varsa çocuklarına karşı hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmelerinin zorunlu hale getirilmesi, ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlanarak, yürütülmekte olan çalışmaların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde etkin bir şekilde devamının sağlanması amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, Avukatların “boşanmanın taraflar, çocuk ve aile ilişkileri üzerindeki etkileri” üzerine eğitim almaları amacıyla Türkiye Barolar Birliğine tavsiyede bulunulmasına⁴⁴ karar verilmiştir.

Stajyer Avukatlardan Staj Kaydiye Ücreti Talep Edilmemesi

Başvuran, Ankara Barosuna ödediği staj kaydiyesinin 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nda ve ikincil mevzuatta avukatlık stajına başlayacak olanlardan “staj kaydiyesi” adıyla bir ödeme alınmasını meşru kılacak bir düzenleme bulunmamasından bahisle kendisine iade edilmesi hususunda Ankara Barosu Başkanlığına ve sorunun bütünsel bir yaklaşımla çözülmesi için Türkiye Barolar Birliğine tavsiyede bulunulmasını talep etmiştir.

Avukatlık stajı yapmak, avukat olmanın ön koşulu olan yasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda oluşturulan yasal mevzuatına bakıldığında; avukatlık stajının, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 15. ve 27. maddeleri arasında ve bu hükümler uyarınca çıkarılan Türkiye Barolar Birliği (TBB) Avukatlık Staj Yönetmeliği’nde düzenlendiği görülmektedir. İlgili mevzuatta sayılan evraklar arasında staj başvuru kaydiyesine rastlanılmadığı görülmekle, idare tarafından söz konusu kaydiyeye ilişkin yasal dayanak olarak Avukatlık Kanunu’nda Genel Kurul’a verilen bütçe onaylama yetkisinde alınan Genel Kurul kararı olduğu belirtilmiştir. Ancak gerek Yönetim Kurulu’nun bütçe kalemleri ihdas etme, kalemler arasında aktarma yapma ve yeni kalemler tesis etme yetkisi ve gerekse Genel Kurul’un bütçeyi onaylama yetkisinin kullanımı yasa ve yönetmelikler kapsamında kullanılmalıdır.

Bu bağlamda yapılan incelemede; idare tarafından staj giriş ücretinin alınmasına ilişkin olarak, staj başvuruları, staj sırasındaki işlemler ve staj bitimindeki işlemler için Baro bünyesinde personel istihdam edilmesi, dersliklerin eğitime uygun şekilde tutulması için ayrıca temizlik gideri ve personel istihdamı zorunluluğu doğması, dersliklerin bulunduğu binaya kira bedeli ödenmesi, vb. kalemlerin, Barolara, zorunlu staj eğitiminin yürütülmesi kapsamında yasalarla verilen görev doğrultusunda yerine getirildiği, bir diğer anlatımla, işin doğasından kaynaklandığı ve staj eğitimlerinin yanı sıra, diksiyon, beden dili, kişisel gelişim, mesleki duruş ve satranç turnuvaları, dans, resim, folklor kursları gibi sosyal faaliyetlerin Baroya mali bir yük getirdiği ve alınan staj kaydiyesi tutarının belirlenmesinde rol oynadığı ifadelerinin; söz konusu etkinliklerin staj eğitiminin amacı ve temel ilkeleri doğrultusunda asli bir unsur taşımaması karşısında -kaldı ki kaydiyeyi

44 2021/5528 numaralı başvuru hakkında verilen 07.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı

ödemeye zorunlu kılınan stajyerlerin etkinliklere katılıp katılmama konusunda tercih haklarının engellendiği görülmektedir- yasal dayanaktan yoksun olduğu görülmüştür. Söz konusu etkinliklerin getirdiği mali yükün, bu etkinliklere katılmak isteyen stajyer avukatlardan alınması, staja başlayacak her stajyerden alınmaması hakkaniyete daha uygun düşmektedir.

Sonuç olarak; ülkemizde mevcut barolar arasında stajyer avukat adaylarından staj kaydiye bedeli talep edilmesi hususunda bir uygulama birliği olmadığı, staj kaydiye bedeli adı altında kanunda açık bir düzenlenme de olmadığı görülmekle; Türkiye Barolar Birliğinin bu konuda barolar arasında bir uygulama birliği sağlanması adına ortak bir çalışma yürütmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu açıdan, başvurandan alınan 450 TL tutarındaki staj giriş ücretinin yasal dayanağının olmadığı, stajyer avukatlardan staj eğitiminin temel ilke ve amaçlara uygun sürdürülebilmesinde zorunlu bir kalem olmayan söz konusu ücretin başvurana iade edilmesi ve Barolar tarafından staj kaydiye ücreti alınması hususunda bir uygulama birliği sağlanması adına TBB tarafından bir çalışma yürütülmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Başvurandan alınan 450 TL tutarın iade edilmesi hususunda Ankara Barosu Başkanlığına ve staj kaydiye ücretine ilişkin barolar arasında bir uygulama birliğinin sağlanması hususunda Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına⁴⁵ karar verilmiştir.

Engellilere Sağlanan Su Bedeli İndiriminden Yararlanma

Başvuran, % 41 sürekli engelli raporu olduğunu, engellilere sağlanan su bedeli indiriminden 2 sene boyunca faydalandığını, ancak yakın zamanda kendisine uygulanan bu indirimin kaldırıldığını, kendisinin ve eşinin çalışamaması nedeniyle engelli maaşıyla geçinmeye çalıştıkları için yeni tarifenin kendileri için mağduriyet oluşturduğunu iddia ederek, daha önce faydalandığı engellilere sağlanan su bedeli indiriminden tekrar faydalanabilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmiştir.

İlgili İdare, başvuranın daha önce, hem 6360 sayılı Kanun'dan kaynaklanan %50 oranında su bedeli indirimden hem de SASKİ Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmelik'in 9'uncu maddesi gereğince engellilere sağlanan %50 oranındaki su bedeli indiriminden faydalandığı, 29.01.2020 tarihli Genel Kurur Kararı ile Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nde değişikliğe gidildiğini, söz konusu Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde; "Bir indirimden istifade eden abone ikinci indirimden istifade edemez" hükmünün bulunduğunu, bu hükmün yürürlüğe girmesinden sonra başvurana sağlanan iki indirimden birinin (engellilere sağlanan su bedeli indiriminin) iptal edildiğini belirtmiştir.

İlgili Yönetmelik hükmü değerlendirildiğinde; başvurana, her ne kadar 6360 sayılı Kanun kapsamında su bedeli indirimi yapılmış ise de; bu indirimin, bu Kanun hükmü nedeniyle kendisine indirim sağlanan kişiler ile başvurana eşit durumu getirmektedir. Öte taraftan, başvuran, engellilik durumu mevcut olmasına rağmen SASKİ Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmelik'in 9'uncu maddesi gereği, engelli su bedeli indiriminden

45 2021/1987 numaralı başvuru hakkında verilen 21.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı

faaydalanamamaktadır. Bir başka deyişle başvuran, engellilik durumu nedeniyle diğeri engelli bireylerle aynı hukuksal durumda bulunmasına rağmen diğeri engelli bireyler gibi su bedeli indiriminden faydalanamamaktadır. Buna göre, başvuran, engelli su bedeli indiriminden faydalanma yönünden, diğeri engelli bireylerle eşit durumda değıldir. Bu durum, ilgili idarenin takdir yetkisini kullanarak çıkardığı ve başvuranın engelli bireylere sağlanan indiriminden faydalanmasını engelleyen Yönetmelik maddesindeki hükmün, eşitlik ilkesine ve ölçölölük ilkesine aykırı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kaldı ki idarenin daha önceki uygulamasında; başvurana, her iki indirimin sağlandığı hususu da bir gerçektir.

Sonuç olarak; SASKİ Genel Kurulu tarafından kabul edilen SASKİ Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmelik'in 94'ncü maddesinin 5'inci fıkrasındaki “Bir indirimden istifade eden abone ikinci indirimden istifade edemez” şeklindeki hükmün, başvuranın, engellilere sağlanan su bedeli indiriminden faydalanmamasına neden olduğu, bu nedenle, söz konusu düzenlemenin, eşitlik ilkesine, ölçölölük ilkesine ve hakkaniyete uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca söz konusu düzenlemenin, Anayasa'nın 61'inci maddeleri ve uluslararası sözleşmelere ile ortaya konulan ilkeler bakımından engellilere desteklemeye dönük sosyal devlet anlayışına uygun düşmediğı kanaatine varılmıştır. Başvuranın, SASKİ Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmelik'in 9'uncü maddesinde yer alan engellilere sağlanan su bedeli indiriminden faydalanabilmesi için gerekli düzenlemeleri yapması hususunda Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresine tavsiyede bulunulmasına⁴⁶ karar verilmiştir.

Performans Ödemesi

Başvuran, 17.08.2016-02.05.2017 tarihleri arasında Bakırköy PTT Müdürlüğü bünyesinde çalıştığını, başka bir kuruma atanması nedeniyle 02.05.2017 tarihinde istifa ettiğini, istifa tarihinden önce 2017 Mart ve 2017 Nisan aylarında hak kazandığı performans ödemelerinin yapılmadığını belirterek ilgili döneme ait performans ödemelerinin yapılmasını talep etmiştir.

İlgili döneme ait performans ödemesinin yapılmama nedeni, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim şirketi Performans Yönetim Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar'ın “Performans ücretinin hesaplanması” başlıklı 9'uncü maddesinin 5'inci fıkrasında yer alan; “Kurumlar arası nakil veya istifa ederek şirketimizden ayrılan personelin geçmiş dönemlere ait performans ücretleri ödenmez.” hükmü olduğu anlaşılmıştır.

Başvuranın istifa tarihinden önceki döneme ait olan çalışmalarının karşılığı olarak şirketin uygulamalarında yer alan performans ücretine hak kazandığı, bu durumun bir ücret alacağı olan performans ücretinin niteliğı ve amacı gereğı açık olduğu, bu hakkın başvuranın yapmış olduğu çalışma ve davranışlar neticesinde gerçekteştiğı anlaşılmaktadır. Başvuru konusu performans ödemesinin teknik anlamda “ücret” in eklentisi niteliğinde olduğu ve bu sebeple de ücreti oluşturan unsurlardan biri olarak, 4857 sayılı İş Kanununun 32'ncü maddesi gereğı beş yıllık zamanaşımına tabi olduğu,

46 2020/102886 numaralı başvuru hakkında verilen 31.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı

bu sebeple başvuranın 2017 Mart ve 2017 Nisan aylarında hak kazandığı performans ödemelerini beş yıl içinde, 2022 yılına kadar talep edebileceği, dolayısıyla da “Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Performans Yönetim Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar”ın 9’uncu maddesinde “istifa ve nakil” durumunda, çalışma karşılığında hak kazanılmış olan ücretin ödenmeyeceği yönünde yapılan düzenlemenin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Performans Yönetim Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar’ın “Performans ücretinin hesaplanması” başlıklı 9’uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan; “Kurumlar arası nakil veya istifa ederek Şirketimizden ayrılan personelin geçmiş dönemlere ait performans ücretleri ödenmez.” hükmünün değiştirilerek, başvuranın hak ettiği performans ücretinin ödenmesi yönünde Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Genel Müdürlüğüne tavsiyede bulunulmasına⁴⁷ karar verilmiştir.

Suçta Sürüklenen Çocuğa Dair Davalarda İlanen Tebligat Uygulamasının Kaldırılması

Başvuran, suçta sürüklenen çocukların ifşa olmaması ve kimliğinin gizli tutulması temel ilkesi ile suçta sürüklenen çocuklarda hükmün tefhiminin dahi kapalı yapılacağı düzenlemesi karşısında bazı mahkemelerce, uygulamada taraflara bir tebliğ edememe sorunu yaşandığında, kararın Tebligat Kanunu ilgili maddelerince ilanen tebliğ edildiği ve bu tebliğ yapılırken suçta sürüklenen çocuğun ve davanın tüm ayrıntılarının Resmi Gazete’de ilan edildiği, suçta sürüklenen çocuklar açısından son derece tehlikeli ve ağır bir insan hakkı ihlali niteliğindeki bu uygulamanın yaygın biçimde sürdürülmekte olduğunun görüldüğü hususlarını belirtilerek suçta sürüklenen çocukların haklarını mahkeme ve devlet eliyle ağır şekilde ihlale uğratan, onları ifşa eden bu uygulamanın ivedilikle ortadan kaldırılması için ilgili kuruluşlara tavsiye kararı alınmasını talep etmiştir.

Konuyla ilgili mevzuat incelendiğinde, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na göre suçta sürüklenen çocuk; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade eder. Türk Ceza Kanunu’na göre ceza kanunlarının uygulanmasında çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi anlaşılır. Tebligat Kanunu’na göre vekile ve kanuni mümessile tebligatta, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümlerinin saklıdır. Dolayısıyla gerekçeli mahkeme kararının suçta sürüklenen çocuğa tebliği yasal açıdan zorunlu olup başvuruda ilanen tebligatın suçta sürüklenen çocuklar açısından yol açtığı hak ihlalleri konu edilmştir.

Suçta sürüklenen çocukların davalarıyla ve kendileriyle ilgili bilgilerin gazetede ilan edilmesinin, mevcut ve gelecekteki yaşamları üzerindeki olumsuz etkileri gözetildiğinde, konunun suçta sürüklenen çocuklar bakımından öncelikle bir hak ihlali olduğunun ve adresi meçhul olan suçta sürüklenen çocuklar hakkındaki kararların tebliğinde çocuğun

47 2020/103136 numaralı başvuru hakkında verilen 09.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı

üstün yararı ilkesi doğrultusunda zarar görmeyecekleri bir yöntemin uygulanmasının, alternatif bir tebliğ yönteminin belirlenmesi için Tebligat Kanunu'nda yasal düzenleme yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan 2019-2023 dönemine ilişkin Yargı Reformu Stratejisinin “Tebliğattan kaynaklanan sorunlar giderilecektir.” kenar başlıklı 4.6 No’lu hedefi kapsamındaki faaliyetler idarece açıklanmıştır. Yargı Reformu Stratejisinde suça sürüklenen çocuklarla ilgili ilanen tebligattan kaynaklanan hak ihlallerine ilişkin herhangi bir hedef veya faaliyete yer verilmemekle birlikte tebligattan kaynaklanan sorunlar kapsamında konuyla ilgili tedbirlerin gündeme getirilerek makul sürede somut çözüm sağlanması ve çocuk haklarına duyarlı bir adalet anlayışı çerçevesinde başvuru konusunun ilerleyen dönemde Yargı Reformu Stratejisine dahil edilerek uygulama birliğinin sağlanması, yargı mensuplarının ve ilgili personelin bilgilendirilmesi suretiyle sürecin izlenmesi idareye önerilmiştir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; çocukla ilgili tüm işlemlerde çocuğun üstün yararının korunması ve gizlilik ilkesine riayet edilmesi ile çocuk adalet sisteminde çocuğun yargılamada ikincil örselenmesinin önlenmesi çerçevesinde suça sürüklenen çocuklar bakımından hak ihlallerine yol açan ilanen tebligat konusunda yeni bir yasal düzenleme yapılana kadar geçecek sürede tüm mahkemelerde detaylı araştırma yapılması ve son çare olarak ilanen tebligata başvurulması hususlarında uygulama birliği sağlanması için gerekli tüm tedbirlerin alınması, yargı mensuplarının ve ilgili personelin bilgilendirilmesi, suça sürüklenen çocuklar bakımından ilanen tebligat yoluyla bilgilerinin yayımlanmasının bir hak ihlali olduğu esas alınarak alternatif bir tebliğ yönteminin belirlenmesi ve Tebligat Kanunu'nda konuyla ilgili yasal düzenleme yapılması için kapsamlı bir çalışma yapılması, hususlarında Adalet Bakanlığına tavsiyede bulunulmasına⁴⁸ karar verilmiştir.

Covid-19 Karantinası Nedeniyle Maaştan Yapılan Kesintinin İadesi

Başvuran, Covid-19 karantinası nedeniyle 10.04.2020 – 24.04.2020 tarihli 14 günlük ve 07.12.2020 – 17.12.2020 tarihli 10 günlük sağlık raporunu, çalıştığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığına ibraz ettiğini, bu raporlardan dolayı 2021 yılı Mart ayı maaşından 200 TL kesinti yapıldığını, ayrıca 22.04.2021 tarihli tebligatla söz konusu sağlık raporlarından dolayı adına 125,60.TL borç tahakkuk ettirildiğini belirterek; 2021 yılı Mart ayı maaşından yapılan kesintinin faiziyle geri ödenmesini ve 22.04.2021 tarihli 125,60 TL borç tahakkukunun iptal edilmesini talep etmiştir.

Konu ile alakalı mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, kullanılan hastalık izni sürelerinin 7 günü aşması halinde ilgili personellere yapılacak ödemelerde kesinti yapılacağı açıktır ancak somut olayda salgın sebebiyle zorunlu olarak verilen raporun ihtiyari olarak alınan “hastalık/iş göremezlik raporu” ile aynı kapsamda sayılıp sayılmaması noktasında bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme ve değerlendirme neticesinde; hastalık raporuna binaen bu kişilerin raporlu hastalar gibi değerlendirilmesi ve raporlarının hastalık

48 2021/6111 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

iznine dönüştürülerek maaşlarından ilgili mevzuat çerçevesinde kesinti yapılmasının hakkaniyete uygun olmadığı, bu sebeple başvuranın talebinin kabul edilerek zorunlu karantina altında geçirilen sürenin idari izin kapsamında sayılması gerektiği kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak, başvuranın zorunlu karantina altında geçirdiği sürenin idari izin kapsamında sayılması konusunda Gelir İdaresi Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına⁴⁹, Covid-19 tedbirleri kapsamında kamu personelinin karantinada geçirdiği süreler hakkında kamu kurumlarının uygulamalarında yeknesaklık sağlanması için gerekli idari işlemleri takdir ve tayin etmek üzere kararın bir suretinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

2021 Yılı At Yarışları Genel Hükümlerinin 3. Maddesinden Kaynaklanan Mağduriyetin Giderilmesi

Başvuran, vekili aracılığıyla yapmış olduğu başvuruda, 2021 Yılı At Yarışları Genel Hükümlerinin; “Kısaltmalar ve Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin (DHT) başlıklı (b) bendinde yer alan “Devlet Harası yetiştirmesi olan atların katılabileceği koşuları; anası ve babası Devlet Harası Yetiştirmesi olup 1983 ve sonrası doğumlu olan özel yetiştirme atlar ve bunların soyundan gelen atlar ile 1983 yılından sonra ithal edilen dişi Arap atlarının veya ana karnında ithal edilen dişi Arap atlarının Devlet Harası Yetiştirmesi aygırlar ile çiftleşmesi sonucu doğan atlar ve bunların soyundan gelen atların katılabileceği koşuları,” düzenlemesinin başvuranın sahibi olduğu yarış atlarının bazı koşullara katılmasına sınırlama getirdiği iddiasıyla iptalini talep etmiştir.

Dosya üzerinde yapılan incelemede neticesinde, 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun’un 8. maddesi ve At Yarışları Yönetmelik’in 25. maddesi ile idareye tanınan safkan atların yarışlara katılma konusunu düzenleme ve birtakım koşullar koyma yetkisi sınırsız olmayıp; bu yetkinin, safkan atların saflığının korunması, bu saflığa gölge düşürücü halleri önleyici tedbirlerin alınması, uluslararası geçerli ıslah kuralları dâhilinde özel hara yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi amaçlarıyla sınırlı ve eşitlik ilkesine uygun olarak kullanılması gerektiğinin tartışmasız olduğu görülmüştür.

Böylelikle, WAHO’ya kayıtlı atın safkan Arap atı olduğunun, bu kaydı yaptıran idarece de kabulünün zorunlu olduğu, aynı zorunluluğun WAHO’ya asil üye olan bir ülkeden idarenin izni ile ithal edilmiş ve menşe ülke tarafından WAHO’ya kaydı yaptırılmış atlar için de geçerli olduğu, soyu şaibeli atların WAHO’ya kaydının yapıldığı şeklinde bir iddianın varlığı halinde ise, yarış otoritesi olan Bakanlığın, gerekli araştırmayı yapıp kayıtları düzelttirme yoluna gidebileceği açık olduğu hususlarının mahkeme kararları ile ortaya konulduğu; buna karşın At yarışları Genel Hükümleri ve eki yarış programının yıllık olarak hazırlanmakta olduğu, her yılın sonu itibarıyla yürürlüğünün sona ermekte olduğu, At Yarışları Genel Hükümlerinde belirlenen yarış programlarının; yarışların tarihlerini, yerini, yarışlara katılma şartlarını ve ödülleri düzenlemekte olduğu ve yarış programlarının belirlenen tarihte uygulanmakla tükenmekte olduğu, açılan davaların sonuçlarının belirlenen tarihte at yarışlarının icra edilmesi ile fiilen uygulanmadığı, açılan davalarda iptal kararı verilmiş olsa dahi idarece verilen mahkeme kararlarının

49 2021/11713 numaralı başvuru hakkında verilen 27.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

hangi yıl için geçerli olan düzenlemelere karşı açıldı ise o yılı kapsadığı gerekçeleriyle infazının imkânsızlaştığı ve telafisi mümkün olmayan zararların doğma ihtimalinin devam ettiği anlaşılmıştır.

Bu çerçevede; başvuruya konu idarenin öncelikle hukuki güvenlik ilkesi, gereği bir uyumsuzluğun mahkemelerce nihai biçimde karara bağlanmasından ardından, kesin hüküm oluşturan kararlara saygı gösterilmesini teminen; başvuruya konu 2021 yılı At Yarışları Genel Hükümleri'nin "Kısaltmalar ve Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin (DHT) başlıklı (b) bendinde yer alan "Devlet Harası yetiştirmesi olan atların katılabileceği koşuları; anası ve babası Devlet Harası Yetiştirmesi olup 1983 ve sonrası doğumlu olan özel yetiştirme atlar ve bunların soyundan gelen atlar ile 1983 yılından sonra ithal edilen dişi Arap atlarının veya ana karnında ithal edilen dişi Arap atlarının Devlet Harası Yetiştirmesi aygırlar ile çiftleşmesi sonucu doğan atlar ve bunların soyundan gelen atların katılabileceği koşuları," düzenlemesinin iptali ile idarenin bundan sonraki düzenleyici işlemlerinde yargı kararları doğrultusunda işlem yapması hususunda Tarım ve Orman Bakanlığına tavsiye bulunulmasına⁵⁰ karar verilmiştir.

6.3 KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNUN ÜLKEMİZE OLAN KATMA DEĞERİ HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME

Anayasa'nın 74'üncü maddesinde yer verilen hüküm gereğince, idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceleyen, 6328 sayılı Kanun ile kurulmuş, Anayasal bir Kurum olan Kamu Denetçiliği Kurumu; başta mevzuat değişikliği ve iyi yönetim ilkeleri açısından verdiği ve genele sirayet eden tavsiye kararları ile idarenin işleyişine katkıda bulunmanın yanı sıra mevcut problemlerin ve ileride ortaya çıkabilecek muhtemel problemlerin önüne geçilmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir.

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun genel gerekçesinde; "... idarelerin mümkün olduğu kadar Kurumun önerilerini değerlendirmeye alarak uymasının ve idari yargının yükünün azaltılmasının hedeflendiği ..." belirtilmiştir. Dolayısıyla 2021 yılı içerisinde yaklaşık 690 bin dava dosyasına bakan idari yargı mercilerine destek olan ve iş yükünü azaltan bir Kurum olarak adalete hızlı erişimi tesis etme temel amaçlarımız arasındadır.

Kurumumuzca, öncelikle yapılan şikâyetlerin mümkün olduğunca hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak adına dostane çözüm yöntemi sık sık kullanılmakta ve böylece adalete hızlı erişim hedefi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu çerçevede, Kurumumuzca yapılan inceleme ve araştırma sonucunda verilen toplamda **6.084** adet kararımız ile kamu hizmetlerinin kalitesinin artmasına, şeffaf, hesap verebilir ve insan odaklı idarenin oluşumuna da yardımcı olunmuştur. Ayrıca, 2021 yılında yapılan başvuruların **3.160'ı** dostane yöntemlerle çözüme kavuşturulmuştur. Yine

50 2021/10497 numaralı başvuru hakkında verilen 27.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Kurumumuzca yapılan inceleme ve araştırma sonucunda verilen toplamda **403'ü** kısmen tavsiye olmak üzere toplam **1.604** adet tavsiye kararı ile mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına katkıda bulunulmuştur. Diğer taraftan, aynı dönemde verilen toplam **1.320** adet ret kararı da başvurulara mevzuat çerçevesinde talebinin yerine getirilemeyeceğini açıklaması nedeniyle kişilerin yargıya başvurma oranında azalmaya sebep olabilmektedir.

Öte yandan, Kurumumuza yapılan başvurularda, başvuru konularının usul açısından da hukuki durumu açıklığa kavuşturulmaktadır. Kurumumuzun şikâyetleri inceleme usulü; süre ve menfaat ihlali şartı başta olmak üzere idari yargıdaki dava açma şartlarına benzer nitelikte olması nedeniyle, bu şartları taşımayan başvurular hakkında verilen incelenemezlik kararlarımızın dahi yargının iş yükünün azalmasına olumlu etkisi olabilmektedir.

Kurumumuz şikâyet başvurularını incelemenin yanı sıra kişilerin bilgilendirme taleplerini de karşılamaktadır. Adeta çağrı merkezi gibi çalışan bilgilendirme büromuz vasıtasıyla, 2021 yılı içerisinde;

- Kurumumuzca aranmak ve Kurumumuza gelen olmak üzere telefon görüşmesi,
- Kurumumuza e-posta yoluyla yapılan bilgi talepleri,
- 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılan bilgi edinme başvurusu
- Kurumumuza ve İstanbul Büromuza bizzat gelen vatandaşlarla yapılan yüz yüze görüşmeler ile "Ombudsmanlık Halkla Buluşuyor" bölgesel toplantıları kapsamında, il çalışma ziyaretleri kapsamında, ilköğretim ve liselerle buluşmalarda, üniversite konferanslarında, gerçekleştirilen video konferans ve sosyal medya canlı yayınlarında ve uluslararası alanda hak arama kültürünün yaygınlaştırılması kapsamında yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler dâhil olmak üzere toplam **125.028** kişinin bilgi talebi karşılanmıştır.

Kurumumuzca yapılan inceleme ve araştırma sonucunda verilen toplamda **6.084** adet dostane çözüm, ret ve tavsiye kararımız ve verdiğimiz hukuki yardımlar ile mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına doğrudan katkımız bulunduğu gibi kamu hizmetlerinin kalitesinin artmasına, şeffaf, hesap verebilir ve insan odaklı idarenin oluşumuna da yardımcı olunmuştur. Tüm bunların sonucunda; Kamu Denetçiliği Kurumu incelediği şikâyetler ile vatandaşın, kamu kurum ve kuruluşlarını denetlemesinin vasıtası olmuş, beş yılda bir yapılan seçimler dışında mahalli idareler başta olmak üzere devlet yönetimine vatandaşın katılımı sağlanmış, böylelikle Kurumumuz doğrudan demokrasinin bir aracı olarak ülkemizde demokrasinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur.

Kurumumuzu diğer denetim mekanizmalarından ayıran en önemli hususlardan birisi de başvuruları incelerken aynı zamanda uygulamadaki sorun alanlarını ve mevzuattaki hukuka aykırılıkları tespit etmesi, böylece ileride yaşanması muhtemel hukuka aykırılıklar, hak ihlalleri veya hakkaniyetsiz uygulamaların engellenmesi adına mevzuat değişikliği önerilerinde bulunabilmesidir. Bu noktada, Kurumun amacı bireysel hukuka

veya hakkaniyete aykırılıkların giderilmesi olduğu kadar benzer durumda olan bireylere yönelik ihlallerin önlenmesini sağlamaktır. Bu itibarla, Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde verilen kararlar yalnızca başvuruda bulunan tarafı değil; aynı zamanda benzer durumda olan belki on binlerce belki de yüz binlerce kişiyi etkileyebilmektedir.

Bu kapsamda Kurum bazen bir meslek grubunun, bazen bir şehrin tamamını ilgilendirecek bir mevzuda, bazen de aynı durum nedeniyle mağduriyet yaşayan yüzbinlerce kişiyi etkileyen kararlar vermektedir. Bunlara örnek verilecek olursa;

- Çocukla ilgili tüm işlemlerde çocuğun üstün yararının korunması ve gizlilik ilkesine riayet edilmesi ile çocuk adalet sisteminde çocuğun yargılamada ikincil örselenmesinin önlenmesi çerçevesinde suça sürüklenen çocuklar bakımından hak ihlallerine yol açan ilanlar tebligat konusunda alternatif bir tebliğ yönteminin belirlenmesi ve Tebligat Kanunu'nda konuyla ilgili yasal düzenleme yapılması hususunda verilen önerimiz suça sürüklenen tüm çocuklarımızı alakadar etmektedir.
- Kamu hizmetlerinin ehil ve yetişmiş kamu görevlileri eliyle yürütülmesi için yapılan sözlü sınavların, kariyer ve liyakat ilkelerine uygun, objektif ve aynı zamanda yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönünden denetime imkân tanıyacak şekilde yapılması için idarenin düzenleyeceği sözlü sınavlar öncesinde bilgi sorularını, bunlara ait cevap anahtarlarını hazırlaması, sınavlara giren adaylara verilen puanların gerekçelerini ortaya koyacak tedbirler alması ile iyi yönetim ilkelerinden hesap verilebilirlik, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine uygun davranması yönünde verilen tavsiye kararı kamu kurumlarının sözlü sınavına giren yüzbinlerce adayı etkilemektedir.
- Covid-19 tedbirleri kapsamında kamu personelinin karantinada geçirdiği süreler hakkında kamu kurumlarının uygulamalarında yeknesaklık sağlanması için gerekli düzenlemenin yapılması hususunda verilen tavsiye kararımız kamuda çalışan yaklaşık 5 milyon kişiyi ilgilendirmektedir.
- Adli Yardım Yönetmelik'in 7'nci maddesine "Adli yardım görevlendirmelerinde görevlendirilen avukata, ödemenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan avukatlık asgari ücret tarifesinde görevlendirmeye konu iş için belirlenen maktu vekâlet ücretinin ödeneceği" hükmünün eklenmesi konusunda verilen tavsiye kararımız yaklaşık 150 bin avukatı etkilemektedir.
- Engellilere ücretsiz ulaşım hakkı tanıyan ve özel toplu taşıma araçlarına gelir desteği ödemesini hüküm altına alan mevzuat ile büyükşehir belediyelerinin yetkisi düzenleyen kanun arasında uyumsuzlukların giderilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması hususunda verilen tavsiye kararımız yaklaşık 2 buçuk milyon engelli bireyleri ilgilendirmektedir.
- Sokak hayvanlarına ilişkin olarak gerekli düzenlemelerin yapılması konusunda verilen tavsiye kararımız tüm Türkiye'deki hayvan severleri ve sokak hayvanlarından zarar görmüş kişileri etkilemektedir.

- 5490 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı gereğince nüfus idaresi tarafından resen gerçekleştirilen maddi hataların düzeltilmesi, tamamlanması ve geri alınması işlemleri neticesinde, ilgililerin kusuru olmaksızın tapuda kimlik bilgileri düzeltme işlemlerinde tapu harcı ve döner sermaye ücretinden müstesna tutulması konusunda özelge veya genelge yayınlamak veya kanuni düzenleme çalışması yapmak suretiyle uygun göreceği bir yöntemle bu boşluğu doldurması amacıyla verilen tavsiye kararımız ülkemizdeki tüm bireyleri alakadar etmektedir.
- Çocuk tesliminin icra sisteminden çıkarılması, çocuğun birlikte yaşamayacağı ebeveyni ile sürekli ve düzenli bir ilişki kurabileceği “aile buluşma noktaları/ çocuk teslim merkezleri” benzeri birimler ihdas edilmesi konusundaki önerimiz ile boşanmaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacıyla “Aile Arabuluculuğu” sisteminin tartışılmasının sağlanması konusundaki önerimiz mahkemelerde açılan on binlerce boşanma davası taraflarını etkilemektedir.
- Fiilen ücretsiz izne ayrıldıkları halde, işverenleri tarafından bildirim ve/veya başvuru işlemleri yapılmayan işçilerin hak kaybı yaşamalarını önleyici tedbirlerin alınmasına yönelik olarak, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu’nun Geçici 24. Maddesi Kapsamında Yapılacak Nakdi Ücret Desteği Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar ’da değişiklik yapılması hususunda verilen önerimiz tüm işçileri alakadar etmektedir.
- Avukatlık stajı için staj kaydiye ücretine ilişkin barolar arasında bir uygulama birliğinin sağlanması hususunda verilen tavsiye kararımız tüm avukat adaylarını ilgilendirmektedir.
- Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Performans Yönetim Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar’ın “Performans ücretinin hesaplanması” başlıklı 9’uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan; “Kurumlar arası nakil veya istifa ederek Şirketimizden ayrılan personelin geçmiş dönemlere ait performans ücretleri ödenmez.” hükmünün değiştirilmesi yönünde verdiğimiz tavsiye kararımız ilgili şirkette görevli tüm personeli ilgilendirmektedir.
- Tahkim Kurulu ve PFDK yapısının tarafsız ve bağımsızlığını sağlayacak bir yapılanma yönünde gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması, Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların gerekçeli olması, mevcut gerekçelerin zenginleştirilmesi ve gerekçelerde somut olaya özgü kriterlerin belirlenmesi, uluslararası spor hukukunun esaslarına dikkat edilmesi, gerekçeli kararların yayımlanması yönünde verilen tavsiye kararı ve sonucunda TFF Statüsü’nde değişiklik yapılması tüm spor severleri etkilemektedir.

Yukarıda verilen rakamlar değerlendirildiğinde; bahse konu kararlarımızdan milyonlarca kişinin doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendiği görülmekte olup mağduriyet yaşayan bu kişilerin binde 1 ilâ binde 2’sinin yargı yoluna başvurma potansiyeli olduğu düşünüldüğünde Kamu Denetçiliği Kurumunun kararları ve faaliyetleri sonucunda yaklaşık 150 bin davanın açılmasının önüne geçildiği tahmin edilmektedir.

Netice itibarıyla daha nitelikli başvurular almak ve hak arama kültürünü yaygınlaştırmak adına çok çeşitli faaliyetlerde bulunan Kamu Denetçiliği Kurumunun dostane çözüm girişimleri ve verdiği kararlarla yargının iş yükünü hafifletme yönünde ülkemize katkısı tartışılmazdır. Bu kapsamda Kurumumuz;

- İyi yönetim ilkelerine uyulması yönünde verdiği öneriler ile idarenin iyi işleyişine katkıda bulunduğu gibi vatandaşın yönetime bizzatıhi katılımını sağlamış,
- Mevzuat değişikliği ile geniş kitleleri ilgilendiren problemlerin çözümüne katkıda bulunmuş,
- Bireysel nitelikteki başvurularda vatandaşın problemini doğrudan çözmekle kalmamış; aynı zamanda benzer durumdaki kişilerin de hukuki durumlarını açıklığa kavuşturmuş,
- Bilgilendirme talepleri kapsamında yapılan başvurularda ise vatandaşın sorununa çözüm bulmuş ve vatandaşa hukuki yardımda bulunarak ilgili yönlendirmeleri yapmıştır.

Dolayısıyla yukarıda örnek olarak verilen tavsiye kararlarından etkilenen kitle göz önüne alındığında Kamu Denetçiliği Kurumunun kararları ve faaliyetleri sonucunda yüzellibin davanın açılmasının önüne geçilmiştir.

Bölüm VII

2021

YILLIK RAPORU

BAŞVURULARA İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

Adalet, Milli Savunma ve Güvenlik
Ailenin Korunması
Bilim, Sanat, Kültür ve Turizm
Çalışma ve Sosyal Güvenlik
Çocuk Hakları
Eğitim-Öğretim, Gençlik ve Spor
Ekonomi, Maliye ve Vergi
Enerji, Sanayi, Gümrük ve Ticaret
Engelli Hakları ve Sosyal Hizmetler
İnsan Hakları
Kadın Hakları
Kamu Personel Rejimi
Kamu Personel Rejimi-1
Mahalli İdarelerce Yürütülen
Hizmetler
Mülkiyet Hakkı
Nüfus, Vatandaşlık, Mülteci ve
Sığınmacı Hakları
Orman, Su, Çevre ve Şehircilik
Sağlık
Ulaştırma, Basın ve İletişim

7. BAŞVURULARA İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

7.1. ADALET, MİLLİ SAVUNMA VE GÜVENLİK

“Adalet, milli savunma ve güvenlik” başlığı altında; cezaevlerinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunanların cezaevi şartları, cezaevi yönetimi ve personelinin tutum ve davranışları ile ilgili şikâyetleri, cezaevi müdürlükleri tarafından verilen disiplin cezaları, mahkûmların ailelerinin bulunduğu şehirdeki veya yakın bir şehirdeki cezaevine nakil talepleri, açık veya kapalı görüşlerde yaşanan sorunlara yönelik başvuruları, sağlık problemleri, ödül yönetmeliğinin uygulanması, COVID- 19 salgınından dolayı ceza infaz kurumlarında tedbirlerin artırılması, salgından dolayı tutuklu veya hükümlülerin tahliye edilme talepleri, şikâyetçilerin tarafı oldukları davaların bir an evvel sonuçlandırılması, mahkemelerce verilen kararların yeniden gözden geçirilmesi ile yeniden yargılanmasının sağlanması talepleri, mahkeme vekâlet ücretlerinin tahsil edilememesi, bilirkişilik taleplerinin reddedilmesi, uzlaştırmacılık sınavına katılamama, avukatların birtakım sıkıntılar yaşandığına dair başvurular, noter işlemleri ve icra işlemlerine yönelik başvurular incelenmektedir.

Özellikle bu başlık altında “ceza ve infaz kurumlarının faaliyetleri”ne ilişkin başvuru sayıları dikkat çekicidir. Nitekim, “adalet, milli savunma ve güvenlik” ana başlığı altında gelen başvuruların yaklaşık % 42’sini “ceza ve infaz kurumlarının faaliyetleri”ne ilişkin şikâyet başvuruları oluşturmaktadır. Yine, bu ana başlık altında yer alan; “adalet hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin faaliyetler” % 22, “bilgi edinme hakkı ve dilekçe hakkının kullanımının engellenmesi” % 18 oranıyla yer almaktadır.

7.1.1 Ceza ve İnfaz Kurumlarının Faaliyetleri

Tutuklu ve hükümlüler tarafından iletilen başvuruların çok önemli bir kısmını, ailelerine yakın bir ceza infaz kurumuna nakil talepleri oluşturmaktadır. Bunun yanında, tutuklu ve hükümlülerce; infaz kurumlarında verilen yemeklerin kalitesinin arttırılması, diyet/vejetaryen yemek sunulması, aileleri ve yakınları tarafından gönderilen giyim eşyalarının teslim edilmesi, sağlık hizmetlerinden yararlanma, nakillerde eşyaların ücretsiz taşınması, fazla tahsil edilen nakil giderlerinin iade edilmesi, süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma ve benzeri birçok farklı konuda şikâyetler KDK’ya iletilmektedir.

Genel anlamda, ceza infaz kurumunun şartlarının iyileştirilmesi ve ceza infaz kurumu görevlilerinin tutum ve davranışlarına yönelik talepler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, CPT (Avrupa İşkenceyi Önleme Konseyi) Tavsiye Kararları, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, ilgili yönetmelikler ve diğer meri mevzuat doğrultusunda incelenmektedir. Kurumumuzca yapılan incelemeler neticesinde, tutuklu ve hükümlülerin güvence altına alınan haklarına yönelik kısıtlamaların tespiti halinde tavsiye kararları verilmektedir.

Nitekim, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerle ilgili olarak, AIHS 3’üncü ve Anayasa 17’nci maddesi ile devlete, idare tarafından gerekli tıbbi bakım da dâhil olmak üzere, mahkûmun sağlık ve esenliğinin uygun şekilde güvence altına alınmasını sağlama pozitif yükümlülüğü getirilmiştir.

Bu bakımdan, hasta olan bir mahkûmun tutukluluk koşullarının, sağlığının korunmasını olağan ve makul hapsedilme koşulları bakımından güvence altına alıyor olması gerekmektedir. Hükümlü ve tutukluların sağlığını ve esenliğini güvence altına almak yükümlülüğü kapsamında, cezaevlerinde uygun beslenmenin sağlanmasının da Anayasa'nın 17'nci maddesi kapsamında kamu otoritelerinin pozitif bir yükümlülüğü olduğu, AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları ile kabul edilmektedir.¹

5275 sayılı Kanun'un 72'nci maddesi, Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 5'inci maddeleri; hükümlü ve tutukluların beslenmesini, Sağlık Bakanlığı ile birlikte belirlenen günlük kalori ihtiyacı ve bütçe imkânları da değerlendirilerek sağlanması hususunda kamu otoritelerine pozitif yükümlülük yüklemektedir.

7.1.1.1 Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Tutuklu ve Hükümlülerin Sağlıklı Beslenme Talepleri

Ceza infaz kurumlarında barındırılan tutuklu ve hükümlülerin sağlıklı beslenmeyle ilgili KDK'ya iletilen başvurularda; çeşitli rahatsızlıkları ve doktor raporu bulunmasına rağmen, tıbbi diyet doğrultusunda gerekli iâşenin sağlanmadığı², vejetaryen beslenmeye uygun menü verilmediği, sağlanan menü içeriğinin yeterli ve dengeli besinlerden oluşmadığı³ gibi hususlar şikâyet konusu edilmiştir.

KDK, bu tür başvurularla ilgili olarak, konunun muhatabı idarelerle yazışma yapmanın yanı sıra sağlık kuruluşlarından tıbbi görüş alarak incelemesini sürdürmektedir. Yapılan incelemeler neticesinde, AİHS 3'üncü ve Anayasa 17'nci maddesi ile 5275 sayılı Kanun'un 72'nci maddesi ve Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 5'inci maddelerine atıf yaparak, tıbbi diyet doğrultusunda gerekli iâşenin sağlanması⁴, vejetaryen tutuklu ve hükümlülerin menü planlamalarında menü içeriklerinin protein yönünden desteklenmesi ile besin çeşitliliğine önem verilmesi⁵ yönünde Adalet Bakanlığına tavsiyelerde bulunulmuştur.

Bu bağlamda, söz konusu Tavsiye Kararımız⁶ üzerine, Adalet Bakanlığının KDK'ya gönderdiği "...adı geçen bôbrek yetmezliğı nedeniyle Balıkesir Atatürk Şehir Hastanesi Diyetisyen Hekimi tarafından 04.05.2021 tarihi itibarıyla yeni bir diyet menü hazırlandığı ve uygulamaya konduğı" şeklindeki yazısıyla, KDK'nın sorun çözücü rolü bir kez daha öne çıkmıştır.

1 AİHM, Moisejevs/Litvanya, B. No: 64846/01, 15/6/2006, AYM, Şehmus Özsubaşı, B.No: 2013/2582, 3/3/2016

2 2021/7223 numaralı başvuru hakkında verilen 22.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/98952 numaralı başvuru hakkında verilen 12.04.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

3 2020/101386 numaralı başvuru hakkında verilen 24.05.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/6324 numaralı başvuru hakkında verilen 14.09.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

4 2021/7223 numaralı başvuru hakkında verilen 22.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/98952 numaralı başvuru hakkında verilen 12.04.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

5 2020/101386 numaralı başvuru hakkında verilen 24.05.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/6324 numaralı başvuru hakkında verilen 14.09.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

6 2020/98952 numaralı başvuru hakkında verilen 12.04.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

7.1.1.2 Çocuk Ceza İnfaz Kurumlarının Yaşam Koşullarına Yönelik Talepler

Öte yandan, KDK'ya, çocuk ceza infaz kurumlarının yaşam koşullarıyla ilgili de başvurular gelmektedir. Bu çerçevede, barındırılan çocuk tutuklu ve hükümlülerin kullanabilmeleri için kendilerine çamaşır ve kurutma makinesi tahsis edilmediği, bu durumda çocukların çamaşırlarını elde yıkayarak, çamaşır ipi ile kurutmak zorunda kaldıkları, çamaşırların kapalı ortamda kurutulması neticesinde meydana gelen nemin sağlığa zararlı bir ortama sebebiyet verdiği, ayrıca çamaşır ipi kullanımının güvenlik riski de oluşturduğu gibi iddialarla başvuru yapılarak; çocukların barındırıldığı kurumlarda kullanımlarına çamaşır ve kurutma makinesi tahsis edilmesi talep edilmiştir.⁷

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37'nci maddesinin b fıkrasında; “*Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.*”, aynı maddenin c fıkrası; “*Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır.*” düzenlemelerini içermektedir. Sözleşme'nin 2'nci maddesinde taraf devletlerin, sözleşmede yazılı hükümleri yetkileri altında bulunan her çocuğa, herhangi bir ayırım gözetmeden, uygulamak zorunda oldukları düzenlenmiştir. Sözleşme uyarınca kamusal ya da özel yardım kuruluşları, mahkemeler ve idari makamlar çocukları ilgilendiren tüm kararlarında onların yararına hareket etmek durumundadırlar.

Çocuklar hakkındaki cezaların ve güvenlik tedbirlerinin infazı 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun uyarınca yapılmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, suça sürüklenen çocukların “kurumda bakım” seçeneklerine alternatif bir dizi başkaca tedbirin devreye sokulmasını, tüm bu tedbirlerde çocukların içinde bulunduğu şartların göz önünde bulundurulmasını, işledikleri suçla orantılı bir şekilde her çocuğa insancıl biçimde, saygıyla ve her türlü zarardan korunmasını sağlayacak şekilde davranılmasını, bu çocukların hakkı olan eğitim, sağlık ve bakım hizmetlerinin gerektiği gibi temin edilmesini öngörmektedir. Bu bağlamda bakıldığında, çocukların incinebilirlikleri göz önünde bulundurularak, onların fiziki ve zihinsel bütünlüklerinin korunması ve esenliklerinin sağlanması devletin temel sorumluluklarındandır. Bu çocukların bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak ve kapatılma nedenlerine uygun çeşitli hizmetler olmalıdır. Tutulu bulunan çocukların uygun eğitim, sağlık, bakım ve boş zaman aktivitelerinden faydalanmalarını sağlayacak düzenlemeler olmalıdır.⁸

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “Hükümlünün barındırılması ve yatırılması” başlıklı 63'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında; “*Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ısı, ıslık, ısınma, havalandırma*

7 2021/2712 numaralı başvuru hakkında verilen 03.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

8 “Çocuklar ve Çocuk Adalet Sistemi: İyileştirmeye Yönelik Öneriler”, Thomas Hammerberg, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği, Strasbourg, 19 Haziran 2009, s.17-19.

ve hijyen sağlanacağı”, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in “Sağlığın Korunması ve Tıbbi Müdahaleler Hükümlülerin temizliği” başlıklı 95’inci maddesinde ise; “Hükümlülerin kişisel bakım ve temizliklerinin sağlanmasına yönelik tedbirler kurum idaresince alınacağı ve hükümlülerin barındırıldıkları odalarda gerekli sağlık ve hijyen kurallarına uymaları özendirileceği” düzenlenmiştir.

Yine, Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşyalar Hakkında Yönetmelik’in “Elektrikli Eşyalar” kenar başlıklı 9’uncu maddesi ile koğuş oda ve eklentilerinde bulundurulabilecek eşyalara yer verilmiş olup çamaşır ve kurutma makinesi izin verilen eşyalar arasında düzenlenmemiştir. Bunun yanında anılan Yönetmelik’in “Açık Ceza İnfaz Kurumları ve Çocuk Eğitimevlerinde Bulunacak Eşyalar” alt başlığının 16’ncı maddesi ile *“Açık ceza infaz kurumlarında ve çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin, bu eşyalara ek olarak, ceza infaz kurumunun güvenliğini tehdit etmemek ve kanunlara aykırı olmamak koşuluyla, cins ve miktarı idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen giyim, gıda ve diğer eşyalarını koğuş, oda ve eklentilerinde bulundurabileceği”* düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, KDK tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde, 5275 sayılı Kanun ile oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ısı, ısıtma, havalandırma ve hijyen sağlanacağı, yine anılan Yönetmelik ile hükümlülerin kişisel bakım ve temizliklerinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin kurum idaresince alınacağını düzenlendiği, Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kuralları ile de mahpusların giysilerinin temiz olacağı ve giysilerin uygun şartlarda tutulacağı, iç çamaşırların hijyenik şartların gerektirdiği sıklıkta değiştirileceğinin ve yıkanacağının düzenlendiği, çocukların giysilerini kendilerinin elde yıkaması giysilerin yeteri kadar temiz olmamasına, çamaşırların yeterli havalandırma bulunmayan ve nem oranı yüksek olduğu ortamlarda kurutulması hijyen ve sağlık açısından olumsuz etkilere neden olabileceği anlaşıldığından, özel durumları nedeniyle öncelikle çocukların barındırıldığı Çocuk Ceza İnfaz Kurumları, Çocuk Eğitimevleri ile Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının çocuklara tahsis edilen bölümleri olmak üzere, ceza infaz kurumlarının uygun bir bölümünün çamaşır yıkama alanı olarak tahsis edilmesi, bu alana ihtiyaç dahilinde makine alınması ile, ceza infaz kurum idarelerince belirlenecek program çerçevesinde ve idarenin gözetim ve denetiminde hükümlü ve tutuklulara bu yerden yararlanma imkanı verilmesine yönelik düzenleme ve mevzuat çalışmalarının hızlandırılması gerekliliği hususları ilgili idareye vurgulanmıştır.⁹

Nitekim, KDK’nın bu yaklaşımı üzerine, Adalet Bakanlığı tarafından söz konusu sorunun çözümü noktasında; tüm ceza infaz kurumlarımızda çamaşır yıkama ve kurutma alanları oluşturularak hükümlü ve tutukluların kullanımına sunulduğu, dolayısıyla çocuk hükümlü ve tutukluların da söz konusu çamaşır yıkama ve kurutma alanından istifade edebildiği şeklinde KDK’ya bildirim yapılmıştır.

9 2021/2712 numaralı başvuru hakkında verilen 03.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

7.1.1.3 Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Tutuklu ve Hükümlülerin Süreli veya Süresiz Yayınlarına Erişimi

Diğer yandan, tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlarına ulaşabilmesi, bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altında olup, bu kapsamda ceza infaz kurumlarında tutuklu ya da hükümlü olarak bulunan başvuranlara gönderilen süreli yayın şeklindeki yazılı dokümanların onlara verilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir.¹⁰

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kararında, hukuka uygun bir şekilde tutuklu bulundurulanan kimselerin, özgürlük hakkı dışında Sözleşme ile güvence altına alınmış olan bütün temel hak ve özgürlüklerinden faydalanmaya devam ettiklerini vurgulamıştır.¹¹ AİHM, hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Sözleşme kapsamında koruma altında olduğunu belirtmiştir.¹² AİHM ayrıca, hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü de içerdiğini vurgulamıştır. AİHM'e göre bir gazetenin bazı sayılarının ceza infaz kurumu idaresince hükümlü ve tutuklulara verilmemesi bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğüne yapılan bir müdahaledir.¹³

Mahpusların süreli ve süresiz yayınlarına ulaşma yollarından birini teşkil eden “kargo yoluyla ya da ziyaretçiler tarafından” temin edilmesi Bakanlık tarafından kısıtlanmışsa da, burada önemli olan husus mahpusun bilgiye ulaşmasıdır. Bilgiye ulaşma yollarından biri kapatıldığı takdirde, özellikle kütüphane kaynağı ve mahpus tarafından ücreti ödenerek kurumca satın alma yolunun güçlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim süreli ve süresiz yayınlar asla ve asla ikamesi olmayan eşyalardan olup, birebir aynı eserin temin edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar idare, kurumun dergi taleplerini karşılayan bayide bahsi geçen dergilerin bulunmaması nedeniyle dergi talebinin karşılanamadığı yönündeki gerekçe öne sürse de bu durum mahpusların bilgiye erişme yani ifade özgürlüğünü zedelemektedir. Bu sebeplerle, ifade özgürlüğü kapsamında kalan bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü teminen, talep edilen süreli ve süresiz yayınların ceza infaz kurumu tarafından temin edilmesi gerektiği KDK tarafından değerlendirilmiştir.¹⁴

7.1.1.4 Cezaevi Nakil Talepleri

Ceza infaz kurumlarında barındırılan tutuklu ve hükümlülerin nakil talepleri 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 53-58 maddeleri, Adalet Bakanlığının 05.06.2015 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konulan 167 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsis, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu Genelge

10 AYM, B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 28-29.

11 Velez v. Bulgaristan, Başvuru No: 16032/07, § 30; Hirst v. Birleşik Krallık (No. 2), B. No. 74025/01, § 69; Arslan/Bingöl v. Türkiye, B. No. 47121/06, 13988/07 ve 34750/07, § 55 .

12 Yankov v. Bulgaristan, B. No: 39084/97, 11/12/2003, § 126-145; Tapkan ve diğerleri v. Türkiye, B. No: 66400/01, 20/9/2007, § 68; Mesut Yurtsever ve diğerleri v. Türkiye, B. No: 14946/08, 20/1/2015, §§ 101.

13 Mesut Yurtsever ve diğerleri v. Türkiye, B. No: 14946/08, 20/01/2015, § 101 ve 102.

14 2020/93756 numaralı başvuru hakkında verilen 09.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

hükümleri, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Tavsiye Kararları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1988 tarihli ve 43/173 sayılı kararıyla kabul edilen, "Herhangi Bir Şekilde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunmasına İlişkin Prensipler Bütünü"nün "Aile mensupları ve dış dünya ile iletişim kurma hakkı" başlıklı 19'uncu maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8'inci maddesi kapsamında değerlendirilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerce yapılan başvuruların önemli bir kısmını, ailelerine yakın bir ceza infaz kurumuna nakil talepleri oluşturmaktadır. Nakil taleplerinin reddedilmesi durumunda, idare tarafından öne sürülen temel gerekçe ceza infaz kurumlarında yaşanan kapasite aşımı sorunudur. Nakil taleplerinin karşılanmasında ilgili kişilerin aile ve özel hayatına saygı hakkı ile diğer tutuklu ve hükümlülerin hakları arasında adil bir denge sağlanması gereklidir. Bu bağlamda diğer tüm tutuklu ve hükümlülerin haklarına müdahale yaratması nedeniyle kapasite aşımı sorunu, nakil taleplerinin reddedilmesinde haklı bir gerekçe teşkil edebilecektir.

Öte yandan, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin; aile birliği, eğitim ve benzeri sebeplere bağlı olarak başka bir ceza infaz kurumuna nakil talepleri de yoğun bir şekilde KDK'ya gelmektedir.

7.1.1.4.1 Aile Birliği Nedenine Bağlı Nakil Talepleri

KDK'ya gelen cezaevi nakil talepleri ağırlıklı olarak, aile birliği nedenine bağlı nakil taleplerinden oluşmaktadır. Nakil taleplerinin karşılanmasına ilişkin idarenin gerekçesi ise kapasitenin üstünde mahkum barındırılmasından kaynaklı ceza infaz kurumlarındaki doluluk oranları şeklinde olmaktadır.

KDK, bu tür başvurularla ilgili olarak; hükümlülerin ailelerine yakın ceza infaz kurumunda barındırılmaları, ceza infaz kurumlarının kapasitesi ve hükümlülerin yerleştirilmelerinde dikkat edilmesi gereken diğer hususlar nedeniyle maddi olarak her zaman uygun olmaması, aileye yakın talep edilen ceza infaz kurumlarının ise kapasitesinin oldukça dolu olduğu hususları göz önünde bulundurulduğunda, idarenin bu yöndeki gerekçesi makul karşılanmaktadır.

Ancak, ceza infaz kurumlarının kapasite durumu sürekli değişiklik gösterebildiğinden, nakil koşulları taşınması kaydıyla (disiplin cezası almamış olması ya da kaldırılmış olması, nakil giderlerini peşin ödemeyi kabul etmeleri gibi) nakil talep edilen ceza infaz kurumlarının halihazırda kapasitelerinin üzerinde dolu olması nedeni ile nakli sağlanamamış olsa da Covid-19 salgını kapsamında alınan tedbirlerin kaldırılmasını takiben, nakil koşulları taşınması kaydıyla, nakil talep edilen kurumlarda boşalma olması yahut aileye daha yakın illerde duruma uygun ve kapasitesi müsait kurumların bulunması durumunda nakil taleplerinin idarece yeniden değerlendirilmesi yönünde Adalet Bakanlığına tavsiyelerde bulunmaktadır.¹⁵

¹⁵ 2021/11687 numaralı başvuru hakkında verilen 20.09.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/10600 numaralı başvuru hakkında verilen 02.11.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/10353 numaralı başvuru hakkında verilen 10.11.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

7.1.1.4.2 Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Aile Üyeleri ile Çocuğu Olan Tutuklu ve Hükümlülerin Nakil Talepleri

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin bazıları, başka bir ceza infaz kurumunda bulunan aile üyesinin yanına nakil talebinde bulunabilmektedir. Bu türden tutuklu ve hükümlülerin aile birliğinin ve iletişiminin sağlanmasına yönelik talepleri KDK tarafından incelenmekte ve tavsiye kararları verilmektedir.

Kurumumuz bu tür başvurularla ilgili olarak incelemesinde; idarelerin hükümlülerin insan onuruna yaraşan maddî ve manevî koşullar altında cezalarını çekmesini temin etme yükümlülüğü bulunduğu, bu kapsamda aile hayatına saygı gösterme hakkının ve çocuğun yüksek yararının korunması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği, ayrıca farklı illerde bulunan ceza infaz kurumlarında kalan eşlerin, hem birbirleri ile iletişim yönünden hem de aileleri ile iletişim yönünden, diğer mahpuslara oranla son derece dezavantajlı oldukları hususuna vurgu yapmaktadır.

Bu çerçevede, devletin, hükümlü ve tutukluların özellikle yakın derecedeki aile bireyleriyle temasını devam ettirecek önlemleri alması yönünde pozitif yükümlülüğünün olduğu husus KDK tarafından idareye hatırlatılarak, aile hayatına saygı hakkının gereklerinin mümkün olan ilk fırsatta yerine getirilmesi ve çocuk-ebeveyn bağının devaminin sağlanması yönünde idareye tavsiyelerde bulunmaktadır.¹⁶

7.1.1.4.3 Eğitim Nedeniyle Nakil Talepleri

Ceza infaz kurumunda barındırılan hükümlü ve tutukluların bir diğer nakil gerekçesi, eğitim nedeniyledir. Özellikle Covid-19 Pandemisiyle birlikte, online olarak derslere ve sınavlara katılma amacıyla cezaevi idaresinden talep edilen internet hizmetinin karşılanmadığı gerekçesiyle, okula yakın ceza infaz kurumlarına nakil talepleri, başvurular tarafından gerekçe olarak öne sürülmektedir.

5275 sayılı Kanunun 53'ncü maddesi kapsamında; hükümlü ve tutukluların eğitim, öğretim nedeniyle başka bir kuruma nakledilmeyi talep hakkı mevcut olmakla birlikte, talebin yerine getirilebilmesi için aynı Kanunun 54'üncü maddesi kapsamında yer alan ve 167 sayılı Genelge ile bu maddeye eklenen şartların da mevcudiyeti aranmalıdır. Nitekim, Adalet Bakanlığının 05.06.2015 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konulan 167 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu Genelgesinin "Eğitim ve Öğretim Nedeniyle Nakil" başlıklı 19'uncu maddesinde hükümlülerin eğitim öğretim nedeniyle nakillerinin yapılabilmesi için gereken hususlar düzenlenmiş olup, talep edilen kurumda yer, kapsama gücü ve sınıfının uygun bulunması da gereken şartlar arasında sayılmıştır.

Bu çerçevede, nakil talep edilen yerlerde kapasitesinin oldukça dolu olması, Covid-19 pandemisi nedeniyle alınan tedbirler kapsamında hükümlü ve tutukluların nakillerinin geçici olarak durdurulması hususları göz önünde bulundurulduğunda, idarenin nakil taleplerini ret gerekçesi makul karşılanabilmektedir.

¹⁶ 2021/11458 numaralı başvuru hakkında verilen 22.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/294 numaralı başvuru hakkında verilen 29.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

Ancak, KDK'nın bu yöndeki başvurularla ilgili bakışı; ceza infaz kurumunda barındırılan hükümlü ve tutukluların, barındırıldığı kurum ile öğrenci olduğu okul arasındaki mesafe, geçici sevk masrafları gibi etkenler dikkate alındığında, okulda öğrenci statüsünün devam etmesi ve nakil koşullarının sağlanması kaydıyla Covid-19 pandemisi kapsamında alınan tedbirlerin kaldırılmasını takiben, nakil talebinin idarece yeniden değerlendirilmesi şeklinde olmuştur.¹⁷

7.1.2 Adalet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Faaliyetler

Adalet, milli savunma ve güvenlik başlığı içerisinde yer alan adalet hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin faaliyetler alt alanında mahkeme kararlarının uygulanmaması başta olmak üzere, çoğunlukla vatandaşların Adalet Bakanlığı ve kamu hizmeti veren özel hukuk tüzel kişisi statüsünde olan baroların taraf olduğu işlemlere ilişkin başvurularının incelendiği bir alandır.

Bu alanda gelen başvurular; mahkemelerce hükmedilen tazminat bedellerinin, vekalet ücretinin, yargılama giderlerinin ödenmemesinden kaynaklı uyuşmazlıklar, Adalet Bakanlığı tarafından uygulanan uzlaştırmacı sınavına katılma, konkordato komiserliği listesine kaydolma, arabuluculuk bilgi sisteminde haksız yere eklenen puanın silinmesine ilişkin uyuşmazlıklar ve barolar nezdinde adli yardım, staj kaydiye ücreti ve baro girişi keseneği alınmasına ilişkin hususlarda yaşanan uyuşmazlıklar olarak sıralanabilir.

7.1.2.1 Mahkeme Kararlarının İdare Tarafından Uygulanmaması

İdarenin mahkeme kararlarına uygulamadığına yönelik şikâyetler KDK'ya gelmekte ve KDK tarafından bu başvurular titizlikle incelenmektedir.

Bilindiği üzere, Anayasa'nın değiştirilemeyecek hükümlerinden olan “*Cumhuriyetin Nitelikleri*” kenar başlıklı 2'nci maddesi gereği Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devleti; evrensel hukuk kurallarını üstün tutan, koymuş olduğu hukuk kurallarıyla vatandaşlarının hak ve özgürlüklerini koruyan ve en başta kendisini bu hukuk kurallarıyla bağlı tutan vatandaşlarına hukuki güvenlik sağlayan, yasama ve yargı organının işlem ve eylemlerinin hakim güvencesine sahip hakimlerden oluşan bağımsız mahkemeler tarafından denetlenebildiği, aynı zamanda idarenin mali olarak da sorumlu tutulabildiği devlettir. Hukuk devletinin gereği olarak, idari makamların işlem ve eylemlerine karşı yasalarla öngörülmüş siyasal ve yönetsel denetim yollarının açık olması ve idari kuruluşların görevlerini yerine getirirken hukuka, kanunlara ve çağdaş hukukta evrensel olarak kabul görmüş ilkelere de uygun hareket etmek zorunda olması, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olması hukuk devletinin bir gereğidir.¹⁸

Hukuk devletine vurgu Anayasa Mahkemesinin kararlarında da yapılmaktadır. Anayasa Mahkemesine göre hukuk devleti “*insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri*

17 2021/8713 numaralı başvuru hakkında verilen 09.09.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/3409 numaralı başvuru hakkında verilen 12.02.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/9083 numaralı başvuru hakkında verilen 01.11.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

18 Ahmet Nohutçu, “İdare Hukuku”, Savaş Yayınevi, Ağustos 2012, s. 36-45.

koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.” şeklinde yorumlanmıştır.¹⁹

Öte yandan, idare, eylem ve işlemlerinde kanunun çizdiği sınırlar içerisinde kalmak zorundadır. Anayasanın 8'inci maddesinde bu husus yürütme yetkisi ve görevi Anayasa ve Kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir denilerek ifade edilmiştir.²⁰

Bu çerçevede, yasama ve yürütme organları ile idareler, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından verilmiş kararlar hiçbir suretle değiştirilemeyeceği gibi idareler de bu kararların yerine getirilmesini geciktiremez.

Kanun koyucu, Anayasa'nın 138 ve İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28'inci maddesi ile yargı kararlarının ne olursa olsun uygulanmamasından idareyi sorumlu tutmuş ve idarenin yargı kararlarını uygulaması hususunda idareye anayasal ve kanuni bir zorunluluk yüklenmiştir. Dolayısı ile idarenin kararı uygulama yükümlülüğü devam ettikçe, yargı kararının uygulanmamasından doğan sorumluluğu da devam edecektir.²¹

Bu bağlamda, mahkeme ilamına dayalı icra takibine rağmen hükmedilen bedellerin ödenmediği, kamu mallarının haciz edilemezliğine dayalı kanun hükümlerine dayanarak ödemediğinden bahisle, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği ileri sürülen bir davada Anayasa Mahkemesi “*mahkemeye erişim hakkının adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olduğu ve bir uyumsuzluğu mahkeme önüne götürme, mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsadığını*” ifade ederek, yargı kararlarının uygulanmasını “mahkemeye erişim hakkı” kapsamında değerlendirmiş, ayrıca Devletin bir kurumunun aleyhinde verilen nihai ve bağlayıcı mahkeme kararı ile ortaya konulan borcunu ekonomik kaynak yokluğunu ileri sürerek makul sürede ifa etmekten kaçınamayacağı, bunun adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğuracağını açıkça ifade etmiştir.²²

Öte yandan, hizmet kusuru; idarenin yürüttüğü bir hizmetin kurulmasında, düzenlenmesinde ve işleyişindeki bozukluk ve aksaklık olup, asli ve birinci derecede bir sorumluluk nedenidir. Hizmet kusurunun bulunması durumunda idareyi sorumlu tutmak için başkaca bir neden aramaya gerek yoktur. Hizmet kusuru uygulamada üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan hizmetin kötü işlemesi; hizmetin beklenen özen, dikkat ve kalitede yapılmaması, hizmetin gereği gibi yürütülmemesidir. Dolayısı ile idarenin konuyla ilgili hukuk kurallarına, oturmuş makul uygulamalara uymaması veya hizmetin gereklerini nesnel ölçüler içinde gözetmemesi, hizmeti beklenen dikkat ve özeni göstermeden yapması, hizmet personeli üzerinde nezaret ve denetlemenin

19 Anayasa Mahkemesi E.2013/44, K.2013/59, Resmi Gazete Tarihi: 02.05.2013.

20 Kemal Gözler- Gürsel Kaplan İdare Hukukuna Giriş Ekin Basın Yayın Dağıtım Ağustos 2017, s.28.

21 2017/5018 numaralı başvuru hakkında verilen 24.10.2017 tarihli Tavsiye Kararı.

22 Anayasa Mahkemesi'nin 03.04.2014 tarih ve 2013/711 sayılı Bireysel Başvuru Kararı.

gereğince yapılmamış olması durumlarında hizmetin kötü işlediği ve hizmet kusuru esasına göre de idarenin sorumlu olduğu kabul edilmektedir.²³

KDK'nın bu noktadaki amacı, kendisine hizmet için var olan, ancak kendisinden güçlü olan kamu idaresi karşısında, bireyin haklarının insan onuruna yakışır şekilde korunmasına katkı sağlamaktır.

KDK, ikna gücüne dayalı arabuluculuk ve uzlaştırıcı rolü ile tavsiye kararına gerek kalmaksızın sorunlara çözüm bulmakta ve dostane çözüm kararlarıyla vatandaşın adalete hızlı erişiminin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Nitekim, son yıllarda KDK'nın sorun çözme yeteneğinin %80 oranına çıkması, başarısının bir göstergesidir.

Öte yandan, KDK bahse konu bu arabuluculuk ve uzlaştırıcı rolünü daha belirgin hale getirmek çabasıyla inceleme aşamasında, çözümü geciktirmemek için, öncelikle şikâyetin en kısa sürede nasıl sonuçlandırılacağına ilişkin bir değerlendirme yapmaktadır. Söz konusu şikâyetin herhangi bir yazışmaya yer verilmeden çözülebileceği kanaatine varılırsa, ilgili idare ile (telefonla veya bizzat) görüşmeler yapılmaktadır. Yapılan görüşmelerde şikâyet konusu olayla ilgili bilgi verilip, ilgili idareden çözüm için işlem tesis etmesi istenmektedir. İlgili idare, şikâyet konusu olayı çözüme kavuşturması halinde Kurumla irtibata geçerek konunun çözüme kavuşturulduğunu bildirmektedir. Böylece, Ombudsmanlık sisteminin temelindeki 'uzlaşma ve arabuluculuk pratiği' hızlı ve etkin bir şekilde hayata geçirilmiş olmaktadır.

KDK'ya gelen, idarelerce mahkeme kararlarının uygulanmadığı iddialarına ilişkin şikâyetler için öncelikle aleyhine hüküm verilen idare ile hızlı bir şekilde irtibata geçilerek, mevzuat kapsamında yapılabileceklerle ilişkin bilgi ve belgeler talep edilmektedir.

Bu çerçevede, idarelerce mevzuat kapsamında yapılan değerlendirmeler neticesinde gerekli ödemeler yapıp birçok dosya dostane çözüme kavuşturulmaktadır. ²⁴

Dostane yolla çözüme kavuşturulamayan başvurularla ilgili olarak ise tavsiye kararları verilmektedir.²⁵

Kararlarda KDK tarafından özellikle;

- Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olması, hukuk devleti ve Anayasa'nın 8'inci maddesi hükmü gereğince, idari makamların görevlerini yerine getirirken hukuka, kanunlara ve çağdaş hukukta evrensel olarak kabul görmüş ilkelere de uygun hareket etmek zorunda olması,

23 Zehra Odyakmaz, Ümit Kaymak, İsmail Ercan, "Anayasa Hukuku- İdare Hukuku", On İki Levha Yayıncılık, 15. Baskı, İstanbul, Ağustos 2012, s. 412- 417.

24 2021/12037 numaralı başvuru hakkında verilen 12/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/12817 numaralı başvuru hakkında verilen 12.10.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı.

25 2021/8478 numaralı başvuru hakkında verilen 09.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/11268 numaralı başvuru hakkında verilen 26.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/8481 numaralı başvuru hakkında verilen 02.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/10443 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

- Anayasa'nın 138'inci ve İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28'inci maddesi hükmü gereği idarelerin, bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından verilmiş kararların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği, yargı kararlarının uygulanmasının “mahkemeye erişim hakkı” kapsamında değerlendiren ve Devletin bir kurumunun aleyhinde verilen nihai ve bağlayıcı mahkeme kararı ile ortaya konulan borcunu ekonomik kaynak yokluğunu ileri sürerek makul sürede ifa etmekten kaçınamayacağı,
- Bu durumun adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğuracağına yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarının olduğu,
- Söz konusu yargı kararının gereğinin gecikmeli yapılmasının hizmet kusuru olduğu ve Anayasa'nın 125'inci maddesinde belirtilen “*İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı da ödemekle yükümlüdür.*” hükmü gereğince, idare tarafından mahkeme kararının gereği gibi ifa edilmemesinin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı,

değerlendirmeleri yapılmaktadır.

Örneğin, KDK'ya yapılmış başvuruda, Hakkari Asliye Hukuk Mahkemesi'nin (...) karar sayılı ilamı neticesinde tazminat ödemesine karar verildiği, söz konusu kararın kesinleştiği, Hakkari İcra Müdürlüğü'nün (...) sayılı dosyası ile takibe konulduğu, fakat idare tarafından herhangi bir ödemenin yapılmadığı belirtilerek; icra dosya borcunun ödenerek mağduriyetin giderilmesi talep edilmiştir.

Şikâyet başvurusunun çözüme kavuşturulması amacıyla Hakkari Belediye Başkanlığı ile yapılan yazışmalar neticesinde, İdare tarafından, söz konusu alacağın, şikâyet konu kamulaştırma işleminden Hakkari Belediyesi'nin (...) tarihli ve (...) sayılı encümen kararıyla vazgeçme kararı alındığı, parselde hissedar olan maliklerden bir diğeri tarafından kamulaştırma bedelinin ödenmesi talebiyle açılan davanın yargılama sürecinin devam ettiği ve ödenek bulunmadığı gerekçesiyle icra dosyasına ödemenin yapılamadığı anlaşılmıştır.

KDK tarafından yapılan değerlendirme neticesinde de söz konusu yargı kararının gereğinin gecikmeli yapılmasının hizmet kusuru olmasına ve Anayasa'nın 125'inci maddesinde belirtilen “*İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı da ödemekle yükümlüdür.*” hükmüne atıf yapılarak, idare tarafından mahkeme kararının gereği gibi ifa edilmemesinin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı kararına varılmıştır.²⁶

7.1.3 Bilgi Edinme Hakkı ve Dilekçe Hakkının Kullanımının Engellenmesi

Türk hukukunda dilekçe ve bilgi edinme hakkı, T.C. Anayasası'nın “Siyasi Haklar ve Ödevler” başlıklı dördüncü bölümünün 74'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına ve herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

26 2020/98552 numaralı başvuru hakkında verilen 29.03.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

Anayasal koruma altında olan dilekçe ve bilgi edinme hakkı, yasal düzeyde ise 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile düzenlenmiş ve söz konusu hakların kullanılma biçimleri belirlenmiştir.

Ayrıca, bilgi edinme hakkına ilişkin olarak, Anayasa'nın 26'ncı maddesinde, herkesin, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu, bu hürriyetin resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsadığı belirtilerek, bilgi edinme hakkının düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin bir parçası olduğu ortaya konulmuştur.

Uluslararası hukukta bilgi edinme hakkının korunma yollarına bakıldığında ise; 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19'uncu maddesinde, *"herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğü hakkı olduğu, bu hakkın düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kıldığı"* belirtilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İfade özgürlüğü" başlıklı 10'uncu maddesinde de benzer bir anlatım kullanılarak, *"herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu, bu hakkın, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de" kapsayacağı* ifade edilmiştir. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi'nin 11'inci maddesi ise, *"herkesin, ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu, bu hakkın, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ulusal sınırlarla kısıtlanmaksızın bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve bunları ulaştırma özgürlüğünü içerdiğini"* düzenlenmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere, Anayasa, yasa ve uluslararası metinler ile yüksek koruma sağlanan bilgi edinme hakkı, idarelerin kamu hizmetlerini yürütürken kullandığı kamu gücüyle vatandaşın üstün konumda olması karşısında ve -ilgili Kanun'da da belirtildiği üzere-, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan ilkeler gereğince, kişilere idarenin eylem, işlem ve kararlarından bilgi sahibi olma imkânı vermektedir.

Günümüzde değişen yönetim ilkeleri gereğince idarelerden; eylem, işlem ve kararlarında şeffaflık, hesap verilebilirlik, dürüstlük, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması gibi iyi yönetim ilkelerine uygun davranmaları beklenmektedir. Özellikle idarenin şeffaflığı ilkesi yönetilenlerin işleyen idari mekanizmaya katılımı açısından oldukça önemli olup, yönetilenler söz konusu katılıma anayasal güvenceye sahip bilgi edinme hakkı aracılığıyla erişebilecektir.

Vatandaşlar bu hakkın kullanılmasıyla sahip olunan bilgiler aracılığıyla, daha aktif ve bilinçli şekilde demokratik katılım sağlayabilecek, bu yolla idareleri denetleyebilecek, idarenin hatalı eylem, işlem ve kararlarının düzeltilmesini sağlayabilecektir. Bu yönüyle bilgi edinme hakkının, demokrasinin hayata geçirilmesinde oldukça önemli bir unsur olduğu görülmektedir.

Dilekçe hakkı ise; hukuk devletinin gereklerine uygun olarak, Türk vatandaşlarının ve Türkiye'de ikamet eden yabancılar için karşılıklılık esası gözetilerek kendileriyle veya

kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında TBMM'ye ve yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkını içermekte olup aynı zamanda hak arama özgürlüğü ve Anayasa'da aynı madde içerisinde düzenlendiği bilgi edinme hakkıyla da yakın ilişki içerisinde.

Yasa koyucu tarafından dilekçe hakkının gereği gibi kullanımına özel önem atfedildiği ve bu hakkın kullanımının ceza hukuku normları ile koruma altına alındığı görülmektedir. Buna göre; Türk Ceza Kanunu'nun 121'inci maddesinde, kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına verdiği dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın kabul edilmemesi halinde, fail hakkında altı aya kadar hapis cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere dilekçe hakkının kullanılması yasa koyucu tarafından da oldukça önemli bir hak olarak görülmüş ve ceza hukuku alanında da hakkın kullanımının engellenmesi bir suç fiili olarak tanımlanmıştır.

Gerçekten de dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkı gibi demokratik bir hukuk devletin vazgeçilmez parçası olup, hak arama özgürlüğünün de bir yansımasıdır. Kişinin istek ve şikâyetlerini yönetime iletmesi ve idarelere dilekçeler hakkında belli bir süre içerisinde cevap verme ödevi yüklemesiyle keyfiligi önleyici bir niteliğe sahiptir. Bu hakkın etkin bir şekilde kullanılması, yalnızca vatandaşların ilgili mercilere dilek ve şikâyetlerini iletip çözüme kavuşturma amacını yerine getirmekle kalmaz; aynı zamanda idarelerin de mevcut idari işleyişten kaynaklanan dilek ve şikâyetlerden haberdar olmasına ve gerektiğinde söz konusu işleyişte değişikliklere gidebilmesine imkan tanır.

Bilgi edinme hakkının usul ve esasları, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda düzenlenmiş, Kanun'un 4'üncü maddesinde Anayasa'da yer alan herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu amir hükmü tekrarlanmıştır. Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bu Kanun'da yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.

Kanun'un temel amacı açısından serbesti kural olmakla birlikte, 4982 sayılı Kanun kapsamındaki bir bilgi edinme başvurusu bu Kanun'un getirdiği bir istisnaya dayanılarak reddedilebilecektir. Bilgi edinme hakkının istisnaları Kanun'un 15 ilâ 27'nci maddeleri arasında tahdidi olarak sayılmıştır. Kanun'da yer alan bu istisnalar, yargı denetimi kapsamındaki işlemler, devlet sırrına, ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, idari ve adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi ve belgeler, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliği, ticari sır, fikir ve sanat eserleri, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerden oluşmaktadır.

Kanun'da yer alan bu istisnaların somut olarak belirlenmesi, bilgi edinme hakkının kullanımının temel amacının belirlendiği, Kanun'un 1'inci maddesinde yer alan “demokratik ve şeffaf” yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır.

Dilekçe ve bilgi edinme hakkı, kişilerce idarelere yöneltildiğinden ve idareleri belli ödevlerle yüklediğinden, idarelerin dilekçe hakkının kullanılmasını ve bilgi edinme hakkını engelleyen eylem, işlem, tutum ve davranışları hakkında Kurumumuza da şikâyet başvuruları yapılmaktadır.

KDK'ya yapılan başvurular kişisel²⁷ bir talebe yönelik olabildiği gibi genel meseleler²⁸ hakkında da olabilmektedir. KDK'nın bu yöndeki başvuruları incelemesindeki temel yaklaşımı; demokratik hukuk devletinin bir gereği olan bilgi edinme hakkının, yasanın belirlediği çerçeve içerisinde idareler tarafından karşılanması ve sorunun dostane yolla çözümü için rehber olma şeklindedir.

Nitekim, bilgi edinme talepli başvuruların önemli bir kısmının KDK'nın girişimleri neticesinde dostane yolla çözüme kavuşturulduğu söylenebilir.²⁹ Bu durum, Kurumumuzun uyumazlığın dostane yolla çözümü yönünde incelemelerini ön planda tutmakta gayretini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, kararlarıyla idarelere rehber olma yanında tarafları uzlaşma noktasında birleştirerek çözümün bir parçası da olmaktadır.

Özel Hayatın Gizliliği Çerçevesindeki Bilgi Edinme Talepleri

KDK'ya gelen başvurularda, bilgi edinme taleplerine idarelerin çoğunlukla, 4982 sayılı Kanun'da yer alan istisnai durumları gerekçe gösterdiği görülmüştür. Bunun yanında, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na atıfla kişisel veri, özel hayatın ihlali gibi gerekçelerin de öne sürüldüğü tespit edilmiştir.³⁰

Ancak, KDK tarafından yapılan incelemelerde, idarelerin bu yaklaşımının hukuka uygun olmadığı değerlendirilmediği yapılmakla birlikte, bazı başvurularda idarenin gerekçelerinin olduğu değerlendirilmiştir. Örneğin, hekimlere ait Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigorta Poliçelerinin talep halinde zarar gören hak sahipleri, mirasçılar ve bunların avukatları ile derhal paylaşılması şeklindeki bir taleple ilgili olarak Kurumumuzca yapılan değerlendirmede; bu bilginin üçüncü kişilerle paylaşılmasının hem 4982 sayılı Kanun'un 21'inci maddesindeki özel hayatın gizliliğini hem de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 8'inci maddesindeki kişisel verilerin, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın aktarılmasına hükümlerine aykırılık teşkil edeceği kanaatine varılmıştır.³¹

Öte yandan, KDK'ya idari soruşturmaların içeriği ve sonuçlarına ilişkin bilgi ve belge taleplerini içeren başvurular geçmişte olduğu gibi bu yıl da gelmektedir. Bu tür başvurularda, 4982 sayılı Kanun'un bilgi edinme hakkının sınırlarını oluşturan istisnai hükümler arasında yer almasa bile bahse konu bilgi ve belgelerin başvuranlarla

27 2021/1923, 2021/1939, 2021/6449, 2021/10787, 2020/96140, 2021/10898, 2021/6623, 2021/7313 numaralı başvurular.

28 2021/6316, 2021/17361, 2021/7280, 2020/103728, 2020/99518, 2021/17174 numaralı başvurular.

29 2020/96787 başvuru numaralı ve 04.01.2021 tarihli, 2021/4380 başvuru numaralı ve 30.03.2021 tarihli, 2021/19094 başvuru numaralı ve 10.11.2021 tarihli, 2021/10813 başvuru numaralı ve 28.10.2021 tarihli, 2021/17354 başvuru numaralı ve 12.10.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları.

30 2021/1373 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

31 2021/1923 numaralı başvuru hakkında verilen 12.04.2021 tarihli Ret Kararı.

paylaşılmadığı tespit edilmiştir. KDK'nın bu yöndeki başvurularla ilgili yaklaşımı; kişisel verilerin ve özel hayatın ihlali sağlanmadan, soruşturma raporlarının, 4982 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi uyarınca üçüncü şahıslara ait kimlik bilgileri ile kimliklerin tespitine imkân veren her türlü bilginin çıkartılması veya karartılması suretiyle söz başvuru sahiplerinin erişimine sunulması şeklindedir.³²

Toplumun Genelini İlgilendirebilecek Nitelikteki Bilgi Edinme Talepleri

Diğer yandan, bazı bilgi edinme başvurularında, idarelerin ellerinde olan bilgi ve belgeleri başvuranlarla paylaşmadıkları tespit edilmiştir. KDK, bu yöndeki başvurularla ilgili olarak yaptığı incelemelerde, idarenin görevi gereği elinde olması gereken bilgilerden olan ve 4982 sayılı Kanun'un istisna hükümleri arasında kalmayan istatistiki bilgilerin talep edenlerle paylaşılması noktasında gerekli hassasiyetin gösterilmesi şeklinde kanaat bildirmektedir. Özellikle toplumun genelini ilgilendirecek meselelerde, idarelerden daha katılımcı bir anlayış sergilemeleri ve bu yöndeki bilgi edinme başvurularını reddetmemeleri beklenmektedir.

Somutlaştırılması açısından, toplumun korunmaya muhtaç kesimini oluşturan çocuklarla ilgili konuların, toplumu doğrudan ilgilendiren ve toplumun bu konuda sorumluluk üstlenmesi gereken temel insan haklarına dair konular olduğu, Devlet himayesindeki çocukların istihdam, suça sürüklenme ve benzeri durumlarının anlaşılması amacıyla idareden talep edilen sayısal verilerin 4982 sayılı Kanun'un istisna maddeleri arasında sayılmayan türden ve idarenin görevi gereği elinde bulunan veriler olduğu dikkate alındığında, söz konusu bilgilerin paylaşılmasında özel olarak çocuk ve gençlerin genel olaraksa kamunun genelinin yararının bulunduğu değerlendirilmiştir.³³

Benzer şekilde, yine toplumun genelini ilgilendiren kadına yönelik şiddete ilişkin bazı sayısal verilerin talebine yönelik sivil toplum kuruluşunun bilgi edinme başvurusunda, toplumsal fayda ön planda tutularak, talep edilen bilgilerden ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz gerektirmeyenlerinin idarece hazırlanarak başvuranla paylaşılması yönünde idareye tavsiyede bulunulmuştur.³⁴ Nitekim, idare tarafından söz konusu tavsiyemize kayıtsız kalınmamış ve talep edilen bilgilerin başvuran sivil toplum kuruluşuyla paylaşıldığı bilgisi daha sonra KDK'ya iletilmiştir. Bu da KDK'nın, uyuşmazlığın çözümü noktasındaki başarısının bir göstergesidir.

Ayrı veya Özel Bir Çalışma, Araştırma, İnceleme ya da Analiz Gerektiren Bilgi Edinme Talepleri

Yine, vatandaşlardan gelen bilgi edinme taleplerinin, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulacak türden bilgiler olduğu gerekçesiyle idarelerce karşılanmadığı gözlenmiştir. Şüphesiz, istenen bilgi ve belgenin oluşturulmasında özel bir çalışma veya araştırma gerekip gerekmediğinin belirlenmesinde

32 2021/4337 numaralı başvuru hakkında verilen 16.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/1939 numaralı başvuru hakkında verilen 29.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

33 2021/17361 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

34 2020/99518 numaralı başvuru hakkında verilen 13.04.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

idarenin bir takdir hakkı olsa da, idarelerden takdir yetkisini 4982 sayılı Kanun'un temel amaç ve ilkelerine uygun olarak kamu hizmetinin ifasını kolaylaştıracak şekilde kullanması beklenmektedir.³⁵

7.1.4 Milli Savunma Hizmetleri ve Askerlerle İlgili Uygulamalar

Milli savunma hizmetleri ve askerlerle ilgili uygulamalar başlığı altında hem Milli Savunma Bakanlığının hem de İçişleri Bakanlığının kamu personel rejimine ilişkin konuları ve sırf askerî nitelikte olmayan faaliyetleri ile ilgili yaşanan uyumsuzlukların kategorize edildiği bir alandır.

Disiplin cezaları açısından ilgili İdareler arasında Milli Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı, Bakanlıkların bağlı birimleri olan Genelkurmay Başkanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı yer almaktadır. Söz konusu hususta işlemler devlet memurları açısından 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görevli Devlet Memurları Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliği ile 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nu kapsamında yürütülmektedir.

2021 yılında yukarıda bahsedilen başlık altında başvuruların çoğu; hizmet sınıfı dışında görevlendirmeler, disiplin cezalarının kaldırılması, mobbingin tespit edilmesi ve önlenmesi taleplerinden oluşmaktadır.

Hizmet Sınıfı Dışındaki Görevlendirmeler, Disiplin Cezaları ve Mobbing

Milli Savunma Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı ve bağlı birimlerinde çalışan gerek asker gerek devlet memuru personele verilen disiplin cezaları bu başlık altında sınıflandırılmaktadır. Bu çerçevede, görev tanımına uymayan işler verilmesi, haksız, hukuksuz, suçun sübuta ermediği ya da mobbing amacıyla verildiğini düşünen kişilerce disiplin cezalarının kaldırılmasına konu edilen başvurular bu başlık altında değerlendirilmektedir.

Görev tanımına uymayan bir işle görevlendirilme yapılma hususuyla ilgili mevzuata bakıldığında, 657 sayılı Kanun'un 33'üncü maddesindeki "kadrosuz memur çalıştırılmayacağı" ilkesi ile yine aynı Kanun'un 45 inci maddesinde yer alan "hiçbir memurun sınıfının dışında ve sınıfının içindeki derecesinin altında bir derecenin görevinde çalıştırılmayacağı" yönündeki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, personel hukukunda memurun kendi sınıfının içinde ve kadro görevinde çalışmasının temel bir prensip olarak kabul edildiği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, kamu personelinin bulunduğu hizmet sınıfı içinde ve kadrosu dışında bir görevde istihdam edilemeyeceği kanunun emredici hükümleriyle öngörülmüş genel bir kural niteliğine haiz bulunmaktadır. Dolayısıyla, idarelerin personelin görevlendirmelerinde bahse konu yasa hükümlerini dikkate almaları gereklidir.

35 2021/7280 numaralı başvuru hakkında verilen 05.10.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Disiplin Cezaları ve Mobbing Konusu

Disiplin cezaları, kamu hizmetinin gereği gibi yürütülebilmesi bakımından kamu görevlilerinin mevzuat uyarınca yerine getirmek zorunda oldukları ödev ve sorumlulukları ifa etmemeleri veya mevzuatta yasaklanan fiillerde bulunmaları durumunda uygulanan yaptırımlar olup, memurların özlük hakları üzerinde doğrudan ve önemli sonuçlar doğurmaları sebebiyle disiplin cezalarının subjektif ve bireysel etkileri bulunduğu gibi kamu görevinin gereği gibi sürdürülmesi ve kamu düzeninin sağlanması bakımından objektif ve kamusal öneme sahip olduğu; bu bakımdan disiplin soruşturmalarının yapılmasında izlenecek yöntem, ceza verilecek fiiller ve ceza vermeye yetkili makam ve kurulların mevzuatla belirlendiği, doktrin ve yargısal içtihatlarla da konu ile ilgili disiplin hukuku ilkelerinin oluşturulduğu bilinmektedir.

Disiplin cezası niteliği gereği öteki idari işlemlerden farklı olduğundan; disiplin cezaları, disiplin cezasını vermeye yetkili organlar, bu organların oluşumu, çalışma usulü, karar oluşturma, bu kararlara itiraz ve bütün bu sürecin her aşaması için öngörülen süre koşulları ile disiplin cezası işlemi sıkı şekil şartına bağlı olarak uygulanabilmektedir.

Verilen disiplin cezalarının hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan başvurularla ilgili Kurumumuzca yapılan incelemelerde; kamu görevlilerinin kamu hizmetini etkin ve verimli olarak yürütmeleri için mevzuatla belirlenen tutum ve davranışları sergilemeleri gerekirken, yasaklanan tutum ve davranışları işlemeleri halinde disiplin cezalarıyla tecziye edilmeleri gerektiği, uygulanacak disiplin cezası ile kamu görevlisinin eylemi arasında bir denge bulunmasının zorunluluk olduğu, fiilin işleniş biçimi, kamu görevlisinin mevzuatı ihlal eden davranışının bulunup bulunmadığı hususunda her türlü şüpheden uzak bir kanaate varılması gerektiği, disiplin cezasının ise tamamen tarafsız ve objektif esaslara göre verilerek adalet ve hakkaniyete uygun hareket edilmesinin disiplin hukukunun ilkelerinden olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Öte yandan, 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 6'ncı maddesinde, idarenin disiplin cezası uygulamasında takdir hakkı ile ilgili temel ilkelere yer verilmiştir. Buna göre; disiplin cezası vermeye yetkilendirilmiş kişi ve kurulların disiplin cezası uygulanması ile takdir haklarını ölçülü, adaletli ve hakkaniyetli bir şekilde kullanacakları, takdir hakkının mutlaka gerekçeli olması, yine bu hakkı kullanırken disiplinsizliğin işleniş biçimi, işlendiği zaman ve yer, askeri hizmete olumsuz etkisinin ağırlığı, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, personelin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı ve personelin daha önceki disiplin durumu gibi hususların göz önüne alınması gereklidir. Aslında sayılan bu hususlar "savunma hakkı"nın da bir parçasını oluşturmaktadır.

KDK, bu yönde kendisine gelen bir başvuruda, başvuranın itirazı üzerine yapılan disiplin soruşturması sırasında 6413 sayılı Kanunu'nun "Savunma hakkı" başlıklı 40'inci maddesi hükmü uyarınca başvuranın savunması alınmadan disiplin soruşturması yürütülüp disiplin cezası verildiğinin tespitini yapmış ve bunun giderilmesi yönelik idareye tavsiyede bulunmuştur.³⁶

36 2020/103920 numaralı başvuru hakkında verilen 29.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

Ancak, askeri disiplin soruşturması ile ilgili KDK'nın verdiği kararlara karşı idarenin yaklaşımının olumlu yönde olmadığı söylenebilir. Şöyle ki, idare bu tür işlemlerin 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun sağladığı takdir yetkisi ile bazı disiplin cezaları hariç ancak yargı kararıyla iptal edilebileceğini savunmaktadır.

İdarenin disiplin cezalarının bağlayıcı ve kesin nitelikte olduğu, kesin nitelikteki kararlar ile ilgili idari yargıca verilmiş kararın varlığı dışında başkaca bir işlemin yapılamayacağı yönündeki açıklamalarının değerlendirilmesi zarureti doğmaktadır. Bu noktada yapılacak bir değerlendirme ise hem kamu görevlilerine verilen disiplin cezalarının KDK'nın görev alanında olup olmadığının hem de hukuka aykırılığı tespit edilen disiplin cezalarının idarece geri alınıp alınamayacağı konularının tartışılmasını gerektirmektedir.

Bu kapsamda, ilk olarak, KDK'nın kuruluş, görev ve çalışma usullerine ilişkin ilkeleri düzenleyen 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu hükümleri ele alınmalıdır. Bilindiği üzere, 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 8'nci maddesi ile T.C. Anayasası'nın 74'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmuştur. Daha sonra kabul edilen 6328 sayılı Kanun ile de, kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmakla görevli Kamu Denetçiliği Kurumu oluşturulmuştur. Mezkûr Kanun'un 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında Kurumun görev alanı dışında tutulan işlemler, kararlar ve faaliyetler belirlenmiştir. Madde metninden de görüleceği üzere, bu işlem, karar ve faaliyetler arasında idare tarafından kamu görevlilerine verilen disiplin cezaları bulunmamaktadır.

Öte yandan anılan madde hükmünün, KDK'nın görev alanını belirlerken istisnai olarak söz konusu hususları düzenlediği, bu anlamda Kurumun görev alanı dışında tutulan işlem, karar ve faaliyetin sınırlı sayıda olduğu, dolayısıyla hükmün yorum yoluyla genişletilerek bir kısım idari işlemlerin ve bu arada disiplin cezalarının Kurumun görev alanı dışında olduğunu kabul etmeye hukuken imkân bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Nitekim Kurumca incelenmeyecek başvuruları düzenleyen 6328 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasında dahi, idare tarafından kamu görevlilerine verilen disiplin cezalarını konu alan başvurular yer almamaktadır. Bu nedenle idare tarafından kamu görevlilerine verilen disiplin cezalarının, 6328 sayılı Kanun ile idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere oluşturulan şikâyet mekanizması sisteminin, yani Kamu Denetçiliği Kurumun görev alanı içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan disiplin hukukunda, kararı veren makam tarafından disiplin cezalarının geri alınıp alınamayacağı hususunun öğretilde tartışmalı olduğu görülmektedir. Danıştay bu konuda menfi bir tutum içerisinde olup verilen disiplin cezalarının verilmiş

usulü ve kesinliğinden hareketle geri alınamayacağı görüşündedir. Ne var ki, Yüksek Mahkemenin bu tutumu itiraz etme ve dava açma sürelerini kaçıran kişiler yönünden hukuka aykırı bir disiplin cezasına katlanmak zorunda bırakılmalarına neden olacağı gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmektedir. Bu nedenle disiplin cezalarının kesinliğinin; idari usul yönüyle anlaşılması, açık bir ifadeyle söz konusu kesinliğin kesinleşen disiplin cezaları hakkında idari başvuru yolunun kalmadığı şeklinde yorumlanması gerektiği, hukuka aykırılığı tespit edilen disiplin cezalarının geri alınmasına hukuki bir engel bulunmadığı ifade edilmektedir.³⁷

Benzer şekilde öğretide, ilgisine yükümlülük yükleyen idari işlemlerin herhangi bir süre ile sınırlı olmadan her zaman geri alınabileceği, bu anlamda disiplin cezalarının da yükümlendirici işlem kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Yükümlendirici bir işlem olan disiplin cezalarının geri alınamayacağı yönündeki bir kabulün ise ilgisinin hukuka aykırı bir cezaya katlanması sonucunu doğuracağı, bu durumun ise hukuk devleti ilkesine ve bu kapsamda hukuki güvenlik ilkesine aykırı olacağı ifade edilmektedir. Nihayet disiplin cezalarının kesinliğinin, kesinleşen disiplin cezalarının geri alınarak ilgililerine daha ağır bir disiplin cezası verilemeyeceği şeklinde, bireyin hakkını koruyucu yoruma tabi tutulması gerektiği savunulmaktadır.³⁸

Dolayısıyla hukuka aykırılığı tespit edilen bir disiplin cezasının, idare tarafından geri alınması mümkün olduğu gibi muhatabı olan kamu görevlilerinin hukuki güvenliğinin korunması açısından zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.

Önemle belirtmek gerekir ki Danıştay kararlarının, disiplin cezalarının idarece resen geri alınamayacağına ilişkin olduğu, KDK tarafından yapılacak incelemeler sonucunda verilecek kararlar üzerine disiplin cezasının geri alınıp alınamayacağı konusunda olmadığı anlaşılmaktadır.³⁹

Kaldı ki, yukarıda da değinildiği üzere, 6328 sayılı Kanun hükümleri dikkate alındığında, disiplin cezalarının Kurumun görev alanı içerisinde bulunduğu, bu kapsamda Kurumun kamu görevlisine verilen disiplin cezasını konu alan başvuru hakkında inceleme ve araştırma yaparak, bu inceleme ve araştırmasının sonucunu ve varsa önerilerini idareye bildirebileceği açıktır. Tüm bu açıklamalardan sonra, KDK tarafından hukuka aykırılığı tespit edilen disiplin cezasının idarece geri alınmasında hukuki bir engelin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu başlık altında gelen başvurular kapsamında ele alınacak konulardan bir tanesi de mobbing iddiası hakkındadır. Yargı organlarınca verilen kararlarda, mobbinge dayanan iddialarda kesin ve mutlak bir ispatın aranmayacağı, “ilk görünüş ispatı olarak adlandırılan” vicdani kanaatin oluşmasına yetecek kadar bir ispatın yeterli olduğu, delillerin sıhhat ve kuvvetinde tereddüt edilmesi halinde çalışan lehine yorum ilkesinin

37 Ramazan Çağlayan, İdare Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 560, 561.

38 F. Ebru Gündüz, “Disiplin Cezalarının Geri Alınması”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 20, S: 1, 2016, s. 422, 423.

39 Cem Derin/Burak Coşkun, “Kamu Denetçiliği Kurumunun Tavsiye Kararı Üzerine Disiplin Cezasının Geri Alınması”, Ombudsman Akademik, S: 7, 2017, s. 190.

uygulanması gerektiği; ayrıca kişilik haklarının ağır şekilde ihlaline gerek olmadığı, kişilik haklarına yönelik haksızlığın yeterli olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanında mobbing iddiasının açıklığa kavuşturulması için idare nezdinde etkili soruşturma yapılmalıdır.

Nitekim, KDK verdiği kararlarında, mobbing iddialarının tam olarak ortaya konulabilmesi için bir an önce yerinde inceleme/soruşturma başlatılması, bundan sonraki süreçte mobbing olarak algılanacak uygulamalara fırsat verilmemesi için gerekli tedbirlerin alınması yönünde idarelere tavsiyede bulunmuştur.⁴⁰

7.1.5 Kolluk Kuvvetleri Faaliyetleri

Kolluk kısaca; iç güvenlik hizmetlerini yerine getiren teşkilat olarak tanımlanabilir. Ülkemizde emniyet ve asayişin sağlanması ile güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesi, iç güvenliğin korunması ve kamu düzeninin tesisi görevi, İçişleri Bakanlığına bağlı genel kolluk olarak görev yapan Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığından oluşan birimlerce yerine getirilir.⁴¹

Kolluk, kamu düzenini sağlama görevini icra ederken çeşitli faaliyetlerde bulunur. Kolluk faaliyetlerinin yerine getirilmesinde kolluk birimleri, çeşitli yetkilerle donatılmış olup kolluk faaliyetleri doğası gereği temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliği taşıyan yetkiler içerir. Ancak, Anayasamızın 2'nci maddesinde de ifadesini bulan hukuk devleti ilkesi gereği kolluk yetkileri çeşitli sınırlamalara ve denetime tabidir ve bu sınırlamaların ve denetimin özünde insan hakları kavramı yer almaktadır.

Ülkemizde idari kolluk, kamu düzenini korumak, bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek ve bu maksatla ilgili mevzuat çerçevesinde her türlü tedbiri almakla yetkili ve görevlidir. Adli kolluk ise, kamu düzenini bozan ve suç sayılan eylemlerin işlenmesi durumunda suç faillerini ve suça ait delilleri araştırıp bulmak ve adli makamlara teslim etmekle görevli olan kolluktur.

Kolluk kuvvetlerinin faaliyetleri kapsamında KDK'ya 2021 yılında; trafik idari para cezalarının geç tebliğ edilmesi, savunma makamının temsilcisi olan avukatların görevlerini yerine getirirken kendilerine kolluk birimleri tarafından gerekli imkânların sunulmaması, özel güvenlik görevlisi kimlik kartlarının verilmesi, yenilenmesi ve iptali konusundaki iş ve işlemler, silah ruhsatına ilişkin işlemler, kolluk görevlilerinin genel tutum ve davranışları ve sürücü belgesiyle ilgili işlemler hakkında başvurular yapılmıştır.

Trafik İdari Para Cezalarının Tebliği

Trafik idari para cezalarının muhatabına tebliği, bu cezalara karşı yapılacak itirazların süresi bakımından önem arz etmekte olup, anayasa'nın 36'ncı maddesinde düzenlenmiş olan hak arama hürriyetiyle bağlantılıdır.

40 2020/102089 numaralı başvuru hakkında verilen 04.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/100108 numaralı başvuru hakkında verilen 12.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

41 AYYILDIZ, Hakan, "Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme", TBB Dergisi, Y:2019, S.143.

Hukuk devletinin gereklerinden biri olan öngörülebilirlik ilkesi, hukuk güvenliği ilkesi ile doğrudan bağlantılıdır. Bireyler, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların kamu otoritesine hangi müdahale yetkisini sağladığını, önceden bilecek durumda olmalıdır. Hukuki öngörülebilirliğin tam olarak sağlandığı bir sistem aynı zamanda bireylere hukuk kurallarının mutlaka hayata geçirileceği güvencesini verir.

KDK'ya yapılan başvurularda, trafik idari para cezalarının bazılarının yaklaşık 1 yıl sonra muhatabına tebliğ edildiği görülmüş olup bu sürelerin günümüz şartları düşünüldüğünde çok uzun süreler olduğu ve hukuki güvenlik ilkesi ile öngörülebilirlik ilkesine uygun olmadığı değerlendirilmesi yapılmıştır. Trafik idari para cezalarının uygulanma amacına bakıldığında, karayollarında trafik düzenini sağlamak ve denetlemek olduğu göz önünde bulundurulduğunda idari para ceza tutanakların bu kadar geç tebliğ edilmesinin bu amaca uygun olmadığı, ayrıca sürücülerin idari para cezası sonrası gerekli tedbir ve önlemi alması konusunda geç kalmalarına ve hatalı davranışları tekrarlamalarına sebep olacağı sonucuna varılmıştır. Bu durumun trafik düzenini olumsuz etkilediği, buradan hareketle günün teknolojik imkanları da kullanılarak idari para cezalarının tebligatının olabilecek en kısa sürede ilgililerine tebligatının yapılması, bu sayede karayollarında düzenin sağlanmasına ve kurallara uyumun artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda, tebligatların geç yapılması sebebiyle oluşan mağduriyetlerin önlenmesi için Trafik İdari Para Cezası Karar Tutanaklarının Düzenlenmesinde, Tahsilinde ve Takibinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nde trafik idari para cezası tutanakların günün şartlarına uygun olarak daha hızlı şekilde tebliğ edilmesi için anılan Yönetmelik'in 10'uncu maddesinin birinci fıkrasına "Tebliğat işlemlerine 30 iş günü içinde başlanacağı" hükmünün eklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.⁴²

Kolluk Birimlerinin, Avukatlık Görevinin Yerine Getirilmesi Sırasındaki Yaklaşımı

Anayasa'nın 36'ncı maddesinde; herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu vurgulanmak suretiyle savunma hakkı güvence altına alınmıştır. Savunma hakkı, temel insan hakları arasında yer alan hak arama özgürlüğünün etkin bir şekilde kullanılması için vazgeçilmez olup adil yargılanma hakkının olmazsa olmaz unsurlarından biridir. Avukatlık Kanun'un 1'inci maddesinde avukatın, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil edeceği düzenleme altına alınmak suretiyle bu husus vurgulanmıştır.

Avukatlık Kanunu'nun 2'nci maddesinde, avukatlığın amacının; hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde

42 2021/5930 numaralı başvuru hakkında verilen 24.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

sağlamak olduğu belirtildikten sonra, aynı maddenin üçüncü fıkrasında, yargı organlarının, emniyet makamlarının, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinin, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıfların avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorunda oldukları, kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumların avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlü oldukları, bu belgelerden örnek alınmasının ise vekaletname ibrazına bağlı olduğu hükme bağlanmıştır.

Savunma makamının temsilcisi olan avukatın, müvekkili ile görüşmesi, yanında hazır bulunması ve hukuki yardımda bulunması savunma hakkının olmazsa olmazlarından. Bu bağlamda; savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak amacıyla kolluk birimlerinde ifade alınması sırasında avukat beyanlarına da ifade tutanağında yer verilmesi ve bu konuda kolluk birimleri arasında uygulama birliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması yerinde olacağı değerlendirilmiştir.⁴³

7.2 AİLENİN KORUNMASI

2018 yılı faaliyetleri arasında yer alan “Çocuk Tesliminde Hak İhlallerinin Önlenmesi” konulu çalıştay sonrasında KDK tarafından 2019 yılında “Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor” hazırlanarak, ülkemizdeki mevcut uygulamanın ulusal ve uluslararası mevzuat ile uyumlu hale getirilmesi ve yaşanan hak ihlallerinin önüne geçilmesi amacıyla daha önce KDK tarafından verilen tavsiye kararlarına ilave olarak atılabilecek adımlar ele alınmıştır.

1. Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Raporda;

- Çocuğun icra sisteminden çıkarıldığı yeni bir sistem kurgusuna yönelik mevzuat düzenlemesi yapılması,
- Çocuğun birlikte yaşamayacağı ebeveyni ile sulh içinde görüşmesine olanak sağlayacak “*aile buluşma noktaları*” ya da “*çocuk teslim merkezleri*” gibi hizmet birimleri oluşturulması,

yönünde Kamu Denetçiliği Kurumunun tespit ve önerilerine yer verilmiştir.

Bu kapsamda, 30.11.2021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile:

“MADDE 42 – 5395 sayılı Kanuna 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“*Teslim mekânları*

MADDE 41/D – (1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemler, müdürlükçe belirlenen teslim mekânlarında gerçekleştirilir.

MADDE 52 – 5717 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra

43 2021/2150 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

ve İflâs Kanununun 25/b maddesinde öngörülen hükümler uygulanır” ibaresi “5395 sayılı Kanunun Dördüncü Kısım hükümleri uyarınca psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmen gibi uzmanlar, bunların yeterli sayıda olmaması hâlinde ise öğretmen hazır bulundurulur” şeklinde değiştirilmiştir.

2. Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Raporda;

Bu merkezlerin kolay ulaşılabilir ve düşük ekonomik gelire sahip olanlar için de ücretsiz olacak bir yapıda tasarlanması hususu yer almaktadır.

Bu kapsamda, 30.11.2021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile:

“MADDE 46 – 5395 sayılı Kanuna 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Giderlerin karşılanması

MADDE 41/H – (1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin yapılacak işlemler, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu ile diğer kanunlar uyarınca alınması gereken tüm harçlardan istisnadır. Ayrıca bu iş ve işlemlerin yürütülmesi için yapılacak tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.” hükmü düzenlenmiştir.

3. Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Raporda,

Çocuk teslimine ilişkin yapılacak yeni düzenlemelerde hak ihlallerinin engellenmesi için caydırıcı niteliği olacak, terditli olarak artan yaptırımlar getirilmesi gerektiği tespitlerine yer verilmiştir.

Bu kapsamda, 30/11/2021 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile:

“MADDE 44 – 5395 sayılı Kanuna 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet

MADDE 41/F – (1) Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

(2) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, üç günden on güne kadar disiplin hapsiyle cezalandırılır.

(3) Kişisel ilişki kurulması için kendisine çocuk teslim edilen hak sahibi, ilam veya

tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmezse, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

MADDE 40 – 5395 sayılı Kanuna 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

d) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.

MADDE 41 – 5395 sayılı Kanuna 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

(4) Müdürlüğün belirlediği yere getirilen çocuk hak sahibine teslim edilir. Hak sahibine; ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu, belirlenen yere getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmez veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususu tutanağa bağlanarak tebliğ edilir. Çocuk, belirlenen yere getirilmezse hak sahibi hakkında müdürlük tarafından suç duyurusunda bulunulur ve müteakip süreç hakkında yükümlü bilgilendirilir.” hükümleri düzenlenmiştir.

4. Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Raporda,

Boşanma sonrası kişisel ilişki tesisi ve çocuk teslim sürecine ilişkin mevzuat ve uygulamanın çocuğun üstün yararını korumaya uygun olmadığı gibi tarafların haklarının yerine getirilmesi için de yeterli olmadığı tespitlerine yer verilmiştir.

30.11.2021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile:

“MADDE 41 – 5395 sayılı Kanuna 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince, çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebilir. Yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde müdürlük yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını aile mahkemesinden talep eder.” Hükümü düzenlenmiştir.

Gelinen son noktada, Kurumumuzun tavsiye kararları ve Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapordaki tespit ve önerileri ile katkı sunmaya çalışılan süreçte, 30.11.2021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemlerin müdürlükçe belirlenen teslim mekânlarında gerçekleştirileceği, psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber

öğretmen gibi uzmanlar, bunların yeterli sayıda olmaması hâlinde ise öğretmenin hazır bulundurulacağı, 02.07.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu ile diğer kanunlar uyarınca alınması gereken tüm harçlardan istisna olduğu, ayrıca bu iş ve işlemlerin yürütülmesi için yapılacak tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç, Adalet Bakanlığının bütçesinden karşılanacağı, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet edilmesi durumunda disiplin hapsi ile cezalandırılacağı, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince, çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebileceği, yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde müdürlük yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını aile mahkemesinden talep edeceği hüküm altına alınmıştır. Böylelikle uzun zamandır sorun teşkil eden ve ülkemize yakışmayan bu uygulamanın değiştirilmesinde Kurumumuz ön ayak olmuştur.

7.3 BİLİM, SANAT, KÜLTÜR VE TURİZM

Kurumumuza yapılan konuyla ilgili bir başvuruda 1002 Hızlı Destek Programı kapsamında ikinci kez yapılan proje başvurusunda projeyi değerlendiren panelistlerin projeyi tam olarak okumadıklarından projede aslında var olan ibarelerin olmadığı, yapmayı taahhüt etmedikleri bazı parametrelerin detaylarının yazılmadığı gerekçesiyle daha düşük puan verdikleri ve projelerine destek verilmediği, ayrıca TÜBİMER'e yapılan itiraz başvurusunda proje eleştirilerine cevap olarak eleştirilere konu olan proje detaylarının proje metninde ilgili sayfalarda olduğunu göstermelerine rağmen itirazda belirtilen hususların proje ret gerekçelerini bertaraf etmediği gerekçesi ile reddine karar verildiği hususlarının şikâyet edildiği ve TÜBİTAK panelistlerinin değerlendirme şeklinin ve TÜBİMER'in yaptığı değerlendirmenin incelenmesi ile söz konusu projenin alanında uzman kişilerce değerlendirilmesi talep edilmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; başvuranın proje önerisinin değerlendirme süreci ile sonrasında yaptığı itiraz başvurusunun ele alınması ve değerlendirilme sürecinin usule uygun yapıldığı, objektif değerlendirme yapılmadığının söylenemeyeceği, söz konusu değerlendirmelerin bilimsel gerekçelere dayandırıldığı, alınan kararların gerekçelerle ortaya konulduğu ve daha önemlisi söz konusu proje önerisi ile ilgili olarak başvurana iletilen Bilimsel Değerlendirme Raporunda belirtilen hususlar çerçevesinde gerekli değişiklik ve düzeltmelerin yapılarak proje önerisinin tekrar sunulmasının da mümkün olduğu anlaşıldığından başvuranın itiraz başvurusunun ilgili Yönetmelik'in 14'üncü maddesinin beşinci fıkrası gereğince proje karar yazısında yer alan ret gerekçelerini bertaraf eder nitelikte olmadığı gerekçesi ile TÜBİTAK İtiraz Değerlendirme Kurulu tarafından reddedilmesi işleminde hukuka ve hakkaniyete aykırılık olmadığı gerekçesiyle Ret Kararı⁴⁴ verilmiştir.

44 2021/1038 numaralı başvuru hakkında verilen 29.06.2021 tarihli Ret Kararı

7.4 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK

7.4.1 Sosyal Güvenlik Hakkı

Sosyal güvenlik hakkı ve uygulamaları, kişilerin esas olarak Sosyal Güvenlik Kurumu ile yaşadıkları uyumsuzlukların kategorize edildiği bir alandır. Nitekim sosyal güvenlik hakkı bağlamında gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak Kurumun temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Sosyal Güvenlik Kurumunun amacı; sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı etkin, adil, kolay erişilebilir, aktüeryal ve mali açıdan sürdürülebilir, çağdaş standartlarda sosyal güvenlik sistemini yürütmektir.

Sosyal güvenlik hukukuna ilişkin temel yasal düzenleme 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'dur. Bununla birlikte, mezkûr Kanun'un ilgili maddelerinin atfıyla mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, mülga 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, mülga 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu, mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ile mülga 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu bu alanda yaşanan uyumsuzluklarda uygulama yeri bulan diğer yasal düzenlemelerdir.

Sosyal güvenlik hakkı, Anayasa'nın sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler bölümünün 60'ıncı maddesinde düzenlenmektedir. Bu anlamda sosyal güvenlik bireyler için, kendi istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin, kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerlerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerinin en aza indirilmesine, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardının güvence altına alınmasına yönelik bir hakkı ifade etmektedir. Sosyal güvenlik hakkı devlet için ise bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak kişilerin yaşlılık, hastalık, malullük, kaza ve ölüm gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunmasına yönelik bir ödevi ifade etmektedir. Kişilere sağlanan bu anayasal güvencelerin yaşama geçirilebilmesi için devlet, tüm çalışanlara sosyal güvenlik hakkını sağlamak ve bunun için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Bu yönüyle sosyal güvenlik hakkı, sosyal hukuk devleti olmanın en somut göstergelerindendir. Bu nedenle, sosyal güvenlik hukuku alanında oluşturulacak tüm kuralların özde, sosyal devlet kavramı anlayışına uygun olması zorunludur. Gerçekten de sosyal güvenlik, uluslararası hukuk belgelerinde ve çağdaş anayasalarda temel bir hak niteliğinde görülerek, ekonomik ve sosyal haklar bölümü içinde düzenlenmiş ve böylece insan haklarının bir unsuru görünümünü kazanmıştır. (Anayasa Mahkemesinin; 29/4/2021 tarihli ve E: 2021/1, K: 2021/32 sayılı kararı, 16/3/2016 tarihli ve E: 2015/67, K: 2016/21 sayılı kararı, 27/6/1995 tarihli ve E: 1994/90, K: 1995/22 sayılı kararı)

Sosyal güvenlik hakkı ve uygulamalarına ilişkin Kurumumuza yapılan başvuruların; emekli, ölüm, malullük aylığı bağlanması, emekli ikramiyesi ödenmesi, diğer emeklilik işlemleri, yurt dışı hizmet borçlanması işlemleri, Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim faaliyetleri, genel sağlık sigortalılığı, yersiz ve fazla ödemeler, sigortalılık süreleri, prim iadesi gibi konularda yoğunlaştığı görülmektedir.

Belirtmek gerekir ki, bu başlık altında yapılan başvurularda esas olarak Sosyal Güvenlik Kurumu ilgili idare olmakla birlikte; ilgisinin sosyal güvenlik hakkına erişebilmesi için çalıştığı idarenin bir işlem tesis etmesinin gerektiği ya da bir sosyal güvenlik ödemesinin yapılabilmesinin maluliyet, iş göremezlik gibi ilgililerin sağlık durumlarının tespiti için sağlık kuruluşunun tıbbi mütalaasının bulunmasına bağlı olduğu durumlarda bu kurum ve kuruluşlar da ilgili idare kavramına dâhil edilmektedir. Bu halde, yapılan incelemede ilgili kurum ve kuruluşlarla da Kurumumuz tarafından yazışma, görüşme yapılmaktadır. Bu duruma örnek olarak; engelliliği nedeniyle vergi indiriminden yararlanan sigortalının emekliliğinde engelliliğinin tespiti için Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkez Sağlık Kurulunun kararının gerekli olması, kamu görevlilerinin emeklilik işlemlerinde emekliye sevk onayının aranması veya sigortalının malul olup olmadığının tespiti için Adli Tıp Kurumunun uzman görüşüne başvurulması hususları örnek verilebilir.

Buraya kadar yapılan açıklamalar, Kurumumuzun sosyal güvenlik hakkına ilişkin incelemesinin çerçevesini oluşturmakta olup 2021 yılı içerisinde inceleme konusu yapılan uyuşmazlıklara ilişkin değerlendirmeler ve tespitlere bundan sonra başlıklar halinde yer verilecektir.

7.4.1.1 Emeklilik İşlemlerine Yönelik Uyuşmazlıklar

5510 sayılı Kanun'a göre sigortalı olanların emekli aylığına hak kazanma koşulları Kanun hükümlerine, Kanun'un yürürlük tarihinden önce sigortalı olanların emekli aylığına hak kazanma koşulları ise 506, 2925, 1479 ve 2926 sayılı Kanun hükümlerine göre belirlenmektedir. Yine 5510 sayılı Kanun'un Geçici 2'nci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce sigortalı olup Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra aylık talebinde bulunanlardan, farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi olanlara aylık bağlanmasına esas alınacak yasa hükümleri mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre tespit olunmaktadır. Bu doğrultuda mülga 2829 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasında, birleştirilmiş hizmet süreleri toplamı üzerinden, ilgililere; son yedi yıllık fiili hizmet süresi içinde fiili hizmet süresi fazla olan kurumca, hizmet sürelerinin eşit olması halinde ise eşit hizmet sürelerinden sonuncusunun tabi olduğu kurumca, kendi mevzuatına göre aylık bağlanacağını düzenlendiği görülmektedir. Şu durumda, sigortalılara emekli aylığı bağlanabilmesi için mezkûr düzenlemelere göre tespit edilen aylık bağlama koşullarının yerine getirilmiş olması gereklidir. Dolayısıyla sigortalıların yaşlılık aylığına hak kazanmaları yasaca belirlenen sigortalılık süresi, prim ödeme gün sayısı ve yaş koşullarını sağladıkları tarihte olmaktadır. Bu şartları yerine getirmemiş sigortalıların aylık tahsis talepleri ise reddedilmektedir⁴⁵. Öte yandan 08.09.1999 tarihinde yürürlüğe giren 4447 sayılı Kanun ile sosyal güvenlik sisteminde emeklilik şartlarının belirlenmesine ilişkin ölçütlerde önemli değişiklik yapılmış ve kanunda belirlenen yaşların doldurulması emekli aylığına hak kazanma şartları arasına eklenmiştir. Anılan Kanun'un yürürlüğü öncesinde sosyal sigorta sistemine dâhil olmuş

45 2021/4863 numaralı başvuru hakkında verilen 09.08.2021 tarihli Ret Kararı. 2021/2614 numaralı başvuru hakkında verilen 13.07.2021 tarihli Ret Kararı

kişiler yönünden ise kamuoyunda kademeli yaş olarak bilinen ve ilgililerin sisteme dâhil olma tarihlerine ya da mevcut hizmet sürelerine dayalı bir geçiş öngörülmüştür.

7.4.1.1.1 Emeklilik İşlemleri ve Kanunilik

Yukarıda ifade edilen yasal değişiklik nedeniyle sosyal güvenlik sistemine 5434 sayılı Kanun'a tabi olarak ilk defa 08.09.1999 ile 23.05.2002 tarihleri arasında iştirakçi olarak dâhil olup iştirakçilik tarihinden önceki sürelerini borçlanan sigortalıların tabi olacakları emeklilik şartlarının tespiti Kurumumuza yapılan çok sayıda başvuruya konu olmaktadır. Başvuranlar özetle, 08.09.1999 tarihi sonrası ilk defa iştirakçi olsalar da bu tarihten önce geçmiş hizmetlerini borçlanmak yoluyla Kanun'un Geçici 205'inci maddesinde aranan hizmet süresi şartına ulaştıklarını ifade ederek haklarında kademeli yaş hükümlerinin uygulanmasını talep etmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu ise borçlanmanın sosyal güvenlik mevzuatında sosyal sigortacılığın temel prensiplerine aykırı, aktüeryal dengeleri bozan istisnai bir hak olarak yer aldığı, açıkça kanunun borçlanma hakkının sigortalılık başlangıcını geriye çekileceğini ifade ettiği durumlarda sigortalılık başlangıcını geriye götüreceği, bu nedenle ilgililer hakkında kademeli yaş hükümlerinin uygulanmasına imkân bulunmadığını belirtmektedir.

Bu noktada, 5434 sayılı Kanun'un kademeli yaş hükümlerinin düzenlendiği Geçici 205'inci maddesinde, sigortalılık haklarından faydalanma ve emeklilik işlemleri açısından sigortalılık süresinin ve sigortalılık başlangıç tarihinin değil toplam hizmet süresinin esas alındığı görülmektedir. Bu itibarla iştirakçilik başlangıcından önceki sürelerin borçlanması halinde kademeli yaş hükümlerine tabi olmak için sigortalılık başlangıç tarihinin geriye çekileceği yönünde açık bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığı anlaşılmaktadır.

Nitekim Kurumumuzca yapılan değerlendirmede 5434 sayılı Kanun'un Geçici 205'inci maddesinde yer verilen kademeli emeklilik şartlarından yararlanmak için aranan şartın, iştirakçilik başlangıç tarihinden bağımsız olarak ilgililerin 23.05.2002 tarihi itibarıyla en az 3 tam yıl fiili hizmet süresinin bulunması olduğu, anılan sürenin hesabında borçlanılan sürelerin dikkate alınmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı tespitleri yapılarak kanun hükmüne uygun işlem tesis edilmesi yönünde idareye tavsiyede bulunulmuştur⁴⁶.

Diğer taraftan Kurumumuza yapılan başvurularda emekli aylığının başlangıç tarihinin de uyumsuzluk konusu olduğu gözlemlenmektedir. Bu konudaki uyumsuzluklar, kimi zaman emeklilik şartlarına ilişkin bir incelemeyi gerektirmekte kimi zaman da emeklilik şartları mevcut olmasına rağmen emeklilik işlemlerinin gerçekleştirilmesi aşamasında ortaya çıkan sorunun çözülmesini gerekli kılmaktadır.

⁴⁶ 2020/90408 numaralı başvuru hakkında verilen 12.01.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2020/92946, 2020/93102, 2020/95144, 2020/97474 numaralı başvurular hakkında verilen 19.01.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararları

Nitekim başvuran tarafından gerçekleştirilmiş olan CİMER başvurusunun, başvuranın dosyasının bulunduğu üniteye geç ulaşması nedeniyle, başvuranın CİMER başvurusundan sonraki E-Devlet uygulaması üzerinden yaptığı aylık talebinin esas alınarak tarafına emekli aylığı bağlanmasını konu alan başvuruda, Kurumumuz tarafından gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri neticesinde CİMER üzerinden gerçekleştirilen başvurunun içeriğinin, aylık talebi iradesini ihtiva ettiğinin anlaşılması üzerine emekli aylığı başlangıç tarihi CİMER başvurusunu takip eden ay başına çekilmiş ve başvurana ödenmesi gereken Şubat/2021 dönemi aylığı günlük ödeme olarak ödenmiştir⁴⁷.

7.4.1.2 Kamu Görevlilerinin Emeklilik İşlemleri

Emeklilik işlemlerine yönelik başvurular arasında kamu görevlilerinin emekliliği ayrı bir yere sahip olmaktadır. Gerçekten de gerek emeklilik işlemlerinin başlatılması aşamasındaki farklılık gerekse intibak, ikramiye hesabı gibi özel durumlar, bu başvuruların inceleme sürecinin diğer sigortalıların emeklilik işlemlerinden ayrılan yönü olarak karşımıza çıkmaktadır.

5434 sayılı Kanun uyarınca; emeklilik hakkı tanınan bir vazifede iken bu kanunda yazılı çeşitli sebeplerle emekliye ayrılanların emekli, adi malullük, vazife malullüğü aylıklarıyla ölenlerin dul ve yetimlerine bağlanacak aylıklar hizmet aylıklarının kesildiği tarihi takip eden ay başından itibaren başlamaktadır. Kamu görevlileri yönünden ay başı kavramı ise 3472 sayılı Devlet Memurları ile Diğer Kamu Görevlilerinin Aylıklarının Ödeme Zamanının Değiştirilmesine Dair 09.09.1987 tarih ve 289 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulüne Dair Kanun'un 1'inci maddesi uyarınca ise ayın 15'ini ifade etmektedir. Buna göre emekliye ayrılan kamu görevlilerinin emekli aylıkları, hizmet aylıklarının kesildiği ayı takip eden ayın 15'inden itibaren başlamaktadır. Bu cümleden olarak, Sosyal Güvenlik Kurumunun gelir ve aylıkların ödeme dönemlerini veya ödeme tarihlerini belirleme konusundaki yetkisi kapsamında belirlediği tarihin, emekli aylıklarının hangi tarihten itibaren ödenmeye başlatılacağına, diğer bir deyişle hangi tarihten itibaren ilgilinin emekli aylığına hak kazandığına etkisi olmamaktadır. Kurumumuzca bu konuda incelenen başvuruda; hizmet aylığının kesildiği tarihi takip eden ayın 15'inden itibaren emekli aylığının bağlanmasıyla başvuranın hizmet ya da emekli aylığı almadığı bir dönemin bulunmadığına da değinilerek başvuranın hizmet aylığının kesildiği tarihi takip eden ayın birinden itibaren emekli aylığı ödenmesi talebi reddedilmiştir⁴⁸.

Diğer taraftan 5434 sayılı Kanun'un ek 18'inci maddesinde, diğer sosyal güvenlik kurumlarına tabi çalışmalarda bulunduktan sonra memuriyete geçenlerin emeklilik keseneklerinin, personel kanunları gereğince kazanılmış hak olarak aldıkları derece ve kademe aylıkları üzerine söz konusu sürelerin ilavesi suretiyle bulunacak derece ve kademeler esas alınarak tespit edileceği düzenlenmiştir. Yine 5434 sayılı Kanun'un 41'inci maddesinde, memurların emekli aylıklarının hesaplanmasında 657 sayılı

47 2021/10804 numaralı başvuruya ilişkin 05.10.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

48 2021/11281 numaralı başvuru hakkında verilen 20.10.2021 tarihli Ret Kararı

Kanun'un 43'üncü maddesinde yer alan gösterge tablosu ve personel kanunlarındaki ek göstergelerin esas alınacağı düzenlenmiştir. Öte yandan, ilgililerin kazanılmış hak aylığı ile emekli aylıkları yönünden dikkate alınan intibaklarına esas süreler farklılaşabilmekte, bu durum ise uyumsuzluk konusu edilebilmektedir.

Bu kapsamda yapılan bir başvuruda, başvuranın 657 sayılı Kanun kapsamında belirlenen kazanılmış hak aylığı intibakına esas süresinin 5510 sayılı Kanun'un 4/1-(c) bendi kapsamındaki fiili çalışmaları ile askerlik hizmeti toplamı olan 26 yıl 2 ay 28 gün olduğu, nitekim idare tarafından, yapılan işlemlerde de bu sürenin esas alındığı ve kazanılmış hak aylığı intibakının dördüncü derecenin ikinci kademesi olarak belirlendiği, öte yandan başvuranın emekli keseneğine esas intibakı belirlenirken ise 5510 sayılı Kanun'un 4/1-(c) bendi kapsamındaki fiili çalışmaları ile askerlik hizmetinin yanında, Kanun'un 4/1-(a) sigortalılık statüsü kapsamında 18 yaşın tamamlanmasından sonra geçen sigortalılık sürelerinin de dikkate alınması gerektiği, nitekim idare tarafından yapılan işlemlerde de bu sürenin esas alındığı, başvuranın 1 yıl 4 ay 18 günlük 4/1-(a) kapsamındaki çalışmasının emekli keseneğine esas aylık intibakında değerlendirildiği ve sonuç olarak emekli keseneğine esas aylık intibakının dördüncü derecenin üçüncü kademesi olarak belirlendiği anlaşılarak başvuranın bir kısım çalışma sürelerinin emeklilik işlemlerinde dikkate alınmaması nedeniyle düşük maaş aldığı iddiası yerinde görülmemiştir⁴⁹.

7.4.1.2.1 Emeklilik İşlemlerinde Özel Durumlar

7.4.1.2.1.1 Engelliler Yönünden Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik sistemi çatısı altındaki sosyal sigortalar, kişileri çalışma hayatından uzaklaşmalarına sebep olan risklerin ekonomik sonuçlarına karşı korumanın bir yöntemidir. Yaşlılık ve engellilik bu risklerin önde gelenleri arasındadır. Bu yönüyle, engellilerin toplum ve çalışma hayatına dâhil edilmesi kadar bunlardan çalışma hayatında yer alanların yaşlanma sebebiyle çalışma hayatından ayrılmaları da üzerinde ayrıca durulan ve özel tedbirlere konu edilen bir alandır.

Nitekim Anayasa'nın "Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler" başlıklı 61. maddesinde devlete, sakatların korunmaları ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri almak yönünde görev yüklenmiş, "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesinde ise engelliler için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı belirlenmiştir. Bundan başka 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da doğrudan ve dolaylı olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınacağı öngörülmüştür. Makul düzenleme ise engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler olarak tanımlanmıştır. Buna göre, engellilerin konu olduğu her türlü iş, işlem ve eyleminde

49 2021/9619 numaralı başvuru hakkında verilen 03.11.2021 tarihli Ret Kararı

eşitliği sağlamak, ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve yukarıdaki esaslar çerçevesinde gerekli olduğu değerlendiriliyorsa bu yönde makul düzenlemeler aracılığıyla her türlü değişikliği yapmak ve tedbiri almak idarelerin temel sorumluluğudur.

Mevzuatta engelli sigortalıların emekliliği; engel oranlarına, engellilik halinin ortaya çıkış sebebi ve tarihine bağlı olarak diğer sigortalılardan daha kolay ulaşılabilir şartlara göre belirlenmektedir. 5510 sayılı Kanun ile engelli çalışanlar arasındaki sigortalılık statüsüne dayalı ayrımlara büyük ölçüde son verilmiştir. Buna göre, aynı engel oranındaki sigortalılara, emekli aylığı bağlama şartları yönünden sigortalılık statüsü ayrımına gidilmeksizin aynı sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı şartları esas alınarak yaşlılık aylığı bağlanabilmektedir. Ancak buna rağmen engelli sigortalılar arasındaki sigortalılık statüsüne dayalı bir ayrımın halen bulunduğu görülmektedir. Nitekim Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığınca 5510 sayılı Kanun'un Geçici 4. maddesi kapsamındaki engelli sigortalılara yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için aylık talep tarihinde aktif olarak 4/1-(c) statüsü kapsamında sigortalı olma şartı aranmaktadır.

Kurumumuzca bu konuda yapılan inceleme ve araştırmada, diğer hiçbir sigortalılık statüsü için aranmayan aktif sigortalı olma şartının, kanunda belirlenmiş sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayıları fazlasıyla karşılanmış olsa dahi kamu görevinden ayrılmış engellilere yaşlılık aylığı bağlanmasına engel olduğuna işaret edilmiştir. Bunun ötesinde bu durumdaki engelli çalışanlara salt sigortalılık statülerinin belirlenmesinden kaynaklı nedenlerle yaşlılık aylığı bağlanmamasının; Anayasa'nın 10. ve 61. maddelerine, 5378 sayılı Kanun'a uygun olmadığı, emeklilik hakkına ulaşmayı engelliler aleyhine makul olmayan ve ölçüsüz bir şekilde zorlaştırdığı, dolayısıyla hakkaniyetle bağdaşmadığı sonuç ve kanaatine ulaşılmış ve parlamentonun dikkatine sunulmuştur. Bu konuda, düzenleyici işlemler ile ilgili çalışmaların yapılması için ise idareye tavsiyede bulunulmuştur⁵⁰.

Nitekim idarece Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliği'nde yapılan değişiklik ile Kanun'un Geçici 4. maddesi kapsamındaki engelli sigortalılardan "göreve girdikten sonra engelli hale gelenler" yönünden yaşlılık aylığı talep tarihinde 4/1-(c) kapsamında sigortalı olma şartı aranmamaya başlanmıştır. Ancak anılan şartın "göreve girmeden önce engelli olanlar" yönünden halen aranmaya devam ediyor olması nedeniyle tespit edilen sorunun ortadan kalkmadığı görülmektedir.

Öte yandan, 5510 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce sigortalı olup Kanun'un yürürlük tarihinden önce veya sonra engelliliği nedeniyle vergi indiriminden yararlanmaya hak kazanmış durumda olan sigortalıların ilk sevk işlemleri ile kontrol muayeneleri sonucu düzenlenen sağlık kurulu raporlarının değerlendirilmesi işlemleri Hazine ve Maliye Bakanlığının ilgili birimleri tarafından yürütülmektedir. Vergi indirimi hakkını elde etmesi nedeniyle yaşlılık aylığı bağlananların, vergi indiriminden yararlanmaya esas sağlık kurulu raporlarında yer alan klinik muayene bulguları, engellilik bulguları ve teşhislerinin gerçeği yansıtmadığı yönünde herhangi bir ihbar

50 2017/11786 numaralı başvuru hakkında verilen 26.03.2018 tarihli Tavsiye Kararı. 2021/8318, 2021/8603 numaralı başvurular hakkında verilen 22.09.2021 tarihli Tavsiye Kararları

veya şikâyet alınması, sigortalıların engellilik oranlarıyla ilgili olarak bir tereddüde düşülmesi ya da yapılan teftişler sonucunda kontrol muayenesine tabi tutulmasının talep edilmesi halinde sigortalılar Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından engellilik indiriminden yararlanılmasına ilişkin rapor vermeye yetkili sağlık kurumlarına sevk edilmektedir. Bu kapsamda düzenlenen sağlık kurulu raporları Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Sağlık Kuruluna gönderilmekte ve sonucuna göre işlem yapılmaktadır.

Kurumumuza başvuru konusu edilen bir olayda, başvuran engelliği nedeniyle vergi indiriminden yararlanmakta ve 01.11.2016 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanun'un Geçici 87. maddesi uyarınca, 16 yıl sigortalılık süresi ve 3760 gün prim ödeme gün sayısı koşulları ile %58 engellilik derecesi üzerinden aylıklı almaktadır. Başvuranın kontrol muayenesine göre engellilik derecesinin tespit edilebilmesi için ilgili sağlık kuruluşuna sevk işlemi yapılmış, hastane tarafından düzenlenen rapor engellilik durumunun tespiti için Gelir İdaresi Başkanlığına gönderilmiştir. Diğer taraftan, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna raporun inceleme sonucu bildirilmediğinden Eylül/2020 dönemi itibarıyla başvuranın aylığı durdurularak kontrol muayenesi sonucu beklenmiştir.

Bu noktada hem Gelir İdaresi Başkanlığı hem de Sosyal Güvenlik Kurumu yetkilileri ile iletişime geçilmiş ve yaşanan uyuşmazlığın nedeni araştırılmıştır. Bu kapsamda anılan idarelerden hem yazılı olarak bilgi ve belge talep edilmiş hem de şifahi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerden Gelir İdaresi Başkanlığının başvuranın solunum fonksiyon testinin gönderilmesini istediği, söz konusu testin gönderilmemesi nedeniyle rapor işlemlerinin gerçekleştirilemediği anlaşılmıştır. Söz konusu başvuru, Covid-19 salgınının olumsuz sosyal etkileri ve başvuranın kontrol muayenesi sürecinin başlangıcı üzerinden uzunca bir süre geçmesi dikkate alınarak hassasiyetle incelenmiştir. Nitekim Gelir İdaresi Başkanlığınca, istenilen bilgilerin gönderilmesi halinde öncelik verilerek dosyasının Merkez Sağlık Kuruluna inceleneceği ve sonuçlandırılacağı ifade edilmiştir.

Bu gelişmeler sonrasında, başvuranın emeklilik işlemlerinin yürütüldüğü sosyal güvenlik merkezi yetkilileri ile iletişime geçilmiş ve Gelir İdaresi Başkanlığından alınan cevabi yazıda belirtilen hususlar aktarılmıştır. Yapılan görüşmede, başvuranın solunum fonksiyon testinin yapılması için gerekli yazışmaların devam ettiği bildirilmiştir.

Daha sonra Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Kurumumuza gönderilen yazıda, başvuran hakkında verilen istişari mahiyetteki karara ilişkin rapor örneğinin ilgili sosyal güvenlik il müdürlüğüne iletiliği ifade edilmiştir. Bunun üzerine ilgili sosyal güvenlik merkezinden Kurumumuza gönderilen yazıdan, Gelir İdaresi Başkanlığı kararına istinaden başvuranın aylığının bağlandığı anlaşılmıştır⁵¹.

Görüldüğü üzere Kurumumuz, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken grup arasında yer alan engelli sigortalının kontrol muayenesi aşamasında yaşadığı sorununun çözümüne yönelik çabası ile ilgili kurumların tesis edeceği işlemleri

51 2021/3703 numaralı başvuruya ilişkin 13.07.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

hızlandırmıştır. Yaşanan somut olay bunun da ötesinde, bireyin talebinin hangi sorun nedeniyle çözülemediğinin idareler tarafından anlaşılmasını sağlayan Kurumumuzun, sorun çözme kapasitesini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Bu noktada ifade etmek gerekir ki, Sosyal Güvenlik Kurumunun kişilerin sağlık durumunun tespiti için ilgili sağlık kuruluşuna sevk işlemleri de başvuru konusu yapılabilmektedir. Nitekim başvuru konusu edilen bir olayda, başvuran Eskişehir ilinde yaşadığını, bu nedenle Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesinde yapılması istenilen gerekli tetkik ve tedavilerinin Eskişehir ilinde mevcut sağlık kuruluşlarında yapılmasını talep etmiştir. Bunun üzerine başvuranın sağlık durumunun tespiti için yapılacak hastaneye sevk işleminde, söz konusu durumun dikkate alınması ve tesis edilecek işlem sonucundan Kurumumuza bilgi verilmesi Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından istenilmiştir. Bu gelişmeler sonrasında, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından alınan cevabi yazıdan başvuranın malul olup olmadığının tespiti için Eskişehir Şehir Hastanesine sevk edildiği anlaşılmıştır. Daha sonra başvuran ile tekrar iletişime geçilerek, bu gelişmeler aktarılmıştır. Bunun üzerine başvuranın Kurumumuz kayıtlarına giren dilekçesinde; “*Kurumunuza yapmış olduğum hastaneye sevkim olumlu sonuçlandığı için sorunun giderilmiştir.*” ifadelerine yer verildiği görülmüştür⁵².

7.4.1.2.1.2 Yurt Dışında Çalışmaya Devam Eden Sigortalının Emekliliği

5510 sayılı Kanun’un 30. maddesi uyarınca yaşlılık aylığı, yabancı ülke mevzuatına kapsamında çalışmama koşuluna bağlı olarak ödenmektedir. Söz konusu kural 506 sayılı Kanun’da yer almamakla birlikte yaşanan kimi uyumsuzluklarda Sosyal Güvenlik Kurumunun, haklarında 5510 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayan sigortalıların yabancı ülkedeki çalışmalarını gerekçe göstererek emekli aylığı taleplerine olumsuz yaklaştığı gözlemlenmiştir.

Bu noktada Kurumumuz önceki kararlarında sadece Türkiye’deki sigortalılık süreleri dikkate alındığında yaşlılık aylığından yararlanmaya hak kazanan başvuranın, yabancı ülkede çalışmaya devam etmesinin yaşlılık aylığı almasına engel olmadığına vurgu yapmıştır. Nitekim yurt dışında geçen çalışmalara herhangi bir sigortalılık statüsü içerisinde yer verilmediği, yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için sigortalıların çalıştıkları işlerden ayrılma şartının dahi aylık bağlanma sırasında tabi olunan kanunlar kapsamındaki çalışmalara ilişkin olduğu değerlendirmelerine yer verilmiştir⁵³.

Bu konuda yaşanan benzer bir sorun Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri neticesinde çözümlenmiş ve başvuranın 12.01.2016 tarihli tahsis talebi geçerli sayılarak birikmiş aylıkları ve bayram ikramiyelerinin ilgiliye ödenmesi yönünde ilgili sosyal güvenlik il müdürlüğüne talimat yazısının yazıldığı bilgisi verilmiştir. Bunun üzerine başvuran vekili ile iletişime geçilerek, yaşanan sorunun çözümü için gerçekleştirilen iş ve işlemler hakkında bilgi verilmiştir. Başvuran vekili tarafından

52 2021/3776 numaralı başvuruya ilişkin 28.05.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

53 2017/11611 numaralı başvuru hakkında verilen 02.03.2018 tarihli Tavsiye Kararı. 2020/6338 numaralı başvuru hakkında verilen 03.09.2020 tarihli Tavsiye Kararı

Kurumumuza gönderilen evrakta da; “Sosyal Güvenlik Kurumundan gelen 06.09.2021 tarihli, müvekkil ...’ın emekli aylığı ve primleri ile birlikte birikmiş olan tutarın da 24.10.2021 tarihinde yatırılacağına dair yazı elimize ulaşmıştır. Bu sebeple kurumunuzda açık bulunan 2021/9886 dosya numaralı başvurunun kapatılmasını saygılarımla arz ederim.” ifadelerine yer verilmiştir⁵⁴.

7.4.1.3 Emekli İkramesi İşlemleri

7.4.1.3.1 Emekli Sandığına Tabi Daire, Kuruluş ve Ortaklıklarda Memuriyet Dışında Geçen Bir Yıldan Az Çalışma Sürelerinin Emekli İkramesine Etkisi

Bilindiği üzere, farklı statülerde çalışan kişileri ilgilendiriyor olsa da hem kıdem tazminatı hem de emekli ikramiyesi ortak bir deyimle, ilgililerin çalışmalarının karşılığı olarak ödenen toplu bir meblağı ifade etmektedir. Ancak farklı hukuki statülere tabi kişileri ilgilendiren bu ödemeler, 2829 sayılı Kanun uyarınca birleştirilen hizmet süreleri üzerinden aylık bağlananlara ödenecek emekli ikramiyesinin hesabı konusunda kesişmektedirler. Nitekim 5434 sayılı Kanun’un 89. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkraları ile 2829 sayılı Kanun’un 12. maddesinin birinci fıkrasında, 2829 sayılı Kanun uygulanarak emekli aylığı bağlanan kişilerden, 5434 sayılı Kanun’a tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda işçi statüsünde çalışmış olanların bu hizmet sürelerine karşılık emekli ikramiyesi ödeneceği, bunun için ise iş ilişkisinin kıdem tazminatına hak kazanacak şekilde sona ermiş ve kıdem tazminatı veya bu mahiyette başka bir ödemenin yapılmamış olmasının aranacağı düzenlenmiştir. Diğer taraftan Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü’nün bila tarih ve 115601-21 sayılı görüş yazısında, iş sözleşmesinin işçi tarafından feshedildiğine yönelik olarak kesin bir olguya dayanılmadığı sürece kurum yönetmeliği, yönetim kurulu kararı veya kurum içi sınav uygulaması sonucunda kıdem tazminatı ödenmeksizin aynı kamu kurumunda statüsü değiştirilerek görev yapmaya devam edenlerin işçilik sürelerinin emekli ikramiyesi hesabında dikkate alınmasının uygun olacağı değerlendirmelerinde bulunulmuştur.

1475 sayılı Kanun’un 14. maddenin ikinci fıkrasında ise işçinin aynı işverene bağlı olarak bir ya da değişik işyerlerinde çalıştığı sürelerin kıdem hesabı yönünden birleştirileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle kıdem tazminatına hak kazanmaya dair bir yıllık sürenin hesabında, işçinin aynı işverene bağlı geçen fasillalı çalışmalarının dikkate alınması zorunludur. Öte yandan aynı maddenin beşinci fıkrasında da, kamu kurumlarında işçi olarak geçirilen hizmet sürelerinin, her bir çalışma döneminin fesih şekli itibarıyla kıdem tazminatına hak kazanacak şekilde sona ermiş olmaları kaydıyla kıdem tazminatı ödenirken birleştirilmesi öngörülmektedir. Bu nedenle, işçinin kamu kurumlarında geçen çalışmalarının birleştirilmesi söz konusu olduğunda kıdem tazminatına esas hizmet süreleri hesaplanırken, bir yıldan az süreler de dâhil olmak üzere kamu işyerindeki çalışmalarının tamamının kıdem tazminatı hesabına dâhil edilmesi gerekmektedir. (Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesinin; 13/1/2005 tarihli ve E: 2004/13000, K: 2005/994 sayılı; 24/1/2007 tarihli ve E: 2006/16628, K: 2007/737 sayılı; 7/5/2009 tarihli ve E: 2007/34750, K: 2009/12896 sayılı kararları. Kaynak:

⁵⁴ 2021/9886 numaralı başvuruya ilişkin 20.09.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

www.corpus.com.tr) Nitekim öğretide de, kamu kuruluşlarında geçen sürelerin işçinin kıdeminde dikkate alınması için her bir çalışma döneminin bir yılı doldurmasının gerekmediği belirtilmektedir. (Sarper Süzek, İş Hukuku, Yenilenmiş 10. Baskı, Beta, İstanbul, 2014, s. 766)

Şu halde 1475 sayılı Kanun'un, kıdem tazminatına hak kazanılıp kazanılmadığı meselesini temel olarak iş sözleşmesinin sona ermesindeki fesih olgusuna bağlı tuttuğu ve tüm kıdem esas alınarak kıdem tazminatının ödenmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, işçinin çeşitli hizmet sürelerinin birleştirilmesinin söz konusu olduğu durumlarda, her bir çalışma dönemi açısından fesih olgusuna bakmadan sadece işçinin kıdemi nazara alınarak kıdem tazminatına hak kazanamadığı kabulü 1475 sayılı Kanun'un yukarıda değinilen açık düzenlemelerine aykırı olacaktır. Gerçekten de, 2829 sayılı Kanun'un 12. maddesinde birleştirilen hizmet süreleri üzerinden aylık bağlananlara Emekli Sandığına tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda prim veya kesenek ödemek suretiyle geçen sürelerinin toplamı üzerinden emekli ikramiyesi ödenmesinin düzenlenmesi karşısında, kanun koyucunun kamuda geçen işçilik süreleri yönünden emekli ikramiyesi ödenmesi için en az bir yıllık kıdem şartını aradığını söylemek mümkün değildir.

Bu kapsamda Kurumumuz, işçi olarak çalışmakta iken aynı kamu kurumunda memurluğa atanan başvuranın bir yıldan az işçilik sürelerinin emekli ikramiyesi ödemesinde dikkate alınıp alınamayacağı sorununu incelemiştir. Yapılan inceleme neticesinde, birleştirilen hizmet süreleri üzerinden aylık bağlanan başvurana, T.C. Emekli Sandığına tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda prim veya kesenek ödemek suretiyle geçen sürelerinin toplamı üzerinden, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre emekli ikramiyesi ödenmesi gerekirken, işçilik sürelerinin bir tam yılı doldurmadığı gerekçesiyle emekli ikramiyesi hesabında dikkate alınmamasına yönelik Kurum işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, başvuranın işçilik sürelerinin emekli ikramiyesi hesabında dikkate alınarak, başvurana fark emekli ikramiyesinin ödenmesi ve benzer uyuşmazlıkların yaşanmaması için, ilgililerin fesih şekli itibarıyla kıdem tazminatına hak kazanacak şekilde sona eren T.C. Emekli Sandığına tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda geçen bir yıldan az işçilik sürelerinin emekli ikramiyesi hesabında dikkate alınmasına yönelik merkez ve taşra birimlerinin bilgilendirilmesi hususlarında Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir⁵⁵.

7.4.1.3.2 Memuriyet Dışında Geçen Çalışma Sürelerinin Emekli İkramesi Ödemesinde Dikkate Alınması Sorununun İspat Yükü Bakımından Değerlendirilmesi

Sigortalıların Emekli Sandığına tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda memuriyet dışında geçen çalışma sürelerinden, her ne suretle olursa olsun tazminat ya da ikramiye ödenmiş olan sürelerinin emekli ikramiyesi ödenmesinde dikkate alınmayacağına yukarıda değinilmişti. Bu nedenle, emekli ikramiyesi ödemelerinde memuriyet dışındaki sürelerle

55 2020/98164 numaralı başvuru hakkında verilen 26.03.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

ilişkin bir ödemenin yapılıp yapılmadığının tespiti gerekmektedir. Bununla birlikte, emekli ikramiyesi ödemesini gerçekleştiren idarenin Sosyal Güvenlik Kurumu olması, buna karşılık söz konusu çalışma sürelerine ilişkin bilgi ve belgelerin ilgisinin özlük dosyasının bulunduğu bir başka kamu kurumunda olması, söz konusu çalışmaların otuz, kırk yıl gibi oldukça geçmiş dönemlere ait olması, ilgililerin kurum değişiklikleri, kurumun artık mevcut olmaması gibi nedenler söz konusu tespitin yapılmasını oldukça güçleştirmektedir. İşte bu konuda yaşanan uyuşmazlıklarda söz konusu çalışma sürelerine ikramiye, tazminat gibi adlarla ödeme yapılıp yapılmadığına ilişkin bilgi ve belgelerin temini esaslı sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. İfade edildiği üzere üzerinden uzun yıllar geçmiş belgelerin temininin güçlüğü yanında, ilgisinin kurum değiştirdiği durumlarda emeklilik talebinde bulunduğu sıradaki mevcut kurumunun bu belgelerin temini noktasında sorumluluk kabul etmemesi de yaşanan uyuşmazlıkların artmasına neden olmaktadır.

Kurumumuza bu konuda yapılan bir başvuruda, öncelikle başvuranın çalışmalarının geçtiğini ifade ettiği idare ile yazışma yapmıştır. Kurumumuza iletilen cevabi yazıdan ve yapılan görüşmelerden, başvuran hakkında herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ile yapılan yazışma ve görüşme sonrasında, başvuranın söz konusu çalışma sürelerinin ne şekilde sona erdiğinin bildirilmesinin en son çalıştığı kurumdan talep edildiği, bu konuda verilecek cevaba göre işlem tesis edileceği anlaşılmıştır. Öte yandan başvuranın en son çalıştığı idare tarafından da, söz konusu çalışmasının sona ermesine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin özlük dosyasında mevcut olmadığı ifade edilmiştir. Bu aşamadan sonra Sosyal Güvenlik Kurumu yetkilileri ile iletişime geçilmiştir. Sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden alınan cevabi yazıdan; kıdem tazminatı ödemelerinde ispat yükünün idarelerde olduğu dikkate alınarak 5434 sayılı Kanun'a tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda 4/1-(a) kapsamında geçen sigortalı hizmet sürelerine karşılık olarak, ilgili kurumlardan bu süreler kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya bu mahiyette olmakla birlikte başka bir adla tazminat ödenip ödenmediğine dair bilgi talep edilmesine rağmen ilgili kurumlarca söz konusu ödemenin yapılıp yapılmadığına ilişkin herhangi bir bilgi veya belge gönderilememesi durumunda 4/1-(a) kapsamında geçen anılan çalışmaların kıdem tazminatı veya iş sonu tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermiş olması kaydıyla, ilgililerin söz konusu çalışma sürelerinin emekli ikramiyesi ödenmesine esas süreler dâhil edildiği ve bu kapsamda başvurana fark emekli ikramiyesinin ödendiği anlaşılmıştır.

Bunun üzerine başvuran, Kurumumuza gönderdiği mesajda; *"Kurumunuza yapmış olduğum 03.12.2020 tarihli 101997 numaralı şikâyetim olumlu sonuçlanmış olup mağduriyetimin giderilmesi için çaba sarf eden tüm personelinize teşekkür eder, görevlerinde başarılar dilerim. Saygılarımla."* ifadelerine yer vermiştir⁵⁶.

56 2020/101997 numaralı başvuruya ilişkin 22.06.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.4.1.3.3 Memuriyet Dışında Geçen Çalışma Sürelerinin Emekli İkramesi Ödemesinde Dikkate Alınmayacağı Durumlar

Kamu kurum ve kuruluşlarında memuriyet dışında geçen çalışma sürelerinin emekli ikramiyesi ödemesinde dikkate alınabilmesi için temelde üç şartın gerçekleşmesi gerekir. Bunlar; çalışmaların geçtiği kurum ve kuruluşun 5434 sayılı Kanun'a tabi olması, bu çalışma sürelerine kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya bu mahiyette olmakla birlikte başka bir adla tazminat ödenmemiş olması ve söz konusu çalışma ilişkisinin 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olmasıdır.

Bu kapsamda Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünde geçici işçi statüsünde geçen çalışma sürelerine emekli ikramiyesi ödenmesi talebini konu alan başvuruda Kurumumuz, davet edildiği halde işbaşı yapmayan başvuranın iş sözleşmesinin, 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesine uygun olarak kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermediğine vurgu yaparak, başvuranın işçilik sürelerine emekli ikramiyesi ödenmemesine yönelik Kurum işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olmadığı gerekçesiyle başvuru konusu talebi reddetmiştir⁵⁷.

Bir başka başvuruda ise başvuranın Türk Telekom Anonim Şirketinde işçi olarak geçen ve askerlik nedeniyle görevinden ayrılmış olması dolayısıyla kıdem tazminatı ödenen çalışma sürelerine daha önce kıdem tazminatı ödendiğinden, bu sürelerinin emekli ikramiyesi ödemesinde dikkate alınmasının mümkün olmadığı tespitinde bulunulmuştur⁵⁸.

7.4.1.4 Yurt Dışı Borçlanma İşlemleri

3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun uyarınca, Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra Türk vatandaşı olarak yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri, bu Kanun'da belirtilen sosyal güvenlik kuruluşlarına prim ödenmemiş olması ve istekleri halinde sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmek suretiyle bu Kanun ile getirilen haklardan yararlanmaktadırlar. Öte yandan söz konusu haktan yararlanılabilmesi için borçlanılacak her bir gün için Kurum tarafından tahakkuk ettirilecek borç tutarının, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenmesi gerekmektedir.

Görüldüğü üzere, ilgililerin yurt dışında geçen sürelerini borçlanmaları ve böylece sosyal güvenlik koruması içerisinde yer almaları Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından

57 2021/1966 numaralı başvuru hakkında verilen 31.05.2021 tarihli Ret Kararı

58 2021/10894 numaralı başvuruya ilişkin 19.10.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

gerçekleştirilecek işlemler ile mümkün olmaktadır. Nitekim 3201 sayılı Kanun'da borçlanma hakkının kullanımı için ilgisinin başvurusundan sonra borçlanılacak sürelerin tespiti, borç tahakkukunun yapılması ve borç tahakkuk cetvelinin tebliği Kurum tarafından gerçekleştirilmesi gereken zorunlu yasal işlemler olarak düzenlenmiştir.

7.4.1.4.1 Borç Tahakkuk Cetvelinin Tebliği ve Kanuna Aykırılık

Borç tahakkuk cetveli, Kurum tarafından borçlanma kapsamında kabul edilen süreleri gösteren ve ilgilisi tarafından ödenmesi mecburiyetinde olunan tutarın belirlendiği belgedir. Dolayısıyla söz konusu belge ilgisine tebliğ edilmeden, borçlanma işlemlerinin tamamlanması mümkün değildir. Öte yandan borç tahakkuk cetvelinin tebliği ile yasal üç aylık ödeme süresi de işlemeye başlamaktadır. Bu yönüyle 3201 sayılı Kanun uygulamasında, borç tahakkuk cetvelinin Kurum tarafından oluşturulması kadar tebliğ edilmesinin de özel bir öneme sahip olduğu bilinmelidir. Kurumumuza yapılan başvurulardan, söz konusu borç tahakkuk cetvelinin tebliği konusunda uyuşmazlıkların yaşandığı gözlemlenmektedir. Özellikle ilgisinin tebliğ adresinin yurt dışı olduğu durumlarda sorun yaşanma ihtimalinin arttığı anlaşılmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu, borç tahakkuk cetvelinin tebliğinin 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri doğrultusunda yapılacağına ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığını, borç tahakkuk cetveline ilişkin tebliğ mektubunun 3201 sayılı Kanun ve Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'e uygun olarak tebliğe çıkarılmasına rağmen ilgisine teslim edilememesi nedeniyle Kuruma iade edilmesinden sonra ilgisinin adresinin doğru olup olmadığının dosyasından ve adrese dayalı kimlik paylaşım sisteminden kontrol edildiğini ve adresin doğru olduğunun anlaşıldığı durumlarda borcun ilgisine tebliğine ilişkin yazının Kurumdan gönderildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ilgisinin müracaatı olmaması halinde borçlanma işleminin geçersiz sayıldığını belirtmektedir.

Bu kapsamda ilgililerin, yurt dışında geçen çalışma sürelerinin borçlandırılması talepleri kapsamında düzenlenen borç tahakkuk cetvellerinin tebliğinin hangi Kanun kapsamında yapılacağı ile söz konusu yazının, Kurumdan gönderildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ilgisinin müracaatı olmaması nedeniyle borçlanma işleminin geçersiz sayılmasına yönelik Kurum işlemleri bu başvurularda inceleme konusu yapılmıştır.

Önemle belirtmek gerekir ki; tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin, işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri istenilen kişilere kanuna uygun şekilde bildirimini ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle söz konusu işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi, her şeyden önce muhatabına bildirilmesine bağlıdır. Bu yönüyle tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir. (Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E: 2013/95, K: 2014/176 sayılı kararından. Kaynak: www.corpus.com.tr) Yetkili makamların, tebliğ işlemlerini yürütürken gerekli özeni göstermemesi nedeniyle muhatabının tebliğ

konusuna vâkıf olamadığı durumlarda, muhatabını herhangi bir kusuru bulunmadığı hâlde tebligata bağlanan hukuki sonuçtan sorumlu tutmak hakkın varlığını anlamsız kılacaktır. (Anayasa Mahkemesinin; 25/10/2017 tarihli ve E: 2014/7805, K: 2014/7805; 21/3/2019 tarihli ve E: 2016/2595, K: 2016 2595 sayılı kararları. Kaynak: www.corpus.com.tr) Şu halde tebligat konusu hukuki işlemin ilgisi hakkında hukuki sonuç doğurmasının, kanuna uygun şekilde bildirim yapılmasının yanında, bu bildirimin ayrıca usulüne uygun olarak belgelendirilmesine de bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu anlamda tebligat, tebliğ konusu hakkında muhatabın bilgilendirilmesinin yanında, bu bilgilendirmenin belgelendirilmesini de içeren bir usul işlemidir. Nitekim 7201 sayılı Kanun, tebligatın bu özelliklerinin somut olarak gerçekleşmesini tamamen birtakım şekli kurallar ile sağlamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla Kanun'un amacı; tebliğin muhatabına ulaşması, tebliğ konusu ile ilgili olarak muhatabın bilgilendirilmesi ve bu hususun belgeye bağlanmasıdır. Hâl böyle iken, Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacak tebligatlarda, söz konusu şekli hükümlerin en ufak ayrıntılarına kadar uygulanması yasal zorunluluktur. (Yargıtay Onuncu Hukuk Dairesinin 16/3/2017 tarihli ve E: 2017/1090, K: 2017/2178 sayılı kararı. Kaynak: www.corpus.com.tr)

Bu noktada ifade etmek gerekirse Sosyal Güvenlik Kurumunun yapacağı tebligatlarda, 7201 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması gerektiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesinde, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli IV sayılı cetvelde sayılan sosyal güvenlik kurumları tarafından yapılacak elektronik ortam da dâhil tüm tebligatların, bu Kanun hükümlerine göre Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü veya memur vasıtasıyla yapılacağı açıkça düzenlenmiştir.

Dolayısıyla ilgililerin yurt dışında geçen sürelerinin borçlandırılmasına yönelik talepleri kapsamında, Sosyal Güvenlik Kurumunca düzenlenecek borç tahakkuk cetvellerinin de 7201 sayılı Kanun'da benimsenen usul uyarınca tebliğ edilmesi gerekmektedir. Gerçekten de, söz konusu borç tahakkukunun tebliğine ilişkin 3201 sayılı Kanun'da ayrı bir düzenlemeye yer verilmemiş olması ve Sosyal Güvenlik Kurumunun 7201 sayılı Kanun'a tabi olması karşısında bu kabulün zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, borç tahakkuk cetvelinin tebliğinin 7201 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda yapılacağına ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı yönündeki Kurum açıklamasına katılmak hukuken mümkün değildir.

Diğer taraftan, borç tahakkuk cetvelinin ilgisine tebliğ edilememesi nedeniyle, söz konusu yazının Kurumdan gönderildiği tarihten itibaren üç aylık sürenin geçirilmesi ile yurt dışı çalışma sürelerini borçlanma başvurusunun geçersiz sayılması işleminin de irdelenmesi gerekmektedir. Bu noktada gerek 3201 sayılı Kanun'un ve gerekse bu Kanun'un uygulanmasına ilişkin Yönetmelik'in, borç tahakkuk cetveli tebliğ edilmeden ve/veya ilgisince borçlanma talebinden vazgeçildiği yönünde irade açıklaması ortaya konulmadan borçlanma başvurusunun geçersiz sayılmasına olanak tanımadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle borç tahakkuk cetvelinin herhangi bir

nedenle tebliğ edilememesi nedeniyle, söz konusu yazının Kurum kayıtlarından çıkış tarihi esas alınarak borçlanma başvurusunun geçersiz sayılmasına hukuken imkân bulunmamaktadır.

Kurumumuz, 3201 sayılı Kanun kapsamında yurt dışında geçen sürelerin borçlanılmasına ilişkin başvurular doğrultusunda düzenlenen borç tahakkuk cetvelinin, 7201 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda yöntemince tebliği gerçekleştirilmeden, tahakkuk ettirilen borcun başvurana tebliğine ilişkin yazının Kurumdan gönderildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde başvuranın müracaatı bulunmadığı gerekçesiyle borçlanma başvurusunun geçersiz sayılmasına yönelik Kurum işlemlerinin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğunu tespit etmiş ve borç tahakkuk cetvellerinin tebliğine ilişkin 2011/48 sayılı Genelge hükümlerinin 7201 sayılı Kanun'a uygun olarak yeniden ele alınması hususunda Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar vermiştir⁵⁹.

7.4.1.4.2 Yurt Dışı Borçlanmaya İlişkin Kurumumuz Girişimleri İle Çözümlenen Uyuşmazlıklar

3201 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen başvuruların sıklıkla, başta ilgililerin yurt dışında olmaları olmak üzere çeşitli nedenlerle yasal temsilciler aracılığıyla yapıldığı gözlemlenmektedir. Yine değişik zamanlarda birbirinden farklı borçlanma başvurularının yapılması da uygulamada yoğun olarak görülmektedir. Öte yandan belirtilen durumlar, yasal temsile ilişkin belgenin eksikliği, borçlanmaya esas sürelerin tespitine ilişkin bilgi ve belge eksikliği gibi nedenlerle borçlanma başvurularının reddedilmesine sebep olabilmektedir. Bununla birlikte, Sosyal Güvenlik Kurumunun 20.07.2020 tarihli ve E.8577900 sayılı Genel Yazısında, 01.08.2019 (dâhil) tarihinden sonra yapılan müracaatlarda, yurt dışı borçlanma talep dilekçesi ekinde borçlanmaya esas belge ibraz etmeyenlerden dosyalarında bu tarihten önce Kuruma ibraz edilmiş hizmet ve/veya ikamet belgeleri bulunanların borçlanma talepleri reddedilmeksizin söz konusu belgeler esas alınarak borçlanma işlemlerinin sonuçlandırılacağı belirtilmektedir.

Bu noktada, ilgisinin dosyasında daha önceki yurt dışı hizmet borçlanmaları nedeniyle aynı vekâletnamenin onaylı örneği bulunuyor olsa da, başvurunun vekâletname aslı veya onaylanmış örneği ile yapılmamış olması nedeniyle talebinin reddedilmesini konu alan uyuşmazlık Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri neticesinde çözülmüştür⁶⁰. Nitekim Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından, yukarıda yer verilen Genel Yazı'da yer alan hizmet ve/veya ikamet belgeleri için geçerli olan durumun kıyasen vekâletname gibi diğer belgeleri de kapsadığı değerlendirmesinde bulunularak, başvuranın yurt dışı hizmet borçlanması talebinin geçerli kabul edilmesi ve başvurusunun neticelendirilmesi gerektiği yönünde ilgili birime yazı yazıldığı Kurumumuza bildirilmiştir.

59 2020/89059 numaralı başvuru hakkında verilen 16.12.2020 tarihli Tavsiye Kararı

2021/13982 numaralı başvuru hakkında verilen 15.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

60 2021/5526 numaralı başvuru hakkındaki 22.04.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Yurt dışı borçlanmaları, örneği Kurumca hazırlanan Yurtdışı Hizmet Borçlanma Talep Dilekçesi'nin usulüne göre doldurulup imzalandıktan sonra doğrudan ya da posta yolu ile Kurumun ilgili ünitesine ulaştırılması ile yapılmaktadır. İlgililerin bunun dışında, yurtdışı hizmet borçlanması isteğine dair yazılı dilekçeleri ile yaptıkları başvuruları da kabul edilmektedir. Ancak dilekçede yer alan bilgiler, borçlanma işleminin sonuçlandırılmasında yeterli değil ise ilgiliden Yurtdışı Borçlanma Talep Dilekçesinin temini yoluna gidilmektedir.

Öte yandan yukarıda da ifade edildiği üzere, yurt dışı borçlanma talep dilekçesi ekinde borçlanmaya esas belge ibraz etmeyenlerin dosyalarında, Kuruma ibraz edilmiş borçlanma taleplerine esas hizmet ve/veya ikamet belgeleri bulunanların borçlanma talepleri reddedilmeksizin söz konusu belgeler esas alınarak borçlanma işlemleri sonuçlandırılmaktadır.

Ayrıca, matbu Yurt Dışı Süreleri Borçlanma Talep Dilekçesindeki prime esas kazanç seçeneğinin boş bırakılması veya birden fazla seçeneğin işaretlenmesi durumunda borçlanma başvurusu reddedilmemekte ve borç tahakkukunda asgari seçeneği esas alınarak borçlanma işlemi sonuçlandırılmaktadır.

Yaşanan uyuşmazlıkta; yurt dışı hizmet borçlanması kapsamında yapılan tebligata istinaden borçlanılacak günlere ilişkin prim tutarını ödeyen ve sonraki dilekçesi ile bakiye bedelin hesaplanarak asgari seviyeden borçlanmayı talep eden başvuranın borçlanma talebinin birden fazla kutucuk işaretlemesi nedeniyle reddedildiği görülmüştür. Bu kapsamda Kurumumuz tarafından gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri neticesinde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından, başvuranın sonradan gönderdiği dilekçesinde ilk dilekçesine atıfta bulunarak belirttiği sürenin, ödediği süreler de göz önünde bulundurularak dilekçe tarihinde yürürlükte olan mevzuata göre asgari seviyeden borçlandırılıp başvurana tebliğ edilmesine ve ödeme için yasal sürenin verilmesine yönelik işlemlerin yapılması hususunda ilgili il müdürlüğüne talimat verildiği görülmüş ve böylece yaşanan uyuşmazlık dostane bir yöntemle çözüme kavuşturulmuştur⁶¹.

7.4.1.4.3 Yurt Dışı Borçlanma İşlemlerine İlişkin Bazı Özel Durumlar

3201 sayılı Kanun'da, 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda söz konusu düzenlemelerin yürürlüğe girdiği 01.08.2019 tarihi, yurt dışı borçlanma işlemleri bakımından önemli bir tarih olarak karşımıza çıkmıştır. Nitekim mezkûr Kanun ile borçlanma prim oranı, borçlanılan sürelerin kabul edileceği sigortalılık statüsü, borçlanmada sigortalılık başlangıç tarihinin tespiti konularında esaslı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden etkilenmek istemeyen kişilerin, düzenlemelerin yürürlüğe girmesinden önce Kuruma yoğun başvurularının olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sonucu olarak ise başta 3201 sayılı Kanun kapsamındaki işlemlerin tebliği olmak üzere yukarıda değinilen uyuşmazlıkların arttığı anlaşılmıştır.

61 2021/15743 numaralı başvuruya ilişkin 13.10.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Bu noktada Kurumumuza yapılan bir başvurudan hareketle, yurt dışı hizmet borçlanmasının hangi sigortalılık statüsü kapsamında değerlendirileceği sorununa da değinmek yerine olacaktır. Bu kapsamda ilgililerin yurt dışı hizmet borçlanmasına ait sürelerinin 5510 sayılı Kanun kapsamında hangi sigortalılık haline göre geçmiş sayılacağına belirlenmesine ilişkin esasların 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlendiği görülmektedir. Mezkûr fıkranın, başvuranın borçlanma talep tarihinde yürürlükte olan halinde; ilgililerin yurt dışı hizmet borçlanmalarına ait süreleri yönünden, Türkiye'de sigortalılıkları varsa borçlanma talep tarihindeki en son sigortalılık halinin esas alınacağına, sigortalılıkları yoksa aynı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında geçmiş sigortalılık süresi olarak kabul edileceğinin düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için sigorta hak ve yükümlülükleri çalışmaya başladıkları tarihten itibaren başlamaktadır. Diğer taraftan, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 11. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca da işverenler 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanları, çalışmaya başladıkları tarihten önce Kuruma e-sigorta yoluyla bildirmekle yükümlüdürler. Bu doğrultuda somut olayda işveren tarafından Kuruma verilen 30.07.2019 tarihli işe giriş bildirgesi ile başvuranın, 4/a sigortalılık statüsü kapsamında 31.07.2019 tarihinde işe başlayacağını bildirildiği görülmektedir. Şu durumda, işvereni tarafından verilen işe giriş bildirgesi uyarınca başvuranın Türkiye'deki sigortalılığının 31.07.2019 tarihi itibarıyla başladığı anlaşılmaktadır. Hal böyle iken, yurt dışı hizmet borçlanma talep tarihi olan 30.07.2019 tarihinde Türkiye'de sigortalı çalışması mevcut olmayan başvuranın, yurt dışı hizmet borçlanmasına ait sürelerinin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında geçmiş sigortalılık süresi olarak kabul edilmesinin yasal zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır⁶².

Bu noktada yaşanan bir diğer uyumsuzlukta, Almanya hizmet belgesindeki sürelerle çakışan Türkiye'deki sigortalılık sürelerinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından borçlanma talep tarihinde tespit edilememesi nedeniyle eksik prim gün sayısı olduğu başvurana bildirilmiştir. Kurumumuzun girişimleri sonrasında 1120 günlük süresi hizmet kayıtlarına işlenmiş, yurt dışı borçlanma başvurusuna istinaden ortaya çıkan 29.771,84 TL tutarında fazla ödeme iade edilmiş, ayrıca 2.919,23 TL tutarında yaşlılık aylığı bağlanmış ve 21.328,53 TL'lik birikmiş aylıkları ödenmiştir⁶³.

7.4.1.5 Sosyal Güvenlik Kurumunun Denetim Faaliyetlerine İlişkin Uyumsuzluklar

7.4.1.5.1 Denetim Sürecinden Kaynaklı Sorunlar

5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinde, Kurumca hak sahiplerine fazla veya yersiz yapıldığı tespit edilen ödemelerin geri alınacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede, hak sahiplerine yapılan ödemelerin geri alınmasında fazla veya yersiz ödemenin, hak

62 2021/6072 numaralı başvuru hakkında verilen 23.08.2021 tarihli Ret Kararı

63 2021/897 numaralı başvuruya ilişkin 13.03.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

sahiplerinin kasıtlı veya kusurlu davranışlarından kaynaklanması ile Kurumun hatalı işleminden kaynaklanmış olmasının ayrı ayrı düzenlendiği görülmektedir. Hal böyle iken, fazla veya yersiz ödemenin Kurumun hatalı işleminden kaynaklandığı durumlarda hak sahiplerinin iade borcunun hesaplanmasının bu durum göz önüne alınarak yapılması yasal zorunluluktur⁶⁴. Mezkûr düzenlemenin uygulama alanı, başta sahte sigortalılık hizmetleri ile kazanılan sosyal güvenlik ödemelerinin iadesi olmak üzere, Kurum tarafından yapılan her türlü ödemeleri kapsamaktadır.

Bu aşamada, Kuruma bildirilen sigortalı çalışmaların fiili olup olmadığının denetim konusu edilmesi üzerinde ayrıca durulması gerekmektedir. Önemle ifade edilmelidir ki, sigortalılık niteliğinin kazanılmasının şartları ile fiili çalışmanın varlığının Kurumca denetim konusu edilmesi durumunda, sigortalı çalışma sürelerinin tespitine ilişkin uyuşmazlıklar kamu düzeni ile ilgili olduğundan bu hususun özel bir duyarlılıkla ve özenle irdelenmesi gerekmektedir. Zira sigortalılık niteliği, anayasal haklar arasında yer alan sosyal güvenliğin yaşama geçirilmesinde en önemli etkenlerdendir. Bu bağlamda, hak kayıplarının ve gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının önlenmesi, temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkının korunabilmesi için, tarafların gösterdiği kanıtlarla yetinilmeyip gerek görüldüğünde kendiliğinden araştırma yapılarak delil toplanmalıdır. Diğer taraftan bu uyuşmazlıklarda, işverenin çalışma olgusunu kabulünün ya da reddinin tek başına hukuki bir sonuç doğurmayacağı da göz önünde tutulmalıdır. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12.11.2019 tarihli ve E: 2015/2868, K: 2019/1159 sayılı kararından. Kaynak: www.corpus.com.tr)

Nitekim 2013/5 sayılı Sosyal Güvenlik Denetmenleri Denetim Standartları Hakkında Genelge ile sahte sigortalılık incelemelerinde; inceleme dönemi itibarıyla işyeri çalışanlarının (bordro tanıklarının) ve sigortalılığından şüphe duyulan kişinin Kuruma bildirimini yaptığı işyerinde yerel denetim yapılarak eylemli çalışanların (görevli, izinli, istirahatli- raporlu gibi işyerinde bulunmayanlar dâhil) kimler olduğunun tespit edilmesi, bu kişilere sigortalılığı konusunda şüphe duyulan kimseyi tanıyıp tanımadığı, bu kişinin ne zamandan beri işyerinde çalıştığı ve yaptığı işin sorulması, böylece bildiri konusunda şüpheye düşülen kişi hakkında diğer çalışanların ifadelerine başvurulması ve bu ifadelerin ayrı olarak ifade tutanaklarına yazılması ve işyeri mahallinde araştırma ve inceleme yapılması hususlarına dikkat edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. İfade etmek gerekir ki, sigortalılık sürelerinin fiili çalışmaya dayanıp dayanmadığının uyuşmazlık konusu olduğu durumlarda, Kurumun ilgililerin hak kaybına uğramalarını önleyici şekilde denetim faaliyetini yürütmesi gerekliliği yanında, gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının tespitinin de zorluğu ortadadır.

Bu noktada Kurumumuza başvuru konusu edilen somut olayda, başvuranın bir kısım sigortalılık süreleri sahte olduğu gerekçesiyle iptal edilmiş ve emekli maaşı kesilerek yersiz ödeme kapsamında borç çıkarılmıştır. Bununla birlikte Kurumumuz söz konusu işleme esas alınan Araştırma ve İnceleme Raporu'nu incelemiş ve başvuranın başka bir ildeki işyerindeki çalışmalarının da denetim konusu edildiğini, ayrıca başvuranın

64 2021/13434 numaralı başvuru hakkında verilen 07.12.2021 Tavsiye Kararı

denetime konu edilen çalışma dönemlerinde Kuruma bildirilmiş ve fiilen çalışmış bordro tanıklarının dinlenilmesi, işverenin başvuran hakkında beyanının alınması, yerel denetim yapılması hususlarının eksik olduğunu tespit etmiştir. Bunun üzerine başvuranın bu işyerlerinde geçen sigortalılık sürelerinin iptaline yönelik Kurum işleminin ve bunun sonucunda emekli maaşının kesilerek, yersiz ödeme kapsamında borç çıkarılması işleminin yukarıda yer verilen hususlar gözetilerek yeniden değerlendirilmesi yönünde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir⁶⁵.

7.4.1.5.2 Zorunlu Sigortalılık Niteliğinin Mevcut Olmaması Nedeniyle Sigortalılık Sürelerinin ve Emekli Aylığının İptalinin Mülkiyet Hakkı ve Dürüstlük Kuralı Bağlamında Değerlendirilmesi

Bilindiği üzere Anayasa'nın 35. maddesinde, mülkiyet hakkı düzenlenmekte ve herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu ve mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, hukuka aykırı sosyal güvenlik ödemelerinin tahsiline ilişkin uyuşmazlıkları mülkiyet hakkına yapılan müdahale çerçevesinde ele almış ve bu müdahalenin ölçülü olup olmadığını ayrıca incelemiştir. Ölçülülüğün tespitinde ise kanuna aykırı olarak ödeme yapılması biçiminde ortaya çıkan sonuca tarafların ne derece katkısının olduğuna bakılması gerektiği, bu bağlamda tarafların yasal yükümlülüklerinin neler olduğu, bunların yerine getirilmesinde ihmalkârlık gösterilip gösterilmediği ve ihmalin varlığının tespiti hâlinde bunun hukuka aykırı sonucun doğmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığının göz önünde bulundurulması gerektiği özellikle değerlendirilmiştir. (Fatma Ülker Akkaya, B. No: 2014/18979, 22.02.2018, § 50 Uğur Ziyaretli, § 65).

Diğer taraftan Yüksek Mahkeme, hukuka aykırı sosyal güvenlik ödemelerinin tahsiline ilişkin uyuşmazlıklarda sosyal adaletin gereği olarak idarenin tesis ettiği hatalı işlemi somut olayın koşullarına göre geri alabileceğini veya belli durumlarda kaldırabileceğini belirtmektedir. Yüksek Mahkeme aksi durumun, kişilerin sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği gibi sosyal güvenlik fonlarına katkıda bulundukları hâlde kanunlardaki koşulları sağlamadıkları gerekçesiyle ödemelerden mahrum kalan kimseler yönünden adil olmayan sonuçlar doğurabileceğine, bu durumun sınırlı kamu kaynaklarının uygun olmayan yöntemlerle dağıtımına cevaz verilmesi anlamına gelebileceğinden kamu yararı ile örtüşmeyeceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, başvuru üzerinde aşırı ve orantısız bir yüke sebep olunup olunmadığının tespit edilmesi, emekli aylığının sosyal bir ödeme olduğu hususu da dikkate alınarak yersiz yapılan ödemelerin iade edilebilmesi için ilgililerin ekonomik anlamda dara düşmesini önleyecek şekilde bir takvime bağlanması gerektiği ifade edilmektedir. (Fatma Ülker Akkaya, § 53 Tevfik Baltacı, § 74).

Öte yandan Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralı ile kanun koyucu, her somut olayda hakların kullanılmasının kapsam ve içeriğini objektif iyi niyet kuralı ile sınırlamaktadır. Söz konusu kurala aykırı davranışların ise hukuk tarafından korunmayacağı açıkça ifade edilmektedir. Bu kapsamda dürüstlük

⁶⁵ 2020/96143 numaralı başvuru hakkında verilen 08.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağının, sosyal güvenlik hukukundaki yerine de değinmek gerekmektedir. Zira devleti kişilerin sosyal güvenliğini sağlayacak önlemleri almakla yükümlü kılan Anayasa'nın 60. maddesi hükmünün varlığı ile sosyal güvenlik kanunlarının ruhu ve konuluş amacı karşısında Sosyal Güvenlik Kurumu, sigortalı kabul ettiği kişiler hakkında gerekli inceleme ve saptamayı yapmak zorundadır. Bu doğrultuda Sosyal Güvenlik Kurumunun, sigortalı kabul ettiği ve üzerlerine düşen edimleri yerine getirmiş olan kişilere karşı sosyal güvenlikleri yönünden verdiği güvene uygun hareket etmesi gereklidir. Kurumun, yıllarca hiçbir uyumsuzluk çıkarmamış iken, sonradan ve sigortalının emekli olma arzu ve isteğini iletmesi üzerine sigortalılık sürelerini iptal etmesi bu güven duygusunu zedeler. Gerçekten de, sigortalıdan primlerin alınıp yıllarca değerlendirildikten sonra kayıtların geçersizliği ve sigortalı niteliği taşınmadığından bahisle sigortalılığın iptali, kendi hatalı işlemi nedeniyle yıllarca kişiyi sigortalı sayan Kurumun, kişilere sigortalı olduğu güvenini ve sosyal güvenceye kavuşacağı inancını verdikten sonra sigortalılıklarının iptal edilmesi sonucunu doğurur ki, bu durumun Medeni Kanun'un 2. maddesine, hukuk güvenliği ilkesine ve sosyal güvenlik hukuku ilkelerine aykırı olacağından şüphe duyulmamalıdır. (Yargıtay Onuncu Hukuk Dairesinin; 21.02.1991 tarihli ve E: 1990/6609, K: 1991/1544 sayılı, 24/6/1994 tarihli ve E: 1994/7528, K: 1994/12881 sayılı, 01.03.2011 tarihli ve E: 2009/13281, K: 2011/2566 sayılı kararları. Yargıtay Yirmi Birinci Hukuk Dairesinin 07.07.1997 tarihli ve E: 1997/4657, K: 1997/4745 sayılı kararı. Kaynak: www.corpus.com.tr)

Bu noktada Kurumumuza başvuru konusu edilen olayda, başvuranın yaşlılık aylığı almakta iken 29.06.1999 tarihinde başlayan vergi kaydının vergi dairesi tarafından ilk tescil tarihi itibarıyla resen silinmiş olması ve devam eden başka bir vergi kaydının bulunmaması sebebiyle, bu kapsamdaki sigortalılık sürelerinin iptal edilmesi sonucunda yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarını kaybetmesi üzerine yaşlılık aylığının başlangıç tarihi itibarıyla iptal edildiği görülmektedir.

Somut olayda başvurana 01.03.2012 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlandığı, daha sonra bir kısım sigortalılık sürelerinin iptal edilmesiyle yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarına sahip olmadığı anlaşıldığından 12.01.2016 – 23.02.2021 tarihleri arasında ödenen aylıklar ve bayram ikramiyeleri toplamının 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında borç kaydı oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Buna göre yaşlılık aylığının ve bayram ikramiyelerinin, başvurana ödenmesiyle başvuranın mevcut mal varlığı haline geldiği ve Anayasa'nın 35'inci maddesi bağlamında mülk olduklarının kabulü gerekmektedir. Bu itibarla, başvurana ödenmiş yaşlılık aylıklarının ve bayram ikramiyelerinin borç çıkarılmasının mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu noktada 1962 doğumlu olup yaşlılık aylığının bağlandığı tarihte elli ve bu aylığın kesildiği tarihte ise elli dokuz yaşında olan başvurucunun, emekli olduğu ve aylığın kesildiği tarihler ile mevcut yaşı ve ayrıca somut olaydaki kusurun idareden kaynaklandığı hususları nazara alındığında, yaşlılık aylığının kesilmesi akabinde borç kaydı oluşturma yönündeki müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Ayrıca iptal edilen sigortalılık sürelerine ilişkin primleri tahsil edip kullanan ve yıllarca bu sürelerle ilişkin hiçbir uyumsuzluk çıkarmayan

Kurumun, söz konusu sigortalılık sürelerini iptal ederek yapılan ödemeleri geri istemesi hukuk güvenliği ilkesini zedelediği gibi, Medeni Kanun'un 2. maddesinde ifade edilen dürüstlük kuralına da aykırılık teşkil etmektedir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirmeler neticesinde; başvuranın mülkiyet hakkını ihlal ettiği anlaşılan yaşlılık aylığının kesilmesi ve borç tahakkuk ettirilmesi işlemleri ile objektif iyiniyet kuralına aykırılık teşkil eden sigortalılık sürelerinin iptal edilmesine yönelik işlemlerin geri alınmasına ve başvuru konusuna benzer şekilde, tahsis talep tarihi itibarıyla geçerli sayılan sigortalılık sürelerinin yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra sigortalıların kasıtlı veya kusurlu davranışlarından kaynaklanmayan nedenlerle iptal edilmesi durumunda yaşanacak uyuşmazlıkların çözümü için – isteğe bağlı sigortalılık verilmesi gibi - düzenleme yapılmasına yönelik işlem tesis edilmesi hususlarında Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir⁶⁶.

7.4.1.6 Sosyal Güvenlik Sözleşmelerinin Uygulanma Alanı

Mevcut sosyal güvenlik sistemimizde, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının yurt dışında geçen çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi 3201 sayılı Kanun dışında ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri aracılığıyla da sağlanmaktadır. Diğer taraftan 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin beşinci fıkrasında; uluslararası sosyal güvenlik sözleşmelerinde Türk sigortasına girişinden önce âkit ülke sigortasına girdiği tarihin Türk sigortasına girdiği tarih olarak kabul edileceğine ilişkin özel hüküm bulunan ülkelerdeki sigortalılık sürelerini borçlananların âkit ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarihin Türk sigortasında ilk işe giriş tarihi olarak kabul edileceği düzenlenmiştir.

Bu kapsamda Kurumumuza başvuru konusu edilen bir olayda Sosyal Güvenlik Kurumu; mezkûr maddedeki "... sigortalılık sürelerini borçlananların..." ibaresine atıfta bulunarak başvuranın Alman sigortasına giriş tarihinin Türk sigortasına giriş tarihi olarak kabul edilebilmesinin sigortalılık süresinin borçlanması şartına bağlı olduğunu ve sigortalılık süresi dışında bir sürenin borçlanması halinde Alman sigortasına girişin Türk sigortasına giriş olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.

Diğer yandan Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin 29. maddesinde Türk sigortasına girişten önce bir Alman rant sigortasına girilmiş olması halinde Alman rant sigortasına girişin, Türk sigortasına giriş olarak kabul edileceği düzenlenmiştir. Sözleşmede söz konusu düzenlemenin uygulanmasına yönelik olarak herhangi bir sınırlamaya ya da istisnaya yer verilmemiştir. Bu durumda, yurt dışındaki sigortalılık başlangıcının Türk sigortasına giriş olarak kabul edilip edilmeyeceği konusunda bir tarafta iç hukuk kuralının diğer tarafta uluslararası sözleşme hükmünün bulunduğu görülmektedir.

Bu kapsamda Kurumumuz, Anayasa'nın 90. maddesinin temel hak ve özgürlükler alanında uluslararası sözleşme hükümlerine tanıdığı üstünlük, aynı temelde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Alman Rant Sigortasına giriş tarihinin Türkiye'deki

⁶⁶ 2021/9442 numaralı başvuru hakkında verilen 22.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

sigortalılığın başlangıcı olarak kabul edilebilmesi için borçlanma işlemi yapılmasına gerek olmadığı yönündeki içtihadı çerçevesinde; Alman sigorta kurumunca düzenlenen hizmet cetvelinde 01.04.1992 tarihinde Alman rant sigortası kapsamına girdiği görülen başvuranın ilk işe giriş tarihinin 01.04.1992 tarihi olarak kabulü için borçlanma şartı aranmayacağı, dolayısıyla anılan tarihin ilk işe giriş tarihi olarak kabul edilmesi gerektiği ve başvuranın emeklilik şartlarının da anılan tarih esas alınarak belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır⁶⁷.

7.4.1.7 Zorunlu Sigortalılık İlkesi Kapsamında Sigortalılık İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar

5510 sayılı Kanun'un 92. maddesi uyarınca; kısa ve uzun vadeli sigorta kapsamındaki kişilerin sigortalı, genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerin ise genel sağlık sigortalısı olması zorunlu olup; sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir. Dolayısıyla sigortalılık niteliğinin kazanılması veya kaybedilmesi kişilerin üzerinde tasarrufta bulunamadığı bir alandır. Bu yönüyle zorunlu sigortalılığın ortaya çıkmasında, Kanun kapsamında yer alan bir hizmet ilişkisinin varlığı, kişisel nam ve hesaba bir faaliyete başlanması ya da bir statüye girilmesi esas etkenlerdir. Bu kapsamda, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların söz konusu çalışma sürelerine ilişkin sigortalılık bildirimlerinin yapılmamış olması hizmet tespit davalarının esas konusunu oluşturmaktadır.

Sigortalılığın zorunlu oluşunun bir sonucu olarak Sosyal Güvenlik Kurumunun, Kanun kapsamında yer alan bir çalışmanın mevcut olup olmadığını denetleme yetki ve ödevi bulunmaktadır. Bu kapsamda ilgililerin Kurumdan bu denetim faaliyetini yerine getirilmesine yönelik talepleri ile sıklıkla karşılaşmaktadır. Kurumumuz bu yöndeki talepleri içeren başvurularda, ilgililerin çalışma sürelerinin tespitine yönelik olarak denetim faaliyetine başlanılmasını Sosyal Güvenlik Kurumundan beklemektedir. Ayrıca kimi zaman sigortalılık sürelerinin tespiti için sadece Kurum kayıtlarının incelenmesi de yeterli olabilmektedir. Bu kapsamda, sigortalılık bildirimi yapılmakla birlikte herhangi bir sebeple sigortalı hizmetlerinde görülmeyen süreler hizmet kayıtlarına işlenebilmektedir. Bu noktada Kurumumuza başvuru konusu edilen bir diğer olayda, başvuranın lehine karar verilen hizmet tespit davası kesinleşmesine rağmen Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kararın gereklerinin yerine getirilmediği görülmüştür. Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri neticesinde; başvuranın 2003/2 ile 2006/11 dönemleri arasında yer alan sigortalı çalışmalarına ait hizmetleri mahkeme kararına istinaden hizmet kayıtlarına işlenmiştir. Başvuran vekili tarafından Kurumumuza gönderilen mesajda da; *"Söz konusu başvurumuza neden olan işlem, idare tarafından başvurumuzdan sonra yerine getirilmiştir. Bu süreçte talebimizle yakından ilgilenen Kamu Denetçiliği Kurumu yetkililerine ... teşekkürlerimizi sunuyoruz.*

67 2021/4187 numaralı başvuru hakkında verilen 26.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı. 2021/4651 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Şikâyet konusu işlemin yerine getirilmesi nedeniyle, şikâyetimizi geri alma talebimizi sayın kurumunuza iletmekteyiz. Saygılarımla.” ifadelerine yer verildiği görülmüştür⁶⁸.

Kurumumuz sosyal güvenlik hakkı bağlamında sigortalılığı, kadrosu olmayan veya kadrosu olup da kadrolu imam hatibi bulunmayan kimi yerleşim yerlerinde ücret karşılığında çalıştırılan fahri imam hatiplerin sigortalılığını konu alan başvuruda da incelemiştir. Bu noktada, fahri imam hatiplerin sosyal güvenliklerine ilişkin en özel yasal düzenlemenin, 21.07.1983 tarihli ve 2865 sayılı Kanun’un 1. maddesi ile 5434 sayılı Kanun’a eklenen ek 47. madde olduğu görülmektedir. Söz konusu düzenleme, haklarında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan iştirakçilerden herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olmadan köy, kasaba ve mahalle camilerinde dernek, vakıf veya köy bütçesinden ücret alarak imam hatiplik yapanların bu görevlerde geçtiği tespit edilen sürelerinin borçlandırılması yoluyla sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Emekli Sandığı iştirakçiliği bulunmayanlar yönünden ise fahri imam hatip olarak geçen çalışma sürelerinin sigortalılık sürelerine dâhil edilmesi talepleri hizmet tespitine ilişkin 506 sayılı Kanun’un 79. maddesi çerçevesinde incelenmektedir⁶⁹.

Bu kapsamda, fahri imam hatip olarak geçen çalışma sürelerinin tespitinde, primleri ödemekle yükümlü tutulacak tarafın, bir diğer deyişle işverenin köy tüzel kişiliği mi yoksa Diyanet İşleri Başkanlığı mı olduğu hususu çözümlenmesi gereken esaslı sorun alanlarındandır. Bununla birlikte ister köy tüzel kişilikleri ister Diyanet İşleri Başkanlığı işveren sıfatına sahip olsun, ilgililerin fahri imam hatip olarak çalışmalarının tespit edildiği durumlarda bu husus hiçbir şekilde sigortalı sayılmalarına engel teşkil etmeyecektir. Bu noktada çalışmanın varlığının tespit edilmesinden sonra Kuruma düşen, ilgilinin fahri imam hatiplikte geçen çalışma sürelerine sigortalılık niteliği kazandırılmasıdır. Bu nedenle Kurumun, gerek görevlendirme onay yazısı gerekse ilgili müftülük ya da köy kayıtlarından elde edilecek bilgi ve belgeleri dikkate alarak fahri imam hatip olarak çalışılan süreleri tespit ederek bu sürelere sigortalı niteliğini kazandırması Anayasal ödevi arasındadır. Kurumumuz bu gerekçelerle, ilgililerin fahri imam hatip olarak geçen çalışma sürelerinin tespiti ile bu sürelere ilişkin sosyal güvenlik hakkının sağlanmasını teminen gerekli işlemlerin tesis edilmesi ve ayrıca benzer uyuşmazlıkların yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınması hususlarında Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığına tavsiyede bulunmuştur.

Sigortalılık statüsü, kişilere sigortalı olmanın getirdiği haklardan yararlanmayı mümkün kılmakla birlikte bu haklardan yararlanmanın temel şartı olarak da prim ödeme yükümlülüğünü kişilere yüklemektedir. Diğer taraftan Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda, aynı anda birden fazla sigortalılık statüsüne tabi olmak yasaklanmış iken, aynı sigortalılık statüsüne tabi olacak şekilde birden fazla işte çalışmaya izin verilmiştir. Bu durumda ise Kuruma birden fazla prim ödemesi söz konusu olmaktadır.

68 2021/1857 numaralı başvuruya ilişkin 13.03.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı. 2021/16054 numaralı başvuruya ilişkin 24.09.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

69 2021/3989 numaralı başvuruya hakkında verilen 03.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Bu hususu düzenleyen 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Kuruma ödenen primler toplamı, bu sigortalılık hali için belirlenen prime esas kazanç üst sınırı üzerinden hesaplanacak miktarı aşarsa, aşan kısmın tamamı, sigortalının talebi üzerine en geç talep tarihini takip eden ay içinde hissesi oranında sigortalıya geri ödenmektedir. Bununla birlikte aynı sigortalılık statüsü kapsamında birden fazla prim ödemesi yapılmakla birlikte, Kuruma ödenen primler toplamı prime esas kazanç üst sınırını aşmazsa prim ödemesi yapılmamaktadır⁷⁰. Öte yandan aynı çalışma dönemi için herhangi bir nedenle farklı sigortalılık statüsünden yatırılan primlerden, geçerli sayılmayan sigortalılık statüsü için yatırılan tutarlar ilgisine iade edilmektedir⁷¹.

Bu noktada, sigortalılık işlemleri arasında yer alan fiili hizmet süresi zammı uygulamasına da değinmek gerekir. Fiili hizmet zammı, belirli işyerlerindeki belirli işlerde çalışan sigortalılara bu çalışmaları karşılığı hizmet kazandırıp bu sürelerin bir kısmının emeklilik yaşından düşürülmesine imkân sağlayan bir sosyal sigorta uygulamasıdır. Bu uygulama yıpratıcı işlerde çalışan sigortalıların emeklilik şartlarını daha erken tamamlamasını sağlamaktadır.

İşte 5510 sayılı Kanun'un 40. maddesinde fiili hizmet zammı uygulamasından yararlanacak sigortalılar arasında; sağlık meslek mensubu sayılan ve insan sağlığı için koruyucu, teşhis, tedavi ve rehabilite edici hizmetlerde çalışanlar da sayılmıştır. Uygulama kapsamındaki işyerleri ve işler ile sigortalıların kimler olduğu genel hatlarıyla 5510 sayılı Kanun'un 40. maddesinde düzenlenmiş olmakla birlikte kamu işyerlerinde, hangi işlerde çalışan sigortalıların uygulamadan yararlanacağı işin niteliği ve şartları göz önüne alınarak ilgili idare ile koordineli olarak yürütülen değerlendirme süreci neticesinde Sosyal Güvenlik Kurumunca tespit edilmektedir. Bu kapsamda Sosyal Güvenlik Kurumu ve Sağlık Bakanlığınca yürütülen ilk çalışmalarda röntgen teknisyenlerinin/teknikerlerinin atamaya esas kadrolarının sağlık teknikeri/teknisyeni olması ve anılan kadroların 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'da sağlık meslek mensupları arasında sayılmamaları nedeniyle fiili hizmet süresi zammından yararlanılamayacağı sonucuna ulaşılmış ve uygulama bu şekilde yürütülmüştür.

Bununla birlikte, sağlık teknisyeni (anestezi) kadrosunda görev yapmaktayken emekli olan başvuranın fiili hizmet süresi zammından yararlandırılma talebiyle Kurumumuza yaptığı başvuru üzerine yapılan incelemede, aynı eğitime sahip olup aynı işleri yapmakla birlikte farklı unvanlı kadrolarda bulunmaları nedeniyle fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlanan sağlık çalışanlarının olduğu görülmüştür. Bu çerçevede Kurumumuzca başvuru konusu öncelikle eşitlik ilkesi ve hakkaniyet çerçevesinde ele alınmıştır. Fiili hizmet süresi zammı uygulamasının kapsamı ve amacı dikkate alındığında aynı eğitime sahip olup aynı işi yapan kişiler arasında salt içinde bulundukları kadro unvanına dayanarak farklı uygulamaya gidilmesinin Anayasa'da yer alan eşitlik ilkesine aykırı olabileceği ve başvuru konusunun Sosyal Güvenlik

70 2021/2963 numaralı başvuru hakkında verilen 13.07.2021 tarihli Ret Kararı

71 2021/5546 numaralı başvuruya ilişkin 22.04.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Kurumu ve Sağlık Bakanlığınca yeniden ele alınarak değerlendirilmesinin faydalı olabileceği kanaatine ulaşılarak her iki kurumla iletişime geçilmiş ve konunun yeniden değerlendirme sürecinin başlatılmasına öncü olunmuştur.

Sosyal Güvenlik Kurumu ve Sağlık Bakanlığının ilgili birimi arasında yeniden başlatılan değerlendirme süreci neticesinde, başvuranın da içinde yer aldığı sağlık teknisyeni kadroları her ne kadar 1219 sayılı Kanun'da doğrudan sayılmasa da eğitim durumları ve mezuniyetleri nedeniyle sahip oldukları mesleki unvanlar doğrudan Kanun'da sayıldığından fiilen sağlık hizmetlerinde çalışmaları halinde bu kişilerin de fiili hizmet zammı süresinden faydalanabilecekleri belirlenmiştir⁷².

Zorunlu sigortalılık ilkesi genel sağlık sigortalılığı yönünden de geçerli olup; 5510 sayılı Kanun hükümleri uyarınca Türkiye'de ikameti bulunan kişilerin genel sağlık sigortalısı olması zorunludur. Öte yandan genel sağlık sigortalılığı da, Kanun'da yer alan şartların vuku bulması halinde başlamakta veya sona ermektedir.

Genel sağlık sigortası uygulamasında, 5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında tescil edilenlerden aile içindeki gelirleri brüt asgari ücretin üçte birinin altında olduğunu beyan eden kişiler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvurarak gelir tespiti talebinde bulunabilmektedirler. Yapılan gelir tespiti sonrasında aile içinde kişi başına düşen gelir tutarı brüt asgari ücretin üçte birinin altında olduğu tespit edilenlerden, genel sağlık sigortalısı veya bunların bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayanlar için 5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında genel sağlık sigortası tescilleri yapılmakta ve primleri ilgili kamu idaresi tarafından karşılanmaktadır. Diğer taraftan Kanun'un 80. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca ise, Kurum tarafından 60. maddenin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında resen tescil edildikleri tebliğ edilen kişilerin, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde gelir testi talebinde bulunmaları halinde, gelir testi sonucuna göre aile içindeki gelirlerinin brüt asgari ücretin üçte birinin altında olduğunun tespit edilmesi durumunda, bu sürelerde yaptıkları ödemeler kendilerine iade edilmektedir. Eğer kişilerin gelirlerinin söz konusu tutarın üzerinde olduğu tespit edilirse ya da kişiler yasal süre içerisinde gelir testi talebinde bulunmazlarsa ise zorunlu olarak genel sağlık sigortası primlerini kendileri ödemek zorunda kalmaktadır⁷³.

7.4.1.8 Ölüm Sigortasına İlişkin Sosyal Güvenlik Kurumu İşlemleri

Ölüm sigortası, ölen sigortalının ana, baba, eş ve çocuklarına yasada aranan şartların mevcut olması halinde ölüm aylığı bağlanmasını, ölüm toptan ödemesi yapılmasını, cenaze ödeneği verilmesini veya kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesini düzenleyen uzun vadeli sigorta kollarındandır. Ölüm sigortasından sağlanan haklardan yararlanmak için ise öncelikle hak sahipliği sıfatının kazanılması gerekmektedir. Bunun için hak sahiplerine ilişkin aylık bağlama koşullarının sağlanıp sağlanmadığına bakılmakta,

72 2021/428 numaralı başvuruya ilişkin 02.06.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

73 2021/2447 numaralı başvuru hakkında verilen 08.07.2021 tarihli Ret Kararı

başka anlatımla bu koşulları tümüyle yerine getiren kişi hak sahipliği sıfatını kazanmakta, anılan sığata sahip kişilere, sigortalıya ait tahsis şartları da gerçekleşmişse aylık bağlanabilmektedir. Bununla birlikte, sigortalıya ait şartlar sigortalının ölüm günü itibarıyla yürürlükte olan yasal mevzuat kapsamında değerlendirilmekte, hak sahiplerine ilişkin koşullar ise hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemeler çerçevesinde irdelemeye tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla sigortalının ölümü ile doğrudan ölüm sigortasında sağlanan haklardan yararlanmak çoğu kez mümkün olmamakta ayrıca hak sahipliği şartlarının da gerçekleşmesi gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki, ölüm sigortasından aylık tahsislerinde genel kural olarak hakkı doğuran olay tarihinde yürürlükte olan yasal mevzuatın uygulanması gerektiğinden, sigortalının ölüm tarihinde hak sahibi olmayan kişilerin hak sahipliği sıfatını sonradan kazanıp kazanamadıkları hususu o tarihteki yasal düzenlemelere tabi olacaktır. Bu kapsamda, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce hak sahipliği sıfatını kazanmış kişilerin talepleri eski yasal düzenlemeler doğrultusunda değerlendirilecektir. Esasen bu durum, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce, Sosyal Sigortalar Kurumunun, Bağ-Kur'un ve Emekli Sandığının ayrı ayrı tüzel kişiliğe sahip ve farklı yasalara göre sosyal güvence sağlayan kurumlar olmasının tabii bir sonucudur. Bu nedenlerle; ölüm sigortası bakımından, hak sahipliği sıfatını kazandığı tarihe göre ölüm aylığı bağlanan ve giderek 5510 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca aylık almaya devam eden hak sahipleri ile 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra ölüm sigortasından yararlanma talebinde bulunan kişiler aynı statüde yer almadığından bunlar arasındaki farklı uygulamalar nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edilmediği değerlendirilmektedir⁷⁴.

7.4.1.9 Sosyal Güvenlik Ödemeleri ve Mülkiyet Hakkı

Anayasa Mahkemesinin birçok kararında; mülkiyet hakkının, bireylere bir tür sosyal güvenlik ödemesi hakkını içermediği, bununla birlikte yürürlükteki mevzuatta önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak, sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılmasının öngörüldüğü durumlarda, ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireylerin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatlerinin doğduğu kabul edilmektedir. Yüksek Mahkeme, mülk kavramı içerisinde yer alan ve ilgililerin hak kazandığı bir sosyal güvenlik ödemesinin, hak kazanılan tarihten ödenmenin yapıldığı tarihe kadar geçen süredeki enflasyon oranları dikkate alınmadan ödenmesi durumunda mülkiyet hakkının ihlal edildiği görüşündedir. Söz konusu kararlarda, mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen alacağın enflasyon oranları dikkate alınmadan ödenmesi durumunda değer kaybına uğratılarak ödenmiş olacağı, bunun da değer kaybının miktarı bakımından yapılan müdahaleyle başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağandışı bir külfet yüklendiği anlamına geleceği değerlendirmelerine yer verilerek, söz konusu müdahale ile kamunun yararı ve başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında

74 2020/10009 numaralı başvuru hakkında verilen 13.04.2021 tarihli Ret Kararı. 2021/3188 numaralı başvuru hakkında verilen 29/6/2021 tarihli Ret Kararı. 2021/9346 numaralı başvuru hakkında verilen 06.10.2021 tarihli Ret Kararı

kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine bozulduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Anayasa Mahkemesinin; 2014/7601 numaralı başvuruya ilişkin 25/7/2017 tarihli kararı, 2015/7602 numaralı başvuruya ilişkin 10/5/2018 tarihli kararı, 2015/6908 numaralı başvuruya ilişkin 27.06.2018 tarihli kararı. Kaynak: www.corpus.com.tr)

Sigortalıların sosyal güvenliklerinin sağlanması amacıyla oluşturulan sosyal sigorta kurumları, nimet-külfet dengesi üzerine kurulmuşlardır. Bu doğrultuda, sigortalının katlanması gereken külfet çalışıp primlerini ödemektir. Sosyal sigorta kurumları ise bu prim ödemelerinin karşılığı olarak hak kazanılan sigorta ödemesini gerçekleştirmekle yükümlüdürler. Bu nedenle, sigortalının ödemiş olduğu primlerinin karşılığını alamaması sosyal güvenlik sisteminin amacıyla bağdaşmaz. Aksi bir yorum, sisteme duyulan güveni ortadan kaldıracağı gibi yükümlülüklerini zamanında yerine getirenlerin cezalandırılması anlamına gelecektir ki, bu sosyal adalet duygusunun zedelenmesine neden olacaktır. Bu durum ise primlerini ödeyen sigortalının, bu ödemeye uygun hakkını elde edememesi sonucunu doğurarak nimet-külfet dengesini bozacağından hukuka aykırı olacaktır. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun; 05.11.1997 tarihli ve E: 1997/698, K: 1997/895 sayılı kararı, 30.03.2012 tarihli ve E: 2012/211, K: 2012/269 sayılı kararı.)

Bu kapsamda Kurumumuz yapılan başvurulardan, sigortalıların ödemiş oldukları primlerin toptan ödeme yoluyla iade edilmesinde güncellenerek ödenmesinin esas olduğunu, bununla birlikte 5510 sayılı Kanun dönemine ait hizmet süreleri için yapılacak toptan ödemenin güncellenmesinde primin ait olduğu yıldan itibaren her yılın gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncelleme yapılırken; 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki döneme ait hizmet süreleri için yapılacak toptan ödemenin güncellenmesinde, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih ile toptan ödemenin yapılmasına ilişkin yazılı istek tarihine kadar geçen yıllar için her yılın güncelleme katsayısı ile güncelleme yapıldığını tespit etmiştir. Kurumumuz yaptığı inceleme sonucunda, ilgililerin ödemiş olduğu primlerin toptan ödeme zamanındaki değer kaybının telafi edilmemesi durumunda, sosyal sigortalara egemen olan nimet-külfet dengesinin sigortalı aleyhine bozulacağını, sigortalının ödediği primlerin karşılığı olan hakkını tam olarak elde edemeyeceğini, bu durumun ise bir miktar paranın iade edilmesinin söz konusu olduğu durumlarda hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gereken denkleştirici adalet ilkesine aykırı olacağını ve hakkaniyeti de zedeleyeceğini vurgulamıştır. Kurumumuz bu sorunun toptan ödemeye konu edilen primlere ilişkin olarak, paranın alım gücünde oluşan değer kaybının belirlenmesi ve toptan ödeme tutarının ödeme tarihindeki alım gücüne denkleştirilerek ödenmesi suretiyle çözüleceği kanaatindedir⁷⁵.

Öte yandan, Kurumumuz emekli aylığı ve emekli ikramiyesi tahsis işlemleri tamamlanmasına rağmen bunlara ilişkin ödemelerin geç ödenmesi ve bu nedenle sigortalının hak kazandığı emekli aylığı ve emekli ikramiyesinden bu süre zarfı içerisinde yoksun kalması nedeniyle yasal faiz ödenmesine ilişkin başvuruyu da

75 2021/6945 numaralı başvuru hakkında verilen 06.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

incelemiş ve Kurumun aylıkları zamanında ve eksiksiz bağlama borcuna aykırı davrandığı durumlarda Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında da belirtildiği üzere temerrüt faizi ile sorumlu olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte yüksek yargının istikrar kazanmış içtihatlarının aksine Kurumun asıl alacağı öderken mevzuatta açık düzenleme olmadığı gerekçesiyle kendiliğinden faiz ödemediği görülmektedir. Bu hususun yargılamaya konu olması durumunda ise yargılama gideri ve vekâlet ücreti ödemek yanında yargı yükünün artmasına ve vatandaşların da yargılama sürelerinin uzunluğu nedeniyle mağduriyet yaşamasına neden olunmakta, diğer bir deyişle Kurumun ödemek zorunda olduğu miktar giderek artmakta ve bu da Kurum için ayrı bir gider kalemi oluşturmaktadır⁷⁶.

Öte yandan emekli aylığının hizmet birleştirmesi yapılmadan bağlandığı durumlarda aylık tahsisinde dikkate alınmayan ve Kuruma sigortalı adına ödenmiş primlerin güncellenerek iadesi talepleri de bu konudaki diğer sorun alanlarından. Bu noktada gerek Kurumumuz Tavsiye Kararları gerekse emsal yargı kararları; farklı sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmetleri bulunanlar hakkında, ancak hizmetlerin birleştirilmesi halinde aylık bağlanmasına hak kazanmaları durumunda hizmet birleştirmesinin zorunlu olduğuna ve tek başına bir çalışmanın aylık bağlanmasına yeterli olması halinde, kişinin, tüm sosyal güvenlik kurumlarına tabi hizmet sürelerini birleştirmeye zorlanamayacağına işaret etmektedir⁷⁷. Sonuç olarak Kurumun hizmet birleştirmesine konu olmayan primleri iade etmemesi de mülkiyet hakkının ihlali anlamına gelecektir.

7.4.2 Çalışma Hayatı

Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışma hakkı temel insan haklarından. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 23'üncü maddesi ile her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı olduğu, herkesin, hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit çalışma karşılığında eşit ücrete hakkına sahip olduğu ve çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla da tamamlanan adil ve elverişli bir ücrete hakkı olduğu belirtilmiştir.

Çalışma hakkı, birçok uluslararası hukuk belgesinde yer alan temel bir haktır. Çalışma hakkı, diğer insan haklarının gerçekleşmesi için şarttır ve insan onurunun ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Her birey, insan onuruna yaraşır bir hayat sürebilmek için çalışma hakkına sahip olmalıdır. Anayasamızın çalışma hakkı ve ödevi başlıklı 49'uncu maddesi ve ücrette adalet sağlanması başlıklı 55'inci maddesi ile devletin çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alacağı belirlenmiştir. Bu kapsamda Covid-19 salgını döneminde devletimiz tarafından alınan bir takım önlemler karşımıza çıkmakta olup söz konusu uygulamalarda yaşanan birtakım aksaklıklar sebebiyle Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurularda istihdam alanı (işsizlik maaşı ödemeleri ve iş çıkış kodları), kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği uygulanması hakkında yapılan başvurular çalışma hayatı alanında yapılan başvurularda önemli bir yeri oluşturmaktadır.

76 2021/2596 numaralı başvuru hakkında verilen 29.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı

77 2021/10190 numaralı başvuru hakkında verilen 06.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

7.4.2.1 Nakdi Ücret Desteği Uygulaması

Covid-19 salgınının sosyal ve ekonomik hayata olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla 7244 sayılı *Yeni Koronavirüs Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda Kanun'un 9'uncu maddesi ile istihdamı korumaya yönelik olarak, 4857 sayılı Kanun'a Geçici 10'uncu madde eklenmiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrası uyarınca işverene, tek taraflı olarak işçiyi tamamen veya kısmen ücretsiz izne ayırabilme imkânı getirilmiştir. Öte yandan aynı Kanun'un 7'nci maddesi ile 4447 sayılı Kanun'a eklenen Geçici 24'üncü madde uyarınca ise, işveren tarafından ücretsiz izne ayrılan ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanamayan işçilere ücretsiz izinde bulundukları süre kadar İşsizlik Sigortası Fon'undan nakdi ücret desteği verilmesi amaçlanmıştır.

Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan sosyal hukuk devleti, Anayasa Mahkemesinin 16/11/2000 tarihli ve E: 2000/26, K: 2000/48 sayılı kararında; "İnsan haklarına saygılı, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi ile toplum arasında denge kuran, çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirler alarak çalışanları koruyan ve insanca yaşamalarını sağlayan, işsizliği önleyen, millî gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi kuran devlettir. Çağdaş devlet anlayışı, sosyal hukuk devletinin tüm kurumlarıyla Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun biçimde kurulmasını ve işlemlerini gerekli kılar. Sosyal hukuk devletinde kişinin korunması, toplumda sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yoluyla olanaklıdır. Bu bağlamda sosyal hukuk devletinin gerçekleştirilebilmesi için zaman zaman farklı ekonomik ve sosyal politikalar uygulaması gerekebilir. Ancak, bunların sınırı kuşkusuz ki, temel hukuk kuralları ve Anayasa'dır." değerlendirmelerine yer vermiştir. (Kaynak: <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>)

Bu değerlendirmeler de göstermektedir ki, çalışanları korumak adına uygulanacak ekonomik ve sosyal politikalar, Anayasa'nın ikinci maddesinde ifadesini bulan sosyal hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu sebeple Kurumumuza yapılan başvurularda; pandemi nedeniyle kısa çalışma uyguladığı ancak şartları sağlamadığından kısa çalışma ödeneği alamayan durumlarda nakdi ücret desteğinden yararlandırılmalarının talep edildiği anlaşılmaktadır.

Kısa çalışma, ekonomik kriz ve zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkardığı bir kavramdır. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği başlıklı Ek 2'nci maddesinde belirlenmiş olup bu Kanun'a göre sigortalı sayılan kişileri hizmet akdine tabi olarak çalıştıran işveren, kısa çalışma talebini, derhal gerekçeleri ile birlikte Türkiye İş Kurumuna, varsa toplu iş sözleşmesi tarafı sendikaya bir yazı ile bildirileceği, talebin uygunluğunun belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların da görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği, kısa çalışma halinde İşsizlik Sigortası Fonundan kısa çalışma ödeneği

ödeneyeceği, işçinin kısa çalışma ödeneğine hak kazanabilmesi için, hizmet akdinin feshi hariç işsizlik sigortası hak etme koşullarını yerine getirmesi gerektiği düzenlenmektedir. Dolayısıyla kısa çalışma ödeneğine ilişkin başvuruların alınması ve hak sahipliğinin belirlenmesine ilişkin işlemler, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun Ek 2'nci ve Geçici 23'üncü maddesi ile Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre belirlenmektedir.

Genel ekonomik, sektörel veya bölgesel kriz ile zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak önemli ölçüde azaltılması veya işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulması hallerinde, işverenin müracaatı üzerine üç ayı aşmamak üzere işyerinde kısa çalışma yapılabilmektedir. İşçinin kısa çalışma ödeneğine hak kazanabilmesi için, işveren tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna kısa çalışma talebinde bulunulmuş olması, işyerinde kısa çalışma yapılmasının iş müfettişi tarafından yapılacak inceleme ile uygun görülmesi ve hizmet akdinin feshi hariç işsizlik sigortası hak etme koşullarının yerine getirilmesi gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 4857 sayılı Kanun'un Geçici 10'uncu maddesi uyarınca yapılmış ücretsiz izin bildiriminin bulunup bulunmadığının ve 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun Geçici 24. Maddesi Kapsamında Yapılacak Nakdi Ücret Desteği Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar'ın 5. maddesi gereği işveren tarafından başvuruda bulunulması halinde aylık prim ve hizmet belgesinde/muhtasar ve prim hizmet beyannamesinde yer alan eksik gün bildirimlerinin düzeltilmesinin Kurumca sağlanabileceği, ayrıca işsizlik ödeneği ödenecek sigortalı işsizlerin hak ve yükümlülüklerini, işverenlerin işten ayrılma bildirgesiyle ilgili yükümlülüklerini ve Türkiye İş Kurumu il, şube müdürlükleri ve büro şeflikleri tarafından verilecek hizmetlerin, yapılacak işlemlerin uygulama usul ve esaslarını belirlemek amacıyla 30.01.2002 tarihli ve 24656 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan (3) numaralı 447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'in "Türkiye İş Kurumuna Başvuru" başlıklı 5. maddesinde yer verilen düzenlemeye göre yapılacağı anlaşılmaktadır.

Kurumumuza gelen birtakım başvurularda, ilgili idareler tarafından başvuranın nakdi ücret desteği ödenmesi talebinin, sadece işveren tarafından eksik gün nedeninin uygun kod ile yapılmaması ve ödemeye ilişkin bir başvurunun bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiği anlaşılmaktadır.

İşverenin, ay içinde bazı iş günlerinde çalıştırmadığı ve ücret ödemediği işçilerin eksik gün nedenlerini gösteren bilgi ve belgeleri ibraz etmesi yasal sorumluluğu olduğu gibi devletin de, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izleme, denetleme ve teftiş etme yetki ve ödevi bulunmaktadır. Bununla birlikte işverenler tarafından gerekli bildirimlerin yapılmadığı durumlarda, işçiler tarafından yapılan başvuruların esas alınarak doğrudan nakdi ücret desteği ödenmesi mümkün değildir. Çünkü mezkûr Geçici 24. maddenin nakdi ücret desteği ödenmesinde aradığı temel şart, işçinin ücretsiz izinde olması halidir. Dolayısıyla işverenleri tarafından gerekli bildirim yapılmayan işçilerin, nakdi ücret desteği ödenmesine yönelik başvurularının kabul veya reddedilmesi, fiilen çalışmayıp ücretsiz izinde olup olmadıkları ön sorununun cevaplandırılmasına bağlıdır.

İşte bu durumun tespiti için işverenin bilgisine başvurulmasının, nakdi ücret desteği talep edilen döneme ilişkin işyerinde kısa çalışma uygulamasına gidilip gidilmediğinin ve bu kapsamda işçi hakkında kısa çalışma ödeneği başvurusu yapıp yapılmadığının sorgulanmasının, aynı işyerinden nakdi ücret desteği alan işçi bulunup bulunmadığı gibi hususların araştırılmasının nakdi ücret desteğine ilişkin yasal düzenlemenin özel amacının gerçekleştirilmesine uygun bir işleyiş olacağı değerlendirilmektedir. Aksi yönde bir uygulama ise işçilerin, fiilen Covid-19 salgını nedeniyle işvereni tarafından ücretsiz izne ayrıldıkları halde bu dönemde uğrayacakları gelir kaybının telafi edilmesine yönelik yasal düzenlemeden yararlanamamalarına ve hak kaybı yaşamalarına neden olacaktır.

Tüm bu değerlendirmeler sonucunda başvuranın nakdi ücret desteği ödenmesi talebinin, sadece işveren tarafından eksik gün nedeninin uygun kod ile yapılmaması ve ödemeye ilişkin bir başvurunun bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesine yönelik Kurum işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu yönünde öneride bulunmuştur⁷⁸.

7.4.2.2 İşsizlik Ödeneği Taleplerinin Değerlendirilmesi

İşsizlik ödeneğine hak kazanabilmek için prim ödemiş olma yanında, iş sözleşmesinin de kendi kusuru olmaksızın sigortalının iradesi dışında sona ermiş veya sigortalının haklı bir nedene dayalı olarak, yani objektif açıdan o işyerinde daha fazla çalışmasının beklenemeyeceği olaylar neticesinde sigortalı tarafından sona erdirilmiş olması şartı aranmaktadır. İşsizlik sigortası Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin 102 sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi ile kabul edilen dokuz sosyal sigorta dalından birisidir.

1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 25'inci maddesinde herkes işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahip olduğu, 1950 tarihli Avrupa Sosyal Şartı'nın 12'nci maddesinde, taraf ülkeler, sosyal güvenlik sistemlerini 102 sayılı ILO sözleşmesinin getirdiği düzeyden daha düşük düzeyde tutmamakla yükümlü tutulmuştur. Bütün bu uluslararası düzenlemeler işsizlik sigortasının kurulmasının ve düzgün işleminin önemini ortaya koymaktadır.

Genel olarak fesih, iş sözleşmesinin tek taraflı bir irade beyanıyla sona erdirilmesidir. Haklı nedenle fesih hakkı, dürüstlük kuralları gereği iş ilişkisini sürdürmesi kendisinden beklenemeyecek tarafa belirli veya belirsiz süreli iş akdini derhal feshetme yetkisi veren bir bozucu yenilik doğuran haktır. Haklı nedenle fesih, fesih hakkı bulunan tarafa belirli süreli iş sözleşmelerinde süreninin dolmasını beklemeksizin, belirsiz süreli iş sözleşmelerinde bildirim süresi söz konusu olmaksızın sözleşmeyi derhal sona erdirmeye imkânı vermektedir.

İşsizlik sigortası 4447 sayılı Kanun'da tanımlanmış olup işsizlik ödeneğinin hangi şartlarda kimlere ödeneceği mezkûr yasanın ilgili hükümlerinde belirtilmiştir. İşsizlik sigortasına hak kazanılmasında yasa da belirtilen şartlarla birlikte kişilerin işten ayrılmalarının işsizlik sigortasını hak edecek şekilde gerçekleşmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, 4447 sayılı Kanun'un Ek 2'nci maddesinde, genel ekonomik, sektörel veya

78 2020/97893, 2020/102132, 2021/6817 numaralı başvurular hakkında verilen Tavsiye Kararları

bölgesel kriz ile zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak önemli ölçüde azaltılması veya işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulması hallerinde, işyerinde üç ayı aşmamak üzere kısa çalışma yapılabileceği öngörülmekte olup kısa çalışma halinde İşsizlik Sigortası Fonundan kısa çalışma ödeneği ödeneceği, işçinin kısa çalışma ödeneğine hak kazanabilmesi için, hizmet akdinin feshi hariç işsizlik sigortası hak etme koşullarını yerine getirmesi gerektiği kurala bağlanmaktadır.

Kurumumuza yapılan bir başvuruda, başvuranın vatani görevinden erken terhis olduğu, İŞKUR'a işsizlik maaşı başvurusunda bulunduğu, gerekli terhis belgesi ve başvuru evrakını verdiği, 1024 gün sigorta süresinin mevcut olduğu ve çalıştığı işyerinden askerlik sebebi ile çıkışının verilmesine rağmen İŞKUR'un işsizlik ödeneğine olumsuz cevap verdiği, iddiasıyla işsizlik ödeneğinin ödenmesi talep edilmiştir. Türkiye İş Kurumu tarafından 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanun'un 50'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen hükme istinaden fesih tarihinden önceki son 3 yıl içinde 845 gün sureyle işsizine sigortası prim bildirimi yapıldığı, dolayısıyla 180 gün süre ile işsizlik ödeneği hak sahipliğinin belirlendiği, ödeme planının terhis tarihinden sonraki dönem için oluşturulduğu şeklinde açıklama getirilerek başvuru çözüme kavuşturulmuştur⁷⁹.

7.4.2.3 İşçilik Alacaklarının Ödenmemesi

Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'da herkesin özgürce edinebildiği bir işle yaşamını sağlama fırsatına sahip olduğu, tüm çalışanların adil çalışma koşullarına ve güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma haklarının bulunduğu, herkesin sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına ve iş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkına sahip olduğu belirtilmiş, İş Akdinin Sona Erdiği Durumlarda Korunma Hakkı başlıklı 24 üncü maddesinde Akit taraflar, çalışanların iş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla iş akitleri geçerli bir neden olmaksızın sona erdirilen çalışanların yeterli tazminat ya da diğer uygun yardımlar alma hakkını tanımayı taahhüt edeceği belirtilmiştir.

Kurumumuza iş akdi feshedilen kamu sektöründe çalışan başvuru sahiplerinin iş akdi feshedilmesi sebebiyle alamadıkları işçilik alacaklarının kendilerine ödenmesi için yapılan başvurular çalışma hayatı konu başlığı altında değerlendirilmektedir.

Kurumumuza yapılan bir başvuruda başvuran özetle, iş akdinin haksız yere feshedildiğini, kendisine ödenmeyen ücretin firmanın hak edişinden kesilerek tarafına ödenmesini talep etmiş, çalıştığı firma tarafından Kamu Denetçiliği Kurumuna gönderilen bilgi ve belgelerden başvuru sahibi Haziran, Temmuz ve Ağustos ayı ücretlerinin çalıştığı kurum tarafından ödendiğine dair herhangi bir bilgi/belge sunulamadığı anlaşılmıştır.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin E: 2015/5758, K:2016/21819 sayılı ve 08.12.2016 tarihli kararının; "... İhale makamı olan kamu kurumunun, her hak ediş dönemine ilişkin son üç aylık ücretten sorumluluğu, Yasadan doğan bir sorumluluktur. İşverenle ihale

makamının birlikte dava edilmesi durumunda, müştereken müteselsilen sorumluluğa dair karar verilmelidir. İhale makamının tek başına dava edildiği durumlarda, işçinin mükerrer yararlanmasını önlemek için işverence sözü edilen ücretlerin ödenip ödenmediği araştırılmalıdır. Somut uyuşmazlıkta, davalı ...ihale makamı olup davacı işçiye karşı sorumluluğu İş Kanunu'nun 36. maddesinden kaynaklanmaktadır. Davalı ...'nin davacının son 3 aylık ücret alacağından sorumlu olmasına rağmen, İş Kanunu'nun 36. maddesi gözetilmeden ...aleyhine açılan davanın husumetten reddi hatalıdır.” şeklinde oluşturduğu içtihatlarla da atıf yapılmak suretiyle Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde başvurucunun iş akdinin feshedilmesinden sonra son üç aylık ücretinin anılan şirket tarafından ödendiğine dair herhangi bir bilgi ve belgenin Kurumumuza gönderilmediği, ilgili mevzuat hükümleri gereği ilgilinin ücret ödemelerinin sorumluluğunun hem anılan şirkette hem de Karayolları Genel Müdürlüğünde olduğu, bu sebeple, başvurucunun alamadığı son üç aylık ücretinin Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından ödenmesi yönünde Tavsiye Kararı verilmiştir⁸⁰.

Kurumumuza yapılan diğer bir başvuruda başvuran alacağı ile ilgili olarak icra takibi başlattığını, ancak idarenin alacağın tamamını ödemediği yönündeki başvuru için ilgili idare ile iletişime geçilmiş, başvuranın işçi olarak çalıştığı döneme ilişkin alacaklarının tahsili amacıyla başlatmış olduğu icra takibi kapsamında ödenmesi gereken kalan borç tutarının, başvurana ödenmesine yönelik gerekli işlemlerin ivedilikle tesis edilmesi hususunda ilgili idareye tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir⁸¹.

7.4.2.4 Sözlü Sınav Uygulaması

Kurumumuza İŞKUR sürekli işçi alımı için yapılan mülakata katılıp ya da taşeron firmada çalışmakta iken sürekli işçi kapsamına alınmak için yapılan sınavda başarısız sayılan başvuru sahiplerinin mülakatın iptal edilmesi talebi için yaptıkları başvurular çalışma hayatı konu başlığı altında değerlendirilmektedir.

Sürekli işçi kadrosuna geçirilmesi öngörülen kişilerin tabi tutulacağı sınava ilişkin düzenlemeler Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24 üncü Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar'da yer aldığı görülmektedir.

Başvurana ilgili idare tarafından uygulanan sözlü sınavda başarısız olması üzerine Kamu Denetçiliği Kurumuna yaptığı başvuru neticesinde Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından verilen Tavsiye Kararı⁸²,

Başvuran hakkında Ankara 17. İdare Mahkemesinin 19.02.2019 tarihli ve 2018/1164 esas sayılı mahkeme kararında; “... davalı idarece, davacıya hangi soruların sorulduğu ve davacının sorulan sorulara hangi cevapları verdiğine ilişkin sınav tutanaklarının ve sınav

80 2020/102657 numaralı başvuru hakkında verilen 24.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı

81 2020/97802 numaralı başvuru hakkında verilen 11.03.2021 tarihli Tavsiye Kararı

82 2020/75138 numaralı başvurular hakkında verilen 09.10.2020 tarihli Tavsiye Kararı

komisyonu kararının (işlemin) ibraz edilmediği, sınavın hangi kriterlere göre yapıldığı ve değerlendirildiğinin bildirilmediği, dolayısıyla sözlü sınavın usulüne uygun yapıldığı, sınav komisyonunun usulüne uygun olarak değerlendirme yapıp bu durumu tutanağa bağladığının ve bu kapsamda dava konusu işlemin sebebinin hukuka uygun olduğunun ortaya konulamadığı...” şeklinde karar alındığı,

Dolayısıyla mahkeme kararında başvurucuya hangi soruların sorulduğu ve sorulan sorulara hangi cevapları verdiğine ilişkin sınav tutanaklarının ve sınav komisyonu kararının (işlemin) ibraz edilmediği, sınavın hangi kriterlere göre yapıldığı ve değerlendirildiğinin bildirilmediği, dolayısıyla sözlü sınavın usulüne uygun yapıldığı, sınav komisyonunun usulüne uygun olarak değerlendirme yapıp bu durumu tutanağa bağladığının ve bu kapsamda dava konusu işlemin sebebinin hukuka uygun olduğunun ortaya konulamadığı, bu sebeple de başvurucuya ait sınav evrakları ve sınav Komisyonunca düzenlenen tutanakların bulunmaması nedeniyle sınavın usulüne uygun yapıldığının idarece ortaya konulamadığı tespit edilerek başvurucuya ilgili idare tarafından yapılan ve ilgilinin başarısız olduğu sözlü sınavın, anılan mahkeme kararında belirtilen gerekçeler ve ilgili mevzuatta yer verilen hükümlere istinaden tekrar yapılması yönünde tavsiye kararı verilmiştir.

Diğer taraftan İŞKUR işçi alımı ile ilgili mülakat hakkında yapılan başvuruda; 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında sürekli işçi kadrosunda istihdam edilecekler için yapılan sözlü sınavın Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İşçi Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yapıldığı, başvurunun katıldığı sınav ilanının “Başvuru özel şartları” başlıklı 1’inci maddesinde belirlenen esaslara göre başvuruların Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü üzerinden yapıldığı ve başvuru listesine göre adayların sözlü sınava tabi tutulduğu anlaşılmaktadır.

7.4.2.5 Kamuda İşe Başlatılmasının Sağlanması Hakkında Karar

Kurumumuza yapılan bir başvuruda başvuran Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunun açmış olduğu ilan kapsamında iş başvurusu yaptığını, mülakatı kazandığını ancak arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması devam etmekte olduğundan işe başlatılmasının sağlanmadığını belirterek Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuru yapmıştır. Başvurunun inceleme ve araştırma aşamasında gerek dostane çözüm yoluna gidilebilmesi gerekse başvurunun incelenebilmesini teminen Kurumumuzca Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığından bilgi ve belge talebinde bulunulmuş, anılan idareden Kurumumuza gönderilen cevabi yazı ile, ilgilinin işe başlatıldığı belirtilmiş ve başvuru dostane çözümle sona erdiği anlaşılmıştır⁸³.

7.4.2.6 Aile Sağlığı Merkezlerinde Alınması Gerekli İş Sağlığı ve Güvenliği Tedbirleri

Kurumumuza Covid-19 nedeniyle değişen şartlar da göz önünde bulundurularak aile sağlığı merkezlerinde gerekli önlemlerin alınması için yapılan başvurular çalışma hayatı konu başlığı altında değerlendirilmektedir.

83 2021/10433 numaralı başvuru hakkında verilen 20.08.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Aile Hekimliği Kanunu’nda birinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, birey ihtiyaçları doğrultusunda koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi, kişisel sağlık kayıtlarının tutulması ve bu hizmetlere eşit erişimin sağlanması amacıyla Sağlık Bakanlığınca belirlenen illerde aile hekimliği hizmetlerinin yürütülebilmesini teminen görevlendirilecek veya çalıştırılacak sağlık personelinin statüsü ve malî hakları ile hizmetin esasları düzenlenmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülükleri düzenlenmiş, kamu ve özel sektöre ait bütün işlerin ve işyerlerinin kanun kapsamında olduğu belirtilmiş olup aile hekimlerinin görev yaptığı aile sağlığı merkezleri anılan Kanun kapsamın işyeri olduğu ve aile sağlığı merkezlerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi için risk analizlerinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğinde, aile sağlığı merkezleri “tehlikeli” sınıfında sayılmış, bahse konu Kanun ile işverene bazı yükümlülükler yüklemiştir.

6331 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesine göre işverenin çalışanların işle ilgili sağlık / güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu, mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için işverenin çalışmalar yapması gerektiği, anılan Kanun’un 2’nci maddesinde işverenin “Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar” şeklinde tanımlandığı, maddenin ikinci fıkrasında ise “İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılır.” ifadesinin yer aldığı, bu madde kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında işin ve işyerinin yönetiminde görev alan, temsil ve bütünü sevk ve idareye yetkili olan, en üst yönetici ile bu yöneticinin emrinde ve onun yardımcısı olup hizmetleri yönetici adına, yöneticinin direktif ve emirleri yönünde mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlemek ve yürütmekle yükümlü olan kişinin; işveren vekili olarak kabul edildiği belirtilmiştir.

Bu sebeple Kurumumuza yapılan başvurularda, Covid-19 un ortaya çıkmasıyla birlikte aile sağlığı merkezlerinde değişen şartlar da göz önünde bulundurularak temizlik personelinin tüm hekimlerine kadar çalışan herkes için güvenli iş ortamı sağlanması adına gereken ne varsa yapılmasının talep edildiği anlaşılmaktadır.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 27.09.2018 tarihinde verilen E. 2018/7550 ve K. 2018/16826 sayılı kararında; 1982 Anayasası’nın 56’ncı maddesi ile Aile Hekimliği Kanununun, Aile Hekimliği Ödeme ve Sözleşme Yönetmeliği’nin ve Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği’nin ilgili hükümlerine atıfla kişinin sağlık hakkının, sağlıklı olma hakkı ve sağlık hizmetlerinden yararlanma haklarını kapsadığı, Devletin vatandaşının sağlık hizmetlerinden yararlanması için gerekli tedbirleri almak zorunda olduğu, bu kapsamda da Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen Aile Hekimliği Uygulamasının getirtildiği, aile hekiminin bu kapsamda devletin görevi olan sağlık hizmetini

sunmasında “organ” olarak görev yaptığı, bu anlamda yapılan işin kamu hizmeti, hekiminde kamu görevlisi olduğunun ifade edilmiş, ayrıca İş Kanunu’ndaki işçi, işveren ve işveren vekili tanımlarına yer verilerek işçi açısından bir işyeri veya işletmenin bağımsız işveren sıfatından söz edilebilmesi için hukuki ve ekonomik açıdan bağımsız olması, bu konuda karar mekanizmasının kendinde bulunması, en önemlisi de bağımsız bir organizasyona sahip olması gerektiği belirtilerek, aile hekiminin işveren vekili, Sağlık Bakanlığını ise işveren olduğu belirtilmiştir.

Tüm bu değerlendirmeler sonucunda aile sağlığı merkezlerinde risk analizlerinin nasıl yapılacağı ve analiz sonuçlarına göre ne gibi tedbirler alınacağı hususunun Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından yerinde incelenerek tespit edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması yönünde öneride bulunmuştur⁸⁴.

7.5 ÇOCUK HAKLARI

Birleşmiş Milletlerin 20 Kasım 1989’da kabul ettiği, ülkemizin 1990’da imzaladığı ve 1995 yılında onayladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye göre 18 yaşından küçük her insan çocuk sayılır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda ise daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak tanımlanır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi onaylayarak ülkemizdeki tüm çocukların haklarını garanti altına almaya, korumaya, ülkedeki yasal düzenlemeleri çocuk haklarının korunması doğrultusunda düzenlemeyi taahhüt etmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 44’üncü maddesinde düzenlenen ve periyodik raporlama olarak da bilinen temel usule göre, taraf devletlerin her 5 yıllık dönemde ülkedeki çocuk haklarının durumu, yasalar ve uygulamalar konusunda Sözleşme’nin denetim mekanizması olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi’ne rapor sunması gerekmektedir.

Ülke raporuna ilave olarak ülkede çocuk hakları alanında çalışan dernek, vakıf ve topluluklar ile insan haklarının geliştirilmesi ve korunması için kurulan ulusal kuruluşlar arasında sayılan Ombudsmanlık kurumları da alternatif rapor verme hakkına sahiptir. Bu raporların tümü Komite tarafından değerlendirilerek bir gözlem raporu yayınlanmakta ve ülkelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Ombudsmanlık kurumlarının periyodik izlemeye katkısı bağlamında KDK, çocuk hakları alanındaki gelişmeleri içeren son ülke raporuyla ilgili olarak “Türkiye’de Çocuk Hakları” konulu ilk alternatif raporunu hazırlayarak Ekim 2021’de Komite’ye iletmıştır.

2021 yılı içinde KDK çocuk internet sayfasına erişim sağlayarak başvuru yapan çocukların başvurularında pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde derslere erişim sorunları, tablet veya bilgisayar ihtiyacı, ebeveynlerinin işsiz kalması ya da ücretsiz izinde olması gibi nedenlerle hane gelirinin azalması veya yetersiz kalması gerekçeleriyle sosyal yardım ve ihtiyaç kredisi talepleri gibi konularda 2020 yılında kaydedilen artışın devam ettiği izlenmiştir.

84 2020/95533, 2021/234 numaralı başvurular hakkında verilen Tavsiye Kararları

Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ulusal mevzuat çerçevesinde KDK Çocuk Hakları Stratejisinde belirlenen çocuk dostu yaklaşımla değerlendirilen başvurularda; mahremiyet hakkı, çocuğun kendisiyle ilgili kararlara katılım hakkı, her türlü şiddete ve ihmale karşı korunma hakkı, özel gereksinimli otizmlı çocukların eğitim hakkı, güvenli ve kesintisiz internet kullanımı ve bilgiye erişim hakkı, karantina döneminde giderek artan çocuğun yaşadığı çevrede boş zaman değerlendirme, oyun oynama, dinlenme, spor faaliyetlerine ve kültürel etkinliklere katılma hakkı, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, sosyal yardım hakkı pandemi sürecinde ağırlık kazanmıştır.

7.5.1 Çocuk Adalet Sisteminde Çocuğun Mahremiyet Hakkının Korunması ve Suça Sürüklenen Çocukların Bilgilerinin İlanen Tebliği Yönteminin Değiştirilmesi

Kurumumuza yapılan başvuruda özetle; suça sürüklenen çocukların taraf olduğu dava dosyalarında uygulamada taraflara bir tebliğ edememe sorunu yaşandığında, suça sürüklenen çocuğun ve davanın tüm ayrıntılarını ifşa eden ilanen tebligat uygulamasının bazı mahkemelerce yaygın biçimde sürdürüldüğünden bahisle suça sürüklenen çocukların haklarını mahkeme ve devlet eliyle ağır şekilde ihlale uğratan ve onları ifşa eden bu uygulamanın kaldırılması için ilgili kuruluşlara tavsiye kararı alınması ve konuyla ilgili yasal düzenleme yapılması talep edilmiştir.

Çocukla ilgili tüm işlemlerde çocuğun üstün yararının korunması ve gizlilik ilkesine riayet edilmesi ile çocuk adalet sisteminde çocuğun yargılamada ikincil örselenmesinin önlenmesi çerçevesinde suça sürüklenen çocuklar bakımından hak ihlallerine yol açan ilanen tebligat konusunda yeni bir yasal düzenleme yapılana kadar geçecek sürede tüm mahkemelerde idarece açıklanan usulde detaylı araştırma yapılması ve son çare olarak ilanen tebligata başvurulması hususlarında uygulama birliği sağlanması için gerekli tüm tedbirlerin alınması, yargı mensuplarının ve ilgili personelin bilgilendirilmesi, suça sürüklenen çocuklar bakımından ilanen tebligat yoluyla bilgilerinin yayımlanmasının bir hak ihlali olduğu esas alınarak alternatif bir tebliğ yönteminin belirlenmesi ve Tebligat Kanunu'nda konuyla ilgili yasal düzenleme yapılması için kapsamlı bir çalışma yapılması hususlarında Adalet Bakanlığına tavsiyede bulunulmuştur.⁸⁵

7.5.2 Çocuğun Korunma ve Bakım Hakkı Kapsamında Bakım Tedbiri Kararının Uzatılması

Başvuran çocuk Çocuk Destek Merkezinde ikamet ettiğini, 3 ay sonra reşit olacağını ancak gidecek hiçbir yeri olmadığını, bu sebeple kendisine bir iş bulunmasını veyahut koruma kararının uzatılmasını ayrıca, talebinin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne iletilmesini talep etmiştir. Konu hakkında yapılan görüşme ve incelemeler neticesinde idare tarafından başvuran çocuğun 10.03.2021 tarihinde reşit olduğu bu tarihten sonra da kuruluştaki kalmaya devam etmek amacıyla böyle bir talepte bulunduğu tespit edildiği, çocuğun (bireyin) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında alınan bakım tedbiri kararının uzatıldığı, başvuran çocuğun kuruluştaki kalmaya devam edeceği belirtildiğinden başvuranın talebinin idarece yerine getirildiği anlaşıldığından başvuru hakkında Dostane Çözüm Kararı verilmiştir.⁸⁶

⁸⁵ 2021/6111 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

⁸⁶ 2020/99217 numaralı başvuru hakkında verilen 13.04.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.5.3 Çocuğun Bilgiye Erişim Hakkı Kapsamında, Kaliteli İnternet Hizmeti Sunulması

Başvuran çocuk özetle; özel bir firmadan internet hizmeti aldığını, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) daha önce zaten defalarca başvuru yapmasına rağmen gerekli yatırımı uygulamayarak özel firmanın haksız olduğu halde savunduğunu, öncelikle BTK sonrasında özel firmaya gerekli cezai işlemin sağlanması gerektiğini, defalarca başvuru yapmasına rağmen mağduriyetinin giderilmediğini belirterek 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu'na göre talebinin karşılanmasını, firmanın bölgeye fiber alt yapı ve fiber saha dolabı yatırımı yapmasının sağlanmasını talep etmiştir.

Başvurunun inceleme ve araştırması neticesinde;

Başvuran çocuğun ikamet ettiği yerleşim yerindeki İnternet hizmet kalitesinin teknik imkanlar ölçüsünde iyileştirilmesi, BTK tarafından söz konusu adreste ses ve genişbant hizmeti ihtiyaçlarını karşılamak üzere hem sabit hem de mobil haberleşme altyapısının bulunduğu belirtildiğinden işletmeci özel firmanın anılan yerdeki İnternet altyapı ve bağlantı sorunlarını gidererek iki yılı aşkın süredir mağduriyet yaşayan tüketiciye yüksek kalitede hizmet sunmasının sağlanması,

İkamet edilen yerleşimlerde İnternet erişim ve hızı yetersizliğine ilişkin şikâyetlerin ülkemizde yaygın olduğu dikkate alınarak benzer sorunların önünün alınması amacıyla bina yapım aşamasında daireye kadar fiber optik kablo çekiminin sağlanması ve fiber/optik altyapı başta olmak üzere elektronik haberleşme altyapısının gelişmesi hedefiyle hazırlanan Bina İçi Elektronik Haberleşme Tesisatı Teknik Şartnamesi'nin ve ilgili diğer mevzuatın yeni binalarda uygulanması ve şartnameye uygunluğun yetkili idarelerce sıkı bir şekilde denetlenmesi,

Nüfus kriterinin altında kalan yerlerde, evrensel hizmet kapsamında pandemi sürecinde çocuklar ve gençler tarafından erişilebilir, önceden belirlenmiş kalitede ve herkesin karşılayabileceği makul bir bedel karşılığında asgari standartlarda sunulacak olan, internet erişimi de dâhil elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunun yaygınlaştırılması,

Ayrıca işletmeciler açısından nüfus kriterinin üzerindeki yerleşim yerleri, ticari potansiyel yönünden yatırım yapabilecekleri ve mevzuat kapsamında hizmet vermekle yükümlü oldukları yerleşim yerleri olduğu halde bu yerlerde dahi işletmecilerden kaynaklı İnternet hizmetine erişim şikâyetlerinin yoğunlukta olduğu anlaşıldığından,

Elektronik haberleşme sektöründe politika ve strateji belirleme ile düzenleme yapma yetkisine sahip olan Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından haberleşme altyapısı ve hizmet alanında teknolojik gelişimin sağlanması, bu gelişimi destekleyecek yeni yatırımların yapılması ve hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik girişimlerinde kullanıcı şikâyetlerinin yoğunlukta olduğu işletmecilerin sunduğu İnternet hizmetinde hız, erişim, bağlantı ve altyapı yetersizliklerinden kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik gerekli tedbirlerin alınması, özel firmaya yönelik denetim ve yatırımların artırılması,

Ülkemizde özellikle pandemi süresinde çocukların ve gençlerin eğitime ve diğer hizmetlere erişimi açısından gerekli olan elektronik haberleşme altyapısının, fiber/optik altyapı ve genişbant dahil geliştirilmesi ve kullanıcı maliyetlerinin düşürülerek çocukların ve gençlerin İnternet hizmetlerine erişiminin çağın gereklerine uygun bir şekilde yüksek kalitede sağlanması,

Konuyla ilgili olarak BTK tarafından güncel bir araştırma raporu hazırlanması ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından çocukları ve gençleri özellikle uzaktan eğitim sürecinde olumsuz etkileyen ülke genelindeki İnternet hızı, kalitesi, altyapı ve bağlantı sorunları hususlarında özel firma başta olmak üzere İşletmecilerin sunduğu mevcut hizmet modelini gözden geçirerek sorunları ve çözümleri tespit etmesi, Bakanlığın şikâyetle konu özel firma tarafından sabit genişbant internet erişimine daha fazla yatırım yapılması,

hususlarında ilave tedbirler alması amacıyla Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna tavsiyede bulunulmuştur⁸⁷.

7.5.4 Özel Gereksinimli Otizmlı Çocukların Pandemi Sürecindeki Eğitim Hakkı

Başvuran Covid 19 nedeniyle 23 Mart 2020 itibariyle Türkiye genelinde uzaktan eğitime geçilmesi ile otizmlı ve özel gereksinimli bireylerin 2019-2020 eğitim ve öğretim yılının başından itibaren okulundan aldığı destek eğitimlerinin tümünün, canlı dersler ile devam etmesi seçeneği dahi değerlendirilmeksizin sonlandırıldığını, “Özelim Eğitimdeyim” mobil uygulamasının, tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olan otizmlı bireylerin mevcut performansına eşdeğer olmadığını, dolayısıyla otizmlı bireylerin EBA TV’den ve geliştirilen diğer öğrenme araçlarından bu dönemde faydalanabilmesi mümkün olmadığını, 23 Mart 2020’den başlayıp 2019- 2020 eğitim ve öğretim yılının sonuna kadar olan zaman zarfında otizmlı bireylerin eğitim ve öğretiminin tamamen sekteye uğratıldığını, eğitim ve öğretimin dışında geçen bu 6 ayda özel gereksinimli öğrencilerin akademik, sosyal ve psikolojik açıdan gerilemesine sebep olduğunu belirtmiştir.

Başvuruda, Milli Eğitim Bakanlığının yetki ve sorumluluklarını tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerini yok saymadan yerine getirmesini, oluşan öğrenme kayıpları, mevcut haklarına ilave olarak geliştirilecek en hızlı ve etkili çözümlerle telafi edilmesi, öğretmen sayısının yetersizliği gerekçe gösterilerek, tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin okullarında yasal hakları olan destek eğitimi alamamalarının önündeki tüm engellerin acilen ortadan kaldırılması talep edilmiştir.

Başvuru ile ilgili olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan taahhütler gereğince, özel eğitim gereksinimi olan çocukların, özel durumlarının ve farklılıklarının dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılması, eğitim haklarının fırsat eşitliği temelinde sağlanması için destek eğitim odasına ilişkin sunulacak hizmetlerde

87 2021/262 numaralı başvuru hakkında verilen 25.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı

öncelikle çocukların üstün yararı perspektifinden değerlendirme yapılması ve gereken tedbirlerin alınması amacıyla idarenin okuldaki özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına Gönderme Kararı verilmiştir.⁸⁸

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 26.02.2021 tarihli yazısında özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim sürecinde eğitim olanaklarından en üst düzeyde yararlanabilmeleri için çalışmaların devam etmekte olduğu, Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulunun kararları doğrultusunda gerekli iş ve işlemlerin yürütüldüğü, bu kapsamda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören özel eğitim öğrencileri için destek eğitim odası faaliyetlerinin yüz yüze eğitime başlayan sınıf seviyelerinde yüz yüze, diğer sınıf seviyelerinde ise uzaktan eğitim ile 1 Mart 2021 Pazartesi gününden itibaren başlanacağı belirtilmiştir.

7.5.5 Koruma Altındaki Gençlerin Eğitim Hakkı Kapsamında Öğrenim Harçlıklarındaki Kesintiler

Başvuruda özetle devlet koruması altında olup üniversite öğrenimine devam etmekte olan gençlere kayıtlı bulundukları kuruluşlarca verilmekte olan 700 TL'lik öğrenim harçlığının pandemi döneminde Nisan 2020'den beri kesintili olarak 300 TL yatırıldığı belirtilerek koruma altındaki üniversite öğrencilerinin harçlıklarının tam olarak yatırılması ve söz konusu kesintilerin öğrencilere geçmişe dönük ödenmesi talep edilmiştir. Başvuru konusunda Kurumumuzun bilgi belge talebine idarece verilen cevapta bazı illerde lise 8.sınıf ve üniversiteler dönemsel olarak öğrenime başladığı, bazı illerde başlayamadığı, bazı illerde Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtlarının kapatıldığı, bazı illerde ise açık bırakıldığı, bu çerçevede harçlık uygulamalarının, her kuruluş tarafından kendi bulundukları ildeki o dönemdeki tedbirler ve çocukların öğrenime devam edip etmeme, çalışma, öğlen yemeği imkânından faydalanıp faydalanmama gibi durumlarına bağlı değerlendirmelerin cari ay içerisinde çocukların kayıtlı olduğu kuruluş idarelerince yapıldığı ve mevzuat hükümleri çerçevesinde çocuğun durumuna uygun şekilde harçlık ödendiği bildirilmiştir.

İdarenin açıklamaları çerçevesinde pandemi koşulları nedeniyle illerdeki kısıtlamalar doğrultusunda yükseköğrenime devam durumları farklılık gösteren gençlerin harçlıkları ve öğrenim destekleri miktarları konusunda pandemi sürecinde her ilin durumuna bağlı olarak yapılan farklı uygulamalar bulunduğu anlaşıldığından, ayrıca Kurumumuzun bilgi belge talebine istinaden konuyu inceleyen Bakanlığın 11.06.2021 tarihli yazıyla 81 İl Valiliğine harçlık uygulamasına pandemi öncesi dönemdekine uygun şekilde devam edilmesi yönünde talimat verdiği dikkate alınarak gençlerin harçlık ödemelerinde önceki uygulamanın devam etmesi yönünde taleplerinin idarece yerine getirildiği görüldüğünden dostane çözüm kararı verilmiştir.⁸⁹

88 2020/99697 numaralı başvuru hakkında verilen 25.01.2021 tarihli Gönderme Kararı

89 2021/6959 numaralı başvuru hakkında verilen 27.07.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.5.6 Mülteci Çocukların Eğitim Hakkına Erişimi, Diğer Çocuklarla Eşit Haklardan Faydalanma Hakkı ve Çocuklara Yönelik Ayrımcılık Yapılmaması

KDK çocuk sayfasından yapılan başvuruda çocuk “ırkçılık” ifadesini kullanarak başvuruda bulunmuştur. Başvuran çocuğun babası ile yapılan görüşmede baba özetle; çocuğunun psikolojik sorunları olduğunu, kendini ifade etmekte zorlandığını, sınıf öğretmeninden yeterince destek göremediğini, çocuğunun arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimde zorlandığını belirtmiş olduğundan okul rehberlik biriminin takibinde başvuran çocuğa yardım edilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Ailenin sosyal ekonomik destek ihtiyacı başta olmak üzere, çocuğun eğitim ve psikolojik destek ihtiyacının profesyonellerce belirlenmesi, ailenin sağlık, eğitim ve sosyal yardım hizmetlerine erişim hakkı kapsamında sistem içerisinde tıkanan noktaların açıklığa kavuşturulması, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereğince; çocuk hakkında sağlık tedbir kararına ihtiyaç olup olmadığının belirlenmesi ve gereği için başvurunun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, ayrıca babanın okulla ilgili iddiaları üzerine okul idaresi ve rehberlik biriminin çocuğun eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanması, sosyalleşmesi, psikolojik destek arayışına çözüm sürecinde önleyici mekanizmanın güçlenmesi ve öğrencinin birebir takibi için başvurunun ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiştir.⁹⁰ İdareden alınan cevabi yazıda vakanın yakından takip edilmekte olduğu, çocuğun ailesi ve kendisi ile mesleki görüşmelere başlandığı bildirilmiştir.

Bu tür vakalarda; idarenin sorunu bütüncül ele alarak diğer ilgili kurumlarla koordineli çalışma sürecini başlatmaksızın sadece tek bir soruna odaklanması nedeniyle çocuk koruma alanında istenilen müdahalelere engel oluşturduğu, çocuğun esenliğini sağlama ve üstün yararını gözetme hedefinden uzaklaşmasına sebebiyet verdiği izlenmektedir.

7.5.7 Uzaktan Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Sağlanması

Başvuran Ankara Büyükşehir Belediyesi 23. Dönem Çocuk Hakları Komisyonu vekili olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığının 18.12.2020 günü yayınladığı bildirgeye göre ortaöğretim kurumlarında birinci sınav sonucu olan öğrencilere aldıkları sınav notuna göre not verilirken, sınav sonucu bulunmayan öğrencilerin okullarında sınav olacaklarını, okullara sınav olmaya giden öğrencilerin bir dönem konularından mesul olduğunu, sınavını önceden olan kişilerin sadece birinci yazılı konularından mesul olduğunu, sınav notlarının kazanacağı üniversiteye etkisi olacağı için bu uygulamayı kabul etmediğini belirterek sınav olmayan öğrencilerin de birinci yazılı konularından sorumlu olmalarını talep etmiştir. Başvuruyla ilgili olarak çocukların, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde ve Anayasa’da düzenlenen haklarının güvence altına alınması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne iletilen 16.02.2021 tarihli yazıda birinci dönemde yapılamayan sınavların kapsamının 1 Kasım 2020 tarihine kadar işlenen konularla sınırlı olacağı bildirilmiştir.⁹¹

90 2020/99845 numaralı başvuru hakkında verilen tarihli 31.12.2020 tarihli Gönderme Kararı

91 2020/102826 numaralı başvuru hakkında verilen 04.02.2021 tarihli Gönderme Kararı

7.5.8 Çocuğun Eğitim Hakkına Fırsat Eşitliği Temelinde Erişimi İçin Tablet Temini

Başvuran çocuk, ablasının da canlı derse katıldığını, ders saatlerinin çakıştığını, çevrim içi dersleri takip etmekte zorlandığını kronik rahatsızlığı olduğundan okula da gidemediğini belirterek bilgisayar veya tablet desteği sağlanmasını talep etmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkelerine göre devletin, çocuğun yaşamını ve gelişimini güvence altına alması, Sözleşme'de yazılı olan hakları her çocuğa hiçbir ayırım gözetmeksizin tanınması ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararını korumasına ilişkin yükümlülükleri bulunmaktadır. Benzer şekilde Anayasal hükümler, Çocuk Koruma Kanunu ve Milli Eğitim Bakanlığının çocuğun eğitim hakkına ilişkin yasal düzenlemeleri çerçevesinde ulusal mevzuatta da çocuğun haklarının korunması ve geliştirilmesi ile çocuğun yararının gözetilmesinin esas alınmaktadır. Başvuru ile ilgili olarak başvuran çocuğun, Anayasa'da düzenlenen haklarının güvence altına alınması hususunda, uygun idari önlemleri almakla sorumlu farklı organların ulusal ve yerel düzeyde iş birliğini sağlamak için gereken tedbirlerin alınması amacıyla Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Gaziantep Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığının 02.06.2021 tarihli yazısında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı ile iletişime geçildiği ve başvuran çocuğa tablet desteği sağlandığı bilgisi verildiği bildirilmiştir.⁹²

7.5.9 Çevrim İçi Sınav Sisteminden Kaynaklı Olarak Sınavı Tamamlayamayan Öğrencilerin Mezun Olabilmeleri İçin Telafi Sınavı Yapılması ve Eğitim Hakkına Erişim

Başvuran çocuk açık öğretim lisesinde okuduğunu, 2021 yılı birinci dönem çevrim içi sınav sisteminde zorunlu derslerinden bir tanesinde sınavı yaparken sistemin dışarı attığını, yeniden sisteme giriş yaptığı zaman da “sınavınız tamamlanmıştır” uyarısı verdiğini, tamamen sistem altyapısı kaynaklı bir sorun oluştuğunu, gerekli mercilere dilekçe verip itirazda bulunduğunu ancak yapıcı bir çözüm önerisi ya da mağduriyetinin giderilmesi amaçlı bir geri dönüş alamadığını, bu dersin telafi sınavı olmaz ise liseden mezun olamayacağını ve üniversite sınavını kazansa da üniversiteye giriş yapamayacağını, maddi ve manevi mağdur olduklarını, oldukça başarılı olduğunu fakat bir yılını kaybetmiş olacağını belirterek hem kendisi hem de mağdur olan diğer öğrenciler için telafi sınavı yapılmasını talep etmiştir.

Başvuru ile ilgili olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ve Anayasa'da düzenlenen haklarının güvence altına alınması hususunda çocuğun talebinin değerlendirilerek, çocuğa gerekli açıklamaların yapılması ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. İdarece iletilen 30.03.2021 tarihli yazıda başvuranın otomatik ve ücretsiz olarak kaydının yenilendiği, Türk Dili ve Edebiyatı dersinden sınava girdiği, 20 soruya cevap vererek sınavı tamamladığı, dolayısıyla herhangi bir mağduriyet yaşamadığı bildirilmiştir.

92 2021/8373 numaralı başvuru hakkında verilen 10.05.2021 tarihli Gönderme Kararı

7.5.10 Çocuğun Dinlenme, Boş Zaman Değerlendirme, Oynama ve Yaşına Uygun Etkinliklerde Bulunma Hakkı

Başvuran çocuk, bir yıl önce yolun aşağısındaki bir parkta kaza yaşandığını, belediyenin ilgili alana duvar çektiğini, park yapılacağını belirtmelerine rağmen parkın hala yapılmadığını belirterek park yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuru ile ilgili olarak çocukların sağlıklı ve güvenli bir çevrede oynama haklarının teminini sağlamak açısından, oyun parklarının çocukların fizyolojik ve psikolojik gelişimleri açısından oldukça önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda; çocuk oyun parkı düzenlemelerinde, doğru tasarım, uygulama, planlama ve yeterli bakım çalışmasının önemini ortaya çıktığı, bununla birlikte; başarılı ve işlevsel oyun parklarının tasarlanmasında oyun parklarının esas kullanıcısı olan çocukların görüş ve değerlendirmelerinin alınarak katılımcı tasarım yaklaşımının benimsenmesinin oldukça önemli olduğu, nitekim Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12'nci maddesi de, çocukların kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerinin alınmasının esas olduğu, bu bağlamda, anılan çevrede, çocuk merkezli yaklaşımla gerekli inceleme ve tespitlerde bulunulması, çocukların oyun haklarının ve sağlıklı bir çevrede yaşama haklarının yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde ihlaline ilişkin bir tespitle bulunulması durumunda, oyun parklarının esas kullanıcısı olan çocukların görüş ve değerlendirmelerinin alınarak katılımcı tasarım yaklaşımının benimsenmesi ve işlevsel çocuk parkının; farklı yaş grubundaki çocuklar ile engelli çocukların bir arada oynamasına uygunluğu, güvenliği, özgünlüğü, doğa ile bütünlüğü, esnekliği ve oyun çeşitliliğinin gözetildiği bir oyun parkının mahallede yaşayan çocukların ihtiyaç ve beklentilerinin de alınarak parkın iş birlikçi bir süreç ile yeniden tasarlanması amacıyla ve gereği için Düzce Belediye Başkanlığı ve Kaynaşlı Belediye Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. Kaynaşlı Belediye Başkanlığı tarafından gönderilen 28.07.2021 tarihli yazıda çocukların ebeveylelerinin de düşünülerek daha kapsamlı sosyal proje çalışması olduğu, 2021 yılı içerisinde projenin tamamlanmasının hedeflendiği belirtilmiştir.⁹³

7.5.11 Çocukların Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı

Başvuran çocuk sokaklara daha fazla çöp konteyneri yerleştirilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuru ile ilgili olarak Trabzon İli, Of İlçesi, Yazlık Mahallesinde yaşayan çocukların ve bölge halkının sağlıklı bir çevrede yaşama haklarının güvence altına alınması amacıyla çocuğun ikamet ettiği bölgenin temiz tutulması; bu bağlamda, belediyenin görev ve yetkisi dâhilindeki hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde sunulması; ayrıca, halkın ortak yaşam alanlarının temiz, sağlıklı ve düzenli tutulması konusundaki bilinç ve duyarlılığının artırılmasına yönelik gerekli denetimlerin ve uyarıların yapılması amacıyla Of Belediye Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir.⁹⁴

Başvuran çocuk; yaşadığı yerde çevre temizliğine dikkat edilmediğini bu konuda gereğinin yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuru ile ilgili olarak Sivas İli, Şeyh Şamil Mahallesinde yaşayan çocukların ve bölge halkının sağlıklı bir çevrede yaşama

93 2021/9968 numaralı başvuru hakkında verilen 07.07.2021 tarihli Gönderme Kararı

94 2021/7846 numaralı başvuru hakkında verilen 02.05.2021 tarihli Gönderme Kararı

haklarının güvence altına alınması amacıyla çocuğun ikamet ettiği bölgenin temiz tutulması; bu bağlamda, belediyenin görev ve yetkisi dâhilindeki hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde sunulması; ayrıca, halkın ortak yaşam alanlarının temiz, sağlıklı ve düzenli tutulması konusundaki bilinç ve duyarlılığının artırılması amacıyla gerekli denetimlerin ve uyarıların yapılması amacıyla Sivas Belediye Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. Sivas Belediyesi tarafından 17.06.2021 tarihli yazıda mahalledeki çöplerin günlük olarak toplanmakta olduğu, personelle, süpürge araçlarla da temizlik yapıldığı, söz konusu mahalledeki temizliğin yerinde kontrolleri de yapıldığı, ayrıca bölgeye yakın mesafeye geri dönüşüm kutusu konulduğu bildirilmiştir.⁹⁵

7.5.12 Çocuğun Sosyal Yardım Hakkı Kapsamında Aileye Nakdi Yardım Yapılması

Başvuran çocuk sekiz yaşında olduğunu, dört kardeşi olduğunu, ailesinin maddi durumunun kötü olduğunu, Bursa'ya yeni taşındıklarını, kirada oturduklarını, internet ve bilgisayar olmadığını, uzaktan eğitime katılmadığını belirterek yardım talebinde bulunmuştur. Başvuruyla ilgili olarak çocukların, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Anayasa ile güvence altına alınan hakları kapsamında gereken tedbirlerin alınması amacıyla Osmangazi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. Karara cevaben idarece iletilen 19.02.2021 tarihli yazıda başvuran çocuğun babasına nakdi yardım yapıldığı bildirilmiştir.⁹⁶

Başvuran çocuk dokuzuncu sınıf öğrencisi olduğunu, yedi kardeş olduklarını, kaynak testleri olmadığını ailesinin maddi durumunun yeterli olmadığını belirterek kaynak test talep etmiştir.

Başvuru ile ilgili olarak çocuğun ve ailesinin yaşam koşulları hakkında profesyonel meslek elemanlarınca ayrıntılı, çok yönlü sosyal inceleme yapılması; yapılacak incelemede çocuğun/çocukların halen içinde bulunduğu koşullara ait risklerin tanımlanması, çocuğun/çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimini engelleyici unsurların ve çözüm önerilerinin ortaya çıkarılması ve vaka hakkındaki inceleme ve araştırma sonucunda, çocukların eğitim haklarına erişimlerine engel oluşturabilecek unsurların olup olmadığı hususlarının değerlendirilmesi, eğitim hakkının ihlaline sebep olabilecek unsurların tespit edilmesi durumunda, çocukların eğitim haklarına erişimlerinin sağlanmasından uygun idari önlemleri almakla sorumlu farklı organlarla iş birliği halinde gereken tedbirlerin alınması ve gereği için Didim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığına, Didim İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Didim Belediye Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir.

Didim İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 06.07.2021 tarihli yazıda öğrenci ve velisi ile görüşüldüğü öğrencinin ihtiyaç duyduğu kaynak testlerin teslim edildiği bildirilmiştir. Didim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı ise 27.10.2020 tarihli Vakıf Mütevelli Heyeti toplantısında alınan karara istinaden nakdi yardım yapıldığını bildirmiştir.⁹⁷

95 2021/8161 numaralı başvuru hakkında verilen 18.05.2021 tarihli Gönderme Kararı

96 2021/2011 numaralı başvuru hakkında verilen 04.02.2021 tarihli Gönderme Kararı

97 2021/10880 numaralı başvuru hakkında verilen 22.06.2021 tarihli Gönderme Kararı

7.5.13 Bilgiye Erişim Hakkı ve Güvenli İnternet Kullanımı

Başvuran çocuk Discord adlı uygulama üzerinden tanıştığı farklı rumuzlara sahip kişiler tarafından tehdit edildiğini, argo ve küfürle kelimelere maruz kaldığını, kız arkadaşıyla alakalı da birçok küfür edildiğini, kendisine ailesi ile beraber dava açmadan önce Kurumumuza başvuru yapmaya karar verdiğini belirtmiştir. Başvuru ile ilgili olarak çocuğun üstün yararının gözetildiği incelemelerin yapılarak:

- Gelişen teknolojiyle birlikte artan siber zorbalık karşısında çocukların ve ailelerin neler yapabilecekleri,
- Siber zorbalığın ne olduğu, nasıl önlenebileceği ve çocuklardaki psikolojik etkilerinin neler olduğu,
- Siber zorbalık oluşmadan ne gibi tedbirler alınabileceği,
- Güvenli internet ve cep telefonu kullanma konusunda çocuğun bilgilendirilmesi,
- Siber zorbalığa uğradıklarında başvuracağı adreslerin neler olduğu,
- Güvenli İnternet Merkezi altında oluşturulan Bilinçlendirme Merkezi ve İnternet Yardım Merkezinden nasıl yararlanabileceği,

hususlarında başvuran çocuğa ve ailesine yol gösterilmesi ve gerekli bilgilendirmenin yapılması amacıyla değerlendirilmesi ve gereği için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir.⁹⁸

İdare tarafından gönderilen 03.09.2021 tarihli yazı ile Kurumun Güvenli İnternet Merkezi bilinçlendirme ve yardım portalları olan Güvenli Web (www.guvenliweb.org.tr), Güvenli Çocuk (www.guvenlicocuk.org.tr) ve İnternet Yardım (www.internetyardim.org.tr) web sitelerinde siber zorbalık ve internette karşılaşılabilecek diğer riskler için bilinçlendirmeye yönelik çok sayıda içerik bulunduğu, siber zorbalık hakkında hazırlanan ve web sitelerimizde paylaşılan içeriklerin linkleri ekte yer alan doküman ile gönderildiği bildirilmiştir.

7.5.14 KDK Çocuk Hakları Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Faaliyetler

7.5.14.1 Çocuk Hakları Stratejisi

Çocuk hakları alanında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) iş birliğiyle yapılan ortak faaliyetler 2021 Yılı Çalışma Planına uygun olarak yürütülmüştür.

Pandemi şartlarında tam kapanma döneminin sonlandırılmasının ardından çocukların üstün yararı dikkate alınarak maske, sosyal mesafe ve gerekli hijyen koşullarına uygun şekilde KDK Çocuk Hakları Stratejisinin kapsamındaki topluma erişim faaliyetlerine ağırlık verilerek çalışma planı uygulamaya geçirilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Eğitim Programı, çeşitli illerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,

⁹⁸ 2021/11906 numaralı başvuru hakkında verilen 10.07.2021 tarihli Gönderme Kararı

Gençlik ve Spor Bakanlığı, yerel yönetimler gibi farklı idarelerle koordinasyon kurularak belirlenen çocuk gruplarına eğitim verilmesi suretiyle 2021 yılında sürdürülmüştür.

Bu programda 11-14 yaş ve 15-17 yaş olmak üzere farklı yaş gruplarına yönelik hazırladığımız kılavuzlar kullanılarak çocuklara; KDK Çocuk Hakları Stratejisi ve stratejinin önemli bir bileşeni olan topluma erişim faaliyetleri ile bağlantılı olarak hak kavramı, çocuk hakları, Çocuk Hakları Sözleşmesi, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat ile hak arama mekanizmaları gibi teorik konular ile çocukların bireysel gelişimlerini destekleyici, akran aracılığıyla öğrenmenin temel prensiplerini, iletişim ve sunum tekniklerini içeren uygulamalar UNICEF iş birliğiyle belirlenen uzman eğitimcilerin kolaylaştırıcılığında ele alınmıştır. Eğitimin belirli bölümlerinde KDK uzmanlarınca KDK tanıtımı yapılarak çocuklar KDK çocuk internet sayfası, KDK'ya başvuru süreci, KDK kararları hakkında bilgilendirilmektedir.

7.5.14.2 Çocuk Hakları Mevzuatı ve KDK Çocuk Hakları Stratejisinin Uygulanması Konulu Hizmet İçi Eğitimi

Çocuk hakları alanında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu iş birliğiyle yapılan ortak faaliyetler 2021 Yılı Çalışma Planına uygun olarak yürütülmüştür. Pandemi şartlarında tam kapanma döneminin sonlandırılmasının ardından çocukların üstün yararı dikkate alınarak maske, sosyal mesafe ve gerekli hijyen koşullarına uygun şekilde KDK Çocuk Hakları Stratejisinin kapsamındaki topluma erişim faaliyetlerine ağırlık verilerek Çalışma Planı uygulamaya geçirilmiştir.

Bu kapsamda hem Çocuk Hakları Stratejisinin Kurum çalışmalarında, çocuk haklarıyla ilgili başvuru akış süreçleri ve verilerin işlenmesi alanı da dahil, nasıl bir değişiklik getirdiğini hem de varsa boşlukları ve geliştirmeye ve güncellemeye açık yönlerini ortaya koymak ve 2023 sonrası için öneriler ve bir yol haritası geliştirilmesi hedefiyle 23-24-25 Kasım 2021 tarihlerinde hizmet içi eğitim düzenlenmiştir.

7.5.14.3 KDK Çocuk İnternet Sayfası

Çocuklardan doğrudan başvuru alan Kurumumuzca, çocukların başvuru yapmalarını kolaylaştırmak amacıyla UNICEF'in uzman desteği ile hazırlanarak ilk kez 22 Nisan 2014 tarihinde kamuoyuna tanıtılan KDK çocuk internet sayfası (www.kdkcocuk.gov.tr), güncel ihtiyaçlar doğrultusunda kurumsal kaynaklarla yenilenmiş ve 03.08.2021 tarihinde yeni KDK çocuk internet sayfası yayına başlamıştır.

2020 yılı boyunca sayfanın yenilenmesiyle ilgili olarak çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak başkanlığında yapılan toplantılar neticesinde; çocuk hakları biriminde görevli Uzman Dilek Soykan, Sosyal Çalışmacı Dilek Demir Aslan, Hakim Ayşe Alperen ve Kurumsal İletişim Birimi Başkanı Mehmet Sarı'nın tasarım ve içerikle ilgili katkıları ile Kurumumuzun Bilgi İşlem Biriminin teknik desteğiyle yeni KDK çocuk internet sayfamız hazırlanmıştır. Hazırlık çalışmalarında KDK Çocuk Hakları Stratejisi kapsamında çocuklara ve gençlere yönelik olarak 2018'den bu yana yürütülen çeşitli faaliyetlerde çocukların eski sayfayla ilgili görüş ve önerileri de dikkate alınmıştır.

KDK çocuk internet sayfasının, hem çocukların hem ailelerin hem de alanda çalışan uzmanların ve sivil toplum kuruluşlarının KDK'nın çocuk hakları alanındaki çalışmalarından faydalanmaları, ülkemizde çocuk haklarının korunmasına, geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlamaları, KDK'nın çocuklara tanıtımı ve çocukların da sayfada yer alan araçları kullanarak akranlarına KDK Çocuk'u tanıtması hedeflenmiştir. Bu amaçla hazırlanan broşür, öykü kartları, çocuklar ve gençler için KDK rehberi, yaşlara göre akran eğitimi kılavuzları ve sunuları, 2013 yılından itibaren yıllık raporlardan derlenen karar özetleri gibi basılı yayınlar aynı zamanda KDK çocuk internet sayfasında yayınlanarak paylaşılmıştır.

7.5.14.4 Mardin'de Çocuklara Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi

Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı çerçevesinde UNICEF Türkiye iş birliği ve Mardin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün desteğiyle 21-22 Ekim 2021 tarihlerinde Mardin'de "KDK ve Çocuk Hakları Eğitim Programı" düzenlenmiştir. Eğitim programı sonunda Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Mardin Valisi Mahmut Demirtaş, çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Kamu Denetçileri Arif Dülger, Fatma Benli Yalçın ve Sadettin Kalkan ile Mardin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü temsilcilerinin katılımlarıyla programı tamamlayan 25 çocuğa katılımcı sertifikaları dağıtılmıştır.

7.5.14.5 Samsun'da Çocuklara Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi

Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı çerçevesinde UNICEF Türkiye iş birliği ve Aile ve Sosyal Hizmetler Samsun İl Müdürlüğü'nün desteğiyle 21-22 Eylül 2021 tarihlerinde Samsun'da İl Çocuk Hakları Komitesi üyesi çocuk ve gençlere yönelik "KDK ve Çocuk Hakları Eğitim Programı" düzenlendi. Çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak'ın açılış konuşmasıyla başlayan programa Samsun Çocuk Hakları İl Komitesi üyesi 25 çocuk ve genç katılmıştır. Eğitim sonunda Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Arif Dülger, Sadettin Kalkan ve Samsun Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü Tekin Balcı ve İl Müdür Yardımcısı Recep Dizdar'ın katılımlarıyla sertifika töreni gerçekleştirilmiştir.

7.5.14.6 Mardin Barosu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim

Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından Mardin Barosu Avukatlarına 22 Ekim 2021 tarihinde KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim düzenlenmiştir. Programın açılışına Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ile Kamu Denetçileri Arif Dülger, Fatma Benli Yalçın ile Sadettin Kalkan katılmıştır. Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, bireysel başvuru mekanizmalarından biri olarak KDK'nın kuruluşu, çalışmaları, görev alanları, başvuru usulü ve şikâyet mekanizmasının işleyişi hakkında bilgi vermiştir. Programın ikinci bölümünde KDK Çocuk Birimi'nde görevli Uzman Gülhan Özkoç tarafından KDK Çocuk Birimi faaliyetleri ve çocuk hakları alanındaki karar örnekleri, Türkiye'de çocuk haklarına alanına sağlanan katkı, konuyla ilgili topluma erişim faaliyetleri, rapor ve yayınlar, çocuk adalet sistemi kapsamında KDK'ya yapılan başvurular, çocuk hakları alanında verilen önemli kararlar hakkında katılımcı avukatlara eğitim verilmiştir.

7.5.14.7 Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları Konusunda Sivil Toplum Kuruluşlarıyla Toplantı

Kurumumuza çocuk hakları alanında yapılan çok sayıda başvuru göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun üstün yararı çerçevesinde pandemi sürecinde çocukların hak ihlallerinin önlenmesi için güncel tedbirler alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde bütüncül ve hak temelli bir çocuk politikasının oluşturulmasına ve çocukların mevcut potansiyellerini gerçekleştirmelerine katkı sağlamak, ayrıca çocukların pandemi sürecinde artan ihtiyaçlarının ve taleplerinin gündeme getirilmesi amacıyla KDK, sivil toplum kuruluşlarını davet ederek 07.10.2021 tarihinde "Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları" konulu bir istişare toplantısı düzenlenmiştir.

Çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak açılış konuşmasında KDK'nın insan hakları ve özellikle kadın ve çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesindeki rolü ve önemini vurgulayarak dünya genelinde ve ülkemizde devam eden Covid-19 salgınının çocuk haklarının farklı boyutlarını ön plana çıkardığını, pandeminin çocuklar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda çocuk haklarının kapsayıcı pek çok alanında zorluklarla mücadeleyi gerektirdiğini, Pandemi sürecinde de çocuktan alınan her başvurunun Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan tüm haklar açısından hassasiyetle incelendiğini belirtmiştir.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç konuşmasında Covid-19 salgını, doğal afetler, savaş gibi olaylarda en çok zarar görenlerin çocuklar ve kadınlar olduğunu, Türkiye'de çocukların haklarının güvence altına alınmasında kurumun yaşamsal önemde bir role sahip olduğunu çünkü çocukların şikâyetlerini doğrudan alıp inceleyebilen tek kurumun Kamu Denetçiliği Kurumu olduğunu belirterek çocuğun üstün yararı çerçevesinde pandemi sürecinde tüm çocukların haklarını arama, koruma ve hayata geçirme misyonu içerisinde hareket edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Açık kürsü usulüyle gerçekleştirilen toplantıda sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve barolardan temsilcilerle pandemi sürecinde çocuk hakları ve yaşanan sosyal sorunlar temelinde karşılıklı bilgi aktarımı gerçekleştirilmiş, çözüm yolları ve önerileri değerlendirilmiştir.

7.5.14.8 Samsun Barosu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim

Samsun Barosu Çocuk Hakları Komisyonunun daveti üzerine Samsun Barosu Avukatlarına yönelik 22 Eylül 2021 tarihinde KDK ve Çocuk Hakları konulu bir eğitim düzenlenmiştir. Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Celile Özlem Tunçak, Yahya Akman, Arif Dülger, Sadettin Kalkan tarafından Samsun Barosu'na düzenlenen ziyaret çerçevesinde düzenlenen programın açılışında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç tarafından bireysel başvuru mekanizmalarından biri olarak KDK'nın kuruluşu, çalışmaları ve görev alanları, başvuru usulü, şikâyet mekanizmasının işleyişi hakkında bilgi verilmiştir.

Programın ikinci bölümünde KDK çocuk biriminde görevli Hakim Ayşe Alperen tarafından KDK çocuk zirimi faaliyetleri ve çocuk hakları alanındaki karar örnekleri, Türkiye'de çocuk haklarına alanına sağlanan katkı, konuyla ilgili topluma erişim faaliyetleri, rapor ve yayınlar, çocuk adalet sistemi kapsamında KDK'ya yapılan başvurular, çocuk hakları alanında verilen önemli kararlar hakkında katılımcı avukatlara eğitim verilmiştir.

7.5.14.9 Kadın ve Çocuk Haklarından Sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak'ın Dünya Gençlik Hakları Konferansı'na Katılımı

Kadın ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal İnsan Hakları Merkezi ev sahipliğinde 12-13 Ağustos 2021 tarihlerinde hibrit olarak gerçekleştirilen "Gençliğin Küresel Eyleme Dâhil Edilmesi" konulu Dünya Gençlik Hakları Konferansı'na konuşmacı olarak katılım göstermiştir.

Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ise çevrim içi ortamda gerçekleştirdiği konuşmasında; Kurumumuzun önemi, insan hakları ve özellikle kadın ve çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesindeki rolü ve katkısı hakkında bilgi verdikten sonra, gençlerin değişimin ve dolayısıyla da geleceğin aktörleri oldukları gerçeğinin her plan ve organizasyonda temel ilke olarak ele alınmasının gerektiğini hatırlatmış, gençlerin katılımcılığının verimli bir şekilde sağlanması için, güven, sistem ve doğru zamanlama ilkelerinin altını çizmiştir.

Gençlerin hak arama mekanizmalarını tanımaları ve üniversite gençliği arasında hak arama kültürünün yaygınlaştırılması ve bu suretle gençlerin karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamaya yönelik iyi uygulama örneği olarak, ülkemizde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'un öncülüğünde oluşturulan ve sayıları 100'ü geçen Ombudsmanlık öğrenci kulüplerine değinmiştir.

7.5.14.10 Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerine Yönelik KDK Çocuk Tanıtımı

Kamu Denetçiliği Kurumunda staj yapan Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerine yönelik eğitim programı kapsamında çocuk biriminde görevli Uzman Dilek Soykan ve Hakim Ayşe Alperen tarafından 11 Ağustos 2021 tarihinde çocuk hakları alanında KDK Çocuk Biriminin faaliyetleri ve çocuk başvurularını inceleme ve araştırma usulü ile çocuk hakları alanındaki KDK kararları hakkında bilgi verilmiştir. KDK'nın Çocuklarla ve Gençlerle İletişimini Güçlendirme Programı tanıtılarak öğrencilerin soruları cevaplandırılmıştır.

7.5.14.11 İstanbul 2 No.lu Barosu Çocuk Hakları Komisyonu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim

İstanbul 2 No.lu Barosu Çocuk Hakları Komisyonunun daveti üzerine Komisyon üyesi avukatlara yönelik KDK çocuk birimi uzmanları Dilek Soykan, Ayşe Alperen ve Dilek Demir Aslan tarafından 28 Mayıs 2021 tarihinde çevrimiçi bir eğitim düzenlenmiştir.

Çocuk Hakları Komisyonu ve diğer Komisyonlardan 30 avukatın katıldığı programda bireysel başvuru mekanizmalarından biri olarak KDK'nın kuruluşu, başvuru usulü ve şikâyet mekanizmasının işleyişi, yabancı ülkelerdeki uygulama örnekleri ile KDK çocuk birimi faaliyetleri ve çocuk hakları alanındaki karar örnekleri, Türkiye'de çocuk hakları alanına sağlanan katkı, konuyla ilgili topluma erişim faaliyetleri, rapor ve yayınları hakkında bilgi verilmiştir.

Eğitimde çocuk adalet sistemi kapsamında KDK'ya yapılan başvurular, çocuk hakları alanında verilen önemli kararlar ve sistematik sorunlarla ilgili olarak avukatlar veya Barolar tarafından KDK'ya yönlendirilen çocuk hakları alanındaki başvurular hakkında da katılımcılara detaylı bilgilendirme yapılarak soruları cevaplandırılmış ve iş birliği alanlarıyla ilgili olarak avukatların önerileri alınmıştır.

7.5.14.12 Eskişehir Barosu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim

Eksi 25 Derneği yürütücülüğünde Eskişehir Barosu iş birliğinde Hollanda Hükümeti MATRA Programı UNFPA ve UNHCR desteğiyle yürütülen “Avukatlar İçin Çocuk Odaklı Yaklaşım Eğitimi” Projesi kapsamında Eksi 25 Derneğinin Kurumumuzu daveti üzerine KDK ve Çocuk Hakları konulu çevrim içi bir eğitim düzenlenmiştir.

KDK çocuk biriminde görevli Uzman Dilek Soykan, Hakim Ayşe Alperen ve Sosyal Çalışmacı Dilek Demir Aslan'ın katılımıyla 18 Mayıs 2021 tarihinde ülkemizdeki bireysel başvuru mekanizmalarından biri olarak KDK'nın kuruluşu, başvuru usulü ve şikâyet mekanizmasının işleyişi ile KDK çocuk birimi faaliyetleri ve çocuk hakları alanındaki karar örnekleri, Türkiye'de çocuk hakları alanına sağlanan katkı, konuyla ilgili topluma erişim faaliyetleri, rapor ve yayınları hakkında eğitim düzenlenmiştir. Eğitimde çocuk adalet sistemi kapsamında KDK'ya yapılan başvurular, çocuk hakları alanında verilen önemli kararlar ve sistematik sorunlarla ilgili avukatlar veya Barolar

tarafından KDK'ya yönlendirilen çocuk hakları alanındaki başvurular hakkında katılımcı avukatlara bilgilendirme yapılmıştır.

7.5.14.13 Türkiye Geneline Tüm Çocuklara Yönelik 23 Nisan Ombudsmanlık Çevrim İçi Satranç Turnuvası

2020 yılı boyunca çocuklar ve gençler Covid-19 salgını nedeniyle pandemi sürecinde okullarına devam edememiş ve uzaktan eğitim almak durumunda kalmıştır. Bu dönemde, çocukların zekâ gelişimi, eğitim ve spor faaliyetleri, sosyalleşmeleri, heyecanlarını ve morallerini yüksek tutmak açısından büyük önem kazanmıştır. Bu itibarla, çocukların üstün yararının gözetilmesi, anayasal haklarının öğretilmesi ve tanıtılması, hak arama kültürlerinin yaygınlaştırılması ve Kurumumuzun tanıtımı amacıyla Türkiye Satranç Federasyonu işbirliğiyle çocuklar ve 18 yaş altı gençler arasında çevrim içi satranç turnuvası düzenlenmiştir.

Turnuva için Kamu Denetçiliği Kurumu ile Türkiye Satranç Turnuvası arasında İşbirliği Protokolü 02.04.2021 tarihinde KDK'da yapılan törenle imzalanmıştır. Törene Kamu Başdenetçisi, Türkiye Satranç Federasyonu Başkanı, Kamu Denetçileri ve taraf kurumların yetkilileri katılmıştır.

18 yaş altı farklı yaşlardaki çocuklar ve gençler arasında kız ve erkek grupları ayrı olmak üzere toplam 10 kategoride yapılan turnuva, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı haftası etkinlikleri kapsamında, 17-21 Nisan 2021 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

İmzalanan Protokol kapsamında çevrim içi olarak düzenlenen turnuvada dereceye giren sporculara 23 Nisan 2021 tarihinde TBMM'de yapılan temsili bir törenle altın, kupa, madalya gibi çeşitli ödül ve hediyeler verilmiştir.

7.5.14.14 Hane Dergisi'nin Çocuk Katılımı Temalı Ağustos 2021 Sayısı İçin Yapılan Röportaj

Boğaziçi Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü öğrencileri tarafından çıkarılan Hane Dergisinin çocuk katılımı temalı Ağustos 2021 sayısı için KDK ile ilgili merak edilen soruları cevaplandıran Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak yapılan röportajda özetle Kurumumuzun görev ve yetkisi, faaliyetleri, başvurular ve kararlar ile KDK'nın sivil toplumla yürüttüğü ortak faaliyetleri hakkında açıklamalarda bulunmuştur. (Röportajın tam metnine <https://www.kdkcocuk.gov.tr/haber-hanedergisi-roportaj> linkinden ulaşılabilir.)

7.5.14.15 Yöret Vakfı İş birliğiyle Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Alanı Uzmanlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi

Yöret Vakfı'nca yürütülen Merak Ediyordum Öğrendim Eğitimler Dizisi kapsamında Vakfın daveti üzerine 3 Mart 2021 tarihinde yapılan Kamu Denetçiliği Kurumu ve Çocuk Hakları konulu söyleşide Kamu Denetçiliği Uzmanı Dilek Soykan tarafından

Ombudsmanlık, KDK'nın görev ve yetkileri, şikâyet başvuru mekanizması, çocuk başvuruları, KDK Çocuk Hakları Stratejisi, KDK kararları, özel raporları ve yayınları konularında rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında uzman yaklaşık 25 katılımcıya eğitim verilerek katılımcıların çocuk hakları alanındaki faaliyetlerini de kapsayan KDK ile ilgili soruları cevaplandırılmıştır.

7.5.14.16 Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi Üyesi Çocuklarla Çevrim İçi Buluşma

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak 28.01.2021 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi 25. Dönem Çocuk Meclisi üyeleriyle çevrim içi ortamda bir araya gelmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi üyesi çocuklarla tanışmanın ardından Kamu Başdenetçisi'nin ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi'nin açılış konuşmalarıyla başlayan programda, çocuklar KDK hakkında bilgilendirilmiş ve Çocuk Meclisinin farklı komisyonlarında çalışan çocukların önceden hazırladıkları sorular cevaplandırılmıştır.

Toplantıya KDK Çocuk Biriminde görevli Uzman Dilek Soykan, Sosyal Çalışmacı Dilek Demir Aslan ve Hakim Ayşe Alperen katılım sağlamıştır. Toplantıda Ankara Büyükşehir Belediyesi 25. Dönem Çocuk Meclisi Başkanı Çağın Aladağ pandemi sebebiyle 26. dönem seçimlerini yapamadıklarını, 25. Dönem üyeleri olarak görevlerine devam ettiklerini bildirmiştir. Haziran ayından bu yana Çocuk Meclisi olarak toplantılarını, eğitimlerini online sürdürdüklerini belirten Aladağ, 25. dönemde Haziran itibarıyla 165 karar aldıklarını bilgisi vermiştir.

7.5.14.17 Çocuk Danışma Kurulu 2021 Yılı II. Toplantısına Katılım

Çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Özlem Tunçak ile KDK çocuk biriminde görevli Uzman Dilek Soykan, Sosyal Çalışmacı Dilek Demir Aslan ve Hakim Ayşe Alperen 2021 yılındaki II. Çocuk Danışma Kurulu toplantısına katılmıştır. 15.09.2021 tarihinde çevrim içi düzenlenen toplantıda Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak açılış konuşmasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının koordinasyonunda Danışma Kurulu üyesi çocuklarla KDK iş birliğine dikkat çekmiştir. Danışma Kuruluna yapılan sunumda Kurulun aldığı tavsiye kararlarının ve hazırladığı eylem planlarının KDK tarafından tematik bağlantıları gözetilerek çocuklara ve gençlere erişim faaliyetlerinde gözetildiği, KDK çocuk web sayfasından yayınlar ve raporlar başlıkları altında KDK'nın yayınladığı çocuk hakları raporlarına ulaşılacağı, karar örneklerinden Danışma Kurulunun tavsiye kararları ve eylem planları kapsamında faydalanabileceği ifade edilmiştir.

7.5.14.18 Giresun Belediyesi Çocuk Meclisi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisinden Çocuklara Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi

Giresun Belediyesi Çocuk Meclisi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi üyesi 25 çocuğa yönelik 30 Haziran-1 Temmuz 2021 tarihlerinde Çocuk Hakları ve KDK konulu çevrim içi eğitim programı düzenlenmiştir.

Programda 11-14 yaş ve 15-17 yaş olmak üzere farklı yaş gruplarına yönelik hazırladığımız kılavuzlar kullanılarak çocuklara; KDK Çocuk Hakları Stratejisi ve stratejinin önemli bir bileşeni olan topluma erişim faaliyetleri ile bağlantılı olarak hak kavramı, çocuk hakları, Çocuk Hakları Sözleşmesi, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat ile hak arama mekanizmaları gibi teorik konular ile çocukların bireysel gelişimlerini destekleyici, akran aracılığıyla öğrenmenin temel prensiplerini, iletişim ve sunum tekniklerini içeren uygulamalar UNICEF iş birliğiyle belirlenen uzman eğitimcilerin kolaylaştırıcılığında öğretilmektedir.

Eğitimin belirli bölümlerinde KDK Uzmanı Dilek Soykan, Sosyal Çalışmacı Dilek Demir Aslan ve Hakim Ayşe Alperen tarafından KDK tanıtımı yapılarak çocuklar KDK çocuk internet sayfası, KDK'ya başvuru süreci ve KDK kararları hakkında bilgilendirilmiştir.

7.5.14.19 KDK-UNICEF 2021 Yılı Çalışma Planı Değerlendirme Toplantısı

KDK-UNICEF arasında yürütülen çalışmaların dayanağını oluşturan 2021 Yılı Çalışma Planı faaliyetlerinin gözden geçirilmesi ve pandemi şartlarıyla uygun değişikliklerin belirlenmesi amacıyla 26.01.2021 ve 07.05.2021 tarihlerinde çevrim içi iki değerlendirme toplantısı yapılmıştır.

KDK Çocuk Biriminde görevli Uzman Dilek Soykan, Hakim Ayşe Alperen ve Sosyal Çalışmacı Dilek Demir Aslan ile UNICEF Türkiye Çocuk Koruma bölümünden Ekin Bozkurt Şener, Evrim Kahramanoğlu, Ergen Gelişimi ve Katılımı bölümünden Nilgün Çavuşoğlu'nun katıldığı toplantılarda Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Eğitim Programı kapsamında 2021 yılı eğitim planlaması hazırlanmıştır.

7.6 EĞİTİM-ÖĞRETİM, GENÇLİK VE SPOR

En temel insan haklarından biri olarak kabul edilen eğitim hakkı, devletin olumlu katkısını zorunlu kılan sosyal bir haktır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 No'lu Protokol'ün "eğitim hakkı" 2'nci maddesinde, "*Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.*" hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde, eğitim hakkının temel insan haklarından biri olarak değerlendirilmesi, bu hakkın temsil ettiği toplumsal önem ve ona atfedilen olumlu anlamdan kaynaklanmaktadır. Eğitim, her dönemde devletlerin özel desteğini gerektirmiş ve nitelikli insan unsurunun temel kaynağı sayılmıştır.

1982 Anayasası'nın 42'nci maddesine göre "*Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.*" Anayasa'nın eğitim hakkını düzenleyen bu maddesinin olumsuz bir ifade tarzını benimsediği görülmektedir. Bu şekliyle madde devlete kişilerin bu haklarından yararlanmalarını engellememe sorumluluğu yüklediği gibi, ayrıca eğitim hakkı konusunda devlete üç farklı pozitif edim yüklediği de söylenebilir. Birincisi, eğitim ve

öğrenim imkânlarının bizzat devlet tarafından bireylere sağlanmasıdır. İkincisi, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin burslar ve başka yollarla desteklenmesidir. Böylece, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve bu haktan kendi başlarına yararlanma konusunda sorun yaşayabilecek olan hak öznelerine devletin desteği somut bir anayasal yükümlülük olarak devlete yüklenmiş olmaktadır. Üçüncüsü ise devletin, eğitim hizmetinin gereği gibi yürütülmesi konusunda gözetim ve denetim ödevi olmasıdır. Gözetim ve denetimin kapsamının, eğitimin Anayasa’da belirtilen ilke ve esaslara uygun yürütülüp yürütülmediğine ilişkin olduğu söylenebilir. Hem doğrudan devlet tarafından hem de özel kişiler tarafından açılan ve işletilen eğitim-öğretim kurumları devletin gözetim ve denetim kapsamına girmektedir.

Ülkemizde ilk ve ortaöğretimin gözetim ve denetimi Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından, yükseköğretimin gözetim ve denetimi ise Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı tarafından sağlanmaktadır.

Eğitim-öğretimin her aşamasında bireyler devlet tarafından veya özel kişiler tarafından açılan ve işletilen eğitim-öğretim kurumlarıyla yaşadıkları sorunları devamlı olarak Kurumumuza başvuru konusu yapmaktadırlar. Ülkemizde merkezi sınav yapan ÖSYM Başkanlığı ve MEB tarafından gerçekleştirilen sınavlar ile yükseköğretim kurumlarının sınavlarıyla ilgili konular, öğrencilerle ilgili yapılan işlemler ve verilen kararlar, yükseköğretim hizmetleri kapsamındaki tanıma, denklik ve eşdeğerlik işlemleri ve uygulamaları, yatay ve dikey geçiş uygulamaları, öğrencilerin burs, kredi ve barınma taleplerine ilişkin konular ile 2020 yılı başından bu yana devam eden salgından dolayı eğitim-öğretimde değişen uygulamalar en yoğun başvuru yapılan konular arasındadır.

Bilindiği üzere, Dünya Sağlık Örgütü, COVID-19 salgınını 30.01.2020 tarihinde “uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu” olarak sınıflandırmış, salgının ilk başladığı Çin dışında 113 ülkede COVID-19 vakalarının görülmesi, virüsün yayılımı ve şiddeti nedeniyle 11.03.2020 tarihinde küresel salgın (pandemi) olarak tanımlamıştır.

Önceki yıllardan farklı olarak 2021 yılı içinde eğitim-öğretim alanında pandemi sürecinden kaynaklı başvurular yoğunlaşmış olup bu başvuruların daha çok uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin şikâyetler, lisansüstü eğitimde pandemi nedeniyle ek süre talepleri, ders muafiyeti talepleri, pandemi nedeniyle yurtdışı yükseköğretim kurumlarından yurtiçi yükseköğretim kurumlarına yatay geçiş düzenlemeleri çerçevesinde yapılan yatay geçiş başvurularının sonuçlarına ilişkin itirazlar, pandemi sürecinde yüksek lisans bilim sınavlarının online olarak yapılması sonucu ortaya çıkan itirazlar, ikinci üniversite kapsamında öğrencilerin ders muafiyeti talepleri, ÖSYM sınav başvuru ücretlerinin sistemsel aksaklıklar sebebiyle süresinde yatırılmamasına ilişkin itirazlar ile sınav ücretleri iade talepleri ve diploma denklik işlemlerine ilişkin itirazlar hususlarında olduğu görülmüştür.

7.6.1 Sınavlar ve Bağlantılı Uygulamalar

Kurumumuzca, tarafı olduğumuz AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesinde ve Anayasa'nın 42'nci maddesinde yer bulan eğitim hakkının bir uzantısı olarak görülen "sınav uygulamaları", söz konusu sınava katılmadan önceki sınava başvuru evresini, sınavın tüm aşamalarını, sınav soru ve cevaplarına itiraz süreçlerini, sınav sonuçlarının açıklanmasını ve sınav sonuçlarına itiraz süreçlerini kapsar. Ülkemizde gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme sınavlarının çok büyük bir kısmını ÖSYM tarafından gerçekleştirilen sınavlar oluşturmaktadır. Ulusal çapta yılda 50'ye yakın sınav gerçekleştiren ÖSYM Başkanlığının gerçekleştirdiği bu sınavlara geçtiğimiz yıl 10 milyon 698 bin 552 aday katılmıştır. Yükseköğretim kurumlarına girişte, yabancı dil seviye belirlemede, kamu personel alımlarında ve eğitimin neredeyse tüm aşamalarında gerçekleştirilen bu sınavların öğrenciler için ne derece önemli olduğu herkesçe bilinmektedir. Sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme ancak sınav giriş şartlarının tüm adaylar için eşit olduğu, engelli adaylar için fırsat eşitliğinin yaratıldığı bir ortamda ve sınav sürecinin her aşamasının şeffaf ve denetlenebilir olmasıyla mümkündür. Kurumumuza bu konuda yapılan çok sayıda başvuru sınav uygulamalarında yaşanan mağduriyetlere ilişkindir.

ÖSYM Başkanlığı, Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 347'nci maddesi gereğince Yükseköğretim Kurulu kararlarına, ilgili mevzuat hükümlerine istinaden başta yükseköğretim kurumlarında lisans, lisansüstü öğrenim görecektir adayların puan sıralamasına göre tespiti, yerleştirilmesi ile yükseköğretim kurumlarında atama, yükselmelerde esas alınan sınavlar olmak üzere ulusal ve uluslararası her türlü bilim, yetenek, yabancı dil sınavları ile gerektiğinde yerleştirme işlemlerini yapmak dâhil mezkûr Kararname, 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun ve ilgili mevzuatla verilen görevleri yerine getirmekle yetkilendirilmiş kamu tüzel kişiliğine, idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu kurumudur. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 347. maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca "*Sınav ölçme, değerlendirme ve yerleştirme işlemlerine yönelik yıllık sınav takvimini belirlemek, kamuoyuna duyurmak ve 6114 sayılı Kanunda ve bu Bölümde belirlenen ilkelere göre yerine getirmek.*", (e) bendinde "*Hizmetin gereklerine uygun ölçme, seçme, değerlendirme ve yerleştirme yöntemlerini belirlemek.*", (i) bendinde "*Görev, yetki ve sorumluluk alanına giren konularda idari düzenlemeler yapmak ve kılavuzlar hazırlamak.*" hususunda yetkili kılınmıştır.

Eğitim hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle Kurumumuza yapılan başvuruların büyük bir kısmını ÖSYM Başkanlığınca gerçekleştirilen merkezi sınavlar oluşturmaktadır. Bu başvuruları büyük oranda; sınav başvuru ücretlerinin fazla olduğu, sınav başvuru süreçlerinde yaşanan teknik sıkıntılar, sınav merkez sayılarının yetersizliği, adayların sınavlara geç kalınması nedeniyle sınavlara girememesi, sınav uygulaması esnasında yaşanan sorunlar, sınav esnasında sınav kurallarının ihlal edildiği gerekçesiyle ÖSYM'nin adayların sınavlarını geçersiz sayması, sınav soru ve cevaplarına itiraz ve sınav sonuçlarının yanlış hesaplanması yönündeki itirazlar oluşturmaktadır.

Söz konusu başvuruların bazıları ÖSYM Başkanlığıyla yapılan yazışmalar ve dostane girişimler sonucu çözülürken, bazılarında Tavsiye Kararları, idarenin işlem ve eylemlerinin hukuka ve hakkaniyete uygun bulunduğu bazı başvuruşlarda ise ret kararları verilmiştir.

2019 yılında Kurumumuzca verilen nöbetçi nüfus müdürlüklerinin tüm sınavlarda sınav günleri açık bulundurulması yönündeki Tavsiye Kararı⁹⁹ ÖSYM Başkanlığınca hayata geçirilmiş, bu kapsamda 2021 yılında gerçekleştirilen büyük ölçekli sınavlarda belirlenen ve önceden adaylara duyurulan Nüfus Müdürlükleri açık bulundurulmuştur. Bununla beraber bu konu farklı bir boyutu itibariyle uygulamada yaşanan bazı sorunlar olarak karşımıza çıkmıştır şöyle ki;

ÖSYM tarafından gerçekleştirilen 2020 Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Önlisans Sınavına “geçici kimlik belgesi” ile giren ancak söz konusu belgede fotoğrafı bulunmadığı gerekçesiyle sınavı geçersiz sayılan aday söz konusu sınavda yanında bulundurduğu geçici kimlik belgesinde fotoğrafının bulunduğunu, ÖSYM’nin sınavını geçersiz saymasına dayanak teşkil eden hususun maddi gerçeği yansıtmadığını ifade ederek fotoğraflı geçici kimlik belgesi ile sınava girmiş olmasına rağmen sınavının geçersiz sayılması işleminin açıkça hukuka ve hakkaniyete aykırı olması nedeniyle geri alınarak sınavının geçerli olduğunun tespit edilerek mağduriyetinin giderilmesi talebiyle Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

Kurumumuz tarafından inceleme ve araştırmaya geçilerek somut durumun tespit edilebilmesi için başvuranın sınava alındığı salonun kamera kayıtları ÖSYM Başkanlığından istenmiş, gelen kamera kayıtlarının ayrıntılı olarak incelenmesi neticesinde başvuranın sınavda yanında bulundurduğu geçici kimlik belgesinde fotoğrafının bulunduğu, bu anlamda “salon aday yoklama listesinde” başvurana ait kutucukta yapılan Kod D (T.C. Nüfus Cüzdanı/T.C. Kimlik Kartı(veya pasaport) olmadan sınava giren veya kimlik belgesi onaysız, resimsiz ve tahrip olmuş şekilde sınava giren aday) işaretlemesinin somut gerçekliği barındırmadığı anlaşılmıştır.

2020-KPSS Ön Lisans Kılavuzunda “fotoğraflı, barkodlu-karekodlu” Geçici Kimlik Belgesi’nin aslının da sınava giriş için geçerli kimlik belgesi olarak kabul edileceğini dikkate alındığında; başvuranın geçici kimlik belgesinde fotoğraf bulunmaması sebebiyle ÖSYM Yönetim Kurulunun kararıyla başvuranın sınavı geçersiz sayılması işleminin sebep unsurunda sakatlık bulunduğu değerlendirilmiştir.

Bilindiği üzere idari işlemlerde işlemin dayanağı olan sebebin hukuka uygun ve gerçek olması gerekmektedir. Sebebin gerçek olması varlığının, usulüne uygun olarak yapılan tespitlerle ortaya konulmuş olması manasına gelir ki idare, işlemine dayanak olan olayın ya da işlemin gerçek olup olmadığını doğru bir şekilde belirlemek zorundadır. İşlemine dayanak olan olayın ya da işlemin gerçek olmaması halinde idari işlem, sebep unsuru bulunmadığından yapılan işlem hukuka aykırı bir hale geleceği muhakkaktır. İşlemin kurucu unsurlarından olan sebep unsurunun var olmaması yani işlemin dayanaksız kalması işlemin hükümsüzlüğüne, yok hükmünde sayılmasına neden olabilmektedir.

99 2018/10123 numaralı başvuru hakkında verilen 29.01.2019 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

Başvuruya konu olayda başvuranın katılmış olduğu 2020 Önlisans KPSS sınavında mevzuata uygun, fotoğraflı geçici kimlik belgesi ile sınava girdiği kamera kayıtlarından tespit edildiğinden söz konusu sınavda başvuranın sınavının geçersiz sayılarak puanının hesaplanmaması işleminin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı sonuç ve kanaatine varılarak; başvuranın 2020 Ön lisans KPSS sınavının geçerli sayılarak puanının hesaplanması, 2020-KPSS Ön Lisans sınavında kimlik belgesinde fotoğraf olmadığı için sınavı geçersiz sayılan beş aday daha bulunması nedeniyle varsa bu adayların mağduriyetlerinin de giderilmesi için bu adayların da sınav salonu kamera kayıtlarının incelenerek fotoğraflı kimlik belgesine/geçici kimlik belgesine sahip olduğu tespit edilen adayların da sınavlarının geçerli sayılarak puanlarının hesaplanarak adaylara en kısa sürede bildirilmesi ile bundan böyle yapılacak sınavlarda benzer mağduriyetlerin yaşanmaması nedeniyle önlem alınması maksadıyla sınav salonlarındaki görevlilerce doldurulan Salon Aday Yoklama Listesinde Kod D'de; fotoğraflı, güncel ve geçerli Geçici Kimlik Belgesiyle sınava katılan adayların Kod D'nin kapsamı dışında olduğunu ifade edecek bir ifadenin eklenmesi için gerekli işlemlerin yapılması hususlarında ÖSYM Başkanlığına Tavsiye Kararı¹⁰⁰ verilmiştir.

Eğitim hakkı bazen de korunması gereken başka bazı haklarla kesişerek karşımıza çıkmıştır. Engelli bireylerin eğitim haklarının sınav uygulamalarıyla ihlal edildiği yönünde Kurumumuza yaptıkları başvurular bunun en bâriz örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu başvurularda ÖSYM Başkanlığı'nın Gönderme Kararımız üzerine sorunları çözme yoluna gittiği yahut Dostane Çözüm Kararı yazılmasına olanak sağlayan çözümler ürettiği anlaşılmıştır.

Şöyle ki; başvuran, YKS sınavında Disleksili ve DEHB'li (dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu) öğrenciler için okuyucu yardımı verildiğini, bu uygulamanın okuyucu ve öğrenciye ortak kullanmak üzere tek kitapçık verilmesi şeklinde olduğunu, öğrencilerin, okuyucuyu yanına çağırıp sorular kendisine okunurken soruları eşzamanlı olarak görebildiğini, sorular kendisine okunmaya devam ederken önemli kısımların altını çizemediğini, notlar alabildiğini, şekiller çizip işlemler yapabildiğini, 2020 yılında ise okuyucu yardımının pandeminin getirdiği 1 metrelik sosyal mesafe kuralları altında uygulandığını, 1 metrelik sosyal mesafe şartının okuyucu yardımı uygulaması yetersiz bir uygulama haline geldiğini zira artık engelli öğrencilerin okuyucuyu yanına çağırıp eşzamanlı olarak soruyu göremediklerini, sorular okunmaya devam ederken kitapçık okuyucuda olduğu için önemli kısımların altını çizemediklerini, notlar alamadıklarını ve şekiller çizip işlemler yapamadıklarını, çünkü bunun için okuyucunun okumayı bırakıp 1 metre uzağındaki öğrenciye kitapçığı vermesinin gerektiğini, özetle pandemi koşulları altında okuyucu yardımının işlevsel olabilmesi için sınav kitapçığının okuyucuya 1 tane, öğrenciye de 1 tane kitapçık olmak üzere çift kitapçık olarak verilmesi gerektiği talebi ile uygulamanın 2021 YKS'de güncellenerek, okuyucu yardımı talep eden engelli adaylara sınavda birbirinin aynısı olan kitapçıklardan; okuyucuya 1 tane, sınav katılımcısına 1 tane olmak üzere çift soru kitapçığı verilmesini ve bundan sonraki bütün YKS'lerde çift

100 2021/1457 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

kitapçık uygulamasının okuyucu yardımı talep eden engelliler için sürekli olarak devam ettirilmesini talebi ile Kurumuza başvuruda bulunmuştur.¹⁰¹

Kurumumuz tarafından inceleme ve araştırmaya geçilerek pandeminin getirdiği yeni durum ve şartların mağduriyetlere neden olmaması için ÖSYM Başkanlığından bilgi ve belge talep edilmiştir. 2021-YKS’de okuyucu yardımı talep eden ve soru kitapçığını okuma hakkı bulunan engelli adaylara yönelik olarak ÖSYM Başkanlığınca 2021 yılı başından itibaren yürütülmekte olan çalışmaların tamamlanarak 2021 YKS’de okuyucu yardımı alan ve aynı zamanda soru kitapçığını okuma hakkı bulunan adayların sınava girecekleri tek kişilik salonlarda; bir soru kitapçığı aday için, diğer soru kitapçığı ise okuyucunun soruları adaya okuması için olmak üzere, çift soru kitapçığı uygulaması şeklinde yapılacağı anlaşılmış, bu kapsamda başvuranın talebine ilişkin Dostane Çözüm Kararı verilmiştir.

2021 Yükseköğretim Kurumları Sınavına (YKS) %53 oranında görme engeli bulunduğu için “yardımcı kodlayıcı” eşliğinde tek kişilik salonda sınava alınan başvuran, Alan Yeterlik Testi (AYT) oturumunda gözetmenler tarafından hakarete uğradığı ve sınav anında psikolojik tacize uğradığını, durumu ÖSYM’ye bildirmesine rağmen nasıl bir işlem yapıldığıyla ilgili kendisinin bilgilendirmediğini ve ÖSYM’nin sınav salon başkanı ve gözetmen korunup engelli aday olarak kendisinin mağdur edildiğini ifade ederek sınav görevlileri hakkında gerekli disiplin işlemlerin yapılması için inceleme sürecinin başlatılması ve bundan böyle hiçbir engelli adaya sınavlarda bu çeşit talihsiz olaylar yaşatılmaması için gerekli tedbirlerin alınması talepleriyle Kurumumuza başvuruda bulunulmuştur.¹⁰²

Kurumumuz tarafından başvuranın ifade ettiği hususlar doğrultusunda konunun ayrıntılı olarak incelenip süreçlerin başvuranla paylaşılması için ÖSYM Başkanlığına Gönderme Kararı verilmiştir. ÖSYM Başkanlığının Kurumumuza gönderdiği yazıda 2021 YKS’de başvuranın salon görevlisi hakkında yapmış olduğunu şikâyeteye ilişkin Görev İhmalleri Komisyonunda değerlendirmede bulunduğu ve yapılan değerlendirme neticesinde, ilgili salon görevlisi hakkında Sınav Görevlilerinin Sınav Kurallarına Aykırılık Teşkil Eden Fiilleri ve Uygulanacak Yaptırımlara İlişkin Yönerge hükümleri kapsamında gerekli işlemin tesis edildiği anlaşılmıştır.

Bazen de eğitim hakkını ihlal eden uygulamalar olmamakla birlikte; nüfusun çok büyük bir kısmını oluşturan gençlerin konforlu ve çağın gereklerine uygun şekilde gerçekleştirilecek sınavlara tabi tutulması için ÖSYM Başkanlığına tavsiyede bulunulmuştur. Şöyle ki; 2021 Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavının (YDS) oturumunda Farsça sınavı bulunmaması nedeniyle Elektronik Yabancı Dil Sınavı (e-YDS) Farsça oturumuna girmek durumunda kaldığını ifade eden başvuran; 2021 yılı içerisinde düzenlenecek YDS’nin Farsça başta olmak üzere diğer dillerden de yapılması ve e-YDS oturumlarında da basılı sınav soru kitapçığı ve ÖSYM sınav kalemlerinin adaylara dağıtılması talebiyle Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

101 2021/5835 numaralı başvuru hakkında verilen 18.05.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

102 2021/17424 numaralı başvuru hakkında verilen 21.10.2021 tarihli Gönderme Kararı

2020 yılı ÖSYM sınav takviminin incelenmesinden, 13 adet e-YDS sınavının birer tanesinin Farsça, İspanyolca, İtalyanca, Bulgarca, Yunanca, Almanca, Fransızca, Arapça, Rusça dillerinden gerçekleştirildiği, 2021 yılında gerçekleştirilmesi planlanan 14 adet e-YDS sınavlarından yine birer tanesinin Farsça, İspanyolca, İtalyanca, Bulgarca, Yunanca, Almanca, Fransızca, Arapça, Rusça dillerinden gerçekleştirileceği anlaşılmış, Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı Protokolü uyarınca, aday sayısının az olması sebebiyle önceki yıllarda sadece Ankara’da yapılan Farsça, İspanyolca, İtalyanca, Yunanca ve Bulgarca dillerindeki sınavların aday sayısının artması nedeniyle Ankara, İzmir ve İstanbul’da da gerçekleştirilmiş olmasının ÖSYM Başkanlığının sınav merkez sayısını belirlemesinde ihtiyaçlar doğrultusunda aday sayısını dikkate alarak belirlediğinin göstergesi olduğu değerlendirilmiştir.

İlgili Yönetmelik, Kılavuz ve Protokolde Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (YDS) kapsamında Farsça, İspanyolca, İtalyanca, Yunanca, Bulgarca dillerinde yapılan yabancı dil sınavlarının 2021 ÖSYM sınav takviminde belirtilen tarihlerde sadece elektronik sınav olarak ÖSYM Elektronik Sınav Merkezlerinde yapılacağına düzenlendiği, bu düzenlemenin ancak günün ihtiyaçlarına cevap vermemesi, aday sayısının yazılı olarak sınavı yapılan dillerdeki gibi fazla olması halinde değiştirilerek yazılı olarak Farsça ve diğer sayılı dil sınavlarının yapılabileceği anlaşılmakla beraber mevcut durumda 5018 sayılı Kanun’un ilgili hükmüne göre, idareler görevlerini yerine getirirken, maliyet-fayda veya maliyet etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizleri yapmakla mükellef oldukları, diğer bir anlatımla, kamu hizmetlerini, dolayısıyla kamu yararını gerçekleştirmek üzere kamu kaynaklarını kullanan idarelerin, bireylere sağladıkları hizmetin maliyeti ile kamu yararı arasında adil bir denge gözetmeleri, bu dengeyi kurarken kendilerine tanınan takdir yetkilerini, ekonomik ve sosyal analizlere dayanan objektif kurallara göre, kamu yararı ve hizmet gerekleri çerçevesinde kullanmaları gerekliliği dikkate alındığında ilgili idarenin Farsça gibi bazı dillerden yazılı olarak yabancı dil sınavı yapmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı değerlendirilmiştir.

E-YDS oturumlarında da basılı sınav soru kitapçığı ve ÖSYM sınav kalemlerinin adaylara dağıtılması hususundaki talepte ise; e-YDS Kılavuzunda sınav süresince adayların; müsvedde kâğıdı kullanmaları veya soru ve cevaplarını başka bir kâğıda yazmalarının kesin olarak yasaklandığı, sınav güvenliğini merkeze alması gereken ÖSYM Başkanlığının bunun sınav güvenliğini sağlamak için hayata geçirdiği anlaşılmıştır. Bununla beraber e-YDS’de bilgisayar ekranı üzerinde işaretleme ve karalama yapmaya, not almaya vb. olanak sağlayan çözümler üretmeye yönelik çalışmalar yapan ÖSYM Başkanlığının bu çalışmaları hızlandırmalarının bu yönde talepleri olan adaylar için son derece önemli olduğu da değerlendirilmiştir.

Neticede Farsça ve diğer dillerden de YDS yapılması, e-YDS oturumlarında da basılı sınav soru kitapçığı ve sınav kalemlerinin adaylara dağıtılması hususunda başvuranın taleplerinin reddine, e-YDS oturumlarında bilgisayar ekranı üzerinde işaretleme yapma, karalama yapma, not alma vb. olanak sağlayan çözümlerin üretilmesi için yapılan

çalışmaların hızlandırılarak bir an evvel adayların hizmetine sunulması hususunda ÖSYM Başkanlığına Tavsiye Kararı¹⁰³ verilmiştir.

ÖSYM Başkanlığı dışında ülkemizde merkezi sınav yapmakta olan Milli Eğitim Bakanlığının sınav uygulamaları da sık sık Kurumumuza başvuru konusu yapılmaktadır. Bunlardan birinde öğrenme güçlüğü veya okuma bozukluğu olarak ifade edilen disleksiye sahip bir öğrencinin velisi, çocuğunun 2020 İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavında salgın nedeniyle okutman ile bir metre mesafede oturmak zorunda kaldığını, önüne kitapçık konulmadığını, bu nedenle soruları göremediğini, gözüyle takip edemediğini ve altlarını çizemediğini belirterek yaşadığı mağduriyetin giderilmesi ve bu konuda gerekli düzenlemenin yapılması talebinde bulunmuştur.

Başvuruyu inceleyen Kurumumuz, kılavuzda yer alan açıklamalar kapsamında tercih etmeleri durumunda okuyucu ve kodlayıcı eşliğinde sınava giren disleksili öğrencilere kitapçık verilmemesi yönündeki uygulamanın ulusal ve uluslararası mevzuatta yer alan “eğitim hakkı” kapsamında devlete düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesi bakımından yeterli olmadığı değerlendirilmesinde bulundu. Buna ilave olarak engelli öğrencilerin, girdiği merkezi sınavlarda eşit şartlarda yarışabilmesinin sağlanması ve bu konuda gerekli tedbirleri alma görev ve sorumluluğunun idareye ait olduğu dikkate alındığında, oluşacak mağduriyetlerin giderilmesi için bundan sonra yapılacak sınavlar için tedbir alınması gerektiğinin altını çizdi. Yapılan incelemeler sonucunda, başvurucunun talebini haklı bularak, bundan sonra oluşabilecek mağduriyetlerin giderilmesi için tedbir alınması yönünde Milli Eğitim Bakanlığına Tavsiye Kararı¹⁰⁴ verilmiştir.

Öğrencilerin dışında Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir adayları tarafından da SMMM ve YMM Sınavlarındaki uyumsuzluklara ilişkin Kurumumuza sık sık başvuru yapılmaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik kavramı 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nun “Amaç” başlıklı 1’inci maddesinde; *“Bu Kanunun amacı, işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere, (...) (2) “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik” ve “Yeminli Mali Müşavirlik” meslekleri ve hizmetleri ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimlerine dair esasları düzenlemektir. Bu Kanun hükümlerine göre meslek icrasına hak kazananlara (...) (2) “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir”, “Yeminli Mali Müşavir” denir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

103 2021/3793 numaralı başvuru hakkında verilen 10.08.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

104 2020/99215 numaralı başvuru hakkında verilen 11.03.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

Yeminli Mali Müşavirlik unvanını kazanabilmek için gerekli olan şartlar aynı Kanun'un 9'uncu maddesinde sıralanmış olup bunlar: a) *En az 10 yıl serbest muhasebeci mali müşavirlik yapmış olmak*, b) *Yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olmak*, c) *Yeminli mali müşavir ruhsatını almış olmak* olarak belirlenmiştir.

Kurumumuza bu alanda yapılan şikâyetlerin büyük kısmını her iki unvana ilişkin olarak yapılan sınav sonuçlarına itiraz başvuruları oluşturmaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik sınav sürecine bakıldığında; Sınav Yönetmeliği'nin "Sınav Notları" başlıklı 16'ncı maddesinde; "a) *Yeminli Mali Müşavirlik sınavında başarılı sayılmak için sınav konularının her birinden 100 üzerinden en az 50 alınması şartıyla, alınan notların aritmetik ortalamasının en az 65 olması gerekir.* b) *Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavında başarılı olmak için her konudan 100 üzerinden en az 50 almak şartıyla, sınavın tüm konularının notları toplanır ve aritmetik ortalaması alınır. Başarılı sayılmak için bu ortalamanın en az 60 olması gerekir...*" düzenlemesine istinaden, adaylar gerek 50 puanın altında alıp başarısız olduğu derslerden başarılı olmak için; gerekse 50 puanın üstünde alıp başarılı olduğu derslerin ortalamasını yükseltmek için sınav sonuçlarına itiraz etmekte ve olumsuz cevap üzerine Kurumumuza başvurumaktadırlar.

Kurumumuza eğitim-öğretim, gençlik ve spor konularında yapılan başvurular içinde en yoğun alanı sınavlar ve bağlantılı uygulamalar oluşturmakta ve bu kısımda da yılda üç kez yapılan Yeminli Mali Müşavirlik (YMM) Sınavlarına yapılan itirazlar önemli bir yekûn teşkil etmektedir. SMMM ve YMM Sınav uygulamalarına yönelik başvuranların büyük kısmı sınav sonuçlarının açıklanmasından sonra süresi içerisinde TÜRMOB'a itiraz edip, TÜRMOB tarafından sınav sonucuna yönelik yeniden yapılan incelemeden memnun olmayan kişilerden oluşmaktadır.

Şikâyet konu uyuşmazlık, sınav kâğıtlarının değerlendirilmesi sonucu verilen sınav puanına itiraz olduğundan, şikâyet dosyasının teknik incelemeyi gerektirmesi nedeniyle, esastan incelenen başvurularda bilirkişi görevlendirilmekte olup 3568 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinde geçen "*Serbest muhasebeci mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik sınav sonuçlarının yargı mercilerine intikal etmesi ve mahkemece bilirkişi incelemesine gerek görülmesi halinde, sınav komisyonunda görev almamış olmaları kaydıyla, biri Maliye Bakanlığı merkezi vergi denetim elemanı, biri alanında uzman meslek mensubu, biri ise dava edilen sınav konusunda ihtisas sahibi öğretim üyesinden oluşan üç kişilik bir bilirkişi heyeti tayin edilir.*" hükmüne istinaden Kurumumuza yapılan sınav sonuçlarına itiraz şeklindeki başvurularla ilgili olarak mümkün olduğu kadar 3 bilirkişi görevlendirmesi yapılarak bilirkişilerce hazırlanan raporlardaki değerlendirme ve puanlama esas alınarak adayların sınavları titizlikle incelenmektedir.

TÜRMOB, SMMM ve YMM Sınavının hazırlanması, yapılması ve ölçme-değerlendirme kriterleri açısından yeterli tecrübe ve birikime sahiptir. Temel sorun, itiraz üzerine yapılan ikinci değerlendirmenin layıkıyla yapılmadığı kuşkusundan kaynaklanmaktadır. Kurumumuza yapılan başvurulardan anlaşılabacağı üzere, sınavlara itirazlara ilişkin

gerekçeli veya gerekçesiz başvurular hakkında Sınav Komisyonu tarafından verilen cevaplar puanının değişip değişmediğine yöneliktir. Başvuran itirazını gerekçelendirse dahi Komisyonun itiraz edilen noktalara ilişkin bir değerlendirme yapıp yapmadığı anlaşılamamaktadır. Kurumumuza yapılan başvurularının çok büyük bölümünde, itiraz üzerine sınav notlarının değişmediği, hâlbuki bilirkişi marifetiyle Kurumumuzun yaptığı inceleme neticesinde sınav kâğıtların da maddi hatalara ve içerik hatalarına rastlanıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, başvuranın gerekçeli itirazına yönelik Komisyon tarafından yapılan değerlendirmenin gerekçeli olması halinde, TÜRMOB tarafından oluşturulan Komisyonunun daha etkin bir şekilde çalışır hale getirilmesi durumunda, Kurumumuza yapılan başvurularda Sınav Komisyonu gibi yeniden esasa girip bilirkişi görevlendirerek değerlendirme yapma yerine, usul ve prosedür açısından bir değerlendirmeye (itirazın süresinde yapılıp yapılmadığı, cevap verilip verilmediği ve cevabın gerekçeli olup olmadığı vb. gibi) başvuruların sonuçlandırılabilceği değerlendirilmektedir.

Bahse konu SMMM ve YMM Sınavları yazılı klasik usulle yapılmakta olup senede 3 kere düzenlenen ve toplamda 10 oturum üzerinden yapılan sınavların sorularının ve cevap kâğıtlarının incelenmesinden, oturumun ismine göre değişebilmekle birlikte revizyon oturumu gibi bazı oturumlarda cevap kâğıtlarının 40 sayfayı bulabildiği, yine TÜRMOB ile yapılan toplantıda edinilen bilgilere göre, YMM Sınavına yönelik 2020 yılında gerçekleştirilen 2 sınav dönemi için toplamda 1200 civarında katılım olduğu, Sınav Komisyonunun sadece 2 dönem için ortalama yüz binin üzerinde cevap kâğıdı incelemek durumunda kaldığı ve bu durumun sınavın objektif değerlendirilmesi hususunda soru işaretlerine neden olabileceği değerlendirilmektedir. Zira Kurumumuza bugüne kadar yapılan başvurularda adayların, cevap kâğıtlarının Değerlendirme Komitesi tarafından yeteri kadar incelenmediğini düşündüklerini gerekçe gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Nitekim Kurumumuza yapılan bir başvuruda, başvuranın cevap kâğıtlarının bir sayfasının hiç incelenmediği ve puanlama yapılırken değerlendirmeye alınmadığı tespit edilerek, başvuranın değerlendirilmeyen cevap kâğıdının değerlendirilerek sınav puanının yeniden hesaplanması yönünde TÜRMOB'a Tavsiye Kararı verilmiştir.¹⁰⁵

Söz konusu karara cevaben TÜRMOB'dan gönderilen cevabi yazıda da Tavsiye Kararı doğrultusunda başvuranın sınav kâğıdının yeniden değerlendirildiği ve sınav puanının 38'den 63'e yükseltildiği ifade edilmiştir.

Aynı şekilde, Kurumumuza yapılan bir başka başvuruda, başvuran, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavına girdiğini, Maliyet Muhasebesi oturumunun sınav puanının 10 olarak açıklandığını, açıklanan puandan daha yüksek almayı beklediğini, TÜRMOB'a itiraz ettiğini ancak itiraz neticesinde sınav puanının değişmediğini belirterek sınav kâğıtlarının yeniden incelenmesini talep etmiştir. Söz konusu talep üzerine Kurumumuz tarafından esastan inceleme aşamasına geçilmiş ve başvuranın sınav kâğıdıyla birlikte diğer bilgi ve belgeler görevlendirilen üç bilirkişiye de gönderilmiştir. Bilirkişiler tarafından yapılan değerlendirme neticesinde başvuranın soruyu başka bir yöntemle

çözdüğü anlaşılmış ve sınav puanının açıklanan puandan daha yüksek olması gerektiği kanaatine varılmıştır. Bunun üzerine, bilirkişilerce tespit edilen hususlar doğrultusunda başvuranın sınav kâğıtlarının yeniden değerlendirilmesi hususunda TÜRMOB'a Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı¹⁰⁶ verilmiştir.

TÜRMOB'un cevabi yazısında, karar doğrultusunda başvuranın sınav kâğıdının yeniden incelendiği ve başvuranın sınav puanının 10'dan 80'e yükseltildiği belirtilmiştir.

Yukarıda sıralanan örnekler senede yüz binin üzerinde cevap kâğıdı incelemesi yapan Değerlendirme Komitesi açısından normal karşılanabilse de, sınavın objektif değerlendirilmesi hususunda bir cevap kâğıdının bile incelenmemesi ya da yeterli derecede incelenmemesi bütün bir sınavın objektifliğine gölge düşürebilir.

Yukarıda bahsedilen hususlar doğrultusunda, YMM ve SMMM Sınav uygulamaları ve sınav sonucuna itirazları inceleyen komisyonun daha etkin çalışmasının sağlanması konusu başta olmak üzere çözüm önerilerimize ilişkin, Kurumumuzda Kamu Denetçisi Arif Dülger' in başkanlığında 15.01.2021'de TÜRMOB yetkilileriyle bir toplantı yapılmış, yapılan bu toplantı neticesinde söz konusu sınavların objektif değerlendirilmesi ve şikâyetlerin azaltılması hususunda sınavların test usulüyle yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiş ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ile TÜRMOB'a sınavların test usulüyle gerçekleştirilmesi hususunda Tavsiye Kararları¹⁰⁷ gönderilmiştir.

7.6.2 Öğrencilerle İlgili İşlem, Eylem ve Uygulamalar

Dünyanın ve ülkemizin yaşadığı her alanda olduğu gibi, 2021 yılı içinde eğitim-öğretim alanında pandemi sürecinden kaynaklı başvurular yoğunlaşmıştır. Özellikle uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin şikâyetler, lisansüstü eğitimde pandemi nedeniyle ek süre talepleri, ders muafiyeti talepleri, pandemi nedeniyle yurtdışı yükseköğretim kurumlarından yurtiçi yükseköğretim kurumlarına yatay geçiş düzenlemeleri çerçevesinde yapılan yatay geçiş başvurularının sonuçlarına ilişkin itirazlar, pandemi sürecinde yüksek lisans bilim sınavlarının online olarak yapılması sonucu ortaya çıkan itirazlar, ikinci üniversite kapsamında öğrenim gören öğrencilerin intibak işlemlerine itirazları, dikey geçiş sınavı ile yerleşen öğrencilerin intibak işlemlerine itirazlarının bu süreçte arttığı görülmüştür.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kalp ve Damar Cerrahisi/Perfüzyon Lisansüstü Programına başvuruda bulunduğunu söyleyen bir başvuran, başvuruların değerlendirilmesi aşamasında başvuru şartını sağlamayan (mezun olunan bölüm şartını sağlamayan) öğrencilerin kazanan aday olarak belirlenmesinin hak kaybına neden olduğunu, başvuru şartını sağlamayan adayların değerlendirmeye alınmasının, başvuru şartını sağlayan adayların sıralamada geriye düşmelerine neden olduğunu, kesin kayıt aşamasında bu şekilde kazanan adayların şartları sağlamadığı tespit edilerek

106 2019/18407 numaralı başvuru hakkında verilen 03.04.2020 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

107 2020/98787 numaralı başvuru hakkında verilen 08.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı ve 2020/99427 numaralı başvuru hakkında verilen 15.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı

yedek adayların (yine başvuru şartı sağlamayan adayların) belirlendiğini, bu durumun kontenjanların boş kalmasına neden olarak kendisi ve kendisi gibi diğer adaylarda hak kaybına neden olduğunu ifade ederek başvuru şartını sağlamayan adayların başvurularının geçersiz sayılarak değerlendirilmeye alınmaması gerektiğini ve bu haksızlığın giderilmesi talebi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

Kurumumuzca, başvuruya konu Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünün ilgili bölüm tezsiz yüksek lisans programda başvuranın iddialarındaki şartı sağlamayan adayların başvurularının iptal edilerek şartları sağlayan adaylar arasında bir değerlendirme yapılması neticesinde oluşacak sıralamaya göre öğrenci alımı yapılması ve lisansüstü programlara başvuruların alındığı sistemin buna uygun olarak güncellenmesi hususunda Kurumumuzca Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiye Kararı verilmiştir.¹⁰⁸

Bir başka olayda, Harran Üniversitesi Maliye Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi olan bir başvuran, COVID-19 salgını nedeniyle gerek güz yarıyılında gerekse bahar yarıyılında ilgili idareden ek süre talebinde bulunduğunu ve talebinin kabul edildiğini, ayrıca zorunlu askerlik nedeniyle de daha önceden 3 yarıyıl kaydını dondurduğunu, bu bahar yarıyılında ders kaydını yapmak için harcını yatırdığı halde kullanıcı hesabının kilitli olması nedeniyle ders kaydını yapamayarak mağdur olduğunu ifade etmiş ve daha önce kayıt dondurması ve ek süre talebi olması nedeniyle kaydının yapılması gerektiği iddiası ile mağduriyetinin giderilmesi talebi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuştur. Başvuranın daha önce de bu konuda Kurumumuza başvurusu olmuş ancak idari başvuru yolları tüketilmediği için Gönderme Kararı verilmiştir. Başvuranın gerekli idari yolları yerine getirdikten sonra Kurumumuza tekrar yapmış olduğu başvurusu; iddiaları, idarenin açıklamaları ve ilgili mevzuat birlikte değerlendirilerek başvuranın başvurusu kabul edilmiş, ilgili Üniversite Rektörlüğüne başvuranın ilişkisinin kesilmesine dair işlemin geri alınması ve başvuranın mağduriyetinin giderilmesi amacıyla Harran Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiye Kararı verilmiş ve ilgili İdareden, Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile Kurumumuzun Tavsiye Kararına uyularak başvuranın mağduriyetinin giderildiği yönünde bilgi verilmiştir.¹⁰⁹

Benzer şekilde Marmara Üniversitesi de tezsiz yüksek lisans programına kayıt yaptıran daha sonra tezli programa geçiş yapan azami sürenin son yılı tezini yazmaya başlayan bir öğrencinin, 2020 Mart ayında başlayan COVID-19 salgını sebebi ile yarım kalan tezini tamamlamak için ek süre istediği, ancak okulun yalnızca eğitime ara verilen süre kadar ek süre vermesinden ötürü Ekim ayı başında kaydı silindiğinden, pandeminin devam etmesi sebebi ile hakkı olan 1 dönem ek sürenin tarafına verilmesi talebi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuştur. Kurumumuzca ek süre talebinin, tez danışmanının görüşünün de alınarak Enstitü Yönetim Kurulunda yeniden değerlendirilmesi hususunda Marmara Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiye Kararı¹¹⁰ verilmiştir. İlgili Üniversite, tez danışmanının da olumlu görüşüne istinaden

108 2021/5749 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

109 2021/6714 numaralı başvuru hakkında verilen 17.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

110 2020/98579 numaralı başvuru hakkında verilen 09.03.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile Tavsiye Kararına uyularak ilgili öğrencinin talebi doğrultusunda ek süre verilmiş olduğu hakkında Kurumumuza bilgi verilmiştir.

Üniversite öğrencileri tarafından 2020 yılının sonundan itibaren Kurumumuza yapılan çok sayıda başvuruda, **COVID-19 pandemi sürecinde yüz yüze eğitim ve/veya sınav kararı alan üniversitelerin online (çevrim içi) eğitim ve sınav yapılması talep edilmiştir.**

COVID-19 pandemi sürecinde dünyada olduğu gibi ülkemizde de COVID-19 salgınının toplum sağlığı ve kamu düzeni açısından oluşturduğu riski yönetme, sosyal izolasyonu temin, fiziki mesafeyi koruma ve hastalığın yayılım hızını kontrol altında tutma amacıyla çeşitli tedbirler alınmıştır ve süreçte meydana gelen değişime göre alınmaya devam etmektedir.

Üniversitelerde söz konusu tedbirler Sağlık Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından verilen görüşler çerçevesinde üniversitelerin yetkili kurulları tarafından alınmaktadır.

Online eğitim/sınav yapma kararı alınmayan üniversitelerle ilgili olarak Kurumumuza yapılan başvurular üzerine yapılan incelemeler sonucunda; aşılama süreci başlamadan önce Dünya genelindeki birçok üniversitede olduğu gibi ülkemizde bulunan üniversitelerin hemen hemen hepsinde eğitimin ve sınavların online olarak yapıldığı anlaşılmıştır.

COVID-19 salgınının etkisini devam ettirdiği ve henüz aşılamanın başlamadığı söz konusu dönemde, üniversitemizin eğitim öğretim süreçlerini, bulundukları illerdeki risk durumunu dikkate almak suretiyle öğrencilerinin, öğretim elemanlarının, mensuplarının ve ailelerinin sağlığına öncelik vererek yürütmeleri gerektiği, bu çerçevede online eğitim/sınav talebinin makul ve karşılanabilir olduğu değerlendirilerek tavsiye kararı verilmiştir.

Bundan sonraki eğitim öğretim süreçlerinde de salgının seyrinde meydana gelen değişimler ve aşılama oranları göz önünde bulundurularak alınan tedbirlerin gözden geçirilmesi gerektiği tabiidir.

Atılım Üniversitesi öğrencilerince COVID-19 vakalarının ülkemizde artış göstermekte olduğu ve bu sebeple ülke genelinde eğitim ve öğretime yönelik kararlar alındığı, bu önlemler içerisinde de yüz yüze eğitime ara verilerek pek çok üniversitede eğitimlerin online yapıldığı ve üniversitelerinde de eğitim ve sınavların online yapılması talebiyle ilgili olarak Kurumumuza çok sayıda başvuru yapılmıştır. Kurumumuz, eğitim öğretimin değerlendirilmesine yönelik ölçme ve değerlendirme süreçlerinin güvenli ortamda yapılmasının eğitimin kalitesinin sağlanması bakımından en önemli hususlardan biri olduğunun tabii olduğunu, günümüz teknolojisinin sağladığı olanaklar sayesinde, online sınavların güvenlik seviyesi en üst düzeye çıkarılarak yapılabildiğini, içinde bulunduğumuz pandemi koşullarında, Dünya genelinde birçok üniversite tarafından eğitimin ve sınavların uzaktan yapılması kararı almış olduğunu, bu çerçevede, ülkemizde bulunan üniversitelerin hemen hemen hepsinde eğitimin ve sınavların

güvenlik seviyesi en üst düzeye çıkarılmak suretiyle online olarak yapılmakta olduğu bilgisine ulaşıldığını, üniversite öğrencilerinin yüz yüze yapılan sınavlar sonrası salgına yönelik yeterli tedbir alınmaması kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirterek başvuranın eğitim/sınavların online yapılması talebinin değerlendirilmesi hususunda Atılım Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiye Kararı¹¹¹ verilmiştir. Benzer şikâyetlerle Avrasya Üniversitesi öğrencilerince de Kurumuza çok sayıda başvuru yapılmış olup aynı şekilde Avrasya Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiye Kararı¹¹² verilmiştir.

Yükseköğretim programlarına ikinci üniversite, yatay geçiş ve dikey geçiş kapsamında yerleşen öğrencilerin ders muafiyeti, ders muafiyetinde daha önce alınan derslere ilişkin süre koşuluna ve sınıf intibak işlemlerine ilişkin çok sayıda başvuru alınmıştır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 14'üncü maddesi gereğince, üniversitelerin akademik organı olan senatoların görevleri arasında "*Üniversitenin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerinin esasları hakkında karar almak*" ve "*Üniversitenin yıllık eğitim-öğretim programını ve takvimini inceleyerek karara bağlamak*" görevlerinin de yer aldığı; söz konusu Kanun ile, öğrencilerin kayıtlı oldukları programlarda almaları gereken derslerle ilgili yetkinin üniversitelere verildiği; bu nedenle ders transferi ve muafiyet işlemleri ile ilgili esasların üniversiteler tarafından düzenlenmekte olduğu; diğer ifadeyle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre her yükseköğretim kurumunun, muafiyet işlemlerini kendi belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde yürütmekte olduğu tespitleriyle ders muafiyetine ilişkin başvurular incelenmiştir.

Bursa Teknik Üniversitesi Lisans Programları İçin Muafiyet Sınavları, Ders Eşdeğerlik, İntibak Usul ve Esasları'nın 3'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasında yer alan "son beş eğitim-öğretim yılı içerisinde" alınan derslerden muafiyetin yapılabileceğine dair düzenlemeye itirazına ilişkin başvuru incelenmiş ve ilgili mevzuat gereği başvuranın son beş yıldan önce aldığı derslerden muaf tutulması isteminin reddi yönünde tesis edilen bireysel işlemde hukuka aykırılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılarak Ret Kararı¹¹³ verilmiştir.

Yükseköğretim öğrencilerinin yüksek lisans ve doktora programlarına alım usullerine, yapılan sınavlara ve sonuçlara ilişkin itirazlarına ilişkin çok sayıda başvuru incelenmiştir.

Lisansüstü eğitim usul ve esaslarının Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceğinin ve yükseköğretim kurumlarında yüksek lisans yapmak isteyenlerin, yükseköğretim kurumlarınca usulüne göre açılacak sınavla ve Üniversitelerarası Kurulca tespit edilecek esaslara göre seçileceğinin 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda hüküm altına alındığı; buna göre yüksek lisans programlarına kabullerde, adayların lisans diplomasına ve başvurduğu puan türünde senato tarafından belirlenecek 55 puandan az olmamak üzere ALES puanına sahip olmaları gerektiğinin, yükseköğretim kurumlarının yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebileceği

111 2020/103396 numaralı başvuru hakkında verilen 07.01.2021 tarihli Tavsiye Kararı

112 2021/660 numaralı başvuru hakkında verilen 25.01.2021 tarihli Tavsiye Kararı

113 2020/98429 numaralı başvuru hakkında verilen 30.03.2021 tarihli Ret Kararı

gibi ALES puanına ek olarak lisans not ortalaması, yazılı olarak yapılacak bilimsel değerlendirme ve/veya mülakat sonucunu da değerlendirmeye alabileceği Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Bu minvalde Kurumumuza yapılan, Atılım Üniversitesi 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılı Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programına alım usulüne, yapılan sözlü sınava ve sınav ücretine itirazları hakkında başvuruda; idare tarafından yapılan sözlü sınav neticesi verilen puanlamaya ilave olarak dayanak mevzuat çerçevesinde "...yükseköğretim kurumlarının yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebileceği gibi ALES puanına ek olarak lisans not ortalamasını da değerlendirmeye alabileceği..." düzenlemesi doğrultusunda başarı sıralamasının yeniden yapılması gerektiği ve de yüksek lisans programlarına kabullerde yapılacak değerlendirmede dikkate alınacak oranların önceden belirli olması ve bu belirlemenin herkes tarafından, en azından adaylar tarafından, bilinir olmasının hukuki belirlilik ilkesi çerçevesinde idarenin öngörülebilirliği ve şeffaflığı açısından önemli olduğu bu eksikliğin idare tarafından bundan sonraki sınav süreçlerinde giderilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılarak Atılım Üniversitesi Rektörlüğüne "yapılan sözlü sınav neticesi verilen puanlamaya ilave olarak dayanak mevzuat çerçevesinde "...yükseköğretim kurumlarının yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebileceği gibi ALES puanına ek olarak lisans not ortalamasını da değerlendirmeye alabileceği..." düzenlemesi doğrultusunda adayların değerlendirilmesinde dikkate alınacak oranların belirlenerek başarı sıralamasının yeniden yapılması gerektiği ve de yüksek lisans programlarına kabullerde yapılacak değerlendirmede dikkate alınacak oranların önceden belirli olması ve bu belirlemenin en azından adaylar tarafından, bilinir olması açısından bu eksikliğin idare tarafından bundan sonraki sınav süreçlerinde giderilmesi hususunda Tavsiye Kararı¹¹⁴ verilmiş ve söz konusu tavsiye kararımıza idarece uyulmuştur.

7.6.3 Yükseköğretim Hizmetlerine İlişkin Konular

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7'nci maddesinin (p) bendinde; "*Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisansüstü diplomaların denkliğini tespit etmek*", düzenlemesi karşısında yurt dışında öğrenimi tamamlamış kişilerin diploma denklik başvurularını üzerine YÖK tarafından verilen kararlara ilişkin Kurumumuza çok sayıda başvuruda bulunulmuştur.

Diploma denklik başvurularının oransal olarak çoğunluğunun özellikle KKTC Üniversitelerine yurtdışı üniversitelerinden yatay geçiş yapanların diploma denklik taleplerinin oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Bu başvurular üzerinde, Yükseköğretim Kurumlarında yatay geçişin nasıl yapılacağını düzenleyen Yönetmelik hükmü ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Yükseköğretim Kurumlarından Mezun Olanlar İçin Tanıma ve Denklik Başvuru Süreçlerine İlişkin Usul ve Esaslar'da yer alan düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; KKTC üniversitelerinde öğrenim gören T.C. vatandaşlarının denklik başvurularının kabul edilebilmesi için ön

¹¹⁴ 2021/1369 numaralı başvuru hakkında verilen 25.06.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

lisans ve lisans öğretimindeki yatay ve dikey geçişlerle ilgili olarak, Yükseköğretim Kurulunca kabul edilmiş kıstaslar ve esasların dikkate alınacağı, yatay geçiş ve ders transferi yapan mezunların denklik değerlendirmesinin ise Yönetmelik yanında, “Yükseköğretim Kurumlarında Ön Lisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Ana Dal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmelik” ve ÖSYM kılavuzunda ilgili yılda yer alan Yükseköğretim Kurulu duyuruları dikkate alınarak yapılacağı hususları çerçevesinde incelemeler yapılmış yatay geçişler bakımından ilgili yılda ilan edilen kıstasları sağlamayan mezunların diploma denklik başvurularının reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu konuda Kurumumuza yapılan bir başvuruda başvuranın mezun olduğu Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nin Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan 6165 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hukukuna Göre Kurulmuş Olan Üniversitelerin Karşılıklı Tanınmasına Dair Milletlerarası Anlaşmanın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun kapsamında bir üniversite olduğu, başvuranın Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'ne ÖSYM tarafından yerleştirilmediği, yatay geçiş ile söz konusu üniversiteye kayıt olduğu, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nin Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınan bir yükseköğretim kurumu olduğu ancak başvuranın bu Üniversiteye ÖSYM tarafından yerleştirilmemesi nedeniyle denklik incelemesine tabi tutulduğu görülmekle; başvuranın denklik başvurusu üzerine Yükseköğretim Kurulunca yukarıda yer verilen mevzuat gereğince uygulanacak usule uyularak, başvurusunun bireysel bir değerlendirmeye tabi tutulması ve yapılan değerlendirme sonucuna göre denklik verilip verilmeyeceği yönünden bir işlem tesis edilmesi işleminde hukuka ve hakkaniyete aykırılık tespit edilememiştir.

Öte yandan, başvuranın ruhsat başvurusunun Türkiye Barolar Birliği'nce (TBB) reddedildiği, gerekçe olarak YÖK'ün 2019 yılında almış olduğu bir karar sebebiyle öncelikle YÖK'e başvurarak denkliğe tabi olmadığını gösterir yazı getirmesinin gerektiğinin tarafına bildirildiği, yukarıda yer verilen mevzuat çerçevesinde ülkemizde avukatlık mesleğini icra edebilmek için Türkiye Hukuk Fakültelerinden veya Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınan Hukuk Fakültelerinden mezun olmanın veya yabancı memleket hukuk fakültesinden mezun olup da denklik belgesi almanın kanuni şart olarak düzenlendiği, başvuranın ÖSYM yerleştirmesi dışında kayıt olarak Uluslararası Struga Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde eğitime başladığı, başvuranın buraya kayıt olduktan bir müddet sonra yatay geçişle Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinde eğitimini tamamladığı, dolayısıyla her ne kadar anılan üniversite eğitim sistemimize dahil bulunduğu denklik aranmasa da başvuranın bu üniversiteye kayıt koşulları anlamında ÖSYM tarafından yerleştirilmediği anlaşılmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan 6165 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hukukuna Göre Kurulmuş Olan Üniversitelerin Karşılıklı Tanınmasına Dair Milletlerarası Anlaşmanın yukarıda yer verilen hükmünden de anlaşılacağı üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üniversitelerine ÖSYM tarafından yapılan sınavla yerleştirilen Türk vatandaşı öğrencilerinin denklik işlemlerine tabi tutulmayacağı ve/fakat ÖSYM puanı ile yerleşmeyen Türk vatandaşı öğrencilerinin

diploma denklik işlemlerine tabi olacağı açıktır. Somut olayda başvurana, Avukatlık Kanunu 3/b maddesini kapsar nitelikte denklik belgesi olmaksızın avukatlık stajı yaptırılmış ise de; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun "Avukatlığa kabul şartları" başlıklı 3'üncü maddesi gereği; avukatlık mesleğine kabul edilebilmek için: Türk hukuk fakültelerinden birinden mezun olmak veya yabancı memleket hukuk fakültesinden mezun olup da Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerden başarılı sınav vermiş bulunmak gerektiği açık olduğundan, başvuru konusu Türkiye Barolar Birliği tarafından verilen baro levhasına yazılma talebinin reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçeleriyle Ret Kararı¹¹⁵ verilmiştir.

7.6.3.1 Lisansüstü Eğitimde Pandemi Nedeniyle Ek Süre Talepleri

Lisansüstü eğitimde pandemi nedeniyle ek süre taleplerine ilişkin başvurulara bakıldığında Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 35'inci maddesine 10.06.2021 tarihinde eklenen ek fıkra (sekizinci fıkrasında) yükseköğretim kurumları tarafından, afet ve salgınlarda tez aşamasındaki lisansüstü eğitim öğrencilerine talepleri halinde bir dönem, afet veya salgının aşamasına göre tekrar başvurmaları durumunda bir dönem daha olmak üzere en fazla iki dönem ek süre verilebileceği, verilen bu ek sürelerin azami süreden sayılmayacağı düzenlenmiştir.

Kurumumuza ise, bu ek süre uygulamasından yararlanmak için yükseköğretim kurumlarına yapılan başvuruları reddedilenlerin itiraz başvuruları yapılmış olup yapılan inceleme neticesinde bu başvurulara ilişkin tavsiye kararları verildiği ve ilgili idarelerin de bu kararlara uyduğu tespit edilmiştir.¹¹⁶

7.6.3.2 Doçentlik Başvurularının İptal Edilmesi veya Başarısız Sonuçlanması Üzerine Kurumumuza Yapılan Başvurular

Kurumumuza, doçentlik unvanı almak için Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Başkanlığına başvurup bu başvurusu, önceden belirlenen jüri üyelerinin değerlendirmesi neticesinde asgari koşulları sağlamadığı gerekçesi ile iptal edilen veya eser incelemesinde başarısız bulunan doçent adaylarının başvuruları gelmekte olup bu başvuruların incelemesi, ÜAK Başkanlığından talep edilen doçentlik başvuru dosyaları, incelemeyi yapan jüri üyelerinin raporları ve Doçentlik Komisyonunun değerlendirmeleri çerçevesinde yapılmakta ve bu başvurularda öne çıkan en önemli husus, adayların jüri üyelerinin raporlarının objektif, gerekçeli ve detaylı olmadığı yönündeki şikâyetlerine ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan en önemli tespit, bazı jüri üyelerinin eser incelemelerinde bilimsel gerekçelere dayanmaksızın çok genel geçer değerlendirmelerde bulunmalarıdır. Ancak ilgili mevzuata göre jüri üyelerinin gerekçeli ve detaylı rapor hazırlamaları beklenmektedir. Bu, aynı zamanda, doçentlik süreçlerine ilişkin denetimin de daha sağlıklı yapılmasını sağlayacaktır. Sonuç olarak, ÜAK Başkanlığının, jüri üyelerinin kişisel raporlarının gerekçeli ve detaylı yazılmasının sağlanması noktasında gerekli önlemleri alması elzemdir.

115 2021/6121 numaralı başvuru hakkında verilen 07.06.2021 tarihli Ret Kararı

116 2020/98579 numaralı başvuru hakkında verilen 29.03.2021 tarihli Tavsiye Kararı ve 2021/6714 numaralı başvuru hakkında verilen 07.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Konuyla ilgili bir başvuruda; başvuranın şekil koşullarını yerine getiren doçentlik başvurusunun Doçentlik Komisyonu ve/veya açık/örtük bir değerlendirme mekanizmasının içerik denetimiyle sonlandırılmasının yetki aşımı ve keyfiyet içerdiği, henüz jüri oluşturulmadan ve jürinin yerine geçilerek değerlendirme yapılmasının hukuka aykırı olduğu iddiasının yerinde olduğu ve başvuranın doçentlik sürecinin usule uygun yürütülmediği anlaşılmış olup başvuranın sistem üzerinden alınan doçentlik başvurusuna ilişkin olarak başvuru alanı göz önünde bulundurularak değerlendirme yapmak üzere jüri kurulması ve ancak bu jürinin, başvuranın doçentlik başvurusunu asgari başvuru şartlarının sağlanıp sağlanmadığı yönünden değerlendirmesi, başvuranın asgari başvuru şartlarını sağlamadığı yönündeki değerlendirme raporlarının Doçentlik Komisyonu tarafından incelenmesi ve asgari başvuru şartlarının sağlanmadığı tespiti halinde ancak doçentlik başvurusunun Doçentlik Komisyonu tarafından iptal edilmesi gerekirken başvuranın, 2007 döneminde 913 Maden Mühendisliği bilim alanından doçent olduğunun tespitiyle Ocak 2021 dönemi 924 Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Bilim alanından yaptığı doçentlik başvurusunda sunduğu eserlerinin, Maden Mühendisliği Bilim Alanı ile ilgili olduğunun ve bu durumda Mühendislik Temel Alanı başvuru koşullarını sağlamadığının anlaşıl原因arak Doçentlik Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuranın Ocak 2021 dönemi doçentlik başvurusunun iptal edildiği Doçentlik Komisyonunun kararında ve başvuranın yaptığı itirazının reddine ilişkin işlemde hukuka ve hakkaniyete uyarlık olmadığı sonucuna varılmış ve başvuranın Ocak 2021 dönemi doçentlik başvurusunun iptal işleminin geri alınması ve başvuranın doçentlik sürecinin usule uygun yürütülmesi için Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına Tavsiye Kararı¹¹⁷ verilmiştir.

Doçentlikle ilgili bir başka olayda, Sağlık Bilimleri Temel Alanı Periodontoloji Doçentlik Bilim Alanından yaptığı doçentlik başvurusunda bulunan başvuran; yedek jüri üyesi tarafından "asgari başvuru şartlarını sağlamadığı" yönündeki değerlendirmesiyle başvurusunun iptal edildiğini, söz konusu jüri üyesinin, beyan edilen 4 eserin doktora bitim tarihinden önce yayınlandığını ve doçentlik eser inceleme raporu düzenleme kılavuzunun "Asgari başvuru şartlarını sağlamamıştır kararı alınabilecek durumlar" bölümünün 2'nci maddesindeki "*Adayın doktora unvanının alınmasından önce gerçekleştirilen çalışmalardan elde edilmiş eser/serlerini, doktora unvanının alınmasından sonra gerçekleştirilen çalışmalardan elde ettiğini beyan etmesi*" hususu çerçevesinde değerlendirdiğini, hâlbuki jüri üyesinin iddia ettiği 4 eserini doktora unvanının alınmasından önce olacak şekilde beyan ettiğini, jüri üyesinin beyanname ekini incelemeyeceğinin açık olduğunu, ayrıca bu eserler olmasa bile asgari başvuru şartlarını sağladığını, jüri üyesinin dikkatsiz ya da kötü niyetli rapor düzenlediğini iddia ederek jüri üyesinin açık bir şekilde görünen hatası nedeniyle iptal edilen doçentlik başvurusunun iptal kararının geri alınması talebi ile Kurumuza başvurmuştur. Başvuranın talebi, inceleme ve araştırmalar devam ederken ilgili idare tarafından yerine getirildiğinden Dostane Çözüm Kararı¹¹⁸ verilmiştir.

117 2021/8801 numaralı başvuru hakkında verilen 09.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

118 2021/3783 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.6.3.3 Yükseköğretim Öğrencilerine Verilen Burs ve Öğrenim Kredisi Uygulamaları

Anayasanın 42’nci maddesine göre; “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir... Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.” Ülkemizde eğitim ve öğretime yönelik imkânların artması ve iyileşmesi sonucunda öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Öğrencilerin eğitim hayatında karşılaştığı sorunları şikâyet olarak Kurumumuza ilettiğinde anayasa düzenlemesi doğrultusunda geniş bir yaklaşım ve bakış açısı ile ele alınmaktadır.

Yükseköğrenim düzeyinde en çok burs ve öğrenim kredisi başvuru şartları arasında yaş şartı öngörülmesi başvuru konusu yapılmaktadır.

Kurumumuz, Anayasada yer alan temel kıstasların göz ardı edildiğini, asıl olanın öğrencilik statüsü olduğu ve öğrenciler arasında aranması gereken temel kıstasın maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrenci kıstası olduğunu kararlarda sıkça vurgulamaktadır.¹¹⁹

Burs ve öğrenim kredisi kıstaslarının idari işlem ile belirlenme aşamasında hakkı kısıtlayıcı işlem tesis edilmekte ve genel yaklaşım kıstasının öğrencilik durumuna yönelik olması önerilmektedir.

Öğrencinin almakta olduğu bursun başarısızlık gerekçesiyle öğrenim kredisine çevrilmesi sonrasında tahakkuk ettirilen borçlara yönelik şikâyetler de bulunmaktadır.¹²⁰

Kamu Denetçiliği Kurumu, başarısızlık gerekçesiyle bursun öğrenim kredisine çevrilmesi işleminin mevzuata uygun olduğunu, ancak işlem sırasında öğrencinin bilgilendirilmesini ve tercih hakkının kullanılmasında açık bir iradesinin bulunması gerektiği görüşünü benimsemektedir. Bununla birlikte üniversitelerin bildirim ve sisteme veri girişi sırasında oluşan hata sonucu öğrencilerin mağduriyet yaşamamasını önemsemektedir.

Öncelikli öğrencilerin tespiti ve evlilerin durumu ile ilgili idare tarafından hazırlanan ve uygulanan öncelikli öğrenci kavramının mevzuatta yer almadığı ancak hakkı genişletmesi sebebiyle öğrenciler lehine olduğu ve ilgili idarenin bu yaklaşımının iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda takdir edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte evli olan öğrencilerin kan hısımlarından kaynaklı önceliklerinin evlenme ile kaybedildiği ve bu gerekçe ile taleplerinin karşılık bulmadığına yönelik şikâyetlerde Kamu Denetçiliği Kurumu olaylara daha geniş bir anlayışla yaklaşmakta ve şehit ve

119 2021/548, numaralı hakkında verilen 05.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı ve 41 adet benzer yönde karar

120 2021/6558 numaralı başvuru hakkında verilen 21.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/305 numaralı başvuru hakkında verilen 05.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/98706 numaralı başvuru hakkında verilen 13.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/94021 numaralı başvuru hakkında verilen 19.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

gazilik müesseselerinin manevi yönünü de dikkate alarak şehit çocuğu olmak gibi bir önceliğin evlenmekle son bulduğu kabulünü benimsememektedir.¹²¹

Öğrenim kredisi ve burs tahsis işlemlerinde kıstasların öğrenciler ile paylaşılması, kıstasların başvurulardan sonra bile öğrenci aleyhine değiştirilmesi işlemleri ve burs ve öğrenim kredisi başvurularının değerlendirilmesi aşamalarında iyi yönetim ilkelerinin göz ardı edildiği gözlenmektedir. Bu bakımdan süreçlerin daha şeffaf olması önemsenmekte ve idarenin gerçek anlamda hesap verilebilirlik ilkesini işletmesi beklenmektedir.

Örgün eğitim harici öğrencilerine, ön lisans eğitimi sonrasında dikey geçiş sınavı ile lisans eğitimine ara vererek devam edenlere¹²² veya daha önce bir mezuniyetinin bulunduğu gerekçesi ile ikinci veya üçüncü kez lisans eğitimi görenlere burs verilmemesi işleminde de hakkaniyetten uzaklaşıldığı, değerlendirme kıstasları ve puanlamalarının bu durumları da gözetecek şekilde şekillendirilmesi sonucunda bu başvurularında değerlendirmeye alınması ile gerekli adımların atılabileceği öngörülmektedir.

Öğrenim kredisi borçlarının geri ödenmesi aşamasında yapılan hesaplamada uygulanan endeks oranlarının her geçen gün artması sonucunda öğrenciler aldıkları toplam öğretim kredisinin çok daha fazlasını ödeyecek şekilde borçlandırılmaktadır. Bu aşamada işlemler mevzuata uygun kabul edilmekle birlikte fiyat endeks puanlarının artmaya devam etmesi durumunda bu konu hakkında daha çok şikâyet ve yakınma ortaya çıkacağı değerlendirilmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretim gören engelli öğrenciler tarafından harç muafiyetinden yararlanma ya da ödenen harç tutarının iade edilmesi talebiyle de başvurular yapılmaktadır.

Her eğitim öğretim yılı için ayrı ayrı yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararının ilgili maddesinde, engelli olduğuna dair raporu ilgili yükseköğretim kurumuna sunan öğrencilerin ödemesi gereken öğrenim ücreti tutarlarından, program süresi ve kayıtlı olunan program sayısı sınırlaması olmaksızın engellilik oranı kadar indirim yapılacağı, engelli olduğu halde o eğitim-öğretim yılına ilişkin kayıt yaptırma veya kayıt yenileme sırasında engelli olduğuna dair raporu ibraz edemeyen öğrencilere, ilgili belgeyi ibraz ettiği tarihte, bu eğitim-öğretim yılına ait ödemiş oldukları öğrenim ücretlerinden engellilik oranı kadar yapılacak indirim tutarının veya öğrenci katkı payı tutarının ret ve iade edileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede, Kurumumuza yapılan başvurular arasında, her olayın özelliklerinin farklı olması nedeniyle ayrı ayrı incelenip değerlendirilmesi esas olmakla birlikte, dostane çözümle¹²³ sonuçlandırılmış veya tavsiye kararımız¹²⁴ üzerine üniversitenin engelli öğrenciye harç iadesi yaptığı başvurular bulunmaktadır.

121 2021/6295 numaralı başvuru hakkında verilen 20.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/2785 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

122 2020/100457 numaralı başvuru hakkında verilen 18.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı

123 2021/7299 numaralı başvuru hakkında verilen 21.04.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

124 2020/100172 numaralı başvuru hakkında verilen 07.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Engelli bireylerin eğitim haklarının çerçevesi Anayasa, kanunlar ve ilgili alt mevzuatla düzenlenmiştir. Anayasa'nın 10'uncu maddesinde yer alan engelliler için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı hükmünden, engelli bireylerin eğitiminde fırsat eşitliğinin sağlanması için özel önlemler alınması gerektiği anlaşılmakta olup bahsi geçen Cumhurbaşkanlığı Kararlarının ilgili maddesinin de bu çerçevede alınmış bir tedbir olduğu değerlendirilmektedir.

Engelli bireylerin kendilerine tanınmış olan bu haktan yararlanabilmeleri konusunda bilinçlendirilmeleri ve kayıttan sonra iade işlemleriyle uğraşmamalarının sağlanması için üniversite sınav başvurusu sırasında veya lise son sınıfta olacak şekilde çeşitli aşamalarda bilgilendirilmelerinde fayda olacağı; ayrıca bu ve benzeri haklarla ilgili bilgilendirmelerin engelli bireylerin eğitim öğretim yaşamına ve devamında iş yaşamına katılımları hususunda teşvik edici olacağı düşünülmektedir.

7.6.4 Öğretmenlerin Eğitim-Öğretime İlişkin Sorunları

Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili olarak KHK ile kapatılan öğretim kurumlarında çalışmaları nedeni ile öğretmenlik yapma izinleri iptal edilen öğretmenlerin bu izinlerinin tekrar verilmesi talepleri ile ilgili başvurular yoğun olarak gelmektedir. Konunun 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği çerçevesinde ele alınması gerekmekte olup söz konusu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin ilk fıkrası gereğince kişilerin özel öğretim kurumlarında çalışabilmeleri için öncelikle özel öğretim kurumlarının kurucuları ile belirli bir özel öğretim kurumunda çalışmak üzere aralarında iş sözleşmesi yapmaları, akabinde bu sözleşme ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde istenen belgelerle birlikte ilgili Valiliğe müracaat ederek çalışma izni talep etmeleri gerekmekte, kişinin söz konusu mevzuatta belirtilen şartları taşıması halinde kendisine sadece kurum adı belirli olan bir özel öğretim kurumunda çalışmak üzere Valiliklerce çalışma izni düzenlenmektedir. Çalışma izni iptal işlemi de yine yukarıda yer alan mevzuat gereğince ilgili Valiliklerce gerçekleştirilmektedir. Aranan şartlara bakıldığında; 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun "Kurucu/kurucu temsilcisinin nitelikleri ve kurum binaları" başlıklı 4. maddesinde, "(Değişik birinci fıkra: 9/5/2018-7141/11 md.) Özel öğretim kurumlarının gerçek kişi kurucularında, tüzel kişi kurucularının yönetim organlarında, kurucu temsilcilerinde ve personelinde; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezası ya da affı uğramış olsa bile Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ve 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan ceza almamış olması veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması, terör örgütlerine ya da Millî Güvenlik

Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti ya da iltisakı yahut bunlarla irtibatı olmaması şartı aranır.” şeklinde şartların belirlendiği görülmektedir.

Görüldüğü üzere özel öğretim kurumlarına personel atama işlemleri valilikler tarafından yürütülmekle birlikte 25.07.2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 26’ncı maddesinde yer alan “...B) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süreyle; terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen; ...10) Bir bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dâhil) istihdam edilen personel, birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla kamu görevinden çıkarılır. Bu fıkranın birinci paragrafı uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemez;...” hükmü çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tutulan MEBBİS kayıtlarında kişiler hakkında OHAL KHK’sı ile kamu görevinden ihraç olma ve/veya OHAL KHK’sı ile kapatılan bir kurumda çalışıyor olma gibi bilgilere yer verildiği ve kişilerin başvuruları üzerine bu bilgilere dayalı işlem tesis edildiği anlaşılmaktadır.

Buna karşılık, 01.02.2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun’un “İlave tedbirler için başvuru yolu” başlıklı Geçici 4’üncü maddesinde yer alan “(Ek:11/11/2020-7256/41 md.) (1) Bu Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen işlemlere bağlı olarak olağanüstü hal kapsamında kabul edilen kanunlarda yer alan ilave tedbirlere karşı hakkında tedbir uygulanan kişi, kanuni temsilcisi ya da mirasçıları tarafından tedbiri uygulayan veya tedbirle ilgili olan kamu kurum ve kuruluşlarına bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde başvurulur. Kamu kurum ve kuruluşları, başvuru üzerine yapacağı inceleme sonucuna göre en geç altı ay içinde başvurunun reddine veya tedbirin kaldırılmasına karar verir. 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun ek 7 nci maddesi hükmü saklıdır. (2) Başvuruların incelenmesi ve sonuçlandırılması için kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde komisyon kurulabilir... ” hükmü, Aynı Kanun’un “Komisyonun görevleri” başlıklı 2. maddesinde ise “(1) Komisyon, olağanüstü hal kapsamında doğrudan kanun hükmünde kararnameler ile tesis edilen aşağıdaki işlemler hakkındaki başvuruları değerlendirip karar verir. a) Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da işiğin kesilmesi. c) Dernekler, vakıflar, sendika, federasyon ve konfederasyonlar, özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kurumları, vakıf yükseköğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması. (2) Olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerle gerçek veya tüzel kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen ve birinci fıkra kapsamına girmeyen işlemler de Komisyonun görev alanındadır. (3) Bu maddede belirtilen işlemlere bağlı olarak olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerde yer alan (İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 24/12/2019 tarihli ve

E.:2018/74; K.:2019/92 sayılı kararı ile) (...) kanun yollarının açık olduğu işlemler hakkında ayrıca başvuru yapılamaz.” hükmü çerçevesinde MEB’e yapılan başvuruların reddi halinde bu ret kararlarına itiraz başvuruları da Kurumumuza yoğun olarak yapılmakta olup başvuruların inceleme süreci devam etmektedir.

MEB’in açıklamalarında, 7075 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvuruların değerlendirilmesi için 24.02.2021 tarihli ve 21230022 sayılı Olur ile Bakanlık bünyesinde Komisyon kurulduğu, Bakanlıkta yapılan görev değişiklikleri nedeniyle 10.08.2021 tarihli ve 29317890 sayılı Olur alınarak Komisyonda bazı değişiklikler gerçekleştirildiği, Bakanlığa gönderilen başvuruların değerlendirilmek üzere Komisyona iletildiği ve Komisyonca alınan kararların Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün web sayfasının “Duyurular” başlığı altında yer alan “7256 Sayılı Kanun’un 41’inci maddesi ve 7075 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanuna Eklenen Geçici 4’üncü Maddesi Gerekçe Gösterilerek Yapılan Başvuruların Sonuç Bilgisi Ekranı”nda ilgililerin erişimine açıldığı görülmüştür. Kurumumuza bu çerçevede yapılan başvurularda, taleplerin reddedilmesine itiraz ile birlikte sonucun taraflarına mevzuata uygun tebliğ edilmediği iddialarının da yer aldığı görülmektedir.

İzmir de özel bir ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yapan bir başvuran, 6749 sayılı Kanun kapsamında milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği, iltisakı ya da irtibatı olduğu gerekçesiyle çalışma izninin iptal edildiğini, çalışma izninin iadesi için İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne yaptığı başvurulara cevap verilmediğini ve iade için herhangi bir işlem tesis edilmediğini, bu nedenle çalışma izninin iadesi için açtığı davada Ankara 6. İdare Mahkemesi tarafından çalışma izninin iade edilmesine karar verildiğini, bu kararla birlikte İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne başvurduğunu ancak herhangi bir dönüş yapılmadığını çalışma izninin iade edilerek mağduriyetinin giderilmesi talebi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuştur. Başvuranın talebi, ilgili inceleme ve araştırmalar devam ederken ilgili idare tarafından yerine getirilerek Dostane Çözüm Kararı¹²⁵ ile sonuçlandırılmıştır.

7.6.5 Spor Federasyonlarının İşlem ve Uygulamaları

Anayasa’nın “Sporun geliştirilmesi ve tahkim” başlıklı 59’uncu maddesinde 2011 yılında yapılan değişiklikle “(Ek fıkra: 17/3/2011-6214/1 md.) *Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.*” fıkrası eklenmiştir. Anayasa’nın “Seçimlerin genel yönetim ve denetimi” başlıklı 79’uncu maddesinde ise “*Yüksek Seçim Kurulunun (YSK) kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz*” hükmü caridir. Dolayısıyla, **kanun koyucu tarafından YSK’nın kararlarına karşı her türlü başvuru yolu kapatılırken Federasyonların Tahkim Kurulu kararlarına karşı sadece yargı yolu kapatılarak yargı haricindeki hak arama yolları açık bırakılmıştır.**

125 2021/9103 numaralı başvuru hakkında verilen 16.07.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun "Bağımsız spor federasyonları" başlıklı ek 9'uncu maddesine göre, "(Değişik birinci fıkra: 29/3/2011-6215/10 md.) Spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmek ve Tahkim Kurulu kararlarını uygulamakla görevli ve yetkili, özel hukuk hükümlerine tabi bağımsız spor federasyonları kurulur. Federasyonlar, Cumhurbaşkanlığı kararı ile kurulur ve kararın Resmi Gazetede yayımlanması ile tüzel kişilik kazanır. ...Federasyon malları Devlet malı hükmündedir, haczedilemez. Federasyon faaliyetlerinde görevli bulunanlar, görevleriyle ilgili olarak işlemiş oldukları suçlar bakımından kamu görevlisi sayılır."

Anayasa'nın 59'uncu maddesi sporun yönetimi ve disiplini konularında federasyonların kararlarına karşı sadece Tahkim Kuruluna gidilebileceğini, yargı organlarına başvurulamayacağını düzenlemektedir. Tahkim Kurulunun bu yetkisi Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından da geniş yorumlanmakta, TFF sporcu sözleşmelerinde de kendisini tek yetkili gibi görmektedir (Bkz. 02/03/2018 tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı).

Ayrıca, spor federasyonlarının sırf idari nitelikteki iş ve işlemleri ile tutum ve davranışlarının, sporun yönetimi ve disiplini konularından ayrı tutulması gerekmektedir. TFF, İdare Mahkemesi'nin müzekkere taleplerine, kendisinin 'İdare' olmadığı şeklinde, ilgili konular hakkında Tahkim Kurulu'nun sorumlu olduğu şeklinde savunma sunmaktadır. Bundan dolayı, mahkemeler görevsizlik kararı vermektedir. Oysa 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun yukarıda yer verilen 9'uncu maddesinde de belirtildiği gibi, Cumhurbaşkanlığı Kararı ile kurulan ve kararın Resmi Gazete'de yayımlanması ile tüzel kişilik kazanan, ayrıca malları Devlet malı hükmünde olup haczedilemeyen ve faaliyetlerinde görevli bulunanların, görevleriyle ilgili olarak işlemiş oldukları suçlar bakımından kamu görevlisi sayıldığı belirtilen TFF ve diğer spor federasyonlarının mevzuat gereği Kurumumuzun görev kapsamındaki idareler arasında yer aldığı izahtan varestedir.

Anayasal nitelik taşıyan Kurumumuz, sadece hukuki bir denetim değil hakkaniyet ve insan hakları denetimi yapmaktadır. Kurumumuzun yapacağı etkin denetimlerle hak arama kültürünün zenginleştirilmesi ve adalete erişimin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, Kurumumuza Spor Federasyonları ve Türkiye Futbol Federasyonu hakkında yapılmakta olan başvurular incelemeye alınmaktadır.

TFF hakkında 2016 yılından itibaren başvurular yapılmaya başlanmış olup sonraki yıllarda da başvurular gelmeye devam etmiştir. Söz konusu başvurulardan bir tanesi TFF Yönetim Kurulu eski üyesi¹²⁶, bir tanesi TFF Merkez Hakem Kurulu eski üyesi¹²⁷ tarafından yapılmış, diğer başvurular ise TFF tarafından çeşitli görevlerde yer alan hakemlerin TFF ile ilişkilerinin MHK Talimatına aykırı şekilde sonlandırıldığı

126 2017/3619 numaralı başvuru hakkında verilen 27/07/2018 tarihli Tavsiye Kararı

127 2017/11462 numaralı başvurusu hakkında verilen 16/07/2018 tarihli Tavsiye Kararı

iddiaları¹²⁸ konusunda gerçekleştirilmiştir. Kurumumuzca dosyalarla ilgili yapılan kapsamlı incelemelerin ardından söz konusu başvuruların tamamı Tavsiye Kararı ile sonuçlanmıştır.

Ancak, Kurumumuz tarafından başvuruların incelenme sürecinde TFF'den talep edilen bilgi ve belgeler *“TFF'nin Anayasa'nın 59'uncu maddesi uyarınca futbol faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabileceği, tahkim kurulu kararlarının ise kesin olduğu ve bu kararlara karşı yargı yoluna başvurulamayacağı, bunun yanı sıra TFF'nin KDK Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde tanımlanan idare kavramı ve kamu hizmeti kavramı içine dâhil edilemeyeceği, Kamu Denetçiliği Kurumunca TFF hakkında inceleme ve araştırma yapma cihetine gidilmesi durumunda ise TFF'nin UEFA ve FIFA tarafından uluslararası futbol hukukunun ihlal edilmesi şeklinde değerlendirilebileceği belirtilerek istenen bilgi ve belgelerin temin edilemeyeceği¹²⁹”* şeklindeki olumsuz yanıtlarla karşılıksız bırakılmış olup mevcut durumda TFF'nin aynı tutumunun devam ettiği görülmektedir.

Dünyanın herhangi bir ülkesinde spora ilişkin yönetim ve disiplin konularının idari veya yargı denetimine kapatılması gibi bir uygulama yoktur. Hâlihazırda, Almanya, Fransa, İngiltere, Portekiz ve özellikle İsviçre'de spor insanlarının mahkemeye başvuru hakkı saklıdır. Bu futbol sporu için de geçerlidir. CAS'ın (Uluslararası Spor Tahkimi) kararları İsviçre Federal Mahkemesi nezdinde temyiz edilebilmektedir. FIFA, UEFA veya herhangi bir kuruluşun - ki bunlar İsviçre'de kurulu dernek statüsüne sahip oluşumlardır - Türkiye'ye yaptırım uygulama gibi bir güçleri yoktur. Yaptırımlar tamamen sporun kendisi, oyunun kuralları, müsabakaların düzenlenmesi, transfer sistemi gibi spora ilişkin konulardadır. Ancak, son yıllarda insan hakları konuları da gündeme gelmektedir.

Spor yargılamasına ilişkin konularda FIFA, ulusal Tahkim Kurullarının tarafsız ve bağımsız olması gerektiğini Statüsünde ifade etmiştir. FIFA ya da herhangi bir Kuruluşun ülkelerin iç meselelerine karışma, yargıya başvuruyu sınırlama gibi en ufak bir yetkisi bulunmamaktadır. Kaldı ki, FIFA ve UEFA kuralları karşısında ulusal federasyonların ve bu bağlamda TFF'nin birçok konuda takdir yetkisi bulunmaktadır.

Türkiye ve UEFA, FIFA arasında uluslararası sözleşme yoktur. Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraftır. Bu bağlamda, mevcut uygulama gerek AİHS gerekse Anayasa'nın 9'uncu ve 36'ncı maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. Nitekim hâlihazırda, AİHM'de TFF aleyhine 7, SGM aleyhine bir başvuru bulunmaktadır. Bunlardan TFF'ye ilişkin olanların tamamında AİHM tarafından 2017 yılının sonundan itibaren Türkiye'ye sorular yöneltilmeye başlanmış ve 2020 yılı başında konuyla ilgili ilk karar verilmiştir.

128 2017/14328 numaralı başvurusu hakkında verilen 01/08/2018 tarihli Tavsiye Kararı; 2017/14323 numaralı başvurusu hakkında verilen 07/08/2018 tarihli Tavsiye Kararı; 2017/14251 numaralı başvurusu hakkında verilen 05/09/2018 tarihli Tavsiye Kararı

129 Türkiye Futbol Federasyonunun 02/05/2018 tarihli ve 27-7342 sayılı; 10/08/2018 tarihli ve 27-13315 sayılı cevabi yazıları vb. gibi

AİHM tarafından TFF Tahkim Kurulu ile ilgili verilmiş olan ve Kurumumuzun 27.07.2018 tarihli Tavsiye Kararına da iki sayfada yer verilen 28.01.2020 tarihli [Ali Rıza ve Diğerleri Türkiye (30226/10 vd.)] Kararında¹³⁰, “AİHM, bazı uyuşmazlıklar bakımından münhasır ve zorunlu yetkiye sahip olan TFF Tahkim Kurulu’nun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6’ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri sağlaması gerektiğini belirtmektedir. AİHM, kararda yaptığı değerlendirmeler neticesinde, TFF Tahkim Kurulu’nun üyelerinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlayacak, dolayısı ile adil yargılanma hakkının gereğini temin edecek yeterli güvencenin mevcut olmadığını tespit etmiştir. AİHM’in, Türkiye’de futbol uyuşmazlıklarının çözümü konusunda sistematik bir sorunun mevcut olduğunu belirttiği kararında; ‘...her ne kadar bu yönde bir ön şart olmasa da, TFF Yönetim Kurulunun genellikle futbol kulüplerinin üyeleri veya yöneticilerinden oluştuğu ve futbol kulüpleri dışındaki diğer paydaşların ve futbolun menfaatlerini temsil eden yönetim kurulu üyelerinin her zaman azınlıkta olduğu; Tahkim Kurulu üyelerinin herhangi bir mesleki kural ile bağlı olmadığı ve görevlerine başlamadan önce yemin etmedikleri; ilgili mevzuatta Tahkim Kurulu üyeleri için sabit bir görev süresi öngörülmediği ve Tahkim Kurulu üyelerinin görev sürelerinin TFF Yönetim Kurulu’nun görev süresi ile aynı olduğu; Tahkim Kurulu üyelerinin tarafsızlıklarını ve bağımsızlıklarını etkileyen hususları bildirmekle yükümlü olmadıkları; daha da önemlisi, TFF tarafından Tahkim Kurulu üyelerinin tarafsızlıklarına veya bağımsızlıklarına ilişkin herhangi bir iddia gündeme geldiğinde takip edilmek üzere herhangi bir özel usul belirlenmediği; her ne kadar Yönetim Kurulu ile Tahkim Kurulu arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmasa da, ciddi bir organizasyonel ve yapısal ilişkinin söz konusu olduğu, bu durumun, TFF Yönetim Kurulu’nun Tahkim Kurulu’nun işleyişi üzerindeki etkisini ortaya koyduğu...’ gerekçesiyle TFF Tahkim Kurulu’nun genel olarak yapısı ve işleyişi sebebiyle bağımsız ve tarafsız bir yargılama merci olmadığına ve dolayısıyla eski futbolcu Ö.K. Ali Rıza ve hakem Serkan A. bakımından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6’ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6’ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlaline sebebiyet veren TFF Tahkim Kurulu’ndaki mevcut sorunların yapısal ve sistematik nitelikte olduğunu belirterek, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bu sorunların çözülmesi adına gerekli önlemleri alması gerektiğine hükmetmiştir.”

TFF Tahkim Kurulu tarafından verilen güncel bir karar üzerine, Trabzonspor Kulübü Başkanı tarafından, Trabzonspor ile Aytemiz Alanyaspor futbol takımları arasında 29.07.2020 tarihinde oynanan Ziraat Türkiye Kupası müsabakası sonrasında yayıncı kuruluş ve medya mensuplarına kendisi tarafından yapılan açıklamaların, sportmenliğe aykırı olduğu iddiasıyla 30.07.2020 tarihinde PFDK’ya sevk edildiği, PFDK’nın verdiği 06.08.2020 tarihli ve 2019/2020-889 E. ve 2019/2020-1078 sayılı Karar ile 45 gün hak mahrumiyeti ve 30.000 TL para cezası ile cezalandırıldığı, söz konusu karara süresi içinde

130 [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22fulltext%22:\[%22case%20of%20ali%20r%C4%B1za%20and%20others%22\],\[%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],\[%22itemid%22:\[%22001-204729%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22fulltext%22:[%22case%20of%20ali%20r%C4%B1za%20and%20others%22],[%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-204729%22]})

Tahkim Kurulu'na itiraz ettiği, ancak Tahkim Kurulu'nun 20.08.2020 tarihinde verdiği karar ile cezalandırılmasında sübut, hukuki niteleme ve cezanın tayini bakımından isabetsizlik bulunmadığından itirazın reddine ve cezanın onanmasına karar verdiği ifade edilmekte ve PFDK tarafından verilen ve Tahkim Kurulu tarafından onanan disiplin cezasının insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelenmesi talebiyle Kurumumuza başvurulmuştur.

TFF Tahkim Kurulu kararıyla ilgili somut olaya ilişkin Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; TFF tarafından, kendisi tarafından organize edilen süper ligde yer alan bir kulüp başkanının ifade özgürlüğüne disiplin cezası ile müdahalede bulunulduğu, futbol disiplininin kendine özgü kuralları çerçevesinde özellikle kamuoyu karşısında belli bir etkinliği ve yeri olan futbol süjelerinin kamuya yaptıkları açıklamaların içeriğine dikkat etmelerinin gerektiği, bu açıklamaların taraftarları kışkırtıcı, toplumu gerici, eyleme dönüştürülecek içerikte olmamasının beklenmesi anlaşılır olmakla birlikte; bu türlü fiiller karşısında yaptırım uygulama yetkisini haiz TFF PFDK ve Tahkim Kurulu'nun demokratik hukuk devleti ilkelerinin gereği olarak ifade özgürlüğüne müdahalede bulunurken kişilerin hak ve özgürlüklerini garanti altına alan birtakım usul şartlarına uymakla yükümlü olduklarının da açık olduğu, buradaki takdir yetkisi kullanılırken kamu yararı ve bireyin hak ve özgürlüğü arasındaki dengenin korunması gerektiği, dolayısıyla, PFDK'nın başvuran hakkında vermiş olduğu kararların ifade özgürlüğünü de sınırlayıcı nitelik taşıdığı değerlendirilmiştir.

Yapılan değerlendirme neticesinde; TFF'nin, başvuruya konu işlemleri ile kararların hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı, Kurumumuzun TFF Statüsünde değişiklik yapılması yönünde verdiği 27.07.2018 tarihli Tavsiye Kararının üzerinden iki yıldan fazla bir süre geçmiş olması ve yukarıda belirtilen AİHM'in aynı yönde verdiği 28.01.2020 tarihli Ali Rıza ve Diğerleri Kararının üzerinden de on aydan fazla bir süre geçmiş olması sebebiyle, ivedi olarak Tahkim Kurulu ve PFDK yapısının tarafsız ve bağımsızlığını sağlayacak bir yapılanma yönünde gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması, Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların gerekçeli olması, mevcut gerekçelerin zenginleştirilmesi ve gerekçelerde somut olaya özgü kriterlerin belirlenmesi, uluslararası spor hukukunun esaslarına dikkat edilmesi, gerekçeli kararların yayımlanması, son olarak başvuran hakkında PFDK tarafından gerçekleştirilen işlemin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğuna ilişkin tespitler yapılmış ve Türkiye Futbol Federasyonu'na Tavsiye Kararı¹³¹ verilmiştir.

Kurumumuzca Tahkim Kurulu Kararıyla ilgili verilen Tavsiye Kararına yazılı ve görsel basında geniş bir şekilde yer verilmiş ve spor gündemine oturarak, Kurumumuzun daha önceki Tavsiye Kararları ve AİHM Kararının son halkası olduğu belirtilmiş ve söz konusu kararların gereğinin yerine getirilmesi vurgulanmıştır. Bunun üzerine, TFF tarafından TFF Statüsü, Disiplin Kurulu Talimatı ve Tahkim Kurulu Talimatında tarafsızlığın ve bağımsızlığın sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda **28.07.2021 tarihinde yapılan TFF Olağan Genel Kurulunda alınan**

131 2020/95371 numaralı başvurusu hakkında verilen 05.01.2021 tarihli Tavsiye Kararı

kararla, PFDK, Tahkim Kurulu ve UÇK yapısının değiştirilmesine ilişkin TFF Statüsü'nde değişiklik yapılması kabul edilmiş ve söz konusu Kurulların seçimle göreve gelmesi benimsenmiş olup yapılan değişiklikler 11.08.2021 tarihli ve 31565 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Anayasa'nın 59'uncu maddesi uyarınca Spor tahkiminin zorunlu nitelik taşıması, Tahkim Kurullarının sporun yönetim ve disiplinine ilişkin yargılama işlevini yerine getirirken iş ve işlemlerinde insan haklarına saygılı, tutum ve davranışlarında şeffaf, nezaketli, kanunilik ilkelerine uyma yönünde diğer idarelere nazaran daha büyük sorumlulukları bulunduğu değerlendirildiğinden, TFF'nin de, kendisi tarafından organize edilen ülkemiz futbolunun ve dolayısıyla spor hukukunun doğru bir şekilde işlemesine ve gelişmesine katkıda bulunacak tavır ve davranışlar sergilemesinin futbolun taraflarıyla yaşanan sorunların çözümünde daha faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Spor Federasyonlarının dışında, Tarım ve Orman Bakanlığının at yarışı organizasyonları da başvuru konusu yapılmaktadır. Konuyla ilgili bir başvuruda; 2021 Yılı At Yarışları Genel Hükümleri'nin; "Kısaltmalar ve Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (DHT) başlıklı (b) bendinde yer alan "Devlet Harası yetiştirmesi olan atların katılabileceği koşulları; anası ve babası Devlet Harası Yetiştirmesi olup 1983 ve sonrası doğumlu olan özel yetiştirme atlar ve bunların soyundan gelen atlar ile 1983 yılından sonra ithal edilen dışı Arap atlarının veya ana karnında ithal edilen dışı Arap atlarının Devlet Harası Yetiştirmesi aygırlar ile çiftleşmesi sonucu doğan atlar ve bunların soyundan gelen atların katılabileceği koşulları," düzenlemesinin başvuranın sahibi olduğu yarış atlarının bazı koşullara katılmasına sınırlama getirdiği iddiasıyla iptali talep edilmiş ve yapılan inceleme ve araştırma neticesinde; 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun'un 8'inci maddesi ve At Yarışları Yönetmeliği'nin 25'inci maddesi ile idareye tanınan safkan atların yarışlara katılma konusunu düzenleme ve birtakım koşullar koyma yetkisi sınırsız olmayıp; bu yetkinin, safkan atların saflığının korunması, bu saflığa gölge düşürücü halleri önleyici tedbirlerin alınması, uluslararası geçerli ıslah kuralları dâhilinde özel hara yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi amaçlarıyla sınırlı ve eşitlik ilkesine uygun olarak kullanılması gerektiğinin tartışmasız olduğu, böylece WAHO'ya kayıtlı atın safkan Arap atı olduğunun, bu kaydı yaptıran idarece de kabulünün zorunlu olduğu, aynı zorunluluğun WAHO'ya asil üye olan bir ülkeden idarenin izni ile ithal edilmiş ve menşe ülke tarafından WAHO'ya kaydı yaptırılmış atlar için de geçerli olduğu, soyu şaibeli atların WAHO'ya kaydının yapıldığı şeklinde bir iddianın varlığı halinde ise, yarış otoritesi olan Bakanlığın, gerekli araştırmayı yapıp kayıtları düzelttirme yoluna gidebileceği açık olduğu hususlarının mahkeme kararları ile ortaya konulduğu; buna karşın At Yarışları Genel Hükümleri ve eki yarış programının yıllık olarak hazırlanmakta olduğu, her yılın sonu itibarıyla yürürlüğünün sona ermekte olduğu, At Yarışları Genel Hükümlerinde belirlenen yarış programlarının; yarışların tarihlerini, yerini, yarışlara katılma şartlarını ve ödülleri düzenlemekte olduğu ve yarış programlarının belirlenen tarihte uygulanmakla tükenmekte olduğu, açılan davaların sonuçlarının belirlenen tarihte at yarışlarının icra edilmesi ile fiilen uygulanmadığı, açılan davalarda iptal kararı verilmiş olsa dahi idarece verilen mahkeme kararlarının

hangi yıl için geçerli olan düzenlemelere karşı açıldı ise o yılı kapsadığı gerekçeleriyle infazının imkânsızlaştığı ve telafisi mümkün olmayan zararların doğma ihtimalinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

“Hukuki güvenlik ilkesi”, hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur ve Anayasa’nın bütününe egemen olan temel bir ilke görünümündedir. Hukuki güvenlik ilkesi, bir uyuşmazlığın mahkemelerce nihai biçimde karara bağlanmasından ardından, kesin hüküm oluşturan kararlara saygı gösterilmesini gerektirmektedir. Bu ilke uyarınca ayrıca, yargı kararlarında belirli bir istikrarın ve tutarlığın sağlanması gerekir. Hukuk devleti hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm işlem ve eylemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerektirmektedir. (AYM. Esas Sayısı: 2018/33 Karar Sayısı: 2018/113) Bu çerçevede; başvuruya konu idarenin öncelikle hukuki güvenlik ilkesi, gereği bir uyuşmazlığın mahkemelerce nihai biçimde karara bağlanmasından ardından, kesin hüküm oluşturan kararlara saygı gösterilmesini teminen başvuru konusu 2021 yılı At Yarışları Genel Hükümleri’nin “Kısaltmalar ve Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinin (DHT) başlıklı (b) bendinde yer alan düzenlemenin iptali ile yargı kararları doğrultusunda düzenleyici işlemler yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır.”

Bu gerekçelerle, başvuruya konu 2021 yılı At Yarışları Genel Hükümleri’nin “Kısaltmalar ve Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin (DHT) başlıklı (b) bendinde yer alan düzenlemenin iptali ile idarenin bundan sonraki düzenleyici işlemlerinde yargı kararları doğrultusunda işlem yapması hususunda Tarım ve Orman Bakanlığına Tavsiye Kararı verilmiştir.¹³²

7.7 EKONOMİ, MALİYE VE VERGİ

Kurumumuza ekonomi, maliye ve vergi konuları kapsamında başvurular alınmaktadır. Maliyenin ana görevi mali faaliyetleri izlemek, denetlemek ve buna yönelik icrai işlemler yapmaktır. Bu işlemlerden en önemlisi olan vergi ise, yetkili kamu kurumlarınca yasalar çerçevesinde gerçek veya tüzel kişilerin gelirleri üzerinden alınan parasal değerlerdir.

Kurumumuza anılan konuda yapılan başvuru konularına bakıldığında, vergi ile ilgili kurumların yaptığı iş ve işlemlere dair başvurular ağırlıktadır. Bu başvurularda, kişiler özellikle vergilerin hesap ve tahsilinde hata yapıldığı, muafiyet ve istisnaların uygulanmasında yanlışlık bulunduğu, vergi kayıp ve kaçak ihbarlarının sonuçlanmasının geciktirildiğini belirtmektedir.

Özellikle vergi yasalarının çokluğu ve teknik dille yazılması kişileri yanlış yorumlamaya sevk edebilmektedir. Bu konuda Kurumumuz oldukça hassas çalışarak ilgili idarelerden açıklayıcı bilgi ve görüş istemekte ve kişilere kararlarımızla konunun daha açıklayıcı olarak anlatılması sağlanmaktadır.

132 2021/10497 numaralı başvuru hakkında verilen 02.11.2021 tarihli Tavsiye Kararı

7.7.1 Bankacılık İşlemleri

Bankacılık işlemleri alanında kamu personeli (sürekli işçi statüsünde çalışanlar ile KHK ile ihraç edildikten sonra görevine iade edilenler dahil) ile emeklilerin maaş promosyonu ödenmesi talepleri, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından banka hesaplarına konulan bloke ve ipoteklerin kaldırılması, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumunun (BDDK) denetleme ve düzenleme göreviyle ilgili talepler ve 2020 yılından bu yana hala devam eden pandemi sürecinde kamu bankalarının verilmiş olan destek kredilerine ilişkin talepler incelenerek karara bağlanmıştır.

7.7.1.1 COVID-19 Pandemi Destek Kredisi Uygulaması

COVID-19 pandemisi nedeniyle tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de salgının ekonomik etkilerinin azaltılması amacıyla birçok ekonomik tedbir devreye sokulmuştur. Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığının koordinasyonunda yürütülen “Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi” adı altında uygulanan tedbir paketi ile salgının yaratabileceği ekonomik tahribatın en düşük seviyede kalmasının yanında, istihdamda yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi ve üretimin sürdürülmesi amaçlanmıştır.

Ekonomik İstikrar Kalkınma Paketinde her bir kamu bankası için detaylı olarak ayrı açıklamalarda bulunulmuştur. Ancak bankaların bu tedbir paketlerini uygulamadığı ve alınan ekonomik tedbirlere rağmen aksi yönde uygulamalar yaparak salgın nedeniyle ekonomik olarak zorda olan işletmeleri daha da zorlayacak uygulamalarda bulunduklarına yönelik olarak 2020 yılında Kurumumuza başvurular gelmeye başlamış ve 2021 yılında da gelmeye devam etmiştir.

Başvuru konuları genel itibarıyla, bireysel temel ihtiyaç kredisi başvurularına herhangi bir yanıt verilmemesi veya talep edilen kredi tutarından daha düşük meblağın tahsis edilmesi, bireysel temel ihtiyaç kredilerinin onaylanmasına rağmen kullandırılmaması gibi hususlarda yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda Kurumumuza 2021 yılında 43+185¹³³ adet başvuru yapılmıştır.

Bu başvuruların Kurumumuzca incelenmesi ve değerlendirilmesi neticesinde, kamu bankalarına muhatap başvurulardaki hususların, olağanüstü koşulların gerektirdiği anlayışla ve kamusal katkının gerekleriyle ele alınarak anayasal bir ilke konumundaki sosyal devlet ilkesinin tam bir surette hayata geçirilmesi, kamu otoriteleri tarafından kamu bankalarına ekonomik şartlarda yaşanan olumsuzlukların giderilmesi kapsamında verilen vazifelerin toplumda yaratılan güven de dikkate alınarak özenle yerine getirilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır. Bu bağlamda, COVID-19 pandemisi sebebiyle ekonomide yaşanan olumsuzlukların giderilmesi için alınan tedbirler kapsamında, iktisadi düzenin devamlılığının sağlanmasındaki kamu yararı gözetilerek ve sosyal devlet ilkesinin söz konusu olağanüstü şartlarda gerektirdiği öncelikler dikkate alınarak anılan tedbirlerin uygulanmasında yaşanan sorunların giderilmesi ve başvuruya konu taleplerin bu yaklaşımla yeniden incelenmesi yönünde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi, Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı ve Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketine Tavsiye Kararı verilmiştir.

133 *Yılın sonunda güncel rakam iletilecektir.

Sonuç olarak, COVID-19 pandemisinin olumsuz etkilerinin en hafif şekilde atlatılabilmesi için tedbir olarak destek paketlerinin açıklandığı, bu kapsamda Devlet ve onunla yakın ilişkide bulunan kamu bankalarının önemli bir rol üstlendiği, özellikle ekonomik şartların düzenli bir seyre girmesinde kamu bankalarının aktif bir şekilde çaba sarf ettiği, ancak anılan tedbirlerin bazılarının uygulanmasında uyumsuzlukların gündeme gelebildiği, bu uyumsuzluklara ilişkin başvuruların olağanüstü koşulların gerektirdiği anlayışla ve kamusal katkının gerekleriyle ele alınarak anayasal bir ilke konumundaki sosyal devlet ilkesinin tam bir surette hayata geçirilmesi ve kamu otoriteleri tarafından kamu bankalarına ekonomik şartlarda yaşanan olumsuzlukların giderilmesi kapsamında verilen vazifelerin toplumda yaratılan güven de dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bankacılık işlemleriyle ilgili başvurularda özellikle emeklilerin banka hesaplarına ilişkin bankaların uygulamaları da önemli bir yer tutmaktadır.

Bankalar, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kuruluş izin ve işlemleri sıkı şekil kurallarına tabi, ancak belirli kriterlerin varlığı halinde kurulabilen ve faaliyetlerini devam ettirebilen, işlemleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na denetlenen ve düzenlenen, finansal sistemin önemli bir ayağını oluşturan kurum ve kuruluşlardır.

Burada “kamu düzeni ölçütü” üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Kamu düzeni, bozulduğunda kamu yararını olumsuz yönde etkileyen ve bozulmasının önlenmesiyle de kamu yararı gerçekleşen bir düzendir. (Metin GÜNDAY, İdare Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2002, s.248.) Kamu düzeni, milli hayatın sürekliliği için gerekli olan asgari ve hayati temelin, yani toplumun asgari hayatiyetinin, belli bir siyasal ve sosyal hukuk düzeninin düzensizliklere karşı korunmasıdır. (Bülent TANÖR, Siyasal Düşünce Hürriyeti ve 1961 Anayasası, İst. 1969, s.138)

Kurumumuz, hiç şüphesiz, vatandaşlarımızın şikâyetlerini incelemek ve sorunlarını çözüme kavuşturmakla, kamu düzeninin korunmasında, Türk Hukuk Sisteminde önemli bir işleve sahiptir. Kurumumuz ilke olarak kamu düzeninin korunmasına hizmet eden kanunlara, temel hukuk ve hakkaniyet prensiplerine aykırı olarak gerçekleştirilen işlemler ve kamu düzeninin korunmasına yönelik devletimizce alınan önlemlere aykırı olarak tesis edilen işlemlere dair şikâyet başvurularında, vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla, iktisadi düzenin devamlılığının sağlanmasındaki kamu yararını da gözetenek, sorunların çözülmesinde etkin bir rol oynama hedefini kararlılıkla yerine getirmeye devam edecektir.

Hiç şüphesiz toplumun hak ve menfaatlerinin korunması, ülkemizde faaliyet gösteren bankaların da menfaatinedir. Kurumumuzun vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerinin, toplumsal düzenimizin korunması konusunda gösterdiği hassasiyet karşısında bankaların da iş birliği içerisinde bulunması önem arz etmektedir.

Konuyla ilgili %80 oranında ağır engelli ve malulen emekli olan bir başvuruda, Ziraat Bankası Arnavutköy Şubesinde bireysel ihtiyaç kredisi kullandığını, emekli maaşının tamamının krediye kesileceği bilgisi verilmemesi sonucunda aceleyle kredi evraklarını

okuma fırsatı verilmeden imzalamak zorunda kaldığını, emekli maaşının 3/4 kısmının kredi ödemesi için kesildiğini, başka bir geliri olmamasından dolayı geriye kalan emekli maaşının 1/4 kısmı ile ailesinin ve kendisinin temel yaşam ihtiyaçlarını dahi karşılamakta çok zorlandığını ifade ederek, emekli maaşından 3/4 oranında değil de, 1/4 oranında kredi ödemesi için kesinti yapılacak şekilde düzenleme yapılması talebiyle Kurumumuza başvurmuştur.

Kurumumuzca yapılan değerlendirmede, emekli maaşında yapılan kesinti ile ilgili “5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 93’üncü maddesinin birinci fıkrasının “*Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.*” şeklinde olduğu, doktrinde savunulan bir görüşe göre ise, 5510 sayılı Kanun’un 93’üncü maddesinde öngörülen emekli maaşının haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın emredici nitelikte ve kamu düzenine ilişkin olduğu, Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin de aynen doktrinde ileri sürülen görüş doğrultusunda karar verdiği görülmüştür. Yargıtay bahsedilen ilgili hukuk dairesine göre de “5510 sayılı Kanun’un 93’üncü maddesindeki bu düzenleme kamu düzeni ile ilgili olup haczedilemezlik şikâyeti de herhangi bir süreye tabi bulunmamaktadır. İcra ve iflâs hukuku doktrininde şikâyetin süreye tabi olmadığı hallerden biri olarak kabul edilen kamu düzenine aykırılık, borçlunun, üçüncü kişilerin ve kamunun menfaatini korumak için konulmuş emredici hükümlere aykırı olarak yapılan işlemleri ifade etmektedir. (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Ankara 2013, s. 109) Benzer bir başka görüşe göre ise, kamu yararı amacıyla taraflar ya da üçüncü kişiler lehine konulmuş emredici hükümlere açıkça ve ağır şekilde aykırı olan işlemler kamu düzenine aykırıdır. (Hakan Pekcanıtez, İcra İflâs Hukukunda Şikâyet, Ankara 1986, s. 88; Hakan Pekcanıtez/ Oğuz Atalay/ Meral Sungurtekin Özkan/ Muhammet Özekes, İcra ve İflâs Hukuku, Ankara 2013, s.135).” ifadelerine yer verildiği görüldüğünden şikâyet konusunun değerlendirilmesi ve sonucu hususunda başvuranın ve kurumumuzun bilgilendirilmesi ile ilgili gerekli önlemlerin alınması gerekmekte olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda, idari başvuru yolları tüketilmeden gerçekleştirilen başvurunun şikâyet konu iddianın dostane çözüm usulü de dikkate alınacak şekilde incelenmesi ve talebin değerlendirilmesini teminen başvurunun ilgili idareye gönderilmesi gerektiği değerlendirilerek kanuna aykırı olarak işlem tesis edilmiş olması sebebiyle; kamu yararı amacıyla taraflar ya da üçüncü kişiler lehine konulmuş emredici hükümlere açıkça ve ağır şekilde aykırı olan işlemlerin kamu düzenine aykırı olduğu ifade edilerek konunun incelenmesi amacıyla Kurumumuzca Gönderme Kararı¹³⁴ verilmiştir.

134 2021/13336 numaralı başvuru hakkında verilen 13.09.2021 tarihli Gönderme Kararı

7.7.1.2 Promosyon Ödemeleri

Kamu personelinin maaşları, Muhasebat Genel Müdürlüğünün 34 Sıra No'lu Genel Tebliğinde belirtilen usul ve esaslar dâhilinde bankalar aracılığıyla ödenmektedir. İlgili kurumlarla bankalar arasında, maaş protokolleri akdedilmekte ve bu protokoller gereğince elde edilen gelirler üzerinden “*promosyon*” adı verilen ek mali imkanlar ilgili kurumlara sağlanmaktadır. Bankaların sunduğu bu imkânların, kamu kurum-kuruluşları tarafından ne şekilde değerlendirileceği ve personelin bunlardan yararlanıp yararlanmayacağına ilişkin hususlar ise, 20.07.2007 tarihli ve 26588 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2007/21 sayılı Başbakanlık Genelgesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Söz konusu Genelge, bankalarla yapılacak protokollere ilişkin uyulması gereken genel çerçeveyi çizmiş olup promosyon ödemeleri bağlamındaki tereddütleri bir noktaya kadar gidermiştir.

Ancak zaman içinde değişen şartlarla birlikte, Genelge’nin 4’üncü ve 5’inci maddesinin yeniden ele alınması gerekmiş ve bu kapsamda söz konusu maddelerde değişiklik öngörmek üzere sırasıyla 2008/18 sayılı ve 2010/17 sayılı Başbakanlık Genelgeleri çıkarılmıştır. Özellikle bu değişikliklerle birlikte, promosyon bedelinin doğrudan kamu personelinin aylık veya ücretinin tamamlayıcı bir parçası olduğu da ortaya konulmuştur.

Kurumumuza 2021 yılında da geçmiş yıllara benzer şekilde kamu görevlilerinin (işçi, memur, sözleşmeli personel vs.) kurumlarıyla yaşamış oldukları banka promosyonlarıyla ilgili uyuşmazlıklarda çok sayıda başvuru almıştır. Özellikle devlet memurlarının naklen atanma ya da ilk göreve başlama durumlarında, Kurumlarınca banka maaş promosyonu ödenmesi taleplerinin, önemsenmediği ya da personeli sözleşme imzalanan banka şubelerine yönlendirmek suretiyle kamu görevlilerinin taleplerini zımnen reddettikleri görülmüştür.

Kamu idarelerinin, bankalarla yapılan protokollerde sonradan kuruma dahil olabilecek personeller lehine hüküm koydurmamaları, bankalar tarafından sözleşme hükümleri arasına konan ve hukuki bakımdan bankaların promosyon ödemelerinde öngörülmeyen durumların oluşabildiği tespit edilmiştir. İdarelerin banka promosyonu sözleşmesi hazırlanırken, standart sözleşme metinleri hazırladıkları, kurumlarına özgü ortaya çıkabilecek (3 ila 5 yıllık) personel sayılarında artış veya azalış durumlarını öngöremediklerinden banka promosyonlarıyla ilgili uyuşmazlıkların ortaya çıkabildiği görülmüştür.

Bu şekilde Kuruma yapılan bazı başvurularda; Gebze İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda 21.08.2020 tarihinde naklen atanmak suretiyle göreve başladığını, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğün anlaşmalı olduğu Yapı Kredi Bankasından maaş hesabı açtığını, söz konusu bankanın yapmış olduğu promosyon ödemesinden faydalanmak için okul idaresine başvuru yaptığını ancak başvurusuna olumlu cevap alamadığını iddia ederek banka promosyonu ödemesinden faydalanabilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmiştir. Kurumumuzca yapılan incelemede, başvurana idare tarafından maaş ödeme sözleşmesinden sonra

göreve başlaması ile başvuranın daha önceki kurumundan almış olduğu promosyonun sözleşme süresi gerekçesiyle promosyon ödenmemesi işleminde hukuka, hakkaniyete ve eşitlik ilkesine uygunluk tespit edilemediğinden başvurana mahrum kaldığı banka promosyonunun ödenmesi noktasında Tavsiye Kararı¹³⁵ verilmiştir.

Benzer şekilde; 2018 yılı Eylül ayında iller arası tayinle başvuranın Mersin İl Sağlık Müdürlüğüne naklen atanarak göreve başladığını, 2020 yılı Ocak ayı içinde İl Sağlık Müdürlüğü'nün banka promosyon sözleşmesi imzaladığını ve her bir personele 5403,00 TL. ödeme yapılırken kendisine 3941,67 TL. ödendiğini, Kurumla banka şubesi arasında yapılan sözleşmede eşitlik ilkesine riayet edilmediğini iddia ederek söz konusu banka promosyonunun tarafına da diğer personellere ödenen miktarın tam ve eksiksiz ödenmesini talep etmiştir. Yapılan inceleme neticesinde; başvuranın maaş ödeme sözleşmesi imzalandığı tarihte görevli olmasına rağmen, daha önceki kurumundan almış olduğu promosyonun sözleşme süresi gerekçesiyle eksik promosyon ödenmesi işleminde hukuka, hakkaniyete ve eşitlik ilkesine uygunluk tespit edilemediğinden Mersin İl Sağlık Müdürlüğüne Tavsiye Kararı¹³⁶ verilmiştir.

Benzer şekilde; Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğünde çalışmaktayken naklen atama yoluyla Balıkesir Bandırma Koyunculuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne tayini yapılan ve 29.08.2020 tarihinden itibaren kurumda Tekniker olarak görev yapmakta olan başvuru, kurumundan 29.08.2020 tarihinden sonraki döneme isabet eden döneme ilişkin promosyon talebinde bulunmuş ancak Kurumunca promosyon talebi reddedilmiş, bunun üzerine kurum çalışanı Kamu Denetçiliği Kurumuna talebini iletmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, idareden söz konusu personelin durumuyla, banka protokolüne ilişkin bilgi ve belge talebinde bulunmuş akabinde, idare konuyu yeniden gözden geçirerek sadece başvurusunun değil kuruma sonradan başlayan personeline promosyondan yararlanmadığını tespit ederek, Kurumda banka promosyonu alamayan tüm personelin promosyon ödemelerini gerçekleştirmiş, konuya ilişkin mağduriyeti giderilen kişilerce Kuruma teşekkür meilleri gönderilmiş, dolayısıyla idare bu süreçte hatalı davranışından vazgeçerek bir personelin başvurusuyla diğer tüm mağdur olan çalışanların sorununu ortadan kaldırmıştır.

Bu tür şikâyet başvuruları idareler bazında ele alındığında özellikle Milli Eğitim Bakanlığı taşra teşkilatlarıyla Sağlık Bakanlığı taşra teşkilatlarının banka promosyonu sözleşmelerinde daha dikkatli olmaları gerektiği değerlendirilmiştir.

Diğer taraftan, Olağanüstü Kanun Hükmünde Kararnameler gereği kamu görevinden çıkarılanların, gerek OHAL Komisyonu gerekse yargı kararlarıyla kamu görevine iade edilenlerin, kamu görevinden uzak kaldıkları döneme tekabül eden mali hakları ödenirken, bu döneme isabet eden banka promosyonlarının bazı kurumlarca ödenmediği, bu durumda bulunanların yargı organlarının yanında Kurumumuza da başvurdukları görülmüştür. Kurumumuza yapılan bu şekil başvurularda şikâyet edilen idarelerin genellikle İl Emniyet Müdürlükleri olduğu görülmüştür.

135 2020/98643 numaralı başvuru hakkında verilen 11.03.2021 tarihli Tavsiye Kararı

136 2020/100196 numaralı başvuru hakkında verilen 28.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Kurumumuza yapılan bir başka başvuruda başvuran; Balıkesir İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yapmakta iken 06.01.2017 tarihinde yayımlanan 679 sayılı KHK ile kamu görevinden ihraç edildiğini, OHAL Komisyonuna yaptığı başvuru sonucunda, OHAL Komisyon kararı ile görevine iade edildiğini, Kurumlarınca diğer mali haklar ödenirken banka promosyonunun ödenmediğini ifade ederek kamu görevinden uzak kaldığı döneme tekabül eden banka promosyonlarının ödenmesini talep etmiş, yapılan inceleme neticesinde başvuran haklı bulunmuş ve başvuranın banka promosyonunun ödenmesi hususunda Balıkesir İl Emniyet Müdürlüğüne Tavsiye Kararı¹³⁷ verilmiştir. Yine aynı taleple farklı kurum çalışanlarınca yapılan başvurulara da Tavsiye Kararları¹³⁸ verilmiştir.

Banka promosyonlarıyla ilgili sorunların önlenmesi ile kamuda banka promosyonlarıyla ilgili adil bir dağıtımın yapılabilmesi adına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından, özellikle Kurum yöneticilerine rehberlik yapılabilmesi ve konunun öneminin yöneticilere aksettirilmesi adına rehber mahiyetinde “Kamu İdarelerinde Banka Promosyonu Sözleşmeleri” adlı el kitabı hazırlanarak tüm kurumlara gönderilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

7.7.2 İhale İş ve İşlemleri

İhale ile ilgili 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve ilgili mevzuatta yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisine verildiğini gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan iş ve işlemleri ifade eden kamu alımları sürecinin yanı sıra sözleşme imzalandıktan sonra sözleşmenin uygulanmasında idareler ile kişiler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklara ilişkin olarak Kurumumuza bu alanda sıklıkla başvurular yapılmaktadır.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da hakediş bedellerinin ödenmemesi, hakediş bedellerinden haksız yere yapılan kesintiler, geçici teminat bedellerinin iade edilmemesi, teminat bedellerinin güncellenmesi, iş deneyim belgesi verilmemesi, ihale şartnamelerine aykırı davranıldığı ve/veya ihale sürecinde usulsüzlük yapıldığı iddialarına ilişkin başvurular ile ihalelerin iptal edilmesi talepli başvurular yapılmaktadır.

Konuyla ilgili olarak, mülkiyeti Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğüne ait bulunan Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinde toplam iki adet hastane poliklinik kantini için yapılan ihaleye katılan başvuran, ihale komisyonu tarafından eksik evrak nedeniyle ihaleden elendiğini iddia ederek anılan ihale sürecinin incelenerek söz konusu kantin kiralama işlemlerinin iptal edilmesini talep etmiştir. Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; açık ihale usulüyle gerçekleştirilen ihalenin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun 18’inci maddesinin (e) bendinde açıkça zikredilen “İsteklilerden aranan belgelerin neler olduğu” hükmüne aykırı işlem tesis edildiği, söz konusu ihalede rekabetin, şeffaflığın engellendiği, dolayısıyla idarece ihalenin iptali gerekirken

137 2020/103791 numaralı başvuru hakkında verilen 05.06.2021 tarihli Tavsiye Kararı

138 2021/5099 numaralı başvuru hakkında verilen 16.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/11381 numaralı başvuru hakkında verilen 02.11.2020 tarihli Tavsiye Kararı

şikâyetçinin ihalenin iptaline yönelik talebinin hukuka ve hakkaniyete aykırı olarak reddedildiği tespit edildiğinden, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiye Kararı¹³⁹ verilmiştir.

Benzer şekilde, bir şirketin temsilcisi tarafından yapılan başvuruda, 31.08.2018 tarihinde ihalesi yapılan ve şirketi uhdesinde kalan "... Anadolu İmam Hatip Lisesi Bahçesine 200 Öğrencilik Pansiyon Binası" yapım işi ile alakalı yer teslimi yapıldığı, yer tesliminden sonra Valiliğin olur yazısı ile taşınmazın yerinin değiştirildiği, taşınmazın yerinin değiştirilmesinden sonra idareden kaynaklı sebeplerden dolayı işe başlanılamadığı ve geline süreçte yeni yer için 19.03.2021 tarihinde işe başlanılmasının istenildiği, sözleşme imzalanmasından itibaren 905 günlük bir süre geçtiği, bu süre içerisinde ekonomide baş gösteren sorunlar, anormal kur artışları, sözleşmenin imalat girdilerini olumsuz etkileyen beklenmedik fiyat artışlarının beraberinde getirdiği sıkıntılardan kaynaklı hiçbir basiretli tacirin öngöremeyeceği mali kayıplar ve sebepler olduğu ifade edilerek yasa ve ilgili hükümler çerçevesinde sözleşmenin değişen koşullara uyarlanması, fiyat farkı ödenecek şekilde düzenlemesi veya sözleşmenin karşılıklı tasfiyesi, ayrıca yasaklama ve yaptırım söz konusu olmaksızın kesin teminat ve ek kesin teminatların taraflarına iade edilmesi ve hesabın tasfiye edilmesi talep edilmektedir.

Kurumumuzca gerçekleştirilen dostane çözüm girişimleri kapsamında yapım işi ile ilgili idarece yapılan yer değişikliği ve öngörülen bina yüksekliğinin imar planına uygun olmaması nedeniyle plan tadilatı yapılmış olması sebepleriyle yer tesliminin gecikerek yapılması dolayısıyla oluşan fiyat ve kur artışlarının değerlendirilip değerlendirilmediği ve sözleşmenin uyarlanmasının mümkün olup olmadığı hususunun değerlendirilerek sonucu hakkında bilgi talep edilmiştir. İlgili idarenin cevabi yazısında 2020/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında söz konusu işin tasfiye talebine uygun görüş verilmesi hususunda başvuruda bulunduğu ve Hazine ve Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığının değerlendirme yazısında yüklenicinin fesih talebinin olumlu olduğu değerlendirildiği belirtilmiş olup yapım işinin tasfiyesinin yapılacağı belirtilmiş ve bu bağlamda Kurumumuzca Dostane Çözüm Kararı¹⁴⁰ verilmiştir. Ancak somut olayda, ihaleden önce, bina yapılacak alanda fiziki ortamın, bölgede geçerli imar planının da tabi olduğu hukuki koşulların değerlendirilmediği, bu nedenle ihaleden sonra birtakım değişiklikler yapılması yoluna gidildiği, bu arada girdilerdeki fiyat artışı nedeniyle maliyetin yükseldiği anlaşılan olayda, idarece ihale iş ve işlemlerinde, devletimizin ve vatandaşlarımızın kayba uğramaması için daha özenli davranılması gerekliliği değerlendirilmektedir.

7.7.3 Kamu Alacakları ve Kamu Borçları

Özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi ilgili kamu idaresine borcunu ödemediği takdirde, borcun alacaklısınca icra yoluna gidilerek ödemeye zorlanır. Gerekirse borçlunun borcuna yetecek kadar olan malları haczedilerek paraya çevrilir ve alacaklının alacağı ödenir.

139 2021/6372 numaralı başvuru hakkında verilen 13.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

140 2021/8740 numaralı başvuru hakkında verilen 03.08.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Devletin (kamunun) alacaklı olduğu durumlarda ise bu alacakların bir kısmı özel hukuk hükümleri çerçevesinde tahsil edilirken diğer bazı kamu gelirlerinin tahsili ise bu konuda kanunlarla öngörülen belli usullere göre yapılmaktadır. İkinci grupta yer alan tahsil aşamasına geldiğinde kamu alacağı özelliğini kazanan bu alacakların takip ve tahsili 21.07.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

Diğer taraftan her ne kadar bir hukuk devletinde kamu idarelerinin dolayısıyla devletin borcunu ödememesi gibi bir durumun olamayacağı varsayılmakta ise de ilgili yılın bütçe ödeneğinin yılsonuna doğru yetersiz kalması ya da bitmiş olması nedeniyle borcun ödemesinin gelecek yıla sarkması, mahkeme kararıyla kamu idaresinin ödemesi gerektiğine hükmedilen tutarların ödenmesi için yargı kararının kesinleşmesinin beklenilmesi, vergi ve diğer alanlarda kişilerden tahsil edilen tutarlarda ‘şahısta hata’, ‘konuda hata’, ‘miktar da hata’ yapıldığının anlaşılması sonucu iadesinde, kamu idarelerinin ağır davranması veya geciktirmesi nedenleriyle borçlu duruma düşebilmektedir.

Kamu alacakları ve borçları alanında Kurumumuza ağırlıklı olarak hastanelere malzeme tedariki sağlayan firmalar ile devletle iş yapan firmaların icraya konu alacakları ile icraya henüz konu edilmemiş alacaklarının ilgili kurumdan tahsilinin sağlanması, ‘şahısta hata’, ‘konuda hata’, ‘miktar da hata’ yapılması nedenleriyle haksız yere alındığı iddia edilen tutarların iadesi, OHAL KHK’ları ile kapatılan okullara peşin olarak ödenmiş eğitim bedellerinin iadesi ile yine OHAL KHK’ları kapatılan kurumlardaki maaş, fazla mesai gibi alacaklarının ödenmesinin sağlanması, engelli vergi indiriminden yararlanmak için idareye yapılan başvuruların aradan geçen uzun zamana rağmen sonuçlandırılmaması taleplerine yönelik başvurular alınmıştır.

Kurumumuza yapılmış olan bir başvuruda, başvuranın torunlarını 2016-2017 eğitim öğretim yılı için erken kayıt fırsatından yararlanarak ilköğretim okuluna kayıt yaptırdığını, kayıt esnasından başvurana herhangi bir şekilde öğrenci kayıt sözleşmesi verilmediğini, banka şubesinden alınan ıslak imzalı kredi kartı hesap ekstresinden görüleceği üzere başvuranın kredi kartına 12 taksit yapmak suretiyle ilgili okula 24.000 TL kayıt ücreti ödediğini, ödemenin karşılığı olarak başvurana herhangi bir makbuz verilmediğini, devam eden süreçte 667 sayılı KHK uyarınca okulun kapatıldığını, bu nedenle gelecek yılın ücretinin ödenmiş olmasına rağmen eğitim hizmetinin alınamadığını, başvuranın 670 sayılı KHK ile alacaklara tanınmış olan kapatılan okullardan ücret iadesine ilişkin başvuru süresi içerisinde Antalya Defterdarlığına başvurduğunu, 12.01.2021 tarihli Antalya Valiliği Defterdarlık KHK İşlemleri İl Bürosunun yazısıyla taleplerinin dilekçelerinde öğrenci kayıt sözleşmesi ve fatura bulunmaması nedeniyle reddedildiğini, tarafına ödeme yapılmamasının hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğunu, 24.000 TL’lik ödeme yapıldığının sabit olduğu belirtilerek söz konusu eğitim ücretinin taraflarına iade edilmesi talebi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuştur. Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde, mevcut bilgi ve belgeler çerçevesinde başvuranın alacak taleplerinin yeniden değerlendirilerek mevzuatta belirtilen şartları taşıması halinde

alacak ve istihkak taleplerinin karşılanması hususunda Antalya Valiliği'ne (Defterdarlık İl KHK İşlemleri Bürosu) Tavsiye Kararı¹⁴¹ verilmiştir.

Kurumumuza yapılan bazı başvurularda, başvuranların ellerindeki ilamlar ile mahkeme kararlarının yerine getirilmesi talebiyle ilgili idarelere başvuruda bulundukları, ilamın uygulanması için “İlamlı İcra Takip” yoluna gittikleri ve fakat kamu kurumları aleyhine haciz yoluna gidilememesi dolayısıyla, alacaklarını elde edemedikleri, mahkeme kararlarının uygulanması talebiyle kurumumuza başvuruda bulundukları müşahede edilmektedir. T.C. Anayasası'nın “Mahkemelerin bağımsızlığı” başlıklı 138'inci maddesinin son fıkrasında “*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.*” denilmektedir. Devlet işleyişi ve kurumlarıyla bir bütünlük arz eder. Yasama yürütme ve yargı erklerinin birbirleri ile ahenk içerisinde olması, anayasal düzenin korunmasının ve hukuk devleti ilkesinin gereğidir. Bu bağlamda idarelerin, mahkeme kararlarının yerine getirilmesi hususunda ödenek bulunmadığı gerekçesini ileri sürerek kararların yerine getirilmesini geciktirmemesi gerekmektedir.

Konuyla ilgili bir şirketin yetkilisi tarafından yapılan başvuruda, şirket tarafından açılan davada İstanbul 1. Vergi Mahkemesince verilen 28.11.2019 tarihli ve E:2019/1168, K:2019/2254 sayılı karar ile 175.250 TL tutarındaki tapu harcı ile söz konusu tapu harcının tahsil edildiği tarihten itibaren hesaplanacak faizinin ödenmesine karar verilmesine rağmen anaparadan yaklaşık olarak 8.000 TL tutarında bir ödemenin eksik yapıldığını ve faiz ödemesi yapılmadığını ifade ederek anaparadan eksik ödenen tutarın ve dava konusu tapu harcının tahsil edildiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar hesaplanacak faizinin mahkeme hükmüne istinaden ödenmesi talep edilmiştir.

Şirketin alacak talebine ilişkin İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı ile yapılan yazışmalar neticesinde, İstanbul 1. Vergi Mahkemesinin 28.11.2019 tarihli ve E:2019/1168, K:2019/2254 sayılı kararında iadesine hükmedilen tutardan mükellefe ödenmeyen 8.000 TL tapu harcı ile faiz için ödevli tarafından İstanbul Anadolu 4. İcra Dairesinin 2020/25588 Esasında icra takibatı başlatılmış olduğu, iadeye konu tutardan öncelikle 6183 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi kapsamında 1.050,56 TL'nin mükellefin Küçükalyalı Vergi Dairesine bulunan muhtelif borçlarına mahsup edildiği, kalan tutardan 2.999,11 TL'nin 5510 sayılı Kanun'un 88'inci maddesinin 16'ncı fıkrası hükmü gereğince mükellefin SGK'ya olan ve 6183 sayılı Kanuna göre takip edilen muaccel prim ve diğer borçlarına ödenmek üzere SGK'ya aktarıldığı, 3.953,33 TL'lik kısmının ise İstanbul Anadolu 4. İcra Dairesine gönderilmesi için işlemlerin devam ettiği, ayrıca mahkeme kararı ile hükmedilen faiz ödemesine ilişkin olarak ödenek talep edildiği, ödeneğin gelmesi halinde ilgili icra dairesine ödemenin gerçekleştirileceği belirtilmiş olup gelinen süreçte konunun çözüme kavuştuğu değerlendirilerek Dostane Çözüm Kararı¹⁴² verilmiştir.

141 2021/6082 numaralı başvuru hakkında verilen 17.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

142 2021/7248 numaralı başvuru hakkında verilen 15.09.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.7.4 Vergi İşlemleri

Ülkemizde mükelleflerin vergisel iş ve işlemlerle ilgili başvurabilecekleri çeşitli adli ve idari mekanizmalar bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Anayasa'nın 74'üncü maddesinde yer alan Kurumumuzun idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceleyeceğine dair hüküm gereği bu başvuruların incelenmesidir. Bu bağlamda, vergi işlemlerinde (vergileme sürecinde) ortaya çıkan anlaşmazlıkların giderilmesi için kişiler, vergi ile ilgili idareler nezdinde yaptıkları girişimlerden sonuç alamamaları halinde diğer bir ifadeyle idarelerden olumsuz cevabı üzerine Kurumumuza doğrudan başvuru yapabilecekleri gibi başvuru yapmaksızın doğrudan doğruya vergi mahkemelerinde dava açabilmektedirler.

Bilindiği üzere, vergileme işlemi muhatapları ile vergi idaresi arasında vergi uygulamalarıyla ilgili görüş ayrılıklarından doğan sorunlar vergi uyuşmazlığı olarak ifade edilmektedir. Vergi uyuşmazlıkları; verginin esas ve tutarıyla ilgili olarak vergiyi doğuran olayın varlığı, verginin tarhı, verginin tebliği ve verginin tahakkuku aşamalarında; cezai hükümlerin belirtildiği mevzuata göre vergi cezalarının verilmesiyle ilgili olarak; verginin tahsiline ilişkin zorlayıcı yöntemlerin uygulanması ile ilgili olarak çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir.

Yukarıda tanımladığımız vergi uyuşmazlığının en önemli örneklerinden birisi ise vergi incelemeleri ile bu incelemeler neticesinde tarhı önerilen vergiler ile kesilmesi talep edilen vergi cezalarıdır. Bu çerçevede, Vergi Usul Kanunu'nun 137'nci maddesi kapsamında vergi incelemesine tabi mükellefler tarafından haklarında yapılan vergi incelemeleriyle ilgili olarak gerek usul yönünden gerekse esas yönünden Kurumumuza sıklıkla başvurular yapılmakta olup söz konusu başvurular başta 213 sayılı Vergi Usul Kanunu olmak üzere diğer vergi kanunları kapsamında değerlendirilmek suretiyle sonuçlandırılmaktadır.

Vergi işlemleri alanında 2021 yılında Kurumumuza; haksız yere tahsil edildiği iddia edilen vergi, resim ve harçların iade ya da terkin edilmesi, Vergi İnceleme Raporlarına istinaden salınan vergi ve vergi ziyai cezaları ile gecikme faizlerinin kaldırılması, kanunen tanınmış olan vergi muafiyet ve istisnalarından yararlandırılmaması, ithal edilen ürünlerden gümrükte mükerrer veya fazla vergi tahsil edilmesi, kazancın vergilendirilme türüne ilişkin itirazlar, vergi dairesi tarafından uygulanan haciz ve e-haciz uygulamaları ile hesap bloke işlemleri, KDV iadesi taleplerinin yerine getirilmesinin vergi idaresince geciktirilmesi veya reddedilmesi, vergi borcunun yeniden yapılandırılmasının reddi işlemleri, vergi borcunun yeniden yapılandırılmasının sağlanması, beyanname verme sürelerinin uzatılması, engelli vergi indiriminden yararlanmak için idareye yapılan başvuruların aradan geçen uzun zamana rağmen sonuçlandırılmaması, vergi mevzuatında değişiklik yapılması ile vergi idarelerinin iş ve işlemlerine içerikli başvurular alınmıştır.

Konuyla ilgili bir Vakfın temsilcisi tarafından yapılan başvuruda, vergi inceleme raporları neticesinde tebliğ edilen kurumlar vergisi, geçici vergi, katma değer vergisi ve vergi ziyai cezaları ile usulsüzlük/özel usulsüzlük cezalarının vergi tekniği raporunun tebliğ edilmemesi nedeniyle usule aykırı olarak tebliğ edildiğini, kendilerinin vergi

mükellefi olamayacaklarını belirterek vakfın kurumlar vergisi mükellefi olarak tespitine yönelik tesis edilen işlemin iptal edilerek vergi inceleme raporları ile önerilen vergi ve cezaların kaldırılması talep edilmektedir

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; Vakıf adına düzenlenmiş olan vergi tekniği raporunun tebliğ edilmediği ve bu nedenle yapılan tebligatların usulüne uygun yapılmadığı yönündeki talebinin reddine; diğer taraftan vergi inceleme raporunda, ticari organizasyonun varlığının net bir şekilde ortaya konamadığı kanaat ve sonucuna varıldığından vergi inceleme raporlarıyla tarh edilmesi önerilen kurumlar vergisi ve kurum geçici vergileri ile vergi ziyayı ve usulsüzlük cezalarının kaldırılması ve buna bağlı olarak 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4-d bendi hükmü gereğince vergi inceleme raporuyla önerilen katma değer vergisi ve vergi ziyayı cezalarının da kaldırılması hususunda Gelir İdaresi Başkanlığına Tavsiye Kararı¹⁴³ verilmiştir.

Ayrıca Kurumumuza yapılan başvurular, ilgili idarelerle görüşülerek çözülmeye çalışılmaktadır. İlgili kurumlar mağduriyet yaşanan ve çözüme kavuşturulması gereken hususları ayrıca değerlendirmekte ve gerekirse konunun durumuna göre yasal mevzuat ile ilgili çalışmalar da yapmaktadır.

Örneğin, tarımsal desteklemeler üzerinden %4 oranında stopaj kesintisi yapılmasının hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı konusuna dair başvurulara, Kurumumuzca Gönderme Kararı verilmiştir. İdare tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde 26.10.2021 tarihli ve 31640 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7338 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Geçici 92'nci maddesi ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan tarımsal destek ödemeleri üzerinden tevkif edilerek tahsil edilen gelir vergisinin çiftçilerin düzeltme zaman aşımı süresi içerisinde tarha yetkili vergi dairelerine başvurmaları durumunda ret ve iade edileceği düzenlenmiştir.

Kurumumuza bu konuda yapılan bir başka başvuruda başvuran, tarımsal desteklemeler üzerinden gerçekleştirilen tevkifatların iadesine ilişkin olarak Söke Vergi Dairesi Müdürlüğüne başvuruda bulunulduğunu, ancak başvurunun üzerinden iki ayı aşkın bir süre geçmiş olmasına karşın başvuru idarece herhangi bir cevap verilmediğini, satış ve hasılatı dayalı olmayıp; 5488 sayılı Tarım Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilen ve de gelir transferi niteliği taşımakta olan bu tarımsal desteklemelerin doğrudan gelir desteği kapsamındaki ödemeler arasında yer aldığının açık ve net olduğu, bu itibarla söz konusu ödemelerden %4 oranında stopaj kesintisi yapılmasında hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığını belirterek yapılan kesinti miktarları ile iadenin yapılmasını talep etmiştir. Kurumumuzca yapılan ilgili inceleme, araştırma ve yazışmalar devam ederken başvuranın talebi ilgili idare tarafından yerine getirilerek Dostane Çözüm Kararı¹⁴⁴ verilmiştir.

143 2021/5751 numaralı başvuru hakkında verilen 17.08.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

144 2021/16382 numaralı başvuru hakkında verilen 10.11.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.7.5 Sigortacılık İşlemleri

Sigorta, olası zararların karşılanması amacıyla sigortacı denilen kimsenin, bir ödeme (prim) karşılığında sözleşmeye taraf diğer gerçek ve tüzel kişinin parasal bir menfaatinin sözleşme süresi içerisinde zarara uğraması halinde bu zararını karşılaması ya da belirli bir müddet boyunca bir para ödemesinde bulunması veya birtakım edimleri yerine getirmeyi taahhüt etmesidir.

Toplumsal ve ekonomik gelişmeler sonucunda sigorta ve bireysel emeklilik sektörü sunduğu hizmetlerin ekonomik faydalarının yanında sosyal faydasının da yüksek oluşu sebebi ile günden güne hayatımızda önemli bir yer edinmektedir.

Sigortacılık işlemleri alanında, sigorta şirketi tarafından zararının karşılanmaması, sigorta poliçelerinin yeniden hesaplanması, DASK poliçesinin gereğinin yerine getirilmemesi, bankaların kredi kullanırken sigorta yaptırmayı zorunlu tutması, Bireysel Emeklilik Sisteminin (BES) uygulanmasından kaynaklanan sorunlara yönelik başvurular alınmıştır.

Kurumumuza 2021 yılında genel olarak, deprem nedeniyle ağır hasarlı sigortalı binanın yıkılması nedeniyle, Doğal Afet Sigortalıları Kurumu Başkanlığı tarafından sigorta bedelinin ödenmesi talebiyle başvurulmuştur.

Ülkemiz dünyanın önemli deprem kuşaklarından biri olan Alp-Himalaya kuşağı üzerinde yer almaktadır. Ülkemizin, karmaşık jeolojik yapısı ve jeodinamik konumundan dolayı çok sayıda aktif fay bulunmaktadır. Bu nedenle, deprem nedeniyle yaşanabilecek mağduriyetlerin bir nebze de olsa giderilebilmesi için, kurumsal bir yapılanmaya gidilmiştir. Bu bağlamda mer'î 6305 sayılı Afet Sigortalıları Kanunu, binalarda deprem sonucu meydana gelebilecek maddi zararların karşılanmasını teminen yaptırılacak zorunlu deprem sigortası ile sigorta şirketlerince teminat verilemeyen veya teminat verilmesinde güçlükler bulunan çeşitli afetler ve riskler sonucu meydana gelebilecek maddi ve bedeni zararların karşılanabilmesini teminen sunulacak sigorta ve reasürans teminatlarına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anılan Kanuna göre sunulacak sigorta ve reasürans teminatları, Hazine ve Maliye Bakanlığı nezdinde kurulmuş bulunan kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortalıları Kurumu tarafından verileceği hükme bağlanmıştır.

Konuyla ilgili yapılan bir başvuruda, 24.01.2020 tarihinde Elazığ'da meydana gelen 6.8 şiddetindeki depremde şahsına ait dairesinin bulunduğu binanın hasar gördüğünü, yaptığı hasar ihbarı üzerine DASK eksperleri tarafından inceleme yapıldığını ve 6.katta bulunan 17 no.lu dairesi içinde hasar bulunmadığı, ancak binanın ağır hasarlıya dönmesi durumunda tazminat ödemesi yapılabileceği bilgisinin verilerek dosyanın kapatıldığını, ancak dairenin bulunduğu bina hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından daha önce verilen “orta hasarlı” raporuna yapılan itirazlar sonucu yeni hasar raporunun “ağır hasarlı” olarak düzeltildiğini ve binanın boşaltılarak yıkım kararı alınmış olduğunu, yapılan yeni işlemle ilgili başvurularına da olumsuz yanıt verildiğini, bunun üzerine daha önce düzenlenen DASK hasar dosyasının yeniden açılarak, “ağır hasarlı” olduğu

için boşaltılıp hakkında yıkım kararı alınan daire için sigorta bedeli olan 158.760,00 TL'nin tarafına ödenmesi için verdiği dilekçeye bir cevap verilmediğini ifade ederek söz konusu dairenin Zorunlu Deprem Sigortası Poliçesinde belirtilen 158.760,00 TL tutarındaki sigorta bedelinin tarafına ödenmesini talep etmiştir.

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun 2'nci maddesinin (ğ) bendinde, “*zorunlu deprem sigortası, binalarda depremin doğrudan neden olduğu maddi zararlar ile deprem nedeniyle ortaya çıkan yangın, infilak, dev dalga (tsunami) ve yer kayması sonucu oluşan maddi zararları teminat altına alan zorunlu sigortayı ... ifade eder*” denilmiştir. Somut değerlendirildiğinde, başvuranın talep ettiği zararın, zorunlu deprem sigortası kapsamında olduğu anlaşılmakta olup deprem rizikolarına karşı teminat altına alınan sigortalı taşınmazdaki sigorta bedelinin tahsili gerektiği anlaşılmaktadır. Deprem nedeniyle, Elazığ Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından ağır hasar raporu düzenlenen ve Elazığ İl Özel İdaresi tarafından yıktırılan konutun, Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından az hasarlı olarak değerlendirilip sigorta ödemesi yapılmamasında kamu yararı bulunmamaktadır. Kaldı ki, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü'nün 9 Şubat 2007 tarihli Sivrice Elazığ merkezli, 5.3 büyüklüğündeki depremle ilgili raporunda, birinci derecede deprem bölgesi olarak tespit edilmiş bulunan bölgede, depreme dayanıklı bina tasarımının taviz vermeden uygulanmasının sağlanması gerektiği de göz önüne alınacak olursa, deprem kaynaklı olarak “ağır hasarlı” duruma gelmiş bulunduğu Elazığ Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından tespit edilmiş uyuşmazlık konusu binanın, artık mesken olarak kullanılmaya elverişli olmadığı açıktır. Bu sebeple, ilk rapora itiraz sonucu yapılan yeniden değerlendirmede deprem nedeniyle ağır hasarlı olarak tespit edilip kamu gücüyle yıktırılan konutun sigorta bedelinin başvurana ödenmesi gerektiği değerlendirilerek Doğal Afet Sigortaları Kurumu Başkanlığına Tavsiye Kararı¹⁴⁵ verilmiştir.

Aynı depremle ilgili benzer bir başvuruda, evine ağır hasar kararı ve yıkım kararı verildikten sonra DASK eksperinin incelemesini yaptığını ve rapor hazırladığını, söz konusu raporda; evinin toplam hasar miktarının 94.197 TL olduğunu ve Kurumun 11 aydır ödeme yapmadığını belirterek deprem sigorta bedelinin tarafına ödenmesini talep etmiştir. Dosyanın inceleme süreci devam ederken başvuran tarafından gönderilen ek dilekçede, Doğal Afet Sigortaları Kurumunca, tarafına 94.197.06 TL ödendiği ve şikâyet konusu hususun tamamen çözüme kavuştuğu bilgisi verildiğinden Dostane Çözüm Kararı¹⁴⁶ verilmiştir.

145 2020/90223 numaralı başvuru hakkında verilen 22.01.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

146 2020/103834 numaralı başvuru hakkında verilen 23.03.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.7.6 Ekonomi, Maliye ve Vergiye İlişkin Diğer Konular

7.7.6.1 Ticaret Bakanlığınca Verilen COVID-19 Esnaf Hibe Destekleri

Gerek dünyada gerekse ülkemizde, COVID-19 salgını nedeniyle, bir taraftan karantina önlemleriyle halkın sağlığını korunmaya çalışırken diğer taraftan ekonomik aktivitenin mümkün olduğunca devam etmesi için yoğun bir uğraş verilmektedir. Sosyal izolasyon koşullarının sıkılaştırılmasına bağlı olarak yavaşlayan ekonomik aktivitenin etkilerini asgari düzeyde tutmak adına, sanayici, esnaf, ihracatçı, işçi ve işverenlere yönelik olarak; destek paketleri, istihdamın devamına yönelik ekonomik yardım paketleri, vergi ve sair borçların ötelenmesi, borçların yapılandırılması ve hibe destekleri verilmesi gibi birçok tedbir devletimizce alınmış ve alınmaya devam etmektedir.

Ülkemizde yaşanan bu olağanüstü süreçte COVID-19 salgınının ekonomiye yarattığı olumsuz etkilere karşı negatif etkilerin bertaraf edilebilmesi amacıyla Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan tarafından 22.12.2020 tarihli ve 3323 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ile Gerçek Kişi Tacirlere Koronavirüs Salgını Nedeniyle Verilecek Destekler Hakkında Karar açıklanmıştır. Bu karar kapsamında, Ticaret Bakanlığının koordinasyonunda yürütülen destekleme çalışmaları salgının yaratabileceği ekonomik tahribatın en düşük seviyede kalması amaçlanmaktadır.

Salgın hastalıkla mücadele kapsamında virüsün yayılmasını yavaşlatmak için devletimizce izolasyon, tecrit ve iş yerlerinin geniş çaplı kapatılması, sokağa çıkma yasağı gibi önlemler alınmış olup bu önlemlerin uygulanması sebebiyle birtakım sektörlerin ekonomik olarak korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

22.12.2020 tarihli ve 3323 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ile Gerçek Kişi Tacirlere Koronavirüs Salgını Nedeniyle Verilecek Destekler Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararının uygulanmasına yönelik olarak çıkarılan, 24.12.2020 tarihli ve 31344 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Koronavirüs Salgını Nedeniyle Verilecek Hibe Desteği Programı ve Uygulama Esasları Hakkında Tebliğ” kapsamında 22.12.2020 tarihli ve 3323 sayılı Cumhurbaşkanı Kararında öngörüldüğü üzere esnaf ve sanatkârlar ile gerçek kişi tacirlere gelir kaybı ve kira desteği verildiği belirtilmiştir.

Kurumumuza gelen başvurularda genel olarak hibe desteği talepleri reddedilen vatandaşlarımızın, hibe desteğinin verilmesi talebiyle başvurdukları görülmektedir. Bunlardan bazılarında, bakanlıkça belirlenen desteklenecek sektörlerde yer almayan sektörlerde faaliyet gösteren esnaf ve gerçek kişi tacirlerin, faaliyet gösterdikleri sektörlerde de hibe desteği verilmesi talebiyle başvurdukları görülmüş, farklı sektörlerin koronavirüs krizinden etkilenme düzeyleri de farklılık göstermekte olduğundan, Bakanlıkça “Desteklenecek Ekonomik Faaliyet Kodları” tespit edilmekle, öncelikli olarak krizden daha fazla zarar gören sektörlerin desteklenmesi amaçlandığı düşünüldükten Ret Kararı¹⁴⁷ verilmiştir.

Hibe desteğinden yararlanabilmek için şartları elverdiği halde, belgelerinde eksiklik olduğu ya da kimi şekli koşulları sağlayamayan vatandaşların, taleplerinin yeniden

147 2020/6396 numaralı başvuru hakkında verilen 09.09.2021 tarihli Ret Kararı

değerlendirilmesine yönelik başvuruları da olmuştur. Kurumumuzca bu konuda verilen bir Tavsiye Kararında¹⁴⁸ kira hibe desteğinden faydalanmak isteyen bir başvuranın, banka havalesini eşinin hesabından yapmış olduğu için dekontta eşinin adının görünmesi sebebiyle kira desteği talebinin reddedildiğini ifade ederek Kurumumuza başvurduğu anlaşılmış, konuyla ilgili idarenin “kira desteği başvuruları değerlendirilirken kira sözleşmesinde yer alan bilgiler ile kira ödeme belgeleri karşılaştırılarak iki belgede yer alan bilgilerin eşleşmesi durumunda kira desteği olumlu sonuçlandırılmaktadır” şeklinde cevap verdiği anlaşılmakla, EFT işleminin diğer eşin banka hesabından yapılması nedeniyle, dekont üzerinde diğer eşin adının yer aldığı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun eşlerin temsil yetkisine dair hükmünün göz önüne alınarak, kira desteğinden yararlandırılması gerektiğine karar verilmiştir.

Yine, güncel ve yoğun başvurular içerisinde faizsiz tasarruf finansman kuruluşları olan ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 02.07.2021 tarihli ve 31529 Mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 01.07.2021 tarihli ve 9647 sayılı kararıyla 6361 sayılı Kanunu’nun Geçici 7’nci maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında; tasfiye işlemi devam eden Finansevim İktisatevim, Değerevim, Hedefevim, Vizyonevim, Varlıkevim, İstekevim, Birikimevim, Morevim, Destekevim, Gelecekevim, Birikimevim, İhtiyaçevim, İkizlerevim, Yaşamevim, Finalevim, Doğruevim gibi firmalara Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından atanan tasfiye komisyonu seçildiği, tasfiye işlemlerinin devam ettiği, söz konusu şirketlerden alacağı ve taksit ödemesi olan başvuru sahiplerince tasfiye işleminden dolayı haklarını alamadıkları için mağdur olduklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili yapılan 70 civarındaki başvuruya verilen Gönderme Kararları¹⁴⁹ verilmiştir.

7.8 ENERJİ, SANAYİ, GÜMRÜK VE TİCARET

Kamu hizmetlerinin yürütülmesi idare için bir “ödev” niteliğindedir. Ancak bu ödevin, mutlaka ve bizzat idarenin kendisi tarafından yürütülmesi zorunlu değildir. İdare, kamu hizmetlerini kendisi bizzat yürütebileceği gibi özel hukuk kişileri eliyle de kamusal hizmetlerin yürütülmesini sağlayabilir.

Enerji piyasasının düzenlenme ve denetlenmesine ilişkin idarenin yürüttüğü faaliyetler genel anlamda kamu hizmeti olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan enerjinin “iletim” ve “dağıtım” faaliyetleri kamu hizmeti niteliğine ait özellikleri taşımaktadır. Burada idare, üretilmekte olan enerjinin iletimine ilişkin iş ve işlemleri kendi eliyle, enerjinin dağıtımına ilişkin iş ve işlemleri ise, gerekli şartları taşıyan ve lisans almış olan (2009 yılında elektrik dağıtımının özelleştirilmeye başlanmasıyla birlikte tamamen ve doğalgaz dağıtımında ise kısmen) firmalar eliyle yürütülmektedir.

¹⁴⁸ 2021/6445 numaralı başvuru hakkında verilen 09.09.2020 tarihli Tavsiye Kararı

¹⁴⁹ 2021/17049 numaralı başvuru hakkında verilen 01.11.2021 tarihli, 2021/17066 numaralı başvuru hakkında verilen 01.11.2021 tarihli, 2021/17213 numaralı başvuru hakkında verilen 02.11.2021 tarihli 2021/17364 numaralı başvuru hakkında verilen 03.11.2020 tarihli, 2021/17367 numaralı başvuru hakkında verilen 03.11.2021 tarihli Gönderme Kararı

Enerji, sanayi, gümrük ve ticaret alanında yapılan başvurular; elektrik ve doğalgaz dağıtım şirketlerinin uygulamalarında yoğunlaşmakta olup bunlara ilave olarak maden işletme ruhsatı alınması ve iptalinde yaşanan sorunlar, işletmelere verilen KOSGEB destek kredileri, iç ve dış ticarete ilişkin konular, tüketici sorunları ile gümrük işlemleri ve uygulamaları konularında sıkça başvurular yapılmaktadır.

7.8.1 Enerji ve Tabii Kaynaklar

Ülkemizde yeraltından çıkarılan çeşitli kömürler, petrol, doğalgaz, jeotermal kaynaklar vb. gibi enerji kaynakları ile yerüstünde mevcut olan güneş, rüzgâr ve biokütle enerji kaynaklarının işletilmesi ilgili mevzuata göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından verilen izin, ruhsat veya lisanslar ile mümkün olmaktadır. Söz konusu izin, ruhsat ve lisansların verilme sürecinde yaşanan sorunlar sık sık Kurumumuza başvuru konusu yapılmaktadır.

Madencilik ile ilgili ise, 3213 sayılı Maden Kanunu'na dayalı olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünce maden ruhsatlarının verilme sürecinde yaşanan sorunlar da başvuru konusu yapılmaktadır.

Konuyla ilgili bir şirket vekili tarafından madencilik faaliyeti için kiralama oluru izni verilmesi talebiyle Kurumumuza başvurulmuştur. Yapılan incelemede, maden başvuru taleplerinin, 3213 sayılı Maden Kanunu'na dayalı olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünce verilen maden ruhsatlarının, ormanlık alana rastlaması halinde, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesi ve bu 16'ncı maddenin uygulama Yönetmeliği çerçevesinde taleplerin değerlendirilerek Bakanlıkça uygun görülenlere ruhsat süresi dikkate alınarak izin verildiği, bir alana maden işletmek üzere kiralama oluru verebilmek için, Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde belirtildiği üzere taleplerin değerlendirilmesi sonucunda Tarım ve Orman Bakanlığınca uygun görülenlere izin verildiği, idarece biyolojik çeşitlilik, toplum, çevre ve insan sağlığı, gibi konuları olumsuz etkileyecek durumlar da göz önüne alınarak ormanların korunması ve tüm bunlara çevresel etkisi bulunan madencilik faaliyetlerine yönelik izin taleplerinin de daha hassas değerlendirilmesini zorunlu hale getirdiği anlaşılmaktadır.

Somut olayda başvuran şirketin, ÇED, ruhsat, sit vb. belgeleri aldığı, buna karşın kiralama izninin verilmediği iddialarına karşılık ilgili şirkete maden işletme, tesis ve maden altyapı tesis izninin verileceğine ilişkin herhangi bir taahhütte bulunulmadığı, ÇED, sit, ruhsat vb. belgelerin alınmasının izin verileceği anlamına gelmemekte olduğu, öte yandan aynı bölgede karayollarına ve yerleşim yollarına yakın olacak şekilde başkaca maden oluru izni verilmediği tespit edilmiştir. Sonuç itibarıyla, anılan gerekçelerle başvuruya konu madencilik faaliyeti için kiralama oluru iznine ilişkin talebin, söz konusu alanın tarım alanları ve yerleşim yerlerine yakın ve ön görünümünde olması, verimli orman alanlarına isabet etmesi, nadir olmayan 2-a grubu maden sahası talebinde zorunluluktan bahsedilememesi gerekçeleriyle 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre reddedilmesi işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçeleriyle Ret Kararı¹⁵⁰ verilmiştir.

150 2021/8921 numaralı başvuru hakkında verilen 11.10.2021 tarihli Ret Kararı

7.8.2 Enerji Piyasasında Özel Hukuk Tüzel Kişilerince Yürütülen Hizmetler

Kurumuza elektrik dağıtım şirketleriyle ilgili, ev ve işyerleri önünde inşa edilen elektrik panolarının veya trafolarının yaya giriş ve çıkışını engellediği veya can ve mal güvenliği açısından tehlike arz ettiği gerekçesiyle yerlerinin değiştirilmesi, elektrik ve doğalgaz faturalarına yapılan itirazlar, elektrik tarifesinin ticarethaneden meskene dönüştürülmesi ve kaçak elektrik kullanım iddiaları ile başvurularda yoğunluk yaşanmaktadır.

Elektrik panoları ile trafolarının yer değişikliğine ilişkin taleplerde, elektrik panosunun bulunduğu yerin kamunun ortak kullanımına ayrılan bir alan olup olmadığı ilgili belediyeler nezdinde incelenmekte ve yaya sirkülasyonunun engellenmemesi, engellilerin erişimi ile can ve mal güvenliğinin sağlanmasının zorunlu olduğu hususlarda ilgili idarelerden bilgi belge talebinde bulunularak ve gerektiğinde bilirkişi görevlendirilerek konu detaylı bir şekilde incelendikten sonra karara bağlanmaktadır.

Konuyla ilgili yapılan bir başvuruda, ikamet ettiği Ankara ili Çankaya ilçesi Alacaatlı Mahallesi 3309 Sokaktaki adresinde yer alan saha dağıtım panosunun otopark giriş-çıkışına engel teşkil ettiği, komşu parselde avantaj sağlayarak kendisinin mağdur edildiğini belirterek söz konusu panonun her iki arsanın müşterek duvar önüne ve parselleri ortalayacak şekilde yerinin değişmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca, Çankaya Belediyesi ve Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş. ile yapılan yazışma ve girişimler neticesinde idareler tarafından verilen cevaplarda, söz konusu adreste bulunan saha dağıtım panosunun yerinin değiştirilerek başvuranın talebinin yerine getirildiği bildirilmiş ve yazı ekindeki fotoğraflardan panonun ortalandığı görülmüş olup konuyla ilgili Dostane Çözüm Kararı¹⁵¹ verilmiştir.

Elektrik tarifi ve faturalandırmayla ilgili bir şirketin başvurusunda, tedarikçi elektrik dağıtım şirketi tarafından şirketlerine tebliğ edilmeyen dönem faturaları nedeniyle perakende satış sözleşmesinin feshedilmesi sebebiyle şirketlerine ulusal tarife üzerinden faturalandırma işlemi yapılmaya başlandığını, söz konusu faturalar nedeniyle tahakkuk ettirilen gecikme cezası, ulusal tarifeden fiyatlandırma nedeniyle oluşan tarife farkı ile güvence bedelinin mahsup edilmesi ve elektriğin kesilmesi suretiyle cebren tahsil edilen bedellerin yasal faizi ile iade edilmesi talebi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuşlardır.

Konuyla ilgili olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ile yapılan temaslarda, “ikili anlaşma kapsamında ödenmeyen fatura tutarından dolayı elektriğin kesilmesine ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı” bilgisi edinilmiş, tedarikçi firmadan talep edilen bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde tüketici firmaya izafe edilecek bir kusur bulunmadığı ve tahakkuk ettirilen gecikme cezası ve sözleşmenin feshinin mevzuata aykırı olması nedeniyle başvuranın iade talebinin yeniden değerlendirilmesi noktasında Kurumumuzca tedarikçi Aydem Elektrik Perakende Satış A.Ş. Genel Müdürlüğüne Tavsiye Kararı¹⁵² verilmiştir.

151 2021/11130 numaralı başvuru hakkında verilen 26.08.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

152 2020/101578 numaralı başvuru hakkında verilen 05.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Büyük ölçüde Enerji Piyasası Bildirim Sistemini kullanarak sunulan verilerin analiz edilerek raporlanan ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından paydaşlara sunulan 2020 Yılı Elektrik Piyasası Gelişim Raporunda; Elektrik Dağıtım Şirketlerinin kayıp oranlarının önceki yıllara göre büyük oranda azaldığı, ancak halen çok yüksek kayıpların olduğu görülmektedir. Önlenebilir kaybın kaçak tüketimden kaynaklandığı bilinmektedir.

Konuyla ilgili kaçak elektrik kullandığı gerekçesiyle elektriğinin kesildiğini ve kendisine 28.057 TL ve 43.183 TL fatura düzenlendiğini ifade eden başvuran, yapılan hatalı bir işlemin düzeltilmesi istemiyle Kurumumuza başvuruda bulunmuştur. Dağıtım şirketinin Kurumumuza sunduğu belgeler ve görüntüler ile ilgili mevzuatın incelenmesinden; başvuranın terzihane olarak işlettiği işyerinin bulunduğu yerde yapılan kontrolde tesisatta kayıtlı sayaçtan geçirilmeksizin harici hat çekilerek enerji kullanıldığının tespit edilmesi üzerine Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nin 42'nci maddesinin 1-b bendine istinaden kaçak elektrik kullanıldığının tespitinin yapılarak kaçak tespit tutanağı düzenlendiği, Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği 45'inci maddesinin 1-b bendinde; kaçak elektrik enerjisi tükettiği tespit edilen tüketiciye yapılacak faturalandırmada esas alınacak sürelerin söz konusu Yönetmelik'in 42'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi çerçevesindeki tespitlerde; kaçak elektrik enerjisi kullanımına ilişkin olarak yapılacak hesaplamada kullanım süresinin esas alınacağını ve bu süresinin 180 günü geçmeyeceği, nitekim başvurana da bu doğrultuda 180 gün üzerinden hesaplamanın yapıldığı, bu hesaplama yapılırken Yönetmelik'in 44'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasına uygun olarak ayrı hat çekilerek kaçak olarak beslenmiş elektrikli cihazların kurulu gücünün dikkate alınarak hesaplandığı, somut olayda Kurumumuza sunulan görüntüler ile kaçak tespit raporundan görüldüğü üzere; duvar tipi klima (1.780 Watt), başka bir duvar tipi klima (2.200 Watt), elektrikli çaycı (1.650 Watt), 2 adet kazanlı askara (7.500 Watt) olmak üzere toplam gücün 20.630 Watt olduğu, kaçak elektrik enerjisi tüketim miktarının hesaplanmasında ortalama günlük çalışma saatlerinin ise aynı Yönetmelik'in 45'nci maddesinin 3'üncü fıkrasının (ç) bendine göre 8 saat olduğu, özetle bu veriler doğrultusunda yapılan "180 x 20,06 kW x 8 h= 29707 kWh" şeklindeki hesaplamada bir hata olmadığı anlaşılmıştır. Şirket tarafından usulüne uygun hesaplamaların aynı Yönetmelik'in kaçak elektrik enerjisi tüketiminin faturalandırılmasını düzenleyen 46'ncı maddesinde belirtilen düzenlemeye uygun düşecek şekilde tahakkuk ettirildiği yani; normal tüketimin 1.5 katı ile çarpılarak (somut olayda normal tüketim hesaplamasında birim fiyat=0,525515 iken, kaçak tüketim hesaplanmasında birim fiyat=0.839881) bulunduğu anlaşılmıştır. Neticede ilgili dağıtım şirketinin iş ve işlemleri ile hesaplamalarında bir yanlışlık olmadığı anlaşıldığından Ret Kararı¹⁵³ verilmiştir.

Kaçak ve usulsüz elektrik enerjisi tüketiminin azaltılması büyük oranda abonelerin bilinçlenmesiyle ve yaptıkları davranışların örneğin sayaca yapacakları izinsiz müdahalelerin, mühür ihlallerinin kaçak tüketimin kapsamına girdiklerini anlamalarıyla

153 2021/6187 numaralı başvuru hakkında verilen 13.09.2021 tarihli Ret Kararı

mümkündür. Kaçak tüketim yalnızca faturalandırılmayan ekonomik bir kayıp olmasıyla ilgili değildir. Kaçak elektrik kullanımı nedeniyle aynı zamanda ani voltaj değişiklikleri yaşanması, trafolarla kontrolsüz yük binmesi vs. gibi nedenlerle bölgedeki trafolarla zarar vermekte, genel enerji dağıtımına zarar vermekte, bu durum bölgelerde trafoların yanmasına ve elektrik kesintilerine neden olabilmekte, yaşanan tüm bu durumların sonucu olarak da bir kamu hizmeti olan elektrik enerjisi hizmetinin aksamasına neden olmaktadır. Kaçak elektrik kullanımına yahut kaçak elektrik kullanımı sonrası çıkarılan faturalara itirazlar Kurumumuzca incelenmektedir. Söz konusu başvurularda genel olarak; kaçak elektrik kullanımının bulunup bulunmadığı, Dağıtım Şirketlerinin Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'ne ve diğer mevzuata uygun hareket edip etmedikleri araştırılmakta ve incelenmektedir.

7.9 ENGELLİ HAKLARI VE SOSYAL HİZMETLER

Bu başlık altında muhtaç durumda olan vatandaşlar, engelliler, engelli yakınları ve yaşlılar ile şehit yakınları ve gazilerin idare ile yaşadıkları uyumsuzluklara ilişkin başvurular değerlendirilmektedir.

Bilindiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında devletimizin nitelikleri sayılırken “sosyal devlet” ilkesine açıkça vurgu yapılmış olup bu ilkeye göre devlet; muhtaç durumda olan kişilerin, engellilerin ve yaşlıların toplumsal hayatta ayrımcılığa uğramadan, topluma etkin biçimde katılımlarını sağlamak üzere; ulusal politikaları belirlemek, sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamayı asli görevlerinden biri olarak kabul etmektedir.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminden elde edilen bilgilere göre; Türkiye nüfusu 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla 83 milyon 614 bin 362'dir. Ülkemizde 2020 yılında 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun toplam nüfusa oranı % 9,5 olarak gerçekleşmiştir.¹⁵⁴ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Ağustos 2021 Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni verilerine göre Ulusal Engelli Veri Sistemine kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı; 1.414.643'ü erkek, 1.097.307'si kadın olmak üzere toplam 2.511.950 kişi olup bunlardan ağır engellilerin sayısı 775.012 kişi olarak belirtilmiştir.¹⁵⁵

Ayrıca, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünden alınan verilere göre, %70 ve üzeri engel oranı olup engelli maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 68.598 iken bu sayı 2020 yılı sonunda yaklaşık 4 kat artarak 277.553'ye ulaşmış, % 40-% 69 arasında engel oranı olup engelli maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 193.780 iken bu sayı 2020 yılı sonunda yaklaşık 1,7 kat artarak 346.752'ye ulaşmış, engelli yakını aylığı alan kişi sayısı ise 2007 yılında 8.877 iken bu sayı 2020 yılı sonunda yaklaşık 10,7 kat artarak 95.540'a ulaşmıştır. En yüksek artışın ise engelli yakını aylığı alan kişi sayısında olduğu görülmektedir.¹⁵⁶

154 Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni Ağustos-2021 https://www.aile.gov.tr/media/89297/eyhgm_istatistik_bulteni_agustos2021.pdf s.3

155 ASHB s.15

156 ASHB s.41

Sosyal hizmetler ile engelli ve yaşlı hakları alanında Kamu Denetçiliği Kurumuna gelen başvurular; T.C. Anayasası, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik, Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik, Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik, Engelli Sağlık Kurulu Raporları başlıklı Sağlık Bakanlığı Genelgesi, Engellilerin Evde Bakımına Destek İçin Verilen Sosyal Yardımlar Hakkında Genelge, Evde Bakım Ücreti Geri Ödemeleri Hakkında Genelge ve Bakmakla Yükümlü Olunan Bireyler konulu genelge hükümleri kapsamında incelenmektedir.

2021 yılında yukarıda bahsedilen başlık altında, en fazla sosyal yardımlar, evde bakım aylıklarının ve engelli aylıklarının bağlanması taleplerine yönelik başvuruların yapıldığı, bununla birlikte bağlanan aylıkların usulsüz bir şekilde kesilmesi, muhtaçlık kriterlerinin ve ilgili mevzuattaki diğer koşulların sağlanmasına rağmen ilgililere sosyal yardımların bağlanmaması, sağlık kurulu raporlarındaki engelli oranlarına itiraz, kamu hizmetlerine erişimde yaşanan sıkıntılar, diyabet hastalarının yaşadığı mağduriyetler, engellilerin ücretsiz seyahat hakkı, refakatçi hakkı, evde bakım hizmeti kapsamında yürütülen hizmetlere erişim, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç engelliler ile şehit ve gazi ailelerinin sağlık, eğitim, istihdam, maddi ve manevi hakların temini hususunda yaşadığı sıkıntılar, GSS tespiti, engelliler aleyhine ayrımcılık, kamu kurumları ve belediyeler tarafından verilen sosyal yardımlar konusunda yaşanan mağduriyetler ile görevlilerin engellilere yönelik tutum ve davranışları vb. konularda başvurular alınmaktadır. Ayrıca, COVID-19 virüs salgını kapsamında yapılan pandemi destek yardımları konusunda 2020 yılında olduğu gibi çok sayıda başvuru alınmış ve sonuçlandırılmıştır.

7.9.1 Sosyal Yardım Taleplerinin Değerlendirilmesi

2021 yılı içerisinde sosyal hizmetler ile engelli ve yaşlı hakları başlığı altında Kurumumuza iletilen başvuruların başında sosyal yardım talepleri gelmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından, Türkiye genelindeki il ve ilçelerde yer alan toplam 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla, engelliler de dahil olmak üzere tüm muhtaçlara yönelik sosyal yardım programları yürütülmektedir. Bilindiği üzere, ilgili mevzuat hükümlerinde SYD Vakıflarının özel hukuk tüzel kişiliğine sahip ve yetkili karar organının müteveli heyeti olduğu, yardımların düzenli aylık niteliğinde olmayıp muhtaç vatandaşların ihtiyaçlarının önem derecesi göz önünde bulundurularak yapıldığı, sosyal inceleme sonrasında muhtaçlık kararının alınması ve aynı-nakdi yardımların yapılmasına ilişkin tüm iş ve işlemlerin vakıflar tarafından yerine getirilmesi gerektiği, vakıfların yönetim ve

temsile yetkili organı olan mütevellî heyetinin atanmış ve seçilmiş üyelerden oluştuğu, mülkî idare amirlerinin vakfın doğal başkanı olduğu, vakıfların Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının idari yapılanması içerisinde yer aldığı, denetimlerinin ise Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılacağı hususları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Ülkemizde muhtaç durumda olan kişilere 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında sosyal yardımlar (Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı, Öksüz ve Yetim Yardımı, Doğum ve Çoklu Doğum Yardımı, Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı, Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı, Terör Zararı Yardımları, Afet-Acil Durum Yardımları, İşe Yönlendirme Yardımı, İşe Başlama Yardımı, Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Yardımlar, Gıda Yardımları, Barınma Yardımları, Yaşlı ve Engelli Bakım Projeleri (Vefa Projeleri), Yaşlı Aylığı, Engelli Aylığı, Engelli Yakını Aylığı, Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik), Şartlı Eğitim Yardımları, Silikozis Hastalarına Yapılan Ödemeleri, Elektrik Tüketim Desteği, vb.) yapılmaktadır.

Engelliler için sağlık kurulu raporu kişilerin engellilik durumlarını, engel gruplarını, engellilik tür ve derecelerini değerlendiren Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş heyetler tarafından düzenlenen bir belge olup engelli haklarından yararlanmak için temel belge niteliğindedir. 20 Şubat 2019 tarihli ve 30692 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik ile özel gereksinimleri (engelleri) olan çocukların gereksinimlerinin erişkinlerden farklı şekilde belgelenecek sağlık, eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri ile diğer sosyal ve ekonomik haklara erişimlerinin sağlanması amaçlanmıştır. ÇÖZGER Yönetmeliği’nde engel kavramı ya da oranı belirtilmeksizin çocukların “özel gereksinim” düzeyleri belirlenmiş, anılan Yönetmelik’in 15. maddesinde ise “Çok ileri düzeyde ÖGV”, “Belirgin ÖGV” ve “Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)” düzeylerinin “ağır engellilik” durumunu ifade ettiği açıklanmıştır. Ayrıca, Yönetmelik’in mevzuata uyum başlıklı Ek-3 sayılı tablosunda “İleri düzeyde ÖGV”nin % 60-69 engel oranını, “Belirgin özel gereksinimi vardır (BÖGV)” ibaresinin ise % 80-89 engel oranını ifade ettiği anlaşılmıştır.

2022 sayılı Kanun kapsamında verilen engelli aylığı; sosyal güvencesi olmayan ve hane içinde kişi başına düşen geliri net asgari ücretin 1/3’ünden (2021 yılı için 852,53-TL) az olan vatandaşlarımıza yapılan yardımlardır. 18 yaş üstü engelli kişiler ile bu kişilerin vasi veya vekili SYD Vakıflarına T.C. Kimlik Kartı ve Sağlık Kurulu Raporu ile başvuru yapılabilmektedir. Bu aylıklardan %40 ve üstü engelli raporu olan vatandaşlar yararlanmaktadır. Engelli yakını aylığı; sosyal güvencesi olmayan ve hane içinde kişi başına düşen geliri net asgari ücretin 1/3’ünden (2021 yılı için 852,53-TL) az olan vatandaşlarımıza yapılan yardımlardır. 18 yaşından küçük engellilerin yakınları (veli, vasi) SYD Vakıflarına T.C. Kimlik Kartı ve Sağlık Kurulu Raporu ile başvuru yapabilmektedir. Bu aylıklardan 18 yaşından küçük özel gereksinim düzeyi

en az hafif düzeyde olan veya %40 ve üzeri oranda engelli olan yakını bulunan kişiler yararlanabilmektedir. Yaşlı aylığı ise sosyal güvencesi olmayan ve aylık bağlanacak kişinin kendisi ve eşi dikkate alınmak suretiyle kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden (2021 yılı için 852,53-TL) az olan 65 yaş üstü vatandaşlarımıza yapılan yardımlardır. 65 yaş üstü kişiler ile bu kişilerin vasisi veya vekili SYD Vakıflarına T.C, Kimlik Kartı ile başvuru yapabilmektedir.

Ayrıca, ilgili mevzuat hükümlerinde “muhtaçlığın”; gelir, servet ve harcamalar esas alınarak nasıl belirleneceğine ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmiş olup 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 2'nci maddesinin üçüncü fıkrasında, “... Fon Kurulunca belirlenecek ölçütlere göre; hane içindeki kişi başına düşen geliri, onaltı yaşından büyükler için belirlenen aylık net asgari ücretin 1/3'ünden az olan kişilerden fakir ve muhtaç durumda bulunanlar...” hükmü ile geliri muhtaçlık sınırının altında olanlara “Fon Kurulunca belirlenecek ölçütlere göre” yardım yapılacağı düzenlenmiştir. Öte yandan, ülkemizde muhtaç durumda olan kişiler için belediyeler, Kızılay ve diğer sosyal yardım amaçlı dernek, vakıf, federasyon, konfederasyonlar tarafından da aynı ve nakdi olarak çeşitli yardımlar yapılmaktadır. Ayrıca yerel yönetimler ve özel işletmeler tarafından engelli bireylere verilen hizmet bedellerinde çeşitli indirimler de sağlanmaktadır.

Bununla birlikte, yeni tip korona virüs (Covid-19) salgını tüm dünyada olduğu gibi ülkemizi de pek çok yönden olumsuz etkilemiş olup yaşanan bu zorlu süreçte salgının vatandaşlarımız üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerini azaltmak için ilk olarak 18.03.2020 tarihinde açıklanan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi kapsamında, ihtiyaç sahibi ailelere destek sağlanacağı kamuoyuna açıklanmıştır. Akabinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Pandemi Sosyal Destek Programı adı altında sosyal yardımların dağıtılması Fazlar halinde bir defaya mahsus 1.000 TL. nakdi yardım şeklinde planlanmış olup Faz-1 ödemeleri 01.04.2020 tarihinde ve Faz-2 ödemeleri 19.04.2020 tarihi ve sonrasında gerçekleştirilmiş, Faz-3 ödemeleri ise 25.04.2020 tarihi itibarıyla yardıma muhtaç vatandaşlara ulaştırılmıştır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 04.05.2020 tarihli ve 1096066 sayılı yazısında ise, SYD Vakıflarınca yapılacak değerlendirmelerde Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminde sadece “sosyal güvence” sekmesinde yer alan “SSK çalışanı” bilgisinin esas alınmaması, başvurucunun yakın zamanda işten çıkarılmış olabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak “GSS Gelir Tespiti” bölümünde yer alan kişinin işe giriş çıkış bilgilerindeki güncel veriler de dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiği, ayrıca haneye ait mal varlıkları incelenirken bu mal varlığından kaynaklı düzenli bir gelir elde edilip edilmediği ile kısa vadede nakde çevrilebilirliğinin mümkün olup olmadığı yönlerinden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Son olarak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Aile Yardımları Daire Başkanlığının “Tam Kapanma Sosyal Yardım Programı” konulu 03.05.2021 tarihli ve 71844 sayılı yazısında;

Cumhurbaşkanlığının 30.04.2021 tarihli Makam Onayı ile salgın nedeniyle dönemsel ihtiyaç sahibi olduğu değerlendirilen her bir hane için 1.100-TL'ye kadar yardım yapılmasına ve çalışmaların anılan Bakanlık tarafından yürütülmesine karar verildiği,

Bu kapsamda, 29 Nisan 2021 tarihi itibarıyla “Biz Bize Yeteriz Türkiye II” ödeme listesine girmiş kişiler ile 15 Haziran 2020 / 29 Nisan 2021 döneminde “Salgın Sosyal Destek Programı Faz III” ödeme listesine girmiş kişilerden hak sahipliği kriterleri devam edenlerin hanelerine, hane başı 1.100-TL tutarında tek seferlik yardım yapılmasına karar verildiği ve bu ödemelere 05.05.2021 tarihi itibarıyla başlanacağı,

Hanelerin güncel bilgilerinin Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminde kayıtlı olması hususları göz önünde bulundurularak yeniden başvuru alınmadan ve SYD Vakıfları tarafından yeniden hak sahipliği değerlendirilmesi yapılmadan, hak sahipliği kriterlerinin devam ettiği SGK, İŞ-KUR ve Mernis, vb. merkezi veri tabanı sorguları ile tespit edilenlerin hanelerine merkezi yardım ödemelerinin gerçekleştirileceği, mevcut durum itibarıyla SYD Vakıflarından ve e-devlet kapısı üzerinden ayrıca başvurunun alınmayacağı,

Ayrıca, “Tam Kapanma Sosyal Yardım Programı” kapsamında ödeme alacak kişilerin ödemelerini, e-Devlet kapısından sunulan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının “Sosyal Yardım Bilgileri Sorgula” hizmeti üzerinden görüntüleyebilecekleri,

Belirtilmiştir.

Günümüzde demokratik, modern ve katılımcı yönetim anlayışında idarelerden sadece hukuka uygun hareket etmeleri değil; aynı zamanda iyi yönetim ilkelerine de uygun işlem tesis etmeleri beklenmektedir. Özellikle salgın sebebiyle evlerinden çıkamadığı için çalışamayan, mevcut iş yerlerini geçici/sürekli olarak kapatmak zorunda kalan veya bu süreçte işini kaybeden kişiler ile temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelenlerin “sosyal devlet” ilkesi gereği bu zorlu dönemde sosyal yardımlara eskisinden daha fazla ihtiyaç duyabilecekleri de dikkate alındığında, sosyal yardım başvurularının olabildiğince *ivedi şekilde* sonuçlandırılarak yaşanan mağduriyetlerin sorumlu idareler tarafından bir an evvel giderilmesi ve gerekli tedbirlerin gecikmeksizin alınması büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple, Pandemi Sosyal Destek Programı ve Tam Kapanma Sosyal Yardım Programı dahil Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan tüm sosyal yardım başvuruları (SED, ayni, nakdi yardımlar) hakkında vakit geçirilmeksizin ilgili kişi, vakıf ve Kurumlarla iletişime geçilerek başvuru ve ailesinin durumunun sosyal devlet ilkesi kapsamında hassasiyetle incelenmesi ve koşulları taşıması halinde sosyal yardım taleplerinin karşılanması yönünde kararlar verilmektedir. Kurumumuz tarafından verilen Kararlara istinaden bahse konu taleplerin büyük bir çoğunluğu ivedilikle çözüme kavuşturulmaktadır¹⁵⁷.

157 2021/9577 numaralı başvuru hakkında verilen 14.06.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/2769 numaralı başvuru hakkında verilen 03.03.2021 tarihli Gönderme Kararı

7.9.1.1 Hükümlü ve Tutukluların Sosyal Yardımlardan Faydalandırılması İçin Adres Kayıt İşlemlerinin Yapılması

26377 sayılı Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği'nin "Adres değişikliklerinin kurumlarca bildirilmesi" başlıklı 11'inci maddesinde; "(1) Adrese dayalı hizmet almak üzere herhangi bir kuruma yapılan müracaatta adres değişikliğine ilişkin beyan formu ilgili kuruma da verilebilir. Bu beyanlar ilgili kurumlarca kabul edilerek mahallindeki nüfus müdürlüğüne veya Genel Müdürlüğe elektronik ortamda gönderilir. Elektronik ortamda gönderilmesinin mümkün olmadığı durumda kurumun bulunduğu yerdeki nüfus müdürlüğüne form olarak gönderilir. (2) Kimlik Paylaşımı Sistemine erişebilen kurumlar adres beyan formunu elektronik ortamda doldurur." hükmüne, "Adres bildirim yükümlülüğü ve şekli" başlıklı 13 üncü maddesinde ise; "(1) Yerleşim yeri ve diğer adreslerin tutulmasında kişilerin adres beyan formundaki yazılı beyanı esas alınır. Bildirim nüfus müdürlüklerine, kurumlara ve dış temsilciliklere şahsen yapılır. Adres beyan formundaki bildirimler aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir. ... (6) Yatılı okul, hastane, huzur evi, yetiştirme yurdu, cezaevi, öğrenci yurdu gibi yerlerde kalanların adresleri ilgili kurum yetkililerince bildirilir. (7) Vesayet altındakilerin yerleşim yeri adresleri bağlı bulundukları vesayet makamınca nüfus müdürlüğüne bildirilir..." hükmüne yer verilmiştir.

Ayrıca, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından ilgili mevzuat hükümleri uyarınca bağlanacak aylıklara ilişkin tüm başvuruların, kişilerin adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde kayıtlı ikametgâhının bulunduğu Vakfa yapılacağı, başvuru formunda beyan edilen bilgiler ile merkezi veri tabanlarından yapılan sorgulamalar doğrultusunda elde edilen bilgilerin doğrulanması ve hanenin genel durumunun mahallinde tespit edilmesi amacıyla vakıf personeli tarafından başvuruda bulunanın ikametgâhına ve çevresine gidilmek suretiyle sosyal incelemesinin gerçekleştirileceği, akabinde yapılan inceleme sonrası muhtaçlığına karar verilenlere gerekli ayni ve nakdi yardımların bağlanacağı belirtilmiştir.

Bu kapsamda ceza infaz kurumlarında kalan hükümlü ve tutukluların sosyal yardım talepleri ile ilgili olarak yapılan bazı başvurularda hükümlüler MERNİS'e kayıtlı adresleri olmadığından sosyal yardım taleplerinin değerlendirilmeye alınmadığını beyan ettiklerinden ilgili kurumlarla iletişime geçilerek 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde yer alan "Huzurevi, yetiştirme yurdu, cezaevi, öğrenci yurdu gibi yerlerde kalanların adres bildirimleri ilgili kurum yetkililerince,.. yapılır" hükmü ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün E.9506/144888 sayılı iç yazısına istinaden başvuru sahiplerinin adres (ikinci adres) güncelleme işlemlerinin yapılması ve akabinde sosyal yardım taleplerinin yetkili SYD vakfınca değerlendirilebilmesi için gerekli koordinasyonun sağlanması yönünde karar verildiği, akabinde ilgili kurumlar tarafından Mernis adres güncelleme işlemlerinin gerçekleştirildiği ve gerekli koordinasyonların sağlandığı bilgisi verilmiştir.¹⁵⁸

158 2021/7448 ve 2021/6204 sayılı Gönderme Kararları

7.9.1.2 Engelli Haklarına İlişkin Başvuruların Değerlendirilmesi

Bilindiği üzere, toplumun bedensel ve zihinsel yönden güçsüz ve başkalarına bağımlı şekilde hayatını devam ettirebilen engelli bireyleri, hukukun öncelikli konusudur ve özel olarak korunmaları anayasa ve yasalarda açıkça güvence altına alınmalıdır. Bu kapsamda, T.C. Anayasası'nın 5, 10, 41 ve 61. maddeleri ile 5378 sayılı Engelli Hakları Kanunu, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ve bu kanunların uygulanmasına dair yönetmeliklerde yer alan pek çok maddede “*engelli hakları*” gözetilerek düzenlemeler yapılmıştır.

Öte yandan; çeşitli toplum kesimleri gibi, “engellilere” yönelik uluslararası metinler de her geçen gün artmakta olup bunların bir bölümü ilke kararı, tavsiye kararı ve bildirge gibi yol gösterici ve tavsiye niteliğindeki metinler olup bir bölümü ise altında imzası bulunan ülkeleri bağlayıcı ve o ülkelerin uymak zorunda oldukları hukuk normlarıdır. 10 Aralık 1948’de Birleşmiş Milletlerce kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile başlayan süreç, toplumun diğer kesimlerine olduğu gibi engellilere yönelik uluslararası metinlerin de ateşleyicisi olmuş, bu doğrultuda Birleşmiş Milletlerce 1975 yılında kabul edilen “*Sakat Kişilerin Hakları Beyannamesi*” ile yine Birleşmiş Milletler tarafından 1993 yılında kabul edilen “*Sakatlar İçin Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar*” metni o dönemde hukuki bağlayıcılığı olmamakla birlikte en kapsamlı ve önemli yazılı belgeler olmuşlardır.

Buna karşılık, 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve imzaya açıldığı 30 Mart 2007 günü, aralarında ülkemizin de bulunduğu 81 ülke tarafından imzalanarak yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, altında imzası bulunan ülkeleri bağlayıcı ilk sözleşme olması nedeniyle büyük öneme sahiptir. 50 maddeden ve 1 İhtiyari Ek Protokolden oluşan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, “*Sakat Kişilerin Hakları Beyannamesi*” ve “*Sakatlar İçin Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar*” metninin uyumlu bir sentezi niteliğinde olup yeni haklar getirmemekle birlikte, bu güne kadar çeşitli metinlerde ifadesini bulmuş olan haklar, bu Sözleşme içerisinde derlenip kapsamlı ve bütünlüklü bir duruma getirilmiştir.

Sözleşmenin “*Giriş*” bölümünde “engellilik durumunun”, sakatlığı olan kişilerin topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını engelleyen tutumlar ve çevre koşullarının etkileşiminden kaynaklandığı; çeşitli araç ve yükümlülüklerin varlığına rağmen engelli kişilerin topluma eşit bireyler olarak katılmaları önündeki manilerin halen var olmaya devam ettiği ifade edilmiş, daha yoğun desteğe ihtiyacı olan engelliler dâhil olmak üzere, tüm engellilerin insan haklarının güçlendirilmesi ve korunmasının gerektiği; fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişimin engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam yararlanmasını sağlamadaki önemi kabul edilmiştir. Bu kapsamda, Sözleşmede *engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak için alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık olarak nitelendirilemeyeceği* hükme bağlanmıştır.

Ayrıca, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Genel Esaslar" başlıklı 4. maddesinde "engellilerin tüm hak ve hizmetlerden yararlanması için fırsat eşitliğinin sağlanması, engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri için erişilebilirliğin sağlanması... esastır" hükmüne yer verilmiş olup Kanunun diğer ilgili maddelerinde de engelli bireylerin diğer bireylerle eşit koşullarda, hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanması, toplumsal hayata tam ve etkin katılımlarının sağlanması amacıyla devletin gerekli tedbirleri alacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamda, "Engelli Hakları"na ilişkin Kurumumuza yapılan tüm başvurular hassasiyetle incelenmekte ve ivedilikle çözüme kavuşturulması yönünde Kararlar verilmektedir. Kurumumuza yapılan bir başvuruda, kişi engelli doğduğundan kendisinin bakımı için doğduğu günden itibaren ailesine engelli yakını aylığı bağlandığını, ancak yenilenen sağlık kurulu raporu sisteme yanlışlıkla "engel durumu yoktur" ibaresiyle giriş yapıldığından engelli aylığının kesildiğini ve mağdur edildiğini beyan ettiğinden ilgili kurumlarla iletişime geçilmiş, kişinin bahse konu şikâyeti Kurumumuzun girişimleriyle başvurusundan bir gün sonra çözüme kavuşturulmuş ve başvuru tarafı Kurumumuza gönderilen e-maile teşekkür edilmiştir¹⁵⁹.

Covid-19 virüsünden etkilenme derecesinde yüksek risk grubunda olan Down sendromlu bireyler hakkında gerekli tedbirlerin (covit aşısı) vakit geçirilmeksizin alınması için ilgili kurumlara yapılan müracaatların kabul edilmemesi üzerine Kurumumuza yapılan başvuru ile ilgili olarak ise bahse konu talep Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi'nin 11'inci maddesinde yer alan "özel gereksinimli bireylerin risk durumlarında korunması gerektiği" hususu ile ilişkilendirilerek özel tedbirler kapsamında değerlendirilmiş ve söz konusu talebin, yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından incelenerek dostane çözüm yolu ile sonuçlandırılması yönünde Karar verilmiş olup Kararımıza istinaden ilgili Kurum tarafından verilen cevabi yazıda, down sendromlu vatandaşlara aşı hakkı tanımlamasının yapıldığı, ayrıca, Covid-19 ile birlikteliğinde yüksek risk oluşturabilen kronik hastalığı olan vatandaşlara, morbid obez vatandaşlara, malign tümörü olan kanser hastalara, diyaliz hastalarına ve immuno süpresif tedavi alan hastalara da öncelikli aşılama hakkının tanımlandığı bildirilmiştir¹⁶⁰.

Bir başka başvuruda, % 90 oranında görme engeli (Retinal Stargardt göz hastalığı) olan bir avukatın, engel durumuna uygun bir odada çalışma talebinin ilgili idare tarafından reddedilmesi üzerine Kurumumuza başvurduğu, engelli haklarına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında engelli personelin idari başvurularının makul sürede ve gerekçeli olarak sonuçlandırılması, engelli personele ilişkin mahkeme kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması için gerekli tedbirlerin alınması, idarenin ve yöneticilerin engelli personelin benzer taleplerine yaklaşımının iyileştirilmesi, engelli hakları alanında farkındalık oluşturulması, engelli personelin hürriyetini kısıtlayıcı nitelikte idari işlem, eylem, tutum ve davranışlardan sakınılması, çalışanlara hak arama imkânı sağlayan güvencelerin bilinmesi ve hak arama hürriyetinin teşvik edilmesi hususlarında idarece

159 2021/16099 numaralı başvuru hakkında verilen 01.11.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

160 2021/3105 numaralı başvuru hakkında verilen 05.03.2021 tarihli Gönderme Kararı

gerekli tedbirlerin alınması, bu yönde eğitim çalışmalarının yapılması ve tüm teşkilat birimlerinin talimatlandırılarak uygulamanın iyileştirilmesi hususlarında ilgili Kuruma tavsiyede bulunulmuş olup ilgili idarenin cevabi yazısında, engelli personelin oda tahsisi, engeline yönelik fiziki düzenleme ve/veya araç-gereç talebinin karşılanması noktasında idari amirlerin en hızlı şekilde tedbir alması gerektiğinin değerlendirildiği ve yerinde çözülebilir nitelikteki uyuşmazlıklarda dostane çözüme gidilmesi hususunda ilgili Bakanlığa bağlı tüm kurum ve kuruluşların talimatlandırıldığı belirtilmiştir¹⁶¹.

Diğer bir engelli başvurusunda ise; 26 -27 Haziran 2021 tarihinde gireceği YKS ve daha sonra gireceği tüm ÖSYM sınavlarında bir soru kitapçığının okuyucuya bir soru kitapçığının ise öğrenci aday olarak kendisine verilmesi yönündeki talebi ile ilgili olarak Kurumumuz tarafından verilen Karar sonrasında ilgili idarece konu hakkında yürütülmekte olan çalışmaların tamamlandığı, 2021-YKS’de okuyucu yardımı alan ve aynı zamanda soru kitapçığını okuma hakkı bulunan adayların sınava girdikleri tek kişilik salonlarda; bir soru kitapçığı aday için, diğer soru kitapçığı ise okuyucunun soruları adaya okuması için olmak üzere, çift soru kitapçığı uygulaması yapıldığı bildirilmiştir.¹⁶²

7.9.1.3 Engellinin Kurum Bakımına Alınması

Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri konulu 08.02.2017 tarihli ve 2017/02 sayılı Genelgede; *“Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı ve 03.09.2010 tarih ve 27691 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Engellilerin Bakımı Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik, 04.11.2016 tarih ve 29878 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği ile 2008/07 Nolu Bakıma Muhtaç Engellilerin Acil Yerleştirme İşlemleri konulu Genelge hükümleri doğrultusunda engelli bireyin barınmasını sağlayacak ortamın; bakımını sağlayacak aile, akrabası ya da yasal temsilcisinin; bu kimselerin engelli bireye bakabilecek durumda olmaması veya ihmali ve istismara açık durumda olması halinde yerleştirme işlemine ilişkin evrakların tamamlanması beklenilmeksizin acil olarak engel, yaş ve cinsiyet durumuna uygun bir bakım merkezine yerleştirilmesi veya uygulanacak sosyal hizmet modelinin belirlenmesi sürecinde ve yerleştirme işlemine ilişkin evrakların tamamlanmasının sağlanması konularında nasıl hareket edileceğinin yeniden belirlenmesi gerektiği öngörülmüştür. Bahsedilen durumda olan engelli bireylerin bu sebeple hayati risk yaşayabilecekleri, tehlike içinde olabilecekleri göz önüne alınarak aciliyet gerektiren durumlarda engelli bireyin yerleştirilmesine ilişkin evraklarının tamamlanması beklenilmeksizin bulunduğu İlde Acil Valilik Oluru ile engel, yaş ve cinsiyet durumuna uygun bir resmi veya özel bakım merkezine yerleştirilmesi gerekli olmaktadır...”* düzenlemelerine yer verilmiştir.

Bu bağlamda, Kurumumuza yapılan bir başvuruda kişi, engelli ablasının obsesif kompulsif bozukluk ve atipik psikoz tanısı ile % 94 oranında engelli sağlık kurulu raporunun, abisinin ise şizofreni tanısıyla % 80 oranında engelli sağlık kurulu

161 2020/89166 numaralı başvuru hakkında verilen 13.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

162 2021/10263 numaralı başvuru hakkında verilen 09.06.2021 tarihli Gönderme Kararı

raporunun bulunduğunu, özellikle ablasının saldırgan davranışları sebebiyle tüm ailenin ve komşularının tehlikede olduğunu, ablasının herkese zarar vermeye çalıştığını, kendine ya da ailesinden birine telafisi mümkün olmayan bir şekilde zarar vermesinden korktuğunu, bu sebeple kurum bakımına alınması için ilgili kuruma başvurduğunu, ancak ablasının sağlık raporunda “ağır engelli” ibaresi olmadığından taleplerinin reddedildiğini beyan etmiş, engellilerin Anayasa ile güvence altına alınan insan onuruna yaraşır şekilde yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamında ihtiyaç duyduğu bakım, korunma ve tedavi hizmetlerinden yararlanmaları konusunda gerekli tüm tedbirlerin alınması devletimizin temel görevleri arasında yer aldığından konunun hassasiyetine binaen vakit geçirilmeksizin ilgili kurumlarla iletişime geçilmiş ve engelli kurum bakımına alınmıştır. Akabinde Kurumumuza iletilen e-maile başvuru ablasının KDK tarafından verilen karara istinaden bakım evine yerleştirildiğini, ailesi ve şahsı adına teşekkürlerini bildirmiştir¹⁶³.

7.9.1.4 Özel Tüketim Vergisi Muafiyetinden Yararlanma

06.06.2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu ile özel tertibatlı taşıt kullanabilecek engellilere ÖTV muafiyeti getirildiği, 16.7.2004 tarihinde çıkarılan 5228 sayılı Kanun ile 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklik ile malul ve engelli bireylere yönelik olarak uygulanan vergi istisnasının kapsamının genişletildiği, engellilik derecesi % 90 veya daha fazla olan malul ve engellilere de beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabında ÖTV muafiyeti getirildiği, ilgili düzenlemeler kapsamında engellilik oranı %90'ın altında olan engellilerden yalnızca, engellilik durumu, ilk iktisabı yapılacak taşıtın hareket ettirici aksamında (debriyaj pedalı, fren pedalı, gaz pedalı ve/veya vites kolunda) tadilat yaptırılmasını gerektirecek nitelikte olan malul veya engellilerin, mezkûr Genel Tebliğde öngörülen diğer şartları da haiz olmalarına bağlı olarak, söz konusu istisna uygulamasından yararlanabildiği, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde ise, engellilik dereceleri % 90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtlar ile diğer malul ve engellilerin, bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna olduğu belirtilmiştir.

Konuyla ilgili olarak Maliye Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığından alınan görüş yazılarında ise; engelli bireylere yönelik çalışmaların ana hedefinin engelli bireylerin toplumsal yaşama tam ve eşit katılımının sağlanması ve güçlendirilmesi olduğu, engellilere yönelik hizmetler, haklar ve avantajlar planlanırken engelli bireylerin durumlarının ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulduğu, bu açıdan ÖTV ve MTV muafiyeti kapsamında mevzuata bakıldığında engelli bireylerin bir taşıtın iktisabında ÖTV ve MTV'den muaf tutulmasının temel olarak, engelli bireylerin taşıt kullanmada bir dezavantaj yaratan fonksiyon kaybına sahip olması ya da özel tertibat olsa dahi taşıt kullanamaması düşüncesi üzerine kurulan pozitif ayrımcılık olduğu ve malul, engelli bireylerin sosyal hayata daha etkin katılımını sağlamayı hedeflediği, bahsedilen hususlar çerçevesinde ilgili Kanunla engelden dolayı taşıt

163 2021/15656 numaralı başvuru hakkında verilen 24.09.2021 tarihli Gönderme Kararı

kullanabilmesi mümkün olmayan veya taşıtı özel tertibatla kullanabilen engelliler için muafiyetler getirildiği, bunun engelli bireylere yönelik pozitif ayrımcılık uygulamasının mantığı ile uyum içerisinde olduğu, pozitif ayrımcılığın sadece dezavantajı sebebiyle eşitliğin bozulduğu hallerde ve dezavantajlı birey lehine eşitliği sağlamak amacıyla yapıldığı ifade edilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna konuyla ilgili yapılan başvurulardan birinde vatandaşın Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun (7/2-c) maddesi gereğince ÖTV indirimli araç almaya hakkı olduğu, ancak ilgilili kuruma yaptığı başvurunun, sağlık kurulu raporunda yazan “Sadece hareket ettirici aksamda özel tertibat kullanması uygundur” ibaresindeki “uygundur” kelimesi yerine “gerekir” kelimesi kullanılmadığı için reddedildiği belirtilmiştir. Somut başvurusu hakkında Kurumumuzca hakkaniyet çerçevesinde yapılan inceleme sonucunda şikâyetçinin raporunda yazan “Sadece hareket ettirici aksamda özel tertibatlı taşıt kullanması uygundur” ifadesinin idarenin olumsuz görüşüne dayanak “Sadece hareket ettirici aksamda özel tertibatlı taşıt kullanması gerekir” ifadesini karşıladığı değerlendirildiğinden ilgili kurum ile iletişime geçilmiş ve yaşanan mağduriyetin giderilmesi için gerekli işlemlerin ivedilikle yapılması istenmiştir. İlgili kurum tarafından verilen cevabi yazıda ise bahse konu sağlık kurulu raporunun açıklama kısmına sehven “uygundur” ibaresinin yazıldığı anlaşıldığından söz konusu raporun sistemden silindiği ve başvuru sahibi adına yeni bir rapor düzenlendiği belirtilmiş ve şikâyetçinin başvurusu çözüme kavuşturulmuştur¹⁶⁴.

Konuyla ilgili bir diğer başvuruda kişi; ÖTV istisnası için yaptığı başvurunun Gelir İdaresi Başkanlığının “Özel tertibatlı araç kullanabilir değerlendirilmesi bir zorunluluğu ifade etmeyebileceğinden ÖTV istisnasından yararlanmanız mümkün bulunmadığı değerlendirilmektedir” cevabi yazısıyla reddedildiği, Kurumumuzca yapılan değerlendirme sonucunda; normlar hiyerarşisi kavramı çerçevesinde her bir normun kendinden sonra gelen hukuk normuna kaynak teşkil ettiği ve sıralamada sonraki normların önceki normlara uygun olmak zorunda olduğu, başvuranın düzenleyici işlemin öngördüğü yararlandırıcı haklar için istenilen şartları taşıdığı, sürekli ibareli engelli raporu ile zaman içinde şartları kaybetmediği, söz konusu rapora istinaden daha önce ÖTV istisnasından yararlandığı, bir hak elde ettiğinin ve başvuranın kazanılmış hakkının bulunduğu kabulü gerekeceğinden idarece “Sadece hareket ettirici aksamda özel tertibatlı taşıt kullanması gereklidir.” ibaresinin yer aldığı yeni bir engelli sağlık kurulu raporunun ibraz edilmesi halinde, istisnadan yararlanıp yararlanamayacağı hususunun yeniden değerlendirilebileceği yönünde tesis edilen işlemin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı kanaatine varıldığı ve başvurudan yeni bir engelli sağlık kurulu raporunun ibraz edilmesi beklenmeden talebinin değerlendirilmesi yönünde ilgili Kurumlara tavsiyede bulunulmuştur. ¹⁶⁵

164 2021/6051 numaralı başvuru hakkında verilen 08.04.2021 tarihli Gönderme Kararı

165 2021/4231 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

7.9.1.5 Şehit Yakınları ve Gazi Haklarına İlişkin Başvuruların Değerlendirilmesi

Şehit yakınları ve gazilerin haklarına ilişkin olarak ilgili mevzuat hükümlerine göre kamu kurum/ kuruluşlarının ödev ve yükümlülükleri bulunmakla birlikte, 19 Şubat 2014 tarihli 28918 sayılı Resmi gazetede yayımlanan 6518 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 40. maddesi ile İçişleri Bakanlığınca yürütülen şehit yakınları ve gazilerin *istihdamına* yönelik iş ve işlemler ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Yıllara göre değişmekle birlikte bu alanda Kurumumuza yapılan özellikle sağlık, eğitim, istihdam, maddi ve manevi hakların temini hususundaki başvurular titizlikle incelenmekte ve karara bağlanmaktadır.

Konuyla ilgili olarak Kurumumuza yapılan bir başvuruda; Gölcük Yıldızlar Suüstü Eğitim Merkezi Komutanlığında askerlik görevini yaparken 1999 Gölcük Depreminde enkaz altında kalan ve kurtarıldıktan sonra geçirdiği ameliyatlar sonrasında askerliğe elverişli olmaması sebebiyle terhis edilen vatandaşın, malulen gazi sayılması talebiyle Kurumumuza yaptığı başvuru üzerine ilgili idare ile iletişime geçilmiş, akabinde idare tarafından kişinin maluliyet talebi hakkında herhangi bir başvurusunun bulunmadığı ancak bahse konu talebe ilişkin inceleme başlatıldığı belirtilmiştir¹⁶⁶.

Bir diğer başvuruda ise 15 Temmuz hain darbe girişiminde yaralanarak gazi olan ve kendisine devlet övünç madalyası verilen kişinin, 2020 yılı Eylül ayında ailesi ile birlikte bir kamu kurumuna ait vakfın sosyal tesislerinde kaldığı, 2006/16 sayılı Başbakanlık Genelgesine aykırı işlem yapılarak çıkışta kendilerinden fazla ödeme alındığı ve fazladan ödemiş olduğu ücretin iadesi hakkında Kurumumuza yaptığı başvuru üzerine gerekli araştırma ve incelemelerin yapıldığı, yapılan inceleme neticesinde ilgili mevzuat hükümlerine göre başvurucudan alınan ücret tarifesinin ilgili Kurum çalışanlarına uyguladığı ücret tarifesinden tekrar hesaplaması, fazlaya ilişkin kısmın ise başvurucuya iadesi ile bundan sonraki uygulamalarda tesislerin işleyiş ve ücretlendirilmesinde 2006/16 sayılı Başbakanlık Genelgesinin dikkate alınması yönünde ilgili idareye tavsiyede bulunulmuştur¹⁶⁷.

7.10 İNSAN HAKLARI

En genel ifadesiyle “*herkesin doğuştan sahip olduğu haklar*” şeklinde tanımlanabilen insan hakları, özünde somut, elle tutulur bir dizi **temel hak ve özgürlük**ten oluşmaktadır. Söz konusu hak ve özgürlüklerin tanımı içerisine “*yaşam hakkı*” gibi mutlak hakların yanı sıra “*sağlık hakkı*”, “*eğitim hakkı*” gibi temel nitelikteki haklar ve “*evlenme hakkı*”, “*konut hakkı*” gibi ikincil düzeyde haklar girmektedir. İnsan hakları tanımının ikinci ayağını oluşturan devletin yetkilerinin sınırlandırılması ise, özellikle “*işkence ve kötü muamele yasağı*” başta olmak üzere, devletin müdahalesine yasaklanmış olan alanları kapsamaktadır.

166 2020/98813 numaralı başvuru hakkında verilen 01.02.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

167 2020/101637 numaralı başvuru hakkında verilen 01.04.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Günümüzde küreselleşen dünyada temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, artık devletlerin bir **iç işleri meselesi** olmaktan çıkmış, evrensel bir hâl olarak tüm dünyanın ortak bir hedefi haline gelmiştir. Bu durumun en somut girişimi ve neticesi ise **Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**'dir.

İnsanoğlunun hak ve hukuka dayalı medeniyet gelişimi belli tarihsel dönemlerde iniş ve çıkışlar yaşasa da tarih boyunca ilerleme kaydetmiştir. İnsanlığın medeniyet aşamalarının pozitif anlamdaki yansımalarından birisi ise, insan hakları alanında tesis edilen ulusal ve uluslararası standartlar ve mekanizmalardır.

Esasen insan hakları teorisinin temelinde, doğuştan var olan ve insanlar arasında dil, din, mezhep, ırk, renk, yaş, cinsiyet ayrımı yapmadan sevgi, saygı, dostluk ve kardeşlik duygularını geliştirecek, insanın insan olması sebebiyle sahip olduğu hakların bileşkesi niteliğinde kişiyi hür, onurlu ve özgür bir şekilde yaşatmaya yönelik hedef ve kurallar bütünü yer almaktadır.

“İnsan hakları, hukukun üstünlüğü” gibi çok farklı isimlerle günümüzde dillendirilen değerler, beşeriyetin yeryüzünde ortaklaşa inşa ettiği ortak medeni mirastır, umurun malıdır. Bu nedenle sağlıklı bir ıslahat hareketinin temelinde yatan felsefenin, eksiklik duymadan, ancak uluslararası camia ile iş birliği içerisinde ve iyi ülke deneyimlerinden alınan dersler eşliğinde kat edilen ilerleme şeklinde ifade edilmesi mümkündür. Teknolojik konularda olduğu gibi insan hakları ve hukuk alanında da her şeyin sahibi, her şeyin en iyisi, tek iyisi bir ülke veya ülkeler birliği mevcut değildir.

Demokratik bir hukuk devleti temeli üzerine inşa edilen ülkemiz, özellikle çok partili siyasi hayata geçişin ardından, **hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarına saygı** hususunda sürekli artan bir şekilde çıtayı yükseltmiştir.

Yakın dönemde ise, AB uyum süreci bağlamında gerçekleştirilen ve temel haklar alanında ciddi ilerleme sağlayan iyileştirme adımları atılmıştır.

Bu iyileştirme adımlarının yoğunluğu, kapsamı, niteliği ve etkileri düşünüldüğünde, 2002 ve sonrası dönemin özel bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Hukuk devleti ve insan hakları standartlarının ileriye taşınması, demokratikleşme, sivilleşme, normalleşme açısından bu dönem, tarihi nitelikte adımlara sahne olmuştur. Nitekim bu dönemde, temel hak ve özgürlüklerin kapsamını genişleten, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi alanlarda mevcut düzenlemeleri güçlendiren ve güvence altına alan, her biri birer “sessiz devrim” niteliğinde devasa adımlar atılmıştır. İlgili düzenlemeler, vatandaşın yaşam kalitesini artırdığı gibi devletin uluslararası saygınlığına da büyük katkıda bulunmuştur.

Söz konusu süreçte, insan hakları ve temel özgürlükler alanlarında hukukî ve idarî reformlar yapılmış, hukuk ve yargı sistemi güçlendirilmiş, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi gibi konularda önemli temel düzenlemeler yapılmış, daha katılımcı bir demokrasi adına, dernek ve vakıfların faaliyetleri kolaylaştırılmıştır. Bu reformlarla, düşünce ve ifade özgürlüğünün alanının genişletilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır.

Türkiye devlet yönetiminde reform sürecinin temeline hâkim olan felsefe, insanı öne çıkaran ve insanımızın gündelik hayatının esenlik içerisinde, mutlu ve huzurlu geçmesini sağlayacak olan **“insanı yaşat ki devlet yaşasın”** anlayışının sonucudur.

Bilindiği gibi temel hak ve özgürlükler ile hukukun üstünlüğünün gerçek anlamda korunması ve geliştirilmesi noktasında, bu hak ve özgürlüklerin sadece yazılı hukuk belgelerinde kayıt altına alınması yeterli olmayıp kamu gücü kullanan kişilerin hukuka olan inancı da büyük önem arz etmektedir. Unutulmamalıdır ki özellikle siyasî, hukukî ve idarî alanlarda gerçekleştirilen reformların varlığı kadar somut olarak uygulanması önem arz etmektedir. Kanun ve diğer hukuk kurallarının kanun adamları (hâkim ve savcılar, kolluk amir ve memurları, sivil idareciler ve askeri personel) ve diğer kamu görevlileri ile bireylerin davranışlarına yansımaları, bilinç düzeyinin artmasına bağlı olarak zaman alıcı bir süreçtir. Bir diğer ifade ile sadece yasa değişikliğinin yeterli olmadığı, ancak devamlı, özverili, ortaklaşa gayretlerin sonucunda ulaşılabilecek bir hedeftir. Modernleşmenin mevzuat alanında sağlanması kadar, bunun gerektiği gibi ve etkili bir biçimde uygulanması da gerekmektedir. Yani mevzuat alanındaki iyileştirmelerin, **“idarî uygulama”** ve **“yargısal uygulama”** alanlarındaki işleyişe de yansıtılması önem taşımaktadır. İşte bu noktada, Kamu Denetçiliği Kurumunun, bu bilincin artırılması, yerleşmesi ve kamu idaresinin şeffaf, hesap verebilir ve iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde kamu hizmeti üretme kapasitesinin geliştirilmesinde önemli katkısı bulunmaktadır. Elbette hukuk ve siyaset alanındaki reformlar dinamik bir süreç olup nihai noktası olmayan, her adımla daha da ileriye götürülmeye uygun bir çalışma alanıdır.

2021 yılı içerisinde Kurumumuza, temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarını içeren çok sayıda başvuru iletilmiştir. Söz konusu başvuruların çoğunluğu bireysel nitelikte olmakla beraber, bazı somut ihlal iddialarının, avukatlar, sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları tarafından da Kurumumuza iletildiği görülmektedir. Bu durum aynı zamanda, kamuoyunda ve bireylerin nazarında Kurumumuza yönelik bir güvenin varlığına da işaret etmektedir.

Bu rapor döneminde iletilen şikâyetler arasında, ceza infaz kurumlarında ve diğer kapalı kurumlarda yaşanan hak ihlali başvuruları, dilekçe ve bilgi edinme, seçme ve seçilme, vatandaşlık, seyahat, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları, düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü, işkence ve kötü muamele yasağı alanlarındaki ihlal iddialarını muhtevî başvurular öncelik taşımaktadır.

Söz konusu başvurular esas alınmak sureti ile 2021 yılı faaliyet döneminde insan hakları alanında Kurumumuzca ele alınan şikâyet başvuruları hakkında analiz ile bu alana dair temel gözlem ve değerlendirmelerimiz aşağıda özetlenmektedir.

7.10.1 Kapalı Kurumlarda Yürütülen İş ve İşlemler ile Uygulamaların Temel İnsan Hakları İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi

Yetkili makamlar tarafından usulüne uygun şekilde özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin konulduğu yerler, **“kapalı kurum”** olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın içerisine, ceza infaz kurumları, geri gönderme merkezleri, kolluk birimlerine ait

nezarethaneler, akıl hastalarının tutulduğu kuruluşlar, bakıma muhtaç kişilerin barındırıldığı sağlık ve rehabilitasyon kuruluşları vb. çok geniş yelpazede kamu veya kamusal mekân girmektedir. Kapalı kurumlarda tutulan kişiler, dış dünya ile bağlantıları kaldırılmış/kısıtlanmış, hak ihlali noktasında en fazla risk altında bulunan, diğer kişilere göre daha incinebilir konumda olan ve temel ihtiyaçları için tamamen ilgili mercilere bağımlı kişilerdir. Bu kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin temini ve korunması, tamamen **kamu idaresinin sorumluluğu** altında bulunmaktadır. Bu rapor döneminde kapalı kurumlarda yürütülen iş ve işlemler, (a) ceza infaz kurumları, (b) geri gönderme merkezleri olarak iki başlık altında değerlendirilmiştir.

7.10.1.1 Ceza İnfaz Kurumları

Kurumumuzca verilen çok sayıda kararda da belirtildiği üzere, meşru makamlar tarafından usulüne uygun şekilde hürriyetinden mahrum bırakılan ve kapalı kurumlarda barındırılan, dolayısı ile dış dünya ile iletişimi kısıtlanan veya sonlandırılan tutulu kişiler, temel hak ve özgürlüklerinin korunması noktasında tamamen kamu idaresinin sorumluluğu altındadır. Bu kişilerin maruz kalabileceği hak ihlallerinin önüne geçilmesi ve yaşanabilecek mağduriyetlerin soruşturulması noktasında devletin sorumluluğu mutlaklıdır.

Nüfus ve coğrafya olarak büyük bir ülke olmamızın neticesi olarak, bina, personel, hükümlü/tutuklu vb. açıdan çok büyük çapa sahip ülkemiz ceza infaz sisteminin ve buna ilişkin iş ve işlemlerin daha etkili incelenmesi ve denetlenmesi Kurumumuzun en temel önceliklerinden birisini tekil etmektedir.

Ceza infaz kurumlarında barındırılan tutuklu ve hükümlü kişilerin ilettiği başvurular konularına göre tasnif edildiğinde, bu rapor döneminde de kurum yetkililerine yönelik işkence, darp ve kötü muamele iddiaları ağırlık taşımaktadır. Bunun yanı sıra kapasite üstü barınma ve bundan kaynaklanan diğer sıkıntılar (sağlık hizmetinden yeterince yararlanamama, sıcak su kullanımı, yatak, ortak alan kullanımı, spor etkinliklerine katılamama, hastane sevklerinin geç yapılması vb.), diğer ceza infaz kurumlarına nakil talebi, görüşme hakkının mevzuata aykırı şekilde kısıtlandığına yönelik iddialar, ilk girişte çıplak arama iddiaları, oda/koşullarda keyfi aramalar, disiplin cezalarının keyfi şekilde verildiği, mevzuatın keyfi biçimde yorumlandığı ve bununla bağlantılı mahkûmların şartlı salıverme müessesesinden yararlanmalarının önüne geçildiği şeklinde iddialar hükümlü ve tutukluların en çok dile getirdiği hususlar arasında yer almaktadır.

Ceza infaz kurumlarında barındırılan kişilerden gelen şikâyet başvurularının çözüme kavuşturulması noktasında, 6328 sayılı Kanun hükümleri uyarınca Adalet Bakanlığı nezdinde etraflıca ve titizlikle inceleme ve araştırma yürütülmektedir. Özellikle işkence ve kötü muamele iddialarını içeren başvurularda, olaya dair hazırlanan doktor raporları, kamera görüntüleri, ilgili ceza infaz kurumu izleme kuruluna ait raporlar, varsa ceza infaz kurumları tarafından hazırlanan raporlar ve yine varsa ilgili Cumhuriyet başsavcılıkları ve infaz hâkimlikleri tarafından verilen kararlar titizlikle incelenip konu aydınlığa kavuşturulmaya çalışılmaktadır.

Tutuklu veya hükümlüler ile bu kişilerin yakınları tarafından veya avukatlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından Kurumumuza mevcut rapor döneminde iletilen şikâyet başvuruları hakkında tarafımızca yürütülen inceleme ve araştırmalar kapsamında elde edilen bulgulardan hareketle mesele aşağıda analiz edilmektedir:

7.10.1.1.1 Arama, Sayım, Kurum Güvenliği ve Disiplin Meselesi

Ceza tutuk ve infaz evleri ile kolluk işlemlerinin yürütüldüğü mekânlardaki uygulamalardan kaynaklanabilecek hatalar, kamu mercilerinin diğer sıradan hatalarından farklı olarak, kişilerin bizzatı maddi ve manevi kişilikleri üzerinde sonuç doğurabilecek ve telafisi mümkün olmayan hak ihlallerine yol açabilecek kusurlardır. Bu yönüyle, her ülkede olduğu gibi ülkemizde de söz konusu mekânlardaki uygulamaların yakından izlenmesi büyük önem arz etmektedir. Yine bu öneminden hareketle, özgürlüğünden mahrum kılınan tutuklu, hükümlü ve hükümsüz kişilerin barındırıldığı mekânlarda yürütülen iş ve işlemlerden sorumlu kamu görevlilerinin işlem, eylem ve uygulamalarının, hukuk kurallarına uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin denetimi hususu, sadece adli mercilerin yetki, görev ve sorumluluğu kapsamına girmemekte, aynı zamanda ve özellikle önleyici tedbir bağlamında idari mercilerin de yakın nezaretini gerektiren hassas işlemler arasında yer almaktadır.

Ülkemiz son dönemde, ceza adalet sisteminin işleyişinin, insan onurunu gözeterek şekilde teşkiline yönelik önemli adımlar atmıştır. Bu amaçla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun bütüncül bir bakış açısıyla baştan sona gözden geçirilerek, 2004 yılında yeniden kabul edilmiştir.

Ülkemiz ceza infaz sisteminin işleyişinin temel dayanak belgesi niteliğinde, ceza ve güvenlik tedbirlerinin işleyişi ile ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetimine dair temel hukuk kuralı olan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*İnfazda temel ilke*" başlıklı 2 nci maddesinde, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların, ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, millî veya sosyal köken vb. hiçbir konuda ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanacağı; ayrıca ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı güvence altına alınmıştır.

Modern infaz sistemlerinin temel amacı, "*tutulu kişilerin*" bir taraftan cezalarının infazı, diğer taraftan da bu kişilerin ıslahı ve topluma yeniden katılımlarının kolaylaştırılması amacına dayanmaktadır. Bu husus, 5275 sayılı Kanun'un "*İnfazda temel amaç*" başlıklı 3 üncü maddesinde, hükümlünün öncelikle genel ve özel önlemesinin sağlanması (cezanın infazı) yanı sıra yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak şeklinde tarif edilmiştir. Yine Kanun'un "*Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler*" başlıklı 6 ncı maddesinde, "*hükümlülerin*

güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulacakları”, “hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten mahrumiyetin, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî şartlar altında çektirileceği”, “cezanın infazında hükümlünün iyileştirilmesi hususunda mümkün olan araç ve imkânların kullanılacağı”, “hükümlünün kanun ve yönetmeliklerle tanınmış haklarının dokunulmazlığını sağlamak üzere cezanın infazında ve iyileştirme çabalarında kanunilik ve hukuka uygunluk ilkelerinin esas alınacağı”, “hükümlülerin kişilikleriyle orantılı bireyselleştirilmiş programlara yer verilmesine özen gösterileceği” ve “ceza infaz kurumlarında hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınmasının zorunlu olduğu” şeklinde açıklanan ilkelere yer vermek suretiyle bu amacın sağlanmasına yönelik tedbirler teminat altına alınmıştır.

Görüleceği gibi 5275 sayılı Kanun’un 6 ncı maddesi hükmü uyarınca, hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten mahrum bırakma ve ceza infaz kurumlarının düzen, güvenlik ve disiplininin sağlanmasına yönelik olarak kanunla öngörülen müeyyideler haricinde bir “kısıtlama”, “tedbir” veya “ceza” hukuka aykırılık oluşturacaktır.

Mahkûmların, gerek yargılama sırasında tutuklu bulundukları süreler içinde, gerekse cezalarının infazı sırasında, hürriyet hakları dışında, Anayasa ve kanunlarda tanınan diğer insan haklarında bir kısıtlama ya da sınırlamaya neden olunmamalıdır. Kurumumuzun mahkûm başvurularına ilişkin temel yaklaşımı, *mahkûmların hürriyetleri dışında diğer haklarından mahrum bırakılamayacakları* ilkesi üzerine inşa edilmiştir. Mahkûmların haklarının etkili bir şekilde korunmasının, mahkûmun başarılı rehabilitasyonuna katkısı olacağından hareketle Kurumumuz, özellikle ceza infaz kurumlarının hassas yapısı da gözetilerek, mahkûmların haklarına riayet edilmesi konusunda kararlı bir role sahiptir.

7.10.1.1.2 Tekli Odada Tutma Meselesi

Ceza infaz kurumlarında tutulan kişilerin barındırılmasına ilişkin kurallar, bu kişilerin kurumlara ilk girişinden itibaren ayrıntılı şekilde düzenlenmiş olup her kişi ve görevlinin sorumlulukları, ayrıca süreçlere dair ayrıntılı usul kuralları belirlenmiştir. Bu işlerden birisi de hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılmasıdır. 5275 sayılı Kanun’un 23 üncü maddesi kapsamında bu süreçte, hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, akli ve sağlık durumları, suç işlemekten önceki yaşamları, sosyal çevre ve ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâki eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri ve suç türleri belirlenerek, durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılımları ve bunlara göre tespit edilecek infaz ve iyileştirme rejimine tefrik edilmeleri sağlanmaktadır. Hükümlüler bu süreçte gözlem altında tutulur ve yukarıda sayılan gayelere yönelik yakından izlenirler. Bu sürece dair kurallar, Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik’te ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Bir diğer kabul işlemi ise, hükümlülerin gruplandırılmasıdır. 5275 sayılı Kanun’un 24 üncü maddesi hükmüne göre hükümlüler, ilk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadi suçlular, suç işlemeyi meslek edinenler, özel infaz rejimine tabi tutulması gerekenler, tehlikeli hali olanlar, terör suçluları, suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular vb. açılardan gruplara ayrılırlar.

5275 sayılı Kanun'un ilk kabul esnasında öngördüğü işlemlerden sadece ikisi, somut başvuru konusu ile uyarlı olarak yukarıda özetlenmiştir. Bu ilk kabul işlemlerinin ardından hükümlüler, cezalarının infazının gerçekleştirileceği odalarına yerleştirilirler.

Hükümlülerin barındırılması ve yatırılması konusunda temel ilke, 5275 sayılı Kanun'un 63 üncü maddesinin birinci fıkrasında kayıt altına alınmıştır. Buna göre, *"Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda..."* barındırılacaktır.

5275 sayılı Kanun, hükümlülerin infazının *"tek kişilik odada"* yapılmasını, sadece tek istisna hariç yasaklamıştır. Söz konusu istisna, Kanun'un *"Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı"* başlıklı 25 inci maddesinde geçen, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazının tek kişilik odada yapılacağı hükmüdür. Buna göre, bu ceza türü ile infazı yapılan kişiler, bahse konu maddede yer alan güvenceler eşliğinde tek kişilik odalarda barındırılacaklardır. Bu istisna dışında kalan tüm hükümlüler, diğer hükümlüler ile birlikte barındırılacaktır.

İnfaz şekli olarak olmasa ve kısa süreliğine de olsa *"tek kişilik odada"* tutulma konusunda 5275 sayılı Kanun'un öngördüğü bir diğer istisna da *"hücreye koyma"* şeklinde isimlendirilen disiplin cezasıdır. Kanun'un *"Disiplin cezaları ve tedbirleri"* başlıklı 38 inci maddesinde öngörülen bu ceza, 44 üncü maddede, *"... hükümlünün eylemlerinin nitelik ve ağırlığına göre bir günden yirmi güne kadar, açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılmasıdır"* şeklinde tanımlanmıştır. Görüleceği üzere bu uygulamaya, aynı Kanun'un 44 üncü maddesinde sayılan eylemleri gerçekleştiren mahkûmlar hakkında en fazla 20 gün süre ile başvurulabilmektedir. Daha önemlisi Kanun'un 48 inci maddesinde, *"hücreye koyma cezasının infazına, 'ancak infaz hâkiminin onayı ile başlanabileceği', 'infazından önce ve infazı sırasında hükümlünün, hekim tarafından muayene edileceği', 'ilgilinin bu cezaya katlanamayacağı anlaşılırsa cezanın infazının sonraya bırakılacağı veya hekiminin belirleyeceği aralıklarla infaz edileceği', 'koşullu salıverilme tarihine kadar hükümlünün iyileşemeyeceğinin tam teşekküllü Devlet veya Üniversite hastanesi sağlık kurulu raporu ile saptanması hâlinde hücreye koyma cezasının infaz edilmeyeceği ve yerine alternatif ceza verileceği'* şeklinde kaleme alınan pek çok temel güvence getirilmiştir. Bu sayede, en fazla 20 günlük süre ile tatbik edilebilecek olan hücreye koyma cezasının, hem hukuk hem de tıp ilmi açısından mahkûmun haklarına zarar gelmeyecek şekilde uygulanmasına zemin hazırlanmıştır. Tekraren belirtmek gerekirse bu uygulama bir infaz modeli olmayıp kısa süreli bir disiplin cezası şeklindedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi 5275 sayılı Kanun'un *"tek kişilik odada"* tutma konusunda bu iki istisna haricinde öngördüğü bir üçüncü yol bulunmamaktadır. Dolayısıyla mahkûmların, gözlem, sınıflandırılma ve gruplandırma sonrasında durumlarına uygun odalarda diğer mahkûmlar ile beraber barındırılmaları ve cezalarının infazı gerekmektedir.

Nelson Mandela Kuralları olarak bilinen, 17/12/2015 tarihli Birleşmiş Milletler Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kuralları'na (1955 tarihli BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar Bütünü'nün revizyonu) göre, hapishane sistemi, olaya özgü olarak haklı görülebilir ayırma ya da disiplin gerekçeleri hariç, hürriyetten mahrum bırakmanın yol açtığı ıstırapı, daha ağır hale getiremez. Kurallarda, kısıtlama araçlarının, ancak yasa izin verdiğinde ve diğer denetim yöntemlerinin başarısızlığı halinde, hapishane müdürünün emriyle, mahpusun kendisine ya da başkalarına veya eşyalara zarar vermesini engellemek amacıyla kullanılabilceği düzenlenmiştir. Bu noktada hapishane personeline, saldırgan mahpusları bedenlen denetim altına almalarını sağlayan, özel fiziksel eğitim verilecektir. Benzer şekilde, hapis cezasının ya da kişinin özgürlüğünü kısıtlayan diğer tedbirlerin amacının, öncelikle toplumu suça karşı korumak ve suçun tekrarını azaltmak olduğundan bahisle, eğer hapislik dönemi, bu kişiler tahliye olduklarında mümkün olduğunca topluma yeniden uyumlarını sağlayacak biçimde kullanılırsa başarılılabileceği vurgulanmıştır. Yine Kurallara göre, hapishane idarelerinin, ayrı tutulan ya da tutulmuş mahpuslar için hapishaneden salıverilmelerinin ardından kapatılmalarının kendileri ve ait oldukları topluluk üzerindeki zararlı etkilerini hafifletmek amacıyla gerekli tedbirleri alacakları belirtilmiştir.

Nelson Mandela Kuralları'nda, süresiz olarak hücrede tutma, uzatılmış hücrede tutma açıkça yasaklanmıştır. Buna göre, hücrede tutma, sadece istisnai durumlarda, son çare olarak, mümkün olduğunca kısa bir süre için ve bağımsız denetime tabi olarak, sadece yetkili merciin izni ile kullanılacağı, mahpusun aldığı cezaya istinaden uygulanamayacağı, bu tedbirin durumlarını kötüleştirilmesi halinde, hücrede tutmanın, zihinsel ya da fiziksel engelli mahpuslara uygulanmasının yasak olacağı vurgulanmıştır.

Temel kurallara göre, sağlık çalışanları, disiplin yaptırımı veya diğer kısıtlayıcı tedbirlerin mahpus üzerindeki olumsuz fiziki veya psikolojik etkilerini, gecikmeksizin hapishane müdürüne bildirmeli ve tıbben gerekli görmeleri halinde, yaptırımın kaldırılması ya da değiştirilmesi yönünde tavsiyede bulunmalıdır.

Başta 5275 sayılı Kanun ve Nelson Mandela Kuralları olmak üzere, temel insan hakları kuralları göz önünde tutulduğunda, mahkûmların, ıslahına yönelik mevzuat tarafından öngörülen tedbirlere başvurulmaksızın, tek kişilik odada uzunca süre tutulmaları hukuka aykırı bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Farklı ulusal ve uluslararası mercilerce sürekli haberli habersiz denetim yapılan ve tüm ortak alanlarda kamera bulunan ceza infaz kurumları açısından ceza infaz memurlarının mahpuslara karşı darp iddialarının oldukça azalmış durumda olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu konudaki her iddia çok önemli olduğundan, kamera kayıtları ve sağlık raporları incelenerek değerlendirilmektedir. Kurum görüşmelerinden, yapılan toplantılarda memurların zorunlu haller hariç, mahpuslarla kameranın olmadığı bir ortamda tek olmaması gerektiği özel olarak vurgulanmaktadır. Ancak özel hayatın gizliliği ilkesi gereği yaşam alanlarında kamera olmadığı ve ceza infaz memurları mahpusların tutulduğu odanın dışında olduğu için mahpusların, mahpuslara zarar verme konusu ise, üzerinde özel çalışma gerektiren zorlayıcı bir husus olarak karşımıza

çıkılmaktadır. İdare bir taraftan kişinin cezasını infaz ederken başkasına zarar vermemesi, bir taraftan da başkalarını korumak adına kişiye ceza maksatlı tek kişilik odada barındırmaması gerekmektedir. Kurumumuz bu konudaki durumun zorluğunun farkındadır. Ancak idarenin bir şekilde, etrafına zarar veren kişilerin tabiatına uygun şekilde ıslahına, etrafına zarar vermesinin önüne geçerek yasal mevzuat sınırları içerisinde kişinin barındırılmasına yönelik çare üretmelidir.

Bu noktada son bir husus, diğer kişilere zarar veren mahkûmlar hakkında verilecek tedbir kararlarında, ceza infaz kurumu idare ve gözlem kurullarının daha titiz yaklaşması, sosyal çalışmacıların bu mahkûmlar üzerinde yoğunlaşmalarına imkân verilmesi gereğidir. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in ilgili maddelerinde, bu tarz kişiler açısından bazı rehabilitasyon programlarının öngörüldüğü görülmektedir. Bunlar arasında, “iyileştirme ve bireyselleştirme”, “psiko-sosyal yardım”, “destek programları-kütüphane, din kültürü ve ahlak öğretimi, sportif faaliyetler vb.” ve “çalışma” sayılabilir. Diğer yandan aynı Yönetmelik, tüm tutulu kişilerin davranış gelişiminin izlenmesi ve denetlenmesine yönelik pek çok araçtan da bahsetmektedir. Bunlar arasında risk değerlendirme ölçeği, gelişim değerlendirme sistemi, gelişim puanlaması ve raporları sayılabilir.

Yukarıda yer verilen rehabilitasyon çalışmalarına rağmen çok kısa süreliğine başvurulması kaçınılmaz hale gelen durumlarda, sıkı doktor kontrolü altında ve yeterli fiziki imkanlar (havalandırma vb.) çerçevesinde gerekli tedbirlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

7.10.1.1.3 COVID-19 Salgını Kapsamında Alınan Tedbirler Meselesi

2019 yılının son günlerinde, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Vuhan şehrinde, yeni koronavirüs (COVID-19) olarak adlandırılan bulaşıcı bir salgın hastalık baş göstermiş ve tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Ülkemizde, bu hastalık, ilk çıkışından itibaren yakından takip edilmiş, gerekli hazırlıklar yapılmış ve hastalığın ülkeye girişini önleyici tedbirler alınmıştır. Ancak doğası gereği yayılımı önlenemeyen salgının 11 Mart 2020 tarihinde ülkemizde de görüldüğü tespit edilmiş ve bu tarihten itibaren Türkiye, salgınla mücadele konusunda, tüm kurum, kuruluş ve devlet imkânları ile toplum kesimlerinin gayretinden mürekkep bir seferberlik başlatmıştır. Bu kapsamda, 2020 yılının Ocak ayından itibaren alınan tedbirlere 11 Mart 2020 tarihinden itibaren yenileri eklenmiş ve günümüze kadar salgının yayılmasını önlemek amacıyla çok geniş ve detaylı tedbirlere başvurulmuştur.

Uzmanlar, COVID-19 küresel salgınının, tüm dünyada tüm toplum kesimi gruplar üzerinde ve farklı alanlarda/sektörlerde uzun vadeli olumsuz etkilerinin olacağını öngörmektedir. Örneğin ortaya çıkan ekonomik sıkıntıların, özellikle hassas gruplar üzerinde, bu kesimin istihdamının azalması şeklinde olumsuz bir etkiye yol açacağı, kamu bütçelerinin kısılması sureti ile kamu hizmetlerine erişimin azalabileceği, çocukların dijital cihaz ve internet yetersizliği nedeniyle okula erişimde zorluklarla karşılaşacakları ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra temel sağlık hizmetleri açısından da endişe verici olumsuzlukların yaşanabileceği belirtilmektedir.

Birleşmiş Milletlerin de vurguladığı üzere, özellikle engelli bireyler ile çocuk, genç ve yaşlı nüfus ve kronik hastalık sahipleri COVID-19'a karşı en dirençsiz gruplar arasında yer almaktadır. Bu noktada BM, ulusal devletleri, incinebilir bireyleri de içerecek biçimde ilave önlemler almaları noktasında uyarılmış ve bu bireylerin hiç karşılaşılmadığı kadar büyük tehditlerle karşı karşıya bulunduğundan bahisle, özellikle bakım evlerinde salgın kaynaklı ölümlerin yüksek olduğunun altını çizmiştir.

BM ayrıca, psikiyatri merkezlerinde ve cezaevlerindeki bireylerin durumlarının çoğunlukla tehlike altında olduğu, bulaşı oranının yüksek olduğu ve dış gözlem/denetim eksikliğinin altını çizmektedir.

Salgının ne kadar süreceği noktasında belirsizlik olduğundan, hem devlet kurumlarının hem de toplumun çalışma ve hayat şartlarını yeni duruma göre uyarlaması önem arz etmektedir. Bu noktada ombudsmanlık kurumları gibi bağımsız şekilde inceleme ve araştırma yapan kurumların da gerek hastalıktan korunma gerekse insan hakkı ihlallerinin önlenmesi amacı ile denetim ve gözetim fonksiyonunu artırması ve kapalı kurum ve kuruluşları (ceza infaz kurumu, akıl hastaneleri, bakımevleri, ıslahevleri vb.) daha yakından izlemesi yüksek önemi haizdir. Hatta isteği dışında kapalı mekânlarda tutulan kişilerin durumu, özel bir inceleme yapılmasını gerektirmektedir.

Kapalı kurumlarda barındırılan kişiler tarafından ve bu kişiler adına iletilen başvuruların temelinde, *COVID-19 sürecinde, tutulu hastaların hayatlarının daha büyük risk altına girdiği; bu kapsamda koşulların kalabalıklığı, hijyen şartlarının sağlanmaması, sağlıklı ve güvenilir beslenme imkanının bulunmaması ve salgın gerekçesi ile hastaların revire çıkarılmamasının, risk oluşturduğu; COVID-19 testi pozitif çıkan hasta mahpusların karantina ortamının kurallara uygun olmadığı; karantina koşullarının sağlıksız olduğu; zorunlu durumda hastaneye gidip gelen ve kendine bakamayacak durumda olan mahpusların, karantina koşullarında kalmak zorunda bırakılmalarının ise risk içerdiği; öte yandan cezaevlerinde gittikçe yayılan salgın hastalığa dair güncel verinin muntazaman açıklanmadığı; hastalığın yayılma hızı ve bulaşma riskinin yüksek olması ve ayrıca kronik hastalığı bulunan çok sayıda hasta mahkûmun varlığı göz önünde tutulduğunda, cezaevlerinde toplu ölümler yaşanabileceği* iddialarına istinaden cezaevlerindeki hasta tutuklu ve hükümlüler için bir düzenleme yapılarak tahliyelerinin sağlanması ve cezalarının infazı noktasında seçenek yaptırımların gündeme alınmasına dönük adım atılması, tüm gerekli mekanizmaların işletilerek bu konuda ivedi tedbirlerin alınması talepleri yer almaktadır.

Söz konusu iddialara konu başvurular Kurumumuzca titizlikle incelenmektedir. Bu kapsamdaki bir başvuru hakkında yürütülen inceleme ve araştırma neticesinde, "... tutulu kişilerin, özgürlüklerinden mahrum bırakılmaları dışında, toplumda diğer kişilerin sahip olduğu tüm haklardan yararlanma hakkına sahip oldukları, hatta bazı hakların kullanılmasının tutulu kişiler için özellikle önemli olduğu, bu haklar arasında özellikle zarar görmekten korunma hakkı, sağlık ve bakım hakkının geldiği aşıkardır... kamu idaresinin, tutulu kişilerin temel sağlık hizmetlerine erişim hakkının gereklerinin yerine getirilmesi, her türlü sağlık hizmetinin eksiksiz olarak verilmesi, 65 yaş üzeri hükümlü/tutuklular ile

kronik hastalığı bulunan hükümlü ve tutuklulara zatürre (pnömokok) asısının yaptırılması, Sağlık Bakanlığı Ulusal Covid-19 Aşı Programı uyarınca, aşı öncelik listesine dahil tutuklu ve hükümlülere aşı uygulama işlemlerine başlanması, ceza infaz kurumu personelinin evlerine gitmeyerek izole edilmiş yatılı tesis alanlarında ve personel eğitim merkezlerinde barındırılması, kurumlara giriş yapan tüm personel, ziyaretçi ve hükümlü/tutukluların korona virüs açısından hastalık bulgularının olup olmadığına dair gerekli kontrollerin yapılması, bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yapılması, kapalı kurumların her noktasının düzenli aralıklarla dezenfeksiyonunun ve havalandırılmasının sağlanması, personelin eğitime tabi tutulması, Kurum girişlerinde kontrol ve izolasyonun sağlanması, hükümlü ve tutuklunun ceza infaz kurumuna girerken ve testi negatif çıksa bile 14 gün sonra odaya verilmeden önce Covid-19 testinin tekrar yapılması, havalandırma haklarına riayet edilmesi, HES kodu uygulamasına geçilmesi, bağışıklığı güçlendirecek şekilde protein, probiyotik ve prebiyotik içeren gıda ve sebze ve meyve çeşitliliğine yer verilmesi, görüş hakkının fiziki temasların önleniği gerekli fiziki düzenlemeler yapılarak ve maske kullanarak yapılmasının sağlanması, Sağlık Bakanlığı Ulusal Covid-19 Aşı Programı uyarınca aşı uygulama işlemlerine başlanması, sağlık kuruluşlarına gitmeden ve reçeteye ihtiyaç duyulmaksızın ilaçların doğrudan eczaneden temin edilebilmesi, raporlu veya raporsuz ilaç kullananların izindeyken ilaç ve gözlük temin edebilmesi, hastalık nedeniyle ceza tehiri işlemlerinin yapılması, 65 yaş üstü olup da ağır veya kronik hastalığı ya da engel durumu bulunan hükümlülerin denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazının sağlanması, koronavirüs salgınından etkilenen hükümlü/tutukluların yakınlarına, sağlık durumları ile ilgili bilgilendirmenin Sağlık Bakanlığı ve cezaevi yönetimleri tarafından düzenli olarak yapılması tedbir ve uygulamaları ile kendisine düşen sorumlulukları yerine getirdiği ve gereğince tedbir aldığı sonuç ve kanaatine ulaşmaktadır” şeklinde tespit ve değerlendirmede bulunulmuştur.¹⁶⁸

Kararda ifade edildiği üzere, COVID-19 ile mücadelede alınan diğer tedbirlerin yanı sıra, ceza infaz kurumlarında izolasyona tabi tutulan ve ceza infaz kurumunda görev yapan personelin, görev süresi sonunda evine gönderilerek evde izolasyona tabi tutulduğu, evde izolasyon süresini tamamlayan ve herhangi bir COVID-19 belirtisi göstermeyen personelin, ceza infaz kurumundaki görevine başlamadan 48 saat önce PCR testine tabi tutularak sonuçları negatif çıktıktan sonra ceza infaz kurumundaki görevine başlatıldığı görülmüştür. Bununla birlikte, yaşam hakkı açısından en ufak bir tereddüte yer vermemek ve ceza infaz kurumlarında tutulu bulunan mahpusların azami derecede hastalıktan korunması için virüsle mücadele kapsamında, kapalı kurumlarda bulunan oda ve eklentilerinin, özellikle karantina odası olarak kullanılan odaların, belirli aralıklarla dezenfekte edilerek hijyenine dikkat edilmesi hususundaki talebin haklı ve meşru bir talep olduğu kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda idareden, hükümlülerin bulunduğu oda ve eklentilerinin özellikle yer değişikliği sırasında karantina odası olarak kullanılan odaların belirlenen aralıklarla dezenfekte edilmesine özen gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

¹⁶⁸ 2020/101824 numaralı başvuru hakkında verilen 31/05/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

7.10.1.1.4 Çeşitli Hususlar

Tutulu kişiler tarafından, eğitim, sağlık, nakil, görüş, haberleşme, koşullu salıverme, denetimli serbestlik, açık kurumlara ayrılma gibi farklı konularda da çok sayıda başvuru iletilmektedir. Söz konusu başvuruların çözüme kavuşturulması noktasında, evvel emirde idari en üst merci sıfatı ile Adalet Bakanlığına muhatap gönderme kararı verilmekte, gerekirse yerinde inceleme ve araştırma yapması suretiyle Bakanlığın konuya ilişkin mağduriyeti çözüme kavuşturması hedeflenmektedir.¹⁶⁹ Acil olan başvurularda ise, 6328 sayılı Kanun uyarınca idareye başvuru koşulu aranmaksızın esastan inceleme aşamasına geçilmektedir. Darp iddiaları ya da yaşam ve sağlık hakkı ihlalleri buna örnektir. Bu durumda özellikle kamera kayıtları, doktor raporları incelenmektedir. Özellikle evrak üzerinden iddialarının doğruluğu ya da gerçek dışılığı konusunda kanaate ulaşılamayan başvurularda, denetim yaparken ceza infaz kurumuna ilişkin iddialar hakkında bilgi sahibi olunması için cezaevi izleme kurullarının bağlı oldukları komisyon başkanlıklarına, ulusal önleme mekanizması olarak yerinde denetim yapan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile irtibata geçilmektedir.

Ayrıca cezalarının infazının ve özgürlüğe kavuşmalarının ardından eski mahkûmların topluma uyumlarının takibi de bir diğer önem arz eden konudur. Bu minvalde iletilen bir başvuruda başvuru tarafından, bipolar sosyal davranış bozukluğuna sahip olan oğlunun uyuşturucuyu bırakmasına yönelik yardımda bulunulması ve oğlunun evden çıkamaması nedeni ile evde sosyo-psikolojik tedavisinin yapılması talep edilmiştir. Mersin Valiliği nezdinden gerçekleştirilen inceleme ve araştırma neticesinde, bahse konu eski mahkûmun gereğince tedavisine başlanması temin edilmiştir.¹⁷⁰

Bir diğer başvuruda, COVID-19 salgını nedeniyle jandarma tarafından tedbir alma konusunda zorluk yaşanacağı gerekçesiyle anne ve babasının cenazesine katılmasına müsaade edilmeyen hükümlünün özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının korunması talep edilmiştir. Kurumumuzca yürütülen inceleme ve araştırma neticesinde, bahse konu mahkûma mazeret izni verilmek suretiyle taziye ziyaretine gitmesi sağlanmıştır.¹⁷¹

Yine bir başka başvuruda ise, başvuranın, koşullu salıverilme tarihinin 26/08/2021 olduğu, böbreğinde tümör tespit edilmesi sonucu 28/04/2021 tarihinde ameliyat edilerek bir böbreğinin alındığı, ayrıca alınan kitlenin patolojiye gönderildiği, patoloji sonucuna göre kanser olduğunun anlaşıldığı, infaz düzenlemeleri nedeniyle güncel ve etkili kanser tedavilerine ulaşamadığı, **doktorun yaşam ömrünün kalmadığını ifade ettiği**, denetimli serbestlik tedbirlerinden yararlanmak için idareye dilekçe verdiği, ancak idare tarafından iki aylık gözlem sürecine tabi tutulacağının bildirildiği, iki ayı aşkın bir süredir hastanede tedavi gördüğü için idarenin kendisini gözlemleyebilmesinin fiilen mümkün olmadığı, denetimli serbestlik ve infaz erteleme talebinde bulunulmuş

169 2021/11252 numaralı başvuru hakkında verilen 16/07/2021 tarihli Gönderme Kararı, 2021/11010 numaralı başvuru hakkında verilen 22/06/2021 tarihli Gönderme Kararı

170 2021/5589 numaralı başvuru hakkında verilen 17/06/2021 tarihli Gönderme Kararı

171 2021/11252 numaralı başvuru hakkında verilen 16/07/2021 tarihli Gönderme Kararı

ise de henüz bir sonuç alamadığı iddia edilerek sağlık durumunun ciddi risk altında olmasından dolayı koşullu salıverilmesine üç aydan daha az bir süre kalan başvuranın tahliye edilmesi talep edilmiştir. Kurumumuzca yürütülen inceleme ve araştırma neticesinde, bahsi geçeninin tahliye edilerek serbest bırakıldığı ifade edilmiştir.¹⁷²

Diğer hususların yanı sıra, şahsi durumuna uygun şekilde beslenmesine imkân sağlanması ve sağlık kontrolleri ile tedavisinin yapılması talebi ile iletilen bir başvuruda ise bahse konu mahkûmun raporlarına ve durumuna uygun olarak iâşe düzenlemesinin yapılması, ayrıca enteral beslenme solüsyonu raporunun bulunması nedeniyle reçete edilen mamanın kendisine teslim edilmesi temin edilmiştir.¹⁷³

7.10.1.2 Geri Gönderme Merkezleri

Geri gönderme merkezi (GGM), 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümleri kapsamında, Türkiye'ye yasal olmayan yollarla giren, ülkede kalış hakkı bulunmayan ve sınır dışı edilme işlemleri yürütülen kişilerden haklarında idari gözetim kararı verilenlerin tutulduğu kapalı kurumlardır. Göç İdaresi Başkanlığının resmi internet sayfasında yer verilen bilgiye istinaden, halihazırda ülkemizde 25 adet GGM bulunmaktadır.¹⁷⁴

GGM'lerde tutulan kişiler de tıpkı ceza infaz kurumlarındakiler gibi kamu mercileri tarafından iradeleri dışında hürriyetinden mahrûm kılınan kişilerdir. Dolayısı ile bu kişilerin de dış dünya ile bağlantısı kısıtlanmış olup bu mekânlarda yürütülen iş ve işlemlerin de yakından denetimi hayati önem arz etmektedir.

GGM'ler hakkında bir kısmı eş zamanlı olarak adli mercilere de intikal eden bahse konu şikâyetler, Kurumumuzca özel bir önem verilerek incelenmektedir. Kurumumuz, başvuru vesilesiyle, başvurunun yapıldığı GGM'nin tüm şartlarına yönelik iyileştirme amaçlı çalışma gerçekleştirmektedir.

Kurumumuz, GGM'lerde tutulan kişiler adına iletilen başvurularda, bu merkezlerin uygulamaları ve özellikle Göç İdaresi Başkanlığınca tesis edilen işlemlerin,

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun, "*Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar*" başlıklı 55 inci maddesinde kayıtlı, "*(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz: a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar... (2) Birinci fıkra kapsamındaki değerlendirmeler, herkes için ayrı yapılır. Bu kişilerden, belli bir adreste ikamet etmeleri, istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmaları istenebilir*" hükmüne,

"*Şartlı mülteci*" başlıklı 62 nci maddesinde yer alan, "*(1) Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı*

172 Adalet Bakanlığının 05/07/2021 tarihli ve 3971/62582 sayılı yazısı

173 Adalet Bakanlığının 19/04/2021 tarihli ve 2200/42432 sayılı yazısı

174 <https://www.goc.gov.tr/geri-gonderme-merkezleri33>, (Erişim tarihi: 17/11/2021)

olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” hükmüne,

“İkincil Koruma” başlıklı 63 üncü maddesinde düzenlenen, “(1) Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir” hükmüne uygunluğunu titizlikle incelemektedir.

Ayrıca muhatap merkezlerin yerinde incelenmesine yönelik planlama yapılmıştır. Bu çerçevede, 18-19 Kasım 2021 tarihleri arasında, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın’ın refakatinde Aydın ve İzmir illerinde inceleme ve araştırma gerçekleştirilmiştir. İlgili valiler başta olmak üzere, yabancılar, göç ve iltica konularından sorumlu kamu kurum ve kuruluşlarının üst düzey yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır. Ziyaret kapsamında İzmir ve Aydın illerindeki geri gönderme merkezleri yerinde incelenmiş, bu mekânların ve burada tutulan kişilerin durumları bizzat gözlenmiştir. Ziyarette ayrıca, özellikle Yunanistan gibi Avrupa ülkelerinin, ülkelerine giren yabancılara yönelik hukuka ve temel insan haklarına aykırı şekilde uyguladığı “push back (geri itme)” konusunda, İzmir ve Aydın Valiliklerinin görüş ve değerlendirmeleri alınmıştır. Bu noktada, Yunanistan başta olmak üzere Avrupa ülkelerinin bahse konu geri itme eylemlerinin, insanlık suçu teşkil ettiğine dair değerlendirmeler not edilmiştir. Aynı şekilde tek bir geri gönderme merkezinde yüzden fazla ülkeden kişinin barındırılabilmesi, çoğu durumda kişilerin üzerinde kimliklerini tevsik edici belge olmadığından ve dönmek için ülkelerinin isimlerini vermediklerinden tespitin dahi çok zor olabilmesi, her birinin ülkesi ile olan yazışmaya göre barınanların GGM’de kalış süresinin uzayabilmesi, çok zor şartlar altında büyük hayallerle geldikleri çoğu zaman ailenin bütün mal varlığını satarak kaçakçılara teslim ettikleri bir ortamda yakalanarak sınır dışı etmenin oluşturduğu psikolojik buhranlar, madde bağımlılığı ve intihar eğilimi, bazen de Kabil Havalimanının ele geçirilmesi gibi kaynak ülkelerdeki durum gerekçesiyle gerçekleşen toplu kaçma ve toplu isyan girişimleri geri gönderme merkezleri için oldukça zorlayıcı konulardan sadece bir kaçıdır.

Bu noktada geri gönderme merkezlerine yönelik her başvuru dikkatle incelenmekte, kamera kayıtları, doktor raporları, varsa soruşturma evrakları özel olarak araştırılmakta, adli mercilere intikal etmiş olan vakalar açısından dahi süreç izlenmekte ve idari/diyeplin

yönünde adım atılmasına yönelik ilgili kamu idaresi ile temasa geçilmektedir. Başvuru vesilesiyle yapılan çalışmalarda, GGM'deki herkes açısından şartların iyileştirilmesine çalışılmaktadır. Genel olarak geri gönderme merkezlerine ilişkin yetkililerle toplantılar yapılmış ve genel olarak standartların oluşması, kriz yönetimi konusunda eğitim verilmesi, kameraların artırılması, görevli ve jandarmalarının kamerasız ortamda barınanlarla bulunmaması gibi genel iyileştirme önerileri sunulmuştur.

İdari gözetim altına alınıp GGM'lerde tutulan kişilerce veya sivil toplum kuruluşlarınca bu minvalde iletilen başvurulardan bir kısmı ön inceleme aşamasında karara bağlanmış, bazı başvuruların ise esastan inceleme ve araştırması devam etmektedir.

7.10.2 Terör Gerçeği ve Terörizm ile Mücadelenin Zorlukları

Daha önceki yıllık raporlarımızda da kaydedildiği üzere terör, hiçbir hukuk düzeninde meşru bir hak arama aracı olarak kabul edilemeyeceği gibi hukuki koruma görmesi de mümkün olmayan **bir insanlık suçudur**. Bir yandan terörle mücadele etmenin ciddi zorlukları, diğer yandan da eş zamanlı olarak modern, demokratik bir hukuk devleti olma yönünde atılan güçlü adımlar esasen ülkemiz devlet idaresinin çok güçlü ve köklü bir yönü olarak görülmelidir. Zira ülkemiz, uzun yıllar terör sorunu ile mücadele etmek durumunda kalmanın zorlukları bir yana, ayrıca bulunduğu coğrafyanın istikrarsızlığından kaynaklanan çok değişik tehdit ve tehlikelere maruz kalmış olmasına rağmen insan haklarına saygılı, demokratik bir hukuk devleti olma yönünde güçlü adımlar atmıştır.

Bugün Türkiye'de yaşayan tüm bireylerin, din, dil, ırk, mezhep, bölge, felsefi kanaat, siyasi görüş ve kültür farklılıkları gözetilmeksizin, modern toplumlara özgü bir hayat standardına ulaşması noktasında çok büyük mesafe alınmış; insanların tüm sıkıntı ve dertlerini, meşru vasıtalar ile dile getirip haklarını arayabilmelerine imkân veren yasal ve idari mekanizmalar oluşturulmuş; bu ülkede yaşayan tüm insanların, kendini yalnız, kimsesiz ve güçsüz hissetmeden hak, hukuk ve adalet hakkında en ufak bir endişesi, ayrımcılığa uğradığı yönünde düşüncesi olmaksızın daha mutlu, huzurlu ve güven içerisinde yaşamalarına imkân verecek bir devlet sistemi oluşturulmuştur.

Yürürlükteki mevzuat çerçevesinde, terörün yol açmış olduğu zararların bir nebze de olsa tazmini amacı ile iki temel düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve bu Kanun'un 10 uncu maddesine istinaden hazırlanan Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik'tir.

2330 sayılı Kanun ve anılan Yönetmelik, güvenlik ve asayişin korunmasında hizmetlerinden yararlanılması zorunlu olan ve yetkililerce kendilerine bu amaca yönelik görev verilen kamu görevlileri ve sivilleri, iç güvenlik ve asayişin korunmasında veya kaçakçılığın men, takip ve tahkiki ile ilgili olarak güvenlik kuvvetlerine kendiliklerinden yardımcı olmuş ve faydalı oldukları yetkililerce tevsik edilmiş şahısları, devlet güçlerini sindirme amacına yönelik olarak yapılan saldırılara maruz kalan kamu görevlileri ve görevleri ve yardımları sona erse bile bilahare yaralanmaları, sakatlanmaları ve ölmeleri ile bunların eş, altsoy, ana, baba ve kardeşlerini kapsam altına almaktadır.

Terör mağdurlarının maddi zararlarının tazmini amacıyla ihdas edilen bir diğer düzenleme ise 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansması Hakkında Kanun'dur. Bu Kanun uyarınca, terör ve terörle mücadelede doğan zararların karşılanmasının usul ve esasları düzenlenerek, terör mağdurlarının zararlarının, mezkûr Kanun hükümleri kapsamında kurulan “zarar tespit komisyonları” vasıtasıyla tazminine yönelik **bir iç hukuk müessesesi** tesis edilmiştir.

Hem 2330 sayılı Kanun hem de 5233 sayılı Kanun'dan kaynaklanan hakların verilmediği iddialarına yönelik Kurumumuza bu rapor döneminde de çok sayıda başvuru iletilmiştir. Başvurular Kurumumuzca titizlikle değerlendirilmiş ve mağduriyetlerin giderilmesine yönelik gerekli işlemler tesis edilmiştir.¹⁷⁵

İçişleri Bakanlığının açıkladığı resmi verilere göre, 2330 sayılı Kanun kapsamında İller İdaresi Genel Müdürlüğüne 1995 yılından 20/03/2014 tarihine kadar **4.107** talep dosyası iletilmiş; bu dosyalar incelenerek **3.282 adedi** için tazminat ödenmesi **uygun görülmüş, 825 dosyaya** ise ret kararı verilmiştir. **1995 yılından bugüne kadar ödenen tazminat miktarı 23.268.711 TL'dir.** Daha önce (1995 yılından önce) Jandarma Genel Komutanlığınca 1.070, Personel Genel Müdürlüğünce 37 olmak üzere 1.107 dosya karara bağlanmıştır. Toplamda 5.214 dosya karara bağlanmıştır.¹⁷⁶

Başta PKK terör örgütü olmak üzere, terör örgütlerinin hain saldırılarında, resmî görev yürüten kişilerin yanı sıra çok sayıda sivil vatandaş da hayatını kaybetmekte ve şehit olmakta veya yaralanmaktadır. Ayrıca terör örgütlerine mukabele kapsamında güvenlik güçlerimiz tarafından gerçekleştirilen operasyonlarda da can ve mal kayıplarının yaşandığı gözlenmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerinin yol açmış olduğu terör eylemleri nedeni ile veya bu terör eylemlerine mukabele sadedinde güvenlik güçlerimizce alınan tedbirlere ilişkin olarak mağduriyet yaşayan, zarara uğrayan gerçek ve tüzel kişiler ile toplum kesimlerinin zararının tazmini sureti ile toplum-devlet kaynaşmasının tesisine hizmet eden 5233 ve 2330 sayılı Kanunların hükümlerinin **etkili bir şekilde tatbiki** önem arz etmektedir.

Bu noktada, 2330 sayılı Kanun açısından kaynaklanan ciddi bir problem bulunmaktadır. Bu problem, bu Kanun kapsamında herhangi bir başvuru süresinin öngörülmemiş olması ve 10 yıllık süreyi aşan başvuruların, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72 nci maddesinde kayıtlı, “*tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlülüğünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar*” hükmü gereği tazminat taleplerinin zamanaşımı yönünden reddedilmesinden kaynaklanmaktadır.

2330 sayılı Kanun'un Geçici 1 inci maddesinde, “*Bu Kanunun: a) 3 üncü maddesinin (a) bendi hükümleri ile düzenlenen nakdi tazminatlar 1/1/1968 tarihinden; b) Bağlanacak aylıkları düzenleyen 4 ncü maddesi, 1/1/1968 tarihinden itibaren bu kanunun şümulüne*

¹⁷⁵ Bu konu hakkında verilen bir karar için bkz. 2021/4649 numaralı başvuru hakkında verilen 24/08/2021 tarihli Tavsiye Kararı

¹⁷⁶ <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/2330-sayili-kanun-uygulanmasi-istatistikleri> (Erişim tarihi: 17/11/2021)

girenleri de kapsayacak şekilde yayımı tarihini takip eden aybaşından; c) 7 nci maddesi hükümleri, 1/1/1968 tarihinden itibaren bu kanunun kapsamına girenlerin çocuklarını da içine alacak şekilde yayımı tarihinden; Geçerli olarak uygulanır...” hükmü düzenlenmek sureti ile ancak 01/01/1968 tarihinden sonra meydana gelen terör olaylarına konu mağduriyetler kapsama dâhil edilmiştir. Kanunda bunun dışında bir süre şartı öngörülmemektedir.

2330 sayılı Kanun’un tayin ve tespit ettiği haklar, **kamusal haktır**. İdarenin başvuru ile yaptığı bir sözleşmeden kaynaklanan alacak-verecek ilişkisi değildir. **Devletin, devlet olmaktan kaynaklanan sorumluluğu** kapsamında yer alan, terör eylemi neticesinde oluşan maddi zararın ikame miktar tazminat ile idare tarafından tazmini sorumluluğunun gereği olan bu ilişkinin tanıdığı bir kamusal haktır. Kamusal bir hak ise zamanaşımı def’isine tabi olmayan, her zaman her durumda öne sürülebilecek, devlet olmaktan kaynaklanan ve kamu idaresinin her zaman her durumda tazminle mükellef olduğu bir yükümlülüktür. Kamusal hak, kişiler ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen kamu hukuku kurallarından neşet eden haklardır. Bir kamusal hakkın geçerliliği süre ile kaim değildir.

Diğer yandan, Anayasa’nın 61 inci maddesinin birinci fıkrasında kayıtlı “*Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar*” amir hükmü de göz önünde tutularak, 2330 sayılı Kanun’un tanıdığı “*kamu hakları*”nın etkili bir şekilde kullanılması amacı ile Kanun kapsamındaki tazminat taleplerinin, bir kamusal hak olduğu ve bu gerekçe ile her zaman ileri sürülebileceğinden hareketle, tazminat taleplerinin karara bağlanmasında ortaya çıkan zamanaşımı ile ilgili tereddütlerin açık bir şekilde giderilebilmesi amacıyla mevzuat çalışması yapılması gerekmektedir¹⁷⁷ (Daha önce 5223 sayılı Kanun hükümlerine dayalı olarak tazminat alıp sulhname imzalayan mağdur yakınlarının, on yıllık zamanaşımı süresi içinde 2330 sayılı Kanun kapsamında müracaat etmemesi durumu farklılık arz etmektedir).

Ayrıca rapor döneminde Kurumumuza iletilen çok sayıda başvurudan hareketle, mahkeme ilamı ile kesinleşmiş olan terörist eylemlerden kaynaklı tazminat alacaklarının, bütçe yetersizliği nedeni ile ödenememesi durumu tespit edilmiştir. Bazı dosyalarda, söz konusu mahkeme ilamına konu alacakların, kişiler tarafından icra takibine konu edildiği de görülmektedir. Kamu idaresinin, bu türden borçların zamanında ödenmesi açısından ilave önlem alması gerektiği değerlendirilmektedir.

7.10.3 Toplanma ve İfadeyi Açıklama Özgürlüğünün Kapsamı ve Önemi

Anayasa’nın “*Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma*” başlıklı 90 ıncı maddesinin son fıkrasında, “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır*” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm uyarınca adli ve idari mercilerin, temel hak ve özgürlükleri etkileyecek

¹⁷⁷ 2021/10317 numaralı başvuru hakkında verilen 07/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

şekilde tesis edeceği işlem ile tatbik edeceği eylemin, milletlerarası andlaşmalar ile tesis edilmiş temel standartlara aykırı olamayacağı; birbiri ile ihtilaf olan durumlarda adliye ve idarenin ulusal kanun metinlerini değil, bu uluslararası standartları, hükümleri esas alması gerekmektedir.

Bilindiği gibi, **Anayasa'nın** “*Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü*” başlıklı 11 inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca, Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Bu hatırlatmanın ardından, toplantı ve ifadeyi açıklama özgürlüğü konusunun, uluslararası hukuk kuralları ve özellikle İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-AİHS) hükümleri ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (Mahkeme-AİHM) içtihadının analizi önem arz etmektedir.

İlke olarak AİHM'nin, AİHS'nin 10 ve 11 inci maddelerinin uygulanması noktasındaki içtihadı, ***barışçıl toplanma ve ifadeyi açıklama özgürlüklerinin kısıtlanamayacağı ve her kanun dışı durumun, toplantı ve gösteri özgürlüğüne müdahale gerekçesi olamayacağı ve bu müdahaleyi haklı göstermeyeceği*** noktasında düğümlenmektedir. Zira Mahkeme, Sözleşmenin 10 ve 11 inci maddelerinde düzenlenen toplanma ve ifade açıklama hakkının kapsam ve sınırını, gösteriler iç hukuk kurallarına aykırılık oluştursa bile şiddet içermediği ve kamu düzenini aksatmadığı sürece hoşgörü ile karşılanması ve derhal müdahalede bulunulmaması şeklinde belirlemektedir.

Mahkeme genel olarak, toplantı düzenleme özgürlüğünün, demokratik toplumlarda korunması gereken temel haklardan olduğu, bir toplumu toplum yapan değerlerden olduğu ve bu nedenle de bu hakkı sınırlamaya yönelik müdahalelerin çok dar yorumlanması gerektiği yönünde değerlendirmede bulunmaktadır.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun, “*Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı*” başlıklı 6 ncı maddesinde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin, ancak kamu düzenini ve genel asayiş bozmayacak, vatandaşların günlük yaşamını aşırı ve katlanılamaz derecede zorlaştırmayacak şekilde ve bu Kanun'un 22 nci maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilebileceği ifade edilmekte, söz konusu 22 nci maddede ise toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin düzenlenmesinin yasaklandığı alanlar belirlenmekte, ayrıca mezkûr 6 ncı maddede yer alan usul ve şartlara göre, valilik ve kaymakamlıklar tarafından belirlenecek toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı dışında herhangi bir etkinlik düzenlenemeyeceği, bir başka deyişle bu hakkın kullanımının, Kanun'un 22 nci maddesinde yer alan kısıtlamalara ilave olarak, 6 ncı maddesi hükmü uyarınca valilik veya kaymakamlığın belirleyeceği bir alan şeklinde yeni bir kısıtlamaya tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Eğer etkinlik için 22 nci maddenin doğrudan yasakladığı alanlar ile 6 ncı madde hükmü uyarınca valilik veya kaymakamlık tarafından öngörülmemen bir alan veya güzergâh seçilmesi durumunda, bu barışçıl etkinlik “***kanuna aykırı***” duruma düşecektir.

2911 sayılı Kanun'un şekil şartları bunlarla da sınırlı değildir. Kanun'un "Düzenleme Kurulu" başlıklı 9 uncu maddesi uyarınca, etkinlik için *fiil ehliyetine sahip ve on sekiz yaşını doldurmuş, en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu teşkil etmenin zorunlu olduğu*; yine Kanun'un "Bildirim verilmesi" başlıklı 10 uncu maddesi hükmü uyarınca, *düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirimin, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilmesinin zorunlu olduğu* kural altına alınmıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi "Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri" başlıklı 23 üncü madde gereğince, Kanun'un mezkûr 6, 9 ve 10 uncu maddelerinde kayıtlı şartları taşımayan (ayrıca 23 üncü maddede yer alan diğer gerekçelerle) her bir toplantı ve gösteri yürüyüşü, **barışçıl olsa ve kamu düzenini aksatmasa dahi "kanuna aykırı"** olarak ilan edilebilmektedir. Bundan sonrasında ise Kanun'un "Direnme" başlıklı 32 nci maddesinde yer alan "Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılanlar, ihtar ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçu, toplantı ve gösteri yürüyüşünü tertip edenlerin işlemesi halinde, bu fıkra hükmüne göre verilecek ceza yarı oranında artırılarak hükmolunur. İhtara ve zor kullanmaya rağmen kolluk görevlilerine karşı cebir veya tehdit kullanılarak direnilmesi halinde, ayrıca 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 265 inci maddesinde tanımlanan suçtan dolayı da cezaya hükmolunur..." hükmünün devreye girdiği, sonrasında ise 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun "Zor ve silah kullanma" başlıklı 16 ncı maddesinde yer alan, "Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir..." hükmü uyarınca polis müdahalesi ile karşı karşıya gelmektedir.

Daha somut anlatım ile **barışçıl olan, şiddet içermeyen ve kamu düzenini hayati oranda aksatmayan gösterilere** 2911 ve 2559 sayılı Kanunlara uygun ve hatta bunların gereği olarak gerçekleştirilen kolluk müdahalesi, **yasal sınırlar** içerisinde gerçekleşen ancak AİHM içtihadı uyarınca hukuka aykırı bir müdahaleye dönüşebilmektedir.

Dolayısıyla barışçıl ve kamu düzenini aksatmayan toplantı ve düşünceyi açıklama özgürlüğünün, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına uygun şekilde önünün açılması, polis müdahalesi ile karşı karşıya gelinmemesi amacıyla yasal, idari ve kurumsal tedbirlerin alınması gerekliliğine dikkat çekmek gerekmektedir. Zira insan hakları konusunda gerçekleştirilmiş olan diğer idari ve kurumsal tedbirlere ilave olarak 2911 sayılı Kanun'un, "Birinci Bölüm", "Genel Hükümler" kısmı altında, "şiddet içermeyen barışçıl toplanma ve ifadeyi açıklama özgürlüklerine kamu düzeninin bozulduğuna ilişkin somut bir gerekçe olmaksızın müdahalede bulunulmaz" şeklinde bir hüküm eklenmesi, bu alanda yaşanan sorunları asgariye indirecektir.

Kurumumuza, toplantı ve ifadeyi açıklama hürriyetinin kullanımından kaynaklanan ihlal iddialarını muhtevi şikâyet başvuruları iletilmeye devam etmiştir. Örnek olarak, Ankara'da mukim yerel bir gazeteci adına iletilen bir başvuruda, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına dair gazetecilik görevinin icrası esnasında, kolluk

personeli tarafından gerçekleştirilen müdahaleleri haberleştirmek adına görevini ifa ederken, hiçbir hukuki dayanak olmaksızın sıklıkla engelleme ile karşılaştığı iddia ve şikâyet edilmiştir. Söz konusu başvuruda Kurumumuzca, Ankara Valiliğine muhatap gönderme kararı verilmiştir.¹⁷⁸

Bir diğer başvuruda, Emniyet Genel Müdürlüğünün 27/04/2021 tarihli ve 2021/19 sayılı Genelgesinin, toplanma ve ifadeyi açıklama hürriyetinin kullanımını, yasal dayanak olmaksızın kısıtladığı iddiası Kurumumuza iletilmiştir. Bunun üzerine, bilgi-belge talebinde bulunulmuş ve konu ayrıntılı olarak araştırılmıştır. Başvuru konusuna ilişkin olarak Danıştay 10. Dairesi tarafından yürütmenin durdurulması kararı verildiğinin tespiti üzerine Kurumumuzun inceleme ve araştırma yetkisinin kapsamı dışında kalan bu başvuru esastan incelenememiştir.¹⁷⁹

7.10.4 Kişisel Verilerin Korunmasının Önemi

Teknolojinin gelişmesine koşut olarak iletişim imkânları karmaşıklaşmış, çeşitlenmiş ve artmıştır. Bu durum, maddi varlık âlemine paralel bir dijital ya da sanal âlemin varlığının kabulünü zorunlu kılmaktadır. Toplumlara tüm dinamikleri ile inceleyen sosyoloji biliminde Manuel Castells ve Jan Van Dijk gibi düşünürlerce bu yeni oluşum, “ağ toplumu” olarak tasavvur edilmektedir. Kanadalı sosyolog Marshall McLuhan tarafından “küresel köy” olarak tanımlanan teknolojik imkânlarla birbirine bağlı, hatta bağımlı toplumların oluşturduğu yeni dünya düzeninde bireyin yalnızca bedensel bir varlık olarak hukuken korunması yetersiz kalmış, aynı zamanda kendisini maddi ve manevi olarak söz konusu düzenin bir parçası kılan, yeni âlemdaki varlığını oluşturan bilgilerinin de ulusal ve uluslararası boyutta korunması zorunluluğu ile karşı karşıya kalınmıştır.

Bu kapsamda, ilk aşamada kişinin özel ve aile hayatı ile kişisel verileri uluslararası hukukun eşit ve egemen subjeleri olan devletler tarafından çeşitli metinlerle koruma altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10/12/1948 tarihli ve 217(111) sayılı kararı ile kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 12 nci maddesi, “Hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine, evine ya da yazışmasına keyfi olarak karışamaz, onuruna ve adına saldıramaz. Herkesin, bu gibi müdahale ya da saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır” düzenlemesini içermektedir.

Yine Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kişisel verilerin korunması konusunda kabul edilen 14/12/1990 tarihli ve 45/95 sayılı “Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyaları Hakkında Yönlendirici İlkelerde”, şu temel kurallara yer verilmiştir:

“1- İşlemenin hukuka uygun ve adil olması ilkesi: Kişilerin hakkındaki veriler hukuka aykırı veya adil olmayan şekilde toplanmamalı veya işlenmemelidir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Şartı’ndaki ilkelere aykırı amaçlarla kullanılmamalıdır.

2- Doğruluk ilkesi: Kişisel verileri tutmakla sorumlu makamlar bu bilgilerin doğru tutulmasını güvence altına almalıdır.

178 2021/6944 numaralı başvuru hakkında verilen 20/04/2021 tarihli Gönderme Kararı

179 2021/9749 numaralı başvuru hakkında verilen 10/11/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

3- Belirli ve meşru amaçlar için işleme ilkesi: Bir kaydın tutulması ve kullanımı meşru ve belirli bir amaca dayalı olmalıdır. Bütün kişisel veriler amaç ile ilgili ve onu gerçekleştirmeye elverişli olacak şekilde toplanmalı ve kaydedilmelidir. Bu kişisel verilerin hiçbirisi, ilgili kişinin rızası dışında, belirtilenlerle uyumayan amaçlar için kullanılamaz veya ifşa edilemez. Kişisel verilerin saklanma süresi, belirtilen amaçlara ulaşılmasını sağlayacak süreyi aşamaz.

4- İlgili kişilerin erişmesi ilkesi: Kimlik kanıtı sunan herkes kendisiyle ilgili bilgilerin işlenip işlenmediğini bilme ve gereksiz bir gecikme veya masraf olmadan anlaşılır biçimde elde etme hakkına sahiptir. Ayrıca bu bilgilerin kanuna aykırı, gereksiz veya yanlış olması durumunda uygun düzeltmelerin yapılmasını veya silinmesini talep etme hakkına sahiptir. Devletler buna uygun bir çözüm yolu sağlamak durumundadır. Herhangi bir düzeltme maliyeti dosyadan sorumlu kişi tarafından karşılanmalıdır. Bu ilke hükümlerinin uyruk veya ikametne bakılmaksızın herkes için uygulanması arzu edilir.

5- Ayrımcılığın önlenmesi ilkesi: (6) numaralı ilkede kısıtlı olarak öngörülen hâller söz konusu olduğunda ırk veya etnik köken, renk, cinsel yaşam, siyasi görüş, dini, felsefi ve diğer inançların yanı sıra dernek veya sendika üyeliği bilgileri de dahil olmak üzere kanuna aykırı veya keyfi olarak ayrımcılığa yol açabilmesi muhtemel veriler toplanmamalıdır.

6- Üstün amaçlar için istisna koyabilme ilkesi: Ulusal güvenlik, genel sağlık ve ahlaki korumak veya özellikle zulüm gören kişilerin ve diğerlerinin hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla (1) ila (4) numaralı ilkelerden ayrılabilmek mümkün olabilir. Ancak bu tür istisnalar, sınırlarının açıkça belirlendiği ve uygun tedbirlerin ortaya konulduğu iç hukuk sistemine göre yürürlüğe konan bir kanun veya eşdeğer bir düzenlemede açıkça belirtilmiş olmalıdır.

7- Güvenlik ilkesi: Veri dosyaları, kaza ile kaybetme veya yok etme gibi doğal afetler, hileli verilerin yanlış kullanılması ya da bilgisayar virüsleri gibi insan odaklı tehlikelere karşı uygun tedbirlerle korunmalıdır.

8- Denetleme ve yaptırım ilkesi: Her ülkenin kanunu, yerel hukuk sistemine uygun olarak yukarıda belirtilen ilkelere uyulmasından sorumlu makamı belirler. Bu makam tarafsızlık, veri işleme ve oluşturmada sorumlu kişilere karşı bağımsızlık ve teknik yeterlilik teminatı sunmalıdır. Yukarıda belirtilen ilkeleri uygulayan ulusal kanun hükümlerinin ihlali durumunda cezai veya diğer idari yaptırımlar uygun bireysel çözümlerle birlikte öngörülmüş olmalıdır.

9- Sınır ötesi veri transferi ilkesi: Sınır ötesi bir veri akışı ile ilgili olarak iki veya daha fazla ülkenin mevzuatı mahremiyetin korunması için karşılaştırılabilir güvenceler sunduğu takdirde veri dolaşımı mümkün kılınabilir.”

Ülkemizin de kurucu üyeleri arasında yer aldığı Avrupa Konseyince kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “Özel ve aile hayatına saygı hakkı” kenar başlıklı 8 inci maddesinde, “(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. (2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak

müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir” düzenlemesi yer almaktadır.

Ayrıca Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ile Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi de kişisel verilerin korunması hususunda ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler arasındadır.

Kişisel verilerin korunması hususunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen kararlar da yol gösterici niteliktedir. Mahkeme, devletlerin millî güvenliğin korunması amacını gerçekleştirmede sahip oldukları takdir yetkisinin geniş olduğunu kabul etmektedir. AİHM, Sözleşmeye taraf devletlerin millî güvenliği korumak için yetkili ulusal makamlarına ilk olarak kişiler hakkında bilgi toplama ve halka açık olmayan siciller tutma, ikinci olarak millî güvenlik bakımından önemli kadrolarda çalışmak isteyen adayların bu işe uygunluğunu takdir ederken bu bilgiyi kullanma yetkisi veren kurallara sahip olmaları gerektiğinde kuşku bulunmadığını belirtmektedir (*Leander/İsveç*, B. No: 9248/81, 26/03/1987, § 59). Bununla birlikte, AİHM içtihadına göre kamu mercilerinin bir bireyin özel hayatıyla ilgili bilgileri toplaması, kaydetmesi, saklaması özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturur (*Leander/İsveç*, § 48; *Kopp/İsviçre*, B. No: 23224/94, 25/03/1998, § 53; *Amann/İsviçre* [BD], B. No: 27798/95, 16/02/2000, § 69; *Rotaru/Romanya* [BD], B. No: 28341/95, 04/05/2000, § 43, 44, 46). Bu müdahalenin tespiti için kaydedilen bilgilerin daha sonra kullanılmış olması gibi bir koşul da aranmamaktadır. Kamu makamları tarafından muhafaza edilen kişisel verilerin Sözleşme’nin 8 inci maddesinde öngörülen unsurlardan birini devreye sokup sokmadığını tespit etmek için bu bilgilerin hangi çerçevede alındığının ve muhafaza edildiğinin, verilerin türünün, kullanıldıkları ve işlendikleri şeklin, bunlardan çıkarılabilecek sonuçların dikkate alınması zaruridir (*S. ve Marper/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 30562/04, 30566/04, 04/12/2008, § 67). İç hukuk kişisel verilerin bu maddede öngörülen güvencelere uygun olmayan şekilde kullanımını engellemek için gerekli güvenceleri sağlamalıdır. Bu tür güvencelerin bulunmasının gerekliliği, otomatik işleme tabi tutulan kişisel verilerin korunması söz konusu olduğunda, özellikle de bu verilerin polis tarafından kullanılması hâlinde daha fazla hissedilmektedir. İç hukuk, bu verilerin saklanma amaçlarına uygun ve aşırılıktan uzak olmalarını sağlamalı ve verilerin kaydedilme amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde muhafaza edilmesini temin etmelidir. İç hukuk aynı zamanda kişisel verilerin uygun olmayan şekilde, keyfi ve yetki aşımı yapılarak kullanılmasına karşı uygun güvenceler de içermelidir (*S. ve Marper/Birleşik Krallık*, § 103; *M.M./Birleşik Krallık*, B. No: 24029/07, 13/11/2012, § 195).

Ulusal hukukumuzda da özel hayatın gizliliği güçlü bir şekilde güvence altına alınmıştır. Anayasa’nın 20 nci maddesinde, “Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve

amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde sağlanan güvence, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi kapsar. Bu anlamda bireyler, hangi amaçla hangi kişisel verilerinin kullanıldığını öğrenme hakkına sahip olduğu gibi söz konusu kişisel verilerde herhangi bir yanlışlık bulunması halinde bu durumun düzeltilmesini ya da verilerinin silinmesini isteme hakkına da sahiptir. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Yasal bir düzenleme bulunmaması ya da bireyin kendisine ait kişisel verilerin işlenmesi yönünde açık bir irade beyanının olmaması durumunda kişisel verilerin işlenebilmesi mümkün değildir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 07/04/2016 tarihli ve 29677 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece kişisel verilerin korunması için gerekli hukuksal altyapı tamamlanmıştır. Mezkûr Kanun ile kişisel verilerin işlenmesinin disiplin altına alınması, temel hak ve özgürlüklerin korunması, kişinin mahremiyet hakkı ile bilgi güvenliği hakkının korunması, kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasların düzenlenmesi amaçlanmıştır. 6698 sayılı Kanun’un 13 ve devamı maddelerinde, bu Kanun’un uygulanmasıyla ilgili taleplerin yazılı olarak veya Kişisel Verileri Koruma Kurulunun belirleyeceği diğer yöntemlerle veri sorumlusuna iletileceği, talebin gerekçesi açıklanarak reddedilmesi, verilen cevabın yetersiz bulunması veya süresinde başvuruya cevap verilmemesi hâllerinde, ilgili kişinin, veri sorumlusunun cevabını öğrendiği tarihten itibaren otuz ve her hâlde başvuru tarihinden itibaren altmış gün içinde Kurula şikâyetle bulunabileceği, Kurulun, şikâyet üzerine veya ihlal iddiasını öğrenmesi durumunda resen, görev alanına giren konularda gerekli incelemeyi yapacağı, şikâyet üzerine Kurulun, talebi inceleyerek ilgililere cevap vereceği, şikâyet tarihinden itibaren altmış gün içinde cevap verilmezse talebin reddedilmiş sayılacağı, ihlalin varlığının anlaşılması hâlinde Kurulun, tespit ettiği hukuka aykırılıkların veri sorumlusu tarafından giderilmesine karar vererek ilgililere tebliğ edileceği ve bu kararın, tebliğden itibaren gecikmeksizin ve en geç otuz gün içinde yerine getirileceği düzenlenmiştir. Yine Kanun’un 19 uncu maddesinde, bu Kanun’la verilen görevleri yerine getirmek üzere, idari ve mali özerkliğe sahip ve kamu tüzel kişiliğini haiz Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulduğu belirtilmiş, 21 inci maddesinde ise Kurulun, bu Kanun ve diğer mevzuatla verilen görev ve yetkilerini kendi sorumluluğu altında, bağımsız olarak yerine getirip, kullanacağı, görev alanına giren konularla ilgili olarak hiçbir organ, makam, merci veya kişinin, Kurula emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağı hükme bağlanmıştır.

Kurumumuza iletilen şikâyetlerde bilhassa yurt dışında, sosyal güvenlik ve tapu bilgilerinin sızdırıldığı ve devlet kurumlarınca kişisel verilerin rıza dışında kullanıldığı iddiası ağırlık kazanmaktadır. Bununla birlikte, yukarıda yer verilen 6698 sayılı Kanun’un 21 inci maddesi uyarınca kişisel verinin nitelendirilmesi, sınıflandırılması, ihlal

iddiasının değerlendirmesinin yapılması hususunda özel olarak kanunla görevlendirilmiş ve görevinin ifası esnasında hiçbir organ, makam, merci ve kişiden emir, talimat, tavsiye ve telkin alamayacak olan Kişisel Verileri Koruma Kurumunun varlığına vurgu yapılarak söz konusu başvuruların değerlendirilmesinin Kurumumuzun görev alanına girmiyor olması nedeniyle başvurular hakkında incelenemezlik kararları verilmiştir. Bu doğrultuda, başvuran görevli kuruma başvuru hususunda bilgilendirilmiş, ihlal iddiasının ciddi olması durumunda da resen inceleme yapma yetkisine sahip olması hasebiyle başvurunun Kişisel Verileri Koruma Kurumuna iletilmesi,¹⁸⁰ bazı başvurularda da başvurunun ihlalde bulunduğu ileri sürülen idarelere¹⁸¹ iletilmesi sağlanmıştır.

Ayrıca Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın başkanlığında, uzmanlarımızla Kişisel Verileri Koruma Kurumu başkanı ve idarecilerle görüşmeler yapılmış olup kişisel verilerin korunması için ortaklaşa yapılabilecek konular hakkında istişarede bulunmaktadır.

7.10.5 İnsan Hakları Açısından COVID-19 ve Bu Kapsamda İletilen Başvuruların Değerlendirilmesi

Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye'nin salgınla mücadelede zaafiyete yer verilmeden, toplumsal huzur ve güvenliğin gerektirdiği tedbirleri kararlılıkla almak sureti ile COVID-19'a karşı etkin ve başarılı bir mücadele ettiğini samimiyetle gözlemektedir.

Kurumumuz, COVID-19 salgınının başlangıcından günümüze kadar kamu idareleri ile etkili bir iletişim stratejisi içerisinde hareket etmektedir. Kurumumuz bir yandan bu kapsamda iletilen başvuruları inceleyerek münferit hataların önüne geçilmesine çalışmakta, diğer taraftan da sektörel olarak alınması gereken tedbirler ve atılması gereken adımlar hakkında kamu idaresine rehberlik etmektedir.

Bilindiği üzere Kurumumuz, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun "Başdenetçinin ve denetçilerin görevleri" başlıklı 7 nci maddesinin birinci fıkrası (ç) bendinde kayıtlı, "Yıllık raporu beklemeksizin gerek görüldüğü konularda özel rapor hazırlamak" hükmü uyarınca, Kuruma iletilen şikâyet başvuruları da göz önünde bulundurulmak suretiyle, özel rapor hazırlama yetkisine sahiptir.

Bu yetkiye istinaden, Haziran 2020'de "**Türkiye'nin Koronavirüs Hastalığı ile Mücadelesi**" başlıklı bir özel rapor hazırlanmış, bu rapor İngilizceye de çevrilerek ilgili kamu idarelerinin ve kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.

Söz konusu raporda, ülkemizde COVID-19 salgını ile mücadelede sağlık alanında yürütülen çalışmalar, idari alanda yürütülen çalışmalar, ekonomi alanında gerçekleştirilen çalışmalar ve genel öneriler kayıt altına alınmıştır. Ayrıca Kurumumuz COVID-19 kapsamında kendisine iletilen başvurulardan hareketle, aşağıda yer alan hususlara dair ilgili kamu idarelerine tavsiyelerde bulunmuştur:

180 2021/15905 numaralı başvuru hakkında verilen 18/10/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı, 2021/14899 numaralı başvuru hakkında verilen 18/10/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

181 2021/8 numaralı başvuru hakkında verilen 16/02/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı, 2021/15248 numaralı başvuru hakkında verilen 27/09/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

- Ekonomik, sosyal, kültürel vb. açılardan büyük bir nüfus ve ülkeye sahip olmanın doğal sonucu olarak, salgın hastalık ile mücadelede alınan tedbirlerin, toplumsal hayatımızı olumsuz etkileyebilecek öngörülmeyen sonuçlarının ortaya çıkması da çok olağandır. Çünkü insan sağlığını tehlikeye sürükleyen bir tehdide karşı alınacak tedbirlerin belirlenmesi, “*genelge*” gibi idari genel düzenleyici işlemlerin hazırlanması sürecinde, işin doğası gereği sadece **o anın acil ihtiyaçları** gözetilmektedir. Dolayısıyla alınan idari, kurumsal ve diğer somut tedbirlerin, toplumsal hayatta yol açtığı yansımalarla göre “*gözden geçirilmesi*”, “*düzeltilmesi*”, “*yumuşatılması*” vb. ilave tedbirlerin alınması da kaçınılmazdır.

- Bilindiği gibi çok sayıda idari düzenleyici işlem ile belirli sürelerle ve bazı illerde tüm vatandaşların ve yaş gruplarına göre belirli kişilerin sokağa çıkmaları, bir başka yerleşim yerine seyahatleri vb. konularda kısıtlama getirilmektedir. Hiç şüphesiz, toplum sağlığını tehdit eden böylesi bir tehlike açısından alınacak tedbirlerin yegâne ve öncelikli hedefinin, kamu sağlığının korunması ve kamusal hizmetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması olacaktır. Ancak bu yapılırken kamu sağlığını tehlikeye atacak uygulamalardan kaçınmak kaydı ile bireysel ihtiyaç ve farklılıkların da hesaba katılması önem arz etmektedir.

- 65 yaş üzeri toplum kesiminin ve kronik sağlık sorunları yaşayanların, bir bütün halinde, aynı hukuki statüde değerlendirilmesi yerine bu kesimlerin münferit durumları ve ihtiyaçlarını da gözeterek, sağlığı elveren, gerekli sağlık tedbirlerini alan ve gerçekçi mazereti olan kişilere, olaya mahsus, münferit, belirli süreli, muafiyetler sağlanması, kolaylık sağlanması hukuka ve iyi yönetim ilkelerine bağlı idare anlayışının bir gereğidir.

- Salgın hastalığın yol açtığı tehdit ve tehlike, sürecin sahadaki sürekli değişimi ve ortaya çıkan yeni beklenti ve ihtiyaçlar gözetilerek, ilgili devlet kurumlarınca gerekli tedbirlerin hızlıca alınması ve mevcut tedbirlerin farklılaştırılmaya çalışılması önem arz etmektedir.

2021 yılında Kurumumuza, Türkiye’nin COVID-19 ile mücadele kapsamında aldığı tedbirlerin uygulanmasından kaynaklanan ihlal iddialarını muhtevî çok sayıda şikâyet başvurusu iletilmektedir. Söz konusu başvurularda, “seyahat özgürlüğü”, “sağlık hakkı”, “eğitim hakkı” gibi bazı çekirdek hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının yanı sıra salgın nedeni ile işsiz kalınması, iş yerinin kapatılması vb. gerekçeler ile ekonomik zorluk çeken bireylerin maddi talepleri de dile getirilmektedir.

Daha yakından bakıldığında, seyahat izin belgesi verilmemesi nedeni ile seyahat hakkının ihlal edildiği, sokağa çıkma yasaklarının hukuka aykırılığı, sağlık hizmetlerinden yararlanmada yetersizlik/ayrımcılık iddiaları, eğitim hizmetlerinden yararlanmada yaşandığı iddia edilen eksiklikler ve işsiz olduğundan bahisle pandemi sürecinde devletin zor durumda olan vatandaşlara vermiş olduğu maddi destekten yararlanmaya yönelik talepler, söz konusu başvurular arasında öncelik taşımaktadır.

7.11 KADIN HAKLARI

Kurumumuza kadın hakları alanında yapılan başvurular menfaat ihlali şartı aranmaksızın incelenmektedir. 2020 yılında olduğu gibi 2021 yılı da Covid-19 salgını ile mücadelenin gölgesinde geçmiş ve yine aynı şekilde kadınlar tarafından daha çok sosyal hizmetler alanında başvurular yapılmış olup bu başvurular da ilgili başlık altında incelenmiştir.

Her ne kadar kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismar konuları kamuoyunu sürekli işgal etmekte ise de önceki yıllarda olduğu gibi Kurumumuza bu konularda çok sınırlı sayıda bireysel başvuru yapılmakta olup çoğunlukla adli vaka olduğundan ve de genellikle yargı organlarına intikal etmiş olduğundan Kurumun görev ve yetki alanı dışında kalmaktadır. Bu konulardaki başvurularda, 6328 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri uyarınca incelenemezlik kararı verilmekte ise de, her başvuru dosyası özelinde kurumumuzda görevli sosyal hizmet uzmanı tarafından kadınların durumu değerlendirilerek, ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda faydalanabilecekleri kamu hizmetleri konusunda bilgilendirme yapılmakta danışmanlık sunulabilmektedir.

Kadın hakları alanındaki 2021 yılındaki en önemli gelişme, 2021-2025 yıllarını kapsayan kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, medya mensuplarının, uluslararası kuruluş temsilcilerinin ve ilgili tüm paydaşların katkılarıyla hazırlanan **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planının** uygulanmaya alınmasıdır. “Şiddete sıfır tolerans ilkesi” kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek amacıyla hazırlanan Mezkur Eylem Planı 5 ana hedef, 28 strateji ve 227 faaliyet şeklinde yapılandırılmıştır. Plan’da yer alan her bir hedef için sorumlu kurum, tarih ve göstergelerin belirlenmiş olması, kurumlararası iş birliği ve koordinasyonun önemine her fırsatta dikkat çekilmesi, Plan’ın uygulanması ve izlenmesini kolaylaştıracaktır. Ulusal insan hakları kurumu ve bağımsız bir denetim mekanizması olarak Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planının uygulanmasında, izlenmesinde ve raporlanmasında gerekli katkı sağlanacaktır.

Kadına yönelik şiddet ile mücadelede tüm kamu kurumlarının çok taraflı ve bütüncül yaklaşım içinde şiddete sıfır tolerans ilkesi ile mevzuatın etkin uygulanmasının, kurumsal kapasitenin geliştirilmesinin, farkındalık artırmaya yönelik eğitim çalışmalarının, politika üretmek için gerekli araştırmaları yapma ve veri toplamanın önemini bir kez daha vurgulamak yerinde olacaktır.

2021 yılında da kadın hakları alanında faaliyetler yine Covid-19 Pandemisi gölgesinde daha çok çevrim içi faaliyetler olarak yürütülmüştür.

7.11.1 Kadın Hakları Alanında Kurumumuza Yapılan Şikâyet Başvuruları ve Karar Örnekleri

7.11.1.1 İş Yeri Değişikliği

Kadın hakları alanında artık bir ilke kararına dönüşen kararımızda başvuran özetle; 2017’den beri sözleşmeli hemşire olarak çalıştığını, eşiyle kendisine şiddet uyguladığı için anlaşmalı boşandığını, evliliği süresince maruz kaldığı şiddet eylemleri

için doktora gitmesine rağmen tehdit ve baskıdan dolayı şikâyetçi olmadığını, bu nedenle kendisi için koruma kararı verilmediğini, yetkili Aile Mahkemesinden verilmiş uzaklaştırma kararı bulunduğunu, ailesinin yaşadığı ... iline yer değişikliği suretiyle atanma talebinin sözleşmeli personelin üç yıl boyunca yer değişikliği yapamayacağı hükmü gerekçe gösterilerek ve hakkında iş yeri değişikliğine ilişkin verilmiş bir yargı kararı bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiğini belirterek mağduriyetin giderilmesini talep etmiştir.

İdarenin iş yeri değişikliğine ilişkin bir mahkeme kararı bulunmadığından hareketle şiddete maruz kalan ya da kalma tehditinde bulunan bir kadının yer değişikliği talebinin başvuranın boşandığı eşi tarafından yöneltilen davranışları dikkate alarak başvuranın içinde bulunduğu can güvenliği risklerine dair hiç bir somut açıklama, değerlendirme ve gerekçe ortaya konulmadan -başvuranın maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bağlamında ilgili ve yeterli bir açıklama yapmadan- yer değişikliği talebini reddetmesinin ulusal ve uluslararası yükümlülüklerimize aykırı olduğu belirtilerek, başvuranın can güvenliğinin sağlanmasını teminen yer değişikliği talebinin aile içi şiddete ilişkin risk değerlendirilmesi yapılmak suretiyle yeniden incelenmesi için ilgili idareye tavsiyede bulunulmuştur.¹⁸²

Tavsiye kararında AİHM kararlarında (OPUZ ve CİVEK- Türkiye), Devletin, şiddet mağduru olduğunu iddia eden başvurunu korumaya yönelik tedbirleri sağlama yönünde, pozitif yükümlülüğü olduğu vurgulanmıştır. AİHM, Opuz v. Türkiye kararında devletin yaşamı korumak için makul tedbirler alıp almadığını incelerken, *“yetkililer farklı davranmış olsalardı, olayların başka bir biçimde sonuçlanabileceği ve ölümün gerçekleşmeyebileceği şeklinde kesin bir sonuca varılamayacağını belirtmiş ancak diğer taraftan; sonucu değiştirmeye ya da zararı hafifletmeye yönelik gerçek bir umut taşıyan makul önlemler almamasının, devletin sorumluluğuna yol açmak bakımından yeterli olduğunu”* hatırlatmıştır. Bu durumda sadece adli makamlardan değil, idareden de aile içi şiddet hakkında bilgilendirilmesi üzerine, dikkatli bir biçimde risk değerlendirmesi yapması beklenmektedir. Sadece 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre alınmış bir Mahkeme Kararı bulunmadığı gerekçesiyle, herhangi bir değerlendirme yapmaksızın başvuranın talebinin (kararımızda yer değiştirme talebinin) idarece reddedilmesi işleminin, tam da AİHM kararında belirtildiği üzere **“gerçek bir umut taşıyan makul önlemler almamak”** olarak nitelendirilmesi mümkündür.

Özetle, tavsiye kararında tabi olduğumuz uluslararası ve ulusal hükümlere göre yetkililerin (gerek adli gerek idari makamlar), kadına yönelik şiddet hakkında bilgilendirilmeleri halinde, dikkatli bir biçimde risk değerlendirmesi yaparak, yetkileri dahilindeki tedbirleri almaları gerektiği ve bu tedbirlerin 6284 sayılı Kanun'da yazılanlarla sınırlı olmadığı hatırlatılmıştır.

Diğer bir başvuruda başvuran vekili özetle Aile Mahkemesi'nden 6284 sayılı Kanun kapsamında iş yeri değişikliği talebinde bulunduğunu ve talep yerinde görülerek 6284 sayılı yasanın 4. maddesinin a bendi gereğince mağdur müvekkilinin tabi olduğu

182 2019/17388 numaralı Tavsiye Kararı

mevzuat hükümleri dâhilinde bulunduğu il içinde iş yerinin değiştirilmesine karar verildiğini, ancak İdare tarafından mahkeme kararının yerine getirilmediğini, bu yöndeki girişimlerinin sonuçsuz kaldığını belirterek tedbir kararının uygulanması ve sorumlular hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmiştir.

İnceleme ve araştırma devam ederken idareden bilgi ve belge talep edilmiş olup idareden alınan cevabi yazıda, Covid-19 pandemisi nedeniyle Üniversite hastanelerinde personel ihtiyacının üst seviyede seyretmesi sebebi ile başvuranın geçici görevlendirmesinin uzatılmasına muvafakat verilmediği, ancak Üniversitenin başka bir yerleşkesinde bulunan ve gece çalışması yapılmayan Fakültesinde görevlendirilerek mahkemesinin kararı uygulandığı ifade edildiğinden başvurunun bu kısmı ile ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Dostane Çözüm Kararı verilmiştir.¹⁸³

7.11.1.2 Kadın ve Çocuk Bakımevleri Açılması

Bir başka başvuruda başvuran; 5393 sayılı Belediye Kanunu 14-a maddesi uyarınca, Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorunda olduğunu, Akçaabat Belediyesinin Trabzon Valiliğinin resmi sitesinde yayımlanan istatistiklere göre 123.552 nüfusu bulunmasına rağmen, Akçaabat İlçesi sınırları içerisinde belediyeye ait bir çocuk ve kadın konukevi bulunmadığını, Belediyenin 2020-2024 stratejik planında da konukevi açılmasına ilişkin hiçbir planlama yapılmadığını belirterek Akçaabat ilçesinde kadın ve çocuklar için konukevi açılması talebiyle Kurumumuza başvurmuştur.

Başvuru üzerine 23/03/2021 tarihli ve 2021/5642 sayılı Gönderme Kararı ile söz konusu başvuru ve ilgili mevzuat çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi (CEDAW) Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun ilgili hükümleri idareye iletilmiştir.

Gönderme Kararında yer alan süre içerisinde idarece cevap verilmemesi üzerine başvuran başvurusunu tekrarlayarak yeniden başvurmuştur. Bu başvuru üzerine inceleme ve araştırma çerçevesinde idareden bilgi ve belge talebinde bulunulmuş olup Akçaabat Belediye Başkanlığı Strateji Geliştirme Müdürlüğünden alınan 23.08.2021 tarihli ve E789236950008854 sayılı cevabi yazıda özetle idarece başvuranın talebi doğrultusunda kadın ve çocuk konukevi ihtiyacının karşılanması için gerekli girişimlerde bulunulacağı belirtildiğinden ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Dostane Çözüm Kararı verilmiştir.¹⁸⁴

7.11.1.3 Mobbing

13/03/2020 tarihinde Kurumumuza yapılan başvuruda başvuran özetle; sürekli işçi statüsünde çalıştığını, iş yerinde tacize maruz kaldığını, tehdit edildiğini ve kendisine mobbing uygulandığını ifade ederek bu duruma son verilmesini ve ilgili kişiler hakkında

183 2021/432 Numaralı Dostane Çözüm Kararı

184 2021/5642 Numaralı Dostane Çözüm Kararı

gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmesi üzerine 19/03/2020 tarihli Gönderme Kararı¹⁸⁵ verilmiştir.

Anılan gönderme kararında mobbingin tanımı, unsurları ve ilgili mevzuat hükümlerine yer verildikten sonra, başvuran tarafından mobbing iddiasına idare tarafından kayıtsız kalındığı, başvurularına cevap verilmediği belirtildiğinden; ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde, cinsel saldırı ve taciz iddialarının konusunun suç teşkil ettiği hususu da göz önünde bulundurularak, etkin bir soruşturma yapılmak üzere ilgili evraklar ve varsa görüntü kayıtları incelenerek, belirlenecek tanıklar ve kamu görevlilerinin ifadelerinin de alınması suretiyle yapılacak idari soruşturma sonucundan bilgi verilmesi talep edilmiştir.

Kurum Rehberlik ve Teftiş Kurulu Başkanlığınca yürütülen soruşturma neticesinde düzenlenen 27/01/2021 tarihli Soruşturma Raporuna ilişkin Kurum Başkanlık Olur'u ile fail konumunda bulunan kamu personelinin 657 sayılı DMK' nın 125 maddesi 1/B-1 bendi hükümleri çerçevesinde kınama cezası ile tecziye edilmesine ve idari yönden ise amir konumunda bulunan kamu personelinin kendilerine intikal eden iddiaların incelenmesi, personel görevlendirilmesi, ispat hukuku açısından gerekli olacak tüm delillerin toplanıp muhafaza edilmesi konusunda yazılı olarak uyarılmalarına ve özel güvenlik personelinin bu tür durumlarda ilgili görüntülerin DVD-CD ortamında kopyalanması, muhafaza edilmesi adli ve idari mercilerce talep edilmesi halinde tutanakla teslim edilmesi hususlarında bilgilendirilmelerine karar verilmiştir.

İlaveten Aile Mahkemesi Kararına istinaden de başvuranın isteği üzerine iş yerinin değiştirildiği bildirilmiştir.

7.11.2 Kadın Hakları Alanıyla İlgili Faaliyetler

7.11.2.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Kamu-Sivil Toplum İş Birliği Geliştirme Toplantısı

Kadın Dayanışma Vakfı tarafından, İzmir Kadın Dayanışma Derneği ve Mardin Ortak Kadın İş Birliği Derneği ortaklığında, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin desteği ile "**Normların Uygulanması, Zihniyetlerin Değiştirilmesi**" projesi kapsamında kamu kurumları bünyesinde kurulmuş, kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla hizmet veren birimler ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirmek suretiyle ortak akılla kadına yönelik şiddete karşı güçlü kamu ve güçlü sivil toplum iş birliğinin yollarının geliştirilmesi amaçlandığı 9 Nisan 2021 tarihinde yapılan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Kamu-Sivil Toplum İş Birliği Geliştirme Toplantısına Kurumumuzca katılım sağlanmıştır.

7.11.2.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planının Uygulanması Çerçevesinde Yürütülen Çalışmalar

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planının (2016-2020) uygulanmasına yönelik olarak Ulusal Eylem Planı faaliyetleri kapsamında

185 2020/4860 Numaralı Gönderme Kararı

İzleme ve Değerlendirme Formu düzenlenmiş olup Kurumumuzun 2020 yılında kadın hakları alanında yürüttüğü faaliyetleri içeren bilgi notu ile birlikte Bakanlığa sunulmuştur.

7.11.2.3 Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Sunumu

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonuna kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet olayları kapsamında Kamu Denetçiliği Kurumunun görev ve faaliyetleri ile kadına karşı şiddetin ve aile içi şiddetin önlenmesi ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un uygulanmasında yaşanan sorunlar hakkında Kurumun tespitleri ve konuya ilişkin kurum kararları hakkında Türkiye Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç tarafından 28 Nisan 2021 Çarşamba günü sunum yapılmıştır.

7.11.2.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı Tanıtım Toplantısı

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın himayelerinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Derya Yanık'ın katılımıyla Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi'nde 1 Temmuz 2021 tarihinde düzenlenen "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı Tanıtım Toplantısı"nda Kurumumuzu kadın haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak temsil etmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemine dikkat çekilen toplantıda, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planının başarı ile uygulandığı belirtildikten sonra Kurumumuzun da hazırlık aşamasında katkıda bulunduğu Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planının genel bir tanıtımı yapılmıştır.

2021-2025 yıllarını kapsayan kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, medya mensuplarının, uluslararası kuruluş temsilcilerinin ve ilgili tüm paydaşların katkılarıyla hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı, 5 ana hedef, 28 strateji ve 227 faaliyet şeklinde yapılandırılmış olup ayrıntılarıyla kamuoyu ile paylaşılmıştır.

7.11.2.5 Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal İnsan Hakları Merkezi Ev Sahipliğinde Gerçekleştirilen "Dünya Gençlik Hakları Konferansı" Katılımı

Kadın ve çocuk haklarından sorumlu **Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak**, Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal İnsan Hakları Merkezi ev sahipliğinde 12-13 Ağustos 2021 tarihlerinde hibrit olarak gerçekleştirilen "**Gençliğin Küresel Eyleme Dâhil Edilmesi**" konulu "**Dünya Gençlik Hakları Konferansı**"na konuşmacı olarak katılım göstermiştir.

Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal İnsan Hakları Merkezi'nin Özbekistan Cumhuriyeti'ni temsil ettiği ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Özel Gençlik Elçiliği Ofisi ile

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği desteğiyle ortak sorunları beraber çözmek adına bir platform oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen söz konusu konferansta genel ve paralel oturumlarda, gençlerin ihtiyaçları, gençlerin haklara erişimleri, COVID-19'un gençlere etkisi, gençlerin karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesi, gençler arasındaki kırılğan gruplar, "kimseyi arkada bırakmama" perspektifi, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi birçok önemli konu ele alınmıştır.

Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ise çevrim içi ortamda gerçekleştirdiği konuşmasında; Kurumumuzun önemi, insan hakları ve özellikle kadın ve çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesindeki rolü ve katkısı hakkında bilgi verdikten sonra, gençlerin değişimin ve dolayısıyla da geleceğin aktörleri oldukları gerçeğinin her plan ve organizasyonda temel ilke olarak ele alınmasının gerektiğini hatırlatmış, gençlerin katılımcılığının verimli bir şekilde sağlanması için, güven, sistem ve doğru zamanlama ilkelerinin altını çizmiştir.

Gençlerin hak arama mekanizmalarını tanımaları ve üniversite gençliği arasında hak arama kültürünün yaygınlaştırılması ve bu suretle gençlerin karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamaya yönelik iyi uygulama örneği olarak, ülkemizde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'un öncülüğünde oluşturulan ve sayıları 100'ü geçen ombudsmanlık öğrenci kulüplerine değinmiştir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı kalkınma politikaları ve eylemler için öncelikle karar alma mekanizmalarına kadınların dâhil olmasının zorunluluğunun altını çizen Tunçak, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 2009 yılında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi ve kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetleri hakkında bilgi vermiştir.

Tunçak, konuşmasını kimsenin geride bırakılmaması için, başta kadınlarımız olmak üzere gençlerimizin ve gelecek nesillerin daha iyi bir dünyada ve barış içinde bir arada yaşamasının tek yolunun, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının içselleştirilmesi ve umudu kaybetmeksizin azimle hep birlikte çalışmak olduğunu vurgulayarak sonlandırmıştır.

7.11.2.6 Cinsiyet Eşitliği Odağında Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi Toplantısı

Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından cinsiyet eşitliği odağında ve geleceğin iyi işleri yaklaşımında istihdam ve istihdam edilebilirliğin desteklenmesi ile Bakanlığın politika yapma ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla yürütülen "**Cinsiyet Eşitliği Odağında Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi**" kapsamında Projede, Bakanlığın kurumsal kapasitesinin artırılması adına gerçekleştirilecek araştırmalar, eğitimler, çalıştaylar, konferanslar vb. proje faaliyet detaylarının ve takvimlemesinin yer aldığı taslak başlangıç raporunun sunulması ve rapora ilişkin görüş, öneri ve değerlendirmelerin alınması amacıyla 23 Şubat 2021 tarihinde ve devamında yapılan çevrimiçi toplantılara katılım sağlanmıştır.

7.11.2.7 Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Teknik Takip İle İzleme (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasanın 12. Maddesinde Yer Alan Elektronik Kelepçe Tedbiri) Konulu Toplantı

Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu tarafından 5 Kasım 2021 Cuma günü saat 10.00’da Türkiye Barolar Birliği/Litai Konukevi D Blok Toplantı Salonunda Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Teknik Takip İle İzleme (6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasanın 12. maddesinde yer alan elektronik Kelepçe Tedbiri) konusunda alanında uzman katılımcılarla Yuvarlak masa toplantısına katılım sağlanmıştır.

Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, TİHEK, çeşitli baro temsilcileri ve Ankara Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden oluşan katılımcılar ile gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantısında Elektronik Kelepçe Tedbiri uygulaması hem mevcut mevzuat hem de uygulama yönleriyle ele alınmıştır.

7.11.2.8 Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi 2021 Yılı Toplantısı

“Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi”nin 2021 yılı toplantısı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Derya Yanık’ın Başkanlığında, Adalet Bakanımız Abdulhamit Gül ve İçişleri Bakanımız Süleyman SOYLU’nun teşrifleriyle 25 Kasım 2021 tarihinde Ankara Hakimevinde (Dikmen) gerçekleştirilmiştir. Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi’nin 15’inci Toplantısına Kurumumuzu kadın haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem TUNÇAK temsil etmiştir.

7.11.2.9 Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Sonlandırılması Konulu 3. Bölgesel Toplantı

Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler Kadın Hakları Merkezi ve Zenica, Bosna Hersek Kadın Hakları merkezinin katkıları ve Bosna Hersek Hükümetinin himayelerinde, 1 ve 2 Aralık 2021 tarihlerinde “**Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Sonlandırılması**” başlıklı çevrim içi bölgesel konferansa katılım sağlanmıştır.

Konferansta kadın cinayetlerinin önlenmesinde veri toplamanın önemi, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddetin önlenmesi ve bunlara müdahale, kadın ve çocukları korumak için fail odaklı yaklaşımlar ile kadına yönelik şiddeti sona erdirmeye yönelik olumlu kültürel normlar ekseninde mevcut hukuki durum, gelecekte yapılması gerekenler, ulusal ve uluslararası verilerin toplanması ve karşılaştırılması ile ilgili iyi uygulama örnekleri paylaşılmıştır.

Tüm bunlara ek olarak, Kurumumuzca, CEDAW Dönemsel Ülke Raporlarının hazırlanması, Avrupa Konseyi ilerleme raporlarının hazırlanması, OPAAW Ülke İlerleme Raporlarının hazırlanması ve Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması (EPİM) çerçevesinde Ülkemize yöneltilen tavsiyelere ilişkin ülke tutumumuzun belirlenmesinde ilgili kurumlarla iş birliği çerçevesinde katkı yapılmaktadır.

7.12 KAMU PERSONEL REJİMİ-İ

Türkiye’de kamusal iş gücünün kapsamı oldukça geniş olmakla birlikte her bir istihdam biçiminin kendisine özgü rejimi mevcuttur. Nitekim 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na tabi memurlar, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu’na tabi akademik personel, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu’na tabi askeri personel, 2802 sayılı Hakim ve Savcılar Kanunu’na tabi hakim-savcılar, 7/15754 sayılı Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslara tabi sözleşmeli personel, 399 sayılı KHK’ya tabi kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışan sözleşmeli personel, 4857 sayılı İş Kanunu’na tabi işçiler (sürekli işçiler, belediye şirket işçileri) olmak üzere çeşitli statüler altında kamu görevlileri istihdam edilmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda doğrudan bir kamu görevlisi tanımı yapılmamış olsa da Anayasa’da kamu hizmetinin ancak kamu görevlileri eliyle görülebileceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa’nın 128 inci maddesinde yer alan, *“Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür”* hükmü bu hususu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4 üncü maddesinde, *“Kamu hizmetleri; memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler eliyle gördürülür”* ifadesine yer verilerek Anayasa’nın anılan hükmü yasal bağlamda somutlaştırılmıştır.

Kamu hizmetinin kamu görevlileri eliyle yerine getirileceğine ilişkin anayasal ve yasal gereklilikler, aslında kamu personel rejiminin özünü de oluşturmaktadır. Zira kamu adına yetki kullanarak kamusal faaliyetlerde bulunacak ve idarenin en temel vazifesi konumundaki kamu hizmetini ifa edecek personelin, çalışma hayatındaki diğer çalışanlardan ayrılması, vazifesinin mahiyetiyle uyumlu bir statüye sahip olması ve bu statünün belli esaslar öngörerek kendi içinde daha sıkı kurallara dayanması gerekmekte olup kamu personelinin tabi olduğu düzen de bu çerçevede şekillenmektedir. Yani bir taraftan kamu gücü bahsedilen kamu personeline diğer taraftan sorumluluk verilmekte, hak tanınırken yükümlülük öngörülmekte ve tüm bunlara sirayet eden biçimde kamu hukukunun gerektirdiği anlayış kamu personel rejimine hakim olmaktadır. Bu bakımdan, kamu personel rejimi, Anayasa başta olmak üzere çok sayıda kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve alt düzenleyici işleme konu olmuş, hatta kurumlar ve personeli arasındaki uyumsuzluklar hakkında verilen kararlar marifetiyle derin bir yargısal içtihadı doğurmuştur.

İdarenin işlem, eylem, tutum ve davranışını denetlemekle görevli olan Kamu Denetçiliği Kurumunun bu noktadaki rolü ise, kendisine gelen şikâyet başvuruları üzerinden kamu personel rejimine katkı sunmak ve bunu yaparken hukuki denetimle yetinmeyip insan hakları ile iyi yönetim anlayışını bu konuda da uygulanabilir hale getirmektir. Özellikle 2021 yılında Kuruma yapılan başvuruların konu bazında en yüksek oranla kamu personel rejimine ilişkin olması, KDK’nın bu bağlamdaki işlevini önemsemesine ve daha titiz bir çalışma yürütmesine sebep olmaktadır. Bu kapsamda, kamu denetçilerinin inceledikleri konu alanları bakımından yapılan işbölümü çerçevesinde kamu personel

rejimi bir kamu denetçisi tarafından ele alınacak tek konu olarak belirlenerek aşağıda yer alan alt alanlar tespit edilmiştir:

- Personel alımı (kamu görevlisi olarak atanamamadan kaynaklı sorunlar, kontenjan kısıtlamaları)
- Atama, nakil, görevlendirme ve yer değiştirme
- Ödevler, sorumluluklar, genel haklar ve yasaklar
- İlerleme ve yükselme
- Personelin değerlendirilmesi
- Mali haklar
- Sosyal haklar ve yardımlar
- Disiplin cezaları ve memuriyetin sona ermesi
- Sözleşmeli ve geçici personel sorunları
- Özelleştirme kapsamındaki personel
- Kadro ve/veya pozisyonlar
- Kamuya personel alımına ilişkin sınavlar (kurumların personel alımına ilişkin olarak kendilerinin yaptığı yazılı ve sözlü sınavlar)
- Kamu personelinin tutum ve davranışları hakkındaki şikâyetler (mobbing ve kötü muamele dahil)

Söz konusu alt alanlar bağlamında yapılan inceleme-araştırmalar neticesinde, başvurulara konu işlem, eylem, tutum ve davranışlar hukuk, hakkaniyet, insan hakları ve iyi yönetim ilkeleri bakımından değerlendirilmekte ve idarelere yol gösterici surette kararlar alınmaktadır. Kamu personel rejimi açısından, 2021 yılında öne çıkan kararlara ve bu konu altında sorun alanı olarak nitelenebilecek hususlarda KDK'nın tespitlerine ve çözüm önerilerine değinmekte fayda bulunmaktadır.

7.12.1 Personel Alımı

Kamu kurum ve kuruluşlarında personel istihdamına ilişkin temel olarak Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) puanı esas alınmakta, buna ek olarak kamuya personel alımında idareler sözlü ve yazılı sınavlar gerçekleştirmektedir. İdarelerin, hizmet gereklerini dikkate alarak yaptıkları personel planlaması çerçevesinde, istihdam edecekleri personelin hangi eğitim düzeyine sahip olmasının yeterli olacağı; kaç personel istihdam edileceği; personelin nerelerde istihdam edileceği ve hangi konularda yeterliliklerinin ölçüleceği gibi hususlarda karar alma konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır. İdarelerin istihdam edeceği personelin hangi nitelikleri haiz olması gerektiği, ilgili kadronun gerektirdiği mesleki bilgi, genel kültür vb. hususlar ilgili yönetmeliklerde belirlenmekte olup bu doğrultuda yazılı ve sözlü sınavlar personel alımında uygulanabilmektedir.

Bununla birlikte, mevzuatta yer verilmemiş olsa da sözlü sınavlarda nasıl bir usul izleneceği yargı kararlarıyla ortaya konulmaktadır. Bu doğrultuda, Kurumumuza yapılan başvurularda idarelerden sınav komisyon değerlendirme formları (tutanakları)

istenerek komisyon üyeleri tarafından yapılan değerlendirmeler ve bu değerlendirmeler neticesinde verilen puanların birbirini destekler nitelikte olup olmadığı, değerlendirme tutanağındaki puanlamaya ilişkin takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı ve objektif bir değerlendirme yapılıp yapılmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Yazılı sınavlara ilişkin itiraz başvurularının incelenmesi sürecinde özel ve teknik bilgi gerektirmesi durumuna göre bilirkişi incelemesi yoluna başvurulmaktadır.

Bu kapsamda, Kurumumuza yapılan ve öğretim üyesi dışındaki öğretim elemanı kadrosu için giriş sınavının değerlendirilmesi sırasında maddi bir hata yapıldığı iddiasını içeren başvuruda, özel ve teknik bilgi gerektirdiğinin anlaşılması üzerine, makine programı alanında yetkin dört bilirkişi görevlendirilmiş ve bunların hazırladığı rapor doğrultusunda, bazı ortak sorular açısından genel olarak her iki adaya da fazla puan verilmekle birlikte bir soruda **birinci asil** olarak sınavı kazanan adaya "10 puan fazla" verilmek suretiyle söz konusu aday açısından ayrıcalıklı bir durum oluştuğu, bu şekilde sınav puanları açısından yapılan değerlendirmede başvuran ile birinci asil olarak sınavı kazanan adayın puanları arasında sadece 1 puanlık fark bulunduğu yönünde tespit yapıldığı, sonuç puanının belirlenmesinde etkili olan diğer ölçütler (ALES puanı ile lisans mezuniyet notu) açısından ise başvuranın ataması yapılan adaya göre yaklaşık 4 puan fazlalığı bulunduğu hususları dikkate alınarak başvuranın nihai sıralamada birinci asil olarak sınavı kazanan adayın önüne geçebileceği ve bu anlamda başvuranın girmiş olduğu giriş sınavı değerlendirmesinin adil ve objektif olmadığı tespit edilmiştir.

Bahse konu sınavın objektif şekilde yeniden değerlendirilmesi ve nihai sıralamanın tekrar yapılması için Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Rektörlüğüne tavsiyede bulunulan karar¹⁸⁶ göstermektedir ki personel alımında idarelerin takdir yetkileri bulunmakla birlikte bunu kullanırlarken nesnel esaslara dayanmaları, seçim sürecini personel adaylarına güven verecek surette gerçekleştirmeleri ve şeffaf ve hesap verebilirlik bakımından azami düzeyde dikkat göstermeleri önem taşımaktadır.

7.12.2 Atama, Nakil, Görevlendirme ve Yer Değiştirme

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda, yer değiştirme suretiyle atanmaların, hizmetlerin gereklerine, özelliklerine, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem içinde yapılacağı; yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda, aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği halinde atamasının, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere belirlenen esaslar çerçevesinde yapılacağı belirtilmiştir. Yer değiştirme suretiyle atanmaya tabi memurun atandığı yerde eşinin atanacağı teşkilatın bulunmaması ya da teşkilatı olmakla birlikte niteliğine uygun bir görev bulunmaması ve ilgilinin de talebi halinde, bu personele eşinin görev süresi ile sınırlı olmak üzere belirli şartlarda izin verilebileceği; ilgili mevzuat uyarınca verilecek

186 2020/96020 numaralı başvuru hakkında verilen 18/02/2021 tarihli Tavsiye Kararı

rapora göre kendisi, eşi veya birinci derece kan hısımlığı bulunan bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri engelli olan memurların engellilik durumundan kaynaklanan yer değiştirme taleplerinin karşılanması için düzenlemeler yapılacağına yer verilmiştir.

Kurumumuza yapılan aile birliği, sağlık, can güvenliği, engellilik mazereti ile yer değişikliği taleplerine ilişkin başvurularda, yer değiştirmeyi talep eden personelin mazeretine ilişkin değerlendirme yapılırken başvuranın hakları ile birlikte idarenin kamu hizmetinin yürütülmesi ve sürekliliğini sağlamasındaki sorumluluğu açısından da inceleme yapılması gerekmektedir. Her ne kadar başvurularda hukuken başvuranların haklarının olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapılsa da hakkaniyet yaklaşımını da içeren çok yönlü bir bakış açısı inceleme sırasında kullanılmaktadır.

Kamu personelinin aile bireylerinden bakmakla yükümlü olunan çocuk, eş, anne ve babanın bulunulan ilde tedavisinin mümkün olmaması sebebiyle tedavi mümkün olunacak illere nakil talepleri yönünde başvurular mevcut olup konuya ilişkin Kurumumuza yapılan bir başvuruda, nakil talebinin sağlık mazeretine dayalı olmadığı, anne ve babasının engellilik durumuna dayalı nakil talebi olduğu ve Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin engelliliğe dayalı nakil taleplerinde kurumun kadro doluluk oranları dikkate alınarak nakil işlemi yapılabileceği ve bu şekilde yapılacak nakillerin Yönetmelik'teki kısıtlayıcı hükümlere tabi olmayacağını açıkça düzenlendiği belirlenmiştir. İnceleme-araştırma sırasında edinilen belgelerden ise, Tarsus Açık Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlü sayısının Niğde E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü sayısına kıyasen daha fazla olmasına rağmen personel sayısının daha az olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla Tarsus Açık Ceza İnfaz Kurumunun kadro doluluk oranının da uygun olduğu değerlendirilmiş olup başvuranın naklinin yapılması gerektiği kanaatine varılmış ve tavsiye kararı verilmiştir.¹⁸⁷

Bir diğer başvuruda başvuran, çalıştığı yerde kızının tedavisi mümkün olmadığından Ankara iline veya tedavi imkanı bulunan başka bir il merkezine acilen naklinin yapılması için Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

İlgili düzenlemeler ve idarenin pozisyon imkanları kapsamında, başvuranın Ankara iline nakil talebinin idare tarafından reddedilmesi işleminde herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı değerlendirilmiştir. Ancak başvuranın çocuğunun tedavi ve özel eğitim ihtiyaçlarının da aciliyetle giderilmesinin önemli olduğu ve başvuranın çalıştığı yerde bunların karşılanamadığı anlaşılmıştır. Bu bakımdan, idare tarafından yapılan açıklamada, Doğu Anadolu Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğüne (Van ili) veya Trakya Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğüne (Edirne ili) atanmayı istemesi halinde başvuranın durumunun yeniden değerlendirileceği bildirilmekle birlikte, başvuranın çocuğunun sağlık teşhisi ve nakil talebi tarihinden itibaren aradan geçen zamanda nakil işlemlerinin sonuçlandırılmadığı tespitiyle, idarenin boş pozisyon ve personel ihtiyacı çerçevesinde, çocuğunun tedavi ve özel eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için ilgilinin naklinin yapılması hususunda tavsiye kararı verilmiştir.¹⁸⁸

187 2020/94882 numaralı başvuru hakkında verilen 18/02/2021 tarihli Tavsiye Kararı

188 2021/1852 numaralı başvuru hakkında verilen 08/07/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Buna ilişkin idare tarafından gönderilen yazıda ise, başvuranın İstanbul iline atandığı bilgisi verilmiştir.

İdarelerin yer değişikliği mazeretlerini değerlendirirken (ilgili mevzuatları çerçevesinde) her ne kadar bireysel menfaatleri ele alması beklense de bu taleplerin gerçekleştirilmesi idarelerin kadro imkanları ve kamu hizmetlerinin aksatılmaksızın sürdürülmesinin temini ile mümkündür. Yukarıda yer verilen başvuruda da olduğu gibi her ne kadar başvuran Ankara iline atanmayı istese de Ankara’da boş kadro olmaması ve çocuğun eğitime bir an önce başlaması gerekliliği sebepleriyle ebeveynin atamasının İstanbul’a yapılması ile sorun makul olarak çözümlenmiştir.

Kurumumuza yapılan bir başvuruda ise, sağlık mazereti sebebi ile yer değiştirme talebinde bulunulabilmesi için Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik’in 13 üncü maddesi uyarınca, hastalığının görev yaptığı yerde tedavisinin mümkün olmadığına alınacak sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerektiği, Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği’nin 25 inci maddesinde belirtilen sağlık mazereti nedeniyle atanma şartlarını da başvuranın bu sebeple taşımadığı, ayrıca Tavşanlı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda görev yapmakta iken 2020 yılı isteğe bağlı atama planlaması kapsamında kendi talebi üzerine 25/06/2020 tarihli ve 3167/78911 sayılı Bakanlık Olur’u ile Silifke M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna naklen atanarak 16/07/2020 tarihinde görevine başladığı, başvuranın babasının engel durumuna dair sunduğu raporun 2020 yılı Ocak ayına ilişkin olduğu, babasının engelının istek üzerine atanmasından önce de mevcut olduğunun tespitiyle babasına refakat edecek başka kimsenin olup olmadığına ilişkin başka bir bilgi veya belge de sunulmadığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda başvuranın talebinin reddedilmesi işleminde hukuka ve hakkaniyete aykırılık bulunmadığı kanaatine varılmıştır.¹⁸⁹

Tüm bu açıklamalar gereğince bahse konu alt alanla ilgili idarenin, mevzuata uygun işlem tesisi, ifa edilen kamu hizmetinin gereklerini göz önünde bulundurması, insan kaynaklarının verimli kullanılması ve benzeri faktörleri dikkate almasının kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

7.12.3 İlerleme ve Yükselme

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 3 üncü maddesinde, kariyer ve liyakat ilkeleri temel ilkeler arasında sayılmakta olup bu iki ilkenin özünde objektif kurallar çerçevesinde işin ehline verilmesi ve hak etme kavramı yatmaktadır. Zira kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, hizmetin yetiştirilmiş ve ehil kamu görevlilerince yerine getirilmesiyle sağlanabilecektir.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Genel Yönetmelik’in “Amaç” başlıklı 1 inci maddesinde, “*Bu Yönetmeliğin amacı, liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde, hizmet gerekleri ve personel planlaması esas alınarak, Devlet memurları ile 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname*

189 2020/100321 numaralı başvuru hakkında verilen 19/04/2021 tarihli Ret Kararı

kapsamındaki kamu iktisadî teşebbüslerinde görev yapan sözleşmeli personelin görevde yükselme ve unvan değişikliklerine ilişkin usul ve esasları belirlemektir”,

Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumları Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği’nin “Amaç” başlıklı 1 inci maddesinde ise, “*Bu Yönetmeliğin amacı, liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde, hizmet gerekleri ve personel planlaması esas alınarak yükseköğretim üst kuruluşları ile yükseköğretim kurumları memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliğine ilişkin usul ve esasları belirlemektir*” ifadelerine yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere her iki yönetmeliğin anılan hükümlerinde, liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde hareket edilmesi vurgulanmıştır.

2009/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nin 2 nci maddesinde, hizmet gerekleri, personel ve kadro planlaması ile liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde kurumların görevde yükselme yönetmelikleri kapsamına giren kadrolara atama ihtiyacının doğması halinde, gereken en kısa sürede görevde yükselme mahiyetinde atama prosedürü uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak uzun süre görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavı açılmaması durumuyla sıkça karşılaşılmakta olup bu bağlamda sınav açılması talebiyle Kurumumuza başvurular yapılmaktadır.

Yazılı sınavı yapılmış olan görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavı sözlü sınavının da yapılarak ilgililerin atamalarının gerçekleştirilmesinin talep edildiği bir başvuruda, Kurumumuzca, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği’nde sözlü sınavın yapılma tarihine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş olsa da yazılı sınavı kazanan ilgililerde beklenti oluşacağı, oluşan beklentinin iyi yönetim çerçevesinde karşılanması hususunun önem arz ettiği, yazılı sınav sonucunun açıklanması sonrası bir yılı aşkın bir süre geçmiş olduğu, oysa makul sürede sözlü sınavın yapılması gerektiği, belirlilik ve idarenin sürekliliği ilkelerinin her türlü yönetim uygulamalarında göz ardı edilmemesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Ayrıca anılan Yönetmelik’te, atanmaya hak kazanan personelin başarı sıralaması listesinin kesinleşmesini müteakip en yüksek puandan başlamak üzere belirlenen başarı sıralamasındaki puanlarına göre üç ay içerisinde duyurulan boş kadro veya pozisyon sayısı kadar atamalarının yapılacağına ilişkin düzenleme ile atama için üç aylık süre belirlenmişken, yazılı sınav sonrası aradan geçen bir yılı aşan süre içinde sözlü sınavın gerçekleştirilmemesi ve yapılacak sözlü sınava ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamasının haklı beklenti ve hakkaniyetle bağdaşmayacağı kanaatine varılmıştır.¹⁹⁰

Bu kapsamda, kamu kurum ve kuruluşlarının personeline dönük görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavlarını belli periyotlar dahilinde yapması, söz konusu sınavların yapılmasına dair usul-esasları önceden tereddüte mahal vermeyecek netlikte ortaya koyması ve bu suretle personelin kariyer yolunu açık tutarak kurumsal bağlılığını güçlendirmesi önem arz etmektedir.

190 2020/96332 numaralı başvuru hakkında verilen 25/01/2021 tarihli Tavsiye Kararı

7.12.4 Kadro ve Pozisyonlar

Anayasa'nın 128 inci maddesinin ikinci fıkrasında, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Böylece kamu görevlilerine ilişkin temel hususların Kanun koyucunun iradesiyle hayata geçirilebileceği anayasal düzeyde kabul görmüştür. Bu kapsamda memurlar bakımından esas düzenlemeleri içeren 657 sayılı Kanun'un 33 üncü maddesinde, kadrosuz memur çalıştırılmayacağı temel prensibi getirilmekle birlikte, ikinci fıkrada, *“Kadrolar, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde gösterildiği şekilde düzenlenir”* hükmüyle Cumhurbaşkanına kararname marifetiyle kadrolara ilişkin düzenleme yapma imkanı tanınmıştır. Daha önceden ise bu hususlar, mülga Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ele alınmaktaydı.

Bu bağlamda, 657 sayılı Kanun'un 33 üncü maddesi, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Geçici 9 uncu maddesi ve yürütme yetkisi kapsamında kararname çıkarılabileceğine dönük Anayasa'nın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrası gereğince, 2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hukuk düzenine kazandırılmıştır. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarına ait kadro ve pozisyonların ihdası, iptali ve kullanılmasına dair esas ve usulleri ele alan bu Kararnameyle, sadece memurların kadroları değil, aynı zamanda hakim-savcıların, öğretim elemanlarının ve işçilerin kadroları ile sözleşmeli personellerin pozisyonları da düzenlenmiştir. Bu suretle, kamu görevlilerinin kadro ve pozisyonlarına dair genel usul-esaslar belirlenmiştir.

Kadro ve pozisyon, kamu personelinin çalıştırılması bakımından oldukça önemlidir. Zira bunlarla hem ilgili kamu kurum-kuruluşunun çalıştırdığı personele dair temel öngörüler sağlanmakta hem de kadro ve pozisyonla doğrudan ilgili olan personel açısından çalışma hayatındaki tüm aşamalara dair temel öngörüler ortaya konmaktadır. Nitekim Devlet Memurları Kanunu'nun mülga 35 inci maddesinde geçen, *“...Her kurum için gerekli kadroların sınıfı, derecesi, unvanı ve adedi gösterilir”* hükmü ve 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin *“Kadroların dağılımı”* başlıklı 6 ncı maddesinde benzeri mahiyetteki *“...eklenen kadroların, ... ilgili kurum ve kuruluşlarca unvan, sınıf, derece ve adet belirtilmek suretiyle, ... dağılımı yapılır”* düzenlemesi, aslında kadrolar marifetiyle ilgili kamu görevlisinin sayısı gösterilerek çalışılan kurum-kuruluşa personel planlaması imkanı sunmakta, ayrıca personelin sınıfını, unvanını ve derecesini ortaya koymasıyla da onun halihazırdaki konumunu ve gelecekte ulaşabileceği noktayı işaret etmektedir (benzeri durum, sözleşmeli personeli ilgilendiren pozisyonlar bakımından da geçerlidir). Bu yönleriyle kadro ve pozisyon uygulamalarının personel rejimindeki etkisi göz ardı edilmemelidir.

İşte bu noktada, kamu personel rejimini ilgilendiren kadro ve pozisyon alt başlığında Kurumumuza şikâyet başvuruları gelmekte olup bunlar hem dosya özelindeki şartlar hem de kamu yönetiminin ortaya çıkardığı pratikler dikkate alınarak hukuki denetime tabi tutulmaktadır.

Kurumumuza çeşitli hastanelerden çok sayıda diyaliz teknikeri tarafından yapılan ve hastanelerdeki diyaliz ünitelerinin denetlenmesi, çalışan sertifikasız personellerin servislerine çekilmesi ve diyaliz teknikerleri için yeterli kadronun açılması talepli başvurularda, idareden temin edilen bilgilerden, bazı hastanelerce sertifikasız hemşire çalıştırılmasına devam edildiği anlaşılmakta olup bu uygulamanın, ilgili yönetmeliğin yürürlük tarihi olan 01.03.2019 tarihinden itibaren bir yıllık sürenin aşılmasıyla sertifikasız hemşire çalıştırılmasının açıkça bu düzenlemeye ve etkin, verimli personel istihdamının sağlanması ilkesine aykırılık oluşturduğu; bu kapsamda idarece, diyaliz merkezlerinde ve ünitelerinde daha etkin bir denetim yapmak suretiyle, mevzuata aykırı bir şekilde sertifikasız personel çalıştırılmasının önlenmesi gerektiği; ayrıca diyaliz teknikerleri için yeterli istihdam imkanı sağlanması yönünde gerekli tedbirlerin alınması gerekliliği değerlendirilmiştir.¹⁹¹

Kurumumuza 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre koruma ve bakım altındaki çocukların istihdamı kapsamında bu Kanun gereğince öğrenim durumları itibarıyla ihraz edilen unvanlara atamaya ilişkin talepleri içeren başvurular yapılmaktadır. Bu kapsamda, atamaların öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanın 190 sayılı KHK eki cetvellerde yer alması şartıyla ihraz etmiş bulundukları unvanlara yapılacağı, ataması yapılan ve fiilen görevde bulunanların kurumların kadroları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak düzenlenen tarih ve öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanlara atanacağı, ancak bu unvanlarda boş kadro bulunmaması veya kurumca kurum ihtiyaçları dikkate alınarak yapılan değerlendirme neticesinde ilgili unvanlarda hizmete ihtiyaç bulunmadığı sonucuna varılması halinde bu kişilerin atamalarının yapılmayabileceği düzenlenmiş olup ilgililerin öğrenim durumları itibarıyla ihraz etmiş oldukları, atanabileceği unvanlara ilişkin idarelere hizmet gerekleri çerçevesinde takdir yetkisinin tanındığı görülmektedir.

Kurumumuza yapılan bir başvuruda başvuran, 2021/459 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'nda görüldüğü üzere boş kadro olmasına rağmen atamasının yapılmadığını iddia ederek 2828 sayılı Kanun'un Geçici 16 ncı maddesi uyarınca teknisyen kadrosuna atanmayı talep etmiştir.

Başvuru konusu olayda, her ne kadar kurumlara 2828 sayılı Kanun'un Geçici 16 ncı maddesinde, kurumlarca yapılacak atamalar hususunda “*kadroları ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma*” ibaresi ile takdir yetkisi tanınmakta ise de idarenin bu yetkisinin, idarenin keyfi olarak hareket edebileceği anlamına gelmediğini, bir başka deyişle, idareye yasalarla tanınan takdir yetkisinin mutlak olmayıp kamu yararı ve hizmet gerekleri ile sınırlı olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu kapsamda, ilgili idare tarafından ileri sürülen başvuranın hukuk müşavirliğinde bilgisayar işletmeni kadrosunda görev yapması dolayısıyla hizmetine ihtiyaç duyulmadığı gerekçesiyle teknisyen kadrosuna atanmadığı açıklamasının, 2828 sayılı Kanun'un Geçici 16 ncı maddesi hükmünün yürürlüğe konulma amacı ile çeliştiği, ayrıca ilgili idare bünyesinde halihazırda 17 adet boş teknisyen kadrosu bulunmasına ve ilgili hükmün yürürlüğe girdiği 27/03/2018

191 2021/1546 numaralı başvuru hakkında verilen 14/06/2021 tarihli Tavsiye Kararı

tarihinden bu yana anılan hüküm kapsamında teknisyen kadrosuna atanabilecek durumda olan 8 adet personel olmasına rağmen herhangi bir atama yapılamayarak söz konusu boş teknisyen unvanlarının tümünün KPSS alımları ile görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavında kullanılmak üzere revize edildiği hususu dikkate alındığında, idarece başvuranın teknisyen kadrosuna atanmama gerekçesi olarak ileri sürülen hizmetine ihtiyaç bulunmadığı açıklamasının dayanaktan yoksun olduğu, diğer bir ifade ile kendisine tanınan takdir yetkisinin idare tarafından kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınmaksızın kullanıldığı değerlendirilmiştir.¹⁹²

Bununla birlikte, yine 2828 sayılı Kanun'un Geçici 16 ncı maddesi kapsamında teknisyen unvanlı kadroya atanma talep edilen bir diğer başvuruda ise, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü bünyesinde başvuranın atanmayı talep ettiği boş teknisyen kadrosu bulunmakla birlikte, ilgili idare bünyesinde teknisyen unvanı için belirlenen görev tanımlarında göreve uygun eğitim niteliklerinin belirlendiği ve elektrik, elektronik, bilgisayar vb. alanlardan mezuniyet şartının öngörüldüğü, başvuranın mezun olduğu alan itibarıyla söz konusu alanın teknik hizmetler sınıfına uygun olmadığı değerlendirildiğinden talebinin uygun görülmediği tespit edilmiştir.

Nitekim başvuranın 3795 sayılı Kanun gereğince teknisyen unvanını haiz olduğu anlaşılsa da başvuranın büro yönetimi bölümü mezunu olduğu ve atanmayı talep ettiği teknisyen unvanına ilişkin görev tanımları çerçevesinde aranan öğrenim şartını taşımadığı belirlenmiş olup idarenin hizmet ihtiyaçları çerçevesinde yaptığı değerlendirme sonucunda kullandığı takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olduğu, 2828 sayılı Kanun kapsamında başvuranın teknisyen unvanına atamasının yapılmamasında hukuka ve hakkaniyete aykırılığın bulunmadığı kanaatine varılmıştır.¹⁹³

7.12.5 Mali Haklar

Tüm çalışanlar bakımından, ortaya konan emeğin karşılığında ücret, aylık, maaş vb. adlar altında belli bir meblağın alınması, çalışma yaşamının olmaz olmaz koşulu olmakla beraber, aynı zamanda Anayasa'nın 18 inci maddesinde geçen angarya yasağının da bir gereğidir. Yani bu konuda, özel sektör veya kamu kurum-kuruluşları kapsamında görev alan personel açısından bir fark söz konusu olmayıp bütün çalışanların hizmetlerinin karşılığında hak ettikleri ödemeyi almaları esastır.

Ancak kamu görevlilerinin mali hakları gündeme geldiğinde burada daha sıkı bir rejim olduğu ve bu sayede ilgili personelin haklarının özel olarak muhafaza edildiği söylenebilir. Nitekim kamu personel rejimi gereğince mali haklar, maaş, ek gösterge, makam ve görev tazminatı, ücret vb. konuları kapsamakta olup Anayasa'nın 128 inci maddesine göre kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarının kanunla veya toplu sözleşme ile düzenlenmesi gerekmektedir ve kamu görevlilerine yapılacak ödemelerin yasal bir dayanağının bulunması zorunludur. Bu doğrultuda, 657 sayılı Kanun, mali hükümlerini ihtiva eden 146 vd. maddelerinde detaylı düzenlemeler yapmıştır. Buna ek

192 2020/93980 numaralı başvuru hakkında verilen 27/01/2021 tarihli Tavsiye Kararı

193 2021/13113 numaralı başvuru hakkında verilen 22/11/2021 tarihli Ret Kararı

olarak, her özel statü için yürürlükte olan ilgili personel kanunu, 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 375 sayılı KHK, 631 sayılı KHK, 399 sayılı KHK gibi çok sayıda yasal düzenleme ile belli aralıklarla akdedilen toplu sözleşmeler halihazırda söz konusu mali hakları tanzim etmektedir.

Bu kadar geniş bir alanda, detaylı belirlemelere konu olan mali haklar, kamu görevlileri ile görev yaptıkları kurum-kuruluşlar arasında çok sayıda uyuşmazlığa da neden olmaktadır. Özellikle parasal konulardaki ihtilafların idareler nezdinde çözümündeki zorluk düşünüldüğünde, başta yargı mercileri olmak üzere çeşitli denetim mekanizmaları anılan uyuşmazlıkların sonlandırılmasına çalışmaktadır. İşte bu noktada KDK, kamu görevlilerinin mali haklarına dönük başvuruları incelemek suretiyle alternatif bir yolu hem ilgili personele hem de dava ihtimalinden kurtulmayı düşünen idareye sunmaktadır.

Bu kapsamda, Kurumumuza yapılan bir başvuruda, Anayasa'nın 125 inci maddesi kapsamında, Ocak 2020 tarihine kadar eksik ödenen ek özel hizmet tazminatı fark tutarının teknik öğretmen üst öğrenim intibakının yapıldığı tarihten itibaren 3.0 oranından hesaplanarak ödenmesi talep edilmiştir.

Konunun değerlendirilmesi neticesinde, ilgili Bakanlar Kurulu kararında belirtilen açık çalışma mahallerinde fiilen çalışanlara ek özel hizmet tazminatı verilebilmesi için teknik hizmetler sınıfında bulunmak kaydıyla en az dört yıllık yükseköğrenim görenlerden başmühendis, başmimar, yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar, mimar, bölge plancısı ve şehir plancısı, jeolog, hidrolog, hidrojeolog, jeofizikçi, kimyager, fizikçi, jeomorfolog, arkeolog, matematikçi, istatistikçi, astronom, tütün eksperleri unvanları için kural olarak kadroda bulunma şartının öngörüldüğü, ancak 3795 sayılı Kanun'a göre teknik öğretmen unvanı alanlar için istisnai bir duruma yer verilerek kadroda bulunma koşulu yerine unvanı alma şeklinde düzenleme yoluna gidildiği, zira konu ile alakalı bir yargı kararında belirtildiği gibi kadronun esas alınması halinde teknik öğretmen unvanını alanlar için getirilen bu düzenlemenin uygulama imkanı kalmayacağı, bu nedenle 3795 sayılı Kanun'a göre teknik öğretmen unvanı alanlar için teknik öğretmenlik kadrosunda bulunma şartı aranmadan bahse konu özel hizmet tazminatından faydalanması gerektiği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Öte yandan, 5018 sayılı Kanun'un 34 üncü maddesinde öngörülen beş yıllık zamanaşımı kapsamında, başvuranın bu süre ile sınırlı olmak kaydıyla geçmişe dönük olarak ek özel hizmet tazminatı talep edebileceği değerlendirilmiştir.

Dolayısıyla beş yılı kapsamak üzere ek özel hizmet tazminatının 3.0 katsayısı üzerinden hesaplanarak ödenmesi yönünde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir.¹⁹⁴

Yine benzer başvurular Çukurova Üniversitesini muhatap surette gelmiş olup bunlar hakkında da anılan Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilen şart ve usuller çerçevesinde

194 2020/97073 numaralı başvuru hakkında verilen 21/01/2021 tarihli Tavsiye Kararı

ilgililerin ek özel hizmet katsayısından faydalandırılması yönünde Üniversite Rektörlüğüne tavsiyede bulunulmuştur.¹⁹⁵

Ayrıca iki yıl boyunca maaş düşüşü olmadan ve eksik olarak verilen maaş farklarının ödenmesi ile kadrosuna uygun idari destek personeli olarak çalışma talepli bir başka başvuruda ise, ilgili belgelerin kıyaslanmasından, başvuranın nakli yapılırken maaşında düşüş olduğu anlaşılmış olup idarenin maaştaki düşüşün sebebini açıklamadığı ve maaşın tekrar hesaplanması hususunu değerlendirmeye almadığı görülmüştür. Bu kapsamda, Kurumumuzca, Sağlık Bakanlığı, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü ve Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi yetkilileri ile koordineli bir şekilde yapılan görüşmelerde, başvuranın maaşının ilgili mevzuat hükmü kapsamında tekrar hesaplanması sağlanmış, bu suretle başvurana geçmişe ait 2020-2021 yılları maaş farkının ödemesi yapılmıştır.¹⁹⁶

7.12.6 Sosyal Haklar ve Yardımlar

Anayasa'nın 2 nci maddesinde sosyal devlet ilkesinin devletin temel nitelikleri arasında sayılmasının en önemli neticesi, sosyal-ekonomik hakların anayasal düzeyde kendisine yer bulması olmuştur. Böylece devletin müdahalesinden korunması icap eden kişi haklarına ek olarak devletin pozitif surette çalışması ve tedbirler alması gereken sosyal ve ekonomik haklar güvenceye alınmıştır. Sosyal haklar özelinde konu değerlendirildiğinde ise, temel hak ve hürriyetlerin toplumsallaştığı, bireyin ötesinde insanların kolektif bir süje olarak var olduğu ve hayatta kalmak için gereken asgari düzeyin üzerinde insani yaşam koşullarının öncelendiği bir yaklaşımla karşılaşılmaktadır. Özellikle toplumdaki zayıf ve hassas kesimlerin daha fazla ihtiyaç duyduğu bu haklar, çalışma hayatına iş gücü olarak katılan herkesi yakından ilgilendirmektedir. Her ne kadar statülerin getirdiği bir takım farklılıklar olsa da çalışanlar bakımından mali haklar gibi sosyal hakların getirdiği imkanlar da oldukça önemli ve hatta sürekli geliştirilmesi gerekli görülerek vazgeçilmez konumdadır. Nitekim kamu görevlilerinin sosyal hakları ve bununla bağlantılı sosyal yardımları da benzer mahiyette görülmektedir.

Bu bağlamda, yine Anayasa'nın 128 inci maddesinin zikredilmesi kaçınılmazdır. Zira burada hükme bağlanan kanunla düzenlenme şartı sosyal hakları da kapsamaktadır. Ancak mali haklar gibi sosyal hakların da toplu sözleşmeye konu olabilmesi mümkündür. Bu bakımdan, hem kanunlar hem de toplu sözleşmeler marifetiyle kamu görevlilerinin sosyal hakları düzenlenmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, sosyal haklar bağlamında da oldukça detaylı düzenlemeler içermektedir. Kanun'un 187 vd. maddelerinde sosyal haklar ve yardımlar hükme bağlanmıştır. Burada, emeklilik haklarından memurların sosyal tesis ihtiyaçlarına, öğrenim bursları ve yurtlarından aile yardımı ödeneğine kadar çok geniş bir çerçevede çeşitli sosyal hak ve yardımlar yasal bağlama kavuşturulmuştur. Yine 399 sayılı KHK'da da KİT personeli bakımından benzeri hak ve yardımlar belirlenmiştir. Bununla birlikte,

¹⁹⁵ Bu yöndeki kararlardan biri için bkz. 2020/101917 numaralı başvuru hakkında verilen 24/03/2021 tarihli Tavsiye Kararı

¹⁹⁶ 2021/11467 numaralı başvuru hakkında verilen 14/12/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

belli dönemler için akdedilen toplu sözleşmeler marifetiyle kamu görevlilerine sosyal haklar tanınmakta veya var olanlara ilişkin iyileştirmeler yapılmaktadır.

Kamu görevlilerinin sosyal hak ve yardımları genel olarak incelendiğinde, bunların sadece parasal nitelikte olmadığı; aynı nitelikte veya bazı ihtiyaçlara dönük çeşitli imkanlardan yararlanma şeklinde kendine yer bulduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle de oldukça değişken bir içeriğe sahiptir. Ancak bazı hususlar, daha sık şekilde idare ile personeli arasında uyuşmazlığa konu olmaktadır. Nitekim sosyal tesis ihtiyaçları, konut, aile yardımı ödeneği, doğum yardımı ödeneği, giyecek yardımı gibi konularda 2021 yılında Kurumumuza şikâyet başvuruları ulaşmıştır.

Bunların arasında aile yardımı ödeneğine ilişkin olanlar ayrıca üzerinde durulmayı hak etmektedir. Zira bu konudaki başvurularda, idareler bildirimde bulunma tarihlerini gözeterek geriye dönük üç aylık kısımlara ilişkin ödeme yaparken daha önceki aylar için ödeme yapmamaktadır. Yapılan başvurularda da üç aydan önceki döneme ilişkin ödemeler talep edilmektedir. Dolayısıyla bu başvurular için aile yardım ödeneğine nasıl hak kazanıldığı ve söz konusu ödemeye yönelik başvuru veya bildirim için bir süre sınırlandırması bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekmektedir.

Eş için ödenen aile yardımı ödeneği, 657 sayılı Kanun'un 204 üncü maddesinde “evlenme” olayının gerçekleşmesine, çocuk için ödenen aile yardımı ödeneği ise “doğum” olayının gerçekleşmesine bağlanmış ve evlenmenin ve/veya doğum olayının gerçekleştiği tarihi takip eden aybaşından itibaren de bu ödemelere hak kazanılacağı ifade edilmiştir. Kanun'un 202 nci maddesinde ise, bu ödeneğin, memurun her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eşi ve 206 ncı maddedeki istisnalar haricinde çocukları için yapılacağı belirtilmiştir. Madde hükmünden de anlaşılabileceği üzere, eş için ödenecek aile yardımı ödeneğinin, evlenme olayının vuku bulması ile çocuk için ödenen aile yardımı ödeneğinin ise doğum olayının vuku bulması ile elde edilen kazanılmış bir hak olarak dikkate alınması gerektiği, ancak eş için ödenecek aile yardımı ödeneğinde, eşin her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmaması veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almaması şartının belirlendiği, çocuk için ödenen aile yardımı ödeneğinde ise 657 sayılı Kanun'un 206 ncı maddesinde belirtilen istisnaların göz önünde bulundurulması gerektiği görülmektedir.

Konunun, aile yardımı bildiriminin verilmesinin herhangi bir süre şartına tabi olup olmadığı yönünden değerlendirilmesinde ise, 657 sayılı Kanun'un ilgili maddelerinde, hakkın hangi şartlarda kazanılıp kaybedileceği, ne şekilde ve ne zaman ödeneceği açıkça düzenlenmiş olmakla beraber, geriye dönük talep edilip edilemeyeceği ve bildirim süresine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Keza Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nde de buna ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu bildirim için herhangi bir süre şartı getirilmediği anlaşıldığından hak sahiplerince verilen bildirimlere istinaden geriye dönük olarak aile yardımı talep edilmesinin önünde de engel bir durum bulunmadığı değerlendirilmiştir.

Kurumumuza bu konuda yapılan bir başvuruda, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünde mühendis olarak görev yapan başvuran, eşinin 14/07/2020 tarihi itibarıyla ücretsiz izne ayrıldığını, çalıştığı idareye aile yardımı ödeneğine ilişkin 16/07/2021 tarihinde başvuruda bulunduğunu, geriye dönük ödeme konusunda idareden gelen cevapta Hakem Kurulu Kararına atıfta bulunularak geriye dönük sadece üç aylık kısmın ödenebileceği bildirilmiş olup geriye kalan kısmın ödenemeyeceğinin bildirildiğini ifade ederek aile yardımının tamamının ödenmesini talep etmiştir.

İlgili idarece her ne kadar Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2018 ve 2019 Yıllarını Kapsayan 4. Dönem Toplu Sözleşmesi'nin 39 uncu maddesindeki, aile yardımı ödeneğinin geriye dönük üç aylık kısmının ödeneceği düzenlemesi öne çıkarılsa da toplu sözleşmeler vasıtasıyla esasında kamu görevlilerinin sahip oldukları haklara ilave bazı haklar elde etmelerinin amaçlandığı, dolayısıyla ilgili mevzuat hükümleri dikkate alındığında bahsi geçen Toplu Sözleşme hükmü ile memurlara yeni bir hak verilmesinden ziyade memurların zaten sahip oldukları hakkın kısıtlandığının görüldüğü, emsal nitelikteki Danıştay 11. Dairesinin 13/06/2014 tarihli ve 2013/3728 E., 2014/4312 K. sayılı kararının da aynı doğrultuda değerlendirmeler içerdiği tespit edilmiştir.

Dolayısıyla Devlet Memurları Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümlerinde bildirimin esas alınmış olması ve geriye dönük ödeme ile ilgili sınırlayıcı bir hüküm getirilmemiş olmasına rağmen Toplu Sözleşme'de bu şekilde kazanılmış hakkın kullanılmasını sınırlayıcı nitelikte hüküm konulmasının hukukun genel prensiplerine aykırılık oluşturacağı değerlendirilmiş olup başvurana ödemenin yapılması hususunda tavsiye kararı verilmiştir.¹⁹⁷

7.12.7 Genel Haklar

Kamu personel rejimi bağlamında “Genel Haklar” konusuyla, Devlet Memurları Kanunu'nun üçüncü bölümünde karşılaşılmaktadır. Burada, memurların genel hakları kapsamında, “uygulamayı isteme hakkı, memuriyete son verilememe ile aylık ve diğer hakların güvenliği, emeklilik hakkı, çekilme hakkı, müracaat-şikâyet-dava açma imkanı, sendika kurma hakkı, izin hakkı, ceza soruşturması-kovuşturması güvencesi, isnat ve iftiralara karşı korunma” hususları yer almaktadır. Kurumumuza yapılan başvuruların da bu hususlarda özellikle izin konularında yoğunlaştığı görülmüştür.

Yapılan bir başvuruda, Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü bünyesinde sosyal güvenlik denetmeni olarak görev yapan başvuranın, doğum iznini kullandığı, akabinde ücretsiz izin talebinde bulunduğu, talebinin mevcut görevlerini tamamlamamış olması nedeniyle uygun görülmediği, ancak 657 sayılı Kanun hükmünün bu konuda idarelere takdir yetkisi vermediği belirtilerek doğum sonrası aylıksız izin hakkının kullandırılması talep edilmiştir.

İdarenin işlem tesis ederken hukuka bağlı olması ve hukuk kuralları içinde hareket etmesi hukuk devletinin bir gereğidir. Bu kapsamda, bir idari işlemin belli bir sebebe

¹⁹⁷ 2021/15241 numaralı başvuru hakkında verilen 01/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı

dayanması gerekmekte olup idari işlemin dayanağı olan sebebin açıkça kanunlarda gösterilerek bağlı yetki tanınması halinde idarenin tercih imkanı kalmamaktadır. 657 sayılı Kanun gereğince, doğum yapan memura, doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden itibaren istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verileceği hükme bağlanmış olup söz konusu iznin kullanımında, doğum yapan memurun, analık izin sürelerini kullanmış ve talepte bulunmuş olması unsurlarına yer verildiği, başkaca herhangi bir şartın öngörülmediği ve söz konusu haktan faydalanılmasında idarelere takdir yetkisinin tanınmadığı görülmüştür.

Başvuru konusunda, Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünce, başvuranın aylıksız izin hakkından faydalanabilmesi için öncelikle tarafına 2019 yılında tevdi edilen işlerin tamamlanması hususunun şart koşulduğu, aksi halde aylıksız izin hakkından faydalanma imkanının olmadığı belirtilmiştir. Ancak idare tarafından sunulan gerekçe ile izin hakkından faydalanılması hususu arasında neden sonuç ilişkisi kurulamamış, ilgili mevzuat gereğince bağlı yetkiyi haiz idarece başvuranın görevini yerine getirmemesi nedeniyle kullanılan takdir yetkisinin kamu yararı bağlamında kullanılmasının hukuken mümkün olmadığı ve bu kapsamda başvuranın analık izni sonrası aylıksız izin talebinin reddedilmesine yönelik tesis edilen işlemlerin hukuken yerinde olmadığı değerlendirilerek başvuranın aylıksız izin hakkından yararlandırılması yönünde İzmir Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne tavsiyede bulunulmuştur.¹⁹⁸

İzin konusuyla ilgili olarak Kuruma ulaşan başvurular arasında COVID-19 salgınına yönelik alınan tedbirler kapsamında kamu personelinin idari izinli sayılması ve karantina dönemlerinde gerçekleşen ücret ve buna ilişkin kesintilerle ilgili başvurular da yer almaktadır. Bu konu özelinde, kamu kurumları arasında uygulama birliği bulunmadığından problemlerin yaşandığı tespit edilerek konuya dair tereddütlerin giderilmesi amacıyla tavsiye kararları verilmiştir.

Karantina altında geçirilen sürelerin idari izin kapsamında sayılması talebi hakkındaki başvuruda Milli Piyango İdaresinde şube müdürü olarak görev yapan başvuran, temaslı konumunda olması nedeniyle filyasyon ekibi tarafından karantinaya alındığını, e-Nabız sistemine Sağlık Bakanlığı tarafından 14 günlük istirahat raporu bilgisi düşüldüğünü ve raporun Kuruma gönderildiğini, bununla birlikte, şubat ayı maaş bordrosunu incelediğinde rapor ücretinin kesildiğini gördüğünü, Kurumca mevzuat çerçevesinde değerlendirilen ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen “*Yakın Temaslı*” istirahat raporunun kamu kurumlarında farklı uygulamalara yol açtığını, bazı kurumların söz konusu raporu idari izinli olarak değerlendirirken kendi Kurumu gibi bazı kurumların ise mevzuat çerçevesinde normal rapor gibi değerlendirdiğini, “*Yakın Temaslı*” raporunun hasta olunması nedeniyle değil “*Yakın Temaslıların Karantina Süresi*”ne ilişkin Sağlık Bakanlığının yazısı üzerine tedbir amaçlı verilen bir rapor olması nedeniyle sağlık iznine değil idari izne dönüştürülmesi gerektiğini belirterek COVID-19 vakalarının salgın kapsamında olmasından dolayı söz konusu raporun idari izne dönüştürülmesini talep etmiştir.

198 2021/11464 numaralı başvuru hakkında verilen 14/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Uyuşmazlık konusunun başvuranın yakın teması olarak 14 gün karantinada bulunduğu dönemde Sağlık Bakanlığınca tarafına verilen raporun, COVID-19 kapsamında alınan tedbirler çerçevesinde idari izin olarak ele alınıp alınmayacağının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Bu konuyu ilgilendiren düzenlemeler, 2020/8 sayılı “COVID-19 Kapsamında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Normalleşme ve Alınacak Tedbirler” konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2020/11 sayılı “COVID-19 Kapsamında Kamu Çalışanlarına Yönelik Tedbirler” konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’dir. Her iki Genelge’de de koronavirüse yakalanan veya temaslı olan kamu personelinin idari izinli sayılacağına ilişkin bir ifadeye yer verilmemiş olup idarelere bir takdir yetkisi tanındığı görülmektedir. İdarenin takdir yetkisine sahip olması, idarenin keyfi olarak hareket edebileceği anlamına gelmemektedir. İdare, takdir yetkisini kullanırken kendisine verilen yetkinin amacı doğrultusunda hareket etmeli, nesnellik ve tarafsızlık içinde davranmalı, eşitlik kuralını gözetmeli, orantılılık ilkesine uymalı, kanunlarda özel koşullar öngörülmüşse bunlara uymalı, bu yetkiyi kamu yararı ve hizmetin gereklerine uygun bir şekilde objektif, makul ve geçerli neden ve gerekçelere dayalı olarak kullanmalıdır.

Uygulamada bazı kurumlar COVID-19 temaslı personelinden hastalık raporu istemekte, bazı kurumlar ise koronavirüs hastalarıyla temaslı olduğu tespit edilen kamu çalışanlarını herhangi bir sağlık raporu almaksızın 14 gün idari izinli kabul etmektedir. Sonuç itibarıyla mevzuatta da belirtildiği üzere COVID-19 temaslı memurların mali hakları bu durumdan etkilenmektedir. Zira hastalık raporu, hekim tarafından bizzat yapılan muayene ve tetkikler sonucunda, tıbben istirahati lüzumlu görülenlere düzenlenen raporken, hastalık izni ise, memurun görev yaptığı kurum veya kuruluşun izin vermeye yetkili kıldığı birim amirlerince, işçiler içinse Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından verilen izindir. Kamu kurumlarının tedavi ve takipleri evlerinde gerçekleştirilen hasta ve yakın temaslı kamu görevlilerinden mali, sosyal hak ve yardımları ile diğer özlük haklarında kayıp yaşanmaması için hastalık izni uygulanmakta ve dolayısıyla hastalık raporu talep edilmektedir. Hastalık raporunun tanımı dikkate alındığında COVID-19 PCR (+) kişilerin hasta olarak tanımlanarak hastalık izni alabilmeleri mümkünken, PCR (-) temaslı kişilerin “hasta” olarak değerlendirilmeleri hastalık raporu tanımı ile bağdaşmamaktadır.

COVID-19 salgınının, sadece kurumlar için değil, tüm insanlık açısından olağanüstü bir durum olduğu ve olağanüstü süreçlerin ise olağan dönemlere göre daha özenli olarak değerlendirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulduğunda, böylesi özel dönemlerde, çalışan ve ailesi, hatta yakın çevresi açısından ücret sürekliliğinin sağlanması son derece önemlidir. Bu nedenle konuyla ilgili mevzuatın mali ve sosyal haklar açısından daha geniş yorumlanması gerektiği, COVID-19 kaynaklı karantina uygulamalarının zorlayıcı sebep olarak değil, iş sağlığı ve güvenliği kapsamında düşünülmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda temaslı kişilerin hastalıklı kişiler olarak tanımlanması mümkün değildir. Bu kişiler, bulundukları ortamda idari bir tedbir olarak karantinaya alınmakta, somut olaydaki gibi birçok kamu çalışanı da test sonucu pozitif olmadan

tekrar işine başlayabilmekte ve idari zarurete binaen karantina altında tutulmaktadır. Temaslı kişiler zarurete binaen bilmediği ve semptom göstermeyen kişiler ile aynı ortamda olmalarından dolayı karantinaya alınmaktadır.

Bu noktada yapılan değerlendirmede, hastalık raporuna dayanılarak bu kişilerin raporlu hastalar gibi kabul edilmesi, raporlarının hastalık iznine dönüştürülerek maaşlarından ilgili mevzuat çerçevesinde kesinti yapılması hakkaniyete uygun olmadığı tespit edilmiştir.¹⁹⁹

Genel haklar bağlamındaki bir diğer başvuru ise üniversite personelinin çekilmesi hakkında olup başvuran, 23.02.2021 tarihinde üniversiteden ayrılmak için istifa dilekçesini sunduğunu, dilekçesinin üzerinden 52 gün geçmesine rağmen herhangi bir yanıt alamadığını, ayrıca 23.03.2021 tarihinde dilekçesinin akıbetini öğrenmek için tekrar dilekçe sunduğunu, ancak bu dilekçesine de cevap alamadığını belirterek istifa dilekçesinin onaylanarak mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Söz konusu uyuşmazlığın, başvuranın görev yaptığı bölümde öğretim elemanı azlığı gerekçe gösterilerek istifa talebinin onaylanmaması noktasında düğümlendiği görülmüştür.

Öğretim elemanları, Anayasa'nın 128 inci maddesinde yer verilen memurlar ve diğer kamu görevlileri ayrımında diğer kamu görevlileri kategorisinde yer almaktadır. Hakları, yükümlülükleri ve çalışma koşulları, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yer alan hükümlere göre düzenlenmektedir. Her iki Kanun da öğretim elemanlarının tabi olacakları hükümleri bütünüyle düzenlememiş, hüküm bulunmayan hallerde 657 sayılı Kanun'u referans göstermiştir.

657 sayılı Kanun'da çekilme memurlar için bir hak olarak düzenlenmiş olup başvuranın 23/02/2021 tarihinde çekilme isteğini mevzuata uygun bir şekilde bildirdiği; ancak rektörlük makamının hem yasal süre içerisinde tarafına olumlu veya olumsuz herhangi bir dönüş yapmadığı hem de çekilme isteğinde bulunan başvuranın yerine atanacak kimse veya vekil için harekete geçmediği görülmüştür.

Kanun'da belirtilen süreler göz önünde bulundurulduğunda, idarenin 23/02/2021 tarihli dilekçe sonrasında 1 aylık süre içinde çekilme isteğinde bulunan personel yerine kamu hizmetinin ve sürekliliğinin aksamaması için yeni personel alımı hususunda ilgili kurumlar ile iletişime geçmesi gerekirken 28/04/2021 tarihinde yönetim kurulu toplantısında öğretim elemanı yetersizliği ve eğitim kalitesinin artırımı amacıyla karar aldığı ve bu karar kapsamında 07/05/2021 tarihinde Yükseköğretim Kurulundan kadro aktarımı talep ettiği tespit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmede, 657 sayılı Kanun'un 94 üncü maddesinin memurların ve diğer kamu görevlilerinin çekilme işlemlerini düzenlediği, bu bağlamda istifanın kabul edilmemesi durumunda idareye 1 ay süre tanındığı, bu süreden maksadın kamu hizmetinin aksamaması amacıyla personel ihtiyacının karşılanması olduğu, 1 aylık süre sonrası ilgililerin usulüne uygun olarak görevi bırakabileceği hususları belirlenmiştir.

199 2021/6059 numaralı başvuru hakkında verilen 27/08/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Dolayısıyla bahse konu başvuruda, idarenin 100 günü aşan bir sürede istifa sürecini nihayete erdirememesi işleminde hukuka ve hakkaniyete aykırılık bulunduğundan Uşak Üniversitesi Rektörlüğüne tavsiyede bulunulmuştur.²⁰⁰

Yine dolaylı da olsa memurun genel haklarından *aylık ve diğer haklarının güvenliği* bağlamında değerlendirilebilecek icap nöbet ücreti hususunda Kurumumuza yapılan bir başvuruda, 2020 yılının Aralık ayında ve 2021 yılının Ocak ayında tutulan ve karşılığında izin kullandırılmayan icap nöbetleri nedeniyle 657 sayılı Kanun'un Ek 33 üncü maddesi uyarınca icap nöbet ücreti ödenmesi talep edilmiştir.

İcap nöbeti uygulamada hekimler ve diğer sağlık personeli tarafından tutulan nöbet türleri arasında yer almaktadır. İcap nöbeti, her ne kadar poliklinik ve branş hizmetleri gibi aktif ve yoğun bir çalışmayı gerektirmese de personelin hastaneye yakın bir yerde bulunmasını, bulunduğu yeri bildirmesini, her an ulaşılabilir olmasını, çağrıya hazır bir şekilde beklemesini, çağrı üzerine acilen ve makul süre içerisinde sağlık kurumuna ulaşmasını ve hızlı bir şekilde hastaya müdahale etmesini gerektirmektedir. Gerek nöbet hizmeti gerekse icap nöbeti hizmeti karşılığında personele verilecek izinlere ve ücretlere ilişkin esaslar, 657 sayılı Kanun'un Ek 33 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeyle, Kanun koyucunun, icap nöbetlerinin izinle karşılanamayan kısmının en fazla 120 saatlik kısmı için ücret ödeneceğinin düzenlenmesi suretiyle, idarenin icap nöbeti tutan personele öncelikle izin kullandırması, izin kullandıramaması halinde ise ücret karşılığında belli bir saate kadar nöbet tutturulması kuralını getirdiği, böylelikle bir yandan personelin dinlenme hakkını göz önünde bulundurduğu, diğer yandan ise idarenin keyfi uygulamalarına ve angaryaya karşı koruyucu önlem aldığı görülmektedir.

Öte yandan, Yataklı Tedavi Kurumları Yönetmeliği'nin 41 ila 52 nci maddeleri arasında nöbet hizmetinin geneline ve icap nöbetine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş olup uzman hekim dışındaki personelin icap nöbeti tutacağına ilişkin gerek bu Yönetmelik'te gerekse başkaca bir mevzuatta herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak uygulamada sağlık kurumları tarafından tabip dışı personel için de icap nöbeti hizmeti listeleri oluşturulduğu ve bu kapsamda bu personelin de icap nöbeti tuttuğu bilinmektedir.

Dolayısıyla uzman tabip dışındaki personele icap nöbeti tutturulduğu bir gerçek olarak ortadayken, 657 sayılı Kanun'un Ek 33 üncü maddesinde de uzman tabip dışındaki personele icap nöbet ücreti ödenmeyeceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmamasına ve aksine uzman tabip dışındaki personelin madde metninde yer alan "*memurlar ve sözleşmeli personel*" ibaresinin kapsamına dahil olduklarında şüphe bulunmamasına rağmen fiili olarak icap nöbeti tutan personele icap nöbet ücreti ödenmemesi, hem Anayasa'nın angaryayı (ücret karşılığı olmadan çalıştırmayı) yasaklayan hükmüne hem taraf olunan uluslararası sözleşmelere hem de hakkaniyete aykırı olacaktır.

Zira idarelerin kanunların uygulanmasını sağlamak üzere işleyişe ilişkin ayrıntıları belirlemek amacıyla yönetmelik çıkartmaları veya diğer ikincil seviyedeki düzenlemeler (genelge, yönerge, talimat vb.) yapmaları mümkün olmakla birlikte, bu düzenlemelerin

200 2021/8030 numaralı başvuru hakkında verilen 19/08/2021 tarihli Tavsiye Kararı

kaynağını aldığı yasalara ve fiili duruma aykırı olmaması gerekmektedir. Fiilen uzman tabip dışındaki personelin de icap nöbeti tuttuğunda şüphe bulunmadığına göre, ikincil düzenlemelerdeki eksiklik nedeniyle bu personele ödeme yapılmamasının kanunla tanınan hakların kısıtlanması anlamına gelmekte ve bu durum kamu görevlilerinin haklarının kanunla düzenlenmesi gerektiği esasına ve normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil etmektedir.

Bu itibarla, Devlet Hastanesi Başhekimliğince, icap nöbeti tutan başvurana icap nöbeti ücreti ödenmesi gerektiği değerlendirilmiş olmakla birlikte, Sağlık Bakanlığınca da bu konuda yaşanan tereddütleri ve sağlık kurumları arasındaki farklı uygulamaların giderilmesine yönelik girişimlerde bulunulması gerektiği açıktır. Zira konuyla ilgili olarak, bazı sağlık kurumlarınca gerek Bakanlığın gerek Maliye Bakanlığının görüşleri çerçevesinde ihtiyaç bulunmasına rağmen uzman hekim dışındaki personele icap nöbeti tutturulmadığı; bazı sağlık kurumlarınca ise sağlık hizmetlerinin gerekleri nedeniyle uzman tabip dışındaki personele icap nöbeti tutturulduğu; bunlardan bazı sağlık kurumlarınca personele ücret ödendiği; bazı sağlık kurumlarınca ücret ödenmediği; bazı sağlık kurumlarınca ise sadece personelin davet üzerine sağlık kurumunda bulunduğu sürelerle sınırlı olarak icap nöbet ücreti ödendiği; sonuç olarak, icap nöbet ücreti ödenmediği için yargı organları nezdinde dava açan personelin açtıkları davaları kazanmaları nedeniyle ücretlerini aldıkları, idare ile sıkıntı yaşamak istemediği için veya çeşitli sebeplerle dava açmayan personelin ise bu hakkını elde edemediği anlaşılmakta olup bu durumda bazı personel açısından mağduriyet yaşandığı, mülkiyet haklarının ihlal edildiği ve angaryaya maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu sebeple, Bakanlık tarafından, sağlık hizmetlerinin niteliği gereğince uzman hekim dışındaki sağlık personelinin de icap nöbeti tutması bir gereklilik olduğundan, söz konusu personelin haklarına kavuşabilmelerini teminen Yataklı Tedavi Kurumları Yönetmeliği'nde gerekli değişiklikleri yapmak suretiyle veya konuyla ilgili başkaca bir ikincil düzenlemeyle icap nöbeti tutan uzman hekim dışı personele de icap nöbet ücreti ödenmesini sağlamaya yönelik tedbirlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.²⁰¹

7.12.8 Disiplin Cezaları ve Memuriyetin Sona Ermesi

Disiplin cezaları, gerek yargı kararlarında gerekse doktrinde belirtildiği gibi kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin emrettiği ödevleri yerine getirmeyen, uyulmasını zorunlu kıldığı hususlara uymayan ve yasakladığı işleri yapan personele durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre verilen cezalardır. Kamu hizmetinin belli bir düzen içerisinde yürütülmesi için gerekli önlemlerden olan disiplin cezaları, niteliği gereği öteki idari işlemlerden farklıdır. Disiplin cezası vermeye yetkili organlar, bu organların oluşumu, çalışma usulü, karar oluşturması, bu kararlara itiraz ve bütün bu sürecin her aşaması için öngörülen süre koşulları ile disiplin cezası işlemi sıkı şekil şartına bağlı olarak uygulanmaktadır.

201 2021/9109 numaralı başvuru hakkında verilen 03/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Disiplin cezalarının yukarıda belirtilen özellikleri, anayasal düzeyde ele alınmasına neden olmuştur. Nitekim Anayasa'nın 129 uncu maddesinde, hem kamu görevlileri bakımından savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemeyeceği güvencesi hem de disiplin cezalarının kural olarak yargı denetimi dışında tutulamayacağı esası doğrudan düzenlenmiştir. Bu durum göstermektedir ki kamu hizmetini yürütmekle görevli personeli ilgilendiren disiplin müessesesi, bir yandan kamu hizmetinin icrasını garanti etmekte, diğer yandan personelin en üst hukuk normu başta olmak üzere kanunlar marifetiyle muhafaza edilmesine imkan tanımaktadır. Bu kapsamda, Devlet Memurları Kanunu'nun "*Disiplin*" başlıklı yedinci bölümünde, disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller, disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullar, zamanaşımı, karar süresi, yüksek disiplin kurullarının karar usulü, savunma hakkı, disiplin cezalarının bir süre sonra özlük dosyasından silinmesi ve itiraza ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Kurumumuza da disiplin cezalarına yönelik başvurular gelmekte olup bunlar usul ve esas yönünden incelenmektedir.

İhtar puanı cezasının kaldırılması talebine ilişkin bir başvuru incelendiğinde; Hendek İlçe Sağlık Müdürlüğüne bağlı Çamlıca Aile Sağlığı Merkezinde 05/12/2019 tarihinde aşı dolabında meydana gelen sıcaklık değişiklikleri ile ilgili olarak ATS tarafından aile hekimliğinin birkaç kez arandığı, sorumlular tarafından mesai saatleri dışında dolmuşla gidilerek buzdolabına müdahale edildiği, cihazın yerini değiştirdikleri, İl ve İlçe Sağlık Müdürlüğü ile görüştükleri, konu ile ilgili komisyon kararında, olan aşılarda Hendek İlçe Sağlık Müdürlüğüne teslim ettikleri hususunun tutanak altına alındığı, İl Sağlık Müdürlüğü'nün talebi uyarınca Sakarya Valilik Makamı tarafından verilen Olur ile disiplin soruşturması başlatıldığı, muhakkik tarafından yürütülen inceleme sonucu aşılarda ve suların dolap ısısının -0,98'lere düşen sıcaklık nedeniyle soğuk zincirinin kırılarak zayı olduğu ve komisyon tarafından imhasına karar verildiği ve kamusal bir zarar olduğu belirtilerek sorumluluğu bulunan başvuran ve aile sağlığı çalışanı hakkında 20 (yirmi) ihtar puanı ile cezalandırılmaları ve oluşan kamu zararının müştereken ve müteselsilen tazmin edilmesinin önerildiği, Çamlıca Aile Sağlığı Merkezinde 05.12.2019 tarihinde yaşanan olayın aynı gün ATS kayıtlarıyla tespit edildiği, 06.12.2019 tarihinde aşı ve suların İlçe Sağlık Müdürlüğü tarafından teslim alındığı, İl Sağlık Müdürlüğü'nün 17.12.2019 tarihli talebi uyarınca Sakarya Valilik Makamı tarafından 24.12.2019 tarihli Olur ile disiplin soruşturması başlatıldığı, 11/09/2020 tarihinde savunmanın değerlendirilmesi sonucunda ise 20 ihtar puanı ile tecziyenin gerçekleştiği, ancak Aile Hekimliği Ödeme ve Sözleşme Yönetmeliği'nin 14 üncü maddesi uyarınca ihtar gerektiren fiilin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren süresi içerisinde inceleme/soruşturma işlemlerine başlanmasına rağmen gerekli işlemlerin 6 ay içerisinde sonuçlandırılmaması nedeniyle ihtar verme yetkisinin zamanaşımına uğradığı anlaşılmıştır. Bu yönüyle uygulanan ihtar puanı cezasında hukuka ve hakkaniyete aykırılık tespit edilmiştir.²⁰²

202 2021/8430 numaralı başvuru hakkında verilen 14/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Kurumumuza gelen başvurular arasında personelin iş ve işleyiş konusundaki tutum ve davranışlarında gerekli dikkat ve özeni göstermeleri hususunda idarelerin uyarıda bulundukları yazılı ikazların iptaline ilişkin olanlar dikkat çekicidir. Bu hususta, disiplin cezası niteliğinde olmayan, mevzuatın öngördüğü şekilde bir disiplin soruşturması yürütülmeksizin ve olay bütün yönleriyle incelenmeden personele yazılan ikaz yazıları mevzuatın amir hükümlerine de aykırı olması nedeniyle incelenmekte ve iptaline ilişkin tavsiye kararları verilmektedir.

Başvuranın yazıyla uyarılması işleminin iptal edilmesi talebi hakkındaki bir başvuru ele alındığında, idare tarafından başvuranın iptalini istediği 24/02/2021 tarihli yazıda bahsi geçen fiillerin, disiplin cezasını gerektirmediği kanaatinin oluşması nedeniyle disiplin hukukuna ilişkin prosedürlerin uygulanmadığı anlaşılmıştır. Doğaldır ki bir idareci, muttali olduğu bir olay karşısında mutlak surette disiplin soruşturması açmak zorunda değildir. Bu konuda, idareci, olayın mahiyetine göre bir ön inceleme yaparak veya yaptırarak takdir yetkisi çerçevesinde soruşturmaya başlama süresi içerisinde soruşturma açılmasına karar verebileceği gibi sağlıklı bir işleyişin temini için başkaca tedbirlere de başvurabilir. Nitekim bir idarecinin, mevzuatla belirlenen görev ve sorumlulukları kapsamında idarenin gereği gibi işlemesini ve hizmetlerin gereği gibi sunulmasını temin etmek için emrinde çalışan personeline, hakkaniyete aykırı olmamak ve kamu görevlisi nezaketi dışına çıkılmamak kaydıyla sözlü olarak müdahalede bulunabileceği kabul edilmektedir.

Ancak konuyla ilgili olarak yazılı bir işlem tesis edilmesi düşünülüyorsa ve bu noktada mevzuatta yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurları açısından ne şekilde hareket edileceği düzenlenmişse, 657 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesinde yer alan amirin kanun ve diğer mevzuatta belirtilen esaslar içinde yetkisini kullanacağı kuralı çerçevesinde hareket edilerek yapılacak işlemlerin mevzuatın öngördüğü şekilde tesis edilmesi gerekmektedir.

Başvuruya konu olayda ise idare, başvuranın disiplin cezasını gerektirecek bir fiil işlemediği kanaati oluşması nedeniyle disiplin iş ve işlemlerinin uygulanmadığını iddia etmekte, sadece personelin iş ve işleyiş konusundaki tutum ve davranışlarında gerekli dikkat ve özeni göstermesi hususunda uyarıda bulunulduğunu ve bunun disiplin cezası niteliğinde olmadığını ifade etmektedir. Fakat yazılı uyarı incelendiğinde, başvuranın yürütmekte olduğu bazı görevlerde daha hassas davranması, çalışma arkadaşlarına karşı iletişimde daha dikkatli olması ve çalışma etiğine uygun hareket etmesi konusunda yazılı olarak uyarıldığı görülmüştür. Buna göre, söz konusu işlemin, 657 sayılı Kanun'un 125 inci maddesindeki memurun görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması konusunda yazılı olarak uyarılması şeklinde tarif edilen uyarma cezası mahiyetinde bir müeyyide olarak uygulandığında şüphe bulunmamaktadır.

İdarenin, ilgilinin savunma hakkını kullanmasını sağlayan, lehte ve aleyhte olan bütün delillerin toplanmasını ve olayın oluş biçimine göre ilgilinin öne sürdüğü özürlerin doğruluk derecesinin araştırılmasını gerektiren ve yapılacak tarafsız bir soruşturma sonucunda fiilin şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya konulması suretiyle tesis edilmesi

gereken disiplin soruşturması yöntemini işletmek yerine mevzuatta yer almayan bir yola başvurduğu tespit edilmiştir. İdarenin bağlı yetkiye sahip olduğu bir konuda, mevzuatın amir hükümleri çerçevesinde ve mevzuatın öngördüğü şekilde hareket etmek yerine şekil unsuru (yazılılık) açısından aynı mahiyette olan, ayrıca sebep ve maksat unsuru açısından da aynı sebebe dayanan ve aynı maksadı taşıyan bir işlem hakkında farklı mahiyette işlem tesis edildiği iddiasında bulunması da yerinde görülmemiştir.

Bununla birlikte, idare tarafından ifade edildiği üzere başvuranın özlük dosyasına konulmamış olsa da başvuran hakkında tesis edilen işlemin başvuranın haklarını ihlal eden veya bu yönüyle idari davaya konu olabilecek icrai nitelikte bir işlem olmadığından iddia edilmesi mümkün değildir. Zira bahsi geçen işlem yazılı olarak tesis edilmiş olup günümüzde evrak sistemlerinin elektronik ortamda tutuluyor olması karşısında, başvuran hakkında evrak sistemi üzerinde yapılacak bir araştırma sırasında ulaşılabilir olacağından, başvuran hakkında idare tarafından tesis edilecek olan idarenin takdir yetkisinin bulunduğu işlemlerde dikkate alınması olasılığı bulunmaktadır. Dolayısıyla uyarı işleminin başvuranın haklarını ihlal eder mahiyette olmadığını ve menfaatini etkilemediğini iddia etmek mümkün değildir.

Özlük dosyasında tutulan evrakların, memurun görev yerinin değişmesi durumunda özlük dosyasının da kendisi ile birlikte yeni görev yerine gitmesi nedeniyle ilgilinin yeni amirlerinin işlemlerinde etkili olma ihtimali bulunmaktadır. Ancak personelin görev yeri değişmemekle birlikte amirinin değişmesi durumunda, özlük dosyasında yer almasa da evrak sisteminde böyle bir belgenin bulunması, ilgilinin yeni amirinin de işlemlerinde tesiri olabilecektir. Yani burada önemli olan işlemin ileride başvuran hakkında tesis edilecek işlemlerde etkisinin bulunma ihtimalinin olup olmayacağıdır. Kaldı ki bu tür ikaz yazılarının, zaman zaman bir tehdit unsuru olarak kullandığı, disiplin cezası kadar olmasa da personel üzerinde bir baskı unsuru oluşturduğu ve disiplin cezalarında olduğu gibi personelin kamu hizmetlerini gereği gibi yürütmesini sağlamak amacıyla tesis edildiği görüldüğünden personelin hukuki durumunu etkileyen işlemlerden olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, mevzuatın öngördüğü şekilde bir disiplin soruşturması yürütülmek suretiyle olay bütün yönleriyle incelenerek kusurlu olan taraf belirlenmeksizin yazılı ikazda bulunulmasının ve bu şekilde başvuranın çalışma etiği ile meslek ilkelerine aykırı davranmakla suçlanmasının hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu değerlendirilmiştir.²⁰³

7.12.9 Mobbing (Kamu Personelinin Tutum ve Davranışları)

Mobbing, iş yerinde gerçekleşmesi, sistemli bir şekilde yapılması, süreklilik kazanmış bir sıklıkla tekrarlanması, kasıtlı yapılması, yıldırma, pasifize etme ve işten uzaklaştırma amacıyla olması, mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkması halinde gündeme gelecektir. Nitekim Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 16.09.2014 tarihli ve 2014/18743 E., 2014/24185 K. sayılı kararında, “*Mobbingin meydana gelebilmesi için bir işçinin hedef alınarak, uzun bir süre ve belli aralıklarla*

203 2021/6434 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

sistematiik biçimde tekrarlanan, mağdurun karşı koymasına rağmen yapılan aşağılayıcı, küçük düşürücü ve psikolojik olarak acı veren, işteki performansı engelleyen veyahut olumsuz bir çalışma ortamına sebep olan tehdit, şiddet, aşağılama, hakaret, ayrımcılık, ağır eleştiri, taciz ve çalışma şartlarını ağırlaştırma gibi eylem, tutum ve davranışların uygulanması gerekir” ifadeleriyle benzer tespitler yapılmıştır.

Kurumumuza yapılan başvurularda, tesis edilen iş ve işlemlerin mobbing kavramının “sistemlilik, süreklilik, kasıtlı yapılması, kişiyi yıldırma, pasifize etme ve işten uzaklaştırma amacıyla olması, mağdurun mesleki durumunda zarar ortaya çıkması” unsurlarını taşıyor nitelikte olup olmadığı ve bu yönüyle mobbing olgusunun oluşup oluşmadığına ilişkin inceleme-araştırma yoğunlaştırılmaktadır. Ayrıca başvurularda mobbinge maruz kaldığını ileri süren başvuranların bu iddialarını yeterli ve ikna edici açıklamalar ve delillerle ispat etmeleri beklenmekle birlikte bu durumu kanıtlamak kolay olmamaktadır. Kötü muamelenin yeterince delille ispatlanması durumunda ise, muamelenin var olmadığını veya haklı sebeplere dayandığını ispat yükü muameleyi yapan kamu makamlarına geçecektir.

Yapılan bir başvuruda başvuran, tarafına uygulanan mobbing nedeniyle mağdur olduğunu, konu ile ilgili idareye başvuru yaptığını, ancak bir sonuç alamadığını belirterek mobbingin sonlandırılmasını talep etmiştir.

Başvuru incelendiğinde, başvuranın fiili olarak zabıta görevi yapması ve zabıta mesaisi almasına rağmen kılık kıyafet hükümlerine aykırı davrandığı gerekçesiyle 18.08.2020, 23.09.2020, 21.10.2020 tarihlerinde üç adet “Uyarma”, 10.12.2020 tarihinde bir adet “Kınama” ve 03.02.2021 tarihinde bir adet “Aylıktan Kesme” cezası aldığı, 11.03.2021 tarihinde yine zabıta kıyafeti giymediği gerekçesiyle yazılı savunmasının istendiği, ancak konu mahkemeye intikal ettiği için Daire Başkanlığınca herhangi bir disiplin cezası uygulanmadığı, bunun haricinde 10.12.2020 tarihinde mazeret belirtmeksizin izinsiz olarak göreve geç geldiği gerekçesiyle başvurana “Aylıktan Kesme” cezası uygulandığı, başvuranın mevcut görev yeri ile ilgili değişikliklerinin dönemsel ve mevsimsel ihtiyaçlar doğrultusunda yapıldığı, görev yerine ilişkin işlemlerin hiçbir personelin ikamet adresine göre gerçekleştirilmediği, servis imkânından tüm personelin Daire Başkanlığınca belirlenen güzergâhlar üzerindeki belli noktalardan servise binmek suretiyle faydalandığı, bununla birlikte, başvuru konusu mobbing iddiasına ilişkin herhangi bir inceleme ve araştırmanın idarece yürütülmediği ve Kurumumuzca talep edilmesine karşın mobbing iddiasının tespitine esas teşkil edecek başkaca herhangi bir bilgi ve belgenin sunulmadığı tespit edilmiş olup iş yerinde psikolojik tacizle mücadelede sorumluluğu olan ve tedbirleri almakla yükümlü bulunan ilgili idarenin sunmuş olduğu bilgi ve belgeler açısından yeterli özenin ve şeffaflığın gösterilmediği değerlendirilmiştir.

Başvuran tarafından sunulan ve dosya kapsamında yer alan görevlendirmeler, servis hizmetinden yararlandırılmama ve fiziki şartlar gibi iddialar hakkında “ispat yükünü taşıyan ilgili idare tarafından” anılan hususların haklı sebeplere dayandığına dair herhangi bir değerlendirme/gerekçe ve belge sunulmadığından, söz konusu işlemlerin

hukuken yerinde olduklarına dair kanaatin oluşmadığı tespit edilmiş olup mobbing unsurlarını taşıyan tutum, davranış ve işlemlerde hatalı davranıldığına kabulü ile bundan böyle mobbing olarak algılanacak davranışlarda bulunulmaması yönünde Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığına tavsiyede bulunulmuştur.²⁰⁴

7.13 KAMU PERSONEL REJİMİ-II

7.13.1 İdarede İşçi Statüsünde Çalışanların İş Kanunu ve İş Akdinden Kaynaklı Sorunları

Kamuoyunda taşeron işçiler olarak bilinen, hizmet alımı ihaleleri ile kamu kurum ve kuruluşlarında şirket personeli olarak istihdam edilen 850.000 civarındaki alt işveren işçisinin, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Geçici 23 ve 24 üncü maddeleri çerçevesinde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (D) bendi ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri kapsamında sürekli işçi statüsüne geçirilmeleri sağlanmıştır.

Böylelikle merkezi ve yerel yönetimlerde kadroya alınma düzenlemesi ile ülkemizdeki çalışma hayatına dair köklü bir değişiklik yapılarak kamuda istihdam edilen alt işveren işçilerinin, her ihale döneminde işe devam edip etmeme riski ortadan kaldırılmış ve bunlar iş güvencesine kavuşturulmuştur.

Öncelikle bu durumdaki kişilerin kadroya geçirilme süreci, Kamu Denetçiliği Kurumuna yoğun bir şekilde şikâyet konusu edilmiş, en önemli şikâyet konusu ise bu kişilerin ücret artışlarına yönelik gerçekleşmiştir. 2021 yılı içerisinde toplu iş sözleşmelerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte de sıklıkla şikâyet konusu edilmiş olan ücret artışları ile birlikte mali ve sosyal haklara ilişkin taleplerde toplu iş sözleşmesinde belli bir karara varılmıştır.

Kanun Hükmünde Kararname sonrası bu durumdaki işçilerin kadroya geçirilmesi sürecinin tamamlanması ile birlikte, işçiler tarafından bu defa kamu kurum ve kuruluşlarında farklı istihdam şekillerinde çalıştırılmakta olan kamu görevlilerin sahip olduğu bir takım haklar talep edilmeye başlanmıştır. İşçi kadrosuna geçiş imkânı tanınmasından sonra bu tür taleplerde artış yaşanması olağan karşılanmakla birlikte, mevcut aşamada yerine getirilmesi mümkün bazı taleplerin karşılanması, yasal düzenlemeler ve toplu iş sözleşmelerinde düzenleme yapılması ile mümkün olabilecektir.

Kurumumuza 2021 yılında bu doğrultuda, aynı işi yapan işçiler arasında iş barışını etkileyen ve iş huzuru ile birlikte hizmet kalitesini düşüren maaş farklılıkları uygulamasının sona erdirilmesi, maaşların yanlış hesaplanması, maaşlarda yapılan kesintiler,²⁰⁵ yapılan fazla mesailerin, gece mesailerinin, bayram mesailerinin, yol ve

204 2021/5980 numaralı başvuru hakkında verilen 06/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

205 2020/95248 numaralı başvuru hakkında verilen 05/01/2021 tarihli, 2021/16504 numaralı başvuru hakkında verilen 29/11/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

yemek ücretleri,²⁰⁶ ikramiyeleri, tazminatları ve alacaklarının²⁰⁷ ödenmesi, aynı yerde çalıştıkları için diğer istihdam şekillerinde istihdam edilenlere verilen hakların ve ödemelerin kendilerine de verilmesi gibi çeşitli adlar altındaki hakların ödenmesi ve mali haklarında gereken düzeltmelerin yapılması, sağlık, aile birliği, engellilik ve can güvenliği gibi mazeretlere dayanan nedenlerle idareler arası yer değişikliği (nakil ve beca) talepleri, görev tanımı dışında çalıştırılmama, başka bir birimde çalıştırılmanın sağlanması,²⁰⁸ geçici görevlendirmenin iptal edilmesi,²⁰⁹ fiilen yürütmekte olunan hizmet ile meslek kodunun birbirine uygun hale getirilmesi, meslek kodunun değişmesi sonucunda da geçmişe dönük olarak maaşta (teknik hizmet farkı gibi) düzeltme yapılması,²¹⁰ eğitim durumuna uygun kadrolara atanma, disiplin cezalarının kaldırılması,²¹¹ İŞKUR aracılığıyla yapılan işe alım ilanlarındaki eksiklikler²¹² ve işe alımlarda idarelerce usulsüzlük yapıldığı iddiaları, iş yerinde mobbinge maruz kaldığı iddiaları, çeşitli gerekçelerle sözleşmesi feshedilen ya da kendi istifa eden işçilerin işe iade talepleri ile fazla mesai ve nöbet uygulamaları,²¹³ hafta sonu dahil zorla fazla mesai yaptırılması, yıllık izinlerin ve dinlenme saatlerinin kullandırılmaması ve kullandırılmayan izinlerin karşılığının ödenmemesi,²¹⁴ emeklilik tarihleri dolar dolmaz Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan hüküm gereği idarece istemedikleri halde emekli edilmeleri, geçmişteki görevlendirmelerden kaynaklı harcırah ödemelerinin yapılmaması²¹⁵ ve imzalanan toplu iş sözleşmesinin ilgili diğer maddelerine aykırı olduğu iddia edilen diğer hususlarda çok sayıda başvuru yapılmıştır.

206 2020/6624 numaralı başvuru hakkında verilen 29/06/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/6745 numaralı başvuru hakkında verilen 03/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

207 2020/103136 numaralı başvuru hakkında verilen 09/06/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/609 numaralı başvuru hakkında verilen 02/06/2021 tarihli Ret Kararı, 2021/12532 numaralı başvuru hakkında verilen 24/09/2021 tarihli, 2021/13106 numaralı başvuru hakkında verilen 06/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

208 2021/9061 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

209 2021/16221 numaralı başvuru hakkında verilen 01/12/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

210 2021/2446 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/12842 numaralı başvuru hakkında verilen 07/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/11523 numaralı başvuru hakkında verilen 09/08/2021 tarihli Gönderme Kararı

211 2020/98997 numaralı başvuru hakkında verilen 21/04/2021 tarihli, 2020/3186 numaralı başvuru hakkında verilen 13/07/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2020/101319 numaralı başvuru hakkında verilen 17/05/2021 tarihli Ret Kararı

212 2021/699 numaralı başvuru hakkında verilen 25/06/2021 tarihli, 2021/11367 numaralı başvuru hakkında verilen 28/09/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararları

213 2021/12443 numaralı başvuru hakkında verilen 08/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

214 2021/5850 numaralı başvuru hakkında verilen 07/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

215 2021/12330 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/11395 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli, 2020/102672 numaralı başvuru hakkında verilen 11/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

7.13.1.1 Özlük Haklarına İlişkin Talepler

Kurumumuza farklı hizmet ihaleleri ile alındığı için toplu iş sözleşmesinde ücreti farklı düzenlenen aynı işi yapan işçiler arasında maaş farklılığı uygulamasının sona erdirilmesi içerikli çok sayıda başvuru yapılmıştır.

Zira sürekli işçi kadrosuna alındıklarında, farklı kamu kuruluşlarında çalışan ve işe girişleri birbirinden ayrı binlerce ihale kapsamında olan alt işveren işçilerinin ücretleri, işe alındıklarında başlangıçta kabul ettikleri ihalelerle aynı olmamıştır. Kanun Hükmünde Kararname ile sürekli işçi kadrosuna alınan işçilerin, eski ihale ile işe başladıkları için daha sonra işe alınanlara nazaran daha yüksek olan ücretlerinin, aynı işi yaptıkları halde daha fazla maaş aldıkları gerekçesi ile düşürülmesi hukuken mümkün değildir.

Bu noktada Kanun Hükmünde Kararname’de sürekli işçi kadrosuna geçişin ücret değişikliğine yol açmayacağı özel olarak belirtilmiştir. Kanun Hükmünde Kararname’de ücretlerin iş hukuku hükümleri gereği Yüksek Hakem Kurulu kararı, akabinde de toplu iş sözleşmesi ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Her toplu iş sözleşmesinde, ücretler arasındaki farklılıklar, artış oranındaki farklılık yoluyla azaltılmaya çalışılmaktadır. Yasal mevzuat uyarınca ücret konusunda karar vermesi gereken, toplu iş sözleşmesinde işçi ve işveren sendikalarıdır. İdarenin bu konuda işlem yapma yetkisi bulunmamaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumu bu alanda yapılan başvurulara ilişkin olarak, Anayasa ve ilgili kanuni düzenlemeler çerçevesinde, işçilerin mali ve sosyal hakları da dâhil olmak üzere işçi ile işveren arasındaki karşılıklı hak ve borçların, Anayasa’ya ve kanunların emredici hükümlerine aykırı düzenlemeler içermemek kaydıyla işçi sendikası ile işveren sendikası arasında karşılıklı anlaşmaya dayanan toplu iş sözleşmesi hükümleri ile belirlendiği, bu sebeple işçilerin mali ve sosyal haklarının belirlenmesi, doğrudan idarelerin tesis etmiş oldukları idari işlemlerin değil, karşılıklı olarak yürütülen toplu iş sözleşmesi sürecinin bir sonucu olduğu, bu itibarla, işçiler yönüyle mali ve sosyal haklara ilişkin taleplerin muhatabının, toplu iş sözleşmesinin tarafları olan işçi ve işveren sendikaları olduğundan toplu iş sözleşmelerinde karar vericilerin, işçilerin yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri yönünde çaba göstermeleri gerektiği yaklaşımında bulunmaktadır.²¹⁶

Kurumumuzca, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde farklı hizmet alım ihaleleri ile işe alındıkları için mevcut olan ücret farklılığına yönelik başvurular hakkında, farklı ücret skalalarının kaldırılması ya da ücretler arasındaki makasın olabildiğince azaltılması amacıyla toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde değerlendirilmesi ve yetkili işçi ve işveren sendikası ile paylaşılmasını teminen gönderme kararları da verilmiştir.

Ancak 22.09.2021 tarihinde Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası (TÜHİS) ile Türkiye Yol-İş Sendikası arasında 01.03.2021-28.02.2023 tarihlerini kapsayan 19 uncu Dönem Toplu İş Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu noktada, yasal mevzuat gereği uyulması gereken hükümler toplu iş sözleşmesi hükümleridir. İdareler, her iki tarafı sendikalar olan toplu iş sözleşmesi hükümlerinden farklı ödeme yapma yetkisine sahip değildir.

216 2021/103025 numaralı başvuru hakkında verilen 13/04/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

İşçilerin mali ve sosyal haklarının 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu hükümleri çerçevesinde işçi ve işveren sendikası arasında karşılıklı anlaşmaya varılması esasına dayanan toplu iş sözleşmesi süreci neticesinde belirlendiği, alt işveren işçisi iken hizmet alım koşullarını kabul ederek işe başlayan Devlet Memurları Kanunu'nun 4/D maddesindeki yer alan işçilerin ücretleri noktasında idarenin takdir yetkisi mevcut bulunmamaktadır.

7.13.1.2 Nakil (Tayin ve Becayış) Talepleri

Kurumumuza 375 sayılı KHK'nın Geçici 23 ve 24 üncü maddeleri kapsamında çalışan sürekli işçiler tarafından 2021 yılında yapılan başvuruların önemli bir ağırlığını işçilerin kurumlar arası ve il dışı yer değiştirme talepleri ile kurum içi ve il içi yer değiştirme talepleri oluşturmaktadır.

Kurumlar arası ve il dışı yer değiştirme talepleri, aile bütünlüğünün sağlanması (eş durumu), engellilik, can güvenliği ve diğer²¹⁷ gerekçelerle yapılmıştır.

7.13.1.3 Aile Bütünlüğünün Korunması

Aile birliğinin korunması ilkesi, ekonomik ve sosyal haklar arasında yer almakta olup Anayasa'nın 41 inci maddesi, Devlete, aile birliğini korumak, huzur ve refahını sağlamak ve bu konuda gereken tedbirleri almak konusunda görev ve sorumluluk yüklemiştir.

Diğer taraftan, bütün idarî işlemlerinde kamu hizmetinin etkin, verimli ve amacına uygun bir şekilde sunulmasını ve kamu yararının sağlanmasını amaç edinen idarenin istihdam ettiği sürekli işçilerin kurum içi yer değiştirme talepleri ile kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesi arasında denge kurulması gerekmektedir.

375 sayılı KHK'nın Geçici 23 ve 24 üncü maddeleri kapsamında kadroya geçirilen sürekli işçilere yönelik mevzuatta naklen tayine imkân sağlayan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumdaki sürekli işçiler de bulundukları il için çalışmak üzere kuraya girmekte ve genel olarak aynı ilde çalışmak için müracaat eden binlerce kişi arasından seçilmektedirler. Bununla birlikte, genel olarak tarafları temsile yetkili sendikalar arasında imzalanan toplu iş sözleşmesi hükümleri ile kadro imkânları ve benzeri faktörleri dikkate alarak ihtiyaçlar çerçevesinde nakil taleplerinin değerlendirilebileceği ifade edilmektedir.

Toplu iş sözleşmesinde sadece kadro imkânları ve ihtiyaçlar çerçevesinde yer değişikliği yapılabileceği ifade edildiyse, idarenin nakil talep eden işçiye bulunduğu ilde daha fazla ihtiyacının olduğunu beyan etmesi durumunda, kamu hizmetinin aksamaması için talebi olumlu karşılaması mümkün olmamaktadır. Buna karşın karşılıklı yer değiştirme yolu ile il dışı nakil taleplerine yönelik olarak idarelerin olumlu yaklaşabildikleri de görülebilmektedir.²¹⁸ Bu nedenle Kurumumuzca idareye bu yönde sorular sorularak dosyanın incelenme aşamasında dostane çözüme yönlendirme yapılmaktadır.

217 Diğer gerekçelerle yapılan nakil talepleri için bkz. 2021/13523 numaralı başvuru hakkında verilen 30/11/2021 tarihli Ret Kararı

218 2021/11836 numaralı başvuru hakkında verilen 27/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/5602 numaralı başvuru hakkında verilen 27/05/2021 tarihli Gönderme Kararı

Kurumumuzca nakil taleplerinde, başvuranların nakil talep ettiği ilde sürekli işçi kadrosunda açık olup olmadığının ve buna ilişkin verileri ile başvuranın halen çalıştığı yerdeki personel ve ihtiyaç durumu sorulmaktadır. Ayrıca talep edilen ilde görev yapmakta olup çalışılan ile nakil talebinde bulunan işçi olup olmadığı bilgisinin, varsa yasal mevzuat çerçevesinde becayiş işlemlerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği ile birlikte, söz konusu başvurunun çözümünde ilgili olabileceği mütalaa edilen bilgi ve belgeler istenmektedir. Gelen yazı cevabına göre karar tesis edilmekte olup örneğin idare başvuranın o birimde çalışan tek kişi olduğunu ve o kişi nakil yapılırsa kamu hizmetinin aksayacağını ifade ettiğinde ya da çalıştığı ilde daha fazla ihtiyaç olduğu bildirildiğinde, kamu hizmetinin gereklerini yerine getirmek isteyen idarenin takdir yetkisinin olduğu ifade edilmektedir. Zira başvuran bulunduğu ilde çalışmak üzere işe alınmıştır.

2021 yılı içerisinde Kurumumuza sürekli işçiler tarafından yapılan ve aile birliğinin korunması amacıyla kurum içi yer değiştirme taleplerini konu edinen başvurular, ağırlıklı olarak Sağlık Bakanlığı personeli tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, dünyayı olduğu gibi ülkemizi de etkisi altına alan COVID-19 ile mücadelenin önemine ayrıca vurgu yapıldığı; sağlık hizmetlerinin kesintisiz sunularak salgının etkin yayılımının önlenmesi ve salgınla mücadelede görev yapan personelin olası riske karşı korunabilmesi amacıyla alınan özel tedbirlere ve Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen 19.01.2021 tarihli Personel İşlemleri konulu Genelge'ye atıf yapılarak Sağlık Bakanlığınca o ildeki personel ihtiyacı ile COVID-19 salgını nedeniyle pandemi sürecinde istihdam edilen ilde daha fazla ihtiyaç duyulması nedeniyle ve bütün dünyanın içinde bulunduğu olağanüstü durum dikkate alındığında, istihdam imkânları, idarenin ihtiyaçları ve diğer şartlar bakımından naklen atanma isteğini kabul etme veya etmeme değerlendirmesinin idarenin takdir yetkisi kapsamında olduğu yaklaşımı benimsenmiştir.²¹⁹ Bununla birlikte, Kurum kararlarında kamu hizmetinin aksamaması adına karar tesis edildiği için yeni bir kadro durumu oluştuğunda, çalışılan ilde gelmek isteyen başka bir kişi bulunduğunda, idarenin her zaman nakle ilişkin yeni bir karar tesis edebileceği, idarenin bu yöndeki talepleri, kamu hizmeti aksamayacak şekilde dikkate alması gerektiği özellikle vurgulanmaktadır.

7.13.1.4 Engellilik Nedeniyle Tayin Talebi

Mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde bulundukları ilde çalışmak üzere müracaat etmiş ve bireysel iş sözleşmesi imzalamış olan sürekli işçilere tayin hakkına ilişkin yasal düzenleme mevcut olmasa da engelli bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi için yapılan başvurulara Kamu Denetçiliği Kurumu öncelik vermektedir.

²¹⁹ Aile bütünlüğünün korunmasına yönelik nakil talepleri hakkında verilen kararlar için bkz. 2020/96335 numaralı başvuru hakkında verilen 01/03/2021 tarihli, 2020/97768 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli, 2021/1026 numaralı başvuru hakkında verilen 22/06/2021 tarihli, 2021/6796 numaralı başvuru hakkında verilen 17/08/2021 tarihli, 2021/8355 numaralı başvuru hakkında verilen 19/08/2021 tarihli, 2021/8753 numaralı başvuru hakkında verilen 19/08/2021 tarihli Ret Kararları

Nitekim bu başvurularda kişiler ya kendileri ya da birinci dereceden yakınlarının engel durumu nedeniyle çalıştıkları idare içerisinde tayinlerini talep edebilmektedir.

Kurumumuz, 5620 sayılı Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un Ek 2 nci maddesi doğrultusunda, memurlar gibi işçilere de engellilik nedeniyle kurum içinde yer değişikliği hakkının tanınmış olduğunu vurgulayarak bu kişilerin taleplerinin anılan hüküm çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi yönünde Tavsiye Kararları vermekte ve başvuruların uzlaşılı yoluyla çözülebilmesi için dostane çözüme ilişkin mevzuat hükümleri özellikle vurgulanmaktadır.²²⁰

7.13.1.5 Can Güvenliği Nedeniyle Tayin Talebi

Sürekli işçiler tarafından Kurumumuza yapılan başvurularda, çalıştıkları ilde can güvenliklerinin tehdit altında olduğu gerekçesiyle bir başka ile nakil talep edilmektedir.

Can güvenliğinin sağlanması noktasında da engellilik durumunda olduğu gibi ilgili idarelerin daha özenli davranması gerektiği yönünde Kurum kararları bulunmaktadır.

Örneğin haklarında ceza davası açılmış ve hapis cezası tesis edilmiş olan husumetlileriyle aynı küçük ilde çalışırsa can güvenliğinin bulunmayacağı iddiasıyla, başka bir ile naklinin yapılmasını talep eden sürekli işçinin uygun görülme-ye talebine ilişkin Kurumumuza yaptığı başvuruda, kişinin maddi ve manevi varlığının tehlike altında olduğu vurgulanarak kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan işçilerin Anayasa ile teminat altına alınan yaşam haklarının korunması adına memurlara tanınan ve 19.04.1983 tarihli ve 83/6525 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik”in 12 nci maddesi ile 14/A maddesi doğrultusunda tayin hakkından faydalanması gerektiği belirtilmiş ve sosyal devlet olma ile hakkaniyet ilkesinin bir gereği olarak başvuranın tayin talebinin yerine getirilmesine yönelik idarenin tedbir alması sonuç ve kanaatine varılarak Tavsiye Kararı verilmiştir.²²¹

7.13.1.6 Meslek Kodunun Değiştirilmesi Talepleri

Meslek kodları, uluslararası mesleki sınıflama sistemi olan ISCO-88 (International Standard Classification of Occupational) ile uyumlu olarak hazırlanan ve meslek unvanlarının sınıflandırılmasına yarayan kod sistemidir.

Söz konusu kod sistemi, ulusal iş gücü piyasasında yer alan mesleklere ilişkin verilerin etkin bir şekilde toplanabilmesi ve toplanan bu verilerden yola çıkarak ulusal meslek

²²⁰ Bu konuda verilen kararlar için bkz. 2020/96856 numaralı başvuru hakkında verilen 11/03/2021 tarihli, 2020/97649 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli, 2020/102382 numaralı başvuru hakkında verilen 18/05/2021 tarihli, 2020/96856 numaralı başvuru hakkında verilen 13/07/2021 tarihli, 2021/8775 numaralı başvuru hakkında verilen 19/08/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2021/7667 numaralı başvuru hakkında verilen 04/08/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

²²¹ 2021/7597 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli Tavsiye Kararı

standartlarının oluşturulması, iş gücü piyasasının meslekler açısından ne şekilde bir yapıya sahip olduğunun belirlenmesi ve iş gücü piyasasına ilişkin politika üretiminde kullanılmaktadır.

Ülkemizde ise, 2012 yılından itibaren SGK tarafından kayıt dışı personel bulundurma önüne geçmek ve çalışanın hakkını korumak maksadıyla “*meslek kodu*” uygulamasına geçilmiştir.

İşverenler tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna gönderilen sigortalı işe giriş bildirgelerinde ve aylık prim ve hizmet belgelerinde meslek kodunun girildiği bölümlere işverenler, çalıştırdıkları sigortalı için geçerli olan kodu girmekte ve sigortalılara ilişkin işverenlerce girilen meslek kodları Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Meslek kodu diğer konuların yanında çalışanların hak ettiği ücreti alabilmelerinin sağlanması amacıyla da uygulanan bir sistemdir. Meslek kodları uygulamada çalışanın mesleği ile uyumlu olarak SGK primi yatırılıp yatırılmadığının tespit edilmesi maksadıyla da kullanılmaktadır.

Alt işveren işçileri bakımından meslek kodu uygulaması ise, hizmet alım ihalesi ile işe alındığı andaki meslek kodunun bildirilmesi esasına dayanmaktadır. Buna karşın söz konusu işçilerin fiili olarak yaptıkları iş, resmi olarak bildirilen meslek kodundan farklı olabilmektedir. Dolayısıyla KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçtiklerinde de fiili çalışmalarına göre değil, resmi belirtilen meslek kodu ile geçişleri yapılmıştır.

Bu kapsamda Kurumumuza yapılan şikâyetlerin önemli bir bölümü ise, meslek kodunun SGK’ya doğru bir şekilde bildirilmesi taleplerinden oluşmaktadır. Bunların incelenmesinde, başvuru sahiplerinin fiilen yaptıkları iş ile meslek kodunun birbiri ile uyumlu olup olmadığı hususu araştırılmakta, uyumsuzluğun tespit edilmesi durumunda fiilen yapılan iş ile meslek kodunun birbiri ile uyumlu hale getirilmesi hususunda tavsiye kararı verilmektedir. Nitekim bu konuda çok sayıda emsal karar verilmiş, önemli bir içtihat birikimi oluşmuştur.²²²

222 Bu konuda çok sayıda verilmiş kararlardan bazıları için bkz. 2020/95427 numaralı başvuru hakkında verilen 10/02/2021 tarihli, 2020/95458 numaralı başvuru hakkında verilen 10/02/2021 tarihli, 2021/1759 numaralı başvuru hakkında verilen 26/05/2021 tarihli, 2021/3649 numaralı başvuru hakkında verilen 24/06/2021 tarihli, 2021/6332 numaralı başvuru hakkında verilen 09/08/2021 tarihli, 2021/5945 numaralı başvuru hakkında verilen 19/08/2021 tarihli, 2021/8825 numaralı başvuru hakkında verilen 20/09/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2021/606 numaralı başvuru hakkında verilen 29/03/2021 tarihli, 2021/425 numaralı başvuru hakkında verilen 18/05/2021 tarihli, 2021/4442 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli, 2021/5644 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli, 2021/4327 numaralı başvuru hakkında verilen 17/08/2021 tarihli, 2021/9742 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Ret Kararları, 2021/2348 numaralı başvuru hakkında verilen 07/04/2021 tarihli, 2021/9958 numaralı başvuru hakkında verilen 02/08/2021 tarihli, 2021/8077 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli, 2021/8079 numaralı başvuru hakkında verilen 27/09/2021 tarihli, 2021/8282 numaralı başvuru hakkında verilen 27/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/8842 numaralı başvuru hakkında verilen 12/05/2021 tarihli Gönderme Kararı

Örneğin, 2012 yılından beri elektromiyografi (EMG) teknisyeni olarak çalışan ve 19.09.2016 yılındaki işe giriş bildirgesinde meslek adı ve kodu “*elektromiyografi (EMG) teknisyeni*” olarak bildirilen, sonrasında ise kadroya geçiş işlemleri sırasında ve kadrosuna SGK meslek kodunun “*temizlik görevlisi*” olarak işlenmesi nedeniyle meslek kodu değişikliği talebini içeren başvuruya ilişkin olarak idare ile yapılan yazışmalar ve inceleme-araştırma sonucunda, idareye başvuranın meslek kodunun fiilen yürütmekte olduğu hizmetine uygun olmasına yönelik yeni bir işlem tesis etmesi hususunda tavsiye kararı verilmiştir.²²³

Buna karşın, başvuranın sürekli işçi kadrosuna geçiş öncesi fiilen yaptığı iş ile resmi meslek kodu arasında uyumsuzluk olduğuna ilişkin herhangi bir ispat gerçekleştirilemeyen başvurularda ya da fiili olarak yaptığı iş meslek kodu ile uyumlaştırıldıktan sonra Kurumumuza müracaat edip resmi bildirilen meslek kodu ile uyumsuz olan eski fiilen yaptığı işe devam etmek istediğini belirten başvurularda ve resmi olarak değişmesini isteyen meslek kodundaki eğitim ve diğer şartları taşımayan başvurularda, idarenin işleminde hukuka aykırılık tespiti yapılamadığından ret kararı tesis edilmektedir.

7.13.1.7 Mobbing Başvuruları

Sürekli işçiler tarafından, iş yerinde mobbinge maruz kaldıkları iddialarını içeren başvurular yapılmaktadır.

Bu konuda her somut başvurudaki delillere göre karar tesis edilmektedir. Kurumumuza, kendisine uygulandığını iddia ettiği mobbing yüzünden iş akdini feshetmek zorunda kaldığını belirten ve kendisine yapılan mobbing ve baskılarla ilgili gereken tespit ve incelemenin yapılması talebiyle yapılan bir başvuruda yapılan inceleme-araştırma sonucunda, şikâyet konusu edilen işlemler ile tutum ve davranışın, başvuranın maddi ve manevi varlığına yönelik psikolojik tacizlerde bulunulduğunu ortaya koyacak objektif ağırlıkta olmaması, mobbingin varlığı için gerekli olan asgari eşğin aşıldığına yönelik tespit yapılamaması, buna karşın başvuran hakkında çalıştığı yerde daha önce tutanak tutulmaması, başvuranın işyerinde çalıştığı sürenin uzunluğu ve başvuranın şikâyetlerinin idari sorumlu personelin değişmesi ile başladığı dikkate alındığında, idarenin özellikle iş akdi feshedildikten sonra kıdem tazminatı ödemeyerek idare aleyhine dava açılması ve yargılama ücretleri ile vekâlet ücreti ödemesinde hatalı olduğu değerlendirmesinde bulunularak başvuranın kıdem tazminatı ödenmesi talebiyle açtığı davada mobbingin tespitine yönelik bir talepte bulunmamış olması ve mobbingin varlığının tespiti için gerekli olan asgari eşğin aşıldığına ilişkin yeterli tespit yapılamaması nedenleriyle mobbingin tespit edilmesi ve kendisine tazminat ödenmesi taleplerinin reddine, buna karşın başvuranın görevlendirmesine yönelik yapılan işlemlerde ve kıdem tazminatının ödenmesinin reddedilmesi işleminde idarenin hatalı olduğunu kabul etmesi ile bundan sonra tesis edilecek kurum içi görevlendirme işlemlerinin kamu yararı, kamu hizmetinin gerekleri ve liyakat ilkesine uygun bir şekilde yerine getirilmesi, kamu personelinin cezalandırılması ya da görevinden fiilen uzaklaştırılması amacı ile işlem tesis edilmemesi hususlarında daha dikkatli hareket edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik olarak idareye tavsiyede bulunulmuştur.²²⁴

223 2021/8825 numaralı başvuru hakkında verilen 20/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

224 2021/3630 numaralı başvuru hakkında verilen 09/08/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

7.14 MAHALLİ İDARELERCE YÜRÜTÜLEN HİZMETLER

Tüm ülkelerin idari teşkilatlarında olduğu gibi ülkemiz idari teşkilatının da önemli bir unsuru olan ve başta Anayasa'nın 127 nci maddesi olmak üzere 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 442 sayılı Köy Kanunu ile mer'i mevzuatta kendine yer bulan mahalli idareler (yerel yönetimler); illerde, ilçelerde, köylerde yaşamakta olan kişilerin ihtiyaç duyduğu hizmetleri yerine getirmeleri nedeniyle ülkemizin gelişmişliğini, idari anlayışını ve katılımcı demokrasinin temel değerlerini en iyi yansıtan kurumlardır.

Mahalli idarelerin etkinliği ve başarısı, bulunduğu ülkedeki katılımcı demokrasinin düzeyi ile yakından ilişkilidir. Mahalli idareler demokrasi açısından önemli olduğu kadar bölgelerine sundukları hizmetlerin yürütülmesinde verimliliği ve etkinliği sağlamada da vazgeçilmez kurumlardır.

Anayasa'nın 127 nci maddesinde, mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması amacıyla teşkil olunduğu belirtilen belediye, il özel idaresi ve köyler, bir taraftan kamu hizmetinin sunumu noktasında faaliyetlerde bulunurken, diğer taraftan, demokratik katılım anlayışının yereldeki iz düşümü olmayı sürdürmektedir.

Mahalli idareler, anayasal sistem içerisinde yerinden yönetim ilkesinin tecelli ettiği önemli müesseseler olup ülkemizde 30'u büyükşehir belediyesi olmak üzere 81 il belediyesi, 519 büyükşehir belediyesi ilçe belediyesi, 403 ilçe belediyesi ve 387 belde belediyesi olmak üzere toplam 1.390 belediye, 51 il özel idaresi ve 18.290 köy bulunmaktadır.²²⁵

Özellikle hizmet ilişkisinin yerel düzeyde, ilgisiyle yakın temasta gerçekleşmesi ve karar alıcılarının seçimler marifetiyle belirlenmesi, mahalli idareleri diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ayırmaktadır. Hatta bu durumun etkisiyle mahalli idareleri, sadece hukuki kurumlar olarak değerlendirmek yerine insana dokunan ve onun sürekli karşılaşmak zorunda kaldığı, kimi sorunları çözen organizasyonlar olarak görmek gerekmektedir. Nitekim mahalli idarelere yönelen bu bakış açısı, vatandaşlar nezdindeki beklentiyi artırmakta ve anılan kuruluşlara yapılan başvuruların ve taleplerin hem niceliğini hem de niteliğini farklı şekillerde etkilemektedir.

Kamu idaresi anlayışında ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak mahalli idareler tarafından yerine getirilen hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması çabaları, kişilerin mahalli idarelerden nitelikli hizmet taleplerini artırmaları, hızlı kentleşme, teknoloji ve ulaşımındaki gelişmeler ve sosyal devlet anlayışının giderek yaygınlaşması, kişilerin mahalli idareler ile olan ilişkilerinde daha sorgulayıcı hale gelmiş olmaları, kişilerin hak arama bilinçlerinin giderek artması, insan hak ve özgürlüklerinin önem kazanması, hukuk devleti anlayışındaki gelişmeler gibi nedenlerle kişiler yaşadıkları mağduriyetleri mahalli idarelere daha fazla iletmekte, bu durumun sonucunda da mahalli idarelerin hizmet yükü giderek artmaktadır.

225 www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx (Erişim tarihi: 14/10/2021)

Mahalli idareler arasında yer alıp çeşitli taleplere muhatap olan en belirgin idare, büyükşehir belediyeleri ile belediyelerdir. İl özel idareleri ile köylerden bu noktada ayrılan büyükşehir belediyeleri ile belediyeler, talep ve şikâyetleri değerlendirebilmek için kimi mekanizmaları hayata geçirmişlerdir. Böylelikle yerelin ihtiyaçlarının tespiti ve yaşanan olumsuzlukların idare nezdinde bilinilirliği gerçekleşebilmektedir. Ancak genellikle elektronik müracaat yollarının öne çıkarıldığı söz konusu mekanizmaların yeterli sonucu üretmediği de görülmektedir.

Hizmet yükünün giderek artmasının bir sonucu olarak mahalli idarelerce yürütülen hizmetlerin kişilere sunumunda, mahalli idarelerin zaman zaman “*kamu gücünü*” amacı dışında kullanmaları nedeniyle, kişilerle aralarında aksaklık ve anlaşmazlıklar vuku bulmakta, bunun sonucunda da mahalli idarelerce yürütülen hizmetlerin mer’i mevzuat doğrultusunda etkin bir şekilde yerine getirilip getirilmediği hususlarının Kamu Denetçiliği Kurumu gibi alternatif hak arama yolları vasıtasıyla denetlenmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumu, 29.03.2014 tarihinden itibaren 6328 sayılı Kanun’un “*Geçiş hükümleri*” başlıklı Geçici 1 inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan düzenleme doğrultusunda mahalli idarelerin eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarına ilişkin başvuruları almaya başlamıştır. Böylece 2014 yılı ilk çeyreğinden 2021 yılı sonuna kadar kişilerden, mahalli idarelerin yürütmekte olduğu hizmetlere ilişkin olarak Kuruma 9.000 civarında başvuru yapılmıştır. Yapılan bu başvurular ağırlıklı olarak;

- *Büyükşehir belediyeleri ile belediyelerin meclis kararları ile encümen kararlarının iptali, değiştirilmesi ya da yerine getirilmesi, imar planında sosyal ve teknik altyapı gibi kullanım alanlarında kalan taşınmazların ilgili belediyeler tarafından yıllardır kamulaştırılmaması, imar fonksiyonunun değiştirilmemesi ve takas edilmemesi, sahibi oldukları taşınmaza yönelik belediyece istenilen imar fonksiyonu ve emsal değerinin uygun görülmemesine yönelik itiraz ya da talep, taşınmaz/parsellere yönelik belediye meclis kararı ile onaylanan imar planlarının tadili talepleri, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 18 inci maddesi uygulaması (parselasyon), ifraz ve tevhid işlemleri ile düzenleme ortaklık payına (DOP) yönelik itiraz ya da talep içerikli **imar, bayındırlık işlem ve uygulamalarına,***
- *Kaçak yapıların yıkılmasına ilişkin olarak verilmiş olan encümen kararlarının yerine getirilmesi, yapı kayıt belgesi alınmış ancak hakkında yıkım kararı bulunan binalar ile ilgili gerekenin yapılması, kaçak binalara yönelik ihbarlar, yapı ruhsat belgesi, yapı kullanma izni (iskân) belgesi ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilmemesi, kaçak çalıştığı iddia edilen iş yerlerinin kapatılması içerikli **ruhsat iş ve işlemlerine,***
- *Belediyelerin veya valiliklerin görev alanında bulunan yol yapımı, asfaltlama ve parke taşlarının döşenmesi, yolun güzergâhının değiştirilmesi, yollarının büyükşehir yol ağına bağlanması, yol, cadde ve sokakların ışıklandırılması, belediyelerin su ve kanalizasyon idareleri tarafından yürütülen özellikle ikamet edilen konutundan kanalizasyon ağına bağlantı yapılması gibi kanalizasyon hizmetlerinde yaşanan aksaklıkların giderilmesi şeklindeki talepleri içeren **altyapı hizmetlerine,***

- Konutlarının kentsel dönüşüme sokulması, belediyenin imzalanan sözleşmenin gereklerini yerine getirmediği, belediyeye konut karşılığı vermiş olduğu arsaya ilişkin vergilerin kendisinden talep edilmesi, anahtar teslim masrafsız konut beklerken kendisinden katma değer vergisi (KDV) vb. vergi ve bedeller talep edilmesine itiraz mahiyetinde **kentsel dönüşüm uygulamalarına**,
- Doğalgaz hattının mahallelerine kadar uzatılması, ikamet edilen konuta doğalgaz bağlatabilmek için gereken çalışmaların belediyece yapılmaması, doğalgaz bağlatılması için belediyenin gereken imar uygulamasını yapmaması, imar barışı kapsamında yapı kayıt belgesi alınmış binalar dahil konuta/konutlara doğalgaz aboneliği yapılmamasına yönelik olarak **doğalgaz hizmetlerine**,
- Ağırlıklı olarak belediyelerce tahsil edilen emlak vergisi, kişilere salınan yol (asfalt) ile su ve kanalizasyon harcamalarına katılım payı, belediyelerce mevzuat gereği tahsil edilen diğer vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ile mahalli idarelerce (imarla ilgili olanlar dahil) kesilen idari para cezalarına itiraz içerikli olarak **mali hizmetlere**,
- Su aboneliklerinde özellikle sayaç değişikliklerinin zorunlu tutulması, arızalı su sayacının değiştirilmemesi, zorunlu tutulan sayaç değişikliklerinden tahsil edilen su sayaç bedeli ile sökme takma masrafı adı altında alınan tutarların iadesi, kanalizasyon altyapısına bağlı olunmadığı halde tahsil edilen atık su bedellerinin iadesi, mahallelerine veya köylerine su getirilmesinin sağlanması ya da yetersiz su sorununun giderilmesi, patlamış su borularının tamir edilmesi, su faturalarında fiyatlandırma yöntemlerinin değiştirilmesi, su faturalarında yer alan ön küsurat ve bakım bedellerinin kaldırılarak alınmış olan bedellerin iade edilmesi, su faturasında engellilik indiriminin dikkate alınmaması, ikamet edilen ve imar barışı kapsamında yapı kayıt belgesi alınmış binalar dahil konuta/konutlara su aboneliği yapılmaması, özellikle salgın sürecinde yüksek gelen su faturasının düzeltilmesi içerikli olarak **su hizmetlerine**,
- Belediyelerin toplu taşıma araçlarının güzergâhlarının değiştirilmesi, toplu taşıma araçlarının sefer sayılarının arttırılması, ilave durak konulması, toplu taşıma ücretlerinin yüksek veya düşük olması ile toplu taşıma hizmetlerinde indirimli seyahat kartları ile öğrenci seyahat kartı uygulamalarında belediyelerin koyduğu kıstasların esnetilmesi, toplu taşıma araçlarına binişlerde kullanılan kartların usulsüz kullanımı nedeniyle kart sahibine kesilen cezalara itiraz ya da talep içerikli **toplu taşıma hizmetlerine**,
- Şehir içinde yol kenarlarına bırakılan araçlardan belediyelerce otopark ücreti alınmaması, alınmayan otopark hizmeti için ücret talep edilmesi, belediyeler tarafından otoparkın ücretli hale getirilmesi gibi **otopark hizmetlerine**,
- Kaldırımların ve çevre düzenlemesinin standartlara uygun yapılması, parkın bakımının yapılması, parktaki ağaçların sulanması, belediye sınırları içerisinde daha çok ağaç dikilmesinin sağlanmasına ilişkin olarak **çevre düzenlemesine**,
- Trafik hizmetlerine ilişkin yolun yapısı, trafik düzeni ve güvenliği, yol ve kavşak düzenlemeleri yapılması, trafik işaret levhaları ve kasis konulması, yayaların kullanımını

*engellenecek şekilde kaldırımların amacı dışında kullanımının engellenmesi gibi **trafik düzeni ve yaya güvenliğinin sağlanmasına,***

- *Belediyelerin katı atık yönetimindeki aksaklıklar, çöp konteynerlerinin konulduğu yerden kaynaklı memnuniyetsizlikler, belediyelerin çöp toplama saatlerinin öne çekilmesi ya da makul saatlerde toplanmasının sağlanması, belediyelerin yer altı konteyner uygulamasına geçmesi, atıkların yerleşim yerlerine yakın alanlara dökülmemesi, bulunduğu bölgeye çöp depolama alanı yapılmamasına yönelik **katı atık yönetimine,***
- *Kaldırım işgalleri ile rahatsızlık veren seyyar satıcılarla ilgili olarak zabitanın görevini yapmasının sağlanması ile zabıtalara tutum ve davranışlarına yönelik olarak **zabıta hizmetlerine,***
- *Mezar yerinin düzeltilmesi, eksik olan mezar taşının belediyece yaptırılması, taziye evi yapılması, **cenaze defni sırasında belediye görevlilerinin olumsuz yaklaşımı, mezarlığın etrafının çevrilmesi, mezarlık yeri taleplerine olumsuz cevap verilmesine ilişkin olarak **cenaze ve defin hizmetlerine,*****
- *Mahsur kalmış hayvanların kurtarılması, bulunduğu bölgeye daha fazla itfaiye aracı tahsis edilmesi talepli olarak **itfaiye hizmetlerine,***
- *Sahipsiz ve başıboş köpeklerin toplanmasının sağlanması, hayvan bakım merkezlerine girilmesinin sağlanması, belediyelerin altyapı hizmetleri sırasındaki ihmalleri nedeniyle hasara uğrayan araçların zararının tazmin edilmesi, taksi duraklarının yerinin değiştirilmesi, belediye tesislerine girişte alınan güvenlik önlemleri, belediyelerin uygulamalarında usulsüzlük yaptığı iddiaları ile bu usulsüzlükleri gerçekleştiren belediye görevlileri hakkında soruşturma açılması, belediyelerce mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi, belediye sınırları içerisinde bulunan semt ve üretici pazarlarının kurulması, işletilmesi, taşınması ve kapatılması, gayrimenkul değerlendirme uzmanlarına yönelik belediyelerinin olumsuz işlem ve tutumları ile ilgili **mahalli idarelerce yürütülen hizmetlere ilişkin diğer konulara***

yönelik olarak alınmıştır.

Yukarıda yer verilen başvuru konularının içeriği incelendiğinde, Kurumun mahalli idareler tarafından yürütülmekte olan hizmetlere ilişkin alanda yaşanan aksaklıkların çözümü noktasında önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Hukuki denetimin yanı sıra hakkaniyet denetimiyle de şikâyet başvurularını inceleyen Kurum, yerel yönetimin kendine özgü dinamiklerini gözetererek vatandaş odaklı hizmet anlayışının mahalli idarelere yerleştirilmesi yönünde kararlar vermiş, vermeye de devam etmektedir.

İmar planları, parselasyon işlemleri, toplu taşıma hizmetleri, yol yapımı gibi toplumun genelini ilgilendiren konular kadar yapı ruhsatı/yapı kullanma izni düzenleme, otopark yeri gösterme gibi tek bir bireyi ilgilendirebilecek hususlarda da Kurumumuz mahalli idarelerle gerek yazılı gerekse de sözlü olarak iletişime geçmekte, başvurulara ilişkin olarak inceleme ve araştırma yapmakta ve gerektiği hallerde mahalli idarelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Böylece mahalli idarelerle kurulan bu iletişim, yapılan

inceleme ve araştırma ile verilen tavsiyeler sonucunda şikâyet sahiplerinin bu alandaki pek çok başvurusu uzlaş (dostane) yoluyla çözüme kavuşturulmaktadır.

Aşağıda 2021 yılında mahalli idarelerce yürütülen hizmetler bağlamındaki sorun alanlarına, sorun alanı ile ilgili Kurumumuzca yapılan tespitlere ve sorun alanının çözümü noktasında Kurumun verdiği tavsiyelere yer verilmiştir.

7.14.1 Mülkiyet Hakkı ile Belediyelerin İmar İşlem ve Uygulamaları

Belediyelerin yaptığı imar işlemleri ve uygulamalarının, Anayasa ve AİHS tarafından güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkıyla yakın bir ilgisi bulunmaktadır.

Anayasa'nın 35 inci maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların öngördüğü sınırlamalara uymak şartıyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarrufta bulunma olanağı vermektedir. Yine AİHS'nin Ek 1 inci Protokolünün 1 inci maddesi de *“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir”* düzenlemesini içermektedir.

Belediyelerin imar işlem ve uygulamaları kapsamında arazi ve arsa düzenlemesi, parselasyon, ortaklandırma, yer bölümlenme gibi terimlerle de adlandırılan ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18 inci maddesi ve devamı maddelerinde imar planlarının onama yetkisi, süreci ve usulüne ilişkin düzenlemeler, mahalli idarenin bulunduğu bölgede yaşayanların mülkiyet haklarını kalıcı olarak etkilemektedir.

Söz konusu imar işlem ve uygulamalarında kadastro parsellerinden düzenleme ortaklık payı ve kamu tesisleri arsalarına tahsis şeklinde alınan paylara İmar Kanunu'nda yer verildiği, % 45'e kadar düzenleme ortaklık payının alınabileceği, düzenleme ortaklık payının düzenlemeye tâbi tutulan bölgelerin ihtiyacı olan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaöğretim kurumları, yol, otoyol hariç erişme kontrolünün uygulandığı yol, su yolu, meydan, park, otopark, çocuk bahçesi, yeşil saha, ibadet yeri ve karakol gibi alanlara ayrılabilmesi, kamu tesisleri arsalarına tahsisin ise düzenleme sahasında bulunan okul, hastane, kreş, belediye hizmet veya diğer resmi tesis alanı gibi alanlara yapılabileceği, imar uygulaması sonucu oluşacak imar parsellerinin mümkün mertebe aynı yerdeki veya yakınındaki eski parsellere tahsisinin sağlanacağı imar mevzuatında yer almaktadır.

İmar uygulamalarının, gerçekleştirildiği yerdeki arsa ve arazi sahiplerinin hem mülkiyet hakkını sınırlaması hem de maddi ve manevi yönden onları kalıcı olarak etkiliyor olması, imar uygulamalarının hukuka ve hakkaniyete uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinin önemini daha da artırmaktadır. Aksi halde, hukuka ve hakkaniyete uygun bir şekilde gerçekleştirilmeyen imar uygulamaları, uygulamadan etkilenen arsa ve arazi sahipleri nezdinde mağduriyete, uygulamayı gerçekleştiren idareler ile arsa ve arazi sahipleri arasında uyuşmazlığa yol açmaktadır.

Kurumumuza geçmiş yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da özellikle imar uygulaması sonucunda imar planında okul, yol, meydan, park, otopark, çocuk bahçesi, yeşil alan, ibadet yeri, karakol ve mezarlık alanı gibi alanlara ayrılan ancak yıllardır ilgili idarelerce kamulaştırma yapılmaması ya da aynı nitelikte parsel gösterilmemesi (trampa), parsellerin ifrazı ve tevhidî işlemlerinin gerçekleştirilmemesi, uygulama imar planının, nazım imar planına uygun hale getirilmemesi, imar planında değişiklik yapılmaması, mevcut imar planının iptal edilmesi veya edilmemesi, taşınmazına imar hakkı verilmemesi, mimari projeye uygun olmayan değişiklikler yapılması sonucunda oluşan imar aykırılıklarının giderilmesi, verilen imar kotlarının hatalı olması, imar uygulamalarına ilişkin olarak mahkemelerce verilen kararların yerine getirilmemesi gibi belediyelerin uygulaması nedeniyle taşınmazları üzerinde tasarrufta bulunamayan, mülkiyet haklarını mevzuatın izin verdiği düzeyde kullanamadığını iddia eden şikâyetçilerden çok sayıda başvuru alınmakta ve alınan bu başvurular 3194 sayılı İmar Kanunu başta olmak üzere ilgili mevzuat kapsamında ele alınmaktadır.

Bu noktada, Kamu Denetçiliği Kurumu, özellikle belediyelerin kişilerin mülkiyet hakkını sınırlayan arsa ve arazi sahiplerini maddi ve manevi yönden kalıcı olarak etkileyen uygulamalarından kaynaklı mağduriyetleri, öncelikle uzlaşî yoluyla (dostane bir şekilde) çözmeleri için belediyelerle gerek yazılı gerekse de sözlü olarak iletişime geçmekte,²²⁶ uzlaşının gerçekleşmemesi halinde de iyi yönetim ilkelerinden olan yetkinin kötüye kullanılmaması ve makul sürede karar verme ilkeleri vurgulanarak mağduriyetlerin çözümü için belediyelere tavsiyelerde bulunmaktadır.²²⁷

7.14.2 Ruhsat İş ve İşlemleri ile Yapı Kayıt Belgesi

Ruhsat iş ve işlemlerine ilişkin olarak Kurumumuza sıklıkla şikâyet konusu yapılan ve ikisi imar mevzuatı kapsamında, diğeri ise bu kapsamın dışında olan ve düzenleme görevi öncelikle belediyeler ve il özel idarelerine ait olan üç önemli belge bulunmaktadır. Bu belgelerden birincisi “*yapı ruhsatı*”, ikincisi “*yapı kullanma izni (iskân)*”, üçüncüsü ise “*iş yeri açma ve çalışma ruhsatı*”dır.

7.14.2.1 Yapı Ruhsatı (İnşaat İzni)

Şehirlerin imar yönünden sorunsuz ve düzenli olmaları tüm yapıların imar planlarına uygun bir şekilde inşa edilmeleri ile mümkün olduğundan yapılacak olan yapıların imar planlarına uygunluğu bakımından denetimi gerekmektedir.

²²⁶ 2021/246 numaralı başvuru hakkında verilen 02/03/2021 tarihli, 2020/97965 numaralı başvuru hakkında verilen 08/03/2021 tarihli, 2020/103718 numaralı başvuru hakkında verilen 15/03/2021 tarihli, 2021/2957 numaralı başvuru hakkında verilen 26/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

²²⁷ 2021/3691 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli, 2021/5737 numaralı başvuru hakkında verilen 27/08/2021 tarihli, 2021/7729 numaralı başvuru hakkında verilen 01/10/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2020/94628 numaralı başvuru hakkında verilen 11/02/2021 tarihli, 2020/98806 numaralı başvuru hakkında verilen 11/03/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararları

Bu noktada ruhsat iş ve işlemleri, imar planlarına uygun olarak kurulmuş olan imar düzenini korumak ve geliştirmek amacıyla, kişi ve toplulukların sahibi oldukları arsa ve araziler üzerinde yapı inşa etme ve inşa edilmiş yapılarda değişiklik ve eklentiler yapabilmek özgürlüklerini denetleyebilmesi ve imar mevzuatına aykırı uygulamalar karşısında mahalli idareler başta olmak üzere ilgili idarelerin gerekli tedbirleri alabilmesi için icra edilmektedir.

Bu kapsamdaki ilk belge olan “**yapı ruhsatı (inşaat izni)**”, belirlenen proje dâhilinde bir inşaatın yapımına başlanması için verilen izin belgesi olarak tanımlanmakta olup yapı ruhsatı olmayan binalar kaçak yapı kategorisinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, inşaatın bulunduğu yerdeki belediye veya valilikler, bina inşaatını durdurarak akabinde yıkım kararı vermekte, yapı ruhsatı olmayan (ruhsatsız) yapıların mal sahibine, müteahhidine ve sorumlularına yüksek tutarlarda para cezası uygulamaktadır.

Yapı ruhsatına yönelik olarak 2021 yılında, mülkiyetinde bulunan parsel için yoldan ihdas ve satış işlemi yapılması suretiyle tarafına inşaat ruhsatı verilmesinin sağlanması,²²⁸ evinin altında bulunan işletmenin kullandığı bina ruhsatına aykırı sundurmanın yıkılması,²²⁹ belediyece yıkım kararı alınmasına rağmen bir türlü yıkılmayan kaçak yapı/yapıların (metruk bina/binaların) yıkılmasının sağlanması,²³⁰ babası adına vefat tarihinden önce kesilen ve ölüm tarihine kadar tahsil edilmemiş olan imar idari para cezasının silinmesi,²³¹ kaçak yapı nedeniyle düzenlenen idari para cezasının iptal edilmesi²³² gibi konularda çok sayıda Tavsiye, Kısmen Tavsiye ve Kısmen Ret Kararları verilmiş, ayrıca imar affi kapsamında olmayan ve hakkında yıkım kararı bulunan, ancak belediyelerce uzun süredir yıkılmayan yapılar ile imar planı ve projeye aykırı bir şekilde düzenlenmiş kaçak yer ve eklentilerin ilgili mevzuat doğrultusunda yıktırılması sağlanarak çok sayıda başvuru da çözüme kavuşturulmuştur.²³³

7.14.2.2 Yapı Kullanma İzni (İskân) Belgesi

İkinci belge, iskân olarak da bilinen ve 3194 sayılı İmar Kanunu’nun “*Yapı kullanma izni*” başlıklı 30 uncu maddesi başta olmak üzere ilgili maddelerinde düzenlenen “**yapı kullanma izni**” belgesidir. Bu belge, yapımı bitmiş inşaatın projede belirtildiği gibi yapıldığını ve kullanılabilir durumda olduğunu gösteren bir belgedir. Yapı kullanım izni olmayan binalarda kat mülkiyeti söz konusu değildir. 3194 sayılı Kanun’un 29

228 2021/6468 numaralı başvuru hakkında verilen 01/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

229 2021/11509 numaralı başvuru hakkında verilen 21/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

230 2020/97723 numaralı başvuru hakkında verilen 12/03/2021 tarihli, 2020/99537 numaralı başvuru hakkında verilen 22/04/2021 tarihli, 2021/8461 numaralı başvuru hakkında verilen 01/10/2021 tarihli Tavsiye Kararları

231 2021/6136 numaralı başvuru hakkında verilen 03/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

232 2021/4978 numaralı başvuru hakkında verilen 31/08/2021 tarihli Ret Kararı

233 Bu başvurulardan bir kaç için bkz. 2020/98283 numaralı başvuru hakkında verilen 15/01/2021 tarihli, 2020/101877 numaralı başvuru hakkında verilen 31/03/2021 tarihli, 2020/101561 numaralı başvuru hakkında verilen 27/04/2021 tarihli, 2021/8593 numaralı başvuru hakkında verilen 26/08/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/16412 numaralı başvuru hakkında verilen 15/10/2021 tarihli Gönderme Kararı

uncu maddesine göre, yapı ruhsatı alındığı tarihten itibaren 5 yıl içerisinde inşaatın bitirilmesi ve iskân belgesinin alınması zorunludur. 5 yıl içinde inşaat bittiği halde iskân belgesi alınmazsa yapı ruhsatı hükümsüz hale gelmekte ve yapılar kaçak yapı olarak değerlendirilebilmektedir.

Yapı kullanma iznine (iskân) yönelik olarak 2021 yılında Kuruma, belediyeler tarafından haksız olduğu iddia edilen gerekçelerle yapı kullanma izninin verilmemesi, yapı müteahhidinin yapım işlerinden doğan vergi ve sigorta prim borçlarından dolayı yapı kullanım izin belgesinin verilmemesi,²³⁴ belediyelerce usulüne uygun verilmediği iddia edilen yapı kullanım izin belgelerinin iptal edilmesi, binalara yapı kullanım izin belgesi verilmeden altındaki dükkânların işletmeye açılması gibi konularda başvurular yapılmıştır.

7.14.2.3 İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatı

İmar mevzuatı kapsamı dışında olan ve Kuruma sıklıkla şikâyet konusu yapılan bir diğer konu ise, sıhhi ve gayrisıhhi iş yerleri ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetlenmesi için verilen *iş yeri açma ve çalışma ruhsatı*dır. İş yeri açma ve çalışma ruhsatı, belediye sınırları ve mücavir alanlarının dışında olan ve kanunlarda münhasıran il özel idaresine yetki verilen hususlarda il özel idareleri, büyükşehir belediyesi sınırları ve mücavir alanlar içinde büyükşehir belediyeleri, bunların dışında kalan durumlarda diğer belediyeler tarafından “İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik” kapsamındaki iş yerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verilen izin belgesini ifade etmektedir. Buna göre iş yerlerinde aranacak genel şartlar anılan Yönetmelik’in 5 inci maddesinde düzenlenmiş olup ayrıca iş yerinin niteliği ve sınıfına göre aranan şartlar ilgili maddelerde hükme bağlanmıştır. İş yeri açma ve çalışma ruhsatına sahip olmadan hizmet veren bir iş yeri en kısa süre içerisinde gerekli uyarılar yapıldıktan sonra mühürlenerek kapatılmakta ve iş yeri sahibi için cezai yaptırımlar uygulanmaktadır.

İş yeri açma ve çalışma ruhsatına ilişkin olarak iş yerine işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilmemesi, belediyenin usulsüz bir şekilde iş yeri açma ve çalışma ruhsatı vermesi, kaçak çalıştığı iddia edilen iş yerlerinin kapatılması içerikli başvurular alınmış ve yine bu başvurulara ilişkin olarak ilgili belediyelere tavsiyelerde²³⁵ bulunulduğu gibi, belediyelerin yaptığı işlemlerin yerinde olduğunun tespit edildiği durumlarda ise başvuruların reddine²³⁶ karar verilmiştir. Ayrıca birçok başvuru dostane şekilde çözüme²³⁷ kavuşturulmuştur.

234 2021/2160 numaralı başvuru hakkında verilen 09/07/2021 tarihli Tavsiye Kararı

235 2021/11509 numaralı başvuru hakkında verilen 21/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

236 2021/5627 numaralı başvuru hakkında verilen 16/08/2021 tarihli, 2021/4862 numaralı başvuru hakkında verilen 23/08/2021 tarihli, 2021/5414 numaralı başvuru hakkında verilen 27/08/2021 tarihli Ret Kararları

237 2021/7811 numaralı başvuru hakkında verilen 17/06/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.14.2.4 İmar Barışı ve Yapı Kayıt Belgesi

3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen Geçici 16 ncı madde ile 31/12/2017 tarihinden önce yapılmış olan yapılar için imar affı getirilmiş, *imar barışı* olarak bilinen bu imkândan gerekli şartları sağlayarak faydalanan yapılara da “*yapı kayıt belgesi*” verilmiştir.

Söz konusu maddenin 4 üncü fıkrasında, yapı kayıt belgesi verilen yapılarla ilgili alınmış yıkım kararları ile tahsil edilemeyen idari para cezalarının iptal edileceği düzenlenmiştir.

Dolayısıyla gerekli şartları taşıması kaydıyla imar affından yararlanan yapılar için verilen “*yapı kayıt belgesi*” yapılara, tıpkı ruhsatlı ve iskânlı yapılara tanınan bazı imkânları sağlamakta, böylelikle de 3194 sayılı Kanun uyarınca söz konusu yapılar hakkında mahalli idarelerce yıkım kararı verilememekte ve ilgililerine para cezası kesilememekte, yine ilgili mevzuata uygun olması kaydıyla talep edilmesi halinde yapıya/yapılara geçici olarak su, elektrik ve doğalgaz bağlanabilmekte,²³⁸ ayrıca yapı kayıt belgesi alınan yapılarda iş yeri açma ve çalışma ruhsatı da yapı kullanma izin belgesi aranmaksızın verilebilmektedir.

İmar barışı kapsamında Kuruma iletilen başvurulardan en dikkat çeken, 2021 yılı ve öncesinde yapılan, imar barışı kapsamında olmayan ancak öncesinde hakkında yıkım kararı alınmış ya da henüz alınmamış yapılarla, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 4 üncü maddesinde tanımlanmış olan ortak alanlarda, imar ve projeye aykırı bir şekilde yapılan ve alınmış yapı kayıt belgesi bulunan kaçak yer ve eklentilere belediyeler tarafından işlem yapılmamasına yönelik başvurulardır. Bu başvurulara yönelik olarak yapılan inceleme ve araştırma sonucunda mevzuata aykırı bir şekilde düzenlendiği değerlendirilen yapı kayıt belgesi/belgelerinin iptal edilmesi için önceki adıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığına şimdiki adıyla da Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına tavsiyelerde²³⁹ bulunulmuş ve dostane çözüm kararları verilmiştir.²⁴⁰

Ruhsat iş ve işlemlerine ilişkin olarak Kurumumuz tarafından idarelere tavsiyelerde bulunulurken özellikle Anayasa, AİHS'nin Ek 1 No.lu Protokolü, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu başta olmak üzere, “*hukuk güvenliği*”, “*hukuki belirlilik*”, “*idari istikrar*”, “*öngörülebilirlik*” ve “*haklı beklenti*” ilkeleri ile “*cezaların şahsiliği*” gibi şikâyet konusu özelinde ilgili hukukun genel ilkeleri ile iyi yönetim ilkelerine vurgu yapılmıştır.

7.14.3 Altyapı Hizmetleri ve Belediyeler

Sanayileşmenin, küreselleşmenin, kentleşmenin, hızlı nüfus artışının giderek artması gibi ekonomik ve demografik değişimler karşısında kişiler mahalli idarelerin kendilerine eşit, tarafsız ve devamlılık arz edecek şekilde daha etkin ve kaliteli hizmet sunmasını beklemektedir.

²³⁸ Yapı kayıt belgesi alınmış yapılara geçici olarak su, elektrik ve doğalgaz bağlanabilmesi hususuna ilerleyen bölümde değinilecektir.

²³⁹ 2021/5737 numaralı başvuru hakkında verilen 27/08/2021 tarihli Tavsiye Kararı

²⁴⁰ 2020/100542 numaralı başvuru hakkında verilen 25/01/2021 tarihli, 2021/2773 numaralı başvuru hakkında verilen 02/07/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/10818 numaralı başvuru hakkında verilen 29/06/2021 tarihli Gönderme Kararı, 2021/14052 numaralı başvuru hakkında verilen 24/09/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

Anayasa'nın 65 inci maddesinde yer verilen “Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir” hükmü kapsamında hizmet veren belediyelerin mali kaynaklarının yetersizliği ve kadrolarının eksikliği, hizmet sunumunda eşit davranılmaması gibi altyapı hizmetlerinin devamlılık arz etmemesini veya düzgün işlememesi durumunu ortaya çıkarmakta, bu ise belediyeler ile kişiler arasında pek çok anlaşmazlığın oluşmasına neden olmaktadır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7 nci maddesinde, büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yolların, meydanların, bulvarların, caddelerin ve ana yolların yapımının büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluğunda bulunduğu; kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile bazı görevleri yapmanın ise ilçe belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluğunda bulunduğu; yine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14 üncü maddesinde ise, imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı hizmetlerini yapmanın belediyelerin görev ve sorumluluğunda olduğu, aynı Kanun'un 15 inci maddesinde de il sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyelerin, meclis kararıyla su, kanalizasyon, doğalgaz, yol ve aydınlatma gibi altyapı çalışmalarını yapabileceği veya yaptırabileceği düzenlenmiştir.

Altyapı hizmetlerine yönelik olarak 2021 yılında yapılan başvuruların, belediyelerin veya valiliklerin görev alanında bulunan yolların yapılması, kavşak yapılması, yola asfalt atılması ve yola parke taşların döşenmesi,²⁴¹ kaldırımların yapılması, yolun imar planlarına uygun hale getirilmesi,²⁴² yolun güzergâhının değiştirilmesi, sokağın yola bağlanması,²⁴³ yolların büyükşehir yol ağına bağlanması, köprü ve geçit yapılması, yol, cadde ve sokakların aydınlatılması/ışıklandırılması²⁴⁴ gibi yol, cadde ve sokakların yapımı, bakımı ve onarımı ile belediyelerin su ve kanalizasyon idareleri tarafından yürütülen foseptiklerin temizlenmemesi,²⁴⁵ ikamet edilen konutundan kanalizasyon ağına bağlantı yapılması, evine içme suyu şebekesi bağlanması, kanalizasyon alt yapısının yetersiz olması²⁴⁶ gibi kanalizasyon hizmetlerinde yaşanan aksaklıkların giderilmesi, doğalgaz dağıtım şirketince gereken tüm yükümlülükler yerine getirildiği halde ilgili büyükşehir belediyesinin/belediyenin doğalgaz altyapısının tamamlanmasına yönelik gereken kazı izni, çalışma izni, kırmızı kot gibi yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle bulunduğu sokağa/evine doğalgaz hattı çekilememesi/arzu

241 2021 yılında yol yapılması, kavşak yapılması, yola asfalt atılması ve yola parke taşlarının döşenmesinin sağlanması talepli otuzun üzerinde başvuru yapılmıştır.

242 2020/102625 numaralı başvuru hakkında verilen 25/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı

243 2020/101544 numaralı başvuru hakkında verilen 25/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı

244 2020/99276 numaralı başvuru hakkında verilen 23/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

245 2021/6980 numaralı başvuru hakkında verilen 09/04/2021 tarihli Gönderme Kararı

246 2021/8455 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/12567 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli Gönderme Kararı

sağlanamaması²⁴⁷ ile taşınmaza bireysel kombili ısıtma sistemi aboneliği verilmesi²⁴⁸ gibi doğalgaz hizmetlerinde yaşanan aksaklıkların giderilmesi hususlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu başvurular üzerinden bir konuya değinmek gerekirse, yol, su, kanalizasyon, doğalgaz, elektrik, telefon, internet gibi altyapı hizmetlerinde, altyapı hizmeti veren kurum ve kuruluşların bakım, onarım ve yenileme çalışmalarının koordineli bir şekilde planlanarak gerçekleştirilmesi, aynı yerin defalarca kazılması gibi iş tekrarlarının neden olduğu, zaman ve kaynak israfının, trafik düzeninde aksamaların önüne geçilmesi ve altyapı çalışmalarının kişilerin günlük yaşamını etkilemeden gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

7.14.3.1 Belediyelerden Yol Yapımı, Bakımı ve Onarımı Talepleri

2021 yılı dahil geçmiş yıllardan bu yana Kuruma belediyeler tarafından yol/yolların en kısa sürede yapılacağı, asfaltlanacağı, bakım ve onarımının yapılacağı sözü verilmesine rağmen uzun süredir (yıllardır) gerekli çalışmaların yapılmadığı, belediyenin ilgilileri oyaladığı iddialarını içeren başvurular alınmaktadır.

Belediyelerin herkesin kullanımına sunduğu hizmetler içerisinde bulunan kent içi araç ve yaya yollarının belirlenmesi, yapımı, bakımı ve onarımı ile yol yapım hizmetini tamamlayan köprü ve alt geçitlerin yapılması, cadde ve sokakların asfaltlanması, kaldırım yapılması, parke taşı döşenmesi gibi hizmetler belediye sınırları içerisinde ulaşımı kolaylaştıran kentin estetiğine dokunan önemli altyapı hizmetlerindendir.

Bu noktada, sınırlı mali kaynaklara sahip olan belediyelerin kendisine verilen görevleri yerine getirmesinde yapacağı plan ve programlarda bireysel çıkar ve kamu yararı arasındaki dengeyi gözeterek yol yapım, bakım ve onarım taleplerinde öncelik sırasını belirlemesi önem arz etmektedir. Zira öncelik sırasının belirlenmesinde kullanılan ölçütler dikkate alınmadan plan ve program yapmak, yol yapım, bakım ve onarım hizmetlerinin aksamasına hatta yapılmamasına neden olabilmektedir.

Kurumumuz kendisine yapılmış bu başvurularda, Anayasa’da sayılan devletin temel amaç ve görevlerine vurgu yapmakta, devamında da Anayasa’nın 65 inci maddesinde yer verilen **“mali kaynakların yeterliliği”** ile Belediye Kanunu’nun 14 üncü maddesinde belediye tarafından hizmetlerin yerine getirilmesinde ve öncelik sırasının belirlenmesinde **belediyenin “mali durumu”** ile **“hizmetin ivediliği”** ölçütlerini dikkate alarak şikâyet konu talep hakkında değerlendirmesini yapmakta ve kamu hizmeti verilirken **“belirlilik”, “istikrar”, “öngörülebilirlik”** ve **“baklı beklenti”** gibi ilkeleri de göz önünde bulundurarak, ilgili mevzuat doğrultusunda, başvuruya konu yola/yolları ilişkin çalışmanın gerçekleştirilme tarihi/tarihlerinin belirlenmesi ve yolun/yolların ivedilikle yapılması hususunda belediyelere tavsiyelerde bulunmaktadır.²⁴⁹

247 Doğalgaz hizmetlerinde yaşanan aksaklıklara ilişkin olarak alınan başvuruların tamamı bu konuda alınmıştır.

248 2021/749 numaralı başvuru hakkında verilen 22/06/2021 tarihli Tavsiye Kararı

249 2020/99054 numaralı başvuru hakkında verilen 09/04/2021 tarihli, 2021/1909 numaralı başvuru hakkında verilen 09/07/2021 tarihli Tavsiye Kararları

Ayrıca Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan benzer başvurular hakkında da ilgili belediyelerle yazılı ve sözlü olarak iletişime geçilerek, başvuruya konu yolun/yolların yapılmasının, asfaltlanmasının ve parke taşı döşenmesi işlerinin bir plan ve program dahilinde yapılacağını tarih vererek taahhüt etmeleri sonucunda dostane çözüm kararları verilmiş, ayrıca Kurumumuz mevzuatı gereğince idari başvuru yolları tüketilmediği gerekçesiyle verilen gönderme kararları ile de başvuruya konu talepler, ilgili belediye tarafından gerekli çalışmaların yapılması suretiyle çözüme kavuşturulmuştur.²⁵⁰

7.14.3.2 Su ve Kanalizasyon Altyapısında Yaşanılan Aksaklıklar

Anayasa'nın 56 ncı maddesinde, herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu; çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirlenmesini önlemenin hem devletin hem de vatandaşların ödevi olduğu düzenlenmiş, yine benzer düzenlemelere 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3/A maddesinde de yer verilmiştir.

Yaşanılan bölgede su ve kanalizasyon sisteminin bulunması çevre sağlığı açısından çok önemli olmakla beraber su ve kanalizasyon sisteminden etkin bir şekilde yararlanmak için ekonomik olması, nüfusa yeterli olabilmesi, yeterli derecede ölçülendirilmesi, çevre sağlığının korunması ve bazı teknik hususların göz önünde tutulması da gerekmektedir.

Nüfus yoğunluğunun artması ve yaşam seviyesinin yükselmesi ile birlikte evsel ve endüstriyel kaynaklı atık su miktarı da artmaktadır. Bu nedenle yerleşim yerlerindeki çevre ve altyapı sistemlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması adına atık suların toplanması, uzaklaştırılması, göl, deniz, dere ve arazi gibi ortamlara zarar vermeyecek şekilde arıtılması gerekmektedir. Atık suların kısa zamanda toplanarak sağlıklı ve güvenli şekilde uzaklaştırılmasında ve uygun bir arıtma metoduyla zararsız hale getirilmesinde doğru yöntemler kullanılmadığı takdirde çevre ve toplum sağlığı açısından zararlı sonuçlar meydana gelebilmekte ve kamu sağlığı olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgınının tüm dünya gibi ülkemiz açısından da ciddi bir tehlike oluşturduğu bu günlerde temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşanmasının virüsle mücadelede de önemli bir rolü olduğu hususu dikkate alındığında kanalizasyon hizmeti sağlayan yerel yönetimlerin ilgili idarelerine büyük bir görev düşmektedir.

Özellikle ikamet edilen konutta veya köy gibi yerleşim yerlerinde su ve kanalizasyon altyapısının olmaması, kanalizasyon ağına bağlantı yapılması ile evine içme suyu şebekesi bağlanması talepli başvurularda Kurum, Anayasa'nın 65 inci maddesine benzer şekilde Belediye Kanunu'nun 14 üncü maddesinde belirtilen belediye tarafından hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırasının tespitinde belediyenin mali durumu ile hizmetin ivediliğinin dikkate alınacağı hususlarına vurgu yaparak, su ve kanalizasyon hizmetlerinin makul bir sürede gerçekleştirilmemesinin Anayasa'nın 56 ncı madde hükmüne ve hukuk devletinin en önemli unsurlarından olan “belirlilik” ve “hukuki güvenlik” ilkelerine aykırılık oluşturacağı, su ve kanalizasyon altyapısına yönelik taleplerin vatandaşlar için

250 2020/97951 numaralı başvuru hakkında verilen 26/03/2021 tarihli, 2021/1371 numaralı başvuru hakkında verilen 05/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/11709 numaralı başvuru hakkında verilen 26/07/2021 tarihli, 2021/17846 numaralı başvuru hakkında verilen 27/10/2021 tarihli, 2021/18136 numaralı başvuru hakkında verilen 02/11/2021 tarihli Gönderme Kararları

büyük önem taşıdığı, bu tür kamu hizmetlerinin sunulmasının hem vatandaşlar hem de yerel yönetimler için çok elzem bir durum olduğu, su ve kanalizasyon altyapısının yapımına ne zaman başlanacağı hususunun, idarenin kamu kaynaklarını etkin şekilde kullanması sırasındaki takdir yetkisi bağlamında değerlendirilse dahi takdir yetkisinin Anayasa ve yasalar çerçevesinde kullanılması gerektiğinden imar yolunun açık olduğu ve imar izninin verildiği alanlarda su ve kanalizasyon altyapılarının ivedilikle kurulması ve idarenin kamu sağlığına ilişkin görevlerini yerine getirmesi gerektiği değerlendirilmesinde bulunarak su ve kanalizasyon altyapısının yapılmasına yönelik gereken iş ve işlemlerin makul sürede yapılması hususunda belediyeler ile belediyelerin su ve kanalizasyon idarelerine tavsiyelerde bulunmaktadır.²⁵¹

7.14.3.3 Doğalgaz Altyapısında Yaşanan Aksaklıklar

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "*Belediyenin yetkileri ve imtiyazları*" başlıklı 15 inci maddesinde, il sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyelerin, meclis kararıyla doğalgaz altyapı çalışmalarını yapabileceği veya yaptırabileceği düzenlenmiştir.

Kurumumuza, doğalgaz dağıtım şirketince gereken tüm yükümlülükler yerine getirildiği halde ilgili büyükşehir belediyesinin/belediyenin doğalgaz altyapısının tamamlanmasına yönelik gereken kazı izni, çalışma izni gibi yükümlüklerini yerine getirmemesi ve kırmızı kot çalışmaları nedeniyle bulunduğu sokağa/evine doğalgaz hattı çekilememesi/arzu sağlanamamasına yönelik başvuruların yapıldığı görülmektedir.

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde, siyah kot, imar planında gösterilen yolun doğal zemin kotunu ifade ederken, kırmızı kot ise, uygulama imar planında gösterilen yolun gerekli hesaplar yapıldıktan sonra kullanıma hazır kotu olarak tanımlanmaktadır. Kırmızı kot aynı zamanda, yerin altındaki tüm teknik altyapının ve yerin üstünde yapılması planlanan yapıların inşası öncesi yapılacak çalışmalara konum ve yön gösterebilecek şekilde bilgiler de içermektedir.

Kentin yerin altındaki ve üstündeki kentsel alt ve üst altyapısının sağlıklı ve düzgün bir şekilde gelişimi ve sürdürülebilirliği açısından kırmızı kot uygulanmasının önemi büyüktür. Kırmızı kot uygulamasının olmaması, mevcut yol durumuna (siyah kota) göre altyapı ve yol çalışmaları yapılması ve yatay ve düşey kot koordinat verilerinin gerçek durumu yansıtmaması sonucunda, altyapı çalışmaları sırasında mevcut diğer su, kanalizasyon, telefon, internet vb. altyapılara zarar verilme riskinin artması, yolların (yol kaplamalarının) sürekli kazılması nedeniyle tahrip edilmesi ve ilave maliyetlerin ortaya çıkması gibi olumsuzluklara neden olabildiği gibi özellikle belediyeler ve doğalgaz dağıtım şirketleri gibi kurum ve kuruluşlar arasında da altyapı hizmetlerinde oluşan koordinasyonsuzluk nedeniyle verilen hizmetin gecikmesine, ikamet edilen yere

251 2020/98992 numaralı başvuru hakkında verilen 09/04/2021 tarihli, 2021/2877 numaralı başvuru hakkında verilen 05/05/2021 tarihli, 2021/9343 numaralı başvuru hakkında verilen 11/10/2021 tarihli, 2021/9361 numaralı başvuru hakkında verilen 11/10/2021 tarihli, 2021/9126 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2021/8313 numaralı başvuru hakkında verilen 20/05/2021 tarihli Gönderme Kararı

doğalgaz arzı sağlanmasını, ikamet edilen konutun kanalizasyon ağına bağlanmasını ve ikamet edilen konuta içme suyu şebekesi çekilmesini bekleyen kişilerin gereksiz yere hakkı olan hizmeti alabilmek için beklemelerine sebep olmaktadır.²⁵²

7.14.4 Belediyelerce Alınan Vergi, Resim, Harç ve Benzeri Mali Yükümlülükler

Belediyeler tarafından imar, altyapı, ruhsat, çevre, temizlik, ulaşım, zabıta ve itfaiye gibi mahalli nitelikteki hizmetleri finanse etmek için mevzuat kapsamında vergi ve harç, harcamalara katılma payı ile ücret ve bedeller tahsil edilebilmektedir.

Anayasa'nın “*Vergi ödevi*” başlıklı 73 üncü maddesinde, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulacağı, değiştirileceği veya kaldırılacağı, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleri ile oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisinin Cumhurbaşkanına verilebileceği hükmüne yer verilmiş, “*Mahalli idareler*” başlıklı 127 nci maddesinde de mahalli idarelere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanacağı belirtilmiştir.

AİHS'nin Ek 1 No.lu Protokolünün “*Mülkiyetin korunması*” başlıklı 1 inci maddesinde ise, her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı bulunduğu, bir kimsenin ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mülkiyet hakkından yoksun bırakılabileceği, devletlerin mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek, vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda yetkili olduğu hususları düzenlenmiştir.

Belediyelerin gelir kaynaklarını, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun “*Belediyenin gelirleri*” başlıklı 59 uncu maddesi çerçevesinde elde edilen gelirler ile belediyelere merkezi bütçeden yapılan transferler oluşturmaktadır.

Belediyelerce doğrudan toplanan vergiler, ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigorta vergisi ile çevre temizlik vergisi iken belediyelerin tahsil ettiği harçlar, işgal harcı, tatil günleri çalışma harcı, kaynak suları harcı, tellallık harcı, hayvan kesimi muayene ve denetim harcı, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı, bina inşaat harcı, kayıt ve suret harcı, imar ile ilgili harçlar (parselasyon harcı, ifraz ve tevhit harcı, plan ve proje tasdik harcı, yapı kullanma izni harcı ve zemin açma izni harcı), iş yeri açma izin harcı, muayene, ruhsat ve rapor harcı ve sağlık belgesi harçlarıdır.

²⁵² Mahallelerine ve/veya ikamet ettiği yere belediyelerden kaynaklı olarak doğalgaz hizmeti verilememesi hakkındaki başvurular için bkz. 2020/103120 numaralı başvuru hakkında verilen 05/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/102878 numaralı başvuru hakkında verilen 24/05/2021 tarihli, 2021/102 numaralı başvuru hakkında verilen 09/06/2021 tarihli, 2021/1280 numaralı başvuru hakkında verilen 02/07/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

Yine belediyelerce altyapı hizmetleri karşılığında yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon harcamalarına katılma payı ve su tesisleri harcamalarına katılma payı adı altında katılım payları tahsil edilmektedir.

Ayrıca taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilen gelirler, belediyelerin meclisleri tarafından belirlenecek tarifeler doğrultusunda tahsil edilen hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar ile her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanan gelirler de belediyelerin gelir kaynakları arasında yer almaktadır.

Bir diğer mahalli idare olan il özel idarelerinin gelirleri ise, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 42 nci maddesinde sayılan gelirlerden oluşmaktadır. Bu gelirler, kanunlarla gösterilen iş yeri açma ve çalışma ruhsat harcı, kaynak suları harcı, iskele resmi, çeltik resmi, taş ocakları resim ve harçları ve maden ocağı ruhsat harcı gibi il özel idaresi vergi, resim, harç, katılma payları ile 3194 sayılı İmar Kanunu gereğince tahsili öngörülen gelirler (harçlar), genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak paylar, genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler, il genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığında sağlanacak gelirler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Kurumumuza bu alanda yapılan başvurular ağırlıklı olarak belediyelerce tahsil edilen “*emlak vergisi*”,²⁵³ “*çevre temizlik vergisi*”, “*ilan ve reklam vergisi*” gibi vergiler, “*işgaliye harcı*”, “*plan tadilat harcı*” gibi harçlar, “*yol, kanalizasyon ve su harcamalarına katılma payları*”, “*stabilize yol teknik altyapı bedeli*”, “*evsel katı atık bedeli*”, “*kanal kotu bedeli*”, “*şube yolu bedeli*”, “*vidanjör ücreti*” gibi bedeller (ücretler) ile belediyeler tarafından ilgili mevzuat kapsamında haksız yere kesildiği iddia edilen para cezalarının iptali konularında olmuştur.

7.14.4.1 Emlak Vergisi Muafiyet ve İstisnaları

5393 sayılı Kanun'un 59 uncu maddesinin birinci fıkrasında, belediyelerin gelirlerinin neler olduğu belirlenmiş ve söz konusu maddenin ikinci fıkrasında “*Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez*” hükmüne yer verilmiştir.

²⁵³ Belediyelerce tahsil edilen vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülöklere ilişkin olarak 2021 yılında yapılan şikâyet başvurularının yaklaşık % 80'ini belediyelerce tahsil edilen emlak vergileri oluşturmaktadır.

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 1 ve 12 nci maddelerinde de Türkiye sınırları içinde bulunan binaların, “Bina Vergi”sine, yine Türkiye sınırları içinde bulunan arsa ve arazilerin de “Arazi Vergisi”ne²⁵⁴ tabi olduğu belirtilmiştir.

Emlak Vergisi Kanunu'nun “Nispet” başlıklı 8 inci maddesinin ikinci fıkrası ise; *“Cumhurbaşkanı, kendisine bakmakla mükellef kimsesi olup onsekiz yaşını doldurmamış olanlar hariç olmak üzere hiçbir geliri olmadığını belgeleyenlerin, gelirleri münhasıran kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanların, gazilerin, engellilerin, şehitlerin dul ve yetimlerinin Türkiye sınırları içinde brüt 200 m²'yi geçmeyen tek meskeni olması (intifa hakkına sahip olunması hali dahil) halinde, bu meskenlerine ait vergi oranlarını sıfıra kadar indirmeye yetkilidir. Bu hüküm, yukarıda belirtilenlerin tek meskene hisse ile sahip olmaları halinde hisselerine ait kısım hakkında da uygulanır. Muayyen zamanda dinlenme amacıyla kullanılan meskenler hakkında bu hüküm uygulanmaz. Geliri olmadığını belgelemenin usul ve esaslarını belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir”* düzenlemesini içermektedir.

2021 yılında Kurumumuza iletilen emlak vergisi konulu başvurular detaylı bir şekilde incelendiğinde, yapılan bu başvuruların ağırlıklı olarak, kamuoyunda tek meskeni olanlar ile emeklilere emlak vergisi muafiyeti sağlayan hüküm olarak da bilinen Emlak Vergisi Kanunu'nun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalarla ilgili olduğu görülmektedir.

Bu başvurular en çok, meskeni 200 m² altında olduğu halde belediyenin muafiyet uygulamaması,²⁵⁵ sahip olduğu tek meskeni kiraya verip kendisi de kirada oturanlarla, tek meskene sahip olan ancak iş yeri olarak kullandığı tespit edilen kişilere belediye tarafından muafiyet imkanı tanınmaması,²⁵⁶ gelirleri sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret olduğu halde kendilerine muafiyet verilmemesi,²⁵⁷ engellilik şartını sağladığı halde muafiyetten yararlandırılmaması²⁵⁸ ve son olarak söz konusu madde kapsamında geriye dönük olarak (geçmiş yıllarda da) muafiyet şartlarını sağladıkları halde geçmiş yıllara ilişkin tahakkuk ettirilmiş olan emlak vergilerinin terkin edilmesi ya da ödemiş oldukları emlak vergilerinin iade edilmesi²⁵⁹ hususlarında yapılmıştır.

254 Arsa ve arazilerden alınan arazi vergisine ilişkin yapılmış olan başvurular hakkında verilen kararlar için bkz. 2020/103924 numaralı başvuru hakkında verilen 08/06/2021 tarihli, 2021/4928 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2020/102439 numaralı başvuru hakkında verilen 11/01/2021 tarihli, 2020/103508 numaralı başvuru hakkında verilen 18/01/2021 tarihli, 2021/901 numaralı başvuru hakkında verilen 03/02/2021 tarihli Gönderme Kararları

255 2021/896 numaralı başvuru hakkında verilen 13/07/2021 tarihli, 2021/9450 numaralı başvuru hakkında verilen 03/11/2021 tarihli Ret Kararları

256 2021/316 numaralı başvuru hakkında verilen 29/06/2021 tarihli, 2021/3715 numaralı başvuru hakkında verilen 05/08/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2020/96668 numaralı başvuru hakkında verilen 22/02/2021 tarihli Ret Kararı

257 2021/7646 numaralı başvuru hakkında verilen 27/09/2021 tarihli Ret Kararı

258 2021/320 numaralı başvuru hakkında verilen 29/06/2021 tarihli Tavsiye Kararı

259 2020/96326 numaralı başvuru hakkında verilen 18/02/2021 tarihli, 2021/3684 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli, 2021/3536 numaralı başvuru hakkında verilen 05/08/2021 tarihli Tavsiye Kararları

Yine söz konusu madde dışında emlak vergisine yönelik Kuruma, tasarrufu kısıtlanan bina, arsa ve araziye tahakkuk ettirilen ya da tahsil edilen emlak vergilerinin terkinin ya da iadesi,²⁶⁰ 6360 sayılı Kanun ile köy statüsünden çıkarılarak mahalleye dönüştürülen yerlere ilişkin muafiyet hükmünün belediyece dikkate alınmaması²⁶¹ ve Emlak Vergisi Kanunu'nun Geçici 23 üncü maddesinin uygulanmamasından kaynaklı fazladan tahsil edilen emlak vergisinin iadesi, yıkım kararı verilen ve oturulması yasak olan bir bina için istenilen emlak vergisi gibi diğer konularda²⁶² başvurular alınmıştır.

Yukarıda detayları verilen bu başvurular, öncelikle normlar hiyerarşisi içerisinde en üst norm olan Anayasa ve ardından 1319 sayılı Kanun, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu gibi ilgili kanunlardan başlayarak Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, Tasarrufu Kısıtlanan Bina, Arsa ve Arazi Hakkında Yönetmelik gibi ilgili yönetmelikler, Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği gibi ilgili tebliğler ve Gelir İdaresi Başkanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği gibi idarelerden alınan görüşlere atıfta bulunarak ve hakkaniyet yönüyle de değerlendirilerek el alınmış ve idarelere tavsiyelerde bulunulmuş, yine birçok başvuruda idarelerle uzlaşılarak dostane ve gönderme kararları²⁶³ ile çözüm sağlanmıştır.

Örneğin, Emlak Vergisi Kanunu'nun 8 inci maddesinde yer alan şartları taşıdığı için indirimli emlak vergisi uygulamasından yararlanmak amacıyla dilekçe ile bağlı olduğu vergi dairesine başvuran ve öncesinde de konu ile ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığından da yapmış olduğu özelge başvurusuna olumlu yanıt alan, ancak buna rağmen vergi dairesi tarafından emlak vergisi muafiyetinden yararlandırılmayan şikâyetçi tarafından sorununun çözülmesi için Kurumumuza başvurulması üzerine, vergi dairesinden bilgi-belge talebinde bulunulmuş, vergi dairesindeki yetkililer ile telefon yoluyla da iletişime geçilerek geçmişte aynı konuda verilen kararlardan bahsedilmiş ve sonunda şikâyetçinin emlak vergisi muafiyetinden yararlandırılması

260 2021/6893 numaralı başvuru hakkında verilen 09/09/2021 tarihli, 2021/6037 numaralı başvuru hakkında verilen 05/11/2021 tarihli, 2021/9937 numaralı başvuru hakkında verilen 22/11/2021 tarihli Ret Kararları

261 Bu konuda 25 tane tavsiye kararı ve 14 tane dostane çözüm kararı verilmiş olup bu kararlardan birer tanesi için bkz. 2021/5707 numaralı başvuru hakkında verilen 21/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı ve 2021/4938 numaralı başvuru hakkında verilen 11/05/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

262 2020/103924 numaralı başvuru hakkında verilen 08/06/2021 tarihli, 2021/3071 numaralı başvuru hakkında verilen 02/08/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2021/4884 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli, 2021/4885 numaralı başvuru hakkında verilen 06/08/2021 tarihli Ret Kararları

263 2021/1777 numaralı başvuru hakkında verilen 16/03/2021 tarihli, 2021/4533 numaralı başvuru hakkında verilen 07/04/2021 tarihli, 2021/4729 numaralı başvuru hakkında verilen 07/04/2021 tarihli, 2020/101347 numaralı başvuru hakkında verilen 16/07/2021 tarihli, 2021/11266 numaralı başvuru hakkında verilen 02/09/2021 tarihli, 2021/8679 numaralı başvuru hakkında verilen 24/09/2021 tarihli, 2021/10601 numaralı başvuru hakkında verilen 01/10/2021 tarihli, 2021/13093 numaralı başvuru hakkında verilen 23/08/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2020/103901 numaralı başvuru hakkında verilen 29/01/2021 tarihli, 2021/9499 numaralı başvuru hakkında verilen 25/05/2021 tarihli Gönderme Kararları

sağlanmıştır.²⁶⁴ Aynı şekilde Kurumumuzca daha önce tavsiye kararı verilmiş konularda yeni başvurular yapıldığında, belediye başkanları ve valilerle görüşmek suretiyle önceki tavsiye kararlarımız hatırlatılmaktadır. Bu şekilde somut durumun özelliğine göre bilgi verildiğinde, nihai karar tesis edilmeye gerek kalmaksızın ilk aşamada idarenin başvuranın talebini yerine getirmesi ya da orta bir nokta bulunması, böylece dostane çözüm tesis edilmesi mümkün olmaktadır.

7.14.4.2 Diğer Vergi, Resim, Harç ve Benzeri Mali Yükümlülükler ile Kesilen İdari Para Cezaları

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 86, 87 ve 88 inci maddeleri ve devamı uyarınca, belediye veya bağlı kuruluşlarınca, belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde yapılan yol, kanalizasyon ve su hizmetlerinden yararlanan kişilerden yol, kanalizasyon ve su harcamalarına katılma payı, 2464 sayılı Kanun'un "Ücrete tabi işler" başlıklı 97 nci maddesi ile 5393 sayılı Kanun'un 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan düzenlemeler gereğince de belediyeler belediye meclisleri tarafından belirlenecek tarifelere göre hizmet karşılığı ücret (bedel) almakta ve 5393 sayılı Kanun ve diğer kanunlar gereğince para cezası kesmektedir.

Ancak Kuruma yapılan başvurulardan, katılma payları ve hizmet karşılığı alınan ücretler belirlenirken ve para cezaları kesilirken, bazı belediyelerin sosyal devlet ve hukuk devleti ilkelerine ve mevzuata uygun hareket etmedikleri ya da kararlarının gerekçesini açıklamadıkları, bu yüzden kişilerle aralarında pek çok uyuşmazlığın çıktığı görülmektedir.

Kurumumuzca, haksız yere salınan yol harcamalarına katılma payının iptal edilmesi,²⁶⁵ kullandığı yer için istenilen işgaliye harcının yüksek olması,²⁶⁶ haksız yere tahsil edildiği iddia edilen stabilize yol teknik altyapı bedelinin iade edilmesi,²⁶⁷ kanalizasyon durum belgesi (kanal kotu belgesi) bedelinin iadesi,²⁶⁸ belediyeye ödemek zorunda kaldığı harç ve ücretlerin 6306 sayılı Kanun'da yer alan harç ve ücret muafiyetine ilişkin hükümler uyarınca yasal faiziyle birlikte tarafına iade edilmesi,²⁶⁹ babası adına vefat tarihinden önce kesilen ve ölüm tarihine kadar tahsil edilmemiş olan imar idari para cezasının silinmesi,²⁷⁰ kaçak su kullanımı, kaçak yapı ve izinsiz kazı nedeniyle düzenlenen idari para cezalarının iptal edilmesi²⁷¹ talepli başvurular için tavsiye ve ret kararları ile şikâyet

264 2021/13093 numaralı başvuru hakkında verilen 23/08/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

265 2020/94770 numaralı başvuru hakkında verilen 25/01/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/6583 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli, 2021/11536 numaralı başvuru hakkında verilen 02/09/2021 tarihli Ret Kararları

266 2020/97624 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli Tavsiye Kararı

267 2020/93788 numaralı başvuru hakkında verilen 25/01/2021 tarihli Ret Kararı

268 2021/2690 numaralı başvuru hakkında verilen 27/07/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/99766 numaralı başvuru hakkında verilen 11/01/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı,

269 2020/96995 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

270 2021/6136 numaralı başvuru hakkında verilen 03/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

271 2021/10725 numaralı başvuru hakkında verilen 30/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/94935 numaralı başvuru hakkında verilen 24/02/2021 tarihli, 2021/4978 numaralı başvuru hakkında verilen 31/08/2021 tarihli Ret Kararları

konusu edilen vergi, harç, katılma payları ve bedeller için dostane çözüm kararları verilmiş ve gönderme kararları ile de başvurular olumlu sonuçlandırılmıştır.²⁷²

7.14.4.3 Türkiye Belediyeler Birliği ile İmzalanan Protokol

Emlak vergisi düzenlemelerindeki muafiyet ve istisna ile ilgili olarak belediyelerin farklı yorumlama yoluyla aynı durumda olan kişilere yönelik olarak farklı uygulama yaptıkları, ülke genelindeki belediyelerin emlak vergisi mevzuatını uygulama noktasında bir uygulama birliği içinde olmadığı görülmektedir.

Bu noktada Kamu Denetçiliği Kurumu, “*belediyelerce alınan vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler*”, “*toplu taşıma hizmetleri*”, “*imar uygulamaları*” gibi sıklıkla şikâyet konusu yapılan belediyelerin görev ve sorumluluğundaki alanlarda (örneğin, emlak vergisi muafiyet ve istisna uygulamalarında, ülkemizdeki tüm il ve ilçelerdeki belediyelerin toplu taşıma hizmetlerinde geçerli olacak tek bir kart uygulamasının hayata geçirilmesi, yine öğretmen, sağlık çalışanları gibi belirli meslek gruplarına tüm Türkiye’de indirim uygulanması vb.) belediyeler arasında uygulama birliği gerçekleştirilmesine katkı vermek ve Kamu Denetçiliği Kurumunun belediyeler ve kişiler nezdinde bilinirliğinin daha da artmasını sağlamak için karar desteği, eğitim verme gibi hususlarda 17/11/2021 tarihinde ülkemizde belediyelerimizin çağdaş belediyeçilik hizmeti vermeleri yönünde giderek artan ve karmaşılaşan görev ve sorumluluklarını etkin ve verimli şekilde yerine getirmeleri için gerekli olan eğitim, danışmanlık, bilgi ve deneyim paylaşımı, teknik destek gibi ihtiyaçlarını karşılamak, merkezi yönetim kurumları ile ulusal ve uluslararası platformlarda onları temsil etmek, hak ve çıkarlarını korumak amacıyla kurulan Türkiye Belediyeler Birliği ile protokol imzalanmıştır.

7.14.5 Belediyelerin Toplu Taşıma, Otopark ile Trafik Düzeni ve Güvenliğinin Sağlanmasına Yönelik Hizmetleri

Şehir içi (kent içi) ulaşım, yürümeden bisiklet-motosiklet ve özel araç kullanımına, taksiden otobüse, tramvaydan metroya ve feribota kadar bireysel ulaşım ve toplu taşıma ulaşımı olmak üzere tüm ulaşım yöntemlerini kapsamaktadır.

Kişiler için kent içi ulaşımın hızlı, konforlu, ekonomik, kolay ve özellikle engelliler, yaşlılar ve çocuklar için erişilebilir olması kadar nüfus ve araç sayısındaki artış nedeniyle şehirde artan park sorununun otopark hizmetleri ile giderilmesi ve trafik düzeni ve güvenliğinin sağlanması da gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır.

Nitekim hem 5393 sayılı Kanun’un 15 inci maddesinde hem de 5216 sayılı Kanun’un 7 nci maddesinde, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluklarının belirlendiği, 5216 sayılı Kanun’un anılan maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde, “*Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak kara, deniz, su ve demiryolu*

²⁷² 2020/99874 numaralı başvuru hakkında verilen 23/03/2021 tarihli, 2021/1492 numaralı başvuru hakkında verilen 16/04/2021 tarihli, 2020/101307 numaralı başvuru hakkında verilen 30/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletmek veya kiraya vermek kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek” hükmüne yer verilerek toplu taşıma, otopark ile trafik düzeni ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik hizmetlerin yürütülmesi noktasında büyükşehir belediyelerine önemli görev ve sorumluluklar yüklemiştir.

7.14.5.1 Toplu Taşıma Hizmetleri

Şehirlerde, toplu taşıma hizmetleri en çok otobüs, dolmuş, metrobüs gibi karayoluyla, özellikle büyükşehirlerde tramvay, banliyö treni, metro gibi raylı sistemlerle ve denize kıyısı olan yerlerde feribotlarla gerçekleştirilmektedir.

Ancak ülke geneline bakıldığında şehir içi yolcu taşımacılığında en çok kullanılan toplu taşıma aracı otobüslerdir. Bunun nedenleri otobüs hizmetlerinin, şehrin tüm yerleşim alanlarını bir ağ gibi sarması nedeniyle şehir içinde rahat hareket olanağı sağlaması ve belediyeler nezdinde diğer toplu taşıma araçlarına kıyasla otobüs hatlarının kurulması ve işletilmesinin daha az maliyetli olmasıdır. Bir diğer çok kullanılan toplu taşıma aracı ise, özellikle otobüs hizmetlerinin yetersiz kaldığı durumlarda kullanılan ve kişilerin otobüs duraklarında yığılmalarını önleyen dolmuşlardır.

İlçe belediyeleri ve yeni katılımlarla otuz yeni büyükşehir belediyesinin her alanda olduğu gibi kent içi ulaşımında da hizmet sınırlarının genişlemesi neticesinde, toplu taşıma ulaşımı ile ilgili olarak Kuruma 2021 yılında, otobüs hattı güzergâhının uzatılması, değiştirilmesi veya güzergâhın eski hale getirilmesi talepleri, toplu taşıma ile ilgili UKOME kararlarının değiştirilmesi/iptali,²⁷³ toplu taşıma ücretleri ve toplu taşıma hizmetlerinde kullanılan kart işlemlerinde yaşanan sorunlar,²⁷⁴ toplu taşıma hizmetleri bazı belediyelerde belirli meslek gruplarına ücretsiz veya indirimli sunulurken bazı belediyelerde ücretsiz veya indirimli sunulmaması,²⁷⁵ ilave otobüs ve metro seferleri ile ilave durak konulması, personel servisi ve okul servisi gibi taşımacılık hizmeti veren firmaların büyükşehir belediyesinden aldıkları güzergâh izin belgelerinin iptal edilmesi veya güncellenmemesi,²⁷⁶ toplu taşıma aracını kullanan sürücünün yolculara karşı olumsuz tutum ve davranış sergilemesi, metro, tramvay gibi raylı sistem hizmetlerinde yaşanan aksaklıklar, metro hatlarına ücretsiz entegre hat düzenlemesi yapılması,²⁷⁷ yolcu terminali (otogar) işleten belediyeler tarafından kendilerine otogarlarda peron tahsis edilmemesi, belediyelerin toplu taşıma ile ilgili mahkeme kararlarını yerine getirmemesi gibi konularda başvurular yapılmıştır.

273 2021/4224 numaralı başvuru hakkında verilen 15/03/2021 tarihli Gönderme Kararı

274 2021/7034 numaralı başvuru hakkında verilen 22/11/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/12048 numaralı başvuru hakkında verilen 11/08/2021 tarihli Gönderme Kararı

275 2020/95663 numaralı başvuru hakkında verilen 03/03/2021 tarihli Tavsiye Kararı

276 2020/92925 numaralı başvuru hakkında verilen 08/02/2021 tarihli Ret Kararı

277 2021/10186 numaralı başvuru hakkında verilen 29/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı

7.14.5.2 Otobüs Hattı Güzergâhına İlişkin Talepler

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 12 nci maddesine göre, belediye sınırları içinde ticari amaçla çalıştırılacak yolcu ve yük taşıtları ile motorsuz taşıtların çalışma şekil ve şartları, çalıştırılabileceği yerler ile güzergâhlarını tespit etmek il ve ilçe trafik komisyonları tarafından yerine getirilmekte ve büyükşehirlerden İstanbul ve Kocaeli il sınırlarında, diğer büyükşehir belediyeleri ise nüfusları doğrultusunda belirli bir alan içerisinde görev ve hizmet vermekte iken 5216 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası ile birlikte büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki ulaşım hizmetleri büyükşehir belediyelerine ve sınırları içerisindeki il trafik komisyonlarının görevleri ise Ulaşım Koordinasyon Merkezine (UKOME) devredilmiştir. Böylelikle, yetkileri il sınırlarına kadar genişleyen büyükşehir belediyelerinde UKOME yetkileri de il sınırlarına genişlemiş ve büyükşehir belediyesine verilen trafik hizmetlerini planlama, koordinasyonu ve güzergâh belirlenmesi ile taksit, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerleri ile sayısının tespitine ilişkin yetkiler de UKOME tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Büyükşehir belediye başkanının onayı ile yürürlüğe giren belediyeler ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcı olan UKOME kararlarına istinaden yapılan güzergâh değişimlerinin eski haline getirilmesi, mevcut güzergâhın biraz daha mahallelerine ve köylerine ulaşımını kolaylaştıracak şekilde uzatılmasına ilişkin olarak Kurumumuza çok sayıda başvuru yapılmaktadır.

Yapılan bu başvurular hakkında, ilgili mevzuat kapsamında inceleme ve araştırma yapılmak suretiyle, belediyelerin otobüs hattının güzergâhının belirlenmesinde, UKOME'nin otobüs hattını belirlerken veya değiştirirken hangi gerekçelere dayandığı, güzergâh değişikliği ya da güzergâhın uzatılması istenilen bölgeye ring otobüslerinin hizmet verip vermediği, bölgeye giden başka otobüs hattı bulunması durumunda ücretsiz aktarma yapmanın mümkün olup olmadığı, güzergâh uzatımı istenilen yerin bölgeye uzaklığı, nüfusunun yoğunluğu, taşınacak yolcu sayısı, güzergâh uzatımı istenilen hattı kullanan yolcuların bu durumdan nasıl etkileneceği ve belediyenin mali imkânları gibi hususlar ile birlikte özellikle belediyelerin takdir yetkisi de gözetilerek karar verilmektedir.²⁷⁸

Ayrıca başvuruların haklı taleplerine ilişkin olarak Kurum tarafından çözülmüş olan pek çok dosya da mevcuttur.²⁷⁹ Sorunların çözülmesi aynı konumda olan vatandaşlara da aynı hizmetin verilmesini sağlamaktadır.

278 2020/96346 numaralı başvuru hakkında verilen 18/03/2021 tarihli Ret Kararı, 2021/11326 numaralı başvuru hakkında verilen 10/11/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

279 2021/14934 numaralı başvuru hakkında verilen 20/09/2021 tarihli, 2021/14148 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli Gönderme Kararları

7.14.5.3 Dolmuş Hattı Sahiplerinin Talepleri

6360 sayılı Kanun ile belediyeye ilişkin yetkilerin büyükşehir belediyelerine devrolması nedeniyle büyükşehir belediyelerince mevcut hatlara ilişkin olarak sözleşme süresinin dolmasını beklemeden yeniden ihaleye çıkılması, meclis kararı ile dolmuş hatlarına ilişkin sözleşmelerin (kazanılmış haklar dikkate alınmaksızın) iptal edilmesi ile hatlardaki hizmet kalitesinin artırılması amacıyla plakalara tahdit getirilmesi (plaka değişikliğinin zorunlu hale getirilmesi) gibi uygulamaların neden olduğu mağduriyetlere yönelik olarak Kurumumuza geçmiş yıllardan bu yana başvurular yapılmaktadır.²⁸⁰

7.14.5.4 Otopark Hizmetleri

Otopark hizmetlerinin yürütülmesi noktasında da ilgili mevzuat belediyelere, karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek ve trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yapma görevi vermiştir.

Günümüzde kentlerin önemli sorunlarından birisi de artan araç sahipliği ile birlikte ortaya çıkan park sorunudur. Zira kent içindeki hatalı veya yanlış park uygulamaları yolların kapasitesini daraltarak şehir içi trafik akışını yavaşlatmakta ya da durma noktasına getirmekte, bu da şehir içerisinde bir yerden bir yere ulaşımı daha zor hale getirmektedir.

Otoparkları, yol üstü otoparklar ve yol dışı otoparklar olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Yol üstü otoparklar, taşıt yolundaki veya buna bitişik alanlardaki park yeridir. Yol dışı otoparklar ise, karayolu sınır çizgisi dışında olan ve bir geçiş yolu veya servis yolu ile taşıt yoluna bağlanan park yeridir. Yol üstü otoparkların temini kolay, hızlı ve ucuz olduğundan otopark ihtiyacının karşılanması için öncelikle başvuru alan yöntemlerden biridir.

İşte bu noktada belediyeler, şehrin otopark ihtiyacını karşılamak için gerekli çalışmaları yaparken yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerinin tespiti ve işletilmesi konusunda hukuka, kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun bir şekilde hareket ederek, belirlenen cadde ve sokakların belirli kısımlarının otopark olarak işletilmesinin, yolların asıl kullanım amacını engelleyip engellemediği, ulaşımı güçleştirip güçleştirmede, trafik güvenliği açısından sakıncasının bulunup bulunmadığı, planlama ve şehircilik ilkeleri açısından yapılan uygulama ile yolların imar planlarında öngörüldüğü şekilde kamuya hizmet vermesine imkân verip vermediği hususlarında dikkatli davranmalıdır.

Otopark hizmetlerine ilişkin olarak 2021 yılında, yol ve cadde kenarlarında yol üstü park olarak kullanılan yerlerden ve daha önce ücretsiz olarak araçların park edildiği boş alanlardan otopark ücreti alınmaması, park yasağı olan yere, kaldırıma araçların park etmesinin engellenmesi, otopark fiyatlarının TÜİK'in açıkladığı yıllık enflasyon oranından daha fazla artırılmaması, binada bulunan otoparkın girişine kaldırım rampası konulmaması, belediyeden kiraladığı otopark işletmesinde, diğer otopark

280 2021/6191 numaralı başvuru hakkında verilen 28/03/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

işletmelerinde olduğu gibi oto yıkama faaliyetinde bulunmasına izin verilmesi içerikli başvurular alınmıştır.²⁸¹ Bu kapsamda, somut durumun özelliğine göre farklı kararlar tesis edilmektedir.

7.14.5.5 Trafik Düzeni ve Güvenliği

Trafik düzeni ve güvenliğinin sağlanması hizmeti, Karayolu Güvenliği Yüksek Kurulu, Karayolu Trafik Güvenliği Kurulu, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, belediyeler gibi çeşitli kurul ve kuruluşlar tarafından yerine getirilmektedir.

Belediyelerin bu alanda, yapım ve bakımından sorumlu olduğu yolları trafik düzeni ve yaya güvenliğini sağlayacak durumda bulundurmamak, gerekli görülen kavşaklara ve yerlere trafik ışıkları, trafik işaret levhaları koymak, yer işaretlemeleri yapmak, karayolu yapısında ve üzerinde yapılacak çalışmalarda gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve denetlemek gibi trafik düzeni ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik hizmetlerin yürütülmesi görevleri bulunmaktadır.

Söz konusu alanda, belediyelerce yolun trafik akışının (tek yön olması gibi) düzenlenmesi, trafik yoğunluğunun azaltılmasına yönelik önlemler alınması, kavşak düzenlemesi yapılması, trafik ışıkları ve trafik işaret levhaları, kamera (MOBESE), aydınlatma lambaları ve kasis (hız kesici) konulması, yayaların kullanımını engelleyecek şekilde kaldırımların amacı dışında kullanımının engellenmesi, yaya güvenliği için yolun kenarlarına kaldırım yapılması içerikli başvurular alınmıştır.²⁸²

Bu kapsamda, “*Türkiye Belediyeler Birliği ile İmzalanan Protokol*” başlığı altında da yer verildiği üzere, belediyelerin görev ve sorumluluğunda bulunan “*toplu taşıma hizmetleri*” alanında ülkemizdeki tüm il ve ilçelerdeki belediyelerin toplu taşıma hizmetlerinde geçerli olacak tek bir kart uygulamasının hayata geçirilmesi, yine öğretmen, sağlık çalışanları gibi belirli meslek gruplarına tüm Türkiye’de indirim uygulanması hususları önerilmektedir.

7.14.6 Belediyeler ve Su Hizmetleri

Tüm canlıların yaşamını sürdürebilmesi için vazgeçilmez bir yaşam kaynağı olan suyun tüketime konu olan kısmı, özellikle de içilebilir su ile çevre sağlığı (hijyen) için kullanılan su, iklim değişikliği, çevre kirliliği gibi çeşitli sebeplerle günden güne kısılmaktadır. Bu yüzden, kişilerin yeterli kalitede ve asgari miktarda suya erişiminin sağlanmasına yönelik hizmetler günden güne daha fazla önem kazanmaktadır.

Anayasa’nın 2 nci maddesinde belirtilen sosyal hukuk devleti, kişilerin, insan onuruna yaraşır biçimde refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamakla yükümlüdür. Bu bağlamda, Anayasa’nın 17 nci maddesinde yer alan herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını

281 2021/6191 numaralı başvuru hakkında verilen 28/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

282 Söz konusu alanda verilen tavsiye kararı ile gönderme kararları için bkz. 2021/9175 numaralı başvuru hakkında verilen 25/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/15718 numaralı başvuru hakkında verilen 01/10/2021 tarihli, 2021/1075 numaralı başvuru hakkında verilen 15/10/2021 tarihli Gönderme Kararları

koruma ve geliştirme hakkının da güvencesidir. Anayasa'nın 56 ncı maddesinde ise, herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu öngörülmektedir. Ancak insan ve çevre sağlığı için suyun taşıdığı yaşamsal önem dikkate alındığında, kişilerin olabildiğince uygun koşullarla suya ulaşımını sağlanamadıkça yukarıda vurgulanan Anayasa kurallarının uygulamaya geçirilmesi olanaklı olmayacaktır.

Suyun önemi sebebiyle uluslararası metinlerde su hakkı ile ilgili pek çok belge hazırlanmıştır. Bu alandaki en önemli belgelerden biri, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 11 ve 12 nci maddelerinde yer alan yaşam ve sağlık koşullarının yorumlandığı BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 15 No'lu Genel Yorumu'dur.

Anılan 15 No'lu Genel Yorum'da su ile ilgili taraf devletlere genel ve özel yükümlülükler yüklenmiştir. Söz konusu yükümlülükler kapsamında, taraf devletlere, suyun kullanımını kolaylaştırıcı, geliştirici ve sağlayıcı tedbirler alma hususunda “*yerine getirme yükümlülüğü*” gibi yükümlülükler getirilmiştir. Ayrıca taraf devletlerin suyu ambargo veya ekonomik ve siyasi baskı aracı olarak kullanmama gibi uluslararası sorumluluklarına da değinilerek, suyun yeterlilik, kalite ve erişebilirlik unsurları üzerinde durulmuştur.

Türkiye’de su kaynaklarının kullanımı konusunda ön plana çıkan kurumlar arasında yerel yönetimler (özellikle belediyeler) bulunmakta olup kişilerin ihtiyaç duyduğu suya erişim hakkını sağlamada belediyelerin ilgili birimlerine/su ve kanalizasyon idarelerine büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir.

Ülkemizde şebeke suyunun idaresi, tedariki ve tahliyesi hizmeti ile fiyatlandırılması büyük oranda, belediyeler ve belediyelere ait kuruluşlar tarafından yerine getirilmektedir. Belediyeler söz konusu hizmetin sunumu karşılığında, maliyetlerin karşılanması, hizmetin devamlılığı ve yeni yatırımların gerçekleştirilmesi için su abonelerinin tükettiği su miktarı üzerinden su tüketim bedeli ile çeşitli isimler altında bedeller almaktadır.

2021 yılında belediyelerin su hizmetlerine ilişkin olarak su aboneliklerinde, sayaç sahiplerine tercih hakkı verilmeksizin kartlı su sayacı kullanımının zorunlu tutulması ve bu kapsamda tahsil edilmiş olan sayaç bedelinin iadesi, sumatiklerden (kiosk) yapılan su yüklemelerinden çeşitli adlar altında yüksek miktarda kesinti yapılması, arızalı su sayacının değiştirilmesi/tamir edilmesi, depozitonun (güvence bedelinin) iade edilmemesi,²⁸³ mahallelerine veya köylerine su getirilmesinin sağlanması ya da yetersiz su sorununun giderilmesi,²⁸⁴ patlamış su borularının tamir edilmesi, indirimli su tarifesiinden yararlanması gerekirken normal su tarifesiinden yararlandırılması,²⁸⁵ su faturasında engellilik indiriminin dikkate alınmaması,²⁸⁶ ikamet edilen konuta (imar barışı kapsamında “*yapı kayıt belgesi*” alınmış binalar ve riskli bina kapsamında olanlar

283 2021/3874 numaralı başvuru hakkında verilen 23/03/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

284 2021/10480 numaralı başvuru hakkında verilen 16/07/2021 tarihli Gönderme Kararı

285 2021/8776 numaralı başvuru hakkında verilen 12/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 27/05/2021 tarihli ve 2021/8997 numaralı başvuru hakkında verilen 27/05/2021 tarihli Gönderme Kararı

286 2020/102886 numaralı başvuru hakkında verilen 31/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı

dahil) su aboneliği yapılmaması, ikamet ettiği konuta şebeke hattı çekilmesi, yüksek gelen su faturası ile geçmişe dönük olarak çıkarılan su borcunun düzeltilmesi,²⁸⁷ belediyelerin verdiği su hizmetleri (vidanjör hizmeti gibi) ile faturalardan çeşitli adlar altında aldığı bedellerin iadesi,²⁸⁸ suyun kaçak kullanıldığı yönünde başvurular alınmıştır.

7.14.6.1 Elektronik Kartlı Su Sayacı Kullanımının Zorunlu Tutulması

3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu'nun 9 uncu maddesinde, ölçü ve ölçü aletlerinin muayenelere tabi tutulacağı, bu muayenelerin usul ve esasları, kimler tarafından ne şekilde ve surette yapılacakları ve muayeneye tabi ölçü ve ölçü aletleri sahiplerinin veya bunları kullananların görev ve sorumlulukları ile tabi olacakları yasakların yönetmelikte gösterileceği hükme bağlanmıştır.

Ölçü ve Ölçü Aletleri Muayene Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesi, periyodik muayeneleri sonucunda uygun bulunan ölçü ve ölçü aletlerinin, Ölçü ve Ölçü Aletleri Damga Yönetmeliği'nde belirtildiği şekilde damgalanacağı, aynı Yönetmelik'in 9 uncu maddesi ise, elektrik, su ve doğalgaz sayaçlarının periyodik muayenelerinin on yılda bir yaptırılmasının zorunlu olduğu düzenlemesini içermektedir.

Yargıtay 3. Dairesinin 02/07/2015 tarihli kararında, idarelerin, sayaç seçimi (kartlı, ön ödemeli veya mekanik vb.) hususunda aboneye tercih etme hakkı tanınması gerektiği, bu hususun göz ardı edilmesi ve abonelerin kartlı sayaç kullanmaya zorlanması, Türk Borçlar Kanunu'na, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına ve bu Kanun'un lafzına, ruhuna, düzenleme amaçlarına ve temel tüketici hakları ile hukukun genel ilkelerine aykırılık teşkil edeceği şeklinde hüküm tesis etmiştir.²⁸⁹

Kurumumuza geçmiş yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da Manisa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MASKİ) tarafından 10 yıllık damga süresini dolduran su sayaçlarının sayaç sahiplerine tercih hakkı verilmeksizin sökülerek ve sayaç bedeli alınarak ön ödemeli elektronik kartlı su sayacı ile değiştirilmesinin mağduriyetlere yol açtığı iddiası ile yoğun başvurular alınmıştır.

Manisa il genelinden bu konuda, 6 tanesi 2017 yılı, 130 civarı 2018 yılı, 700 civarı 2019 yılı, 600 civarı 2020 yılında olmak üzere 1.450, 2021 yılında ise 1.200 civarında şikâyet başvurusu alınmış olup bu başvuruların 15 tanesi hakkında 2017 ve 2018, 2019 ve 2020 yıllarında MASKİ'nin elektronik kartlı sayaç sistemine geçip geçmeme yönünde kullanıcıya bir tercih hakkı tanımadan, başvuruları kartlı sayaç kullanmaya zorlayacak şekilde iş ve işlemlerde bulunmasının, hukuka, hakkaniyete, temel tüketici hakları ile hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu tavsiye kararı verilmiştir.

²⁸⁷ 2020/96863 numaralı başvuru hakkında verilen 25/02/2021 tarihli, 2020/102314 numaralı başvuru hakkında verilen 22/04/2021 tarihli, 2020/103115 numaralı başvuru hakkında verilen 23/06/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2021/11017 numaralı başvuru hakkında verilen 14/10/2021 tarihli, 2021/12247 numaralı başvuru hakkında verilen 02/08/2021 tarihli Gönderme Kararı

²⁸⁸ 2020/99997 numaralı başvuru hakkında verilen 22/02/2021 tarihli, 2021/11629 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Tavsiye Kararları

²⁸⁹ Yargıtay 3. Dairesinin 02/07/2015 tarihli ve 2014/16784 E., 2015/12327 K. sayılı kararı

Verilen bu tavsiye kararlarına MASKİ tarafından şikâyetçi bazında uyulmuş, bunun üzerine Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kartlı sayaç kullanmak istemeyen kişiler Kurumumuza müracaat etmeye başlamışlardır.

Bu nedenle gerek geçmiş yıllarda gerekse de 2021 yılında Kuruma Manisa il genelinden bu konuda yapılan başvuruların çok büyük çoğunluğu, derhal bilgi-belge talep edildiği ve idare ile iletişim içinde bulunduğu için ortalama 15-20 günde tesis edilen dostane çözüm kararları ile bir kısmı da gönderme kararları ile MASKİ'nin olumlu yaklaşımı sonucunda çözüme kavuşturulmuştur.²⁹⁰

Yine su hizmetlerine ilişkin olarak su aboneliklerinde, sayaç sahiplerine tercih hakkı verilmeksizin kartlı su sayacı kullanımının zorunlu tutulması içerikli Eskişehir, Iğdır, Ordu, Zonguldak (Kozlu ilçesi) illerinden de benzer başvurular alınmıştır.²⁹¹

Abonelik Devrinin Sağlanmasına Yönelik Başvurular ile “Yapılara Verilen Yapı Kayıt Belgesi” ve “6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun’un 4 üncü Maddesi” Kapsamında Su Aboneliği Yapılması

Yeni eve taşınanlar için en önemli konulardan birisi elektrik, doğalgaz ve su aboneliği işlemleridir. Abonelik işlemleri, “ilk defa tesis edilecek abonelik işlemleri” ve “mevcut aboneliğin devralınması” şeklinde olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belirli şartların yerine getirilmesi kaydıyla bir konut ya da iş yerinin ilk defa kullanılacak olması durumunda “su aboneliği”, mevcut aboneliğin başka bir kişi tarafından kullanılacak olması durumunda ise “su abonelik devir” işlemleri yapılmaktadır. Abonelik işlemlerinde suyu fiilen kullanan kişinin, aboneliği kendi adına yaptırması esastır.

Abonelik işlemlerine ilişkin olarak ilk defa tesis edilecek abonelikler ve abonelik devir işlemleri hakkında Kurumumuza başvurular yapılmıştır. Örneğin taşınmaz mülkünde oturan kiracının haber vermeden evi terk etmesi, ancak su aboneliğinin hala kiracı adına aktif olması ve aboneliğin kiracının su ve kanalizasyon idaresine borcundan dolayı kapatılmaması nedeniyle mevcut aboneliğin kendi üzerine devrinin sağlanmasına yönelik başvurular bunlardan bir tanesidir.²⁹²

Daha önce imar iş ve işlemleri bölümünde bahsedildiği üzere, gerekli şartları taşıması kaydıyla 3194 sayılı İmar Kanunu’nun Geçici 16 ncı maddesi kapsamında “yapı kayıt belgesi” düzenlenmesi halinde ilgili mevzuata uygun olması ve talep edilmesi kaydıyla geçici olarak su, elektrik ve doğalgaz aboneliği tesis edilebilmektedir.

Kurumumuza, yapı kayıt belgesi alınmış yapıların belediyelerce yıkımının sağlanmasına yönelik başvurular gibi, yapı kayıt belgesi alınmış olan yapılara elektrik, su aboneliği

290 2021 yılında bu konuda 1.050 civarında başvuru çözüme kavuşturulmuştur.

291 Iğdır Belediyesine yönelik 2021/15150 numaralı başvuru hakkında verilen 15/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı, Eskişehir Büyükşehir Belediyesine yönelik 2021/14092 numaralı başvuru hakkında verilen 25/08/2021 tarihli, Kozlu Belediyesine yönelik 2021/15262 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli, Ordu Büyükşehir Belediyesine yönelik 2021/16478 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Gönderme Kararları

292 2021/14763 numaralı başvuru hakkında verilen 29/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

hizmetinin sağlanması, yapı kayıt belgesi iptal edilmiş olan yerlere sağlanan su hizmetinin durdurulması ya da yapı kayıt belgesi iptal edildiği için belediyenin su hizmetini durdurmasının iptaline yönelik de başvurular yapılmıştır.²⁹³

Yine afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek amacıyla çıkarılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesinde Kanun'un öngördüğü iyileştirme, yenileme ve dönüştürme iş ve işlemleri ile uygulamaların gerektirdiği ölçüde, taşınmaz mülkiyetine ve tasarrufuna ilişkin haklar bakımından getirilen kısıtlamalar düzenlenmektedir. Ayrıca öngörülen maksadın gerçekleştirilmesini temin için Kanun'un uygulanması sırasında gerekmesi ve ilgili idarelerin talep etmesi hâlinde, riskli alanlarda, riskli yapıların bulunduğu taşınmazlarda ve rezerv yapı alanlarında Kanun kapsamındaki proje ve uygulamalar süresince her türlü imar ve yapılaşma işlemlerini geçici olarak durdurabileceği, dahası hak sahiplerinin de görüşü alınarak, riskli alanlardaki yapılar ile riskli yapılara elektrik, su ve doğalgaz hizmetlerinin verilmeyeceği ve verilen hizmetlerin de kurum ve kuruluşlar tarafından durdurulacağı hükme bağlanmıştır.

Kamu Denetçiliği Kurumunca, her somut durumun özelliğine göre riskli alanlarda, riskli yapıların bulunduğu taşınmazlarda ve rezerv yapı alanlarında bulunması nedeniyle mevzuatta öngördüğü süreyi fazlasıyla aşacak şekilde fiilen kullanmadığı taşınmazına elektrik ve su aboneliği verilmesi talebine,²⁹⁴ 6306 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında öngörülen sürenin oldukça aşılmış olması ve başvuranın taşınmazı üzerindeki kısıtlamaların işlemler sonuçlanana kadar ucu açık bir şekilde devam etmesinin başvuranın mülkiyet hakkına yapılan müdahale ile gerçekleştirilmesinde kamu yararı bulunan riskli alanlardaki yapıların dönüştürülmesine duyulan ihtiyaç arasında kurulan dengenin mülkiyet hakkını ihlal edecek şekilde bozduğu ve taşınmazın bulunduğu yerin etrafında halihazırda kullanılmaya devam edilen evlerin de bulunduğu hususu dikkate alındığında, riskli alana ilişkin işlemler tamamlanana kadar başvuranın mülkiyet hakkı kapsamında taşınmazından faydalanabilmesi için yazılı bilgilendirmenin yapılması ve bilgilendirmenin başvuranın da imzasını içerecek şekilde tutanağa bağlanması kaydıyla gerekli iş ve işlemlerin tesis edilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılarak idarelere tavsiyede bulunulan kararlar mevcuttur.

7.14.7 Temizlik, Katı Atık Yönetimi, Çevre Kirliliği ve Belediyeler

Hızlı nüfus artışı ve kentleşme sonucunda şehirlerde daha fazla atık ortaya çıkmakta, bunun sonucunda da çevre daha fazla kirlenmekte, artan kirlilik de toplum sağlığını ve şehir yaşamını olumsuz etkilemektedir.

Katı atık, üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ve sağlığı ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı maddeler ve arıtma çamuru şeklinde tanımlanmaktadır.

293 2021/18109 ve 2021/19232 numaralı başvurular

294 2021/6913 numaralı başvuru hakkında verilen 22/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Katı atık yönetimi ise, evsel, tıbbi, tehlikeli ve tehlikesiz atıkların en aza indirgenmesi, kaynağında ayrı ayrı toplanması, taşınması, ortadan kaldırılması ile geri kazanılması ile geri dönüşüm ve bertaraf tesislerinin işletilmesi süreçlerini içermektedir. Böylelikle atıkların düzenli (sürdürülebilir) bir şekilde toplanması ve bertaraf edilmesi ile atıkların toplum sağlığına, çevreye, şehir ve ülke ekonomisine etkilerinin en aza indirgenmesi hedeflenmektedir.

Çevre hakkı, ister Anayasa'nın 56 ncı maddesinde yer alan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı şeklinde sosyal bir hak olarak ele alınsın, isterse bireysel başvuru korumasına dahil edilmek amacıyla yaşam hakkı, mülkiyet hakkı yahut Anayasa'nın 17 nci maddesindeki kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı kapsamında temel haklar çerçevesinde yorumlansın, mutlaka hukuki koruma sağlanması gereken çok önemli ve ihlali halinde telafisi imkansız zararlara sebebiyet verebilecek bir hak olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

AİHS'de yer alan diğer haklarla ilişkilendirilmek suretiyle koruma sağlanan çevre hakkını ilgilendirir AİHM kararlarında ise, endüstriyel yahut çöp istasyonlarından kaynaklanan kirlilik, genellikle kişinin özel ve aile hayatını tehdit eden bir hak ihlali olarak kabul edilmiştir.²⁹⁵ Yine AİHM, bazen de kirliliğin hayati tehlike oluşturduğu durumlarda yaşam hakkı ihlali bulunduğu yönünde de karar almıştır.²⁹⁶

Ülkemizde yürürlükte olan mevzuata göre, katı atık hizmetleri genel olarak yerel yönetimler içerisinde yer alan belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir.

5393 sayılı Kanun'un "*Belediyenin görev ve sorumlulukları*" başlıklı 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, belediyenin, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık hizmetlerini yapacağı veya yaptıracığı; 5216 sayılı Kanun'un "*Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları*" başlıklı 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak, ağaçlandırma yapmak, gayrisihhî iş yerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer iş yerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak, inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak, büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak, katı atıkların kaynağa toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettmek, sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri

295 Konuyla ilgili olarak AİHM tarafından verilen kararlar için bkz. Guerra ve Diğerleri v. İtalya, B. No: 116/1996/735/932, 19/02/1998, Giocornelli v. İtalya, B. No: 59909/00, 26/03/2007, Fadeyeva v. Rusya, B. No: 55723/00, 09/06/2005, Tatar v. Romanya, B. No: 67021/01, 06/07/2009, Dubetska ve Diğerleri v. Ukrayna, B. No: 30499/03, 10/05/2011, Apanesewicz v. Polonya, B. No: 6854/07, 03/05/2011 (<https://hudoc.echr.coe.int/>)

296 AİHM tarafından bu konuda verilmiş karar için bkz. Öneriyıldız v. Türkiye, B. No: 48939/99, 30/11/2004 (<https://hudoc.echr.coe.int/>)

yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak görev ve sorumluluklarının büyükşehir belediyelerine verildiği; ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinin sayıldığı ikinci fıkrasının (b) bendinde ise “büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak” düzenlemeleri bulunmaktadır.

Kurumumuza katı atık yönetimine ilişkin olarak 2021 yılında, boş tarlaya, arsaya kimin döktüğü belli olmayan çöp ve molozların kaldırılması,²⁹⁷ belediyenin çöpleri düzenli olarak toplamaması, çöp konteynerlerinin kapaklarının açık bırakılması, çöp konteynerlerinin yerinin değiştirilmesi, kaldırılması, konulması,²⁹⁸ katı atık depolama tesisi, katı atık transfer istasyonu gibi belirli bir yerden kaynaklanan çöp kokusunun giderilmesi içerikli başvurular iletilmiştir.

Yaşamın devamı için arz ettiği önem dolayısıyla tüm canlıların ortak varlığı olan ancak artan üretim ve tüketim döngüsü nedeniyle her geçen gün daha büyük zararlara maruz kalan ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle gelecek nesillere aktarımı için **uluslararası** ve ulusal düzeyde çaba gösterilen çevrenin korunması amacıyla son yıllarda ülkemizde ayrıntılı hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda nispeten yeni bir kavram olan “katı atık aktarma istasyonları” da hukuk literatüründeki yerini almış olup her şeyden önce kurulması ve işletilmesinin hâlihazırda yasal bir zorunluluk olmadığını, çevresel ve ekonomik gerekçelerle, kirliliğe karşı gerekli tüm önlemlerin alınması halinde hayata geçirilebileceğini belirtmek gerekmektedir.

Kurum, katı atık aktarma istasyonu/merkezi gibi katı atık tesislerinden kaynaklanan kirliliğin neden olduğu mağduriyetlerin giderilmesine yönelik olarak ilgili büyükşehir belediyesi ile belediyeye, çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda yetkili kurumların her zaman aktif olarak faaliyette bulunmasının hukuki bir sorumluluk olduğu vurgusunu yaparak, yerinde gerçekleştirilen incelemelerle tespit edilen uyumsuzluk konusu aktarma tesisindeki birtakım eksikliklerin süratle giderilerek tesisin standartlara uygun hale getirilmesine yönelik çalışmaların ivedilikle tamamlanması ve katı atık aktarımı esnasında azami dikkatin gösterilerek atıkların etrafa yayılmasının önlenmesi hususlarında tavsiyede bulunmuştur.²⁹⁹

7.14.8 Zabıta Hizmetleri, Çevre Düzenleme Hizmetleri, İtfaiye Hizmetleri, Cenaze Defin ve Mezarlık Hizmetleri, Evlendirme Hizmetleri Gibi Belediyelerce Yürütülen Diğer Hizmetler

5393 sayılı Kanun ile belediyelere zabıta, çevre düzenleme, itfaiye hizmeti, cenaze defin ve mezarlık, nikâh (evlendirme) vb. pek çok alanda görevler verilmiştir.

297 09/07/2021 tarihli ve 2021/1862 Şikâyet No.lu Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

298 11/02/2021 tarihli ve 2020/98565 Şikâyet No.lu, 21/09/2021 tarihli ve 2021/12773 Şikâyet No.lu Dostane Çözüm Kararları, 16/06/2021 tarihli ve 2021/10685 Şikâyet No.lu, 31/08/2021 tarihli ve 2021/14063 Şikâyet No.lu Gönderme Kararları

299 2021/7951 numaralı başvuru hakkında verilen 06/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Belediyeler kendilerine Anayasa ve kanunlar ile verilen kamusal görevleri yerine getirirken çeşitli yetkilerle ve bu yetkileri kullandıkları birimlerle donatılmışlardır. Zabıta bu birimlerden bir tanesidir. “*Belediye zabıtası*”, belediyenin kolluk kuvvetidir. Kolluk, kamu düzenini sağlamak ve korumak amacıyla idarenin yaptığı faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda zabıta, mahalli idare kolluğu içerisinde yer almaktadır. Zabıtanın görev ve yetkileri, 5393 sayılı Kanun ile Belediye Zabıta Yönetmeliği’nde düzenlenmiştir. Zabıta, belediye mücavir sınırları içerisinde kendilerine ilgili mevzuat çerçevesinde verilen kentin düzen ve esenliğini sağlamak, kentteki imar ve çevre düzeni, sağlık, trafik alanlarında verilen denetim görevini yerine getirmektedir.

Şehirlerin yönetiminden sorumlu olan mahalli idarelerin temel görevlerinden biri de topluma planlı kentleşme çerçevesinde sağlıklı bir kentsel çevre sunmaktır. Şehirlerin çevre düzenlemesi, mahalli idarelerin özellikle belediyelerin sorumluluğundadır. Bu anlamda belediyeler, mevzuatın kendilerine verdiği görev ve yetki çerçevesinde çevrenin korunması, düzenlenmesi ve geliştirilmesinde de önemli bir rol üstlenmektedir.

İtfaiye hizmetleri, bilindiği üzere yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Hizmetten yararlananların güvenliğini doğrudan etkileyen etkin bir itfaiye hizmeti, yangın ve benzeri sebeplerle zor durumdaki insanların ve canlıların maddi ve manevi kayıplarını en aza indirmeye çalışmaktadır.

Yine yukarıda sayılan görevleri dışında belediyelerin, cenaze defin ve mezarlık hizmetleri ile nikâh (evlendirme) hizmetleri ve diğer alanlarda hizmetleri bulunmaktadır.

Yukarıda sayılan alanlarda 2021 yılında, kaldırım, park ve sahil işgalleri ve işletmelerle ve seyyar satıcılarla ilgili olarak zabıtanın gereken denetimi yapmasının sağlanması,³⁰⁰ iş yerinin önüne kurulan pazar tezgâhının, iskelenin kaldırılması³⁰¹ ile zabıta görevlerini yerine getirirken sergilediği tutum ve davranışlarına yönelik olarak **zabıta hizmetlerine**, kaldırımın ve çevre düzenlemesinin standartlara uygun yapılması, parkın ve çimlerin bakımının yapılması, parktaki ve sokaktaki ağaçların budanması,³⁰² belediye sınırları içerisinde daha çok ağaç dikilmesinin sağlanması gibi çevre düzenlemesi hizmetine, trafik kazasında yaralanmasına sebep olan itfaiye personeli hakkında gerekenin yapılması, oturduğu apartmanın çatısındaki buz kütlelerinin itfaiye tarafından temizlenmesinin sağlanmasına yönelik olarak **itfaiye hizmetlerine**, mezarlık yeri taleplerine belediye tarafından olumsuz cevap verilmesine³⁰³ ilişkin olarak **cenaze defin ve mezarlık hizmetlerine**, evlilik işlemlerinin gerçekleştirilmesinde belediye görevlilerinin ilgisizliğine ilişkin olarak **evlendirme hizmetlerine**, sokak hayvanlarının

300 2020/98908 numaralı başvuru hakkında verilen 20/04/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2020/98317 numaralı başvuru hakkında verilen 08/03/2021 tarihli, 2021/11397 numaralı başvuru hakkında verilen 23/11/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/1662 numaralı başvuru hakkında verilen 08/10/2021 tarihli, 2021/14596 numaralı başvuru hakkında verilen 02/11/2021 tarihli Gönderme Kararları

301 2021/1808 numaralı başvuru hakkında verilen 24/06/2021 tarihli, 2021/13155 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/4097 numaralı başvuru hakkında verilen 15/03/2021 tarihli Gönderme Kararı

302 2020/102120 numaralı başvuru hakkında verilen 31/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı

303 2021/11314 numaralı başvuru hakkında verilen 24/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

korunması, sahipsiz ve başıboş köpeklere yönelik gereken önlemlerin alınması,³⁰⁴ belediyelerin sokak hayvanlarına yönelik hayvan barınağı yapması, kulübe temin etmesi, mama yardımı yapması, belediyenin ikamet ettiği bölgeye haşerelere yönelik ilaçlama yapması, belediyenin köylerine kütüphane, taziye evi gibi sosyal tesisler yapması, yürüyüş parkının 24 saat boyunca halkın kullanımına açılması,³⁰⁵ belediye tesislerine girişte ücret alınmaması, köy sınırlarının yeniden düzenlenmesi, belediyelerin telefonlara bakmaması ve e-postalarına dönüş yapmaması, belediyenin sosyal medya hesaplarından kendisini engellemesi, belediyelerin özellikle altyapı hizmetleri sırasındaki ihmalleri nedeniyle hasara uğrayan araçların zararının tazmin edilmesi, belediyelerin çöp kamyonlarına “çöp taksi” ismini vermesi,³⁰⁶ pazar yerinin mahalinin değiştirilmesi, kaldırılması ile kurulduğu günlerin değiştirilmesi,³⁰⁷ hobi bahçelerinin tahsis ve kullanımları hususunda belediyenin keyfi uygulamalarda bulunduğu, belediyelerce mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi ve belediyelerden yaşadığı mağduriyetle ilgili zararını tazmin etmesi, belediyenin kira bedeline ilişkin tasarrufu,³⁰⁸ belediyelerin uygulamalarında usulsüzlük yaptığı iddiaları ile bunları gerçekleştiren belediye görevlileri hakkında soruşturma açılması,³⁰⁹ muhtarların görevini yapmaması içerikli mahalli idarelerce yürütülen hizmetlere ilişkin diğer konulara yönelik başvurular alınmıştır.

Alınan bu başvurulardan birinde, belediyelere ait çöp kamyonları üzerine “Çöp Taksi” yazılması nedeniyle, taksi esnafı olarak bu durumdan rahatsız olan ve konu hakkındaki rahatsızlıklarını arkadaşları ile birlikte sosyal medyada dile getirdikleri halde bundan sonuç alamayan şikâyetçinin, yolcusu insan olan taksi ifadesinin çöp ile birlikte kullanılmasının üzüntüye sebebiyet verdiğini belirterek Kurumumuza yaptığı başvuru hakkında, başvurunun ilgili belediyelere gönderilmesine karar verildikten sonra ilgili belediyelerin çoğu takdir yetkilerini kullanarak çöp kamyonları üzerinde bulunan “Çöp Taksi” ibarelerini kaldırmış ya da “*Jet Çöp*”, “*Sıfır Atık Toplama Aracı*”, “*Çöp Ekspres*”, “*Alo Çöp*”, “*Acil Çöp Toplama Aracı*”, “*Mini Çöp Aracı*”, “*Temizlik Aracı*”, “*Mobil Evsel Atık Aracı*” şeklinde değiştirmişlerdir.³¹⁰

Ayrıca belediyelerle ilgili yapılan başvurular bağlamında Kurumumuz, kamu hizmetlerinin sunumunda belediyelerin takdir yetkisi olduğu hususunu her

304 2020/93264 numaralı başvuru hakkında verilen 02/02/2021 tarihli, 2020/94227 numaralı başvuru hakkında verilen 08/02/2021 tarihli, 2021/5814 numaralı başvuru hakkında verilen 16/08/2021 tarihli Tavsiye Kararları, 2020/102304 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/4216 numaralı başvuru hakkında verilen 02/07/2021 tarihli, 2021/7938 numaralı başvuru hakkında verilen 02/09/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/7579 numaralı başvuru hakkında verilen 29/04/2021 tarihli Gönderme Kararı

305 2020/98083 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli Tavsiye Kararı

306 2021/8986 numaralı başvuru hakkında verilen 17/05/2021 tarihli ve 2021/14158 numaralı başvuru hakkında verilen 01/09/2021 tarihli Gönderme Kararlar

307 2020/90665 numaralı başvuru hakkında verilen 19/01/2021 tarihli Ret Kararı

308 2021/1086 numaralı başvuru hakkında verilen 11/06/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

309 2020/93577 numaralı başvuru hakkında verilen 12/02/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

310 2021/8986 numaralı başvuru hakkında verilen 17/05/2021 tarihli, 2021/14158 numaralı başvuru hakkında verilen 01/09/2021 tarihli Gönderme Kararları

zaman gözetmekle birlikte, kişilerin kamu hizmetlerinin sunumunda yaşadıkları olumsuzluklarla ilgili olarak belediyelere başvuru yaptıklarında veya bir hak talebinde bulunduklarında, belediyelerin hangi durumda hangi işlemi yapacağını bilmeleri için başvuru ve hak sahipliği koşullarını genel, herkes için geçerli, objektif düzenlemelerle belirgin kılınmasının “*hukuk devleti ilkesi*” kapsamında belediyelerin sorumluluğunda olduğu, Anayasa’nın 2 nci maddesinin gereği olarak Anayasa’nın 124 üncü maddesinden kaynaklanan düzenleme yetkisine dayalı genel kurallar koymak suretiyle belediyelerin kamu hizmetlerinin sunumunda keyfiliği önleyecek şekilde belirliliği sağlaması ve iyi yönetim ilkelerine uygun davranması konusunda da önerilerde bulunmaktadır.

7.15 MÜLKİYET HAKKI

Mülkiyet hakkı gerek ulusal anayasalar gerekse de uluslararası insan hakları sözleşmeleri ile güvence alınan temel hak ve hürriyetler arasında yer almaktadır. Nitekim Anayasanın 35’inci maddesinde herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği ve mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın mülkiyet hakkını güvence altına alarak düzenleyen 35’inci maddesi dışında birçok maddesinde de mülkiyet hakkını ilgilendiren hükümlere yer verilmiştir. Bu maddelerin en başında “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması”na ilişkin düzenlemeyi içeren 13’üncü madde gelmektedir. Buna göre, “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*”. 1982 Anayasasında mülkiyet hakkını doğrudan ilgilendiren bir hükümdür. Bunun yanında, mülkiyet hakkı kaynaklı Kurumumuza yapılan başvurularda, sıklıkla incelemeye konu olan maddelerin başında ise kamulaştırmaya ilişkin 46’ncı madde, toprak mülkiyetine ilişkin 44’üncü madde, kıyılardan yararlanmayı düzenleyen 43’üncü madde, tarih, kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin 63’üncü madde, ormanlara ilişkin 169 ve 170’nci maddeler gelmektedir.

Mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlıklar KDK’ya yapılan şikâyet başvurularının yaklaşık %1’ine tekabül etmekle birlikte, Anayasa’da güvence altına alınan diğer haklardan farklı olarak imar hukukundan, medeni hukuka, idare hukukundan, ceza ve ceza usûl hukukuna kadar aynı anda birden fazla hukuk dalını ilgilendirebilmekte ve bu yönlerden ayrıntılı inceleme ve araştırmayı gerektirebilmektedir.

2021 yılı içinde KDK tarafından karara bağlanan başvurular incelediğinde ise başvuruların konusunun ağırlıklı olarak; kamulaştırmasız el atma, uygulama imar planında kamu hizmetine ayrılan taşınmazlar, sit alanı olarak tescil edilen taşınmazlar, el koyma ve benzeri tedbirler ve mahkeme ilamına dayalı alacağa ulaşmada yaşanan belirsizlikten kaynaklı uyuşmazlıklardan oluştuğu görülmektedir.

7.15.1 Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El Alma ile İlgili İşlemler

KDK, kamulaştırma işlemleriyle ilgili şikâyetlerde; Anayasa'nın 13, 35 ve 46'ncı maddeleri ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri çerçevesinde incelemesini yürütmektedir.

Yine, KDK kararlarında, Anayasa'nın 46'ncı maddesi hükmü ve 2942 sayılı Kanun gereği olan kamulaştırma işlemi yapmak suretiyle idarenin taşınmazı elde etmesi hükmünü gözeterek kararını vermekte, söz konusu mevzuatta belirtilen usulü yol izlenmeden kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazın idarenin eline geçmesi halinde, kamulaştırma yapılmaksızın taşınmaza el atılması yoluyla kişilerin mülkiyet haklarının ihlal edildiği değerlendirmesine kararlarında yer vermektedir. KDK tarafından yapılan söz konusu değerlendirmeler neticesinde ise kamulaştırmaz el atılan kısmın ivedilikle kamulaştırılması yönünde idarelere tavsiyelerde bulunularak, mülkiyet hakkına her türlü müdahalenin önlenmesinde idarelere yol gösterici olmuştur.³¹¹

Öte yandan, KDK mülkiyet hakkıyla ilgili gelen başvurularda, kamu makamlarının özellikle büyük şehirlerin gelişmeleri gibi karmaşık ve zor bir alanda kendi imar politikalarını uygulamak için geniş bir takdir alanı kullanmalarının doğal olduğu, ancak belirtilen takdir yetkisinin Anayasa'nın 35'inci maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkını ve Anayasa'nın 13'üncü maddesinde yer verilen güvence ölçütlerini gözeterek şekilde kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi gerektiği değerlendirmesi yapmıştır. Bu bağlamda da mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacına dönük olmasının tek başına yeterli olmayıp, ayrıca ölçülü olması gerektiğine vurgu yapılarak, imar uygulamalarıyla taşınmazların kamu hizmetine ayrılmasındaki kamu yararı amacı ile başvuru sahiplerinin mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin, taşınmazın makul bir süre içinde kamulaştırılması yoluyla sağlanabileceği tespitinde bulunmuştur.³¹²

Mülkiyet başlığı altında gelen başvurular arasında, 1. derece doğal sit alanı içinde kalan taşınmazdan kaynaklı mağduriyetin giderilmesi istemleri de bulunmaktadır. Üzerinde hiçbir sınırlama veya takyidat bulunmaksızın satın alınan ve akabinde ilgili Belediyesince inşaat izin ruhsatı düzenlenen arsa vasıflı taşınmazın '1. derece doğal sit alanı' olarak tescil ve ilan edilmesi sebebiyle mülkiyet hakkı ihlal edildiği gerekçesiyle Kuruma yapılan bir başvuru, Anayasa'nın 35 ve 63'üncü maddeleri ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleri çerçevesinde incelemeye konu edilmiştir. Yapılan incelemede, 2863 sayılı Kanun hükümleri kapsamında sit alanı ilan edilen yerde kalan taşınmazlar yönünden mutlak bir inşaat veya satış yasağının öngörülmediği, öte yandan Kanun'un 17'nci maddesi ile de sit ilan edilen alanda ilgili maddede tanımlanan idari sürecin sonunda o korunma amaçlı imar planının hazırlanmış olması ve bu planda taşınmaza kesin inşaat yasağı getirilmiş olması koşullarına bağlı

311 2021/103587 numaralı başvuru hakkında verilen 08.06.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı.

312 2021/102420 numaralı başvuru hakkında verilen 31.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

olarak taşınmazın takasa konu edilebilmesi imkânı sağlanarak, mülkiyet hakkının kullanımına getirilen müdahalenin kamu yararı ile bireysel yarar arasında adil dengeyi sağlamaya çalıştığı değerlendirilmesine yer vermiştir.

Bu çerçevede, başvuruya konu taşınmazın bulunduğu alana yönelik olarak 2863 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde koruma amaçlı imar planının yapılması ve koruma amaçlı imar planında taşınmaza kesin inşaat yasağı getirilmiş olması halinde 2863 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde taşınmazın trampa edilmesi hususlarında idareye tavsiyede bulunulmuştur.³¹³

7.16 NÜFUS, VATANDAŞLIK, MÜLTECİ VE SİĞINMACI HAKLARI

Kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen idari faaliyetler ile doğum, ölüm, evlenme, boşanma, evlât edinme, tanıma, kayıt düzeltme, soy bağının düzeltilmesi, gaiplik gibi kişisel durumlarda değişiklik meydana getiren nüfus olaylarından kaynaklanan uyumsuzluklar nüfus; pasaport işlemleri ile pasaport almayı engelleyen şerhlerin kaldırılması talepleri, Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin esaslar, vatandaşlık hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usuller hususundaki uyumsuzluklar vatandaşlık; yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ilişkin usul ve esaslara ilişkin uyumsuzluklar mülteci ve sığınmacı hakları başlığı altında irdelenmekte olup özetle nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı hakları başlığı gerek Türk vatandaşları gerekse yabancı uyruklu kişilerin idare ile yaşadıkları uyumsuzlukların kategorize edildiği bir alandır.

Türk vatandaşları ile Türkiye'de bulunan yabancıların nüfus hizmetlerinin düzenlenmesinden ve yürütülmesinden İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü sorumlu olup bahse konu işlemler 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir. Yine sürücü belgesi işlemleri de nüfus başlığı altında sınıflandırılmaktadır.

2021 yılında yukarıda bahsedilen başlık altında, üst soyu Türk vatandaşlığına geçmiş olan kişilerin, üst soylarının Türk vatandaşlığına geçmeden önceki isimlerini gösteren isim denklik belgesi verilmesi, kimlik belgesinde yer alan ad yahut soyadın değiştirilmesi, adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde yer alan adresin değiştirilmesi, ölüm olayının tescili, güncel medeni durumun tescili gibi talepler incelenmiştir.

7.16.1 İsim Denklik Belgesi

Balkan ülkelerinin Avrupa Birliği'ne dahil olmaları ve bilhassa Birinci Dünya Savaşı ve öncesinde ülkelerinden göç ederek tabiiyet değiştiren yurttaşlarının alt soylarının

313 2021/5729 numaralı başvuru hakkında verilen 27.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

vatandaşlık başvurularını değerlendirme eğilimlerini ortaya koymaları nedeniyle son yıllarda üst soyu Türk vatandaşlığına geçen kimseler tarafından üst soyları adına isim denklik belgesi düzenlenmesi istemiyle yapılan başvurularda artış görülmektedir.

Kişilerin geçmişleri ile bağ kurabilmeleri ve parçası oldukları topluma aidiyet hissetmelerinin sağlanması hususunda isim denklik belgesinin düzenlenmesi önemli bir kamu hizmetidir. Coğrafi konumu, toplumunun kültürel özellikleri nedeniyle tarihin her döneminde büyük nüfus hareketlerinden etkilenmiş olan Türkiye, söz konusu hizmetle ülkeler ve toplumlar arasında köprü kurmaktadır.

Bu kapsamda Kurumumuza başvuruda bulunan bir şikâyetçinin, 26/10/2018 tarihinde ilçe nüfus müdürlüğüne isim denklik belgesi başvurusunda bulunduğunu, ancak belirttiği tarihten itibaren başvurusunun sonuçlanmadığını, konuyla ilgili girişimlerinden sonuç alamadığını ifade ederek, isim denklik belgesi başvurusunun en kısa zamanda çözülmesi talebi hakkında Kurumumuzca Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile yapılan yazışma neticesinde, başvuruya konu talebin çözümü kavuşturulduğunun bildirilmesi üzerine dostane çözüm kararı verilmiştir.³¹⁴

Aynı konuda Kurumumuza başvuruda bulunan bir başka şikâyetçi, 1935 yılında Romanya'dan Türkiye'ye göç eden büyük dedesinin isim denklik belgesini ve arşivlerinde bulunan göç pasaportu vb. belgeleri 25/02/2020 tarihinde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden talep ettiğini, ancak uzun süre geçmesine rağmen bir cevap alamadığını ifade ederek, ilgili idarenin büyük dedesinin göç pasaportuna istinaden isim denklik belgesini düzenlemesi ve sürecin tamamlanması talebi hakkında idari başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne gönderme kararı verilmiştir. Anılan karar sonucunda, başvuran hakkında isim denklik belgesi düzenlenebilmesi için doğum belgesinin aslının Romanya makamlarından apostille ettirerek noter onaylı Türkçe tercümesi ile yerleşim yerinin bulunduğu ilçe nüfus müdürlüğü aracılığı ile Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi gerektiğinin elektronik ortamda ilgili ilçe nüfus müdürlüğüne bildirildiği bilgisi alınmıştır.³¹⁵

7.16.2 Ad Değişikliği Talepleri

Kurumumuza çok sayıda ad değişikliği talebi doğrudan ulaşmaktadır. Bu hususta, değişikliğin kamu düzeni açısından önemi nedeniyle kural olarak ad değişiklikleri hususunda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 27 nci maddesi uyarınca mahkemelerin görevli olduğu, ancak vatandaşların yargılama giderinden oluşan maddi kayıp ve zaman kayıplarının önüne geçmek amacıyla 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na 06/12/2019 tarihli ve 7196 sayılı Kanun'un 61 inci maddesi ile eklenen geçici 11 inci maddesinde yer alan "*Kişinin üç yıl içerisinde yerleşim yerinin bulunduğu nüfus*

314 2021/13272 numaralı başvuru hakkında verilen 01/11/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

315 2021/13281 numaralı başvuru hakkında verilen 28/09/2021 tarihli Gönderme Kararı. Benzer nite-likteki kararlar için bkz. 2021/9916 numaralı başvuru hakkında verilen 16/07/2021 tarihli, 2021/10415 numaralı başvuru hakkında verilen 02/08/2021 tarihli, 2021/2509 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli, 2021/6038 numaralı başvuru hakkında verilen 22/03/2021 tarihli Gönderme Kararları

müdürlüğüne yazılı olarak başvurması kaydıyla; 21/06/1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanununun 3 üncü maddesine aykırı soyadları ile yazım ve imla hatası veya düzeltme işareti kullanılmamasından kaynaklanan anlam değişiklikleri bulunan, genel ahlaka uygun olmayan, toplum tarafından gülünç karşılandığı değerlendirilen ad ve soyadları, mahkeme kararı aranmaksızın, il veya ilçe idare kurulunun vereceği kararla bir defaya mahsus olmak üzere değiştirilebilir. İl ve ilçe idare kurullarının vereceği karar kesindir. Soyadı değiştirilen erkek ise kendisi ile birlikte varsa karısının ve müracaat tarihinde ergin olmayan çocuklarının da soyadları düzeltilir. Soyadı değiştirilen kadın ise kendisi ile birlikte ergin olmayan evlilik dışı çocukları varsa onların da soyadları düzeltilir. Bu maddede belirlenen sürenin bir katına kadar uzatılmasında Cumhurbaşkanı yetkilidir” hükmü doğrultusunda başvuruların bilgilendirilmeleri sağlanarak il ve ilçe nüfus müdürlüklerine şahsen başvuru yapmaları için yönlendirilmektedir.³¹⁶

7.16.3 Vatandaşlık Başvuruları

Yabancı uyruklu kişilerin ülkede barınma, vatandaşlık veya koruma statülerine ilişkin talepleri³¹⁷ ile sınır dışı işlemlerine ilişkin başvurular da “nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı hakları” bağlamında sınıflandırılmaktadır.

İnsan haklarının evrensel olduğu ve vatandaşlık bağı olsun olmasın ülke sınırları içerisindeki tüm kişilerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesini temin etmek, devletin anayasal bir yükümlülüğüdür. Dolayısıyla vatandaş olmayan göçmenler, sığınmacılar, mülteciler ve vatansızlar da insan haklarının sujeleri olmaları nedeniyle birtakım haklardan yararlanabilecek ve idare tarafından hakları ihlal edildiğinde idari veya yargısal mekanizmalara başvurabileceklerdir.

Bilindiği üzere, Kurumumuza yalnızca Türk vatandaşları değil; idarenin işlem, eylem, tutum ve davranışı ile ilgili şikâyeti bulunan yabancılar da başvuruda bulunabilmektedir. Kuruma başvurular her ne kadar Türkçe dilekçe ile yapılsa da şikâyetçinin kendisini daha iyi ifade edebildiği başka bir dildeki başvurusu, Kurumca haklı ve makul olduğunun tespiti halinde kabul edilebilir. Dolayısıyla göçmenler, sığınmacılar, mülteciler ve yabancılar için de bir hak arama kurumu olarak varlığımızı sürdürmekteyiz.

Bu anlamda, 2021 yılında bu başlık altında yabancı ve yabancı yakınları tarafından yapılan başvurulara bakıldığında; başvuruların, istisnai vatandaşlık başvurusu hakkında bilgilendirilme talebi, istisnai vatandaşlığın iptali işleminin geri alınması, uluslararası koruma statüsünün verilmesi, uluslararası koruma kararının kaldırılması ve yurt dışına çıkış izni verilmesi, vatansız kişi kimlik belgesi verilmesi, ikamet izni başvurusunun sonuçlandırılması talebi, ikamet izin belgesinin süresinin uzatılması talebi, ikamet izin harcının fazla alınan kısmının iadesi talebi, Türk vatandaşlığı kazanan kişinin çocuklarının nüfus tescil işlemlerinin yapılması talebi gibi hususlarında yapıldığı görülmüştür.

316 2021/16063 numaralı başvuru hakkında verilen 08/11/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

317 2020/101500 numaralı başvuru hakkında verilen 18/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/2553 numaralı başvuru hakkında verilen 08/02/2021 tarihli, 2021/9540 numaralı başvuru hakkında verilen 28/06/2021 tarihli Gönderme Kararları

Bu şikâyet başvuruları incelendiğinde ise, şikâyetlerin vatandaşlık başvuru sonuçlarının gecikmesinden kaynaklandığı veya süreç hakkında bilgi almak ya da vatandaşlık başvuru sürecinin hızlandırılması adına Kurumumuza müracaat edildiği görülmüştür.

Vatandaşlığı, belirli bir devlet ile kişi arasında karşılıklı hakların ve yükümlülüklerin düzenlendiği hukuksal bir bağ olarak tanımlamak mümkündür. Her şeyden önce insan hakkı olan vatandaşlık bağının, birtakım hukuki sonuçları vardır. Diğer bir ifadeyle, vatandaş olunmakla kişiler üzerine kimi sorumluluklar da yüklendiği gibi bir devletin vatandaşı olmakla ayrıcalıklar, haklar da elde edilir. Örneğin, Anayasa’da seçme, seçilme, siyasi faaliyette bulunma, kamu hizmetlerinde çalışma, cumhurbaşkanı olma, vergi verme, sınır dışı edilmeme, diplomatik korunma gibi haklar sadece Türk vatandaşlarına tanınmıştır.

Bilindiği üzere bir insan hakkı olan vatandaşlık aslen kazanılabileceği gibi sonradan da kazanılabilir. Vatandaşlık bağının kurulması devletin egemenliği ile alakalıdır. Vatandaşlık bağının kurulmasıyla ilgili esasların yer aldığı vatandaşlık kanunları, kişilerin hangi hukuki nedenler ile hangi durumlarda vatandaşlığa kabul edileceğini düzenler. Bir devlet, egemenliğinden kaynaklı yetkiler sayesinde kimlerin vatandaşı olabileceğini, kimlerin çıkarılacağını belirleme yetkisine sahiptir.

Türk vatandaşlığının kazanılmasına ve kaybına ilişkin hükümler ise, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda düzenlenmiştir. Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşmektedir. Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması yollarından birisi de vatandaşlığın evlenme yoluyla kazanılması ya da istisnai yolla vatandaşlık ihdasıdır.

Kanun’da vatandaşlık için müracaat şartları belirlenmiş, ancak vatandaşlık başvurusu yapmak için gerekli olan şartlara sahip olmanın kişiye vatandaşlık elde etme noktasında bir hak vermediğini özel olarak belirtmiştir.

Vatandaşlıkla ilgili düzenlemelerin **devletin egemenlik yetkisinin bir sonucu olduğu ve vatandaşlığın belirlenmesinde devletin mutlak bir yetkisinin bulunduğu genel kabuldür.** Bu yüzden her devletin, kimlerin kendi vatandaşı olacağını belirleme ve bunlarla ilgili düzenleme yapma özgürlüğü vardır. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nin 1 inci maddesi bunu açıkça ifade etmiştir. Adı geçen Sözleşme’ye göre; **“Her bir Devlet, kendi hukuku altında kimin vatandaşı olduğunu belirler. Bu hukuk, vatandaşlık hakkındaki uygulanabilir olan uluslararası sözleşmelere, uluslararası örfe ve hukukun tanınmış genel ilkelerine uygun olduğu sürece, diğer Devletler tarafından kabul edilir.”**

Vatandaşlık devletlerin egemenlik hakkının bir tezahürü olduğu, Kanun ve gerekçesinde, müracaat için belirlenen şartlara sahip olmanın gerektiği, ancak bu durumda vatandaşlık verileceği anlamına gelmediği, zira herhangi bir devletin toprakları içerisinde farklı gerekçelerle ikamet eden bir yabancıya belirli bir sürede vatandaşlık statüsü vermeye mecbur tutulamayacağı için vatandaşlık başvurularının karara bağlanması sürecinde inceleme ve araştırmanın yöntemi, süresi ve işleyişi ile birlikte başvuruyu kabul edip etmeme noktasında idarenin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, Kurumumuzca şikâyet başvurusunun çözüme kavuşturulması amacıyla yapılan yazışma neticesinde, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından, başvuruya konu talebin çözüme kavuşturulması için vatandaşlık talep edilen çocuğun ebeveynine ait gerekli belgeler ile başvurulması gerektiği ve istenilen belgelerin gönderilmesi halinde işlem tesis edileceğinin bildirilmesi üzerine dostane çözüm kararı verilmiştir.³¹⁸

7.16.4 Uluslararası Koruma Statüsüne Yönelik Başvurular

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yabancıların Türkiye'ye girişi ve ikamet usullerinin yanında uluslararası koruma statüsünün şartları da düzenlemiştir. Bu kapsamda gerek uluslararası koruma gerekse de geçici koruma kapsamında yabancıların Türkiye'den koruma talep etmesi durumunda uyulması gereken usul ve esaslar bu Kanun'da belirtilmiştir.

Kurumumuza bu alanda da başvurular yapılmıştır. Nitekim Kurumumuza gelen bir başvuruda, insani ikamet izni sona erdikten sonra, şikâyetçi ve çocukları için yapılan “uluslararası koruma” talebinin idare tarafından reddi üzerine, idarenin ret kararının iptali için idare mahkemesinde açılan davada, mahkemenin idarenin ret işleminin iptaline karar vermesi ve bölge idare mahkemesinin idarenin istinaf başvurusunu reddetmesi sonucunda, kesinleşen mahkeme kararının idarece yerine getirilmemesi üzerine başvuruda bulunulduğu; her ne kadar ilgili idare tarafından ilk derece mahkemesinin kararı sonrasında yeniden işleme alma işlemi yapıldığı ve yeni bir statü belirleme mülakatına kadar ikamet etmelerine izin verildiği belirtilmiş olsa da yapılan bu işlemlerin tam anlamıyla mahkeme kararının uygulanması olarak nitelendirilemeyeceği; mahkemece iptal edilen işlemin yerinde olmadığı tespiti sonrasında iptal edilen işlemin aksi yönünde işlem tesis edilmesi gerekliliğinin açık olduğu; davacının başkalarının himayesinde çocuklarıyla birlikte yaşadığının sabit olduğu ve 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1 inci maddesi ile 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 62 nci maddesinde sayılan şartlı mülteci tanımına uygun olan davacının ülkesine geri dönmesi halinde tutuklanma, gözaltına alınma, işkence görme veya öldürülme gibi ciddi riskler ile karşı karşıya kalabileceği; nitekim başvuranın eşinin daha önce saldırıya uğrayarak öldürülmesinin uluslararası koruma başvurusunun değerlendirilmesi aşamasında kötü muamele riskleri bakımından dikkate alınması gerektiği; buna karşın 2020 yılında uluslararası koruma başvurusunun yeniden işleme alınması işlemi sonrasında yapılması planlanan ikinci mülakatın aradan geçen uzun süreye rağmen idarece gerçekleştirilmemiş olduğu; idarenin yazısında başvuranın uluslararası koruma statüsünü almasına engel olacak somut bir gerekçe belirtilmediği ve başvuranın uluslararası koruma başvurusunun mahkeme kararına uygun bir şekilde yeniden sonuçlandırılmaması nedeniyle başvuranın çocuklarıyla birlikte sürekli olarak sınır dışı edilme endişesi taşıması karşısında mahkeme kararının gereklerinin idare tarafından makul süre içerisinde yerine getirilmemesinin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı değerlendirilerek başvurana uluslararası koruma statüsü

318 2021/2511 numaralı başvuru hakkında verilen 01/11/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

verilmesine engel bir tespitin mevcut olmaması durumunda çocuğun yüksek yararı ilkesinin de gözetilmesi suretiyle durumuna uygun bir uluslararası koruma statüsünden faydalandırılma durumunun değerlendirilmesi hususunda İçişleri Bakanlığına tavsiyede bulunulmuştur.³¹⁹

Yine başvuran vekili tarafından, 2011 yılında bir Batı Avrupa ülkesinde iltica eden ancak iltica ederken çocuklarını babalarına bırakmak zorunda kalan, sonrasında da çocuklarını babalarının olumsuz tutum ve davranışları iddiasıyla 2019 yılında Türkiye'ye getiren ve Türkiye'de çocukları uluslararası koruma altına alınan annenin, aile birleşimi, seyahat pasaportu ve vize işlemleri tamamlanmış olan çocuklarını iltica ettiği ülkeye götürmek için uluslararası koruma kararının kaldırılarak çocuklarının yurt dışına çıkışına izin verilmesi talebinin idarece reddi üzerine müvekkili adına yapılan başvuruya ilişkin olarak, başvuranın somut durumunun incelenerek, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından başvurunun çocukların annesi olduğunun tespit edilmiş olması, annenin çocukları için aile birleşimi vizesi almış olması ve babalarının Türkiye'de bulunup bulunmadığı hususlarının gözetilmesi suretiyle çocuğun yüksek yararı ilkesinden hareketle başvurunun talebi doğrultusunda koruma kararının kaldırılması ve yurt dışına çıkış izni verilmesine yönelik işlem yapılıp yapılamayacağının değerlendirilmesi, varılan sonuç uyarınca işlem yapılması ve yapılan işlemin sonucundan Kurumumuza da bilgi verilmesi için başvuru Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir. Gönderme sonrasında idare, uluslararası koruma kararının kaldırılarak çocukların yurt dışına çıkmaları için gereken izinlerin verildiği bilgisini Kurumumuzla paylaşmıştır.³²⁰

7.16.5 Vatansız Kişi Kimlik Belgesi

Vatansızlık (veya yurtsuzluk), hiçbir devletle uyrukluk (vatandaşlık) bağı olmayan kişileri tanımlamak için kullanılan bir terim olup bu bağlamdaki kişilere *vatansız* veya uluslararası yaygın terimle *haymatlos* (hiçbir devletin tabiiyetinden olmama hali) denmektedir.

Kurumumuza, babası Çeçen Savaşı gazisi olduğu için ailesiyle birlikte 2008 yılında Türkiye'ye sığınan ve bu zamana kadar uluslararası koruma statüsünde Türkiye'de ikamet eden, babasının 2021 yılının Nisan ayında vefatının ardından, ilticadan vazgeçip düzenli ikamet izni alabilmek için Rus Konsoloslukuna pasaport başvurusu dahil başvurular yapan ve yaptığı bu başvurulara hiçbir zaman Rusya vatandaşı olmadığı gerekçesiyle olumsuz cevap alan şikâyetçinin tarafına "*vatansız kişi kimlik belgesi*" verilmesinin sağlanması için yaptığı başvuru hakkında da; 6458 sayılı Kanun'un ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in ilgili maddelerine atıf yapılarak, 12 yıl Türkiye'de *uluslararası koruma başvurusu* statüsünde ikamet eden ve düzenli ikamet izni alabilmek için Rus Konsoloslukuna pasaport müracaatında bulunduğu kedisine Rusya vatandaşı olmadığının bildirildiğine ilişkin beyanları ve vatansız

319 2020/101500 numaralı başvuru hakkında verilen 29/04/2021 tarihli Tavsiye Kararı

320 2021/2553 numaralı başvuru hakkında verilen 08/02/2021 tarihli Gönderme Kararı

kişi kimlik belgesi verilmesine ilişkin talebinin değerlendirilmesini teminen başvuru dilekçesinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne ve İstanbul Valiliğine gönderilmesine karar verilmiştir.³²¹

7.16.6 İkamet İzinleri

Kurumumuza ikamet izni başvurusunun sonuçlandırılması talebi, ikamet izin belgesinin süresinin uzatılması talebi içerikli başvurular da yapılmıştır.

İkamet izni Türkiye’de kalmak isteyen yabancılara verilen izin belgesidir. Ülkemizde vize veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancılara, e-ikamet sistemi üzerinden, şartlarını taşıdığını düşündüğü ikamet izni türüne müracaatta bulunmaları zorunludur. Başvurusunu tamamlayan yabancılar sistem tarafından belirlenen randevu gününde, yaşamak istedikleri ilde bulunan il/ilçe göç idaresi müdürlüğünde hazır bulunmalıdır. Geçerli bir mazereti olmaksızın randevu gününde il/ilçe göç idaresi müdürlüğünde hazır bulunmayan yabancılar, hiç başvuruda bulunmamış sayılırlar. Geçerli mazeretin tespitinde idarece birtakım bilgi ve belgeler talep edilebilir. İkamet izni uzatma başvuruları da kural olarak aynı usulle yapılmaktadır.³²²

Bu hususta yapılan bir başvuruda şikâyetçinin, 6458 sayılı Kanun kapsamında tarafına düzenlenen ikamet izinleri ve taşınmaz ikamet izni için yürütülen işlemlere ilişkin şikâyeti ve buna bağlı olarak taşınmaz mülke dayalı ikamet izni başvurusunun onaylanması talebi hakkında, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 28’inci maddesinin üçüncü fıkrasında, taşınmazı bulunan yabancı tarafından yapılan ikamet izni başvurularında, taşınmazın konut olması ve bu amaçla kullanılması gerektiği ve aile üyelerinin konut üzerinde paylı veya elbirliğiyle mülkiyet hakkına sahip olmaları durumlarında, aile üyelerinin de ikamet iznine başvurabileceğinin hükme bağlandığı; bahsi geçen Yönetmelik’in “Tanımlar” başlıklı 3 üncü maddesinde, aile üyelerinin, yabancının, başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin eşi, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu ifade ettiğinin hükme bağlandığı; bu kapsamda Yönetmelik’te belirtilen paylı mülkiyet sahibi kişilerin aile üyesi olup olmadıklarının idareye sunulacak herhangi bir belge (evlilik belgesi, anne ve babanın isim bilgilerini içeren çocuğun doğum belgesi veya anne ve babanın isim bilgilerini içeren çocuğun pasaportu vb.) ile kanıtlaması gerektiği ve ayrıca aile üyesi olan çocukların da ergin, bağımlı olup olmadığına ilişkin hususlara idarece bakılması gerektiği; idarece bu kapsamda şikâyetçiden evlilik belgesi (aile cüzdanı belgesi) istemesinin mümkün olduğu; öte yandan başvuranın üvey çocuğu görünen kişinin 18 yaşından büyük olduğu; bu kişinin 6458 sayılı Kanun ve ilgili alt mevzuatlar kapsamında belirtilen aile üyeleri tanımına giren “*ergin olmayan çocuk*” kapsamına girmediği; şikâyetçinin, taşınmaz mal ikamet izni ile turizm ikamet izni arasındaki farkı bilmediğini ve yasal haklarına uygun olduğu sürece ikamet izni verilmesinin kendileri

321 2021/15670 numaralı başvuru hakkında verilen 05/10/2021 tarihli Gönderme Kararı

322 www.goc.gov.tr/ikamet-genel-bilgiler (Erişim tarihi: 06/12/2021)

için bir fark yaratmadığını ifade ettiği; mevcut durumda şikâyetçinin turizm amaçlı ikamet izninin zaten devam ettiği; idare tarafından konuyla ilgili olarak şikâyetçiye gerekli bilgilendirmenin yapıldığı hususları dikkate alındığında, şikâyetçinin taşınmaz amaçlı ikamet izni talebinin reddi işleminde hukuka aykırılık tespit edilemediğinden başvuru hakkında Ret Kararı verilmiştir.³²³

7.16.7 Pasaport İptali/Yurt Dışı Çıkış Yasağı Uygulaması

6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Yürütülen soruşturmalarda alınacak tedbirler" başlıklı 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenlerin, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirileceği, bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportların iptal edilebileceği; 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun "Pasaport veya vesika verilmesi yasak olan haller" başlıklı 22 nci maddesinde, yurt dışına çıkmaları mahkemelerce yasaklananlara, memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere ve terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen yurt dışındaki her türlü eğitim, öğretim ve sağlık kuruluşları ile vakıf, dernek veya şirketlerin kurucu ve yöneticisi olduğu veya bu yerlerde çalıştığı İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere pasaport veya seyahat vesikası verilmeyeceği; 5682 sayılı Kanun'un "Hususi pasaportlar" başlıklı 14'üncü maddesinin (A) fıkrasında, hususi damgalı pasaportların, birinci, ikinci ve üçüncü derece kadrolarda bulunan veya bu kadrolar karşılık gösterilmek veya T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilip emekli kesenekleri bu derecelerden kesilmek suretiyle sözleşmeli olarak çalıştırılan devlet memurları ve diğer kamu görevlilerine, diplomatik pasaport verilmesini gerektiren vazifelerden başka herhangi bir resmi vazife ile veya kendi hesaplarına yabancı ülkelere gittikleri zaman verileceği, bunlardan emeklilik veya çekilme sebepleri ile vazifelerinden ayrılmış olanlara da bu nevi pasaport verileceği; 5682 sayılı Kanun'un Ek 7'nci maddesinde, haklarında pasaport verilmemesine yönelik idari işlem tesis edilmiş olanlardan, haklarında aynı nedenlerden dolayı devam etmekte olan herhangi bir idari veya adli soruşturma veya kovuşturma bulunmayanlara, kovuşturmaya yer olmadığına, beraatine, ceza verilmesine yer olmadığına, davanın reddine veya düşmesine karar verilenlere, mahkûmiyet kararı bulunanlardan cezası tümüyle infaz edilenlere veya ertelenenlere, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilenlere, başvuruları hâlinde kolluk birimlerince yapılacak araştırma sonucuna göre İçişleri Bakanlığınca pasaport verilebileceği hüküm altına alınmış olup bu hususta İçişleri Bakanlığı bünyesinde "Pasaport İdari Karar Komisyonu" kurulmuş ve 2019/14 Nolu Genelge doğrultusunda başvuruların sonuçlandırılmasına yönelik çalışmalar başlamıştır.

323 2021/6015 numaralı başvuru hakkında verilen 03/09/2021 tarihli Ret Kararı

Bu kapsamda, Kurumumuza yapılan başvurular arasında pasaport almayı engelleyen şerhlerin (idari kayıt) kaldırılması talepleri ile yeniden hususi damgalı pasaport verilmesi yönünde talepler bulunmaktadır. Kurumumuza bu yönde gelen başvurulardan, idari başvuru yolları tüketilmeden yapıldığı tespit edilen şikâyet başvuruları hakkında ilgili mevzuat gereğince, KHK ile iptal edilen hususi pasaportun geri verilmesi³²⁴ ve pasaport üzerine konulan idari tedbirin kaldırılması³²⁵ talepli başvurular hakkında ilgili idarelere gönderme kararları verilmiştir.

Diğer taraftan, şikâyetçinin COVID-19 salgını kapsamında kendinden kaynaklanmayan mücbir sebeplerle pasaportunu çıkartamadığı için iptal edilen başvurusunun düzeltilerek öğrenci ikamet izninin uzatılması talebine ilişkin başvuru hakkında, Kurumumuzca şikâyet başvurusunun çözümü kavuşturulması amacıyla yapılan yazışma neticesinde İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından, başvuranın iptal edilen ikamet izni için Valilik Olur'u ile kurulan Kapsamlı Değerlendirme Komisyonunda değerlendirilmek üzere gerekli bilgi ve belgelerle Müdürlüğe müracaat edilmesi durumunda ikamet izin başvurusunun yeniden değerlendirmeye alınabileceği hususunun bildirilmesi üzerine dostane çözüm kararı verilmiştir.³²⁶

7.17 ORMAN, SU, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK

KDK'ya, bu başlık altında kentsel dönüşüm ile ilgili başvurular, yine bununla bağlantılı kira yardım talepleri, imar ve iskan işlerine dair konular, çevre kirliliğine yönelik başvurular ağırlıklı olarak gelmektedir.

7.17.1 Kentsel Dönüşüm Başvuruları

Orman, su, çevre ve şehircilik başlığı altında yer alan kentsel dönüşüm hizmetleri ülkemiz açısından önemli bir alandır.

Kentsel dönüşüm hizmetleri kapsamında; ilgili İdarelerin dönüşüm, yenileme ve transfer alanlarının belirlenmesi, riskli yapıların tespiti, düzenleme ve değerlendirme iş ve işlemlerinin yapılması gibi görevleri bulunmaktadır. Bu kapsamda amaç, olası afet risklerinden arındırılmış, sağlıklı ve güvenilir alanların oluşturulmasıdır.

Kentsel dönüşüm hizmetleri açısından ilgili idareler arasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Bakanlığın taşra teşkilatı ve Belediyeler yer almaktadır. Söz konusu hususta işlemler çoğunlukla 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" ve ilgili yönetmelikler kapsamında yürütülmektedir.

2021 yılında yukarıda bahsedilen başlık altında gelen başvurular arasında, imar ve iskan işleri yanında önceki yıllarda olduğu gibi kira yardımı ve toplu konutla ilgili şikâyetler dikkati çekmiştir.

324 2021/10341 numaralı başvuru hakkında verilen 28/06/2021 tarihli Gönderme Kararı

325 2021/15346 numaralı başvuru hakkında verilen 15/10/2021 tarihli Gönderme Kararı

326 2021/9122 numaralı başvuru hakkında verilen 26/07/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

7.17.1.1 Kira Yardımına İlişkin Talepler

Orman, su, çevre ve şehircilik başlığı altında yer alan kentsel dönüşüm hizmetleri kapsamında incelenen kira yardımı talepleri, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanuna istinaden riskli yapı olarak tespit edilip yıkılan yapı için, ilgili mevzuat çerçevesinde alınmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir ve herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Anayasa'nın 5'inci maddesi *"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır"* düzenlemesi ile sosyal devletin sağlanmasında devlete bir takım yükümlülükler getirmiştir. Çevreyi geliştirme, sağlığını koruma, kirlenmesini önleme, sağlıklı ve düzenli kentleşmenin sağlanması, şehirlerin özellikleri, çevre şartlarını gözетerek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirleri almak da bu yükümlülüklerden bir kaçıdır.

Söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında çıkarılan 6306 sayılı Kanun ile riskli alan içinde veya dışında olup da ekonomik ömrünü tamamlamış ya da yıkılma veya ağır hasar görme riski taşıdığı tespit edilen riskli yapılar, standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil edecek şekilde iyileştirilmeye ve yenilenmeye çalışılmaktadır.

Anılan Kanun kapsamında riskli olarak tespit edilen yapılardaki hak sahiplerinin, bu iyileştirme ve yenilenme sürecinde oluşabilecek mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca kira yardımı adıyla kişilere finansal destek sağlanmaktadır.

Bakanlığın kira yardımı ile ilgili olarak başvuru süresi takdirinde esas alacağı objektif ölçütler Kanunda gösterilmemiştir. Kanunda sadece kira yardımı verilebileceği düzenlenmiş, bununla beraber Kanunun uygulanmasına dair diğer usul ve esasların Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikler ile düzenleneceğine yer verilmiş olup kira yardımında başvuru süreleri hususunda yetki idareye bırakılmıştır. İlgili Yönetmelikte kira yardımı başvurularının tahliye tarihinden itibaren bir yıl içinde veya riskli yapının yıktırıldığı tarihten itibaren üç ay içinde yapılacağı şeklindeki düzenleme açık ve anlaşılır olmakla beraber, 2019 yılı Kira Yardımı Kılavuzu'nun geçici birinci maddesinde yer alan düzenlemenin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık ve net olmadığı değerlendirilmiştir. Bu hususa, KDK'ya yapılan bir başvuruda da yer verilmiş olup idareye 2019 yılı Kira Yardımı Uygulama Kılavuzu'nda yer alan söz konusu geçici düzenlemeye benzer bundan sonraki düzenlemelerin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde net, açık ve anlaşılır olması hususunda tavsiye kararı verilmesi üzerine, idareden gelen cevabi yazı ile söz konusu kararımıza idarenin uyacağı yönünde geri bildirimde bulunduğu görülmüştür.³²⁷

327 2020/102309 numaralı başvuru hakkında verilen 26.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2020/99146 numaralı başvuru hakkında verilen 26.03.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı, 2021/3695 numaralı başvuru hakkında verilen 06.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

7.17.1.2 İmar ve İskan İşlerine Dair Konular

İmar ve iskan işlerine dair konular, orman, su, çevre ve şehircilik konu başlığı altında alt konu olarak yer almakta, toplam 100' e yakın başvuru ile ana konu altındaki başvuruların toplamda 1/3'lük kısmını oluşturmaktadır. İmar yapılaşmayı, iskan ise yurtlandırmayı ifade etmektedir.

KDK'ya bu yönde gelen başvuruların büyük bir çoğunluğunu; kaçak yapıların yıkılması, imar barışı çerçevesinde yapı kayıt belgelerinin verilmesi veya iptali, riskli yapı ve alanlar ile hasarlı yapı tespit çalışmaları, Kat Mülkiyeti Kanunu çerçevesinde ortak alan kabul edilen alanlara yapılan tecavüzlerin önlenmesi, sit ve kıyı alanlarına yapılan müdahalelerin önlenmesi konuları oluşturmaktadır.

KDK özellikle çocuklarımıza miras bırakacağımız doğal ve kültürel sit alanları ile kıyıların korunması yönünde büyük çaba sarf etmekte, koruma kurullarına hızlı ve etkin karar almalarını yönünde tavsiye kararlarını iletmekte, yapı kayıt belgesi alınması yoluyla 3. kişilerin ve paydaş maliklerin mülkiyet hakkına yapılan her türlü tecavüzün önlenmesine yönelik olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına ve ilgili Belediyelere gerekli tavsiyelerde bulunmaktadır.

Yukarıda dile getirilen imar ve iskana ilişkin söz konusu hususlara, Anayasamızın 23, 35, 43, 56, 57, 63 ve 169'uncu maddelerinde de değinilmiştir. Bu çerçevede Devletin şehirleri imar ve iskan etmekle alakalı görevlerinin ne derece önemli olduğu, bunu yaparken vatandaşların mülkiyet ve yerleşme haklarına saygılı olunmasının önemi, kıyılar ile kültürel ve doğal sit alanlarının her şart altında korunmasının gerekliliği gibi hususlara Anayasamızda yer verilmiştir. Dolayısıyla tüm kanun ve alt mevzuat düzenlemeleri Anayasamızın amir hükmüne uygun olarak yürürlüğe girmek durumundadır.

Ancak ülkemizin 1950'li yıllardan itibaren hızlı şehirleşmesi nedeniyle, bu hususta istenilen sonuçlara ulaşılabildiği söylenemez. Dolayısıyla bu hususlarda yaşanan aksaklıklar vatandaşlarca KDK'ya iletilmekte, çözüm talep edilmektedir.

Nitekim kaçak ve riskli yapıların yıkılması, ortak alanlara müdahalenin önlenmesi, kıyı ve sit alanlarının korunması ile yapı kayıt belgesi alınması nedeniyle uğranılan mağduriyetlere ilişkin başvurular KDK tarafından incelenerek idarelere tavsiyelerde bulunmaktadır.³²⁸

7.17.2 Çevre kirliliği

Çevre kirliliği; doğal yaşam alanlarının, insan eliyle ve doğal olmayan yollarla tahrip edilmesi ve bunun sonucunda canlıların hayatı aktivitelerinin olumsuz yönde etkilenmesi olarak ifade edilebilir. Çevre kirliliği çok genel bir ifade olmakla birlikte, su kirliliği, toprak kirliliği, hava kirliliği, gürültü kirliliği gibi kirlilik alanlarını kapsamaktadır.³²⁹

328 2020/103671 numaralı başvuru hakkında verilen 05.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/6603 numaralı başvuru hakkında verilen 21.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

329 BAŞARAN, Ercan, "Çevre kirliliği", Çevre Vakfı, Y:2015, bilgi@cevrevakfi.org.tr.

Anayasamızın 56'ncı maddesinde; *"Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. ...Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların görevidir."* Düzenlemesi, çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevrenin korunması açısından en geniş anlamda ve en üst norm olarak yer almaktadır.

Çevre kirliliği kapsamında KDK'ya 2021 yılında; çevre kirliliğinden kaynaklanan şikâyetler ile gürültü kirliliği konusunda birçok başvuru yapılmış olup hava kirliliği, su kirliliği gibi konularda da başvurular yapılmıştır.

İkametgahının hemen yanındaki hakim rüzgar yönü hesaplanmadan, Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'ne aykırı olarak kullanılan hafriyat alanından kaynaklanan çevre kirliliği sebebiyle sağlıklı bir çevrede yaşama haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle ilgili olarak yapılan bir başvuruda, KDK yaptığı inceleme sonucunda, Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin 8'inci maddesi ve 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu'nun 7'nci maddesinin (i) bendine dikkate çekerek, Büyükşehir Belediyesince sahaya kontrol dışı atık atılmasının engellenmesi için denetimlerin artırılması, idari yaptırımların ve gerekirse 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20'nci maddesi uyarınca cezai işlemlerin uygulanması gerektiği değerlendirmesinde bulunarak idareye yol gösterici tavsiyelerde bulunmuştur.³³⁰

Diğer yandan, oto yıkama işletmesi yüzünden trafiğin ve gürültünün daha da arttığı, oto yıkama işletmesinin kapatılması ya da oto yıkama işlemlerinin işletmenin otoparkının bulunduğu bodrum katta yapılması gerektiği şeklinde gelen başvuruda KDK, yerinde inceleme yaptırma yoluna gitmiştir. 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "Gürültü" başlıklı 14'üncü maddesinde; *"Kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulması yasaktır. Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır."*, hükmü uyarınca, KDK'nın incelemesi kapsamında idare tarafından yapılan ölçümde giriş ön kapısı kapalı vaziyette araç yıkama sırasında oluşan gürültünün ilgili mevzuatta belirtilen sınır değerinin altında kaldığı tespiti sonrasında, idarenin üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirdiği değerlendirilerek söz konusu başvuruda başvurana haklı görmemiştir.³³¹

7.17.3 Orman, Su, Çevre ve Şehirciliğe İlişkin Diğer Konular

Orman, su, çevre ve şehirciliğe ilişkin diğer konular; orman, su, çevre ve şehircilik konu başlığı altında alt konu olarak yer almakta, bu konu altındaki başvuruların yaklaşık 1/3'lük kısmını oluşturmaktadır. Söz konusu alt konu başlığı; imar ve iskân işlerine dair konular, altyapı ve bayındırlık hizmetleri, su ve suya bağlı kaynakların yönetimi, çevre kirliliği, kentsel dönüşüm hizmetleri, doğal afetlere karşı mücadele alt konu başlıklarına girmeyen şikâyet başvurularının incelendiği bir bölüm olması nedeniyle başvurular çok farklı hususlarda olabilmektedir.

330 2021/9825 numaralı başvuru hakkında verilen 16.11.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

331 2021/1144 numaralı başvuru hakkında verilen 17.07.2021 tarihli Ret Kararı.

Bu çerçevede, KDK'ya 2021 yılı içerisinde; ormanlaştırma, yol ile yaylakların kiralanması, şehrsel iskân ödenek talepleri gibi konularla birlikte uzaktan satışlarda poşet dışında alternatiflerin sunulması yönelik başvurular ulaştırılmıştır.

Öte yandan, uzaktan satışlarda zorunlu poşet satışının önüne geçilmesi ve poşet/çanta tercihine ek olarak 'poşetsiz ve ücretsiz aparat ile teslimat' seçeneği sunulmasının zorunlu hale getirilmesi talebiyle KDK'ya yapılan başvuruyla ilgili olarak, KDK plastik poşetlerin çevreye olan olumsuz etkilerinden bahsederek, bu tehditlerin azaltılması için dünyada birçok ülkede çeşitli önlemler alınmaya başlandığına dikkat çekmiştir.

KDK incelemesinde, başka ülkelerin konuya bakışını da kararına yansıtmıştır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) verilerine göre 2018 yılının Temmuz ayından itibaren 127 ülke plastik poşetlere yönelik yasal düzenlemelerinde değişikliğe gittiği, Fransa, İtalya, Yunanistan, İrlanda, Hollanda ve İsveç gibi Avrupa ülkelerinde plastik poşet kullanımını azaltmak için poşetlerin ücretli hale getirildiği örnek olarak sunulmuştur.

Dünyadaki uygulamalara benzer şekilde ülkemizde de plastik poşet kullanım miktarının azaltılmasına yönelik bazı yasal düzenlemeler yapma gereği duyulmuş, bu kapsamda 10/12/2018 tarih ve 30621 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2872 sayılı Çevre Kanunu'na ek 13'üncü madde eklenmiştir. Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere ek 13'üncü madde ile geri dönüşüm imkanı olmayan, büyük çaplı çevresel kirliliğe neden olan plastik alışveriş poşetlerinin tüketiciye ücretli olarak satılarak kişi başı kullanım miktarının azaltılması, kaynakların verimli kullanılması ve ekonomiye kazanç sağlanması hedeflenmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 2872 sayılı Kanun'un ek 13'üncü maddesine dayanılarak çevre kirliliğinin önlenmesi, çevre duyarlılığı için farkındalık oluşturulması ve kaynakların verimli yönetimi amacıyla 25/12/2018 tarihinde Plastik Poşetlerin Ücretlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar yayımlanarak 01/01/2019 tarihinde plastik poşetlerin ücretlendirilmesi uygulaması başlatılmıştır. Uygulama sürecinde alınan geri bildirimlere istinaden yapılan değerlendirmeler sonucunda uygulamalarda güncellemeler yapılmış ve 2021 yılı için plastik poşet ücretini ve güncellenen hususları içeren Usul ve Esaslar 22/12/2020 tarihinde yayımlanmıştır. Söz konusu Usul ve Esaslarda poşetlerin satış ve beyan işlemleri ile geri kazanım katılım payının tahsili vb. işlemlere dair yol ve yöntemler belirlenmiştir.

Uzaktan satışlara yönelik olarak ise Plastik Poşetlerin Ücretlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslarda ayrıca düzenleme yapılarak plastik poşetle gönderimi sağlanan uzaktan satışlarda alternatif taşıma ekipmanı seçeneğinin 31/03/2019 tarihine kadar kurulması hususu belirlenmiş, bu tarihten sonra alternatif taşıma ekipmanı seçeneği sunulması zorunlu hale getirilmiştir.

Buna göre, uzaktan satışlarda alternatif taşıma ekipmanı kullanım seçeneği tüketiciye sunulmalı, tüketici plastik poşet tercih ettiğini açıkça belirtmedikçe ücretli yahut ücretsiz poşet satış yapılmamalıdır. Aksi takdirde mevzuat hükümlerine aykırı hareket

edilmesi dolayısıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından meri mevzuat kapsamında gerekli cezai iş ve işlemler uygulanması gerekmektedir.

Nitekim Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından alınan verilere göre; plastik poşetlerin kullanımı konusunda 2021 yılı içerisinde 09/08/2021 tarihine kadar 2822 adet denetim yapıldığı, Çevre Kanunu ve ilgili diğer mevzuata aykırı olarak plastik poşet verildiğinin tespit edilmesi üzerine 27 adet cezai işlem ile 719.494,52 TL idari para cezası uygulandığı anlaşılmıştır.

Bu kapsamda, KDK incelemesi sonucunda; geri dönüşüm imkanı olmayan, büyük çaplı çevresel kirliliğe neden olan plastik alışveriş poşetlerinin kişi başı kullanım miktarının azaltılması amacı ile tüketiciye ücretli satılması yönünde bir çok yasal düzenleme yapıldığı, satış noktalarında plastik poşet kullanımını artırıcı şekilde kampanya, promosyon yapılması yasaklandığı gibi tüketiciye isteği dışında plastik poşet satışını engellemeye yönelik uzaktan satışları da kapsayacak şekilde ayrıntılı hükümler bulunduğu ve yapılan denetimlerde mevzuata aykırı işlem yaptığı tespit edilenler hakkında cezai işlem uygulandığı değerlendirilmesinde bulunmanın yanı sıra, mesafeli satış sözleşmesi ile yapılan alışverişlerde alternatif taşıma ekipmanı seçeneği sunmayan satış noktaları olduğu iddialarına yönelik olarak yapılan araştırmada, söz konusu iddiaları doğrulayan, alternatif taşıma ekipmanı seçeneği sunmayarak zorunlu plastik poşet satışı yapan uygulama örneklerine rastlandığından, bu kapsamda başvuru konusu hususta yasal düzenlemelerde herhangi bir açıklık bulunmadığı, ancak uygulamada yasal mevzuata uymayan satış noktalarının bulunduğu tespitlerine yer vermiştir.

Bu çerçevede, yaşanabilir bir çevre bilinci çerçevesinde, poşet kullanımının azaltılmasına yönelik faaliyetleri destekleyecek nitelikte denetimlerin arttırılmasına yönelik olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına tavsiyede bulunmuştur.³³²

Bu başlık altında incelenen bir diğer başvuru konusu, meslek odası aidatlarına ilişkin başvurulardır. Meslek odaları, üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki anlamda yapılan işlerini kolaylaştırmak, mesleğin çıkarlarını korumak, meslektaşların birbirleri ile iletişim kurmasını ve dayanışmasını sağlamak amacıyla kurulan kuruluşlardır.

Anayasa'nın 135'inci maddesi uyarınca; meslek odaları gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan kamu tüzel kişilikleridir.

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca ülkemizde mühendislik mensuplarının mesleklerinin icrasını gerektiren işlerle meşgul olabilmeleri için ihtisaslarına uygun bir odaya kaydolmaları ve üyelik vasfını korumaları gerekmektedir. Kanunda kamu kurumu ve kuruluşları ile iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarında asli ve sürekli görevde çalışan mühendis

332 2021/10505 numaralı başvuru hakkında verilen 25.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

ve mimarlık meslekleri mensuplarına ise Oda üyesi olup olmama hususunda serbesti tanınmıştır.

Yine Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ana Yönetmeliği'nin 110 uncu maddesinde; diploma alarak ülkemizde mesleklerini uygulayabilecek duruma gelen mühendislerin hemen meslek ya da uğraşı konuları ile ilgili bir Odaya başvurarak kaydolmaları gerektiği düzenlenmiştir.

Meslek odaları aidatları kapsamında KDK'ya 2021 yılında birçok başvuru yapılmış olup bu başvurulardan bazılarına Gönderme Kararları³³³ verilmiş, bazı başvuruların inceleme süreçleri ise halen devam etmektedir.

7.18 SAĞLIK

KDK'ya "Sağlık" başlığı altında, sağlık sisteminden kaynaklanan sorunlar ile sağlık hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru konusu yapıldığı görülmektedir.

Bilindiği üzere sağlık hakkı, 1946 yılında ilk kez temel bir insan hakkı olarak Dünya Sağlık Örgütü Anayasasının başlangıcında düzenlenmiş ve ulaşılabilecek en yüksek sağlık standardından yararlanmanın ırk, din, siyasi düşünce, ekonomik ve sosyal koşulları yönünden ayırım yapılmaksızın her insanın temel haklarından biri olduğu kabul edilmiştir.

2000 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi tarafından kabul edilen 14 nolu Genel Yorumda "*ulaşılabilecek en yüksek sağlık standardına ulaşma hakkı*" başlığı altında ayrıntılı bir şekilde sağlık hakkıyla ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin 12'nci maddesinin birinci fıkrasında "*Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin mümkün olan en yüksek seviyede fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarına sahip olma hakkını tanır.*" denilmiş ve bu Sözleşme ile Taraf Devletler, bu Sözleşme'de belirtilen bütün ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kullanmada kadınlarla erkeklere eşit hak sağlamakla yükümlendirilmiştir. Sağlık hakkının varlığından bahsedebilmek için;

- Kamu sağlığı hizmetlerinin, sağlıkla ilgili malların, olanakların, hizmetlerin ve sağlık programlarının yeterli miktarda olması (mevcudiyet),
- Sağlıkla ilgili olanaklara, mallara ve hizmetlere ayrımcılık gözetilmeden herkesin hem fiziksel hem de ekonomik olarak erişilebilmesi (ayrımcılık yasağı- fiziksel erişilebilirlik- ekonomik erişilebilirlik, bilgiye erişebilme),
- Bütün sağlık olanakları, mal ve hizmetlerin tıbbi etiğe uygun bir şekilde sunulması ve kültürel açıdan uygun olması (kabul edilebilirlik),
- Sağlık olanakları, mallar ve hizmetlerin, bilimsel ve tıbbi açıdan uygun ve kaliteli olması (kalite),

gibi unsurların bir arada olması gerektiği değerlendirilmiştir.

333 2021/9345 numaralı başvuru hakkında verilen Gönderme Kararı.

Sağlık hakkı, diğer bütün insan hakları gibi taraf Devletlere “saygı duyma”, “koruma” ve “yerine getirme” şeklinde sorumluluk yüklemektedir. Saygı duyma sorumluluğu, Devletlerin sağlık hakkından faydalanılmasına doğrudan veya dolaylı yoldan müdahale etmemelerini gerektirir. Yerine getirme sorumluluğu, herkesin sağlık hakkından faydalanabilmesi için Devletlerin gerekli tüm tedbirleri alma yükümlülüklerini içermektedir. Koruma sorumluluğu ise, Devletlerin üçüncü kişilerin sözleşmenin 12’nci maddedeki güvencelere müdahalelerini engellemeye yönelik tedbirler almalarını ifade etmektedir.

Sağlık hakkı ihlal edilmiş herhangi bir kişi veya grup, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde etkili hak arama yollarına erişebilmelidir. Bahse konu Sözleşme’ye uyma konusunda esas sorumlu, Devletler olsa da toplumun bütün üyeleri, bireyleri, özellikle de sağlık sektöründe çalışanlar, sağlık hakkının gerçekleşmesi konusunda yükümlülük altındadır. Sağlık çalışanlarının en yüksek etik kurallara uygun davranarak hastalara mümkün olan en yüksek bakım ve tedavi standartlarını sağlaması gerekmektedir.

Diğer taraftan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokollerde “sağlık hakkı” ile ilgili açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından sağlık hakkıyla ilgili başvurular Sözleşme ve Ek Protokollerde güvenceye alınan hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak incelenmektedir.

İç hukukumuza bakacak olursak, sağlık hakkı ile ilgili başvurular çözüme kavuşturulurken 1982 Anayasası’nın 17’nci maddesinde yer alan “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.” hükmü, 56’ncı maddesinde yer alan “ Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.” hükmü, 60’ıncı maddesinde yer alan “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.” hükmü ve 65’inci maddesinde yer alan “Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.” hükmü bir arda değerlendirilmektedir. Yani, incelemelerde yaşama hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakkı ile mali kaynaklarının yeterliliği ölçütü temel değerlendirme kriterleri olmaktadır.

Anayasa Mahkemesi’ne göre de bu husus “devlet ekonomik ve sosyal alandaki görevlerini yerine getirirken uygulayacağı sınırlamalarda ‘yaşama hakkını’ ortadan kaldıran düzenlemeler” yapamaz şeklinde yorumlanmaktadır.³³⁴

334 AYM, T.17.1.1991, E.1990/27, K.1991/2

KDK'ya sağlık alanında; yanlış tedavi uygulandığı, gerektiği gibi sağlık hizmeti sunulmadığı, sağlık personelinin gerektiği gibi tutum ve davranış sergilemediği, PCR testi ve maske takma zorunluluğunun hukuka aykırı olduğu, hastaneden randevu alınamadığı, SGK tarafından yapılan soruşturma neticesinde haksız borç tahakkuk ettirildiği, özel hastanenin fazla ücret aldığı, daha önce sürücü belgesi olmasına rağmen haksız yere engeli nedeniyle “sürücü olmaz” kararı verildiği, “sürekli” ibareli engelli sağlık raporunun ulusal engelli veri bankasına kayıt edilmediği, tedavisi için gerekli olan ilacın bedelinin SGK tarafından karşılanmadığı, yol gideri ödemelerinin SGK tarafından güncellenmediği, gündelik gider ödenmelerinin SGK tarafından eksik yapıldığı, sağlık kurulu raporunda haksız yere ücret alındığı, Türk Dış Hekimleri Birliğinin mevzuata aykırı hareket ettiği, idari izne esas COVID-19 risk grubunda yer alan kronik hastalığı bulunmasına rağmen “COVID-19 kronik risk durumu raporu” verilmediği, aile hekimliği birimlerince yapılan tetkikler için İl Sağlık Müdürlüğünce temin edilmesi gerekli sarf malzemelerin (eldiven, alkol, pamuk gibi) temin edilmediği, ceza infaz kurumunda barındırılan mahkumların sağlık hizmetlerinden gerektiği gibi faydalandırılmadıkları gibi çeşitli konularda başvurular gelmektedir.

Bu başvuruların bir kısmı Kurumumuzun girişimleri neticesinde, dostane çözüme kavuşturulmuştur. Bu çerçevede, sağlık kurulu raporunun Ulusal Engelli Veri Bankasına (UEVB) kaydedilmesi³³⁵, fazla ücret alan özel sağlık kuruluşunun denetlenmesi³³⁶, eczanesinin naklinin yapılması talebi³³⁷, aile hekimliği biriminde kayıtlı olan ancak ikamet değişikliği nedeniyle takip edemediği geçici koruma altındaki göçmenlerin birimindeki kayıtlarının silinmesi³³⁸ gibi başvurularda ilgili idareler ile yapılan yazışmalar neticesinde dostane çözüme kavuşturulmuştur.

İdari izne esas COVID-19 risk grubunda yer alan kronik hastalığı bulunduğundan bahisle “COVID-19 kronik risk durumu raporu” talepli başvurularla ilgili olarak ise KDK, idarenin takdir yetkisi çerçevesinde konuya yaklaşılarak, idarenin bu yöndeki gerekçelerini haklı görmüştür.³³⁹

Öte yandan, en temel insan hakkı öğelerinden birisi olan sağlık hakkı, sağlık hizmetine eşit bir şekilde ulaşmayı gerekli kılar. Bu noktada idareler gerekli önlemleri alarak, sağlığa erişimi kolaylaştırmalı ve herkesin eşit bir şekilde faydalanmaları için şeffaf uygulamalar geliştirmelidir. Özellikle aynı durumdaki hastalar arasında farklı muameleler yapılması anlamına gelen hasta ayrımcılığının yapıp yapılmadığının tespiti, ilgili idarenin yükümlülüğündedir.

İdarece ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine dair bir şikâyet alındığında, gerçeğe ulaşmak amacıyla hızlı ve tarafsız bir soruşturma yapması, ayrımcılık yapıldığı tespit edilir ise ilgililer hakkında gereken işlemlerin başlatması, ayrımcılık yapılmadığı ancak bu yönünde bir algı olduğu anlaşılır ise de bu algının giderilmesi ve sağlık personeli ile

335 2021/804 numaralı başvuru hakkında verilen 11.01.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

336 2021/16064 numaralı başvuru hakkında verilen 22.11.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

337 2021/41 numaralı başvuru hakkında verilen 10.06.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

338 2021/1807 numaralı başvuru hakkında verilen 04.06.2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

339 2021/3065 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Ret Kararı

hastalar/hasta yakınları arasında sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. İletişim esnasında hasta/hasta yakınları sağlık personelinin ayrımcı tutum ve davranış sergilediği hissine kapıldığında tedavi süreci olumsuz etkilenebilecek ve güven zedelenektir ki başvuruya konu olayda başvuran ve eşinin hastaneden tedavi almadan ayrıldığı görülmektedir. Ayrımcılık yapıldığı algısı telafisi mümkün olmayan sonuçlara da neden olabilir. Ayrıca, bu algı toplumun geriye kalanını da olumsuz yönde etkileyebilir. Bu yüzden sağlık personelinin tüm hastalara eşit davranması ve hastaların duyarlılıklarını göz önünde bulundurarak yaklaşması için etkili bir iletişim ağı kurulması gerekmektedir.³⁴⁰

7.19 ULAŞTIRMA, BASIN VE İLETİŞİM

Günümüzde uluslararası ve şehirler arasında insanların, üretilmiş olan mal veya hizmetlerin bir yerden bir yere hızlı, güvenli, rahat ve huzur içerisinde taşınması olarak tanımlanan ve gelişmişliğin ve ekonomik gücün önemli bir göstergesi olarak kabul edilen **ulaştırma hizmetleri**, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemini korumakta ve yaşanan gelişmelerle önemini daha da artırmaya devam etmektedir.

Yine günümüzün en önemli endüstrilerinden birisi olan bilgi teknolojileri ve iletişim sektörü de bir yandan ekonomik ve sosyal hayatın hızlı bir biçimde değişimine neden olurken diğer yandan da kendi içinde önemli dönüşümler yaşamaktadır. Özellikle mobil iletişim ve internetin gelişimi ile birlikte, şebeke ve hizmetlerin birbirine oldukça yakınsayan ve kullanıcıların çoklu hizmetleri bir arada elde etmesine olanak sağlayan teknolojilerin gelişiminde önemli ilerlemeler sağlandığı görülmektedir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının yer aldığı bir teşkilatlanmayla birçok kamu kurum-kuruluşu ve özel hukuk tüzel kişisi, ulaştırma-iletişim hizmetlerinin etkin, verimli ve sürekli bir şekilde vatandaşlara sunulması için çalışmaktadır.

Belirli zamanlarda basılıp her çeşit haber ve fikirleri topluma ulaştıran tüm yayın ürünlerini kapsayan kitle iletişim aracı olarak tanımlanabilecek olan basın hizmetleri ise halkın haber alma ve kanaat geliştirebilme imkânını derinden etkilemektedir. Özellikle basının, gazete, dergi, televizyon ve sosyal medya aracılığı ile toplumsal kanaatin demokratik bir biçimde oluşmasındaki rolü, büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan basın özgürlüğünün ve basın-yayın kuruluşlarının faaliyetlerinin titizlikle ele alınması gerekmektedir.

Kurumumuza “*ulaştırma, basın ve iletişim alanı*”nda geçmiş yıllarda çeşitli başvurular yapılmış olup bu başvurular;

- Baz istasyonlarının kaldırılması ve konulması taleplerine ilişkin olarak telekomünikasyon tesislerine,
- Ticari amaçla eşya taşımacılığı yapanlara verilen K1 ve şehirler arası tarifeli ve tarifesiz olarak ticari yolcu taşımacılığı yapanlara verilen D4 yetki belgesi ile

340 2021/6614 numaralı başvuru hakkında verilen 22.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı.

ilgili olarak yaşanan sorunlar, yolcu taşıma belgesinin ilgili idare tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden iptal edilmesi, UKOME kararlarının tam anlamıyla uygulanması ya da kaldırılması talepleri, Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) ve TCDD tarafından üst geçit, alt geçit ve hemzemin geçit yapılması ve yenilenmesi, KGM'nin yol yapımı esnasında neden olduğu mağduriyetler, demiryolu taşımacılığına yönelik şikâyetler, taksiler dışında kanunsuz ticari yolcu taşımacılığı yaptığı iddia edilen şirketlerin faaliyetlerinin yasaklanması, Karayolları Trafik Kanunu Ek 2 ve 3 üncü maddelerince araçların trafikten men edilmesi hususunda araç sahibi ve şoförün aynı kişi olmadığından bahisle kesilen cezaların iptal edilmesi taleplerine ilişkin olarak karayolu, demiryolu, deniz ve iç sular ile tehlikeli mal ve kombine taşımacılığına,

- İlgili internet sitesine erişimin yasaklanması ya da internet sitelerine erişimin engellenmesinin önlenmesi, elektronik haberleşme sektöründe hizmet vermek amacıyla kurulan şirket için yetkilendirme başvurusunun BTK tarafından sonuçlandırılması, BTK tarafından aniden kesilmiş olan SMS trafiğinin yeniden açılması, alan adı tahsisinin sağlanması içerikli medya hizmet sağlayıcılarına,
- İnternet altyapı sorununun çözülmesi, kişisel verilerin izinsiz paylaşımı, kayıtlı elektronik posta (KEP) ve Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi-UETS (e-Tebligat) hakkında yaşanan aksaklıklar, sosyal medya hesabının başkaları tarafından ele geçirilmesi, yurt dışı dahil e-Devlet şifresi verilmesinin sağlanması, yurt dışından getirilen telefonların yurt içinde kullanıma açılmaması, adına açılan usulsüz hatlara ilişkin mağduriyetlerin giderilmesi, hat satışı ile ilgili olarak usulsüz hat uygulamalarında telekomünikasyon firmalarındaki çalışanların haksız yere yargılanması içerikli elektronik haberleşme ve bilişim hizmetlerine,
- Sinema, dizi, reklam, internet siteleri üzerinden yapılan olumsuz yayınların neden olduğu olumsuzluklar ile söz konusu yayınlar hakkında Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından gerekli denetimlerin yapılması içerikli reklam yayınları ile genel, yerel ve tematik yayınlara,
- Telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren işletmeler tarafından sunulan sabit ve mobil telefonlar ile internet hizmetlerine ilişkin şikâyetler, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun (BTK) denetim görevini layıkıyla yerine getirmediği iddialarını içeren şikâyetler, kargo şirketleri, otobüs, havayolu ve demiryolu (TCDD Taşımacılık A.Ş.) şirketlerini ilgilendiren tüketici yönlü talepler, köprü ve otoyol geçişlerinde hatalı kesildiği iddia edilen OGS ve HGS cezaları ile KGM tarafından kesilen diğer cezaların kaldırılması talepli şikâyetler, mobil telefonlara SMS yoluyla gönderilen reklam içerikli mesajların engellenmesi, PTT'nin mesai saatlerinin değiştirilmesi, çalışanları ile posta dağıtıcılarının olumsuz tutum ve davranışları, PTT'nin usule aykırı tebligat yaptığı iddiaları içeren başvurular, kablo yayıncılık hizmeti yapan TÜRKSAT'a ilişkin şikâyetler, bankalar ve PTT'nin gişelerdeki işlem sırasında belirli kişilere öncelik hakkı tanınması uygulamasına itiraz içerikli tüketici hak ve sorunlarına,

- Liman sahasının tahsis amacına göre değerlendirilmesinin sağlanması, limandan balıkçı barınağı verilmemesi, balıkçıların sorunlarının çözülmesi, yalı önünde bulunan şehir hatlarına ait gemilerin kaldırılması, ilgili alanda görev yapan idarecilerin usulsüz uygulamaları nedeniyle haklarında soruşturma açılması içerikli deniz ticareti, tersaneler ve kıyı yapılarına,
- Radyo yayınlarını etkileyen olumsuzlukların giderilmesi, mahkeme kararına istinaden radyolarına frekans tahsisi yapılmasının sağlanması, basın yayın organlarını ilgilendiren mevzuatta değişiklik yapılması, yerel gazeteye resmi ilan hakkı verilmesi içerikli yerli ve yabancı basın yayın organlarına,
- TÜVTÜRK Araç Muayene İstasyonları uygulamaları, basın kartı verilmemesi, basın ve iletişim alanındaki idarelerce mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi, tehlikeli madde ve güvenlik danışmanlığı sınavları ve mevzuatına ilişkin olarak ulaştırma, basın, denizcilik, haberleşmeye ilişkin diğer konulara yönelik olmuştur.

7.19.1 Ulaştırma

Ulaştırma teknolojileri ve hizmetlerindeki gelişmeler, bir yerden bir yere ulaşımın gitgide kolaylaşması ve küreselleşme süreci ile birlikte şehirler, ülkeler ve kıtalar giderek birbirine yaklaşmış, böylelikle insanlar, şehirler, ülkeler ve kıtalar, birbirlerinin kaynaklarından, olanaklarından ve gelişmişliklerinden faydalanmalarını giderek üst seviyelere çıkarmışlardır.

İnsanların daha kısa sürede ve konforlu biçimde seyahat etmek istemesi, uluslararası ticaretin yaygınlaşması sonucu ekonomik rekabetin artması, küresel ölçekte şirketlerin ortaya çıkması gibi nedenlerle de ulaştırma ve dolayısıyla taşımacılık sektörü, ülke ekonomileri içerisinde önemli bir yer tutar hale gelmiştir.

Ulaştırma hizmetleri ile ilgili olarak, 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu, 2918 sayılı Karayolu Trafik Kanunu, 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü'nün Hizmetleri Hakkında Kanun, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu, 6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun, 854 sayılı Deniz İş Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 618 sayılı Limanlar Kanunu, 655 sayılı Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gibi çok sayıda mevzuat bulunmaktadır.

2021 yılına bakıldığında ulaştırma alanında ağırlıklı olarak, KGM'nin sorumluluğunda bulunan yol, köprü, geçit ve kavşak yapılması ve bu konulardan kaynaklı mağduriyet iddiaları,³⁴¹ karayoluna Trafik Elektronik Denetleme Sistemi (TEDES) kurulması, silinen yol çizgilerinin yeniden çizilmesi, şehirler arası otobüs firmalarının şehir içi servis hizmetlerinin kaldırılması, köprü ve otoyol geçişlerinde haksız yere kesildiği iddia edilen OGS ve HGS cezaları ile KGM tarafından kesilen idari para cezalarının iptali,³⁴² otoyol ücretlerinin yüksekliği, otoyolun belli bir kesiminin ücretlendirmeden

341 2021/10302 numaralı başvuru hakkında verilen 23/11/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/9750 numaralı başvuru hakkında verilen 08/11/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

342 2021/7548 numaralı başvuru hakkında verilen 01/09/2021 tarihli Ret Kararı

muaf tutulması,³⁴³ TCDD sorumluluğunda bulunan yerlerde arazilerine gidebilmeleri için demiryolundan geçiş verilmesi, COVID -19 salgını nedeniyle durdurulmuş olan ana hat, bölgesel hat tren seferlerinin yeniden başlaması,³⁴⁴ yapımı devam eden hızlı tren hatlarının tamamlanmaması, Devlet Hava Meydanları İşletmesinin (DHMI) uygulamaları,³⁴⁵ havaalanında görülen aksaklıklar, gemi ile ilgili faaliyetin türü konusunda tesis edilen işlemin hatalı olması, kayığa ruhsat verilmesinin sağlanması, gemi adamı belgesinin düzenlenmemesi, kargo şirketlerinin uygulamaları ve kargo şirketlerinin denetlenmesi,³⁴⁶ otobüs ve havayolu sektöründe faaliyet gösteren şirketler³⁴⁷ ile demiryolu (TCDD Taşımacılık A.Ş.) şirketlerini ilgilendiren tüketici yönlü talepler ile TÜVTÜRK Araç Muayene İstasyonlarının mevzuatı ve uygulamaları³⁴⁸ içerikli başvurular alınmıştır.

Yapılan bu başvurular içerisinde, KGM'nin yol çalışması sırasında kullanılamaz hale gelen su kuyusunun yeniden açılması veya maliyetinin karşılanması suretiyle yaşanan mağduriyetin giderilmesi iddiası³⁴⁹ ile Çanakkale Valiliğinin salgın gerekçesiyle şehirler arası otobüs firmalarının şehir içi servis hizmetlerinin kaldırılmasına ilişkin kararından vazgeçmesi³⁵⁰ talepli başvurulara yönelik Kurumumuz tarafından verilmiş olan dostane çözüm kararları, bu alanda çözüme kavuşturulan hususlara güzel örneklerdendir.

7.19.1.1 HGS Cezaları ile İlgili Şikâyetler

Hızlı Geçiş Sistemi (HGS) ve Otomatik Geçiş Sistemi (OGS), araçların gişelerde beklemekten geçmesine imkân sağlayan, tam otomatik elektronik ücret toplama sistemidir. Bu sistemler, paralı yollardaki ücret toplama işlemini elektronik olarak gerçekleştirerek gişelerdeki beklemeyi ortadan kaldırmakta, kayıtlı araç sahiplerinin araçlarını durdurmalarına gerek kalmadan borçlandırmakta, ticari işletmelere ait araçların yolculuk süresinin azaltılmasını ve araçların rota takipleri yapılmasını sağlayarak işletme maliyetlerini düşürmekte, kullanıcılara makul ücretler karşılığında daha hızlı seyahat imkânı sunarak karayolu ulaşımında daha az yakıt ile daha verimli seyahatin yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Bu kapsamda, ülkemiz karayolu ağında, otoyol ve köprülerde ilk olarak 1999 yılında OGS uygulanmaya başlamış, daha sonra ise sürücülerin yanlarında taşıyabilecekleri elektronik kartlar ile ödeme yapılması sağlanan Kartlı Geçiş Sistemi (KGS) devreye alınmış, 01/02/2013 tarihinden itibaren ise KGS tamamen kaldırılarak yerine HGS uygulaması başlatılmıştır.

343 2021/9086 numaralı başvuru hakkında verilen 02/11/2021 tarihli Ret Kararı

344 2021/4930 numaralı başvuru hakkında verilen 01/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

345 2021/9839 numaralı başvuru hakkında verilen 23/11/2021 tarihli, 2021/11323 numaralı başvuru hakkında verilen 02/12/2021 tarihli Ret Kararları

346 2020/98473 numaralı başvuru hakkında verilen 25/03/2021 tarihli, 2021/9939 numaralı başvuru hakkında verilen 30/09/2021 tarihli Tavsiye Kararları

347 2021/14232 numaralı başvuru hakkında verilen 17/09/2021 tarihli Gönderme Kararı

348 2021/10618 numaralı başvuru hakkında verilen 10/11/2021 tarihli Ret Kararı

349 2021/10609 numaralı başvuru hakkında verilen 25/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

350 2021/16154 numaralı başvuru hakkında verilen 16/11/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Kurumumuza geçmiş yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da HGS ve OGS kullanan kişiler ve şirketler tarafından köprü, otoyol ve tünel geçişlerinde, aracın plakasının sistem tarafından yanlış okunması nedeniyle kendisine ait olmayan araca ilişkin olarak HGS cezası gelmesi, bulunduğu il sınırları dışına aracıyla hiç çıkmadığı halde HGS cezası kesilmesi, aracını devrettiği halde eski aracına ilişkin olarak devir tarihinden sonra HGS cezası gelmesi, hesabında yeterli bakiye olduğu halde sistemde yetersiz bakiye görünmesi nedeniyle HGS cezası gelmesi, araçta HGS etiketi bulunan araca OGS ya da OGS etiketi bulunan araca HGS cezası gelmesi, devir öncesi kesilen cezaların yeni malike gönderilmesi, taşıma araçlarının arkasındaki kasaların (dorselerin) plakası ile taşıma araçlarının plakasının farklı olması nedeniyle normalden fazla ceza kesilmesi, kesilen HGS ve OGS cezalarının zamanında bildirilmemesi, diğer bir ifadeyle çok geç (1 yıldan fazla bir süre sonra) tebliğ edilmesi gibi nedenlerden kaynaklı mağduriyetler yaşandığı iddialarıyla KGM'ye yönelik başvurular alınmış, alınmaya da devam etmektedir.³⁵¹

Bu başvurular içerisinde en çok şikâyeteye konu olan hususun geçiş ihlali nedeniyle kesilen HGS cezalarının zamanında bildirilmemesi, diğer bir ifadeyle çok geç (örneğin 1 yıl sonra) tebliğ edilmesi olduğu görülmektedir. Elbette ücretli bir yolu/köprüyü kullanan kişinin HGS/OGS kartında yeterli bedelin olup olmadığını kendisi takip etmek, cezalı geçişe maruz kalmamak için 15 gün içinde hesabına yeterli bakiyeyi koymak kendi yükümlülüğüdür. Ücretli bir yoldan geçiş yapan kişi hem geçiş yaptığı için ödeme yapmak zorunda olduğunu hem de hesabında yeterli ödeme olup olmadığını bilebilecek durumdadır. Ancak mesaj, e-posta gibi bildirim yoluyla araç sahibine bildirim yapılmadığı durumlarda çok uzun süre tebligatın yapılmaması, 50-60 bazen 147 cezanın tebliğiyle cezaların artık çok fahiş rakamlara yükselmesine yol açmaktadır. Özellikle bedelin icraya konması sonucu, avukatlık ücreti ve icra masrafları eklendiğinde geçiş bedelinin cezası ile birlikte 10-20 kata çıkması söz konusu olabilmektedir.

Bu nedenle Kurumumuz, 2021 yılında KGM ve bakiyenin azaldığına dair mesaj atan PTT yetkilileri ile toplantılar düzenleyerek özellikle kişiler ve şirketler tarafından köprü, otoyol ve tünellerde yapılan ihlalli geçişlerin ve bunlara istinaden kesilen cezaların üzerinden çok zaman geçtikten sonra tebliğ edilmesine yönelik şikâyetlerin kalıcı olarak çözümü için çalışmalar yapmış ve kendisine bu konuda yapılan başvurular ile

351 HGS ve OGS cezalarına yönelik olarak verilen kararlar için bkz. 2021/6264 numaralı başvuru hakkında verilen 25/06/2021 tarihli, 2021/2578 numaralı başvuru hakkında verilen 02/08/2021 tarihli, 2021/9143 numaralı başvuru hakkında verilen 25/08/2021 tarihli, 2021/4400 numaralı başvuru hakkında verilen 09/09/2021 tarihli, 2021/10544 numaralı başvuru hakkında verilen 08/11/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararları, 2021/970 numaralı başvuru hakkında verilen 02/02/2021 tarihli, 2021/6346 numaralı başvuru hakkında verilen 12/07/2021 tarihli, 2021/16124 numaralı başvuru hakkında verilen 13/10/2021 tarihli, 2021/11501 numaralı başvuru hakkında verilen 15/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları, 2021/104 numaralı başvuru hakkında verilen 15/02/2021 tarihli, 2021/1362 numaralı başvuru hakkında verilen 17/02/2021 tarihli, 2021/3002 numaralı başvuru hakkında verilen 15/03/2021 tarihli, 2021/3084 numaralı başvuru hakkında verilen 16/03/2021 tarihli, 2021/5607 numaralı başvuru hakkında verilen 18/03/2021 tarihli, 2021/6535 numaralı başvuru hakkında verilen 12/04/2021 tarihli, 2021/10269 numaralı başvuru hakkında verilen 18/06/2021 tarihli Gönderme Kararları

ilgili olarak Karayolları Genel Müdürlüğüne şikâyetle konu hususların çözümü için tavsiyelerde bulunmuştur.

KGM tarafından işletilen otoyol ve köprülerle³⁵² özel şirketler tarafından işletilen³⁵³ otoyollar, köprüler ve tünellerde yapılan ihlalli geçişler ve bunlara istinaden kesilen cezaların tahsili farklı mevzuata göre gerçekleştirildiğinden,

Devlet eliyle işletilen otoyollar ve köprülerde ihlalli geçiş sonucunda kesilen cezaların ihlalli geçiş yapan kişilere ve şirketlere geç tebliğ edilmesine yönelik olarak, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen düzenlemenin,³⁵⁴ idareye, idari yaptırım kararlarının tebliğ edilmesi için bir yılın üzerinde bir süre tanıdığı, şikâyetle konu cezalara ilişkin tebligatlarda bu süre şartına riayet edildiği, ancak tebligatların ortalama bir yılı aşan sürelerde ilgisine ancak tebliğ edilebildiğinin tespit edildiği, tebliğ süresinin uzamasının, teknolojik gelişmelerin çok ilerlediği günümüzde e-posta ya da mesaj yoluyla bilgilendirme yapılmamasının etkisiyle sürekli ihlalin gerçekleşmesi ve dört kat bedeli olan cezaların aşırı yüksek rakamlara ulaşması ile sonuçlanabildiği, her ne kadar geç tebliğ Kanun'a uygun da olsa, tanınan yetkinin geniş zaman aralıklarında ve bazı durumlarda süre sonuna kadar kullanılmasının iyi yönetim ilkelerinden "makul sürede karar verme" ve "kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi" ilkelerine uygun düşmeyeceği değerlendirilmesinde bulunularak idarenin, idari yaptırım kararlarını mümkün olan en kısa sürede tebliğ etmesi ve takdire göre mesaj/bildirim/yazı/ihtar gönderilerek kişinin bilgilendirilmesine yönelik tedbirler almasının iyi yönetim ilkelerine uygun bir yaklaşım olacağı,

Özel şirketler tarafından işletilen otoyollar, köprüler ve tünellerde yapılan ihlalli geçiş sonucunda kesilen cezaların ihlalli geçiş yapan kişilere ve şirketlere genel usuller gereğince icra takibi başlatılmasına yönelik olarak ise, otoyol, köprü ve tünellerde gerçekleşen geçiş ihlallerinden kaynaklanan para cezalarını işletmeci şirketlerin ihlalli geçiş yapan kişilere veya şirketlere bildirme veya tebliğ etme yükümlülüğü bulunmadığından,³⁵⁵ işletmesi özel şirket tarafından yürütülen otoyol, köprü ve tünellerde geçiş ihlali yapılması ve geçiş ihlali yapılmasına bağlı olarak para cezası uygulanması ve icra takibi başlatılması işlemlerinde mevzuat düzenlemelerine aykırı bir husus tespiti yapılamadığı için ilgilinin geçiş ihlaline bağlı anapara dışındaki ceza, faiz ve icra masraflarının iptaline ilişkin iddiaları bakımından başvuru reddedilmekte, buna karşın geçiş ücreti

352 KGM tarafından işletilen otoyollarda yapılan ihlalli geçişlerin ve bunlara istinaden kesilmiş olan cezaların üzerinden çok zaman geçtikten sonra tebliğine yönelik olarak verilen karar için bkz. 2021/9143 numaralı başvuru hakkında verilen 25/08/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

353 Özel şirketler tarafından işletilen Avrasya Tünelinde yapılan 62 ihlalli geçiş ve bunlara istinaden kesilmiş olan cezaların üzerinden çok zaman geçtikten sonra tebliğine yönelik olarak verilen karar için bkz. 2021/4400 numaralı başvuru hakkında verilen 25/08/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

354 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasında, 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Hizmetleri Hakkında Kanun'da belirtilen ve idari para cezasını gerektiren fiilin işlendiği tarihi takip eden takvim yılının son günü bitimine kadar idari para cezası verilerek tebliğ edilmediği takdirde idari yaptırım kararı verilemeyeceği, eğer verilmiş ise düşeceği düzenlenmiştir.

355 Bu durumda 6001 sayılı Kanun'un "Geçiş ücretini ödememe ve güvenliğinin ihlali" başlıklı 30 uncu maddesinin beşinci ve yedinci fıkraları uygulanmaktadır.

ve para cezasının işletmeci şirketler tarafından bildirim yükümlülüğü içermeyen genel hükümlere göre tahsil usulünün gecikme faizi, icra giderleri ve avukat ücreti gibi diğer ödeme kalemlerini de içermesi ve Kurumumuza yapılan başvurulardan icra takiplerinin çok sayıda geçiş ihlali meydana geldikten sonra başlatılması nedeniyle para cezasının öngörülemez tutarlara ulaşmasının Kanun koyucunun öngördüğü 4 kat tutarında para cezası uygulanması kuralına uygun düşmediğinden hukuki güvenlik ilkesiyle de bağdaşmadığı değerlendirilmesinde bulunularak Karayolları Genel Müdürlüğüne işletmeci şirketlere teknolojik imkânlardan da faydalanılması suretiyle geçiş ihlali yapan kişilere takdir edilecek makul bir sürede uygun görülen usullerle bilgilendirmede bulunma yükümlülüğü getirilmesine yönelik çalışma yürütmesi gerektiği tavsiyesinde bulunulmuştur.

Her iki kararda da KGM ile özel şirketler, para cezası tesis edilmesi ile ilgili işlemlerde iyi yönetim ilkelerinden olan “*makul sürede karar verme*” ve “*kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi*” ilkelerine uygun hareket etmediği gerekçesiyle eleştirilmiştir.

Öte yandan, alandaki şikâyetlere yönelik olarak Kurumumuz tarafından sadece tavsiyelerde bulunulmamakta, idareyi mümkünse gerek bilgi-belge talep etme yoluyla gerekse de idareyle doğrudan sözlü iletişim kurarak şikâyete konusu hususun çözümü için dostane çözüme de davet edilmektedir.

Örneğin, araç plakasına cezai işlem uygulandığı tarihte başka bir yerde bulunduğunu resmi belgelerle ispatlayabilecek olan bir şikâyetçinin Kuruma yaptığı başvuru sonrasında, idare ile iletişime geçilmiştir. İdareyle yapılan görüşme sonucunda, idare şikâyete konu hususu kendi kayıtlarından da incelemiş ve işlemin hatalı olduğunu kabul ederek şikâyetçinin idarelerine yazılı bir dilekçe ile başvurmasını ve dilekçe ekinde araç ruhsat fotokopisine de yer vererek dosyayı inceleyen kişinin dikkatine sunacak şekilde idarelerine iletmesini istemiştir. İdare ile yapılan bu görüşme sonrasında, şikâyetçi ile iletişime geçilerek idare tarafından yapılan değerlendirmeler kendisine anlatılmış ve kendisinden istenen dilekçe ve belgeleri idareye ivedilikle iletmesi istenmiştir. Sonrasında şikâyetçi, sorununun çözümü kavuştuğunu beyan etmesi üzerine başvuru hakkında dostane çözüm kararı verilmiştir.³⁵⁶ Aynı şekilde plaka yanlış okunduğu için hatalı tesis edilen ya da aracın devri öncesi veya aracın devri sonrası gelen hatalı cezalara ilişkin başvurular yapılmakta olup Kurumumuzca hatalı işlemlerin düzeltilmesi için gerekli işlemler tesis edilmektedir.

7.19.2 Basın

Kitle iletişim araçları, birtakım kaynaklardan elde edilen bilgi ve haberlerin geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması amacıyla kullanılan araçlardır. Bu araçlar gazete, dergi, kitap gibi basılı yayınlar; radyo ve televizyon, sinema filmleri, plak, ses ve görüntü bantları, ses ve görüntü diskleri, bilgisayar ve internet gibi iletişim sağlayan tüm araçlardır. Modern sanayi toplumunda kitle iletişim araçları, halka yönetim ve siyaset hakkında bilgi aktarmak, yönetimi denetlemek, kriz anlarında kitleleri süratle

356 2021/11501 numaralı başvuru hakkında verilen 25/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

uyarmak, kamuoyunun düşünce kanaat ve faaliyetlerini açıklamak gibi çok sayıda işlevi yerine getirir.

Anayasa’da, basınla ilgili olarak doğrudan ve dolaylı düzenlemelere, “*Haberleşme hürriyeti*” başlıklı 22 nci, “*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*” başlıklı 26 ncı, “*Basın hürriyeti*” başlıklı 28 inci, “*Sürelili ve süresiz yayın hakkı*” başlıklı 29 uncu, “*Basın araçlarının korunması*” başlıklı 30 uncu, “*Kamu tüzelkişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı*” başlıklı 31 inci, “*Düzeltilme ve cevap hakkı*” başlıklı 32 nci ve “*Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuya ilişkili haber ajansları*” başlıklı 133 üncü maddelerde yer verilmiştir.

Yine basın hizmetleri ile ilgili olarak 5187 sayılı Basın Kanunu, 5953 sayılı Basın İş Kanunu, 4454 sayılı Basın Yoluyla İşlenen Suçlar Kanunu, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, 195 sayılı Basın İlan Kurumu Kanunu, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun gibi pek çok kanun bulunmaktadır.

2021 yılına bakıldığında bu alanda ağırlıklı olarak, sinema, dizi, reklam,³⁵⁷ internet siteleri üzerinden yapılan olumsuz yayınların neden olduğu sorunlar ile söz konusu yayınlar hakkında RTÜK tarafından gerekli denetimlerin yapılması, haber linkinde yer alan soyadının düzeltilmesinin sağlanması, yerel dijital haber sitelerine ve yerel radyolara da resmî ilan verilmesinin sağlanması,³⁵⁸ televizyon kanalının logosunun değiştirilmesi, RTÜK tarafından TV şirketine bölgesel yayın lisansı verilmemesi, sürekli (sarı) basın kartının yenisinin verilmesi veya basın kartının iptal edilmemesi³⁵⁹ içerikli başvurular alınmıştır.

7.19.3 İletişim

“*Haberleşme*” ile “*düşünceyi açıklama ve yayma*” hürriyeti, sırasıyla Anayasa’nın 22 ve 26 ncı maddeleri ile kişilere tanınmış olan anayasal haklardır.

Bunlar, herkesin başta Anayasa olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerinin öngördüğü sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla, kesintisiz ve sansürsüz bir şekilde, düşüncelerini ve kanaatlerini geniş kitlelere ulaştırmasını ve başkalarıyla iletişim kurmasını sağlayan televizyon, sinema, dergi, gazete, internet yayınları ve sosyal medya uygulamaları gibi kitle iletişim araçları dahil olmak üzere, söz, yazı, resim ve benzeri yollarla serbestçe yaymasını ve başkaları tarafından yayılmış olan bu düşünceleri ve kanaatleri yine kitle iletişim araçları dahil olmak üzere kesintisiz ve sansürsüz bir şekilde izleyebilmesini, dinleyebilmesini ve öğrenebilmesini, diğer bir ifadeyle kişilerin başkalarıyla özgürce iletişim kurabilmesini ifade etmektedir.

357 2020/102869 numaralı başvuru hakkında verilen 15/02/2021 tarihli, 2020/102892 numaralı başvuru hakkında verilen 17/02/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararları

358 2021/1728 numaralı başvuru hakkında verilen 26/07/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

359 2020/98001 numaralı başvuru hakkında verilen 30/03/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/8888 numaralı başvuru hakkında verilen 05/05/2021 tarihli Gönderme Kararı

Günümüzde teknolojik alandaki gelişmeler ile kişilerin birbirleriyle özgürce haberleşmelerini (iletişim kurmalarını) sağlayan iletişim araçlarının giderek çeşitlenmesi ve kişiler tarafından yoğun bir şekilde kullanılmasının da etkisiyle elektronik haberleşme sektörü kişiler ile toplumların hayatında ve ülke ekonomilerinde büyük ve önemli bir yer edinmiştir.

Bunun sonucu olarak tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu alanda pek çok düzenleme yapılmış, yapılmaya da devam edilmektedir.

2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu, 6553 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun bu alanda ülkemizde yürürlükte olan ve bu alanla ilgili yapılmış başlıca kanuni düzenlemelerdir.

2021 yılında iletişim alanında başvurular ağırlıklı olarak, telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren işletmeler tarafından sunulan sabit ve mobil telefon ile internet hizmetlerine, internet altyapı sorunlarına, Kablo TV (TÜRKSAT) yayıncılığı hizmetlerinde yaşanan mağduriyetlere, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun (BTK) alanda denetim ve gözetim görevini layıkıyla yerine getirmediği iddiasına yönelik başvurulara, baz istasyonunun kaldırılması veya konulması, sosyal medya hesabının ya da e-postasının başkaları tarafından ele geçirilmesi, adına açılan usulsüz hatlara ilişkin mağduriyetlerin giderilmesi, e-Devlet ve elektronik kamu bilgi yönetim sistemi (Kaysis) hizmetlerine, mobil telefonlara SMS yoluyla gönderilen reklam içerikli mesajların engellenmesinin sağlanması, 0 850 li hatlardan sürekli aranılması, iletişim ve posta hizmetlerinde kişisel verilerinin izni olmadan paylaşılması, yurt dışından getirilen cihazların kayıt edilmesine yönelik işlemler, fatura borcuna yönelik olarak hukuk bürolarının başlattığı icra takipleri hakkında alınmıştır.

7.19.3.1. Elektronik Haberleşme ve İletişim Sektöründe Sunulan Hizmetlerde Yaşanan Tüketici Mağduriyetleri

Elektronik haberleşme sektörüne ilişkin düzenleme, denetleme ve yetkilendirme faaliyetlerini ülkemizde BTK yürütmektedir. BTK tarafından tüketici haklarının korunması amacıyla da çok sayıda düzenleme hayata geçirilmekte ve aynı zamanda elektronik ortamda (Tüketici Şikâyet Bildirim Sistemi) ya da telefon (Alo 120) aracılığı ile tüketicilerin bu alandaki şikâyetlerinin değerlendirilmesi sağlanmaktadır.

Elektronik haberleşme sektöründe tüketici haklarının korunmasına yönelik düzenleme yapılması kadar tüketicinin bu alanda hak arama bilincinin artırılması ve tüketicilerin bilgilendirilmesinin sağlanması da önemlidir. Nitekim özellikle tüketicilerden gelen şikâyet konuları ve şikâyetlerin yoğunlaştığı alanlarda yapılan düzenlemeler ile bu alanda işletmecilere getirilen yükümlülükler ve hak arama yolları hakkında tüketicilerin bilgi sahibi olması, tüketici mağduriyetlerinin azaltılmasına önemli katkı sağlayacaktır.

2021 yılında da geçmiş yıllarda olduğu gibi Kurumumuza, elektronik haberleşme ve iletişim alanında faaliyet gösteren işletmeler tarafından sunulan hizmetlerde özellikle cayma bedeli, abonelik sözleşmesinin feshi, sözleşmedeki taahhütlerin yerine getirilmesi gibi abonelik sözleşmelerinden kaynaklı olarak tüketici hak ve menfaatlerinin zarar gördüğü, bulunduğu yerde internet altyapısının bulunmadığı ve bu hususlarda BTK tarafından gereken denetimin ve cezai işlemlerin uygulanmadığı içerikli başvurular yoğun şekilde gelmektedir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunu muhatap kabul eden ve Kurumun yetkilerine yönelik yapılan,³⁶⁰ sabit telefon ve internet altyapısı kurulması³⁶¹ ile internet altyapısı olmaması nedeniyle ödenmiş faturaların iadesi³⁶² ve iptal edilen abonelik işlemlerinden cayma bedeli alınması, başvuruların bilgisi dışında açılan abonelikler ve usulsüz hatlar, yurt dışından getirilen cihazların kayıt edilmesi işlemleri ve bir yıldan uzun taahhütlü aboneliklerde cayma bedeli alınmasının yürürlükte olan mevzuata aykırılık teşkil etmesi nedeniyle gereken mevzuat düzenlenmesinin yapılması içerikli³⁶³ başvurular Kurumumuzca incelenmektedir.³⁶⁴

Buna karşın telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren işletmeler tarafından sunulan sabit ve mobil telefonlar ile internet hizmetlerinde “*doğrudan abonelik sözleşmesinden kaynaklı*” olan abonelik sözleşmesinin fesih işlemlerinin tamamlanması, tarife değişikliği talepleri, fatura bedellerine yönelik itiraz ve iade talepleri,³⁶⁵ cayma bedeli alınmaksızın aboneliğin fesih işlemlerinin yapılması, internet hızının taahhüt edildiği şekilde sağlanması, borç nedeniyle uygulanan icra işlemleri ve fatura borcunun taksitlendirilmesi gibi taleplere yönelik yapılan başvurular, ilgili **işletmelerin/şirketlerin “idare” tanımı içinde yer almaması** ve söz konusu taleplerin “*özel hukuk hükümlerine göre çözüme kavuşturulması gereken*” ve “*başvurucu ile şikâyet edilen şirket arasında tesis edilen abonelik sözleşmesi hükümlerinden kaynaklanan*” uyumsuzluklara ilişkin olması nedeniyle mevzuat gereği incelenmemektedir.

Mevzuat nedeniyle incelenemeyen başvurular, şikâyet konu husus ve alanda gereken değerlendirilmenin yapılması amacıyla BTK’ya ve ilgili işletmeciye de iletilebilmektedir. İletme kararı verilen başvurular Kurumumuz tarafından gönderildiğinde, ilgili firma tarafından incelenmekte ve hata varsa düzeltilerek Kurumumuza bilgi verilmektedir.

Ayrıca özel şirketlere ilişkin olduğu için Kurumumuz yetki alanında bulunmayan başvurular konularına göre tespit edilerek BTK yetkilileri ile yapılan toplantılarda aktarılmaktadır. Bu suretle, BTK kanalı ile sorunlara genel olarak politika üretilmesine katkıda bulunmaktadır.

360 2021/10945 numaralı başvuru hakkında verilen 02/07/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/11144 numaralı başvuru hakkında verilen 02/07/2021 tarihli Gönderme Kararı

361 2021/9764 numaralı başvuru hakkında verilen 15/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

362 2020/103745 numaralı başvuru hakkında verilen 14/01/2021 tarihli Gönderme Kararı

363 2021/14587 numaralı başvuru hakkında verilen 25/10/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı, 2021/2387 numaralı başvuru hakkında verilen 19/02/2021 tarihli, 2021/10454 numaralı başvuru hakkında verilen 29/06/2021 tarihli Gönderme Kararları

364 2021/9403 numaralı başvuru hakkında verilen 27/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

365 2021/8946 numaralı başvuru hakkında verilen 17/06/2021 tarihli İncelenemezlik Kararı

7.19.3.2 Posta Hizmetleri

Posta hizmetleri iletişim, nakliye ve lojistik bakımından ulaştırma alanlarında ekonomi için hayatı önem taşıyan iki sektörün ortasında yer almaktadır.

6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nda, ülke genelinde posta hizmetlerinin kaliteli, sürekli, tüm kullanıcılar için karşılanabilir bir ücretle, etkin, rekabete dayalı esaslar çerçevesinde sunulmasını sağlamak üzere posta sektörünün serbestleştirilerek mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaflığı sağlanmış bir sektör oluşturulması ve bu sektörde düzenleme ve denetimin gerçekleştirilmesi ile Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketinin (PTT) kuruluşu, yapılanması, faaliyet konuları ve hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin hükümlerin yer aldığı görülmektedir.

PTT, yurt içinde ve yurt dışında her türlü taşımacılık hizmetlerini de içerecek şekilde posta, koli, kargo ve lojistik hizmetleri, pul basımı ve satımı, denetlemeye ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi olmaksızın, anılan Kanun kapsamında belirtilen faaliyet konuları ile ilgili olarak bankalarla yapacağı sözleşmeler doğrultusunda bankalara destek hizmeti, parasal posta hizmeti, ödeme hizmeti sunma, adres bilgi kayıt sistemi ve elektronik sertifika hizmet sağlayıcılığı, elektronik ortam dâhil her türlü tebligat ve telgraf hizmetine ilişkin faaliyetler ile esas sözleşmesinde belirlenen diğer faaliyetleri yürütmektedir.

2021 yılında, mektupların ve kargoların yerine ulaştırılmaması ya da kaybolması,³⁶⁶ adrese ulaşmayan mektup/kargo nedeniyle maddi ve manevi zararın tazmini,³⁶⁷ zayi olan postasına ilişkin verilen tazminatın yeterli olmaması, PTT'nin usule aykırı tebligat yapması,³⁶⁸ PTT çalışanları ile posta dağıtıcılarının olumsuz tutum ve davranışları, PTT'nin gişelerdeki işlem sırasında belirli kişilere öncelik hakkı tanınması, kurumlarca gönderilen mektupların semt postanelerine gidilerek alınması kararının kaldırılması, posta hizmetleri yetki belgesinin verilmesinin sağlanması, PTT şubesinin kapatılmaması ve acenteye dönüştürülmemesi içerikli konularda başvurular alınmıştır.

Bu kapsamda, ceza infaz kurumunda bulunan ve el işi ile ürün haline getirdiği boncukları, PTT Kargo ile gönderen, ancak ürünlerin varış yerine ulaşmadığını ve zayi olduğunu öğrenen başvuranın PTT'nin zayi olan ürünleri için yaptığı ödemenin yeterli olmadığına yönelik Kurumumuza yaptığı başvuru üzerine, PTT ile yazılı olarak iletişime geçilmesi neticesinde, idare söz konusu tazminatın sehven düşük hesaplandığını tespit edip kayıp gönderinin tazminatını tekrar hesaplayarak aradaki farkı ödemek suretiyle başvurunun dostane bir şekilde çözüme kavuşması sağlanmıştır.³⁶⁹

366 2020/98473 numaralı başvuru hakkında verilen 25/03/2021 tarihli Tavsiye Kararı, 2021/7603 numaralı başvuru hakkında verilen 17/08/2021 tarihli Ret Kararı, 2020/102135 numaralı başvuru hakkında verilen 06/01/2021 tarihli, 2021/6852 numaralı başvuru hakkında verilen 29/04/2021 tarihli Gönderme Kararları

367 2021/328 numaralı başvuru hakkında verilen 29/06/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

368 2020/99494 numaralı başvuru hakkında verilen 02/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı

369 2021/2943 numaralı başvuru hakkında verilen 14/04/2021 tarihli Dostane Çözüm Kararı

Bölüm

VIII

2021

YILLIK RAPORU

**İDARELERİN
KARARLARIMIZA
VE BİLGİ, BELGE
TALEPLERİMİZE
YAKLAŞIMLARI**

İDARELERİN KARARLARIMIZA
YAKLAŞIMLARI

Tavsiye Kararlarına Olumlu
Yaklaşan İdareler

Tavsiye Kararlarına Olumsuz
Yaklaşan İdareler

İDARELERİN BİLGİ VE BELGE
TALEPLERİMİZE YAKLAŞIMLARI

8. İDARELERİN KARARLARIMIZA VE BİLGİ, BELGE TALEPLERİMİZE YAKLAŞIMLARI

8.1 İDARELERİN KARARLARIMIZA YAKLAŞIMLARI

Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, ülkemizde insan haklarının korunması ve kamu idaresinin iyileştirilmesi alanında hayata geçirilen uygulamaların başında gelmektedir. Bu kapsamda, Kurumumuz idarenin insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir şekilde görev yapmasına, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine, kamu yönetiminde iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesine, bu kapsamda birey ve idare arasındaki sorunların önüne geçilmesine ve toplumda hak arama kültürünün benimsenmesine ve güçlenmesine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Etkin bir şikâyet mekanizmasıyla idarelerin hukuka ve hakkaniyete aykırı uygulamalarına karşı vatandaşları korumak ve kamu hizmetlerinin insan hakları ile iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde yürütülmesine katkı sağlamak misyonunu üstlenen Kurumumuz, uzun vadede hak arama kültürünün yaygın olduğu bir toplum ve hizmet standartlarının yüksek olduğu bir kamu yönetiminin oluşmasında etkin bir rol oynamayı hedeflemektedir. Tüm bu hedefleri gerçekleştirebilmek için Kurumumuzun geniş kitleler tarafından tanınması ve benimsenmesi son derece önem taşımaktadır.

Ombudsmanın başarısının bir yönünü kuşkusuz, kararlarının idareler tarafından uygulanması oluşturmaktadır. Bu anlamda dünyadaki örneklerine bakıldığında, demokrasinin güçlü olduğu, kamusal faaliyetlere halkın katılımının desteklendiği, kamunun halkın şikâyetlerine duyarlı olduğu, toplumsal değerler olarak temel insan haklarının korunmasını ve güçlendirilmesini benimseyen, Ombudsmanlığın bir kültür haline geldiği ve güçlü yetkilerle donatılmış olduğu ülkelerde kararlara uyum oranlarının % 80-90 civarında olduğu görülmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından verilen kararların idareler tarafından uygulanmasının ilk aşamasını esasen Kurumun kamuoyunda ve vatandaşlar nezdinde daha çok tanınması ve etkin bir farkındalığın ortaya konulması oluşturmaktadır. Gerçekten Kurum kararlarına uyulmasının yerleşik bir uygulama haline dönüşmesinin birden çok basamaklı bir merdiven olduğu düşünülecek olursa, Kuruma ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar kuşkusuz merdivenin ilk basamağını oluşturacaktır. Bu kapsamda, Kurumun teşkilat yapısına ilişkin yönergesinde değişiklik yapılarak,

- Kurumumuzun “Kamuoyu nezdindeki farkındalığının artırılması hedefi” doğrultusunda Kurumun basınla ilişkilerinin olumlu şekilde yürütülmesinde ve tanıtılmasında etkin rol oynayacak **Basın Danışmanlığı**,
- Kurumsal iletişimin gerek kamuoyunda, gerek kamu kurumlarında, ve gerekse Sivil Toplum Örgütleri ve diğer kuruluşlarda daha sistematik ve profesyonel bir

bakış açısı ile işlevsellik kazandırılmasını teminen **Kurumsal İletişim Birimi** oluşturulmuştur.

Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından verilen kararların idareler tarafından uygulanmasının ikinci aşamasını yukarıda adı geçen Yönergede 03 Mayıs 2017 tarihli değişiklik ile Strateji Geliştirme Birimi bünyesinde **Araştırma, Takip ve Değerlendirme Bürosunun kurulması oluşturmaktadır**. Bu Büroya, Kurumumuzca verilen tavsiye, gönderme, dostane çözüm kararlarının etkin takibinin yapılması, yıllık rapor çalışmalarının yürütülmesi ile şikâyet başvurularına ilişkin genel/özel istatistiklerin oluşturulması ve buna ilişkin bilgi taleplerinin karşılanması görevleri verilmiştir.

Bilindiği üzere, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasında, tavsiye kararı verilen idarelerin, bu karar üzerine tesis edilecek işlemi otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesi yükümlülüğü öngörülmektedir. Bu yükümlülük tavsiye kararlarının metinlerinde de ayrıca belirtilmektedir. Ancak bu yükümlülüğün kimi zaman yerine getirilmediği gözlemlenmektedir. Araştırma, Takip ve Değerlendirme Bürosu bu noktada tavsiye kararı verilen idarelerle iletişime geçmekte ve söz konusu yükümlülüğü ilgili idarelere bir kez daha hatırlatmaktadır.

Ayrıca; idarelerle yapılan görüşmelerde Kurumumuzun tavsiye kararlarının mahiyeti ve idarelere yükümlülüklerin hatırlatılması yanında, Kurumumuz hakkında ve ilgili idareye düşen sorumluluklar hususunda yeterince bilgi sahibi olmayan idarelere öncelikle Kurumumuzun işlevi, hangi durumlarda tavsiye kararı verildiği ve tavsiye kararı üzerine yapılacak bildirimin kapsamı hususunda bilgilendirme yapılmaktadır. Bunun yanı sıra idarelere tavsiye kararının içeriği ve tereddüt oluşması halinde hukuki açıklamalar yapılmak suretiyle idare yetkilileri bilgilendirilmektedir.

Kurumumuzun her takvim yılı sonunda, yürüttüğü faaliyetleri ve önerilerini kapsayan Yıllık Raporu, 6328 sayılı Kurum Kanununun 22 nci maddesi uyarınca Dilekçe ve İnsan Hakları Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyona sunulmakta ve Meclis Genel Kurulunda da görüşülmektedir. Bu kapsamda Kurumumuz, denetim faaliyetlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi adına gerçekleştirmekte ve gücünü Yüce Meclisin manevi şahsiyetinden almaktadır.

Dilekçe ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Alt Komisyon tarafından Kurumun verdiği tavsiye kararlarına uymayan, uyamayan ya da istenilen bilgi ve belge taleplerine olumlu yaklaşmayan kurumların temsilcileri Komisyona davet edilerek izahat istenmektedir. Komisyonun bu faaliyeti Kurumumuzun tavsiye kararlarının etkinliğini daha da artırmaktadır.

8.1.1 TAVSİYE KARARLARINA OLUMLU YAKLAŞAN İDARELER

Bilindiği üzere, ombudsmanlık kurumları, dünyanın tüm ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de yumuşak bir güç olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Buna bağlı olarak verilen kararlar bağlayıcı olmayıp tavsiye niteliğini taşımaktadır.

Ancak bireyin hak ve özgürlüklerinin korunması, idarenin hukuka bağlılığının sağlanması ve iyi yönetim ilkelerinin yerleştirilmesi amacıyla hareket eden Kamu Denetçiliği Kurumu, kamu vicdanını temsil etmesi, bir hak arama, insan hakları ve adalet kurumu olması sebebiyle hukuk devleti ilkesinin yerine getirilmesinde bir mihenk taşıdır. İdare, hukuk devletinin bir gereği olarak hukuka aykırı eylem veya işlemde bulunduğunu öğrendiğinde bunu geri almak ile mükellef olduğu göz önüne alındığında ombudsmanlık kurumlarının kararlarına uymak, kamu kurum ve kuruluşlarını hukuki açıdan güçlendirmekte; hukuka uygun faaliyette bulunmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra ombudsmanlık kararlarına uyan idareye duyulan güven artmakta ve kamuoyu nezdinde daha itibarlı hale gelmektedir.

Öte yandan Kurumumuz da idarelerin kararlara uyma oranlarının yükselmesi için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bunun için öncelikle Kurumumuzun kamuoyu nezdindeki farkındalığının artırılması hedefini gerçekleştirmek amacıyla Basın Danışmanlığı ile kurumsal iletişimin işlevsellik kazandırılması amacıyla Kurumsal İletişim Birimi faaliyetlerini sürdürmektedir. Böylece, yaklaşık beş yıldır Kuruma ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar hız kesmeden devam etmektedir. Akabinde ise, tavsiye, gönderme, dostane çözüm kararlarının takibi sistematik olarak Araştırma, Takip ve Değerlendirme Bürosu tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, idarenin en üst düzey yetkilileriyle yapılan toplantı ve iş birliği görüşmeleri sonucunda idare ile kurulan diyalogun da kararlara uyum noktasında olumlu sonuçları olmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak Dilekçe ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonundan kurulu Karma Komisyona her yıl sunulan yıllık raporlarımızın görüşülmesi de kararlarımıza uyum oranının artmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle Alt Komisyon toplantılarında Kurumumuzun verdiği tavsiye kararlarına uymayan/uyamayan ya da istediği bilgi ve belge taleplerine olumlu yaklaşmayan kurum temsilcilerinin dinlenmesinin uyum oranlarında olumlu yansımalar sebep olmaktadır. Yine kararlarımıza uyan idarelerin de Karma Alt Komisyon toplantılarına davet edilmesi ve milletvekillerince takdir edilmesi sonucunda kararlarımıza uyum noktasında idarelerin motivasyonu artmaktadır.

Bu bağlamda, Kurumun kararlarına olumlu yaklaşan idarelerin sayısında son yıllarda büyük artış yaşanmış ve köklü ombudsmanlık kurumlarının yakalamış olduğu uyum oranlarına ulaşılmıştır. Böylece birey ile idare arasındaki uyuşmazlıkların yargı yoluna gidilmeden masrafsız bir şekilde çözülmesine olan katkımız da artmıştır.

2021 yılında kamu kurum ve kuruluşları tarafından olumlu yaklaşım gösterilerek Kurumumuzca verilen tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edilen bazı örnek kararlara ise aşağıda yer verilmiştir.

Baro Tarafından Avukat Görevlendirilmesi Talebi

Başvuran, tanılanmış ve radyoterapi tedavisi almış kötü huylu beyin kanseri hastası olması nedeniyle kişisel ihtiyaçlarını karşılayamaz durumda olduğunu, halihazırda devam eden davaları bulunduğunu, ancak kendisinin sağlık sorunları nedeniyle davasını takip edebilecek durumda olmadığını, bu nedenle İstanbul Barosu Başkanlığından adli yardım talebinde bulunduğunu ve avukat talep ettiğini, ancak talebinin “hukuki yarar koşullarının bulunmadığı” gerekçesiyle reddedildiğini ifade ederek hem talepte bulunduğu davası hem de diğer davaları için baro tarafından avukat görevlendirilmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, adli yardımın amacının ekonomik durumu yetersiz olan kişilerin hak arama özgürlüğünü kullanırken, karşı tarafla eşit olarak yarışabilmesinin sağlanması olduğu, adli yardım hususunda, uyumsuzluğa, uyumsuzluğun karşı tarafıyla eşit olarak katılmak isteyen kişinin ekonomik durumu yanında ayrıca sağlık durumunun da ele alınması gerektiği, hem sağlık durumu hem de ekonomik durumu yetersiz olan bir kişinin herhangi bir uyumsuzlukta eşit şartlarda yarıştığını söylemenin mümkün olmayacağı, somut olayda, İstanbul Barosuna kayıtlı nöbetçi avukat tarafından doldurulan formda, başvuranın hukuki desteğe ihtiyaç duyduğu, sağlık durumunun kötü olduğunun ifade edildiği, başvuranın Kurumumuza yapmış olduğu bir başka başvurusunda İstanbul Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden gelen 07.04.2021 tarihli cevabi yazıda “adı geçen hakkında yapılan sosyal inceleme sonucunda ailenin geçici sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalandırılmasının uygun görüldüğü” bilgilerine yer verildiği, başvuranın Kurumumuza yaptığı başvurusunun ekinde yer verdiği ve somut olarak talepte bulunduğu İstanbul Anadolu 6. Tüketici Mahkemesinin ... esas numaralı dosyasında dosyanın ek rapor için bilirkişiye tevdi edildiğine dair duruşma zaptının görüldüğü, bu anlamda, başvuranın adli yardım talebinde bulunduğu dava türünün, tek başına ‘hukuki yarar’ eksikliği teşkil etmeyeceği değerlendirilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın sağlık durumu, ekonomik durumu ve talepte bulunduğu dosya içeriği dikkate alınarak, başvuranın adli yardım talebinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği hususunda İstanbul Barosu Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine İstanbul Barosu Bakanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 13.10.2021 tarihli ve 2020/10826 sayılı cevabi yazıda, başvuranın adli yardım talebinin yeniden değerlendirildiği ve hukuki işlemi için avukat görevlendirildiği bildirilmiştir.

Süreli ve Süresiz Yayınların Temin Edilmesi Talebi

Başvuran, kapalı ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunduğunu, bulunduğu kuruma 2020 Haziran ayına kadar, dışarıdan kargo/APS, aile ziyareti gibi vasıtalarla dergi alabilirken, haziran ayı itibarıyla Adalet Bakanlığının yazısı ile dergi alımlarının ceza infaz kurumu tarafından sipariş usulü alınacağını ve kargodan gelen/gelecek

1 2021/9578 numaralı başvuru hakkında verilen 06.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

dergilerin kabul edilmeyeceğinin belirtildiğini, ceza infaz kurumu yönetimince temmuz ayında siparişini verdiği dergilerin temin edilmediğini, ağustos ayında ise sipariş vermesine dahi izin verilmediğini, dergilere erişiminin engellenmesi nedeniyle İnfaz Kanunu'nun 68'inci maddesinin ihlal edildiğini, süreli/süresiz yayınlardan tam anlamıyla kullanabilmek için gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, mahpusların talep ettiği eşyaların kendilerine teslim edilip edilmemesi hususunda değerlendirme yapılırken; talep edilen eşyanın "ikame edilebilir nitelikte eşya olup olmadığı", "özel herhangi bir yarar sağlayan", "yaşamsal bir öneminin bulunmadığı", "kendisi açısından önemli bir zarar doğurmadığı" tespitleri yapılması gerektiği, süreli ve süresiz yayınların, muadili olan yani "ikame edilebilir nitelikte" eşyalar olmadığı, diğer eşyalardan farklı olarak idare tarafından temin edilmesi hususunda, 'yerine başka bir eser verilemeyeceğinden' daha hassas davranmak gerektiği, mahpusların süreli ve süresiz yayınlara ulaşma yollarından birini teşkil eden "kargo yoluyla ya da ziyaretçiler tarafından" temin edilmesi Bakanlık tarafından kısıtlanmışsa da, burada önemli olan hususun mahpusun bilgiye ulaşması olduğu, bilgiye ulaşma yollarından biri kapatıldığı takdirde, özellikle kütüphane kaynağı ve mahpus tarafından ücreti ödenerek kurumca satın alma yolunun güçlendirilmesi gerektiği, nitekim süreli ve süresiz yayınlar asla ve asla ikamesi olmayan eşyalar olduğu, birebir aynı eserin temin edilmesi gerektiği, bu nedenlerle, idarenin, kurumun dergi taleplerini karşılayan bayide bahsi geçen dergilerin bulunmaması nedeniyle dergi talebinin karşılanamadığı yönündeki gerekçesinin, tatmin edici olmadığı, idarenin eserleri temin hususunda daha titiz davranması gerektiği değerlendirilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, ifade özgürlüğü kapsamında kalan bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü teminen, başvuranın talep ettiği süreli ve süresiz yayınların ceza infaz kurumu tarafından temin edilmesi hususunda Adalet Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına² karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Adalet Bakanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 21.04.2021 tarihli ve E. 42962 sayılı cevabi yazıda, Adalet Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında ceza infaz kurumlarında kalan hükümlü ve tutukluların okuma alışkanlığı kazanmaları ve bağlı bulundukları il ve ilçe kütüphanelerini etkin olarak kullanabilmeleri için 24 Ekim 2019 tarihinde iş birliği protokolü imzalandığı, böylelikle kurum kütüphanelerinin yanı sıra ceza infaz kurumunun bulunduğu il/ilçe halk kütüphanelerinde kayıtlı 17 milyon yayının hükümlü/tutukluların erişimine sağlandığı, yine Adalet Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında 29.03.2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Yerleşkelerinde Kütüphane Kurulmasına İlişkin İş Birliği Protokolünün imzalandığı, ayrıca, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 'Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı' başlıklı 77'nci maddesinin birinci fıkrasında, "(1) *Kapalı kurumlardaki hükümlü, mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan hediye,*

2 2020/93756 numaralı başvuru hakkında verilen 09.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

aşağıda belirtilen esaslar dahilinde kabul etme hakkına sahiptir: a)Hükümlü hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir, b)Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir.” hükümlerine yer verildiği, bu kapsamda, adı geçenin temmuz ayında talep ettiği gazete ve dergilerin temin edildiği Manisa Türkuaz bayiinde bulunmadığından teslim edilemediği, ağustos ayında ise adı geçenin herhangi bir dergi talebinde bulunmadığı, hükümlüğünün talebi doğrultusunda 04.09.2020 tarihinde “Kafa ve Bavul”, 29.10.2020 tarihinde “Bavul”, “Herkes Bilim Teknoloji”, “Lezzet”, “Sofra” ve “Origami” 27.11.2020 tarihinde “Kafa”, “Kafa Çocuk” ve “Bilim”, 21 Ocak 2021 tarihinde “Alem ve Kafa” dergilerinin söz konusu bayiden temin edilerek adı geçene teslim edildiği bilgisi verilmiştir.

Mevzuata Aykırı Olarak Adli Tıp Hizmetlerinden Olan “Yerinde Ölü Muayenesi” Hizmetinin Gördürüldüğü İddiası

Başvuran, Gelibolu Şehit Koray Onay Devlet Hastanesi görevli tüm uzman hekimler ve pratisyen hekimlerin adli icap nöbeti tuttuğunu, bu nöbetlerde yerinde ölü muayenesi yapılması amacıyla hastane dışında meydana gelen ölümler için göreve gittiklerini, bu durumun mevcut mevzuata aykırı olduğunu, yerinde ölü muayenesinin Toplum Sağlığı Merkezi (TSM) ve aile hekimlerinin görevi olduğunu ifade ederek TSM hekimleri ve aile hekimlerinin dahil olduğu adli icap listesine göre yerinde ölü muayenesi işlemlerinin yapılmasını talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, Adli Tıp Kurumunun doğrudan hizmet vermediği yerlerde, adli tıbbi hizmetler konusunda Cumhuriyet Savcılığı, ilçe sağlık müdürlüğü, aile hekimliği birimleri ve diğer sağlık kurum ve kuruluşları ile iş birliği içinde çalışarak bu hizmetlerin Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmesini sağlamak görevinin Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliğiyle Toplum Sağlığı Merkezlerine verildiği, Gelibolu ilçesinde doğal ölümlerde yerinde ölü muayenesinin mesai saatleri içerisinde ilçe sağlık müdürlüğünce, mesai saatleri dışında da ilçe sağlık müdürlüğü ile aile sağlığı merkezlerinin dahil edildiği icap nöbetleriyle yürütüldüğü, adli ölümlerde ise yerinde ölü muayenesinin “adli tabip nöbet listesinde” yer alan Gelibolu Şehit Koray Onay Devlet Hastanesinde görevli hekimler tarafından yerine getirildiği, yani, adli tıbbi hizmetler kapsamında yer alan yerinde ölü muayenelerinin hastane hekimleri tarafından yapıldığı, defin ruhsatı verilmesi için gerekli olan doğal ölü muayenelerinin ise ilçe sağlık müdürlüğü hekimi ile aile hekimleri tarafından yapıldığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda, Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü bulunmayan Gelibolu ilçesinde adli vaka nitelikteki ölüm olaylarında (doğal olmayan ölümlerde) mevtanın hastaneye getirildiği durumlarda muayenesinin hastanede görevli hekimler tarafından yapılması gerektiği, hastaneye getirilmeyen adli vakanın yerinde ölü muayenesinin mesai saatler içerisinde toplum sağlığı merkezi hekimlerince, mesai saatleri dışında ise öncelikle toplum sağlığı merkezi hekimleri olmak üzere aile hekimleri ve kamu hastaneleri dışındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki hekimlerin de dâhil edilebileceği icap nöbeti şeklinde yürütülmesi gerektiği değerlendirilmiş olup adli icap nöbet listesinin sadece Gelibolu Şehit Koray

Onay Devlet Hastanesi hekimlerinden oluşturulmasının hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varılarak Çanakkale Valiliği İl Sağlık Müdürlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına³ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Sağlık Bakanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 05.11.2021 tarihli ve E. 99 sayılı cevabi yazıda, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün 2021/07 sayılı Ölüm Bildirim Sistemi Genelgesi ve Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararının dikkat-i nazarıyla “yerinde ölü muayenesi ve adli defin nöbeti” iş ve işlemlerinin bu minvalde tesis olunacağı belirtilmiştir.

Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Bazı Sayısal Verilerin Talep Edildiği Bilgi Edinme Başvurusunun Yanıtlandırılması Talebi

Başvuran Vakıf, 4982 sayılı Kanun çerçevesinde Vakfın çalışmalarında kullanılmak üzere İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne yapılan kadına yönelik şiddete ilişkin bazı istatistiklerin talep edildiği bilgi edinme başvurusunun “özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulan bilgilerden” olması nedeniyle reddedilmesinin başta 4982 ve 6284 sayılı kanunlar olmak üzere ilgili diğer ulusal ve uluslararası mevzuata aykırı olduğunu ifade ederek, bilgi edinme başvurusuna konu bilgilerin verilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, bilgi edinme hakkının temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bağlamında vazgeçilmez haklardan biri olduğu, hakkın kullanımının demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olduğu, başvuran Vakıf tarafından kadına yönelik şiddetle ilgili olarak yapılan bilgi edinme başvurusunda talep edilen bilgilerin idarenin yürütmekle yükümlü olduğu bir faaliyete ilişkin olması sebebiyle yasal olarak elinde bulunan ve 4982 sayılı Kanun gereğince bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasnif ederek sistematik kullanıma sokulması gereken bilgilerden olduğu, talebin 4982 sayılı Kanun’un 7/2 maddesine dayalı olarak reddinin mümkün olabilmesi için idarenin bu konuda elinde hiç kayıtlı veri veya belge olmaması gerektiği, mevcut bilgi ve belgelerden faydalanılarak istatistik hazırlanması için ayrı bir çalışma yapılmasının söz konusu olduğu hallerde bu bilgilerin açıklanması ile sağlanacak şeffaflığının getireceği kamu yararının, bu bilgilerin derlenmesinin gerektireceği kamu külfetine üstün tutulması gerektiği, 4982 sayılı Kanun’un 7/2’nci maddesinde yer alan ve idarelere takdir yetkisi tanıyan hükmün Kanunun amacı olan yönetimde “şeffaflığın” ve “hesap verebilirliğin” sağlanması amacına uygun olarak kullanılması ve bu tür talepler değerlendirilirken toptancı yaklaşımda bulunulmaması gerektiği, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yeri olan kolluk tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin izlenmesi amacıyla Vakıf tarafından yürütülen çalışmanın 6284 sayılı Kanun uyarınca Vakfa verilen bir yükümlülük olarak görülerek, idare tarafından desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerektiği, belirtilen gerekçeyle talep edilen bilgilerden ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz gerektirmeyenlerinin idarece hazırlanması ve bu kapsamda yer almayan ve hazırlanması idareye ciddi külfet getirecek taleplerin ise reddi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

3 2021/8958 numaralı başvuru hakkında verilen 20.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Açıklanan gerekçelerle, başvuran Vakıf tarafından talep edilen bilgilerden ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz gerektirmeyenlerinin idarece hazırlanarak başvuran Vakıfla paylaşılması amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Tavsiyede Bulunulmasına⁴ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine İçişleri Bakanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 04.05.2021 tarihli ve E. 55229 sayılı cevabi yazıda, başvuran Vakıf tarafından talep edilen verilerin İstanbul Emniyet Müdürlüğüne paylaşıldığı bilgisi verilmiştir.

Engellilik Mazeretine Bağlı Yer Değiştirme Talebi

Başvuran, kura yerleştirmeleri sonucu Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü VHKİ kadrosuna yerleştirilmesinin yapıldığını, Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'nün engelli raporunda "Hematoloji ve gastroenteroloji uzmanı olan bir merkezde ikameti uygundur" yazısını dikkate almayarak merkezde kadro olmadığı gerekçesiyle Alpu Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne atamasını yaptığını, takipli olduğu Hematoloji ve Gastroenteroloji bölümünün Eskişehir iline bağlı Alpu ilçesinde bulunmadığını, 29.03.2021 tarihinde yer değişikliği talebinde bulunduğunu ve talebine ret cevabı verildiğini, gerekçe olarak da aday memur olmasının gösterildiğini belirterek yer değişikliği talebinin onaylanarak mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, Engelliler Hakkında Kanun'un, sorumlu kurum ve kuruluşların engellilerin iş hayatında karşılaşılabileceği güçlükleri ortadan kaldıracak düzenlemeleri yapması ve tedbirleri alması gerektiğinin hüküm altına alındığı, "Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atamalarına İlişkin Yönetmelikte" en az yüzde 40 engelli olduğu sağlık kurulu raporları ile tespit edilen engelli memurların yer değiştirme taleplerinin karşılanacağı dolayısıyla yüzde 40 oranında engele sahip olmanın temel kriter olarak belirtildiği, başvuranın engel oranının % 68 olması nedeniyle bu kriteri karşıladığı, Devlet Personel Başkanlığının aday memur konumunda olan engellilerin yer değiştirme taleplerinin karşılanması hususunda mütalaa verdiği, Avrupa İstihdam Stratejisine uyum sağlama kapsamında hazırlanan 2014-2023 yıllarını kapsayan Ulusal İstihdam Stratejisinde, özel politika gerektiren gruplar olarak tanımlanan dezavantajlı grupların istihdamının önündeki engellerin kaldırılması öncelikli hedef olarak belirlendiği, başvuranın sağlık durumunu bildirir raporda "hematoloji ve gastroenteroloji uzmanının olduğu bir yerde ikameti uygundur" ibaresi yer almasına rağmen kamu görevini sürdürdüğü Alpu ilçesinin bu kriterleri karşılamadığı ve tedavi imkanı olmaması nedeniyle yaşanabilecek acil bir sağlık sorunu durumunda başvurana müdahale edilmede sorun yaşanabileceği, bu bağlamda başvuranın tayin talebinin İdare tarafından reddedilmesi işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın engellilik mazeretine bağlı olarak hematoloji ve gastroenteroloji uzmanının olduğu bir merkeze yer değişikliği yönünde işlem tesis edilmesi Milli Eğitim Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına⁵ karar verilmiştir.

4 2020/99518 numaralı başvuru hakkında verilen 13.04.2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

5 2021/9809 numaralı başvuru hakkında verilen 08.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Tavsiye kararı üzerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 14.10.2021 tarihli ve E. 34618894 sayılı cevabi yazıda, başvuranın, engellilik durumuna bağlı olarak 20.08.2021 tarihli işlemle Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğüne yer değişikliği yapıldığı bildirilmiştir.

Toplu Maaşının Yeniden Hesaplanması Talebi

Gaziantep Üniversitesinde Tekniker kadrosunda çalışmakta iken, meslekten ihraç edilen akabinde Olağanüstü Hal İnceleme Komisyonu tarafından göreve iade edilen başvuran, toplu maaşının derece/kademe, kıdem yılı ilerletilerek ve altı ayda bir güncellenerek hesaplanması ile brüt memur maaşından brüt asgari ücret düşülerek eksik hesaplanan maaşının ilgili aylarından başlanarak yasal faiziyle tekrar hesaplanmasını talep etmektedir.

Başvuranın talebinin özel ve teknik bilgiyi gerektirdiğinin anlaşılması üzerine bilirkişi görevlendirilmiş ve bilirkişi raporlarının tetkiki neticesinde, başvuranın maaş hesabı yapılırken kurumdan aldığı brüt maaş üzerinden brüt asgari ücret düşüldükten sonra diğer kesintilerin hesaplanması gerektiği, başvuranın derece/kademe ve kıdem yılı ilerlemelerinin göreve yeniden atandığı tarihten itibaren değil, hiç görevden ayrılmamış gibi her yıl yapılması gerektiği, dolayısıyla altı aylık güncellemelerin de bu husus dikkate alınarak maaş hesabına yansıtılması gerektiği sonucuna varıldığı anlaşılmıştır.

Öte yandan, açığa alınan ve KHK ile ihraç edilip daha sonra KHK ile görevine iade edilen davacının, görevinden ayrı kaldığı süre boyunca alamadığı maaşlarına yasal faiz ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılan davada; Zonguldak İdare Mahkemesinin 22.11.2018 tarih ve E:2018/360, K:2018/1013 sayılı kararında asıl alacağın varlığına ve doğumuna bağlı ferî nitelikteki faiz alacağının, 697 sayılı KHK'da belirtilen mali ve sosyal haklar kapsamında kaldığı açık olduğundan, davacıya görevden uzakta kaldığı süre için ödenen mali haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi gerektiği gerekçesiyle davanın kabulü yönünde hüküm kurulmuş, söz konusu karar karşı yapılan istinaf başvurusu ise Ankara BİM Yedinci İdari Dava Dairesinin 08.11.2019 tarihli E. 2019/506, K. 2019/921 sayılı kararında, idare mahkemesinin kararının usul ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar verildiği görülmüştür.

Bu bağlamda, başvuranın maaş hesabı yapılırken kurumdan aldığı brüt maaş üzerinden brüt asgari ücret düşüldükten sonra diğer kesintilerin hesaplanması gerektiği, başvuranın derece/kademe ve kıdem yılı ilerlemelerinin göreve yeniden atandığı tarihten itibaren değil, hiç görevden ayrılmamış gibi her yıl yapılması gerektiği, dolayısıyla altı aylık güncellemelerin de bu husus dikkate alınarak maaş hesabına yansıtılması gerektiği, hususları dikkate alınarak başvuranın toplu maaşının yasal faiziyle birlikte yeniden hesaplanması yönünde Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına⁶ karar verilmiştir.

6 2021/7710 numaralı başvuru hakkında verilen 08.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Tavsiye kararı üzerine Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 09.11.2021 tarihli ve E. 110477 sayılı cevabi yazıda, tavsiye kararı üzerine, başvuranın 2.487,08 TL maaş farkı ve yıllar itibariyle hesaplanan yasal faiz tutarı olan 32.097,61 TL'nin ilgiliye ödendiği bildirilmiştir.

Öğretim Görevlisi Alımı ve İlan Şartları Hakkında

Başvuran, bilgisayar mühendisi olarak meslek lisesinde öğretmen olarak çalıştığını, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörlüğü tarafından verilen öğretim görevlisi alım giriş sınav ilanının şartlarını taşıdığını ancak ilanda belirtilen özel şartları sağlamadığının tarafına bildirildiğini, başvuruda ilan özel şartı olarak “Lisans Mezuniyetinden Sonra Alanında En Az 2 Yıl Ders Verme Deneyimine Sahip Olmak” koşulunu belgelemek adına tecrübe belgeleri için, “İlana göre tecrübe şartı isteniyorsa; çalışılan iş yerlerinden alınacak, çalışılan alanları ve görev yapılan tarihleri gösterir imzalı belge ile SGK hizmet dökümü eklenecektir. kamuda çalışmış ya da çalışanlar için ise ilgili kurumdan alınan onaylı hizmet belgesi ya da e-devlet kapısı üzerinden alınan hitap hizmet belgesi eklenecektir.” ifadesinin bulunduğunu, kendisinin de ilan özel şartında belirtilen lisans mezuniyet durumuna göre kamuda öğretmen olduğunu gösteren SGK Hitap dökümünü ve lisans diplomalarını, yüksek lisans diplomasını, transkriptlerini diğer istenen evrakların hepsini başvurusuna eklediğini, başvuruda istenen evraklarda verdiği derslerin listesinin çalıştığı kurumca onaylı olmasının istenmediğini ifade ederek öğretim görevlisi alım giriş sınav hakkının verilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, Üniversite tarafından yapılan öğretim görevlisi alımı ilanında; “İlan şartları” başlığı altında başvuru formuna eklenecek belgelerde yer alan, “Başvuruda İstenen Belgeler” başlığı altındaki 8’inci maddede yer alan “Tecrübe Belgeleri (İlana göre tecrübe şartı isteniyorsa; çalışılan iş yerlerinden alınacak, çalışılan alanları ve görev yapılan tarihleri gösterir imzalı belge ile SGK hizmet dökümü eklenecektir. Kamuda çalışmış ya da çalışanlar için ise ilgili kurumdan alınan onaylı hizmet belgesi ya da *e-devlet kapısı üzerinden alınan hitap hizmet belgesi eklenecektir.*) ve başvuranın evrakları arasında eksik/geçersiz olan; “lisans mezuniyetinden sonra alanında en az 2 yıl ders verme deneyimine sahip olmak” ibaresinin yer aldığı, ilanın “Açıklamalar” bölümünde “atanmaya hak kazanıldığında istenilen belgelerin, resmi kurumlarca “aslı gibidir” yapılmak suretiyle mühürlenerek onaylanması veya noter tarafından onaylı olması gerekir. Onaysız belgeler geçersiz kabul edilir.” ibaresinin belirttiği anlaşılmıştır. Başvuranın idareye posta yolu ile teslim ettiği ve 16.04.2021 tarihli “Teslim-Tesellüm Belgesi Tutanağında” hizmet belgesinin (3 sayfa) bulunduğu, ilanda yer alan “Kamuda çalışmış ya da çalışanlar için ise ilgili kurumdan alınan onaylı hizmet belgesi *ya da e-devlet kapısı üzerinden alınan hitap hizmet belgesi eklenecektir.*” şartının başvuran tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın başvurusunun kabul edilmemesi işleminin makul süre içinde geri alınarak mağduriyetinin giderilmesi hususunda Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına⁷ karar verilmiştir.

7 2021/9590 numaralı başvuru hakkında verilen 26.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Tavsiye kararı üzerine Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 24.11.2021 tarihli ve E. 42554 sayılı cevabi yazıda, başvuranın Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Teknolojileri Bölümü Bilgisayar Programcılığı Programı öğretim görevlisi alım ilanına yaptığı başvuru sonucunda yapılan ön değerlendirme neticesinde, sınava girmeye hak kazandığı bildirilmiştir.

Yazılı Uyarılması İşleminin İptal Edilmesi Talebi

Başvuran, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun savunma hakkı başlıklı 130'uncu maddesinde "Devlet memuru hakkında savunması alınmadan disiplin cezası verilemez" hükmünün yer aldığını, görevi gereği Hastane yoğun bakımlarında yaşanan sorunları yazılı olarak Hastane idaresine bildirdiği bir dilekçe nedeniyle, yazılı veya sözlü savunması alınmadan hakkında disiplin işlemi tesis eden ve haklı talebine rağmen kanun dışı işlemini iptal etmeyen Hastane idaresinden şikâyetçi olduğunu ifade ederek gereğinin yapılmasını talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, başvuranın görevli olduğu yoğun bakım biriminde 17.12.2020 tarihinde yaşadığı 2 olay üzerine tuttuğu tutanakları aynı tarihli dilekçesiyle idarenin bilgisine sunması üzerine Başhekimlikçe ilgili personelin yazılı ifadesine başvurulduğu, akabinde yapılan değerlendirme neticesinde "sözlü uyarı" konu başlığını taşıyan 24.02.2021 tarihli yazıyla, çalışma arkadaşlarına karşı iletişimde daha dikkatli ve çalışma etiğine uygun hareket etmesi konusunda uyarıldığı, başvuranın bu yazının iptali ve özlük dosyasından çıkarılması talebiyle verdiği dilekçesine ise, idarenin 657 sayılı Kanun kapsamında disiplin yönünden bir cezai işlem içermediği ve dolayısıyla özlük dosyasından silinecek herhangi bir işlem söz konusu olmadığı şeklinde cevap verilmediği, idarenin, ilgilinin savunma hakkını kullanmasını sağlayan, lehte ve aleyhte olan bütün delillerin toplanmasını ve olayın oluş biçimine göre ilgilinin öne sürdüğü özürlerin doğruluk derecesinin araştırılmasını gerektiren ve yapılacak tarafsız bir soruşturma sonucunda fiilin şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya konulması suretiyle tesis edilmesi gereken disiplin soruşturması yöntemini işletmek yerine, mevzuatta yer almayan bir yola başvurduğu görülmüştür.

Bu çerçevede, mevzuatın öngördüğü şekilde bir disiplin soruşturması yürütülmek suretiyle olay bütün yönleriyle incelenerek olayda kusurlu olan tarafa belirlenmeksizin yazılı ikazda bulunulmasının ve bu şekilde başvuranın çalışma etiğine ve meslek ilkelerine aykırı davranmakla suçlanmasının, mevzuatın amir hükümlerine aykırı olması nedeniyle, hukuka ve hakkaniyet aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın uyarılmasına ilişkin 24.02.2021 tarihli ve 250 sayılı yazının iptal edilmesi yönünde işlem tesis edilmesi için Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Başhekimliğine Tavsiyede Bulunulmasına⁸ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 10.11.2021 tarihli ve E. 959 sayılı cevabi yazıda, başvuranın şikâyetine konu ettiği "sözlü uyarı" konulu yazının 04.11.2021 tarihinde iptal edildiği belirtilmiştir.

8 2021/6434 numaralı başvuru hakkında verilen 20.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Göz Hastalığı Nedeniyle Işık Hassasiyetinin Yüksek Olduğu Gerekçesiyle Avukat Olarak Çalıştığı Binada Engel Durumuna Uygun Çalışma Odası Verilmesi Talebi

Başvuran, %90 oranında görme engelli olduğunu, Retinal Stargardt göz hastalığı nedeniyle ışık hassasiyetinin yüksek olduğunu, avukat olarak çalıştığı binada engel durumuna uygun çalışma odası verilmesi için yaptığı müracaatın reddedildiğini, yargı kararına rağmen uygun oda tahsis edilmediğini, halen eski odasında oturmak zorunda bırakıldığını, oda tahsisi ile ilgili hususlar ve KDK'ya yaptığı başvuruda yer alan iddiaların konusunu oluşturduğu disiplin soruşturması neticesinde kendisi hakkında uyarı cezası verildiğini belirterek görme engeli zaman geçtikçe arttığından fiziki şartlarının talebi doğrultusunda düzeltilerek binada hukuk biriminin bulunduğu üst katta yer alan odalardan birinin tarafına tahsisinin sağlanmasını talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, somut olayda uyumsuzluğun, engelli başvuranın 08.03.2019 tarihli dilekçesiyle kurum olarak taşınılacak yeni binada engel durumuna uygun oda temin edilmesi talebinin idarece reddedilmesine ve konuyla ilgili başvuran lehindeki idare mahkemesi kararına rağmen oda değişikliği talebinin yerine getirilmemesine dayandığı, mahkeme kararında belirtilen iki oda dışında tahsis edilen 19 numaralı odayı kullanmayarak mahkeme kararının uygulanmasına yönelik idari kararın uygulanmasına engel olduğu gerekçesiyle başvurana disiplin soruşturması açıldığı, aynı konuda Ombudsmana yapılan başvurunun, başvuran hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına dahil edildiği, Ombudsmanın verdiği Gönderme Kararında dostane çözüm önerilmesine rağmen karara süresinde cevap verilmediği ve oda tahsisinin yapılmadığı, bunun üzerine başvuranın esastan inceleme talep ettiği, başvuranın fiziki çalışma koşullarının geçen süre zarfında değişmediği dikkate alınarak başvuranın odasının mahkeme kararına uygun şekilde değiştirilmesi için tekrar dostane çözüm girişiminde bulunulduğu, bu girişimlerin yanı sıra binadaki diğer avukatların taşınmaları neticesinde mahkeme kararına konu odalardan birinin başvurana 01.09.2020 tarihinde tahsis edildiği fakat neticenin Kurumumuza 08.03.2021 tarihi inceleme raporu kapsamında bildirildiği, idarece, konuyla ilgili yargı kararının derhal uygulanmaması ve Kamu Denetçisine başvurma hakkı kapsamında süresinde Ombudsman ile iş birliği yapılmaması neticesinde engelli başvuranın oda değişikliği talebinde bulunduğu, 08.03.2019 tarihinden 01.09.2020 tarihine kadar geçen sürede uyumsuzluk nedeniyle görme engeline uygun çalışma ortamı sağlanmadığından mağdur edildiği tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, engelli haklarına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında engelli personelin idari başvurularının değerlendirilmesi ve sonuçlandırılmasında makul sürede ve gerekçeli işlem yapılması, idarenin, benzer mağduriyetlerin önlenmesi için engelli personele ilişkin mahkeme kararlarını geciktirmeksizin uygulaması için gerekli tedbirlerin alınması ve engelli personele yönelik hak ihlallerine ilişkin sorunların yerinde, etkili ve makul sürede çözümlenmesi amacıyla idari başvuru süreçlerinin etkinleştirilmesi, idarenin ve yöneticilerin engelli personelin benzer taleplerine yaklaşımının iyileştirilmesi, yöneticilerde engelli hakları alanındaki farkındalık

oluşturulması, engelli personelin hak arama hürriyetini kısıtlayıcı nitelikte idari işlem, eylem, tutum ve davranışlardan sakınılması, Anayasal dayanağı bulunan Kamu Denetçisine başvuru hakkı başta olmak üzere çalışanlara hak arama imkânı sağlayan güvencelerin idarece yeterince tanınması, bilinmesi ve hak arama hürriyetinin teşvik edilmesi hususlarında idarece gerekli tedbirlerin alınması, eğitim çalışmalarının yapılması, tüm teşkilat birimlerinin talimatlandırılarak uygulamanın iyileştirilmesi hususlarında Sağlık Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına⁹ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Sağlık Bakanlığı tarafından 12.08.2021 tarihli ve E. 87307621 sayılı cevabi yazı iletilmiş ve söz konusu yazının 81 İl Sağlık Müdürlüklerine gönderildiği görülmüştür. Anılan “Engelli bireylerin çalışma şartları” konulu yazıda, “... engelli bireylerin çalışma şartlarından kaynaklı hak ihlallerinin önlenmesi amacıyla, yönetici (il sağlık müdürü, başkan, başkan yardımcısı, uzman, şube müdürü, başhekim, başhekim yardımcısı, müdür) ve birim sorumlularının engelli personelin hak taleplerine ilişkin idari başvurularına iyi yönetim ilkelerine uygun şekilde işlem yapması ve bu başvuruları makul sürede sonuçlandırması gerekmektedir. Bu minvalde, engelli personelin oda tahsisi, engeline yönelik fiziki düzenleme ve/veya araç-gereç talebinin karşılanması noktasında ilgili idari amirin bu konuda en hızlı şekilde tedbir alması gerektiği değerlendirilmiştir. Engelli çalışanın çalışma şartlarına ilişkin talebine yönelik hak temelli bir yaklaşımın öncelenmesi şikâyet mercilerinin (adli ve idari kurum ve kuruluşlar) de bu konu özelinde iş yükünü azaltacağından, yerinde çözülebilir nitelikteki uyuşmazlıklarda dostane çözümün sağlanması yoluna gidilmesi” hususlarına yer verilmiştir.

Sosyal Yardım Talebi

Başvuran, 05.10.2017 tarihi itibarıyla tutuklu olduğunu, Kars T Tipi Kapalı Cezaevinde kaldığını, evli ve üç çocuk babası olduğunu, eşinin ve çocuklarının yardıma muhtaç olduğunu belirterek mevzuata uygun şekilde yardım yapılmasını talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, bir çocuğun bulunduğu ailenin yasal olarak muhtaçlık sınırının altında bir gelirin olması durumunda hangi art ve durumlarda sosyal yardımdan yararlanıp yararlanamayacağı hususlarının tüm dayanaklarıyla ortaya konulmasının büyük önem arz ettiği, “Ekonomik yoksunluk” ölçütünün, genel itibarıyla, engelli ve bakmakla yükümlü olduğu bireylerin bütün gelirlerinden kişi başına düşecek tutarın, geçim ve bakım masrafları için yetersiz olacağı varsayılan bir aylık net asgari ücretin 2/3’ünden düşük olması şeklinde belirlendiği, somut olayda başvuranın ailesinin gelirin söz konusu kriterin altında olduğunun idarece tespit edildiği, böylece, ilgili mevzuatın aradığı “ekonomik yoksunluk” şartının oluştuğu, başvuranın eşi ve çocuklarının ekonomik olarak muhtaç durumda olmasına rağmen sosyal taleplerinin reddedilmesinin ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde belirtilen çocuğun yüksek yararı ilkesine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun eşi ve çocuklarının yapmış olduğu sosyal yardım taleplerinin “çocuğun yüksek yararı” prensibi çerçevesinde idarece tekrar incelenerek

⁹ 2020/89166 numaralı başvuru hakkında verilen 13.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

ekonomik olarak muhtaçlık kriterinin tespit edilmesi durumunda sosyal yardım taleplerinin kabul edilmesi yönünde Sarıkamış Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹⁰ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Sarıkamış Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından Kurumumuza iletilen 11.11.2021 tarihli ve E. 397 sayılı cevabi yazıda, başvuranın ve eşinin taleplerinin yeniden değerlendirildiği ve hem başvuranın eşine hem de ailenin çocuklarına nakdi yardım yapılması hususunun kabul edildiği bildirilmiştir.

Sürekli İşçi Kadrosuna Geçiş Talebi

Başvuran, 696 sayılı KHK kapsamında atanma talebinin idarece reddedildiğini, yargılama sonucunda 04.12.2017 tarihinde çalışıyor olma koşulunun sağlandığına ve atanmaya dair mevzuatın aradığı diğer koşullar yönünden yeniden karar verilmesine hükmedildiğine, oluşturulan komisyon nihayetinde talebinin “hizmet alım sözleşmesine tabi olmama” gerekçesiyle reddedildiğini ifade ederek sürekli işçi kadrosuna geçiş talebinin yerine getirilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, idare tarafından başvuranın sürekli işçi olarak istihdamının mümkün olmadığını belirterek başvurusunu reddetmesinin iki temele dayandığı, bunlardan ilkinin, başvuranın 04.12.2017 tarihi itibarıyla çalışmıyor olması iken; ikincisinin başvuranın personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında çalışmadığı iddiasından oluştuğu, idarenin ilk iddiasına ilişkin olarak mahkeme tarafından verilen ve Yargıtay tarafından onanan kararda başvuranın iş akdinin feshinin geçerli sebebe dayanmadığı, bu nedenle 04.12.2017 tarihinde çalışmıyor olmasının ileri sürülemeyeceği, idarenin diğer iddiasına yönelik ise mahkeme tarafından davalılar arasındaki ilişkinin muvazaalı olduğunun belirtildiği, bu kapsamda başvuranın iş akdi feshedilmemiş olsaydı 04.12.2017 tarihi itibarıyla çalışıyor olacağı, davanın Yargıtay 22. Hukuk Dairesince onandığı tarihte Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun İstanbul’a taşınmış olduğu, bu süreçte personel ihtiyacını 4734 sayılı Kanun’un 62’nci maddesinin (e) bendi kapsamında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalesi yoluyla karşıladığı, ayrıca anılan Kurumda 4734 sayılı Kanun kapsamında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalesiyle çalıştırılan personellerden uygun şartları taşıyanların sürekli işçi kadrosuna geçişlerinin tamamlandığı göz önüne alındığında, başvuranın da Kurumda asli işleri yapan personelle birlikte sürekli işçi kadrosuna geçebilme hakkının olacağı değerlendirilmektedir.

Açıklanan gerekçelerle, başvuran hakkında verilen mahkeme kararları, ilgili mevzuatta yer verilen tüm hususlar da dikkate alınarak ilgilinin sürekli işçi kadrosuna geçirilmesine ilişkin talebinin yeniden değerlendirilmesi hususunda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna Tavsiyede Bulunulmasına¹¹ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından Kurumumuza iletilen 04.08.2021 tarihli ve E. 21206 sayılı cevabi yazıda, anılan tavsiye

10 2021/8403 numaralı başvuru hakkında verilen 12.10.2021 tarihli Tavsiye Kararı

11 2021/4590 numaralı başvuru hakkında verilen 09.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

kararı da dikkate alınarak yapılan değerlendirme neticesinde başvuruçunun, sürekli işçi kadrosuna geçiş için başvuruda bulunma şartı olan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 04.12.2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olmak şartını taşıdığı verilen bu yöndeki tavsiye kararına istinaden kabul edilmiş ve bu suretle sürekli işçi kadrosuna geçiş için ilgilinin sınava alınmasının uygun olacağına karar verildiği bildirilmiştir.

Emekli Maaşının ve Emekli İkramesi Arasındaki Farkın Ödenmesi

Başvuran, 05.09.1985 tarihinde Adana TCDD 6.Bölge Müdürlüğünde işe başladığını, 05.09.1985- 14.03.1990 tarihleri arasında 399 sayılı KHK kapsamında, 15.03.1990 tarihinden itibaren de 233 sayılı KHK kapsamında 16.10.2017 tarihine kadar aralıksız çalıştığını ve anılan tarihte isteğiyle emekliye ayrıldığını, emeklilik işlemleri sonrasında 1987 yılı Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos aylarına ait 120 gün ve 1988 yılı Ocak-Şubat-Mart-Nisan aylarına ait 120 gün olmak üzere toplam 240 gün hizmetinin eksik olduğunu fark ettiğini, bunun üzerine çalıştığı kurumdan temin ettiği belgelerle Sosyal Güvenlik Kurumuna yaptığı müracaata sigortalı gün sayısının 1376 gün olarak değerlendirildiği ve buna göre ikramiye ve maaş hesaplarında bir hata olmadığı şeklinde cevap verildiğini, SGK'ya yeniden müracaat etmesine rağmen geçen 9 aylık süre zarfında cevap verilmediğini belirtilerek SGK kayıtlarında görünmeyen sigortalı olarak çalıştığı 240 günün hizmet süresine ilave edilmesini, emeklilik ikramiyesi ve emekli maaşının buna göre yeniden hesaplanmasını, eksik ödenen emekli ikramiyesi ve maaş farklarının tarafına ödenmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, somut olayda başvuranın hizmetinin bulunduğunu iddia ettiği TCDD 6. Bölge Müdürlüğünün bir kamu işyeri olduğu, TCDD 6. Bölge Müdürlüğünce başvuranın bünyelerinde kesintisiz çalıştığının SGK'ya yazılı olarak bildirildiği, başvuruya konu dönem öncesi ve sonrasında başvuranın aynı yerde çalışmasının devam ettiği hususunun SGK kayıtlarında da sabit olduğu, TCDD 6. Bölge Müdürlüğü bünyesinde başvuruya konu döneme ilişkin başvuranla birlikte başkaca çalışanların da isimlerinin yazılı olduğu ek bordroların mevcut olduğu ve inceleme araştırma sürecinde SGK'ya gönderildiği hususları bir arada dikkate alındığında, başvuranın anılan dönemde aynı işyerinde çalıştığına ilişkin güçlü emarelerin bulunduğu, buna göre sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasına ilişkin iş ve işlemlerin denetim sorumluluğunun temel olarak SGK'da olduğu, gerek SGK gerekse diğer idarelerce yapılan inceleme, araştırma ve denetim sonucunda SGK tarafından çalıştığı anlaşılan sigortalıların hizmetlerinin tespitine ilişkin belgelerin verilmesinin öncelikle işverenden istendiği, verilmezse re'sen tescil yoluna gidildiği ve hatalı veya eksik hizmet kayıtlarının düzeltilindiği, kamu işyerlerinde geçtiği halde bildirim yapılmamış sigortalı sürelerin tespitine yönelik olarak Kurumumuza yapılmış başvuruların da bugüne kadar Kurumumuz, ilgili idare ve SGK arasında yürütülen süreç sonunda anılan çerçevede sonuçlandırıldığı hususları bir bütün olarak göz önüne alındığında, başvuranın TCDD 6. Bölge Müdürlüğünde geçtiği iddia edilen 240

günlük çalışmasına yönelik değerlendirmenin SGK tarafından yürütülecek inceleme, araştırma ve gerekiyorsa denetim faaliyeti sonucuna göre yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın hizmetlerinin tespitine yönelik olarak inceleme, araştırma ve gerek görülmesi halinde denetim sürecinin başlatılması, bu sürecin bitiminde varılacak sonuç doğrultusunda başvuranın emekli aylığının ve emekli ikramiyesinin yeniden hesaplanması talebinin yeniden değerlendirilmesi hususunda Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹² karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 15.11.2021 tarihli ve E. 35142525 sayılı cevabi yazıda, tavsiye kararı üzerine Kurumumuzca gerekli incelemelerin yapıldığı ve ilgilinin Adana TCDD 6. Bölge Müdürlüğünde 1987/3 ve 1988/1 dönemlerinde geçmiş olan toplam 240 gün hizmetinin toplam hizmetine eklendiği ve toplam hizmet süresinin 31 yıl 5 ay 3 güne yükseldiği, bu kapsamda ikramiye esas hizmetinin tam yıla yükselmesi üzerine oluşan ikramiye farkının ve toplam hizmet süresinin yükselmesi nedeniyle oluşan emekli aylığı farkının bankaya yatırıldığı ifade edilmiştir.

İcra Takibine Konu Edilen Borçlarının Alacaklarından Mahsup Edilmesi ve İcra Takibinin Durdurulması Talebi

Başvuran, Kurtpınar Belde Belediyesine olan borçlarının 6360 sayılı Kanun ile Ceyhan Belediyesine devir olduğunu ve bu borcun Ceyhan Belediyesinin 2019/1309 sayılı dosyası kapsamında icra takibine konu edildiğini, bununla birlikte Kurtpınar Belde Belediyesinden bazı alacakları bulunduğunu, bu belde belediyesinden olan alacaklarının Adana Valiliği 03.07.2015 tarihli ve 07 sayılı kararıyla Ceyhan Belediyesine devrolunduğunu, Ceyhan Belediyesine olan (icra takibine konu edilen) borçlarının Ceyhan Belediyesinden olan alacaklarından mahsup edilmesini ve adı geçen belediye tarafından başlatılan icra takibine ilişkin dosyanın kapatılmasını talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, idarenin, Kurtpınar Belde Belediyesinin Belediyelerine teslim ettiği Devir Mizan Cetvellerinde, başvuranın hak ve alacağı bulunmadığı gerekçesiyle borcunu ödemeyeceğini belirttiği, ancak konuyla ilgili Devir Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonca Kurtpınar Belde Belediyesinin borçlarının Ceyhan Belediyesine devredildiği ve bu borçların ödenmesinden Ceyhan Belediyesinin sorumlu olduğunun ifade ettiği, kaldı ki 6360 sayılı Kanun'un Geçici 1'inci maddesi uyarınca ilgili belediyece, Devir Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonun kararının esas alınması ve bu karara göre işlem yapılması gerektiği, dolayısıyla Kurtpınar Belde Belediyesinin başvuruya konu şirkete olan borçlarının yetkili komisyonca Ceyhan Belediyesine devredildiği ve bu borçların ödenmesinden Ceyhan Belediyesinin sorumlu olduğu hususlarının tespit edilmesi karşısında, Ceyhan Belediyesinin söz konusu borcun ödemeyeceğine yönelik işlem tesis etmesinin ve bununla birlikte Ceyhan Belediyesinin şikâyetçiye olan borcunu ödememesine rağmen şikâyetçiden olan alacağı için icra takibine başvurusunun, hukuk

12 2021/5020 numaralı başvuru hakkında verilen 23.08.2021 tarihli Tavsiye Kararı

devletin en önemli unsurlarından olan ‘belirlilik’ ve ‘hukuki güvenlik’ ilkelerine ve mülkiyet hakkına aykırılık teşkil ettiği anlaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, şikâyet başvurusunda bulunan şirketin konuyla ilgili (alacağını tahsil edememesine rağmen borcu için icra takibine maruz kalma şeklindeki) mağduriyetinin giderilmesi için gerekli işlemlerin makul sürede yapılması (icra takibinden vazgeçme, sulh yoluyla uyuşmazlığı çözümü vb.) hususunda Ceyhan Belediye Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹³ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Ceyhan Belediye Başkanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 16.03.2021 tarihli ve E. 818 sayılı cevabi yazıda, başvuranın Belediyeye olan (icra takibine konu) borçlarının alacaklarından mahsup edildiği, ayrıca icra dosyası kapama işleminin gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

İlişik Kesme İşlemine İtiraz

Başvuran, 2018 yılında Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ticaret ve İşletmecilik Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programına kayıt yaptırdığını, aynı yıl birinci sınıfı tamamladığını ve ikinci sınıfa geçtiğini, 15.03.2019 tarihinde tutuklandığını ve hala Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunduğunu, 20.01.2020 tarihinde eğitiminin devamının sağlanması için talepte bulunduğunu, bu talebine olumsuz yanıt aldığını, bu nedenle 19.02.2020 tarihinde Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 2020/9003 sayılı yazısıyla Üniversiteye kayıt dondurma dilekçesini gönderdiğini, ancak bu dilekçesine ilişkin yapılan işlemlerle ilgili kendisine bir bilgi verilmediğini ve tebligat yapılmadığını, kaydının dondurulduğunu akrabalarından öğrendiğini, pandemi sürecinde Üniversitenin uzaktan eğitime geçtiğini, 11.09.2020 tarihinde Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 2020/16594 sayılı yazısıyla eğitimine uzaktan devam etme ve öğrenciliğini aktifleştirme isteminde bulunduğunu, Üniversitenin verdiği cevapta ilişkisinin kesildiği bilgisinin verildiğini, kaydını dondurmasına rağmen ilişkisinin kesilmesiyle eğitim hakkının ihlal edildiğini belirterek Üniversitenin ilişik kesme işleminin iptal edilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, başvuranın 21.08.2017 tarihinde kayıt yaptırdığı Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programında birinci sınıfı tamamladığı, ikinci sınıfa geçtiği ve 08.06.2018 tarihinde tez önerisini de Üniversiteye sunduğu, bu tarihe kadar öğrencilik yükümlülüklerini yerine getirdiği, 16.03.2019 tarihinde tutuklandığı ve bu nedenle bahsi geçen “Stratejik Yönetim” dersine tutukluluk nedeniyle devam edemediği ve böylelikle kural gereği dört dönemde bitirilmesi gereken yüksek lisans derslerini bitiremediği ve Üniversitenin sonradan bu durumu tespit ederek ilişik kesme işlemini gerçekleştirdiği, hâlbuki 19.08.2019 tarihinde başvuranın kayıt dondurma isteminde bulunmasıyla Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin “Kayıt dondurma” başlıklı 19 uncu maddesinin (ç) bendi uyarınca kayıt dondurmanın tutuklular açısından tutukluluk süresince devam

13 2020/98265 numaralı başvuru hakkında verilen 18.01.2021 tarihli Tavsiye Kararı

edeceğinden ve bu kayıt dondurma isteminin yerine getirilmesiyle gerekli dersleri bitirmesi için verilen dört dönemlik sürenin son dönemi dondurulmuş olacağından ilişik kesme işleminin gerekçesinin de ortadan kalkmış olacağı, bu noktada başvuranın 19.08.2019 tarihinde dilekçe vermesi hususunun sorgulanabileceği, ancak ilgili mevzuatta tutuklular ya da hükümlüler açısından kayıt dondurma talepli dilekçelerin ne kadar süre içerisinde Üniversiteye iletilmesi gerektiğine ilişkin bir süre şartı olmadığı, süreye ilişkin sınırlamanın ayrıca ve açıkça yapılması gerektiği, bu süre şartının olmaması ve başvuranın da dönem bittikten çok kısa süre içerisinde dilekçesini Üniversiteye ilettiği göz önüne alındığında başvuranın talebinin temel hak ve hürriyetlerin korunmasından bahisle lehine olacak şekilde geniş yorumlanması gerektiği, bunun somut olay adaletini sağlayacak olan hakkaniyetin de bir gereği olduğu, bu çerçevede ilgili idarece yapılan ilişik kesme işleminde hukuka ve hakkaniyete uyarlık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29.09.2020 tarihli ve 2020/26 toplantı sayılı ilişik kesme işleminin geri alınması hususunda Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına¹⁴ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 25.07.2021 tarihli ve E. 12947 sayılı cevabi yazıda, başvuran öğrencinin ilişik kesme işlemi geri alındığı bildirilmiştir.

KDV iadesi talebi

Başvuran, Konya ili, Selçuklu ilçesinde bulunan Aile Sağlığı Merkezinde aile hekimi olarak görev yaptığını, şu an hizmet verdiği alanı 5258 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi uyarınca Selçuklu İlçe Belediyesinden kiraladığını, söz konusu kiralama nedeniyle kira sözleşmesinin başlangıcı olan 22.10.2015 tarihinden 22.10.2019 tarihine kadar kendisinden Katma Değer Vergisi (KDV) tahsil edildiğini, ilgili mevzuat hükümlerine göre kendisinden KDV tahsil edilmemesi gerektiğini iddia ederek Selçuklu Belediyesinden kiraladığı alana ilişkin olarak ödediği KDV tutarların iadesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun 70'inci maddesi kapsamına giren mal ve hakların kiralama işlemlerinin KDV Kanun'un 1/3-f maddesine göre KDV'ye tabi olduğu, ancak anılan Kanun'un 1/3-g maddesinde sayılan kuruluşların, iktisadi işletmelerine dahil olmayan gayrimenkullerinin kiraya verilmesi işlemlerinin Kanun'un 17/4-d maddesine göre vergiden istisna olduğu, dolayısıyla, bir iktisadi işletmeye dahil olmayan gayrimenkullerin kiralama işlemlerinde KDV ve sorumluluk uygulamasının söz konusu olmayacağı, bu doğrultuda somut olay değerlendirildiğinde; Selçuklu Belediye Başkanlığı tarafından başvurana kiraya verilen taşınmazın Belediye bünyesindeki bir iktisadi işletmeye dahil olmadığı ve başvuranla yapılan sözleşmelerdeki tek muhatabın Selçuklu Belediyesi olduğu, bu kapsamda

başvuruya konu kiralama işleminin KDV Kanunu'nun 17/4-d maddesi uyarınca KDV'den istisna olduğu, dolayısıyla KDV'den istisna olduğu değerlendirilen başvuruya konu kiralama işlemi nedeniyle, 22.10.2015 tarihinden 22.10.2019 tarihine kadar başvurudan hukuka aykırı bir şekilde ilgili Belediyece yersiz olarak KDV tahsil edildiği kanaatine varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, başvuruya konu kiralama işlemi nedeniyle başvurudan yersiz olarak tahsil edilen KDV tutarlarının başvurana iadesinin yapılması ve bu doğrultuda yapılacak işlemlerde 3065 sayılı KDV Kanunu'nun 8/2'nci maddesi ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 126'ncı maddesi hükümleri ile KDV Genel Uygulama Tebliğinin "Fazla veya Yersiz Hesaplanan ve Hazineye Ödenen Verginin İadesi" başlıklı bölümündeki açıklamaların dikkate alınması yönünde Selçuklu Belediye Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹⁵ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Selçuklu Belediye Başkanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 25.07.2021 tarihli ve E. 12947 sayılı cevabi yazıda, başvurana KDV tutarı olan 5.558,00 TL'nin iade edildiği bildirilmiştir.

Doçentlik Başvurusunun İptal Edilmesine İtiraz

Başvuran, Ocak 2021 döneminde yaptığı doçentlik başvurusunun şekil yönünden tamamlanarak jüri oluşturma aşamasına geçildiğinde "yetkisiz ve hukuksuz olarak ve mevzuata aykırı biçimde keyfi içerik denetimi" yapıldığını, ilgili olmayan bir madde gerekçe gösterilerek başvurusunun reddedildiğini ve unvan ve yetki kazanmasının da engellendiğini, çalışma motivasyonunun düşürüldüğünü ve ayrımcılık yapıldığını iddia ederek Üniversitelerarası Kurulun konuyla ilgili hukuki ve bilimsel cevap vermesini, doçentlik başvurusunun iptali kararının geri alınarak düzeltilmesini ve başvurusunun hızlandırılarak değerlendirilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, başvuranın şekil koşullarını yerine getiren başvurusunun Doçentlik Komisyonu ve/veya açık/örtük bir değerlendirme mekanizmasının içerik denetimiyle sonlandırılmasının yetki aşımı ve keyfiyet içerdiği, henüz jüri oluşturulmadan ve jürinin yerine geçilerek değerlendirme yapılmasının hukuka aykırı olduğu iddiasının yerinde olduğu ve başvuranın doçentlik sürecinin usule uygun yürütülmediği, başvuranın sistem üzerinden alınan doçentlik başvurusuna ilişkin olarak başvuru alanı göz önünde bulundurularak değerlendirme yapmak üzere jüri kurulması ve ancak bu jürinin, başvuranın doçentlik başvurusunu asgari başvuru şartlarının sağlanıp sağlanmadığı yönünden değerlendirmesi, başvuranın asgari başvuru şartlarını sağlamadığı yönündeki değerlendirme raporlarının Doçentlik Komisyonu tarafından incelenmesi ve asgari başvuru şartlarının sağlanmadığı tespiti halinde ancak doçentlik başvurusunun Doçentlik Komisyonu tarafından iptal edilmesi gerekirken başvuranın, 2007 döneminde 913 Maden Mühendisliği bilim alanından doçent olduğunun tespitiyle Ocak 2021 dönemi 924 Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Bilim alanından yaptığı doçentlik başvurusunda sunduğu eserlerinin, Maden Mühendisliği

15 2020/98000 numaralı başvuru hakkında verilen 20.09.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Bilim Alanı ile ilgili olduğunun ve bu durumda Mühendislik Temel Alanı başvuru koşullarını sağlamadığının anlaşılacak Doçentlik Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuranın Ocak 2021 dönemi doçentlik başvurusunun iptal edildiği Doçentlik Komisyonunun 18.03.2021 tarihli kararına ilişkin ÜAK Başkanlığı Genel Sekreterliğinin 19.03.2021 tarihli ve 3160 sayılı işleminde ve başvuranın yaptığı itirazının Doçentlik Komisyonunun 15.04.2021 tarihli 2021/05 sayılı ret kararına ilişkin ÜAK Başkanlığı Genel Sekreterliğinin 20.04.2021 tarihli ve 4580 sayılı işleminde hukuka ve hakkaniyete uyarlık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın Ocak 2021 dönemi doçentlik başvurusunun iptal işleminin geri alınması ve başvuranın doçentlik sürecinin usule uygun yürütülmesi için Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹⁶ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 09.11.2021 tarihli ve E. 11818 sayılı cevabi yazıda, Doçentlik Komisyonu'nun başvuran hakkında almış olduğu 18.03.2021 tarihli kararın iptaline ve adayın doçentlik sürecinin kaldığı yerden devamına karar verildiği, başvuranın bilim alanı ile ilgili jürisinin kurulduğu belirtilmiştir.

Uluslararası Koruma Statüsü Verilmesi Talebi

Başvuran vekili, Rusya Federasyonu vatandaşı (Çeçen asıllı) ... ve dört çocuğu için, İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne insani ikamet izni sona erdikten sonra "uluslararası koruma" talebinde bulunduklarını, taleplerinin 26.06.2019 tarihli idari işlem ile reddedildiğini, ilgili idarenin ret kararının iptali için İstanbul 1'inci İdare Mahkemesinde davayı açtıklarını, idarenin ret işleminin iptaline karar verildiğini, İstanbul 1'inci İdare Mahkemesinin 21.10.2019 tarihli kararına karşı, ilgili idare tarafından İstanbul Bölge İdare Mahkemesinde istinaf yoluna gidildiğini, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9'uncu İdare Dava Dairesinin 23.01.2020 tarihli kararı ile idarenin istinaf başvurusunu reddettiğini ve kararının, 23.01.2020 tarihinde onanarak kesinleştiğini, mahkeme kararlarının yerine getirilmesi taleplerine cevap verilmediğini belirterek mahkeme kararının ilgili idare tarafından yerine getirilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan değerlendirme neticesinde başvuran ve çocuklarının 10.01.2017 tarihinde insani ikamet izni sona erdikten sonra 24.10.2017 tarihinde uluslararası koruma talebinde bulundukları, taleplerinin reddine yönelik 03.04.2019 tarihli işlemin mahkeme kararı ile iptal edildiği, uluslararası koruma taleplerinin makul bir sürede karara bağlanmadığı, akabinde somut bir gerekçe sunulmadan reddedildiği, ilk derece mahkemesi tarafından başvuranın şartlı mülteci tanımına uygun olduğu ve ülkesine geri dönmesi halinde tutuklanma, gözetim altına alınma, işkence görme veya öldürülme gibi ciddi riskler ile karşı karşıya kalabileceğinin vurgulandığı, böylelikle uluslararası koruma başvurusunun reddinin yerinde olmadığına karar verildiği, ilgili idare tarafından mahkeme kararı sonrasında yeniden işleme alma işlemi yapıldığı ve yeni bir statü belirleme mülakatına kadar ikamet etmelerine izin verildiğinin belirtildiği, yapılan bu

işlemlerin tam anlamıyla mahkeme kararının uygulanması olarak nitelendirilemeyeceği, idarelerin yerine geçerek işlem tesis edemeyecek mahkeme kararlarının uygulanmasında zıt yorum vesilesiyle iptal edilen işlemin yerinde olmadığı tespiti sonrasında iptal edilen işlemin aksi yönünde işlem tesis edilmesi gerekliliğinin açık olduğu, mahkeme kararında ifade edildiği üzere “davacının kayınvalide-kayınpederinin himayesinde okul çağındaki dört çocuğuyla birlikte yaşadığı sabit olduğundan, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1’inci maddesi ile 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 62’nci maddesinde sayılan şartlı mülteci tanımına uygun olan davacının ülkesine geri dönmesi halinde tutuklanma, gözaltına alınma, işkence görme veya öldürülme gibi ciddi riskler ile karşı karşıya kalabileceği”, nitekim başvuranın eşinin 2015 yılında İstanbul’da saldırıya uğrayarak öldürülmesinin uluslararası koruma başvurusunun değerlendirilmesi aşamasında kötü muamele riskleri bakımından dikkate alınması gerektiği, buna karşın 13.02.2020 tarihinde uluslararası koruma başvurusunun yeniden işleme alınması işlemi sonrasında yapılması planlanan ikinci mülakatın aradan geçen süreye rağmen gerçekleştirilmemiş olduğu, idarenin yazısında başvuranın uluslararası koruma statüsünü almasına engel olacak somut bir gerekçe belirtilmediği ve başvuranın uluslararası koruma başvurusunun mahkeme kararına uygun bir şekilde yeniden sonuçlandırılmaması nedeniyle başvuran ve dört çocuğunun sürekli bir şekilde sınır dışı edilme endişesi taşımaları nedeniyle yaşadıkları mağduriyet dikkate alındığında mahkeme kararının gereklerinin idare tarafından makul süre içerisinde yerine getirilmemesinin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, mahkeme kararında ifade edildiği üzere davacının ülkesine geri gönderilmesi durumunda karşılaşılabileceği riskleri dikkate alınmak suretiyle başvuranın uluslararası koruma statüsü almasına engel olacak somut bir tespitin mevcut olmaması durumunda çocuğun yüksek yararı ilkesinin de gözetilmesi suretiyle şartlı mülteci veya ikincil koruma gibi durumuna uygun bir uluslararası koruma statüsünden başvuranın faydalandırılma durumunun değerlendirilmesi hususunda İstanbul Valiliğine Tavsiyede Bulunulmasına¹⁷ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 24.06.2021 tarihli ve E. 66593 sayılı cevabi yazıda, başvuran ve dört çocuğunun uluslararası koruma başvuruları hakkında yeniden değerlendirme yapılarak statü belirleme mülakatı gerçekleştirildiği bildirilmiştir.

Gemiadamı Belgesinin Verilmesi Talebi

Başvuran, pasaport ve gemi adamları belgesinin 677 sayılı KHK ile görevden çıkarılması nedeniyle iptal edildiğini ancak 5682 sayılı Pasaport Kanunu’nda yapılan değişiklik sonrasında pasaporttaki tahdidin kaldırılarak yeniden geçerli hale geldiğini ancak gemiadamı belgesinin verilmediğini belirterek söz konusu belgenin verilmesini talep etmektedir.

¹⁷ 2020/101500 numaralı başvuru hakkında verilen 18.05.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, ilgili idare tarafından Kurumumuza gönderilen 28.10.2020 tarihli cevabi yazıda pasaport verilmesine ilişkin kanuni düzenlemeye benzer bir düzenleme yapılması halinde bu tür taleplerin değerlendirmeye alınabileceği hususunun belirtildiği, 11.11.2020 tarihli değişiklikle kabul edilen 7075 sayılı Kanun'un geçici 4'üncü maddesinde de, ilave tedbirler karşı tedbiri uygulayan veya tedbirlerle ilgili kurum ve kuruluşlara başvurulabileceği ve başvuruların sonuçlandırılması için ilgili kurum bünyesinde komisyon kurulabileceği belirtilmiş olup şikâyeteye konu iptal edilen gemiadamı belgesi ile ilgili yeniden bir değerlendirme yapılabileceği tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvuranın iddiaları, idarenin konuya ilişkin açıklamaları, ilgili mevzuat ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; ilgili idare tarafından başvuranın gemiadamı belgesinin verilmesi talebi hakkında 7075 sayılı Kanun'un Geçici 4'ncü maddesi kapsamında bir değerlendirme yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle, pasaportu tekrar geçerli hale getirilen başvuranın, gemiadamı belgesinin verilmesi talebi hakkında 7075 sayılı Kanun kapsamında yeniden değerlendirme yapılması hususunda Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹⁸ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 07.05.2021 tarihli ve E. 30145 sayılı cevabi yazıda, KHK kapsamında iptal edilen gemiadamı yeterlik belgesinin ve diğer gemiadamı uzmanlık belgelerinin yeniden düzenlenmesinin uygun görüldüğü ifade edilmiştir.

İndirimli Emlak Vergisi Oranından Yararlanma Talebi

Başvuran, Ödemiş T Tipi Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunduğunu, hiçbir geliri olmadığını, Kayseri İli Melikgazi İlçesi Mimarşinan Mahallesi Toki Konutları C-8 Blok Kat:4 No:17 adresinde bulunan taşınmazı için emlak vergisi muafiyetinden faydalanmak için idareye başvuruda bulunduğunu, idarece söz konusu meskenin boş tutulduğu veya kira geliri elde edildiği gerekçe gösterilerek muafiyet talebinin reddedildiğini, eşinin Niğde ilinde ikamet ettiği, dolayısıyla bu meskenin boş tutulduğu veya kira geliri elde edildiği gerekçe gösterilerek muafiyet talebinin reddedildiğini, eşinin Niğde ilinde ikamet etmesinin vergi muafiyetinden faydalanmasına engel teşkil etmeyeceğini, meskenin boş olduğunu ve kira geliri elde etmediğini, idarenin ret gerekçelerinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia ederek emlak vergisi muafiyetinden yararlandırılmasını talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, 44 ve 57 Seri No'lu Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliğlerinde hiçbir geliri olmayan ve Türkiye sınırları içinde 200 m²'yi geçmeyen tek meskeni olan mükelleflerin emlak vergisi indiriminden faydalanabileceğinin düzenlediği, söz konusu meskenin boş tutulması şartının öngörülmediği, nitekim 38 seri no.lu Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliğinde; indirimli bina vergisi oranı uygulanması için meskenin bizzat oturma şartı bulunmadığı ve sahip olduğu tek meskeni kiraya verip kirada oturanların da diğer şartları taşımaları kaydıyla indirimli

18 2020/94455 numaralı başvuru hakkında verilen 15.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

vergi oranından faydalanabileceğinin açıkça hüküm altına alındığı, ilgili idarenin, Emlak Vergisi Kanunu Tebliğine aykırı şekilde şikâyetçinin talebini reddederek, hukuka aykırı işlem tesis ettiği ve şikâyetçinin konuyla ilgili olarak mağduriyet yaşamasına sebebiyet verdiği değerlendirilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, başvuranın indirimli emlak vergisi oranından yararlandırılması için yeniden işlem tesis edilmesi hususunda Melikgazi Belediye Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına¹⁹ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Melikgazi Belediye Başkanlığı tarafından Kurumumuza iletilen 27.01.2021 tarihli ve E. 1610 sayılı cevabi yazıda, başvuru sahibinin adına kayıtlı tek meskene indirimli emlak vergisi muafiyeti verildiği ve geçmiş yıllara ait ödenmemiş emlak vergilerinin terkin edildiği bildirilmiştir.

Kanal Kotu Harcı Olarak Kesilen Tutarın Tarafına İade Edilmesi Talebi

Başvuran, Balıkesir ili, Karesi ilçesinde bulunan taşınmaza 25.09.2020 tarihinde 6306 sayılı Kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulandığını, Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün vermiş olduğu Riskli Bina Tespit Raporu İnceleme Formu neticesinde binanın riskli olduğunun kesinleştiğini ve binanın yıkıldığını, yıkımdan sonra söz konusu yer için kanal kotu belgesi talep edildiğini, söz konusu alanda 6306 sayılı Kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulanmasına rağmen kanal kotu bedelinin tahsil edildiğini, konu hakkında Karesi Belediye Başkanlığına başvuruda bulunulduğunu, ancak olumsuz cevap verildiğini iddia ederek tarafından tahsil edilen 304,83-TL kanal kodu bedelinin iade edilmesini talep etmektedir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, 6306 sayılı Kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulanan alanın muafiyet işlemlerinde; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının (Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü) görüşleri doğrultusunda; 'bir buçuk kat' esasına göre hesaplama yapılırken, yeni yapılacak yapının alanı üzerinden değil, mevcut riskli yapının alanı üzerinden hesaplama yapılarak, mevcut riskli yapının alanının bir buçuk katı kadar alan için muafiyet uygulanacağı ve yeni yapılacak yapının mevcut kanalizasyon altyapısına bağlantı durumunu tespiti yönelik olarak düzenlenen bir belge olan kanal kotu (kanal durum) belgesi için alınan bedelin, belediye meclisi kararı ile alınıyor olması nedeniyle, 6306 sayılı Kanun hükümleri kapsamında bu bedele yönelik olarak muafiyet sağlanması gerektiği, bu kapsamda muafiyetin belirlenmesinde mevcut yapının temel alınması gerektiği, ayrıca kanal kotu ücretinin BASKİ Genel Kurulu (Balıkesir Büyük Şehir Belediye Meclisi) tarafından belirlenmesi sebebiyle başvuruya konu ücretin 6306 sayılı Kanun'un ve bu Kanuna ilişkin Uygulama Yönetmeliği'nin hükümlerinde belirtilen "alınmaması gereken vergi, harç ve ücretler" kapsamında olduğu, idarenin hesaplama hususundaki talebi ile ilgili olarak ise, Kurumumuz tarafından bir hesaplama yapılmadığı, bahse konu ücretin idarece belirlenerek ilgiliden alındığı ve hesaplama konu edilecek bir matrah muafiyet nedeniyle oluşmayacağı değerlendirilmiştir.

¹⁹ 2020/94455 numaralı başvuru hakkında verilen 15.02.2021 tarihli Tavsiye Kararı

Açıklanan gerekçelerle, başvurandan kanalizasyon durum belgesi (kanal kotu belgesi) bedeli olarak tahsil edilen (304,83-TL) tutarın başvurana iade edilmesi hususunda Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına²⁰ karar verilmiştir.

Tavsiye kararı üzerine Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 23.09.2021 tarihli ve E. 24125 sayılı cevabi yazıda, yapılan inceleme neticesinde tavsiye kararı dikkate alınarak başvuranın 2020/12. döneminde ödemiş olduğu kanal kotu ücretinin iade edildiği bildirilmiştir.

8.1.2 TAVSİYE KARARLARINA OLUMSUZ YAKLAŞAN İDARELER

Kamu Denetçiliği Kurumunun ülkemize sağladığı katkı, idarelerin Kurum ile iş birliği içerisinde çalışması ile yakından ilişkilidir. Zira idarelerin bilgi ve belge taleplerine zamanında yanıt vermesi inceleme ve araştırmanın hızlı bir şekilde sonuçlanmasını sağlayacak; aynı şekilde verilen tavsiye kararlarının idareler tarafından uygulanması ve başvuranlar ile benzer durumda olan kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi hem Kamu Denetçiliği Kurumunun etkinliğini artmasına hem de hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesine olumlu katkıda bulunacaktır.

Kurumumuzun şikâyetleri almaya başladığı günden bugüne değin tavsiye kararlarının uyum oranlarına bakıldığında ise, her geçen yıl bu oranlarda artış yaşandığı görülecektir. Nitekim bu oran 2013 yılında %20 iken; 2016 yılında %42'ye, 2017 yılında ise %65'e, 2018 yılında %70'e yükselmiştir. 2019 yılında %75 olan uyum oranı, 2020 yılında %76,5'a ulaşmıştır. 2021 yılında ise uyum oranı daha da yükselerek %79,50 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla idarelerin her geçen yıl Kurumumuz ile iş birliği içerisinde hareket etmeleri memnuniyetle karşılanmaktadır.

Bununla birlikte, kimi münferit başvurularda idarelerin gerekçe bildirerek tavsiye kararlarımıza olumsuz yaklaştığı da görülmektedir. Genel olarak bu gerekçeler incelendiğinde; devam eden yargı süreçlerinin ileri sürüldüğü, bütçeye ek yük getirme kaygısının dile getirildiği, mali sonuçları olan konularda risk almaktan kaçınıldığı, fiili imkânsızlık ve benzeri hususların ileri sürüldüğü ve son olarak hakkaniyet ilkesi gözetilerek verilen başvurularda mevcut mevzuatın öne sürüldüğü görülmektedir.

Bu kapsamda, 2021 yılında idarelerce olumsuz yaklaşılan başvurularda ve idarelerin gerekçelerine aşağıda yer verilmiştir.

Kolluk Birimlerinde Düzenlenen İfade Tutanaklarında Avukat Beyanlarına Yer Verilmesi Talebi

Başvuran, avukatın müvekkiline sunduğu hukuki yardımın, yalnızca müdafinin hazır bulunması olarak değil, kolluk ifadesi sırasında temsil ettiği kişiye aktif bir şekilde yardımda bulunması ve şüphelinin haklarını korumak için gerektiğinde müdahalede bulunması şeklinde anlaşılması gerektiğini, ayrıca kollukta ifade alınması sırasında müdafinin hazır bulunmasının, beyanların okunduğu ve şüphelinin onaylayıp

20 2021/2690 numaralı başvuru hakkında verilen 27.07.2021 tarihli Tavsiye Kararı

imzaladığı son kısım da olmak üzere tüm ifade ve sorgu prosedürünü kapsadığını, tüm bu nedenlerle kolluk aşamasında avukat beyanlarının ifade tutanağına geçirilmemesinin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığını ve avukatların görevini etkin bir şekilde icra etmesini engellediğini, kolluk birimlerinin yargı kararı olmaksızın adil yargılanma hakkını kısıtlayacak şekilde uygulamalarda bulunmasının hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu belirterek kolluk birimlerinde ifade alınması sırasında avukat beyanlarına da ifade tutanağında yer verilmesine yönelik karar alınmasını talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde, bir suçla itham edilen herkesin avukat yardımından etkili bir şekilde yararlanma hakkının, mutlak bir hak olmamakla beraber adil yargılanma ilkesinin temel özelliklerinden birini oluşturduğu; kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanmasının, adil yargılanma hakkının etkili bir koruma işlevine sahip olması bakımından gerekli olduğu;

Şüphelinin, müdafî tarafından sağlanan hukuki yardımla bağlantılı olan tüm hizmetlerden yararlanabilmesinin, yalnızca kovuşturma aşamasında değil, soruşturma aşamasında da gerekli olduğu; müdafinin, kolluk ifadesi de dâhil olmak üzere soruşturmanın her aşamasında hazır bulunmasının ve hukuki yardımda bulunmasının güvence altına alındığı; ayrıca hukuki yardımın kolluk ifadesi sırasında temsil ettiği kişiye aktif bir şekilde yardımda bulunması ve şüphelinin haklarını korumak için gerektiğinde müdahalede bulunması şeklinde anlaşılması gerektiği ve hukuki yardımın beyanların okunduğu ve şüphelinin onaylayıp imzaladığı son kısım da olmak üzere tüm ifade prosedürünü kapsadığı;

İfade alma süresince avukatın hukuki yardımda bulunmasının sınırlarını belirlemek zor olmakla birlikte, 5271 sayılı Kanun'un 147 nci maddesi ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 23'üncü maddesinde ifade almanın esaslarının düzenleme altına alındığı; bu düzenlemelerde ifade alma sırasında müdafî tarafından yapılması yasak olan davranışlara yer verildiği; dolayısıyla bu davranışlarda bulunulmadığı sürece savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla müdafinin hukuki yardımının kapsamının geniş yorumlanması ve fiili uygulamalarla savunma hakkını engelleyebilecek kısıtlamalara gidilmemesi gerektiği;

Kolluk birimlerinin, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2'nci maddesinde öngörölmüş olan düzenlemeye uygun olarak ifade alınması sırasında avukatlara gerekli imkân ve kolaylığı sağlamak suretiyle savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunması gerektiği;

Bunlarla birlikte, müdafî beyanı, ilgili mevzuatta ifade tutanağında yer verilecek hususlar arasında sayılmamışsa da bu durumun ifade tutanağında müdafî beyanlarına yer verilmemesi anlamına gelmediği; nitekim 5271 sayılı Kanun'un 221'inci maddesinde duruşma tutanağında yer verilecek hususlar arasında da müdafî beyanının sayılmadığı; ancak zaten savunma hakkının doğası gereği müdafî beyanına yer verilmesi gerektiği ve aksi bir durumun düşünölmeyeceği; dolayısıyla Cumhuriyet savcılığı ya da mahkeme nezdinde olduğu gibi kolluk birimlerinde de ifade alındıktan sonra müdafinin

beyanlarına yer verilmesinin savunma hakkı bağlamında hukuki yardımda bulunmanın bir gereği olduğu;

İfade tutanağında müdafinin beyanına yer verilmesinin önünde hukuken bir engelin de bulunmadığı; zaten aksi yönde uygulamanın savunma hakkının bir gereği olarak aktif rol alması gereken avukatı ifade alma sürecine tanıklık eden tutanak imzacısı konumuna düşüreceği, kaldı ki Kurumumuza gönderilmiş olan örnek ifade tutanaklarının incelenmesinden, bazı tutanaklarda müdafî beyanına da yer verildiğinin bazısında ise müdafî beyanlarının yer almadığının görüldüğü; bu durumun ifade alma konusunda kolluk birimlerinde uygulama birliğinin olmadığını gösterdiği;

Diğer taraftan, ifade alınması sırasında avukat beyanlarına yer verilmemesinin avukatın hukuki yardımda bulunmasını kısıtlar nitelikte olsa da adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespit edilebilmesi için yargılamanın bütününe bakılması gerektiği; dolayısıyla Anayasa Mahkemesi kararları göz önünde bulundurulduğunda bu yönüyle adil yargılanma hakkının ihlali boyutunda bir durumun yaşanmadığı; ancak savunma hakkının kullanılması bakımından şüphesiz bir eksikliğin söz konusu olduğu değerlendirilerek savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak amacıyla kolluk birimlerinde ifade alınması sırasında avukat beyanlarına da ifade tutanağında yer verilmesi ve bu konuda kolluk birimleri arasında uygulama birliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması hususunda İçişleri Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²¹

Bahse konu Karara yönelik İçişleri Bakanlığından Kurumumuza iletilen 19/08/2021 tarihli ve 18592 sayılı cevabi yazıda ise, 5271 sayılı Kanun ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine yer verilerek müdafinin görevinin ne olduğu açıklanmış ve bu düzenlemeler gereği müdafinin şüphelinin yerine geçemeyeceği ile ifade tutanağına müdafî beyanı şeklinde bir bölümün eklenemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu Yönetmelik'te değişiklik yapmaya yetkili idarenin Adalet Bakanlığı olduğuna vurgu yapılarak Tavsiye Kararı doğrultusunda işlem tesis edilmesinin mümkün olmadığı bildirilmiştir.

Ancak kollukta alınan ifade sırasında müdafinin hukuki yardımda bulunma görevinin, sadece fiilen yerine getirildiği ve herhangi bir şekilde resmi kayıtlara girmediğinin kabulü halinde soruşturma sürecine dair hususların belgelenmesinde bazı eksiklikler yaşanabilecektir. Bu durumun, özellikle kolluk sonrası soruşturma süreci ile kovuşturma sürecine etkileri olabilecektir. Oysaki avukatın beyanlarına ifade tutanağında yer verilmesiyle bir taraftan bahse konu hukuki yardımda bulunulması somutlaşacak, diğer taraftan soruşturmanın bu evresine yönelik kolluk personeli ve şüpheli dışında hukuk bilgisini haiz bir uzmanın görüşleri kayıtlara girecektir. Dolayısıyla avukat beyanlarının tutanağa kaydedilmesi, tüm suç soruşturma-kovuşturma aşamalarının hukuka uygun ve adil yargılanma hakkına riayet eder surette yürütülmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bununla birlikte, söz konusu Kararın ilgili idareye önerisinin, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nde değişiklik olmadığı; aksine Yönetmelik'in

21 2021/2150 numaralı başvuru hakkında verilen 09/07/2021 tarihli Tavsiye Kararı

başvuruya konu talebin gerçekleştirilmesini doğrudan engellemediği; bu sebeple de Kurumumuzun önerisinin, kolluktaki avukat beyanlarının ifade tutanaklarında yer alması ve bunun tüm kolluk birimlerinde yeknesak bir uygulama haline getirilmesi şeklinde olduğu ve ilgili idarenin yönetmelik düzeyinde bir düzenlemeye ihtiyaç duymadan bu kapsamda gerekli tedbirleri alabileceği değerlendirilmektedir.

Mülkiyet Hakkının İhlalinin Giderilmesi Talebi

Başvuran, Karasu ilçesi, Kuzuluk mahallesi, 333 ada, 43 pafta, 60 parselde annesi adına kayıtlı bulunan taşınmazlarına uygulanan usulsüz yıkım ve kamulaştırma sonucunda belediye yetkilileri ile yapılan sözlü görüşmelerde mağduriyetlerinin giderilmemesi ve herhangi bir çözüme dayalı adım atılmaması sebebi ile taşınmazlarının lisanslı aplikasyon ve tapu verilerine dayanarak 05.03.2021 tarihinde çevresini elastik reflektörlü duba ile kapattığını, aynı gece gelen zabıta memurları ve zabıta amirinin elinde hiçbir evrak olmadan söküm işlemi girişimi sonucunda yetkililer tarafından verilen sözlü çözüm teminatından dolayı ilgili dubaları kendi rızası ile söktüğünü, ancak yapılan görüşmeler sonucunda kendilerine hiçbir çözüm sunmadan olayı mahkemeye taşımalarının söylenildiğini, aynı gün tekrar mülklerini kamu kullanımına kapattığını, tekrar zabıta ve polis memurlarının söküm işlemi için geldiğini hiçbir ceza yazmadan tutanak tutmadan olay yerinden ayrıldığını, 19/03/2021 sabahı belediye çalışanlarının ve zabitanın söküm için hazırlandığını ve yine ellerinde herhangi bir karar ve evrak olmadığını gördüğünü, tekrar polisi arayarak olay yerine gelmelerini talep ettiğini, polisin her seferinde olduğu gibi elindeki evraklara bakarak zabıta memurlarına yasal bir yaptırımınız varsa yapın ancak herhangi bir arbedeye mahal vermeyin şeklinde telkinde bulunduğunu, zabıta memurlarının tekrar olay yerinden herhangi bir ceza yazmadan ve söküm yapmadan ayrıldığını, akabinde olayın sosyal medyada duyulması ve haber olması sebebiyle farklı basın kuruluşlarına olay ile ilgili bilgiler verdiğini, idarenin kendileriyle uzlaşmadığını ve mülkiyet haklarını kullanmalarına izin vermediğini belirterek gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

Yapılan değerlendirme neticesinde, başvuruya konu taşınmazın 12 m² sinin Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanlığının 08/05/2017 tarihli ve 5/341 sayılı meclis kararı ile onanan 1/5000 ölçekli nazım imar planında ve Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanlığının 09.12.2019 tarihli ve 11/582 sayılı meclis kararı ile onanan revizyon uygulama imar planında kaldığı; Karasu Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 08.06.2021 tarihli ve 7110 sayılı yazısında ise, bahse konu parselin bir kısmının 1/1000 ölçekli uygulama imar planına göre 02.04.1991 tarihinden itibaren yol alanında kaldığı; ayrıca bu alanının fiilen de araç trafiğinde kullanılan yol olduğu; taşınmaz üzerindeki kısıtlamanın 1991 yılından bu yana devam etmekte olduğunun anlaşıldığı; başvuranın taşınmazda keresteden yapılma deprem barakası, iki katlı ardiye (altı ahır üstü ardiye) ve taşınmazı çevreleyen beton duvarların yıkıldığı iddiasının bulunduğu; Anayasa'nın 13, 35 ve 46'ncı maddelerine aykırı biçimde 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda öngörülen usul izlenmeden başvuranın mülkiyetinde bulunan taşınmazın idarenin eline geçtiği ve kamulaştırmaz el atma olgusunun gerçekleştiği; bu durumda malikin ancak 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10,13 ve 18 inci maddeleri ve 2942 sayılı Kanun'un Ek 1 inci maddesi hükümlerinde yer alan

yükümlülüklerin idaresince yerine getirilmesi halinde makul bir tazmin elde edebileceği sonucuna varılmıştır.

Bu doğrultuda, Anayasa ile güvence altına alınan “*mülkiyet hakkı*”nın korunması için başvuruya konu taşınmazın 2942 sayılı Kanun kapsamında sırasıyla, idarenin mülkiyetindeki taşınmazlar ile trampa yapılmak veya satın alınmak suretiyle ivedilikle kamulaştırılması hususunda Karasu Belediye Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²²

İlgili idarenin bu Karara ilişkin 02.12.2021 tarihli ve 14458 sayılı cevabi yazısında ise, Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarının tavsiye niteliğine vurgu yapılarak kamulaştırmaz el atma durumunun gerçekleştiği hallerde sadece kamulaştırma imkanının olmadığı; bununla birlikte, yargı yolunun da açık olduğu; dolayısıyla bu hukuki yollar marifetiyle uyuşmazlığın çözümü kavuşturulabileceği belirtilmiştir.

Karasu Belediye Başkanlığının söz konusu cevabı değerlendirildiğinde, aslında ombudsman uygulamasının ilgili idare tarafından yeterince bilinmediği hususuyla karşılaşmaktadır. Zira idare, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi konumundaki ombudsman denetimini görmezden gelerek dava yolunu işaret etmekle yetinmiştir. Gerçekten de yargı mercilerinin yapacağı inceleme ve vereceği kararlar, anayasal bağlamda bağlayıcı ve ihtilafları nihai surette çözücü olması sebebiyle hem hak arama hürriyeti hem de hukuk devleti ilkesi bakımından tartışmasız bir öneme sahiptir. Ancak yargısal yollara başvurmadan uyuşmazlıkların çözülmesi anlayışı, son yıllarda hukuk düzenine kazandırılan kimi müesseselerle kökleşmektedir. Nitekim Anayasa’nın 74 üncü maddesinde yer alan *kamu denetçisine başvurma hakkı* ve bu hakkın kullanımına imkan veren Kamu Denetçiliği Kurumu, bahse konu alternatif çözüm yolları arasında idarenin taraf olduğu ihtilaflara ilişkin olarak varlık kazanmıştır.

Kurum, idarenin tüm işlem, eylem, tutum ve davranışlarını, hukuk, hakkaniyet, insan hakları ve iyi yönetim ilkeleri yönünden inceleyerek gerektiğinde önerilerini idareye sunmaktadır. Bu işlevini yerine getirirken, bir taraftan kamu yönetiminde yaşanan sorunlara odaklanarak kamu hizmetinin yürütülmesindeki kalitenin artırılması adına idarelere rehberlik etmekte, diğer taraftan yargı yoluna başvurmadan kişilerin adil bir çözüme kavuşmalarını sağlamaktadır. Yani KDK, yargısal denetimin katı yapısından uzaklaşan, uygulamasında yer alan *dostane çözüm yöntemi* ve kararlarının tavsiye niteliğinde olması yönleriyle tarafları uzlaştırmaya ve sorunları yapıcı bir şekilde çözme gayreti içindedir.

Tüm bunlara rağmen başvuruya muhatap Belediye Başkanlığının sadece yargı yollarını işaret etmesi ve Kurumumuzun kararlarının niteliğine vurgu yapması, uyuşmazlıkların kısa sürede çözülmesi suretiyle idareye olan güvenin artmasını engelleyici bir yaklaşımdır. Yargı kararlarının idare aleyhine hükmedilmesi halinde ise, hem zaman hem de kaynak kaybına sebep olacağından kamu yönetiminin işleyişiyle bağdaşmayacaktır. Dolayısıyla KDK’nın hukuk düzeninde üstlendiği rolün gereği olarak kararlarına azami düzeyde uyulması büyük önem taşımaktadır.

22 2021/10059 numaralı başvuru hakkında verilen 20/10/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Görevlendirmenin Sonlandırılması ve Geçici Görev Yolluğu Ödenmesi Talebi

Başvuran, Pınarhisar Meslek Yüksekokulundaki vekaleten görevlendirmesinin geçici bir görevlendirme olarak değerlendirilerek 2019 yılı ve 2020 yılı için geçici yolluk ve yevmiyelerinin güncellenerek tarafına ödenmesini, ayrıca Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı görevine iade edilmeyi talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme ve araştırma neticesinde, idare tarafından Danıştay 2. Dairesinin kararlarına dayanarak görevlendirme yapılırken süre belirtilmesinin zorunlu olmadığı ifade edildiği; bu şekilde yapılan görevlendirmelerin naklen atama sonucunu doğuracak şekilde çok uzun süreler boyunca uygulanmasının doğru olmadığı; zira Danıştay 2. Dairesinin kararlarında, bu tür görevlendirmelerin bir nakil maddesi olarak kullanılabileceği, naklen atama etkisi doğuracak şekilde yapılabileceği veya ilgilinin görev yerini sürekli olarak değiştirme şeklinde yorumlanabileceği şeklinde bir hükme ya da değerlendirmeye yer verilmediği; sürekli bir hizmetin görülmesinin naklen atamayı gerektirmekte olduğu ve böyle bir hizmetin sürekli nitelikteki görevlendirmelerle belli bir personele yaptırılmasının hukuka uygun olmadığı; görevlendirme ile başvuranın yerine getirmesi istenen görevin başvuranın bulunduğu sınıfın dışında ve bulunduğu derecenin altında bir görev olduğu söylenemese de başvuranın kadrosunun bulunduğu yerden uzak bir yere yapılan böyle bir görevlendirmenin çalışma huzurunu bozucu etkisi olabileceğinden hizmet gereklerine de aykırı olduğu;

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13/b-4 kapsamında yapılan ve süre belirtilmeyen görevlendirmelerde, ilgililere geçici görev yolluğu ödenmesi gerektiği; bu ödemenin ise, 6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun 42'nci maddesinin düzenleniş biçimine uygun olarak, görevlendirme tarihinden başlayarak ilk 90 gün için tam, sonraki 90 gün için 2/3 oranında yapılması, takip eden günlerde harcırah ödenmemesi, bir sonraki yılda ise görevlendirmenin yıl dönümünden başlamak üzere aynı usulde ödeme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, başvuranın görevlendirme işleminin sonlandırılarak kadrosunun bulunduğu yerdeki görevine iade edilmesi ve görevlendirme nedeniyle başvurana geçici görev yolluğu ödenmesi yönünde Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²³

Bahse konu Tavsiye Kararı üzerine, Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğünün 4454 sayılı yazısı Kurumumuza 17.03.2021 tarihinde iletilmiştir. Bu yazıda, başvuruda dile getirilen görevlendirmenin, ilgili mevzuat ve yargı içtihatları doğrultusunda takdir yetkisi gereğince tesis edildiği; ayrıca başvuranın hakkında disiplin soruşturmasının yürütüldüğü; geçici görev yolluğu talebinin ise, yine yasal düzenlemeye uygun olduğu; zira anılan görevlendirmenin sürekli nitelikte olduğu belirtilerek Kararın gereğinin yerine getirilemeyeceği bildirilmiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki bu Tavsiye Kararı, idarenin öne sürdüğü gerekçeleri tek tek ele alarak hukuki denetime tabi tutmuş ve hem görevlendirme hem de görev

yolluğu bağlamındaki talepleri haklı bularak önerileri ilgili idareye sunmuştur. Özellikle Danıştay içtihatları arasındaki farklı yorum ve yaklaşımlar, titiz bir surette ele alınmıştır. Ancak başvuruya muhatap idare, ilgili mevzuat, bazı yargı kararları ve takdir yetkisine odaklanarak aynı surette gerekçeli bir cevabı Kurumumuza iletmemiştir. Oysaki 6328 sayılı Kanun'un 20'nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki, önerilen çözümün uygulanabilir nitelikte görülmemesi halinde gerekçesinin bildirileceği hükmünde geçen “gerekçe” kavramıyla kararda yapılan tespitlere en az onun düzeyinde verilecek yanıtların kastedildiği açıktır. Bu bakımdan, ilgili idarenin Karara yönelik cevabını bildirirken yasal yükümlülüğünün tüm gereklerine dikkat etmesi önem taşımaktadır.

Mahkeme Kararının Uygulanması Talebi

Başvuran, 2019 EKPSS sınav sonucu ile yapılan yerleştirmeye göre Emniyet Genel Müdürlüğü emrine Isparta iline sosyal çalışmacı olarak yerleştirildiğini, 20.01.2020 tarihinde atama için istenilen evrakları elden teslim ettiğini, Samsun İl Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen 23.11.2020 tarihli tebliğ-tebellüğ belgesi ile Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Dairesi Başkanlığının 10/11/2020 tarihli yazısına istinaden emniyet teşkilatına atanmasının uygun olmadığına dair karar verildiğinin tarafına bildirildiğini, hakkında tesis edilen işlem nedeniyle açmış olduğu dava neticesinde Ankara 11. İdare Mahkemesinin 06.05.2021 tarihli ve 2021/31 E., 2021/398 K. sayılı kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar verildiğini, ancak anılan yargı kararına rağmen atama işleminin yapılmadığını iddia ederek, Anayasa'nın 138'inci maddesi ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca mahkeme kararının uygulanarak atama işleminin yapılmasını talep etmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, ilgili idarece Ankara 11. İdare Mahkemesinin 06.05.2021 tarihli ve 2021/31 E., 2021/398 K. sayılı “dava konusu işlemin iptaline...” dair kararının uygulanması noktasında işlemlerin devam ettiğinin ifade edildiği; gerek Anayasa'nın 138 inci maddesinde ve gerekse de İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28 inci maddesinde yer alan yargı kararlarının yerine getirilmesinin geciktirilemeyeceği yönündeki emredici hükümlere rağmen ilgili idarece söz konusu mahkeme kararının gereğinin yerine getirilmesi hususunda 2577 sayılı Kanun'un 28'inci maddesinde öngörülen azami sürenin aşıldığı; Anayasa ve Kanun'un anılan hükümleri ile yargı kararlarının hangi gerekçe ile olursa olsun uygulanmamasından idarenin sorumlu tutulduğu; dolayısıyla idarenin mahkeme kararlarını uygulamasının anayasal ve kanuni bir zorunluluk olduğu; idarenin kararı uygulama yükümlülüğü devam ettikçe, yargı kararının uygulanmamasından doğan sorumluluğunun da devam edeceği; Anayasa Mahkemesi kararları bağlamında “hak arama hürriyeti”nin yalnızca yargı mercileri karşısında davalı veya davacı olma sıfatını değil aynı zamanda mahkeme nezdinde verilmiş olan kararın idari mercilerce gereğinin yerine getirilmesini de kapsadığı; ayrıca mahkeme kararlarının uygulanmasının yargılama sürecinin devamı niteliğinde görülerek yargılamayı tamamlayan ve yargılamanın bir anlam ve sonuç doğurmasını sağlayan unsur olarak nitelendirildiği ve bu kapsamda ilgili idarenin Kanun tarafından öngörülen sürede mahkeme kararını yerine getirmemesi yönünde tezahür eden işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Tüm değerlendirmeler gereğince, başvuranın mağduriyetinin giderilmesi için Ankara 11. İdare Mahkemesinin başvuruya konu kararının ivedilikle uygulanması yönünde Emniyet Genel Müdürlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²⁴

Emniyet Genel Müdürlüğü ise, 12.10.2021 tarihli ve 120107 sayılı yazısıyla anılan Karara yönelik gerekçesini bildirmiştir. Buna göre, başvuruya konu mahkeme kararının uygulanmasına yönelik işlemler devam etmektedir.

İdarenin söz konusu cevabi yazısı, ilk bakışta olumlu olarak değerlendirilebilecektir. Ancak uygulanması talep edilen mahkeme kararının Mayıs 2021'e ait olmasına rağmen Ekim 2021 itibariyle halen gereğinin yerine getirilmemiş olması dikkat çekicidir. Zira Kararda detaylı surette belirtildiği üzere anayasal ve yasal gereklilik, anılan mahkeme kararının geciktirilmeksizin uygulanmasına yönelik olmakla birlikte, ilgili idare bahse konu kararı yerine getirmeyerek başvuranın talebini sürüncemede bırakmaktadır. Bir bakıma, kararını doğrudan uygulatma yetkisini haiz olmayan idari yargı mercisinin, kararıyla beraber etkisizleşmesine ve yargısal işlevin fiilen sonuçlarını doğuramamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla tekil bir örnek gibi görünse de kanun yollarının gerektirdiği imkanlar dışında herhangi bir mahkeme kararının gereğini yerine getirmeyerek hakkın teslimini aksatmak hukukilikle bağdaşmamaktadır.

DASK Sigorta Bedelinin Ödenmesi Talebi

Başvuran, Elazığ depremi neticesinde, Merkez Akpınar Mahallesi, Hayırlı Sokak, No: 2, Kat: 6, Daire No: 17'de yer alan meskenin hasar gördüğünü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından önce orta hasarlı raporu verilen söz konusu taşınmaza daha sonra ağır hasar raporu verildiğini ve yıkım kararının bu karar nedeniyle uygulandığını, evinin zorunlu deprem sigortasının bulunduğunu, Doğal Afet Sigortaları Kurumuna (DASK) vermiş olduğu yazılı dilekçeye e-posta ile olumsuz yanıt verildiğini ifade ederek, policede tespit edilmiş bulunan 158.760,00 TL nin tarafına ödenmesini talep etmiştir.

Yapılan inceleme neticesinde, “deprem” nedeniyle Elazığ Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından ağır hasar raporu düzenlenen ve Elazığ İl Özel İdaresi tarafından yıktırılan konutun, Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından az hasarlı olarak değerlendirilip sigorta ödemesi yapılmamasında kamu yararı bulunmadığı; nitekim birinci derecede deprem bölgesi olarak tespit edilmiş bulunan bölgede, depreme dayanıklı bina tasarımının taviz vermeden uygulanmasının sağlanması gerektiği de göz önüne alındığında, deprem kaynaklı olarak “ağır hasarlı” duruma gelen binanın artık mesken olarak kullanılmaya elverişli olmadığı; dolayısıyla ilk rapora itiraz sonucu yapılan yeniden değerlendirmede ağır hasarlı olarak tespit edilip kamu gücüyle yıktırılan konutun sigorta bedelinin başvurana ödenmemesinin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Bu kapsamda, şikayete konu sigorta bedelinin ödenmesi hususunda Doğal Afet Sigortaları Kurumu Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²⁵

24 2021/12574 numaralı başvuru hakkında verilen 21/09/2021 tarihli Tavsiye Kararı

25 2020/90223 numaralı başvuru hakkında verilen 22/01/2021 tarihli Tavsiye Kararı

Başvuruya muhatap idare ise, 01/04/2021 tarihli ve 35702025/29652 sayılı cevabi yazısında, hasar talebinin eksper raporlarındaki tespitlere göre değerlendirildiği; deprem sebebiyle olduğu iddia edilen hasarı tespit etme yetkisinin yıkıma karar veren kamu otoritesinde olamayacağı; riskli yapının yenilenmesi için yapılan hasar tespitiyle depremden kaynaklı hasar tespitinin farklılık arz ettiği; hasar bedelinin zararın meydana geldiği tarihteki serbest piyasa rayiç birim fiyatlarına göre belirlenmesi gerektiği ve bu gerekçelerle konunun yargı yoluyla açıklığa kavuşabileceği değerlendirilmesiyle Karara uyulmayacağı belirtilmiştir.

Ancak Doğal Afet Sigortaları Kurumunun deprem rizikosunun gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan yeni durumu göz önüne alması gerektiği değerlendirilmektedir. Binanın özelliklerinin sigorta sözleşmesi yapılırken değerlendirmeye alındığı; bu nedenle sigorta bedelinin 158.760,00 TL olarak belirlendiği; binanın yeni olması durumunda bu bedelin çok daha üstünde bir bedelle sigorta sözleşmesinin yapılacağı; zorunlu deprem sigortası sözleşmelerinin yapılmasının bir amacının da ülkemizde mevcut deprem gerçeği sebebiyle vatandaşlarımızın mağduriyetinin giderilmesi olduğu tespitleriyle, DASK tarafından somut olayla ilgili ileri sürülen tezin ve Karara uymama gerekçesinin kabul edilmesinin mümkün olmadığı düşünülmektedir.

Sınavın Geçerli Kabul Edilmesi ve Puanın Hesaplanması Talebi

Başvuran, 25.10.2020 tarihinde KPSS'ye (Ön Lisans) geçici kimlik belgesi ile girdiğini, ancak 17.12.2020 tarihinde tarafına tebliğ edilen evrak ile kılavuzda tanımlanan kimlik belgesini yanında bulundurmadığı gerekçesiyle sınavının geçersiz sayıldığını öğrendiğini, bu hususun maddi gerçekliği yansıtmaması nedeniyle ÖSYM'ye dilekçe ile itiraz başvurusunda bulunduğunu, bahse konu itirazında kimliğini yenilemek amacıyla 20/10/2020 tarihinde nüfus müdürlüğünden 209137412 numaralı geçici kimlik belgesi aldığını, bu geçici kimlik belgesi ile sınava girmiş olmasına rağmen sınavının geçersiz sayılmasının açıkça hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğunu, nitekim geçici kimlik belgesinin sınava giriş anında yanında olmasaydı sınavda görevli polis ve diğer memurlar tarafından sınav salonuna girişinin sağlanmayacağını, sınav salonundaki kamera kayıtları incelendiğinde de giriş belgesinin yanında olduğunun görülebileceğini belirttiğini, ancak tarafına olumlu bir dönüş yapılmadığını ifade ederek ÖSYM Yönetim Kurulunun 17.11.2020 tarihli ve 2020/30.01 sayılı kararının iptal edilerek sınavının geçerli sayılması ve mağduriyetinin acilen giderilmesini talep etmiştir.

Yapılan inceleme ve araştırma neticesinde, başvuranın geçici kimlik belgesinde fotoğraf olmaması nedeniyle sınav salon tutanağı doğrultusunda ÖSYM Yönetim Kurulunun 17.11.2020 tarihli ve 2020/30.01 sayılı kararıyla başvuranın sınavı geçersiz sayılmış olsa da başvuranın katılmış olduğu sınavın bina ve sınav salonu kamera kayıtlarının incelenmesinden, geçici kimlik belgesinde fotoğrafının bulunduğu alenen görüldüğü; başvuran tarafından Kurumumuza sunulan söz konusu geçici kimlik belgesinin incelenmesinden de güncel, geçerli ve fotoğraflı bir geçici kimlik belgesinin söz konusu olduğu; bu anlamda başvuranın sınavının geçici kimlik belgesinde fotoğrafının bulunmamasının somut olayımızda gerçeği yansıtmadığı; başvuruya

konu idari işlemin sebep unsurunda sakatlık bulunduğu neticede somut olayımızda mağduriyete neden olan durumun Salon Aday Yoklama Listesinde düzenlenen ve çeşitli kodlarla belirlenen durumlardan Kod D “T.C. Nüfus Cüzdanı/T.C. Kimlik Kartı(veya pasaport) olmadan sınava giren veya kimlik belgesi onaysız, resimsiz ve tahrip olmuş şekilde sınava giren aday” şeklinde olduğu; bu ifadenin geçerli ve fotoğraflı geçici kimlik belgesi olan adayı hariç tutacak şekilde düzenlenmesi halinde salon görevlilerince hataen işaretleme yapılma olasılığını azaltabileceği ve somut olayımızdaki mağduriyetlerin önüne geçilebileceği; bu bakımdan, söz konusu sınavda başvuranın sınavının geçersiz sayılarak puanının hesaplanmaması işleminin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

Bu tespit ve değerlendirmelerle, başvuranın sınavının geçerli sayılarak puanının hesaplanması, sınavda kimlik belgesinde fotoğraf olmadığı için sınavı geçersiz sayılan diğer beş adayın sınav salonu kamera kayıtlarının incelenerek fotoğraflı kimlik belgesine/geçici kimlik belgesine sahip olduğu tespit edilen adayların da sınavlarının geçerli sayılarak puanlarının hesaplanması ve bunun adaylara en kısa sürede bildirilmesi, sınav salonlarındaki görevlilerce doldurulan “Salon Aday Yoklama Listesi”nde Kod D’de fotoğraflı, güncel ve geçerli geçici kimlik belgesiyle sınava katılan adayların Kod D’nin kapsamı dışında olduğunu ifade edecek bir ifadenin eklenmesi için gerekli işlemlerin yapılması hususlarında ÖSYM Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²⁶

ÖSYM Başkanlığının 51666 sayılı cevabi yazısında ise, başvuran adayın sınava girdiği salon başkanının beyanında adayın kimliğinin fotoğrafsız geçici kimlik belgesi şeklinde olduğu ifade edildiğinden Tavsiye Kararının uygulanabilir bulunmadığı bildirilmiştir.

Kanımızca kamera kayıtlarıyla şüpheyi mahal bırakmayacak derecede sabit olan adayın fotoğraflı geçici kimlik belgesinin bulunmasının, “Salon başkanının yazılı beyanına” üstün tutularak Tavsiye Kararının uygulanması ve adayın sınavının geçerli sayılması gerekmektedir.

Köpek Saldırısı Nedeniyle Meydana Gelen Zararın Tazmin Edilmesi Talebi

Başvuran, Saraçhane Parkı’nda 3 yaşındaki oğluyla vakit geçirdiği sırada, sahihsiz ve başıboş köpeklerin saldırısına uğrayarak yaralandığını belirterek oluşan zararları nedeniyle 15.000 TL maddi ve 75.000 TL manevi tazminat, oğlunun yaşadığı travma nedeniyle 100.000 TL manevi tazminat ile toplamda 190.000 TL tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca gerçekleştirilen inceleme-araştırmada, öncelikle başvuranın maddi ve manevi tazminat talepleri ele alınmıştır. Bu kapsamda, başvuranın olay tarihi olan 27/09/2020 tarihinden sonra bir süre iş yerinde çalışabildiği; sonrasında şikayet konusu olay nedeniyle işten çıkışının yapıldığı; başvuranın 2020 Aralık ayında tekrardan eski iş yerine girişinin yapıldığı; bunun yanı sıra şikayet konusu köpek saldırısı olayı nedeniyle başvuranın vücudunda izler kaldığı; ancak maddi yetersizlikten ötürü estetik müdahale

26 2021/1457 numaralı başvuru hakkında verilen 09/07/2021 tarihli Tavsiye Kararı

yaptırma imkanı olmadığı; başvuranın prim eksik günlerinin ve işten çıkış tarihlerinin SGK kayıtlarında yer aldığı; ancak işten çıkış kayıtlarının birebir köpek saldırısı ile ilişkilendirilemediği; diğer taraftan başvuranın vücudunda meydana geldiği ileri sürülen sabit izlerin giderilmesine yönelik gereken estetik müdahale masraflarına ilişkin olarak da raporda saldırıya uğrayan kişide kalıcı ve ciddi estetik operasyon gerektiğine yönelik kesin bir ifade yer almadığı; bununla birlikte, sabit bir izin kalması durumunda bu izlerin ameliyat ile kısmen ya da tamamen giderilmesinin mümkün olması ya da tıbben ameliyat gerektirmesi durumunda bu masrafların idarece tazmin edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Ayrıca kamusal alan içerisinde yer alan Saraçhane Parkı'nda ya da benzeri park ve alanlarda bireylerin güven içerisinde dolaşabilmesi, gezebilmesi ve vakit geçirebilmesi gerekirken başvuranın parkta bulunduğu sırada sahipsiz köpek saldırısı sonucunda yaralandığı, her ne kadar tevsik edilmese de hayatın olağan akışı içinde üzerinde taşıdığı eşyaların zarar gördüğü, aşı tedavisine başladığı anlaşılan başvuranın mağduriyetini giderici ölçüde manevi zararının da tazmin edilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Başvuranın oğluyla ilgili manevi tazminat talebi ise, oğlunun saldırı sırasında başvuranın yanında olduğuna yönelik herhangi bir tespit yapılamaması sebebiyle reddedilmiştir.

Dolayısıyla başvuranın oğluna ilişkin talebi uygun bulunmamakla birlikte, başvuranın sağlık harcamaları dahil olmak üzere maddi ve manevi mağduriyetini giderici ölçüde zararın tazmin edilmesi yönünde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²⁷

Bu kapsamda, ilgili idarenin 09.07.2021 tarihli ve 752644 sayılı cevabi yazısı Kurumumuza ulaşmıştır. Söz konusu cevabi yazıda, idare, sokak köpekleriyle ilgili sorumluluğun sadece taraflarına ait olmadığı ve farklı paydaşların da değerlendirmeye alınması gerektiğini; başvuruya konu olay özelinde hizmet kusurunun söz konusu olmadığını ve Kararda tazmin edilmesi önerilen zarar miktarının somut şekilde belirtilmediğini ifade ederek Kararın uygulanmayacağını bildirmiştir.

Başboş sokak hayvanları meselesi, son zamanlarda kamuoyunun gündemini çeşitli yönlerden meşgul etmektedir. Özellikle hayvanlara karşı gerçekleştirilen şiddet eylemleri ve bu konuda hayvanseverlerin yoğun tepkileri, yasal düzenleme yapılmasına kadar uzanan bir süreci tetiklemiştir. Bununla birlikte, başboş sokak hayvanlarının insanlara saldırması olayları da konunun bir diğer tarafını öne çıkararak kişilerin can güvenliğinin güvenceye alınması gerekliliğini hatırlatmıştır. Bu bakımdan, anılan meselenin, tek yönlü bir bakış açısıyla ele alınması icap etmektedir.

Bahse konu Karar ise, başboş sokak köpeklerinin saldırısı sonucunda yaralanan başvuranın uğradığı zararların karşılanması önerisini getirerek ilgili idarenin sorumluluğuna vurgu yapmakta ve aslında kamu kurum-kuruluşlarının üzerinde durmaktan imtina ettiği bir konuda idari mekanizmayı harekete geçirmeyi amaçlamaktadır. Ancak bunu yaparken zorlayıcı, katı bir yaklaşım yerine fiili durumun gerektirdiği gerçekçilikle hareket edilmiştir. Nitekim bunun için de bir taraftan büyükşehir statüsündeki İstanbul'da en

27 2020/102304 numaralı başvuru hakkında verilen 07/06/2021 tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı

geniş imkanlara sahip idari aktör olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi muhatap olarak görülmüş, diğer taraftan Kararda doğrudan bir tazminat bedelinin belirtilmemesi suretiyle idarenin eli güçlendirilerek başvuranla uzlaşmasına imkan tanınmıştır.

Kararın bu yönleri göstermektedir ki somut bir vaka üzerinden, özelde İstanbul'da, başıboş sokak hayvanları meselesinin çözümüne yönelik önemli bir adım atılmakta olup idarenin üzerine düşen yükümlülüğü bu şekilde değerlendirmesi gerekmektedir.

İçme Suyu ve Kanalizasyon Bağlantısı Talebi

Başvuran, 03.11.2020 tarihinde Akşehir Belediyesine başvurarak Kuruçay mahallesi, 126 ada ve 24 parseldeki 31620 Sokak, No: 12 adresinde bulunan meskeni için 3194 sayılı Kanun'a göre yapı kayıt belgesi aldığını, Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Kent Bilgi Sistem Şube Müdürlüğü tarafından adres tespiti yapılarak meskenine kapı numarası verildiğini, söz konusu meskenin inşaatının 6360 sayılı Kanun'un yayımlandığı 12.10.2004 tarihinden önce bitirildiğini ve Akşehir Belediyesi tarafından yol, su ve kanalizasyon hizmetlerinin götürüldüğünü, ilgili Belediye görevlileri tarafından meskenine su ve elektrik verilmesinde sakınca olmadığına dair yazı verildiğini, bu yazıya istinaden MEDAŞ'a giderek elektrik aboneliğini yaptırdığını, su aboneliği için ise 04.11.2020 tarihinde yapmış olduğu müracaatına işlem yapacağını söyleyen görevlinin koronavirüs olması nedeniyle karantinaya alındığını, karantina süreci bittikten sonra ise görevli tarafından 20/11/2020 tarihinde yönetmeliğin değiştiği ileri sürülerek su aboneliğinin yapılamayacağını söylendiğini, idareye vermiş olduğu dilekçeye de ret cevabı aldığını belirterek özellikle pandemi sürecinde hayati önem arz eden su ihtiyacını karşılayabilmek için meskenine su ve kanalizasyon bağlantısının yapılmasını ve bu konudaki mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

Yapılan inceleme-araştırma neticesinde, başvuranın 04.11.2020 tarihli müracaatına yürürlükte olan mevcut hükümlere göre işlem yapılması gerekirken 20.11.2020 tarihinde değişen Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler Yönetmeliği hükümlerinin uygulandığı; Yönetmelik'in değişmeden önceki 6-1-ğ-(b) bendinde bulunan "*ilgili belediyenin veya Mülki İdare Amirinin yazılı talebi ile ...*" ibaresine göre ilgili belediyenin talebinin yeterli olması gerekirken mülki amir talebinin de aranıldığı; ilgili meskenin kişinin ikamet adresi olmamasının ret işleminde gerekçe olarak ileri sürüldüğü ve bu nedenlerle de temel ihtiyaçların karşılanması hususunda elzem olan su ve kanalizasyon bağlantısının yapılmadığı; Yönetmelik'in anılan hükmü gereğince ilgili Belediyenin yazılı talebi ile geçici olarak abonelik verilebileceği ve ilgili Yönetmelik'in değişmeden önceki yürürlük süresi içerisinde müracaatı yapılan başvurunun, Yönetmelik değişikliği ve idareye başvuru yapıldığı tarihte ilgili meskenin ikamet adresi olarak kullanılmaması ileri sürülerek reddedilmesi işleminin yerinde olmadığı; hayati öneme sahip içme suyuna sahip olunmasının, mevcut pandemi koşullarında çok daha fazla önem arz ettiğinin dikkate alınması gerektiği; dolayısıyla talebin yerine getirilmemesi işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu kanaatine varılmıştır.

Bu kapsamda, içme suyu ve kanalizasyon bağlantısı talebinin yerine getirilmesi için makul süre içerisinde işlem tesis edilmesi hususunda Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²⁸

İlgili idarenin 28.05.2021 tarihli ve 7720 sayılı cevabi yazısında ise, söz konusu Yönetmelik'teki değişiklik öncesi ve sonrasında yer alan düzenlemeler gereğince başvuruda bulunması icap eden belgelerin eksikliği sebebiyle talebin yerine getirilmediği belirtilmiştir.

Ancak başvuru konusunun incelenmesi kapsamında iletilen bilgi-belge talebine ilişkin Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 30.03.2021 tarihli ve 5033 sayılı yazısıyla yine ilgili idarenin yukarıda değinilen yazısı arasında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Özellikle meskenin 2004 yılından önce inşa edilmediği, eski yapı niteliğini taşımadığı ve ikamet adresi olarak kullanılmadığı yönündeki argümanlar, Tavsiye Kararı sonrasında ileri sürülmemiş olup sadece belli belgelerin ibraz edilmemesi talebin karşılanmamasına gerekçe olarak ortaya konulmuştur. Bu durumu, başvuruya muhatap idare dışındaki resmi makamların belgelerine Kararda yer verilerek bahse konu argümanların zayıflatıldığı şeklinde değerlendirebilmek mümkündür. Hatta Kararda yapılan nihai tespitlerin, aslında idarenin son dayanağını da etkisiz kıldığı görülebilmektedir.

Bununla birlikte, su ihtiyacının yaşamsal önemi düşünüldüğünde, mevzuat yorumlanırken bireyler lehine bir yaklaşımın benimsenmesi gerekliliği açıktır. Oysaki ilgili idare, idari düzenleyici işlemlerde yapılan bir değişikliği başvurana aleyhine kullanma iradesinde ısrar etmektedir. Temel bir kamu hizmeti niteliğinde olan su ve kanalizasyon hizmeti sunumunun icracısı konumundaki anılan idarenin, tüm faaliyetlerinde çatışmacı bir tutumdan ziyade yapıcı ve uzlaşmacı bir anlayışla hareket etmesi önem taşımaktadır.

Meslek Kodu Değişikliği Talebi

Başvuran, 2015 yılından bu yana Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde “*tıbbi sekreter*” olarak Hastanenin çeşitli polikliniklerinde ve servislerinde görev yapmakta olduğunu, 2018 yılında, 696 sayılı KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçiş yaptığını, işe başladığı süre boyunca hastanede yalnızca tıbbi sekreter olarak çalışmasına rağmen meslek kodunun “*temizlik işçisi*” olarak kaydedildiğini ve kadroya geçiş işlemlerinin de aynı meslek kodu ile tamamlandığını, meslek kodunun düzeltilmesi ile ilgili söz konusu taleplerini birçok kez hastane yönetimine iletmesine karşın kadroya geçiş süresinden önce işten çıkarılmakla, kadro işlemlerinden sonra ise temizlik personeli olarak istihdam edilmekle tehdit edildiğini belirterek meslek kodunun fiilen yapmakta olduğu iş kolu olan “*tıbbi sekreter*” olarak güncellenmesini talep etmiştir.

Kurumumuzca yapılan inceleme-araştırma neticesinde, idarece ilgili teknik şartname gereği başvuranın istihdam edildiği “*temizlik görevlisi*” iş koluna uygun olarak sürekli işçi kadrosuna geçiş işlemlerinin tamamlandığı ve başvuranın ilgili mevzuata uygun

28 2021/2877 numaralı başvuru hakkında verilen 05/05/2021 tarihli Tavsiye Kararı

olarak sürekli işçi kadrosuna geçişte bildirilen meslek koduna uygun iş kolunda yani temizlik iş kolunda çalıştırılıyor olduğu açıklanmışsa da aynı idare tarafından Kurumumuza gönderilen Başhekimlikçe Rektörlüğe hitaben yazılmış olan 10.12.2020 tarihli yazıda “*başvuranın Hastanede göreve başlarken temizlik personeli olarak işe alınmış olmasına rağmen göreve başladığı 03.09.2015 tarihinden bugüne kadar fiilen sekreterlik işi yaptığı*” açıklamalarına yer verildiği ve başvuran tarafından başvuru dosyasına sunulan diğer tüm bilgi ve belgelerle başvuranın sürekli işçi kadrosuna geçiş öncesi ve sonrasında ve de halen Selçuk Üniversitesi Hastanesinde “*tıbbi sekreter*” olarak görev yaptığının belgelendiği hususları birlikte değerlendirildiğinde başvuranın istihdam edildiği iş kolu ile meslek kodu arasında uyumsuzluğun olduğu, mevzuata göre idarenin işçiyi hangi iş kolunda istihdam ediyorsa o iş kolunda kadroya geçirmesi gerektiği, çalışılan iş için uygun olan meslek kodunun seçilmesi ve görev değişikliği, terfi gibi durumlarda sistem üzerinde güncellenmenin yapılmasından işverenin sorumlu olduğu ve idarenin işyerinde fiilen yapılan işe uygun meslek adı ve kodunu bildirmesi ile sorumlu olduğu sonucuna ulaşılmakla birlikte idarenin başvuranın meslek kodu bildirimine ilişkin eylem ve işlemlerinde hukuka ve hakkaniyete uyarlık bulunmamıştır.

Bu doğrultuda, başvuranın, idarede fiilen yürütmekte olduğu hizmeti ile meslek kodunun birbirine uygun olup olmadığının ortaya konulması neticesinde yeni bir işlem tesis edilmesi hususunda Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne Tavsiyede Bulunulmasına karar verilmiştir.²⁹

İlgili idare ise, Kurumumuza 21.04.2021 tarihinde ulaşan 63605 sayılı cevabi yazısında, ilgili mevzuat ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının yazısına yer vererek yasal düzenlemeler karşısında işlem tesis edilemeyeceği; kanuni değişiklik yapılması halinde gerekli işlemin gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.³⁰

Burada idarenin işlem tesis etmemesine dayanak konumdaki “*kanuni düzenlemenin olmayışı*” iddiası, ilk bakışta idarenin kanuniliği ile bağdaşır görünmektedir. Fakat idarenin faaliyette bulunabilmesi için kanunla yetkilendirilmesi gerekliliğini işaret eden *idarenin kanuniliği ilkesini*, belli bir konuda sadece onunla doğrudan ilişkili olan kanunun yetki vermesi şeklinde anlamak kimi zaman Kanun koyucunun iradesini yok saymak anlamına gelebilecektir. Zira hukuk düzenine kazandırılan yasal düzenlemelerin bir kısmında ilgili kamu kurum-kuruluşuna özel surette görev-yetki tevdi yapılrken diğer bir kısmında ise tüm kamu kurum-kuruluşları muhatap olarak belirlenmektedir. Ayrıca kanunların idareyi yetkilendirdiği düzenlemeleri yorumlarken bazen ilgili hükümle sınırlı kalmak gerekirken bazı durumlarda konuyu ilgilendiren kanunların bir bütün halinde değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Nitekim başvuruya konu meslek kodu değişikliği talebinde de benzer bir durum söz konusu olup bu kapsamda işlem tesis edecek idarenin yalnızca 375 sayılı KHK’nın Geçici 23 ve 24 üncü maddelerini göz önünde tutmaması, aynı zamanda 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık

29 2020/99538 numaralı başvuru hakkında verilen 13/04/2021 tarihli Tavsiye Kararı

30 Aynı idare benzeri bir cevabı, 2021/5945 numaralı başvuru hakkında verilen 19/08/2021 tarihli Tavsiye Kararı üzerine de iletmisti.

Sigortası Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu vb. yasal düzenlemeleri de dikkate alması gerekmektedir. Dolayısıyla tek bir kanuni düzenleme üzerinden yetkisizliğini vurgulayıp yasal değişiklik gerekliliğine değinen Selçuk Üniversitesinin kendisinin uymakla yükümlü olduğu ve faaliyetlerinin gücünü aldığı kanunları bir bütün halinde ele alarak meslek kodu değişikliği hakkındaki tesis ettiği işlemi gözden geçirmesi yerinde olacaktır.

8.2 İDARELERİN BİLGİ VE BELGE TALEPLERİMİZE YAKLAŞIMLARI

Kurumumuz şikâyetleri insan haklarına dayalı adalet anlayışı içerisinde hukuka ve hakkaniyete dayalı olarak incelerken, idare ile vatandaş arasında adeta köprü görevi görmektedir. Kurumumuz bu görevleri yerine getirirken yargının da yükünü hafifleterek, vatandaşın adalete kolay ve hızlı erişiminde önemli mesafeler kat etmektedir. Başvuruları 6 ay gibi kısa sürede sonuçlandırmakla yükümlü olan Kurumumuz, dostane çözüm kararıyla da birkaç ay içerisinde bazen de bir aydan daha kısa bir sürede vatandaşın sorununa çözüm üretmektedir.

Kurumumuzun vatandaşın sorunlarına kolay ve hızlı çözüm üretebilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının Kurumumuzla iş birliği içerisinde hareket etmesi, Kurumumuz tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin zamanında gönderilmesi, dostane çözüm konusunda olumlu bir yaklaşım içerisinde olunması büyük önem taşımaktadır.

- Bakan yardımcıları ile 3 ayrı toplantıda bir araya gelinerek Kurumumuz hakkında bilgilendirilmesi ve etkin bir iş birliği içerisinde olunması konusunda görüş alışverişinde bulunulması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının genel müdürleri ve kurum başkanlarıyla toplantılar gerçekleştirilerek Kurumumuzun idarenin iyi yönetim ilkeleri bağlamında denetim rolü hakkında karşılıklı istişarelerde bulunulması,
- İl toplantısında o ilin valisi, belediye başkanı, muhtarları ve kurum yöneticileri ile görüşmeler gerçekleştirilmesi,
- Kurumumuzun görev alanı ve yetkilerinin zamanla kamu kurum ve kuruluşlarınca tanınmış olması

gibi hususlar sonucunda ve Kurumumuzun kamu kurum ve kuruluşları ile kurduğu diyalog sayesinde geçtiğimiz yıl idarelerin büyük bir kısmı Kurumumuzca istenen bilgi ve belge taleplerini kısa süre içerisinde ve yeterli bir şekilde karşılamış, iş birliğine açık bir tutum sergilemiştir.

Bu durum, Kurum tarafından yapılan incelemenin daha doğru verilere dayanması ve nihai karar aşamasında da hakikate ulaşılması bakımından oldukça kıymetlidir.

Ancak münferit şekilde bilgi ve belge taleplerimize süresinde yanıt vermeyen veya yanıt vermekle birlikte şikâyet konusunun tam anlamıyla açıklığa kavuşması için yeterli bilgilerin gönderilmediği başvurular da mevcuttur. Aşağıda bu başvurulara ilişkin örnekler mevcuttur.

* **Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü**, öğrencilerin burs ve öğrenim kredisi talepleri veya borçların geri ödenmesiyle ilgili başvuruların inceleme sürecinde Kurumumuzun bilgi ve belge taleplerine hızlı bir şekilde yanıt vermekle birlikte söz konusu yanıtlarda gerekli ve yeterli düzeyde bilgelere yer vermediği görülmüştür. Örneğin öğrenim kredisine uygulanan fiyat endeksi farkının hesaplanmasına yönelik ayrıntılı bilgi verilmediği³¹, bu gibi durumlarda başvurunun inceleme sürecinin zorlaştığı ve uzadığı, iyi yönetim ilkelerinden olan şeffaflık ilkesi kapsamında Kurumumuzca ilgili idareden talep edilen bilgi ve belgelerde idari işlemlere yönelik özet şeklinden ziyade ayrıntılı ve gerekçeli bir şekilde izahat yapılmasının şikâyet inceleme sürecine olumlu katkısının olacağı değerlendirilmektedir.

* AİHM tarafından TFF Tahkim Kurulu ile ilgili verilmiş olan ve Kurumumuzun 27.07.2018 tarihli Tavsiye Kararına da iki sayfada yer verilen 28.01.2020 tarihli [Ali Rıza ve Diğerleri Türkiye (30226/10 vd.)] Kararında, "AİHM, bazı uyuşmazlıklar bakımından münhasır ve zorunlu yetkiye sahip olan TFF Tahkim Kurulu'nun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri sağlaması gerektiği hususu belirtilmişti, akabinde Kurumumuza Trabzonspor Kulübü Başkanı tarafından, Trabzonspor ile Aytemiz Alanyaspor futbol takımları arasında 29.07.2020 tarihinde oynanan Ziraat Türkiye Kupası müsabakası sonrasında yayıncı kuruluş ve medya mensuplarına kendisi tarafından yapılan açıklamaların, sportmenliğe aykırı olduğu iddiasıyla verilen cezanın şikâyetle konu edilmesi üzerine 5 Ekim 2021 tarihinde verilen tavsiye kararında, AİHM kararına da atıfta bulunularak Kurumumuzun TFF Statüsünde değişiklik yapılması yönünde verdiği 27.07.2018 tarihli Tavsiye Kararının üzerinden iki yıldan fazla bir süre geçmiş olması ve AİHM'in aynı yönde verdiği 28.01.2020 tarihli Ali Rıza ve Diğerleri Kararının üzerinden de on aydan fazla bir süre geçmiş olması sebebiyle, ivedi olarak Tahkim Kurulu ve PFDK yapısının tarafsız ve bağımsızlığını sağlayacak bir yapılanma yönünde gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması, Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların gerekçeli olması, mevcut gerekçelerin zenginleştirilmesi ve gerekçelerde somut olaya özgü kriterlerin belirlenmesi, uluslararası spor hukukunun esaslarına dikkat edilmesi, gerekçeli kararların yayımlanması hususları önerilmiştir. Bunun üzerine, kararımıza da uyularak TFF tarafından TFF Statüsü, Disiplin Kurulu Talimatı ve Tahkim Kurulu Talimatında tarafsızlığın ve bağımsızlığın sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 28.07.2021 tarihinde yapılan TFF Olağan Genel Kurulunda alınan kararlar, PFDK, Tahkim Kurulu ve UÇK yapısının değiştirilmesine ilişkin TFF Statüsü'nde değişiklik yapılması kabul edilmiş ve söz konusu Kurulların seçimle göreve gelmesi benimsenmiş olup yapılan değişiklikler 11.08.2021 tarihli ve 31565 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Ancak önceki yıllarda incelenmiş olan başvurularda olduğu gibi, TFF PFDK ve Tahkim Kurulu Kararıyla ilgili yapılan

31 2021/7794 numaralı başvuruda fiyat endeksi uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile hesaplama ayrıntılarına birkaç kez gerçekleştirilen telefon görüşmesi veya e-posta yazışması sonucunda ulaşılabilmektedir.

başvurunun³² inceleme sürecinde, Kurumumuzca Futbol Federasyonuna yazılan yazılarda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Sporun geliştirilmesi ve tahkim” başlıklı 59’uncu maddesinde “(Spor Federasyonları) Tahkim kurulu kararlarına karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı”; Anayasanın “Seçimlerin genel yönetim ve denetimi” başlıklı 79 uncu maddesinde ise “Yüksek Seçim Kurulunun (YSK) kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamayacağı” hususunun kurala bağlandığı, dolayısıyla kanun koyucu tarafından YSK’nın kararlarına karşı her türlü başvuru yolu kapatılırken tahkim kurulu kararlarına karşı sadece yargı yolu kapatılarak yargı haricindeki hak arama yollarının açık bırakıldığı hususu göz önünde bulundurularak Türkiye Futbol Federasyonunun işlem, eylem, tutum ve davranışlarının Kurumumuzun görev alanına girdiği hatırlatılmasına ve verilen tavsiye kararına uygun yönde karar alınmasına rağmen, **Türkiye Futbol Federasyonu** talep edilen bilgi ve belgelerin verilmemesine ilişkin olumsuz tutumunu 2020 ve 2021 yıllarında da ısrarla sürdürmektedir.

* Bilgisayar Mühendisliği Bölümü yüksek lisans programı öğrencisinin İleri Algoritma Analizi dersinin bütünleme sınavına ilişkin yaptığı başvuruda³³, dosya inceleme sürecinde İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörlüğü tarafından, ivedi olarak talep edilen ve bir aylık süre içerisinde cevap verilmemesi üzerine tekit yazısıyla hatırlatılan bilgi ve belgelerin çok geç gönderildiği görülmüştür.

Tablo 29: Şikâyet Başvurusu Bazında Bilgi Belge Talep Yazımıza Cevapları Olumsuz Bulunan ve Tekit Yazısına Muhatap Olup Yeterli Bilgi İletmeyen İdareler

Şikâyet No	İdare Adı
2020/103115	Kahramanmaraş Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
2021/2511	İstanbul İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü
2021/5945	Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü
2021/8776	Ankara Büyükşehir Belediyesi

Tablo 30: Şikâyet Başvurusu Bazında Bilgi Belge Talep Yazımıza Cevapları Olumsuz Bulunan ve Yeterli Bilgi İletmeyen İdareler

Şikâyet No	İdare Adı
2020/99538	Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü
2020/102878	İskenderun Belediyesi
2021/4649	Şırnak Valiliği
2021/6037	Beyoğlu Belediye Başkanlığı
2021/9343	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
2021/13663	Trabzon Büyükşehir Belediyesi

32 2020/95371 numaralı başvuru hakkında verilen 05.01.2021 tarihli Tavsiye Kararı

33 2021/14444 numaralı başvuru hakkında verilen 03.01.2022 tarihli Ret Kararı

Bölüm IX

2021

YILLIK RAPORU

HAK ARAMA KÜLTÜRÜNÜN YAYGINLAŞTIRILMASI VE PAYDAŞLARLA İLİŞKİLER

ULUSAL DÜZEYDE FAALİYETLER

Basın ve Medya ile İlişkiler
Kurumsal Tanıtım ve
Organizasyonlar ile Tüm Paydaşlarla
Buluşmalar

ULUSLARARASI FAALİYETLER

Proje Faaliyetleri
Yurt Dışı Toplantılar, Çalışma
Ziyaretleri ve Ülkemize
Çalışma Ziyareti Gerçekleştiren
Ombudsmanlık Kurumları
Uluslararası Ombudsmanlık Ağları
ile İlişkiler
Türkiye’de Yerleşik Diplomatik
Misyon Temsilcilikleri ve Yabancı
Kurumların Ziyaretleri
Kurumumuzun Yaptığı Ziyaretler
Toplantılar, Çevrim İçi Toplantılar ve
Uluslararası Konferanslar
Diğer Faaliyetler

RAPORLAR VE YAYINLAR

9. HAK ARAMA KÜLTÜRÜNÜN YAYGINLAŞTIRILMASI VE PAYDAŞLARLA İLİŞKİLER

Kişî hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi hususunda alternatif çözüm yolu olarak ombudsmanlık kurumlarının gündeme gelmesi sonucunda dünyadaki bu genel yönelime paralel olarak Türkiye’de de insan haklarına saygılı, hukuk ve hakkaniyete uygun olarak çalışan, hesap verebilir bir yönetim için çalışacak bağımsız ve etkin bir kuruma olan ihtiyaç doğrultusunda Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmuştur.

Bununla birlikte, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, bireylerin kamu hizmetlerine ilişkin bilgi, görüş, istek, şikâyet ve taleplerini iletebildiği Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi-CİMER ve Açık Kapı uygulamaları da kişilerin haklarını aramaları bağlamında başvurabileceği yollardan bazıları olmuştur.

Fakat hukuk devleti ilkesinin geçerli olabilmesi için gerekli olan ve denetimi etkin kılan en önemli unsurlardan birisi bu mekanizmaların varlığı iken; bir diğeri ise, hakkını kullanan bilinçli bireylerin varlığıdır. Zira re’sen inceleme-soruşturma imkânı kimi durumlarda bulunmakla birlikte bireylerin hak arama yollarını kullanarak denetim mercilerini harekete geçirmesiyle çok daha geniş bir saha hukuk ve mevzuat açısından değerlendirilebilmektedir. Bu bakımdan, hak arama yollarının aktif kullanımı, devlet organizasyonunun düzenli işlemesine katkı sunmaktadır.

Ancak hak arama yollarının bilinmesi ve bunların kullanılması tek başına yeterli değildir. Özellikle hak arama imkânlarına dair temel bilgilerdeki eksiklik ve bazen de her yolun denenmesi anlayışı, hem bireylerin tatmin olmamasına hem de ilgili kuruluşların gereksiz yere meşgul edilmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla hak arama yolları hakkında temel bilgileri edinen ve bu suretle en etkin çözümün nerede bulunabileceğini gören bireylerin varlığı, anılan olumsuzlukları ortadan kaldıracaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için yapılması gereken ise, hak arama kültürünün tüm toplum kesimlerine yaygınlaştırılmasıdır.

Bir taraftan kamu denetçisine başvurma hakkı çerçevesinde KDK’nın tanıtılması gerekliliği, diğer taraftan başka hak arama yollarının söz konusu olması halinde bunlara yönelik bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması, hak arama kültürünün toplumsal düzeyde istenen seviyelere ulaşması için önem taşımaktadır.

Bu kapsamda Kurumumuz, hak arama yollarının etkin bir şekilde tanıtılması ve toplumdaki haklar kültürünün kökleştirilmesi rolünü etkin bir şekilde üstlenmektedir. Bu doğrultuda Kurumumuz bir taraftan temel hak ve hürriyetlerin geniş kitleler nezdinde bilinirliğini artırmayı hedeflerken, diğer taraftan, kamu denetçisine başvurma hakkı başta olmak üzere, tüm hak arama yollarının kamuoyuna tanıtılmasına çabalamaktadır. Bu durum, hak arama kültürünün toplumda yaygınlaşması sonucunu doğuracak ve böylece Kamu Denetçiliği Kurumunun da tanınmasına olumlu yönde katkı

sunacaktır. Ayrıca ücretsiz ve kolay başvuru imkânı sunan Kurumumuzun hak arama kültürünün gelişmesine yönelik faaliyetleri, yargı mercilerinin iş yükünü azaltmaktadır. Kurumumuzun tanınırlık düzeyinin düşük olduğundan hareketle 2017 yılında başlanan ve 2018, 2019 yıllarında devam edilen tanıtım faaliyetlerine 2020 ve 2021 yıllarında da özellikle pandemi sebebiyle farklı yöntemlerde eklenerek sürdürülmüştür.

Bu kapsamda Kurumumuzca 2021 yılında da “Hak Arama Kültürünün Yaygınlaştırılması ve Farkındalığın Artırılması” adına dezavantajlı gruplara yönelik yerinde inceleme ve çalışma ziyaretleri, bölgesel toplantılar il çalışma programları, üniversite/akademik alana yönelik gerçekleştirilen sunum ve konferanslar, Kurumu ve hak arama kültürünü ortaya koyan daha etkin tanıtıcı yayınlar, video konferanslar ve sosyal medya kanalı ile daha fazla kesime ulaşma vb. birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir.

9.1 ULUSAL DÜZEYDE FAALİYETLER

9.1.1 BASIN VE MEDYA İLE İLİŞKİLER

Kamu Denetçiliği Kurumu bir hak arama kurumudur. Vatandaşlar Kuruma şikâyet başvurusunda bulunarak haklarını aramaktadırlar.

Kamu Denetçiliği Kurumu, kurulduğu günden bu yana medya ile sıcak ilişkiler içerisinde olmuştur. Kurumumuzun faaliyetlerinin duyurulmasında, tanınırlığının artmasında; vatandaşlarımızda hak arama bilincinin yerleşmesinde, hak arama konusunda cesaretlenmesinde medya önemli bir paydaştır.

Kurumumuz 2021 yılında da; görev alanlarını, başvuru yol ve yöntemlerini, karar ve çözüm örneklerini haber yapmaya ve bu haberleri medya ile paylaşmaya, canlı yayınlar vasıtasıyla vatandaşları bilgilendirmeye devam etmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu; basında **1.497**, televizyon kanallarında **1.053**, internet haber sitelerinde **12.468** olmak üzere toplam **15. 018** kez basında yer almıştır.

Ajanslara, gazete ve dergilere, toplamda **70** röportaj verilmiştir.

Televizyonların **60** canlı yayınına katılım sağlanmıştır.

"81 İl 81 Radyo Projesi" kapsamında; **82** radyo ve internet canlı yayınına konuk olunmuştur.

Düzenlenen bölgesel toplantılar ve çalışma ziyaretleri kapsamında, farklı illerde toplamda **600** civarında yerel basın mensubu ve medya temsilcisi ile görüşmeler, toplantılar yapılmıştır.

• *Canlı Yayın ve Röportajlar*

Kamu Denetçiliği Kurumunun tanıtılması ve hak arama kültürünün kamuoyuna anlatılması hedefi doğrultusunda Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç; birçok ulusal TV kanalı ile radyo programına ve Kamu Denetçiliği Kurumunun resmi Facebook ve Instagram hesaplarından canlı yayınlara katılmış, çok sayıda ulusal/yerel medya

kanallarına, haber ajanslarına, gazetelere, dergilere röportajlar vermiş ve ziyaret edilen illerin valiliklerinde, belediyelerinde basına açıklamalarda bulunmuştur.

Kamu Başdenetçisi 2021 yılında;

- Pandemi döneminde başlatılan ve 2021 yılında da devam edilen **“81 İlde 81 Radyo Programı Projesi”** çerçevesinde **82** radyo ve internet canlı yayınına konuk olunmuştur. Bunlardan bazıları ise;
 - Batman’dan yayın yapan Radyo Yüksel’in,
 - Van’dan yayın yapan; Kanal M, Kanal Van, Gevaş TV, Tutku Radyo, Star Radyo, İlaç Radyo, Radyo M ve Serhad FM’in ortak canlı yayınının,
 - Hatay’dan yayın yapan Beyzade FM’in,
 - TRT Erzurum Radyosu’nun,
 - Gaziantep’ten yayın yapan Radyo Şirinnar’ın,
 - Çorum’dan yayın yapan Çağrı FM ‘in,
 - Manisa’dan yayın yapan Hiraş Radyo’nun,
 - Samsun’dan yayın yapan Merkez FM’in,
 - TRT Radyo1’in,
 - TRT GAP Diyarbakır Radyosu’nun
 - Kayseri’den yayın yapan 11 radyonun,
 - Kastamonu’dan yayın yapan Radyo Moni ve Kastamonu FM’in,
 - Mardin’den yayın yapan Radyo Zergan’ın canlı yayınlarına katılmış ve Kurumumuz hakkında bilgiler aktararak gelen soruları yanıtlamıştır.
- Gündeme ilişkin konularda ve Kurumumuzun tanıtımına yönelik olarak ise;
 - 2021 yılı içerisinde; birçok ulusal kanala, ajanslara röportajlar verilmiş, televizyonların canlı yayınlarına katılım sağlanmıştır.
 - Gazetelerin Ankara temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır.
 - Mayıs ayında yapılan Şırnak, Siirt, Diyarbakır, Batman ziyaretleri sırasında; haber ajanslarına röportajlar verilmiştir.
 - Kamu Denetçiliği Kurumu ile Türkiye Satranç Federasyonunun ortaklaşa düzenlediği “23 Nisan Çevrim İçi Ombudsmanlık Satranç Turnuvası”yla ilgili medya bilgilendirilmiş, haber için bilgi akışı sağlanmıştır.
 - Mardin’de, Kahramanmaraş’ta, Samsun’da “Ombudsman Halkla Buluşuyor”

programı kapsamında medya mensupları ile toplantılar yapılmış ayrıca programa ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

- KDK heyetinin İzmir’de ve Aydın’da geri gönderme merkezleri ziyareti sırasında basınla bir araya gelinmiştir.
- Başdenetçi Malkoç, Rize’de, Trabzon’da, Adıyaman’da, Kahramanmaraş’ta, Mardin’de ve Ankara’da üniversite gençliği ile bir araya gelmiş. “Ombudsmanlık ve Türkiye’nin 2023 Hedefleri” konulu konferanslar vermiştir. Konferanslara medya mensupları da katılmıştır.
- Çocukların ve gençlerin, haklarını öğrenmeleri hedefi doğrultusunda düzenlenen “KDK ve Çocuk Hakları” temalı programlarla ilgili röportajlar verilmiş, basına açıklamalarda bulunulmuştur.
- Antalya’da Gazeteciler Cemiyeti ziyaret edilmiştir.
- 21 Aralık’ta, “Gençliğin Hak Arama Kültürü” temalı sempozyum düzenlenmiş, ulusal ajanslar, çok sayıda haber kanalı ve gazete sempozyumu takip etmiştir. Programa dair haberler, medyanın çeşitli mecralarında yer almıştır.

• *Sosyal Medya*

Kurumumuzun sosyal medya hesapları vasıtasıyla, vatandaşlarımız tarafından **72 binin üzerinde sosyal medya etkileşiminde bulunulmuştur.**

Vatandaşlar, Kurumumuza nasıl başvuru yapabilecekleri ile ilgili yardım almak, yapmış oldukları başvurulara dair bilgi talebinde bulunmak, çeşitli sorunları dile getirmek maksadıyla Kurumun sosyal medya hesaplarından Kuruma ulaşmış olup vatandaşların soruları yine bu mecralardan yanıtlanmıştır.

Kurumumuzun verdiği tavsiye kararları, dostane çözüm kararları, yapmış olduğu programlar, ziyaretler, basında çıkan haberler ve görev alanına giren insani konular sosyal medya aracılığı ile paylaşılmıştır.

Karavan sahiplerine KDK'dan müjdeli haber

➤ **KAMU Denetçiliği Kurumu**
(KDK) yoğun ilgi gören karavana kü-
çürüne büyük katkı sağlayacak bir
ara imza etti.

ön gördü. Ayrıca römorklarını otomobil ile çekilemeyeceğini öne sürerek, hangi araçla çekildiğine bakılmaksızın, her yıl fenni muayeneye çağırıldığı belirtildi.

**KARAVANLARIN MUAYENE
GEÇERLİLİK SÜRELERİNİN
BELİRLENMESİNE YÖNELİK
AÇIK DÜZENLEME TEKLİFİ**
KDK'nın verdiği kararda, fenn

muayene ile aracin ypranarak trafikte tehlikeye neden olmasini onlemek amaciyla yapildigini, cekone bir karavan hangi aracla cekilirse cekilisin ayni miktarlara ypranmasindan, ayni malsata sahip olmasina ragmen kamyonetlerle cekilebilir sayilay kamyonetler gibi her yil muayeneye tabi tutulmasini haklaniyete uygun olmasindan ilade etti...

üstü çekme karavânlarının muayene süreçlerini, muayene geçerlilik sürelerinin belirlenmesine yönelik düzenleme yapılması yönünde ıfıastırma ve Altyapı Bakanlığınca Tavsiye kararı verdi.

**KDK KARARI
ÜZERİNE MEVZUATTA
DEĞİŞİKLİK YAPILACAK**
Ulaştırma ve Altyapı

Bakanlığı, KDK'nın Tavsiye Kararına uyarak, karavan cinsi araçların muayene geçerlilik sürelerinin, mevzuatta yapılacak ilk değişiklikte Tavsiye Kararına uy-

KDK'DAN "DOSTANE ÇÖZÜM"

KDK'DAN DÜŞÜN
Kamu Denetçiliği Kurumu'nun (KDK) "dostane çözüm" kararıyla, Kamu Personeli Seçme Sınavı (KESS) ile Gök İdaresi Genel Müdürlüğü'ne yerleşen ancak işe başlatılmayan kişilerin işsiziyasını yatıştırdı.

KDK'DAN yapılan 2021 EKPS's'e göre başvurusu, açtığı EKPS's'e başan olmamasının ardından Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne, veri hazırlama ve kontrol işlemleri olarak yerleşti ancak aradan uzun bir süre geçmesine rağmen işe başlatılmadı. Bu süreçte maddi olarak zor durumdaki kadını, engelli ailesinin bu süreçte bir geçim kaynağının bu

lunmadığını bildiren kişi, işlem-
lerin hızlandırılarak bir an önce
ise başlatılması için KDK'ya bas-
turuda bulundu. Bunun üzer-
ne KDK, "dostane çözüm" kap-
samında Göç İdaresi ile görüş-
meler yapıp, KDK'nın girişimi

KDK: Yüz yüze eğitim ve sınav uygulaması hakkıneye uygun değil

KAMU Denetçiliği Kurul-
ma, yıla yıla eğitim ve
ünvan sözleşim şartların
üniversitenin uygulan-
masını hukuk ve hakkani-
yete uygun olmadığa so-
nucuna ulaştı.

KOK'e başvurarak bir yıl yarısından dersler ve sınavlara katılmaması sağlanarak, sınavdan rüat çıktıktan sonra, sınav hükümleri ihlal edildiği ifade etti.

Üniversitenin yüz yıl eğitim ve sınav örgütlemesi husuk ve hakkı niyetle uygun olmadığına hükme bağlanan KOK, üniversite statüsüne göre ve sınav yapılması ta-

yaşında bulundu.
Türkiye'de de çok sa-
ya'da üniversitede uzaktı.
eğitim ve güvenlik seviyesi
üst düzeyde olanlarak on-
line sınıfı gerçekleştirdi
ifade edilen kararda, ülk-
genelinde alınan tedbir-
lerden eğitim ve sınavlar
yüz yüze yapılmasının bu-
luk açısından tehlike olu-
turmasına devam ettiği
anlaşıldığı vurgulandı.

"Stajı kaydiye ücreti" alınamaz

Yasal dayanak bulunmadığını tespit etti, ücretle ilişkin barolar arasında bir uygulamaya birliğinin sağlanması hususunda Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verdi.

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), avukatlık stajı için "staj kaydıyle ücreti" adı altında ücret alınmadığına yasal dayanarak bulunmadığını tespit etti. Ücretle ilişkin barolar arasında bir uygulama Barışlı Başkanlığında tavsiye edildi.

Karar verdi. Avukatlar tarafından barolar başkanı başkanlığına tavsiye edildi.

AVUKATLAR

haklı bularak, barolar arasında stajyer avukat adaylarından "staj kaydıyle bedeli" talep edilmesini hususunda bir uygulama birligi bulunmadığını ve kanunda bu konuda açık bir düzenleme olmadığını tespit etti. Başvurucudan alınan ücretin lade edilmesini yönünde ilgili Baro Başkanlığına tavsiyecek bulunuldu. KDK'nin tavsiye kararında ayrıca Türkiye Barolar Birliğinin bu konuda barolar arasında bir uygulama birligi sağlanmasını adına ortak bir planı yürütmesini gerektiği değerlendirilmesinde bulunuldu. AA

KADINLAR HAKKINI KDK'DE ARIYOR

BASVURUYU KARARA BİRLAYACAK

Baskınlağın...
karak verdi. Ayağ...
baro başkanı...

**SANTE PROFIT
PIRATA SITESING
VICTORIO
PARASING GEM
ALMAGAN
MAGGOL, ROCKE
BASVIRARAKA
SANTO SITESING
SITESING
KALIT GEM
KAPALASING
SITESING**

**BASVURUYU KİMLİKLE
BAĞLAYACAK**

[illegible]

Vatandaşın su sorununu KDK çözdü

ŞEBEKE suyu verilmeyen mahallenin sorunu, Kamu Denetçiliği Kurumunun (KDK) ilçe belediyesine tavsiyesiyle çözüldü. KDK'den yapılan yazılı açıklamaya göre, "mahallelerine 11 aydır şebeke suyu verilmediğini, ihtiyaçlarını itfaiye araçları yardımıyla giderdiklerini" belirten bir vatandaş KDK'ye başvuruda bulundu. Vatandaşın yaşadığı mağduriyete hızla çözüm bulabilmek amacıyla harekete geçen KDK, ilçe belediyesiyle irtibata geçerek çözüm arayışına girdi. İdareyle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda "mahallede yapılan yeni

Memur, iş sonu tazminatını KDK kararıyla aldı

[illegible]

nedir? Bu hizmet statüsünün fedine
üçün bir ay önceden ilzar yökümüllüğüne
uyumunun beklenemeyceğiz, bu durumun
hazırlan aşından farklı bir nedene olarak
kabul edilmesi gerekeceğiz vurguladı. KHK
hazırlan bu yökümüllüğü yerine getiren
dijitales baltile bi sonu tarmının öğrenme
mesine dair öğreni hukuka ve haklarını
sonuçlandır belirtti.

KDK kararıyla iş sonu tazmi-
ni ödenecek

nati ödenecek
Bavurulan cüzdanı olduğu sürece diğer
sorum tasarruflarını ödemesi yönünde işlem
yapılması için Sağlık Bakanlığına tavsiye
karanı gönderildi. Sağlık Bakanlığı, KDK'nın
kataraktı ardından başvurucunun mağdu-
rhytha geçerek, Bakanlık, yapılan de-
ğerlendirme sonucunda başvuruya öden-
me yapılacağına bilgisi verdi.

Kurum Web Sayfaları

2021 yılı içerisinde;

- Kurumumuz web sayfası 525.197 kere,
 - Çocuk web sayfası 29.875 kere,
 - Kararlar bilgi bankası 107.972 kere,
 - Kadın web sayfası 3.611 kere,
 - E-Başvuru sayfası 956.273 kere
 - Akademik Dergi sayfası 5586 kere,
- görüntülenmiştir.

Tablo 31: 2021 Yılı Kurum Web Sayfalarının Görüntülenme Sayıları

	Görüntülenme Sayısı
Kurum Web Sayfası (https://www.ombudsman.gov.tr)	525.197
Kurum Çocuk Web Sayfası (https://kdkcocuk.gov.tr)	29.875
Kadın Web Sayfası (https://kadin.ombudsman.gov.tr)	3.611
Kararlar Bilgi Bankası Sayfası (https://kararlar.ombudsman.gov.tr/Arama)	107.972
E-Başvuru Sayfası (https://ebasvuru.ombudsman.gov.tr)	956.273
Akademik Dergi Sayfası (https://dergi.ombudsman.gov.tr)	5.586
	1.628.514

9.1.2 KURUMSAL TANITIM VE ORGANİZASYONLAR İLE TÜM PAYDAŞLARLA BULUŞMALAR

“Ombudsmanlık Halkla Buluşuyor” Bölgesel Toplantılar ve İl Çalışma Ziyaretleri (Ocak-Aralık)

Vatandaş ile idareler arasında köprü görevi ifa eden Kurumumuz; ombudsmanlığın tanıtımı, vatandaşların Kurumumuza hangi durumlarda ve hangi usullerde başvuru yapabilecekleri, Kurumumuzun işleyişi ve çalışmaları hakkında kişileri bilgilendirmektedir. İldeki idareciler ve o ilde hizmet alan insanları temsil eden kişiler aynı salonda buluşturularak illerde yaşanmakta olan sıkıntıların ilin yöneticileri tarafından Ombudsman hakemliğinde dinlenmesi ve bu sorunlara çözüm bulmak için harekete geçilmesi amaçlarıyla gerçekleştirilen “Ombudsman Halkla Buluşuyor” temalı bölgesel toplantılar ile il çalışma ziyaretlerine 2021 yılında da devam edilmiştir.

Bu toplantılar vasıtasıyla illerde yaşayan vatandaşların sorunlarının yerinde dinlenilmesi ile sorunlarına çözüm bulunabileceği konusundaki güvenlerinin artırılması hedeflenmiştir. Halk buluşmaları kapsamında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet, gidilen illerdeki vatandaşlarla ikinci gün öğleden sonra gerçekleştirilen ana toplantılarda

bir araya gelmiştir. Toplantılarda, katılımcılara yönelik olarak Kurumumuzun tanıtım filmi sunulmuş, tanıtım çantaları dağıtılmış, katılımcıların Kurumumuz ile ilgili görüşlerini ölçmek amacı ile hazırlanan anketler iletilmiş ve değerlendirme yapılmak üzere toplanmıştır.

Açılış konuşmalarından sonra, toplantının ikinci bölümünde katılımcıların idare ile yaşadıkları sorunlar veya KDK'dan beklentileri hakkında beşer dakikalık süreyle konuşma imkânı verilen "Serbest Kürsü" bölümü gerçekleştirilmiştir. İllerde serbest kürsüde ortalama 30 vatandaş söz almıştır. Ayrıca Kamu Denetçiliği Kurumuna daha önce başvuruda bulunan ve sorunu tavsiye kararı veya dostane çözüm kararı ile çözülen vatandaşlara da yine söz imkânı verilmiştir.

Diğer yandan toplantının başladığı andan itibaren ve süresi boyunca Kamu Denetçilerimizin görev alanına göre; başvuru ve bilgi alma masaları kurulmuş ve bu masalarda Kurum uzmanlarımız tarafından vatandaşlara hizmet sunulmuştur. Vatandaşların başvuruları, beyanları değerlendirilmek üzere toplanmış ya da vatandaşlar doğru çözüm kanallarına yönlendirilmiştir. Toplantı akabindeki günlerde alınan sorunlar ve beyanlar incelenerek bazıları başvuru olarak kabul edilmiş bazıları ise ilgili yöneticilere değerlendirilmek üzere gönderilmiştir.

● *Düzce İl Çalışma Ziyareti (13 Ocak)*

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet bazı temaslar gerçekleştirmek üzere 13 Ocak 2021 tarihinde Düzce'ye çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Ziyaret kapsamında Başdenetçi Malkoç ve beraberindeki Cumhurbaşkanı Başdanışmanı İhsan Şener, Düzce Valisi Cevdet Atay'ı makamında ziyaret etmiş, ilin sorunları, yürütülen çalışmalar, proje ve faaliyetler ile ilgili çeşitli konularda karşılıklı bilgi alışverişi gerçekleştirmiştir.

Malkoç, ziyaretin ardından programı kapsamında Cumhurbaşkanı Başdanışmanı İhsan Şener ile Düzce Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nigar Demircan Çakar ile bir araya gelmiştir.

● *Şırnak İl Çalışma Ziyareti (27 Mayıs)*

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet bazı temaslar gerçekleştirmek üzere 27 Mayıs 2021 tarihinde Şırnak'a çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Malkoç, program kapsamında ilk önce Şırnak Valisi Ali Hamza Pehlivan'ı makamında ziyaret etmiş, ilin sorunları, yürütülen çalışmalar, proje ve faaliyetler ile ilgili çeşitli konularda bilgi alışverişi bulunmuştur.

Ziyaretten sonra Vali Ali Hamza Pehlivan ile birlikte Şırnak Adliyesine giden Malkoç, burada Cumhuriyet Başsavcısı Orhan Al ve Adalet Komisyonu ve 3. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Mehmet Akif Turan ile bir araya gelmiştir.

Programına Şırnak Belediyesinde devam eden Malkoç, Şırnak Belediye Başkanı Mehmet Yarka'yı makamında ziyaret etmiş ve belediye tarafından yürütülen çalışmalar hakkında bilgi almıştır. Son olarak Şırnak Barosu Başkanı Rojhat Dilsiz ile Yönetim Kurulu Üyeleriyle bir araya gelen Malkoç bölgedeki sorunlara ilişkin görüşmeler yapmış ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

● Siirt İl Çalışma Ziyareti (28 Mayıs)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet bazı temaslar gerçekleştirmek üzere 28 Mayıs 2021 tarihinde Siirt'e çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir.

Program kapsamında bölgede bir dizi temas ve incelemelerde bulunmak üzere Şırnak Valisi Ali Hamza Pehlivan ile birlikte Siirt Valisi ve Belediye Başkan Vekili Osman Hacıbektaşoğlu'nu makamında ziyaret eden Malkoç, il çalışmaları hakkında bilgi almış ve karşılıklı değerlendirmelerde bulunmuştur.

Malkoç, ziyaretin ardından Cumhuriyet Başsavcısı Muhammed Yasin Başbay, Baro Başkanı Nizam Dilek ve ildeki sivil toplum örgütleriyle bir araya gelmiş ilin sorunları hakkında bilgi almıştır.

● Batman İl Çalışma Ziyareti (29 Mayıs)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet Siirt'ten sonra bazı temaslar gerçekleştirmek ve MEMUR-SEN öncülüğündeki "Düşünce ve İnanç Platformu'nun" davetlisi olarak 29 Mayıs 2021 tarihinde Batman'a çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Program kapsamında MEMUR-SEN'e bağlı 46 sivil toplum kuruluşunun ev sahipliğinde düzenlenen ve Milletvekili Ziver Özdemir ve M. Akif Gür'ün katıldığı istişare toplantısında konuşma yapan Malkoç, gündeme dair konularda değerlendirmelerde bulunmuş ve sorulan soruları cevaplandırmıştır.

● *Diyarbakır İl Çalışma Ziyareti (29 Mayıs)*

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet, bazı temaslar yapmak üzere 29 Mayıs 2021 tarihinde Diyarbakır'a çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Malkoç, program kapsamında Diyarbakır Valisi Münir Karaoğlu'nu makamında ziyaret etmiştir. Bölge Jandarma Komutanı Tümgeneral Fuat Güney, Jandarma Genel Komutanlığı Mühabere Elektronik Bilgi Sistemleri (MEBS) Başkanı Tümgeneral Engin Çırakoğlu ve ASELSAN Genel Müdür Yardımcısı Bayram Gençcan'ın da yer aldığı ziyarette il hakkında bilgi alışverişinde bulunmuştur.

Ziyaretin ardından Malkoç, Diyarbakır Baro Başkanı Nahit Eren ve yönetim kurulu üyeleri ile bir araya gelmiş ve birçok konu ve soruna ilişkin karşılıklı görüşler paylaşılmıştır.

● *Samsun Bölgesel Toplantı (22-23 Eylül)*

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Fatma Benli Yalçın, Arif Dülger, Sadettin Kalkan ve C. Özlem Tunçak ile kurum uzmanlarından oluşan geniş bir heyet ile "Ombudsman Halkla Buluşuyor" programı kapsamında 22-23 Eylül'de Samsun'da bazı temaslarda bulunmuştur.

Programın ilk gününde Kamu Başdenetçisi Malkoç ve beraberindeki heyet tarafından, Samsun Valisi Doç. Dr. Zülkif Dağlı'yı ve Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Demir makamlarında ziyaret edilerek il hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. İkinci

gün ise vali, kaymakamlar, belediye başkanları, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, muhtarlar, kamu idarelerinin temsilcileri ve halkın katılımıyla birlikte “Ombudsman Halkla Buluşuyor” toplantısı gerçekleştirilmiştir. Başdenetçi Malkoç ve beraberindeki heyet program kapsamında ayrıca Sanayi Odası Başkanı Salih Zeki Murzioğlu, Meclis Başkanı Haluk Akyüz ve Yönetim Kurulu Üyelerini, Samsun Bölge Adliye Mahkemesini ve STK temsilcilerini ziyaret etmiştir.

Samsun'da Çocuklara Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi

Samsun programı kapsamında “Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı” çerçevesinde UNICEF Türkiye iş birliği ve Aile ve Sosyal Hizmetler Samsun İl Müdürlüğü’nün desteğiyle Samsun’da 21 Eylül 2021 tarihinde İl Çocuk Hakları Komitesi üyesi çocuk ve gençlere yönelik “KDK ve Çocuk Hakları Eğitim Programı” düzenlenmiştir. Çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak’ın açılış konuşmasıyla başlayan programa 25 çocuk ve genç katılmış olup eğitim sonrasında sertifika töreni gerçekleştirilmiştir.

Samsun Barosu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim

"Ombudsmanlık Halkla Buluşuyor" temasları kapsamında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Arif Dülger, Sadettin Kalkan ve C. Özlem Tunçak tarafından Samsun Barosu’na 22 Eylül 2021 tarihinde gerçekleştirilen ziyarette, Samsun Barosu Çocuk Hakları Komisyonunun daveti üzerine baro avukatlarına yönelik “KDK ve Çocuk Hakları” konulu bir eğitim düzenlenmiştir.

Düzenlenen programda Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç tarafından bireysel başvuru mekanizmalarından biri olarak KDK’nın kuruluşu, çalışmaları ve görev alanları, başvuru usulü, şikayet mekanizmasının işleyişi hakkında bilgi verilmiştir. Programın ikinci bölümünde ise KDK çocuk biriminde görevli Hakim Ayşe Alperen tarafından KDK çocuk birimi faaliyetleri ve çocuk hakları alanındaki karar örnekleri, Türkiye’de çocuk hakları alanına sağlanan katkı, konuyla ilgili topluma erişim faaliyetleri, rapor ve yayınlar, çocuk adalet sistemi kapsamında KDK’ya yapılan başvurular, çocuk hakları alanında verilen önemli kararlar hakkında katılımcı avukatlara eğitim verilmiştir.

Mardin Bölgesel Toplantı (21-22 Ekim)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Fatma Benli Yalçın, Arif Dülger, Sadettin Kalkan ve C. Özlem Tunçak

ile kurum uzmanlarından oluşan geniş bir heyet ile “Ombudsman Halkla Buluşuyor” programı kapsamında 21-22 Ekim’de **Mardin’de** bazı temaslarda bulunmuştur.

Kamu Başdenetçisi Malkoç ve beraberindeki heyet, Mardin Valisi ve Büyükşehir Belediye Başkan Vekili Mahmut Demirtaş’ı makamlarında ziyaret etmiş ve il hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur. Daha sonra vali, kaymakamlar, Cumhuriyet Başsavcısı Aydın Turhan, 70. Mekanize Piyade Tugay Komutanı Tuğgeneral Burhan Aktaş, İl Jandarma Komutanı Tuğgeneral Coşkun Sel, Adalet Komisyonu Başkanı Önder Kürşat Mutlu, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, muhtarlar, kamu idarelerinin temsilcileri ve halkın katılımıyla birlikte “Ombudsman Halkla Buluşuyor” toplantısı gerçekleştirilmiştir. Başdenetçi Malkoç ve beraberindeki heyet program kapsamında ayrıca Mardin Cumhuriyet Başsavcısı Dr. Aydın Turhan, Baro Başkanı Av. İsmail Elik ve avukatlarla, Mardin Artuklu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İbrahim Özcoşar ile bir araya gelmiştir.

Mardin’de Çocuklara Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi

Mardin programı kapsamında “Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuklarla ve Gençlerle İletişim ve İlişkilerini Güçlendirme Programı” çerçevesinde UNICEF Türkiye iş birliği ve Aile ve Sosyal Hizmetler Mardin İl Müdürlüğü’nün desteğiyle 21-22 Ekim 2021 tarihlerinde “KDK ve Çocuk Hakları Eğitim Programı” düzenlenmiştir. Eğitim programı sonunda Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Mardin Valisi Mahmut Demirtaş, çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Kamu Denetçileri Arif Dülger, Fatma Benli Yalçın ve Sadettin Kalkan ile Mardin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü temsilcilerinin katılımıyla programı tamamlayan 25 çocuğa katılımcı sertifikaları dağıtılmıştır.

Mardin Barosu Avukatlarına Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Konulu Eğitim

Mardin programı kapsamında ayrıca baro avukatlarına yönelik olarak 22 Ekim 2021 tarihinde “KDK ve Çocuk Hakları” konulu Eğitim düzenlenmiştir. Katılımcı avukatlara, söz konusu programda; Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç tarafından bireysel başvuru mekanizmalarından biri olarak KDK’nın kuruluşu, çalışmaları ve görev alanları, başvuru usulü, şikâyet mekanizmasının işleyişi hakkında

bilgilendirme yapılırken, KDK çocuk biriminde görevli Uzman Gülhan Özkoç tarafından çocuk birimi faaliyetleri, çocuk hakları alanındaki karar örnekleri, Türkiye’de çocuk hakları alanına sağlanan katkı, konuyla ilgili topluma erişim faaliyetleri, rapor ve yayınlar, çocuk adalet sistemi kapsamında KDK’ya yapılan başvurular, çocuk hakları alanında verilen önemli kararlar hakkında eğitim verilmiştir.

Kahramanmaraş Bölgesel Toplantı (24-25 Kasım)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Arif Dülger ve Sadettin Kalkan, KDK Genel Sekreteri İbrahim Kılınç ve kurum uzmanlarından oluşan geniş bir heyet ile “Ombudsman Halkla Buluşuyor” programı kapsamında 24-25 Kasım’da **Kahramanmaraş’ta** bazı temaslarda bulunmuştur.

Program kapsamında Kamu Başdenetçisi Malkoç ve beraberindeki heyet, Kahramanmaraş Valisi Ömer Faruk Coşkun’u ve Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör’ü makamlarında ziyaret etmiştir. Yapılan görüşmelerde ilde yapılan çalışmalar ile KDK’nın çalışmaları ele alınmıştır. İkinci gün öğleden sonra ise vali, belediye başkanları, İl Emniyet Müdürü Salim Cebeloğlu, İl Jandarma Komutanı Kıdemli Albay Mustafa Özdurhan, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Niyazi Can, İstiklal Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sami Özgül, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü Mutlu Kaya, Gençlik ve Spor İl Müdürü Cemil Boz, Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Şahin Balcıoğlu, vali yardımcıları, belediye başkanları, sivil toplum

kuruluşları temsilcileri, muhtarlar, kamu idarelerinin temsilcileri ve halkın katılımıyla birlikte “Ombudsman Halkla Buluşuyor” toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Başdenetçi Malkoç ve beraberindeki heyet program kapsamında Baro Başkanı Av. M. Burak Gül’ü ziyaret ederek avukatlarla görüşmüş, yine Cumhuriyet Başsavcısı İlker Yazıcı ve Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Şahin Balcıoğlu ile bir araya gelmiştir. Başdenetçi Malkoç ayrıca Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Niyazi Can’ı ziyaret ederek öğrencilerine “Ombudsmanlık ve Türkiye’nin 2023 Hedefleri” konulu konferans vermiştir.

Adıyaman İl Çalışma Ziyareti (26 Kasım)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki heyet bazı temaslar gerçekleştirmek ve Adıyaman Üniversitesinde konferans vermek üzere 26 Kasım 2021 tarihinde Adıyaman’a çalışma ziyaretinde bulunmuştur.

Heyet, program kapsamında ilk önce Adıyaman Valisi Mahmut Çuhadar’ı makamlarında ziyaret etmiş ve ilde yapılan çalışmalara ilişkin görüş alışverişinde bulunmuştur.

Ziyaretin ardından Adıyaman Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Turgut ile bir araya gelen Malkoç, vali, belediye başkanı, cumhuriyet başsavcısı, baro başkanı, il protokol üyelerinin de katıldığı programda, üniversite akademik ve idari çalışanları ile öğrencilere “Ombudsmanlık ve Türkiye’nin 2023 Hedefleri” konulu konferans vermiştir. Malkoç, Adıyaman programı kapsamında ayrıca Belediye Başkanı Dr. Süleyman Kılınç, Başsavcı Bozan Çevik ve Baro Başkanı Av. Bilal Doğan’ı da ziyaret etmiştir.

Üniversitelerde “Ombudsmanlık ve Türkiye’nin 2023 Hedefleri” Konferansları

Kurumumuz Ombudsmanlığın doğasında ve özünde yer alan niteliği gereği uzlaştırmacı ve arabulucu bir adalet anlayışının uygulayıcısıdır. Kökleri tarihimizde olan bu adalet anlayışının toplumumuzun bütün birimlerinde yaygınlaşması, Kurumun tanıtılması, insanların bir hak arama mekanizması olarak şikâyetlerini Kurumumuza bildirmeleri ve Kurum uygulamalarının detayları ile anlatılabilmesi için faaliyetler yürütülmektedir.

Bu kapsamda 100’ü aşkın üniversitede Ombudsmanlık Topluluklarının kurulması sağlanarak, konferanslar ve etkinlikler vasıtası ile gençlerle buluşulmuş bu yeni uzlaştırmacı ve arabulucu adalet anlayışının yerleşmesi ve Kurumumuzun bir adalet köprüsü olarak benimsenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Uzlaşmacı adalet anlayışının gençler arasında yaygınlaşması, gençlerin kendilerini geliştirerek yaşadığımız dünyaya ve ülkelerine değer katmaları için tavsiyelerde bulunulmuş kendilerine yol gösterilmiştir.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç 2021 yılında il çalışma gezileri ile üniversitelerde hak arama kültürünün yaygınlaştırılması kapsamında İzmir Ege, Ankara Bilim, Adıyaman; Aydın Adnan Menderes, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Rize Recep Tayyip Erdoğan ve Trabzon Kardeniz Teknik Üniversitelerinde “Ombudsmanlık ve Türkiye’nin 2023 Hedefleri Konferansı” gerçekleştirmiştir.

Üniversite Rektörlerinin, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin katıldığı konferanslarda Ombudsmanlık kavramı, KDK’nın işleyişi, faaliyetleri ile Türkiye’nin 2023 hedefleri konuşulmuştur.

Kocaeli Üniversitesi Heyetinin Kurumumuza Ziyareti (5 Kasım)

Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bayram Keskin ile Hukuk Fakültesi Ombudsmanlık Kulübü Üyeleri, 5 Kasım 2021 tarihinde Kurumumuzu ziyaret etmiş, heyet Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın tarafından kabul edilmiştir.

Yapılan görüşmede; KDK ve üniversitenin

faaliyetleri ile ilgili karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuş ve ombudsmanlık kulübünün çalışmaları hakkında öğrencilerden bilgi alınmıştır.

Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerine Bilgilendirme Eğitimi (2-13 Ağustos)

COVID-19 salgın hastalığı ile mücadele kapsamında alınan tedbirlerin kısmen kaldırılarak tam mesai düzenine geçilmesi ile birlikte, Kurumumuz ile iş birliği içerisinde olan üniversitelerden öğrencilerin kabul edilmesi faaliyetlerine başlanılmıştır. Bu bağlamda 2-13 Ağustos 2021 tarihlerinde Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak bir bilgilendirme eğitimi düzenlenmiş olup söz konusu eğitime 15 öğrencinin katılımı sağlanmıştır. Ayrıca program kapsamında öğrencilere; çocuk biriminde görevli Kamu Denetçiliği Uzmanı Dilek Soykan ve Hakim Ayşe Alperen tarafından 11 Ağustos 2021 tarihinde çocuk hakları alanında KDK Çocuk Biriminin faaliyetleri ve çocuk başvurularını inceleme ve araştırma usulü ile çocuk hakları alanındaki KDK kararları hakkında bilgi verilmiş, “KDK’nın Çocuklarla ve Gençlerle İletişimini Güçlendirme Programı” tanıtılarak öğrencilerin soruları cevaplandırılmıştır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi 25. Dönem Çocuk Meclisi Üyeleriyle Çevrim İçi Görüşme (27 Ocak)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, 27 Ocak 2021 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi 25. Dönem Çocuk Meclisi Üyeleri’yle video konferans yöntemi ile bir araya gelmiştir.

Gerçekleştirilen görüşmede konuşan Başdenetçi Malkoç, çocuklarla bir arada olmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirmiş, insanların dertlerini paylaşarak

sorunlarını küçültmek için çalıştıklarını vurgulamıştır. Konuşmasının devamında KDK'nın insanların zor zamanında onlara destek olmaya çalışan, hak arama kurumu ve aynı zamanda halkın avukatlığını yapan bir kurum olduğunu ifade ederek “İnsanların idare karşısında muhatap oldukları yanlış hususlar varsa onları düzelterek sevinçlerini paylaşmaya çalışıyoruz. Biz de insanlara faydalı oldukça çok mutlu oluyoruz.” demiştir.

Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak da yaptığı konuşmasında KDK'da göreve başladığında ilk resmi ziyaretini, Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi'ne yaptığını ve çocuk meclisi üyelerinin KDK'nın birer temsilcisi gibi gördüklerini vurgulayarak meclis üyeleri çocuklara “Çocuk haklarıyla ilgili her toplantıda sizlerle olan iş birliğimizi ifade ediyoruz. Sahadaki bizim gören gözlerimiz, elimiz, kolumuz olduğunuzu ifade ediyoruz” şeklinde konuşmuştur.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi 25. Dönem Başkanı Çağın Aladağ ise “haziran ayından bu yana çocuk meclisi olarak toplantılarını, eğitimlerini çevrim içi sürdürdüklerini, 25'nci dönemde 165 karar aldıklarını belirtmiş ve ziyaret gerçekleşmesi halinde bu kararlardan özellikle eğitime yönelik kararları Milli Eğitim Bakanlığına iletmek istediklerini vurgulamıştır. Konuşmaların ardından Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Ankara Büyükşehir Belediyesi 25. Dönem Çocuk Meclisi Üyelerinden gelen soruları yanıtlamıştır.

Uzaktan Eğitim Kapısı “Kamu Denetçiliği ve Faaliyet Alanları” Söyleşisi (18 Şubat)

Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından “Eğitim Her Yerde” sloganıyla tamamen yerli ve milli bir yazılım kullanılarak kamuda bürokrasinin azaltılması, insan kaynağının verimli kullanılması, eğitim ve geliştirme faaliyetlerinin kalitesinin artırılması ve kamu kaynaklarının etkin kullanılması amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluşlarının hizmetine sunulan çevrim içi eğitim platformu “Uzaktan Eğitim Kapısı” üzerinden gerçekleştirilen aday memur temel ve hazırlayıcı eğitimleri kapsamında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, 18 Şubat 2021 tarihinde “Kamu Denetçiliği ve Faaliyet Alanları” konulu söyleşi videosuyla kamudaki deneyimlerini aktarmıştır.

23 Nisan Ombudsmanlık Online Satranç Turnuvası Protokolü ve Ödül Töreni (2- 23 Nisan)

Çocuk haklarını korumakla ilgili farkındalık yaratılması, gençlerimize KDK'yı hakkaniyeti, adaleti, insan hakları konusunu hatırlatmak ve hak arama kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla Kamu Denetçiliği Kurumu ile Türkiye Satranç Federasyonu 17-20 Nisan tarihleri arasında düzenlenmek üzere **“23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Çevrimiçi Satranç Turnuvası”** iş birliği protokolü imzalamıştır.

2 Nisan 2021 tarihinde gerçekleştirilen protokol imza törenine; Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Türkiye Satranç Federasyonu Başkanı Gülkız Tulay, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Arif Dülger, Sadettin Kalkan, Celile Özlem Tunçak ve Genel Sekreter İbrahim Kılınç, Türkiye Satranç Federasyonu Başkan Vekili Fatih

Maden, Türkiye Satranç Federasyonu Asbaşkanı Nilüfer Çınar Çorlulu, Türkiye Satranç Federasyonu Genel Sekreteri Mehmet Sedat Fırat ile Türkiye Satranç Federasyonunun diğer yetkilileri katılmıştır.

Bu protokol kapsamında konuşan Başdenetçi Malkoç düzenlenecek satranç turnuvasını geleneksel hale dönüştürmeyi düşündüklerini, çocuk ve gençlerimizde hak arama kültürünü yaygınlaştırmayı planladıklarını ifade etmiştir. Programda konuşma yapan Türkiye Satranç Federasyonu Başkanı Gülkız Tulay ise bu turnuvayı önemsediklerini, düzgün bireyler yetiştirmede katkı sağlamaya çalıştıklarını ve çocuklarında haklarının farkında olmasını istediklerini belirtmiştir.

17 ve 20 Nisan'da gerçekleştirilen çevrim içi turnuvanın ödül töreni TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanı Belma Satır, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Hakan Çavuşoğlu, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Arif Dülger, Sadettin Kalkan, Celile Özlem Tunçak ve Genel Sekreter İbrahim

Kılınç, TSF Başkanı Gülkız Tulay, dereceye giren sporcular ve ailelerinin katılımlarıyla 23 Nisan 2021 tarihinde TBMM'de gerçekleştirilmiştir.

Törende konuşan TBMM Başkanı Şentop, KDK'nın gençlerimiz arasında hak arama kültürünün yaygınlaşması için her yaştaki çocuklarımızın "velisinin izni aranmadan" müracaat edebildiği bir Kurum olduğunu ve hakkaniyeti, adaleti, insan haklarını öğretmek ve hak arama kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla yakından tanınması gerektiğini belirtmiştir.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç yaptığı konuşmada; KDK'nın gücünü milli idarenin tecelligahı olan TBMM'den alan bir hak arama kurumu olduğunu, Kurumun özelliklerinden birinin de 18 yaşından küçüklerin şikâyetlerini kabul etmek olduğunu ifade etmiş, KDK'nın gençlere ve çocuklara önem verdiğini ve hak arama kültürünün çocuklar ve gençler arasında yaygınlaşması için kurumun çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu bu kapsamda liselerde çeşitli yarışmalar düzenlendiğini, 110 üniversitede Ombudsmanlık topluluğunun kurulduğunu söylemiştir.

TSF Başkanı Gülkız Tulay da, bugün 1 milyonu aşan lisanslı satranç sporcusu ile gururlandıklarını ve çocukların satranca ilgisinden memnuniyet duyduklarını ifade ederek, Türkiye'nin satranç sporundaki başarısı ile dünyada satranç ülkesi olarak anıldığını dile getirmiştir.

Konuşmaların ardından dereceye giren sporculara ödülleri takdim edilmiştir.

Ankara Kent Konseyi “Yerel Hizmetler ve Ombudsmanlık” Söyleşisi (6 Nisan)

Yerel hizmetler ve ombudsmanlığın önemine dikkat çekmek ve bireylerin hak arama özgürlüklerini yetkin bir şekilde kullanabilmelerini sağlama konusunda görüş alışverişinde bulunmak üzere Ankara Kent Konseyinin ev sahipliğinde 6 Nisan 2021 tarihinde “**Yerel Hizmetler ve Ombudsmanlık**” programı düzenlenmiş, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Azerbaycan İnsan Hakları Komiseri Sabina Aliyeva ve Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ile birlikte programa katılım sağlamıştır.

Ankara Kent Konseyi Yürütme Kurulu Başkanı Halil İbrahim Yılmaz, Türkiye'nin çeşitli illerinden gelen Kent Konseyi Başkanları, ABB Genel Sekreter Yardımcısı Faruk Çınk, TKKB Başkanı Balıkesir Kent Konseyi Başkanı Mürsel Sabancı, Ankara Kent Konseyi Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Savaş Zafer Şahin ile Azerbaycan İnsan Hakları Komiseri Sabina Aliyeva'nın da katıldığı söyleşide konuşan Malkoç, Türkiye'nin dört bir

tarafından söyleşiye katılan Kent Konseyleri Başkanlarının tek tek sorularını yanıtlamış ve vatandaşların hak ve özgürlükleri konusunda bilinçlenmesi için ellerinden gelen tüm gayreti gösterdiklerinin altını çizmiştir.

Konuşmasının devamında Malkoç, “Türkiye’de temel problem biz vatandaşlar olarak Anayasa’daki temel haklarımızı yeterince bilmiyor olmamız. Haklarımızı yeterince araştırıp öğrenmiyoruz. Birçok arkadaşımız yurt dışına çıkıyor. Şunu görüyoruz Türkiye’de, Avrupa’daki birçok ülkenin yazılı mevzuatından daha mükemmel ve daha hak ve hukuka sahip bir mevzuat var” sözleriyle önemli tespitlerde bulunurken, Azerbaycan İnsan Hakları Komiseri Sabina Aliyeva da, “Türkiye tarihiyle, medeniyetiyle zengin bir ülkedir. İnsan haklarının korunması bizim için önemli. Vatandaş memnuniyetini üstün tutarak, ülke olarak herkesin çabasını görüyorum. Bizim için önemli olan halkın vicdanıdır” demiştir.

“Türkiye’de İdari Denetim ve Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) Çevrim İçi Paneli (8 Nisan)

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfınca (SETA) gerçekleştirilen “Türkiye’de İdari Denetim ve Kamu Denetçiliği Kurumu” başlıklı analiz çalışması sonrasında 8 Nisan 2021 tarihinde aynı konuda bir panel düzenlenmiştir.

Moderatörlüğünü Prof. Dr. Muharrem Kılıç’ın yaptığı ve Kamu Denetçiliği Kurumunun çalışmalarının ele alındığı panelde, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Prof. Dr. Hasan Nuri Yaşar, Araştırmacı Hazal Duran konuşmacı olarak katılmış olup panel çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Panelde konuşma yapan Başdenetçi

Malkoç, Kurum ve çalışmaları hakkında bilgiler vermiştir.

TBMM Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Belirlenmesi Araştırma Komisyonu Toplantısı (28 Nisan)

Kadına yönelik şiddetin sebeplerinin araştırıldığı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Milletvekili Öznur Çalık başkanlığında 28 Nisan 2021 tarihinde toplanmış, söz konusu toplantıya, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, kadın, çocuk ve engelli haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ve Genel Sekreter İbrahim Kılınç ile Komisyona üye milletvekilleri katılmıştır.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç komisyonda yaptığı sunumda, KDK'nın kadının insan haklarının korunması, geliştirilmesi ve teşvik edilmesi konusunda aktif rol oynadığını ve bu alanlardan sorumlu bir kamu denetçisinin görevlendirildiğini belirtmiş, Kuruma yapılan başvuruları titizlikle incelediklerini, bu konuda idarelerden bilgi ve belgeler istediklerini, araştırmalar yaptıklarını, ihtiyaç hasıl olduğunda yerinde incelemeler de yaptıklarını söylemiş, Kurumun, kadınlarla ilgili gelen şikâyetlerde sadece yazışmalar yapmadığını, çoğu zaman bu sorunların daha net anlaşılması, çözüm önerilerinin daha etkili, kararların daha tesirli olması için mini toplantılar yaptıklarını dile getirmiştir. Malkoç, önemli paydaşlarından olan sivil toplum kuruluşlarının da çözüm önerilerini dinlediklerine vurgu yaparak Kurumun şikâyet üzerine inceleme yaptığını, şikâyet gelmese bile toplumda gündeme gelen, temel sorun niteliğinde konular varsa oralarda da özel raporlar hazırlayabildiklerini ifade etmiştir.

Konuşmasının devamında kadına yönelik şiddetle mücadelede bütüncül, eş güdümlü ve etkili bir iş birliğini içeren politikaların hayata geçirilmesinin önemine dikkat çeken Kamu Başdenetçisi Malkoç, kadına yönelik şiddete "sıfır tolerans" ilkesinin hayata geçirilmesi noktasında KDK'nın kararlılığını vurgulamış, kadına karşı şiddet konusunda çalışan tüm kamu ve STK'lerdeki görevlilerin hem teşvik açısından hem de yaptıkları iş açısından mutlaka periyodik eğitimlerinin yapılması ve kadına karşı şiddetle ilgili, kadın cinayetleriyle ilgili mutlaka Türkiye'de bir akademi kurulması gerekliliğini belirtmiştir.

Boşanma davalarında psikolojik desteğin artırılması gerektiğine değinen Malkoç, ayrıca aile içi şiddetle ilgili mevzuatta arabuluculuğun söz konusu olmadığını, şiddet olmayan boşanma davalarında bu yönde verdikleri tavsiye kararlarının bulunduğunu da aktararak aile arabuluculuğunun ihdas edilmesi kanaatini ifade etmiştir.

Kadın ve çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak da Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kadın hakları alanında yaptığı çalışmalar bağlamında sunum yapmış, kadına yönelik ve aile içi şiddetle mücadele konusunda görüş ve önerilerini dile getirmiştir.

Ombudsmanlık Kulübü Öğrencileriyle Çevrim İçi Görüşme (23 Mayıs)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, 23 Mayıs 2021 tarihinde 68 üniversitenin ombudsmanlık kulübünün başkan ve başkan yardımcılarıyla çevrim içi bir araya gelmiştir.

Gerçekleştirilen görüşmede konuşan Başdenetçi Şeref Malkoç, pandemi sürecinde üniversitelerin uzaktan eğitim verdiğini, öğrencilerin de okullarda olmadığından etkinliklerin çevrim içi

olarak gerçekleştiğini ve KDK'nın da çalışmalarını çevrim içi yaptığını belirtmiş, yeni eğitim öğretim dönemi başladığında üniversitelerde öğrencilerle buluşmaya devam edeceğinin bilgisini vermiş ve ombudsmanlık kulüplerinin çalışmalarını hızlandıracaklarını ifade etmiştir. Konuşmasının ardından öğrencilerin sorularını cevaplandıran Malkoç, ombudsmanlık kulüplerinin çalışmalarını dinlemiştir.

Yıldız Teknik Üniversitesi Ombudsman Kulübü Başkanı Herdem Aydoğdu da yaptıkları çalışmaları anlatarak, Türkiye Ombudsmanlığı ve dünyadaki örneklerini anlatan etkinlikler düzenlediklerini ve çocuklara da Ombudsmanlık Kurumunu anlattıklarını bildirmiştir.

Süleyman Demirel Üniversitesinden Abdulsamet Sürmeli ise üniversitede en çok etkinlik yapan topluluklar arasında olduklarını belirterek, KDK'nın verdiği desteklerden dolayı teşekkürlerini dile getirmiştir.

I. Uluslararası Medya ve İslamofobi Sempozyumu (25-26 Mayıs)

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının destek verdiği, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Erciyes Üniversitesi ve Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı tarafından 25-26 Mayıs 2021 tarihlerinde “Yalan Haber, Nefret Söylemi ve Kültürel Irkçılık Kışkacında İslam”

temasıyla “**I. Uluslararası Medya ve İslamofobi Sempozyumu**” düzenlenmiştir. Sempozyumun ikinci gününde “**Algılanan İslamofobi**” başlıklı III. oturum gerçekleştirilmiş olup Diyanet İşleri Başkanlığı Dinî Yayınlar Genel Müdürü Doç. Dr. Fatih Kurt’un moderatörlüğünü yaptığı oturumda, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü Doç. Dr. Hasan Doğan ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinden Prof. Dr. Özcan Hıdır birer sunumla katılım sağlamıştır.

Oturumda konuşan Malkoç, Türkiye’de İslamofobi meselesinin kısa zamanda kavrandığını, bundan sonraki sürecin başarılı şekilde tamamlanmasının yapılacak çalışmalara bağlı olduğunu, dünyada koronavirüs salgınına rağmen İslamofobi’nin hiçbir zaman hız kesmediğini belirtmiş; dünya genelindeki ülkelerin tedbir almak yerine Müslümanları baskı altına aldığına dikkati çekerek, İslamofobi’nin kurgulanmış ve üzerinde çalışılmış bir korku olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasının devamında batılı ülkelerin İslamofobi’ye eğitim müfredatlarında yer verdiğini aktaran Malkoç, “Neyle uğraşırlarsa uğraşınsınlar biz şunu biliyoruz ki eninde sonunda hakkaniyet, hukuk, adalet galip gelecektir. Burada da bizim çabamız önemli.” şeklinde konuşmuştur.

Giresun Belediyesi Çocuk Meclisi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisinden Çocuklara Yönelik KDK ve Çocuk Hakları Eğitimi (30 Haziran-1 Temmuz)

Giresun Belediyesi Çocuk Meclisi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi üyesi 25 çocuğa yönelik 30 Haziran-1 Temmuz 2021 tarihlerinde “Çocuk Hakları ve KDK” konulu çevrim içi eğitim programı düzenlenmiştir.

Programda 11-14 yaş ve 15-17 yaş olmak üzere farklı yaş gruplarına yönelik hazırlanan kılavuzlar kullanılarak çocuklara; KDK Çocuk Hakları Stratejisi ve stratejinin önemli bir bileşeni olan topluma erişim faaliyetleri ile bağlantılı olarak hak kavramı, çocuk hakları, Çocuk Hakları Sözleşmesi, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat ile hak arama mekanizmaları gibi teorik konular ile çocukların bireysel gelişimlerini destekleyici, akran aracılığıyla öğrenmenin temel prensiplerini, iletişim ve sunum tekniklerini içeren uygulamalar anlatılmış, ayrıca KDK tanıtımı yapılarak çocuklar KDK çocuk internet sayfası, KDK’ya başvuru süreci ve KDK kararları hakkında bilgilendirilmiştir.

Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları Konusunda Sivil Toplum Kuruluşlarıyla Toplantı (7 Ekim)

Kurumumuza çocuk hakları alanında yapılan çok sayıda başvuru göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun üstün yararı çerçevesinde pandemi sürecinde çocukların hak ihlallerinin önlenmesi için güncel tedbirler alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde bütüncül ve hak temelli bir çocuk politikasının oluşturulmasına ve çocukların mevcut potansiyellerini gerçekleştirmelerine katkı sağlamak, ayrıca çocukların pandemi sürecinde artan ihtiyaçlarının ve taleplerinin gündeme getirilmesi amacıyla KDK, sivil toplum kuruluşlarını davet ederek 7 Ekim 2021 tarihinde **“Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları”** konulu bir istişare toplantısı düzenlenmiştir.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç konuşmasında COVID-19 salgını, doğal afetler, savaş gibi olaylarda en çok zarar görenlerin çocuklar ve kadınlar olduğunu, Türkiye’de çocukların haklarının güvence altına alınmasında kurumun yaşamsal önemde bir role sahip olduğunu çünkü çocukların şikâyetlerini doğrudan alıp inceleyebilen tek kurumun Kamu Denetçiliği Kurumu olduğunu belirterek çocuğun üstün yararı çerçevesinde pandemi sürecinde tüm çocukların haklarını arama, koruma ve hayata geçirme misyonu içerisinde hareket edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak ise konuşmasında KDK’nın insan hakları ve özellikle kadın ve çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesindeki rolü ve önemini vurgulayarak dünya genelinde ve ülkemizde devam eden COVID-19 salgınının çocuk haklarının farklı boyutlarını ön plana çıkardığını, pandeminin çocuklar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda çocuk haklarının kapsayıcı pek çok alanında zorluklarla mücadeleyi gerektirdiğini, pandemi sürecinde de çocuktan alınan her başvurunun Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde güvence altına alınan tüm haklar açısından hassasiyetle incelendiğini belirtmiştir.

Açık kürsü usulüyle gerçekleştirilen toplantıda sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve barolardan temsilcilerle pandemi sürecinde çocuk hakları ve yaşanan sosyal sorunlar temelinde karşılıklı bilgi aktarımı gerçekleştirilmiş, çözüm yolları ve önerileri değerlendirilmiştir.

Türkiye Belediyeler Birliği Meclis Toplantısı (26 Ekim)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, 26 Ekim 2021 tarihinde gerçekleştirilen Türkiye Belediyeler Birliği Meclisi Ekim Ayı Toplantısı'na katılmıştır.

Belediye başkanları ve meclis üyelerinin yanı sıra; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin, Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetimler Kurulu Başkan Vekili Şükrü Karatepe, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. İskender Pala'nın katıldığı toplantıda konuşma yapan Kamu Başdenetçisi Malkoç, KDK'nın vatandaşla kamu idareleri arasındaki sorunlarda arabuluculuk yaptığını, vatandaşın ücretsiz avukatı olduğunu ve kamu idarelerine de yol gösterdiğini vurgulamıştır.

Adalet Akademisi Söyleşileri "KDK'nın Hukuk Devletine Katkıları" Sunumu (4 Kasım)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Türkiye Adalet Akademisi Kişisel Gelişim Eğitimi Merkezi tarafından 4 Kasım 2021 tarihinde düzenlenen "Akademi Söyleşileri" kapsamında hâkim ve savcı adaylarına **"KDK'nın Hukuk Devletine Katkıları"** başlıklı bir sunum yapmıştır.

Başdenetçi Malkoç, yaptığı konuşmada hâkim ve savcılığın çok önemli bir meslek olduğunu ve bu mesleğin kıymetinin bilinmesi gerektiğini vurgulamış, son yıllarda özellikle hak ve özgürlük alanında mesafeler alındığını, KDK'nın; halkın avukatı ve idare ile vatandaş arasındaki sorunlarda mahkemesiz çözüm üreten bir hak arama kurumu olduğunu ifade ederek idareye rehberlik ve ücretsiz danışmanlık yaptıklarını belirtmiştir. Ayrıca hakim ve savcı adaylarının sorularını cevaplandırmıştır.

Türkiye Belediyeler Birliği ile Eğitim ve İş Birliği Protokolü İmza Töreni (17 Kasım)

Kurumumuz ve Türkiye Belediyeler Birliği arasında, KDK'nın tavsiye kararlarının belediyeler tarafından daha etkin kullanılmasının sağlanması ve ortak eğitim programlarının yürütülmesi kapsamında **ortak eğitim ve iş birliği protokolü** yapılmış, 17 Kasım 2021 tarihinde gerçekleşen törenle Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ile TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin tarafından imzalanmıştır.

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, KDK Genel Sekreteri İbrahim Kılınç, TBB Genel Sekreteri Birol Ekici ve yöneticilerin katıldığı imza töreninde konuşan Başdenetçi Malkoç, yapılan protokolle hem iş birliği hem de güç birliği yapılmış olacağını vurgulamış, TBB'nin en köklü kurumlardan birisi olduğunu, ister belediyelerde ister merkezi yönetimlerin hizmet alımında insanların hizmetin kalitesinden memnuniyetsizliği olduğunda iletebileceği çok sayıda şikâyet mekanizmaları ve itiraz yollarının bulunduğunu, bunlardan bir tanesinin de KDK olduğunu belirterek hak arama mekanizmalarının çoğalması ve bunların iyi işlemesi hem belediyelere hem merkezi yönetime çok olumlu katkılarının olacağını ifade etmiştir.

TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin ise konuşmasında, birliğin, belediyelerin sorunlarını çözme ve hizmet kalitesini arttırmak için kurumsal kapasitesini sürekli güçlendirdiğini, diğer yandan ileri demokraside demokratikleşme, yerleşme ve sivilleşmenin çok önemli olduğunu kaydederek, belediyelerin, vatandaşları empati yaparak, mağdur etmeden ve hızlı karar alarak, KDK'dan gelecek

tavsiye kararlarını hızlı şekilde kendi yönetimine katmasının önemine vurgu yapmıştır. İmzalanan protokol ile belediyeler, bağlı idareleri ve bu idarelerin iştiraklerinin yönetici, teknik ve idari personeline Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuru esaslarının anlatılması

ve kurum tarafından verilen kararların belediyeler tarafından daha etkin kullanılmasının sağlanması ve Kamu Denetçiliği Kurumu personeline belediyeleri ilgilendiren mevzuat konularında eğitimler düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Pandemi tedbirleri dikkate alınarak yüz yüze ve çevrim içi olarak düzenlenecek eğitimlerin aralık ayının ikinci haftasından itibaren başlaması planlanmıştır.

İzmir ve Aydın İlleri Geri Gönderme Merkezleri Ziyaretleri (18-19 Kasım)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın ve uzmanlardan oluşan heyet, göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ile gördükleri fiziksel ve psikolojik şiddeti araştırmak ve birtakım temaslarda bulunmak üzere 18-19 Kasım 2021 tarihinde Aydın ve İzmir'e gitmiştir.

Heyet, temaları kapsamında Aydın Geri Gönderme Merkezini ve İzmir Göç İdaresi Müdürlüğüne bağlı Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'ni ziyaret ederek Yunan unsurlarca Türk kara sularına itilen düzensiz göçmenlerin maruz kaldıkları uygulamaları geri itme mağdurlarından dinlemiştir.

Kamu Başdenetçisi Malkoç, Yunan kolluk kuvvetlerinin düzensiz göçmenlerin hayatlarına kastedecek şekilde davrandıklarına dair tutanakları okuduklarını, göçmenlerle yaptıkları görüşmeler neticesinde mağdurların anlatımlarını, oluşan darp izlerini ve tespit tutanaklarından gördüklerini bunların "ürpertici ve korkutucu" olduğunu belirtmiştir. Konuşmasının devamında Malkoç, bunların insan hakları suçu olduğunu, 13 temel hakkın ihlali ve aynı zamanda da 19 uluslararası sözleşmeye aykırı durumun tespit edildiğini, Kurum olarak geri gönderme merkezlerindeki başvuruları inceleyeceklerini, yapılanların rapor haline getirilmesinin zorunluluk olduğunu vurgulamış, ayrıca geri itmelerle ilgili de özel bir rapor çalışmalarının olduğunu ifade ederek bunları rapor olarak belgeleyip tüm dünyaya duyuracaklarını belirtmiştir.

Malkoç ve heyeti, İzmir ve Aydın programı kapsamında Aydın Valisi Hüseyin

Aksoy'u, İzmir Valisi Yavuz Selim Köşger'i ve sonrasında Sahil Güvenlik İzmir Grup Komutanlığını ziyaret etmiştir. Ziyaretlerin ardından Başdenetçi Malkoç, Adnan Menderes Üniversitesi ve Ege Üniversitesi öğrencileriyle bir araya gelerek 'Ombudsmanlık ve Türkiye'nin 2023 Hedefleri' başlıklı konferans vermiştir.

Gençliğin Hak Arama Kültürü Ulusal Ombudsmanlık Sempozyumu (21 Aralık)

Kurumumuz ve Avrupa Birliği'nin ortak yürüttüğü "İnsan Haklarının Korunması ve Tanıtılmasında Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında 21 Aralık 2021 tarihinde "**Gençliğin Hak Arama Kültürü**" temalı "Ulusal Ombudsmanlık Sempozyumu" düzenlenmiştir.

Hak arama kültürünün tartışılacağı sempozyuma; Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Gençlik ve Spor Bakanı Dr. Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Erinç Sağkan, Kamu Denetçileri Arif Dülger, Celile Özlem Tunçak, Fatma Benli Yalçın, Sadettin Kalkan, üniversite ombudsmanlık öğrenci kulüplerinin temsilcileri, Ankara'daki bazı liselerden temsilci olarak lise öğrencileri, spor federasyonlarından bazı milli sporcular, bazı baro başkanları, Türkiye Gençlik Federasyonu temsilcisi gençler ve ilgili kamu kurumu temsilcilerinin oluşturduğu toplamda 400 kişi katılım sağlamıştır.

Sempozyumun açılış konuşmasını yapan Kamu Başdenetçisi Malkoç, KDK'nın genç, dinamik ve önemli hak arama kurumlarından bir tanesi olduğunu, son 15 yılda Türkiye'de hak arama kurumlarının sayısının arttığını, özellikle 2010 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının tanınması ve KDK'nın anayasal bir kurum haline gelmesinin hak arama yolunu taçlandırıldığını, Etik Kurulu dâhil olmak üzere, TİHEK, TBMM Dilekçe Komisyonu ve İnsan Hakları Komisyonu, C İ M E R ve KDK

gibi kurumların hem insanımızın hak arama kültürünü genişlettiği gibi hem de hak ve özgürlükler alanını da genişlettiğini ifade etmiştir. Konuşmasının devamında KDK'nın kamu hizmetleriyle insanımız arasında adaleti temin etmeye çalışan kurumlardan bir tanesi olduğunu ve özellikle idari yargıda mahkemeye gitmeden önce başvurulacak kurum olduğunu belirtmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanı Dr. Mehmet Muharrem Kasapoğlu ise konuşmasında sempozyumun Türkiye'de demokrasi ve adaletin güçlenmesine önemli katkılar sağlayacağına inandığını belirterek, ülkeler için adaletin tesisi, kamu düzeninin korunması ve devletin işleyişinin toplumun huzur ve güvenliğinin temini için şart olduğunu toplumsal hayatta hakkın, hukukun kâmilan korunması ve adaletin tam olarak tesis edilmesinin öncelikle bireylerin

hukuku gözetmesiyle mümkün olduğunu ifade etmiş ve sempozyumun teması olan "Hak Arama Kültürü'ne" dikkati çekmiştir.

Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı ise hak arama hürriyetinin temel hak ve özgürlüklerin en başında geldiğini, Türkiye, Avrupa Konseyinin kurucu üyesi ve Birleşmiş Milletlerinde etkin bir üyesi olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi temelinde de bu hakların her zaman savunucusu olduğunu, aynı zamanda da hak arama hürriyetinin anayasamızda güvence

altına alındığını belirterek Kamu Denetçiliği Kurumunun hak arama konusunda çok önemli bir işlev gördüğünü, genç yaşına rağmen önemli başarılarla imza attığını almış olduğu kararların kamu kurumlarınca uygulama oranı ile Avrupa Birliği ortalamasını geçtiğini ifade etmiştir. Merkezi Finans ve İhale Birimi Başkan Vekili Barbaros Murat Köse ise Kamu Denetçiliği Kurumunun insan haklarının korunması ve geliştirilmesinin etkinliğinin artırılmasını amaçladığını söylemiştir.

Açılış konuşmalarının ardından Prof. Dr. Kemal Sayar'ın gençlere "Adalet, hukuk, hakkaniyet, insan hakları ve hak arama kültürü" konulu konferans verdiği sempozyum, 200 civarında gencin iki ayrı salonda hak arama kültürünü tartıştığı atölye çalışmasıyla devam etmiştir. Gençlerin hak arama konusundaki düşünceleri ve algılarının ele alındığı, bazı soruların yöneltildiği ve gençlerin hak arama konusuna yaklaşımlarının değerlendirildiği atölye çalışmasının ardından Başdenetçi Malkoç'un insan hakları ve hakkaniyet konusunda hassasiyet göstererek üniversitelerde sorumluluk almaları nedeniyle gençlere teşekkür ettiği kapanış konuşmasıyla sona ermiştir.

Kamu Kurumları ile Gerçekleştirilen Görüşmeler

Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Yetkilileriyle Görüşme (20 Mayıs)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Yahya Akman, Fatma Benli Yalçın ve ilgili kamu denetçiliği uzmanları ile birlikte 20 Mayıs 2021 tarihinde Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcısı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı ile bir araya gelmiş olup ülkemizdeki ceza infaz sisteminin modern bir işleyişe dönüştürülmesine yönelik karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur.

TİHEK Başkanına Ziyaret (24 Ağustos)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Fatma Benli Yalçın ve C. Özlem Tunçak ile birlikte 24 Ağustos 2021 tarihinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna ziyarette bulunmuştur. Kurul üyelerinin de hazır bulunduğu ziyarette göreve yeni seçilen başkan Muharrem Kılıç'a ve yönetimine hayırlı olsun temennisinde bulunulmuştur.

● *Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısının Kurumumuz Ziyareti (26 Ağustos)*

Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Serdar Çam, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u 26 Ağustos 2021 tarihinde makamında ziyaret etmiştir. Gerçekleştirilen ziyarette, gönül coğrafyasının ve özellikle Balkanların kalkınma çabalarında ve kamu alanında gelişimine yönelik görüş alışverişinde bulunulmuştur.

● *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanına Ziyaret (1 Eylül)*

1 Eylül 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak ile birlikte Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin'i makamlarında ziyaret etmiştir.

Gerçekleşen ziyarette, KDK çalışmaları hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuş ve 6. Dönem Toplu Sözleşme'nin tüm kamu çalışanlarına ve ülkemize hayırlı olması temennisinde bulunulmuştur.

● *Kamu Görevlileri Etik Kurulu Başkanına Ziyaret (6 Eylül)*

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Sadettin Kalkan ve C. Özlem Tunçak ile birlikte Kamu Görevlileri Etik Kurulu Başkanlığına seçilen Zerrin Güngör'ü 6 Eylül 2021 tarihinde makamında ziyaret ederek hayırlı olsun temennisinde bulunulmuştur.

● *TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanının KDK Ziyareti (9 Eylül)*

TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u 9 Eylül 2021 tarihinde makamında ziyaret etmiştir.

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın'ın da bulunduğu ziyarette, birlik tarafından yürütülen çalışmalar ile Kurumumuz hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanına Ziyaret (13 Aralık)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak ve Uzman Volkan Tufan ile birlikte 13 Aralık 2021 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı Cevdet Ceylan'ı makamlarında ziyaret etmiştir.

Gerçekleştirilen ziyarette, yürütülen çalışmalar ile Kurumumuz hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Diğer Faaliyetler**TÜRMOB ile Yapılan Toplantı (15 Ocak)**

YMM ve SMMM sınav uygulamaları ve sınav sonucuna itirazları inceleyen komisyonun daha etkin çalışmasının sağlanması konusu başta olmak üzere Kurumumuzun çözüm önerilerine ilişkin, Kurumumuzda TÜRMOB yetkilileriyle 15 Ocak 2021'de bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda, söz konusu sınavların objektif bir şekilde değerlendirilmesine ilişkin yapılması gereken çalışmalar ve şikâyetlerin azaltılması hususunda sınavların test usulüyle yapılmasının uygun olup olmayacağı konuları değerlendirilmiştir. Toplantıya Kamu Denetçisi Arif Dülger, Koordinatör Ramazan Aktürk ve Kamu Denetçiliği Uzmanı M. Ömer Cebecioğlu ile TÜRMOB yetkilileri katılmıştır.

“Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Arttırılması Projesi” Toplantıları (4 Şubat)

Ceza infaz kurumlarında sivil denetimin güçlendirilmesi amacıyla Avrupa Konseyinin teknik desteğiyle yürütülen “Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Arttırılması Projesi” kapsamındaki sivil izleme kurullarının izleme standart ve araçları hakkında 4 Şubat 2021 tarihli gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantısına Kurumumuzu temsilen Kamu Denetçisi Yahya Akman katılmıştır.

Projenin; 5 Mart 2021 tarihinde çevrim içi olarak gerçekleştirilen “Sivil izleme kurulları için hazırlanan izleme araç setinin Cumhuriyet savcıları, infaz hâkimleri, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Ulusal Önleme Mekanizmasının ihtiyaçları doğrultusunda güncellenmesine yönelik çalışma grubu toplantısı”na, 5 Ekim 2021 tarihinde gerçekleştirilen 5. Yürütme Kurulu toplantısına ve 21-22 Ekim 2021 tarihlerinde Antalya’da gerçekleştirilen programa Kamu Denetçisi Yahya Akman biriminde görevli uzman personel katılım göstermiştir.

Karayolları Genel Müdürlüğü ile Toplantı (18 Şubat)

Karayolları Genel Müdürlüğüne yönelik yapılan başvurularla ilgili görüş alışverişinde bulunmak üzere Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın ve birimindeki kamu denetçiliği uzmanları, Karayolları Genel Müdürlüğü Personel Daire Başkanı, Hukuk Müşavirleri, İş ve İşçi Mevzuatı Şubesi Müdürlüğü Şube Müdürü Süleyman Kaya ile 18 Şubat 2021 tarihinde Kurumumuzda bir araya gelmiştir.

EPDK Yetkilileri ile Toplantı (4 Mart)

Kurumumuz ile EPDK arasında; ön ödemeli (kartlı) doğalgaz sayaçlarına uygulanan Türk Lirası düzeltme işlemine itirazı konu alan başvurular hakkında verilen tavsiye kararlarına yönelik tesis edilecek işlemin ve verilecek cevabın somutlaştırılması ile genel tanışma ve istişarelerde bulunmak amacıyla 4 Mart 2021 tarihinde Kurumumuzda bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Kamu Denetçisi Arif Dülger, Koordinatör Ramazan Aktürk ve Kamu Denetçiliği Uzmanı Onur Ördem ile EPDK yetkililerinin katıldığı toplantıda; EPDK'nın genel bakış açısı ve uygulama dayanakları, Kurul karar ve tarifeleri ile Başkent Doğalgaz Dağıtım Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. ile ilişkiler, ön ödemeli sayaca ait teknik ayrıntılar, ön ödemeli sayaçların değiştirilmesi aşamasında yapılan bildirim ve bilgilendirmeler, sayaç değişim aşamasında iade edilecek bakiye tutarının hangi fiyatlandırma üzerinden iade edileceği gibi güncel sorunlara yönelik devam eden çalışmalar, ön ödemeli sayaçlara uygulanan TL düzeltme konusunda Danıştay'da görülmeye devam eden iki yargılamanın aşamaları ve uygulamanın uyuşmazlıkların kararı bağlanması sonrasında şekilleneceği ve tavsiye kararlarına yönelik verilecek cevap taslağının içeriği gibi hususlar gündeme gelmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü “Göç ve Uyum Alanında Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yürütülen Çalışmalar” Toplantısı (18 Mart)

18 Mart 2021 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı kapsamında **“Pandemi Şartlarında Uyum Konusunda Yürütülen Faaliyetler”** başlığı altında düzenlenen ve göç ve uyum alanında kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen çalışmaların değerlendirildiği toplantıya katılım sağlanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Kamu-Sivil Toplum İş Birliği Geliştirme Toplantısı (9 Nisan)

Kadın Dayanışma Vakfı tarafından, İzmir Kadın Dayanışma Derneği ve Mardin Ortak Kadın İş Birliği Derneği ortaklığında, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin desteği ile “Normların Uygulanması, Zihniyetlerin Değiştirilmesi” Projesi kapsamında kamu kurumları bünyesinde kurulmuş, kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla hizmet veren birimler ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirmek suretiyle ortak akılla kadına yönelik şiddete karşı güçlü kamu ve güçlü sivil toplum iş birliğinin yollarının geliştirilmesinin amaçlandığı 9 Nisan 2021 tarihinde yapılan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Kamu-Sivil Toplum İş Birliği Geliştirme Toplantısına Kurumumuzca katılım sağlanmıştır.

Staj Seferberliği Projesi 16- Ağustos-13 Eylül Staj Programı

Kurumumuz, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (CBİKO) Staj Seferberliği Projesi kapsamında çeşitli üniversitelerden toplamda 10 öğrenciyi staj eğitimine kabul etmiştir. 16 Ağustos -13 Eylül 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen staj programını başarıyla tamamlayan öğrencilere staj katılım sertifikaları düzenlenmiştir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile Toplantı (4 Kasım)

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, biriminde görevli uzman personel ile birlikte 4 Kasım 2021 tarihinde BTK bünyesinde, Kurum Başkanı, Başkan Yardımcıları, Daire Başkanları ve Hukuk Müşavirleri ile bir araya gelerek BTK'ya yönelik Kurumumuza yapılan başvurular hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu ile Toplantı (9 Kasım)

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, biriminde görevli uzman ve uzman yardımcısı ile birlikte 9 Kasım 2021 tarihinde Kişisel Verileri Koruma Kurumunu ziyaret ederek Kurumumuza kişisel verilerin korunması ve paylaşımı konularında yapılan başvurular hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Komitesi 2021 Yılı Toplantısı (25 Kasım)

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık'ın Başkanlığında, 25 Kasım 2021 tarihinde Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi'nin 2021 yılı toplantısı gerçekleştirilmiştir. Adalet Bakanı Abdulhamit Gül, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun katıldığı Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi'nin 15'inci Toplantısına Kurumumuzu kadın haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak temsil etmiştir.

20. Milli Eğitim Şûrasına Katılım Sağlanması (1-3 Aralık)

20'nci Milli Eğitim Şûrası "Eğitimde Fırsat Eşitliği" başlığı ile 1-3 Aralık 2021 tarihleri arasında Ankara'da toplanmıştır. Şûrada üç ana konuda özel ihtisas komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Bunlar, 'Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği', 'Mesleki Eğitimin İyileştirilmesi' ve 'Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi' konularıdır. 20'nci Milli Eğitim Şûrasına Kurumumuzu temsilen, Kamu Denetçisi Arif Dülger katılım sağlamıştır. Şûrada görüşülen konulardaki görüşlerimiz MEB'in ilgili birimine internet ortamında ayrıca gönderilmiştir.

Ayrıca;

- 1 Temmuz 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın himayelerinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık'ın katılımıyla Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi'nde düzenlenen "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı Tanıtım Toplantısı"nda Kurumumuzu kadın haklarından sorumlu Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak temsil etmiştir.
- 2 Şubat, 29 Nisan ve 21 Haziran 2021 tarihlerinde "İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi" çerçevesinde Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi hakkında çevrim içi ortamda gerçekleştirilen 1'inci, 3'üncü ve 4'üncü İstişare Toplantılarına, Kurumumuzu temsilen uzmanlar katılım sağlamışlardır.
- 28 Haziran 2021 tarihinde "Avrupa Birliği Ceza İnfaz Kurumlarında Terör ve Tehlikeli Mahkûmlarının İyileştirilmesi ve Radikalleşmenin Önlenmesi" çevrim içi Konferansında, Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, "Ceza İnfaz

Kurumlarında Terörizme Karşı Hukukun Üstünlüğü" konulu konuşma yaparak sorun alanları ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini paylaşmıştır.

- 25 Ekim 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ernst Reuter İskân ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi iş birliğinde düzenlenen 6. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu: "Dirençli Kentler" sempozyumuna Kurumumuzu temsilen uzmanlar katılım sağlamışlardır.
- 27 Ekim 2021 tarihinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından gerçekleştirilen "Nefret Söylemi ve Nefret Suçları" başlıklı ulusal sempozyuma Kurumumuzu temsilen uzmanlar katılım sağlamışlardır.
- 1 Kasım 2021 tarihinde Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın ve Kamu Denetçisi Yahya Akman'ın birimlerinde görevli uzman personel, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna çalışma ziyareti gerçekleştirmişlerdir.
- 18 Kasım 2021 tarihinde gerçekleştirilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonu Toplantısına Kamu Denetçisi Yahya Akman katılımda bulunmuştur.

9.2 ULUSLARARASI FAALİYETLER

9.2.1 PROJE FAALİYETLERİ

AB Finansmanlı "İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Ombudsmanın Rolünün Güçlendirilmesi Teknik Yardım" Projesi

Kurumumuzun faydalanıcısı olduğu AB finansmanlı İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Ombudsmanın Rolünün Güçlendirilmesi Teknik Yardım Projesi'nin sözleşmesi 04.02.2019 tarihinde imzalanmış olup 05.03.2019 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Ancak COVID-19 salgını nedeniyle bazı aktivitelerin ertelenmesi sebebiyle, 36 ay olan projenin süresi 10 ay daha uzatılmıştır.

Proje, Türkiye'de temel hak ve özgürlüklere yönelik katkı sunmayı, özellikle de Kamu Denetçiliği Kurumunun insan haklarının korunması ve tanıtılmasındaki rolünün güçlendirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Anılan proje çerçevesindeki birinci bileşen **"Kamu Denetçiliği Kurumu Personelinin Bilgisinin Artırılması"** iken ikinci bileşen ise **"Farkındalık Arttırma"** olarak belirlenmiştir.

Projenin faaliyetlerini ve işleyişini görüşmek üzere, periyodik olarak aylık yönetim toplantıları ve yürütme kurulu toplantıları düzenlenmiştir.

2021 yılında proje faaliyetlerine yönelik olarak aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

- Proje kapsamında Kurumumuzun kısa, orta ve uzun vadede başarmayı amaçladıklarını yansıtmayı ve tüm çalışanların Kurumun stratejik hedefleri, öncelikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yeterli düzeyde eğitilmesini sağlamayı hedefleyen bir İnsan Kaynakları Gelişim Stratejisi (İKGS) oluşturulması beklenmektedir. Bu doğrultuda, İKGS'nin oluşturulabilmesi ve oluşturulan taslak stratejinin tartışılması bakımından;
 - 1) 01 Temmuz 2021'de Kurumumuzdan 15 kişinin katılımıyla İlave Odak Grup Toplantısı yapılmıştır.
 - 2) 04-05 Kasım 2021 tarihlerinde İKGS Birinci Çalıştayı düzenlenmiştir. İnsan Kaynakları Gelişim Stratejisindeki amaç ve hedeflerin değerlendirilmesi, kurum için uygunluklarının gözden geçirilmesi, performans hedeflerine ulaşılmasında tahmini zaman planının ve faaliyetlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalıştaya Kurumumuzdan 15 kişilik bir katılım olmuştur.
 - 3) 6-7 Aralık 2021 tarihlerinde İKGS İkinci Çalıştayı düzenlenerek çalıştaya Kurumumuzdan 15 kişilik bir katılım olmuştur.
- Proje faaliyetleri çerçevesinde bölgesel toplantılar yapılmakta olup anılan toplantılar ilgili paydaşların Kamu Başdenetçisi ve Kamu Denetçileri ile bir araya gelerek Kamu Denetçiliği Kurumunun görev alanı, yetkileri ve insan haklarının korunması ve geliştirilmesindeki rolü hakkında bilgi aktarmayı, aynı zamanda da farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda 2021 yılı içerisinde;
 - 1) 23 Eylül 2021'de kamu kurumları, belediyeler, muhtarlar, üniversite ombudsmanlık kulüpleri ve STK'ların da bulunduğu 181 katılımcıyla Samsun'da,
 - 2) 22 Ekim 2021'de kamu kurumları, belediyeler, muhtarlar, üniversite ombudsmanlık kulüpleri ve STK'ların da yer aldığı 233 kişinin katılımıyla Mardin'de,
 - 3) 25 Kasım 2021'de kamu kurumları, belediyeler, muhtarlar, üniversite ombudsmanlık kulüpleri ve STK'ların da katılımıyla Kahramanmaraş'ta,bölgesel toplantılar gerçekleştirilmiştir.
- 11-12 Kasım 2021 tarihlerinde “Eğitim Programı Çalıştayı” düzenlenmiştir. Düzenlenen çalıştaya akademisyen/STK temsilcileri de katılım sağlamıştır. Çalıştaya Kurumumuzdan 15 kişilik bir katılım olmuştur.
- Proje kapsamında, Kurumumuza yönelik kapsamlı bir “Görünürlük, İletişim ve Halkla İlişkiler Stratejisi” geliştirilmesi beklenmektedir. Anılan Stratejinin geliştirilmesi için iki adet beyin fırtınası toplantısı planlanmış olup birincisi 2-3 Aralık 2021 tarihlerinde düzenlenmiştir. Çalıştaya Kurumumuzdan 15 kişilik bir katılım sağlanmış olup ayrıca, paydaş olarak Merkezi Finans ve İhale Birimi, AB Başkanlığı ve akademisyenlerden de katılım olmuştur.

“İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştay’ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi”

Avrupa Konseyi tarafından yürütülen “**İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi**” nin nihai faydalancısı Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı olmakla beraber Kurumumuz projenin hedef grupları arasında yer almaktadır. Bu projenin genel amacı, idari yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı

ve etkinliğinin güçlendirilmesini teminen idari yargı konusundaki kamu bilincini artırmak ve bu sayede kamunun idari yargıya olan güvenini sağlamaktır. Projenin Yürütme Kurulu toplantı ve aktivitelerine Kurumumuz tarafından katılım sağlanmaktadır. 2021 yılında “İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında;

- Şubat 2021 tarihinde **Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Hakkında 1. İstişare Toplantısı** Kurumumuzun yanı sıra sivil toplum kuruluşlarından temsilciler, idare mahkemelerinden hâkimler, Adalet Bakanlığı temsilcilerinin de katılımıyla gerçekleştirilmiştir.
- 26 Mart 2021 tarihinde **Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Hakkında 2. İstişare Toplantısı** gerçekleşmiştir. Sayıştay, Danıştay, ve Adalet Bakanlığının çeşitli daireleri ve projenin pilot mahkemelerinin başkanları ile üst düzey katılım gerçekleşmiştir. Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak, Genel Sekreter İbrahim Kılınç açılış konuşmacısı olmuş ve Kamu Denetçiliği Uzmanı Elif Açıl ise panelde sunum yapmıştır.
- 29 Nisan 2021 tarihinde **Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Hakkında 3. İstişare Toplantısı** gerçekleştirilmiştir. Toplantı Avrupa Konseyi Danışmanları tarafından sunulmuş olan önerilere ilişkin görüş alışverişi ve bir tartışma platformu oluşturmak amacıyla Kamu Denetçiliği Kurumu ve Adalet Bakanlığından katılımcılar ile birlikte gerçekleştirilmiştir. “KDK’nın İhtiyaçları, Öncelikleri ve Öz Değerlendirme: “Öneriler”, “Rehber İlkeler” ve “Karşılaştırmalı Rapor” çıktılarından yer alan önerilerden ve iyi uygulama örnekleri arasından öncelikli olarak uygulamaya geçirilmesi planlanan alanlar ile ilgili sunum Strateji Geliştirme Birim Sorumlusu Mustafa Arslan tarafından yapılmıştır.
- 21 Haziran 2021 tarihinde **Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Hakkında 4. ve Nihai İstişare Toplantısı** Avrupa Konseyi Danışmanlarının

önerileri hakkında görüşmeler ve görüş alışverişinin sonuçlandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. “Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi” hakkında internet üzerinden gerçekleştirilen dördüncü ve son webinar Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçiliği Kurumu Genel Sekreteri İbrahim Kılınç, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürü Hakan Öztatar, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Cristian Urse’nin yanı sıra Kamu Denetçiliği Kurumu, Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi Proje Ekibinin katılımıyla düzenlenmiştir. Söz konusu etkinlik ile Avrupa Konseyi Danışmanları Dr. Nicholas O’Brien, Marek A. Nowicki ve Dr. Naomi Creutzfeldt’in sunduğu öneriler hakkında görüşmeler ve görüş alışverişisi sonuçlandırılmıştır. 4. ve Nihai İstişare Toplantısında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç bir konuşma yapmıştır.

Proje kapsamında 4 farklı rapor yayımlanmıştır. Öncelikle, Avrupa Konseyi tarafından Eylül 2019’da yayınlanan, Ombudsmanlık Kurumunun Avrupa Konseyine üye devletlerde geliştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla hazırlanmış olan “**Ombudsmanlık**

Kurumunun Korunması, Desteklenmesi ve Geliştirilmesi” hakkındaki rapor Türkçeye çevrilmiş ve yayımlanmıştır. İkinci rapor, Avrupa Konseyi Üye Devletleri arasında yer alan farklı Ombudsmanlık Kurumlarının nasıl çalıştıklarına ve ilgili en iyi uygulama örneklerine yer vermeye çalışıldığı “**Avrupa Standartları ve Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalı Rapor**”dur. Üçüncüsü, amacı Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumunun güçlendirilmesine ilişkin önerilerde bulunmak ve böylece idare mahkemelerine iletilen uyuşmazlık sayısını ve şu anda üstlerinde olan ağır iş yükünü azaltmak olarak belirtilen “**Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumunun Rolünün Güçlendirilmesi Hakkında Öneriler Raporu**”dur. Dördüncü ve son yayın ise “**Kamu Denetçiliği Kurumu ve Kamu İdareleri Hakkında Rehber İlkeler**” olup Avrupa uygulamaları ve deneyimlerine dayanarak hazırlanan kılavuzda, modern demokratik bir devlette iyi yönetişimin temel unsurları olan iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda, kamu görevlileri ve idarelerin faaliyetlerinde temel hakların korunmasına ilişkin teminatları güçlendirme hedeflenmiştir. Söz konusu yayınların hazırlanma sürecinde, bahsi geçen istişare toplantılarının yanı sıra Kurum uzmanlarımız tarafından gerekli bilgi akışı sağlanmıştır.

- 8 Aralık 2021 tarihinde İdari Yargı Projesi 6. Yürütme Kurulu Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Kurumumuzdan Kamu Denetçiliği Uzmanı Elif Açıl katılım sağlamıştır.

9.2.2 YURT DIŞI TOPLANTILAR, ÇALIŞMA ZİYARETLERİ VE ÜLKEMİZE ÇALIŞMA ZİYARETİ GERÇEKLEŞTİREN OMBUDSMANLIK KURUMLARI

Azerbaycan Ombudsmanının Kurumumuzu Ziyareti (Nisan 2021)

05-08 Nisan 2021 tarihleri arasında Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva ve beraberindeki heyet, ikili ilişkilerin ve iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla Kurumumuzu ziyaret etmiştir. Aliyeva, Kamu Denetçiliği Kurumunun Ermenistan'ın Azerbaycan'da gerçekleştirdiği insan hakları ihlallerini ve Azerbaycan'ın haklı mücadelesini hazırladığı raporla dünyaya duyurduğu için teşekkürlerini sunmuştur. Başdenetçi Şeref Malkoç ise Azerbaycan ile Türkiye arasındaki dostluk, kardeşlik, akrabalık ilişkilerinin Kafkasya bölgesinde, dünyaya örnek teşkil edecek huzurun, barışın, refahın bu bölgede sağlanmasının teminatı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva ve heyeti ile birlikte TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop, Adalet Bakanı Abdulhamit Gül, Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü Arslan, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Hakan Çavuşoğlu ve TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanı M. Belma Satır'ı ziyaret etmişlerdir.

Özbekistan-Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) 4. Yolsuzlukla Mücadele ve Ombudsmanlık Kurumları Başkanları Toplantısı (Haziran 2021)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan, Genel Sekreter İbrahim Kılınç ve Özel Kalem Müdürü Veysel Şirin'den oluşan Kurumumuz heyeti 15-16-17-18 Haziran 2021 tarihlerinde Taşkent/Özbekistan'da gerçekleşen Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Yolsuzlukla Mücadele ve Ombudsmanlık Kurumları Başkanları Dördüncü Toplantısı'na katılmışlardır.

Ayrıca Özbekistan Ombudsmanı Feruza Eshmatova ve İran Ombudsmanı Hassan Darvishian ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, Ombudsmanlık kurumları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi konusunda görüş alışverişinde

bulunulmuştur. Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Kurumumuz heyeti Özbekistan temasları kapsamında; Anayasa Mahkemesi Başkanı Mirza Ulugbek Abdusalomov'u, İnsan Hakları Milli Merkezi Müdürü Akmal Saidov'u, Türkiye'nin Taşkent Büyükelçisi Olgan Bekar'ı ve Taşkent Türk Okulu'nun öğretmenlerini ziyaret etmişlerdir.

Balkan Ülkeleri Ziyareti (30 Haziran-4 Temmuz 2021)

30 Haziran-04 Temmuz 2021 tarihleri arasında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç Balkan ülkeleri olan Arnavutluk, Kosova ve Kuzey Makedonya'yı kapsayan bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Balkanlar, ülkemiz açısından hem coğrafi, siyasi ve ekonomik bakımından hem de tarihi, kültürel açılarından öncelikli bir coğrafyadır. Ziyaret kapsamında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç balkan ülkelerinin ombudsmanlık kurumları ile mevcut ilişkilerin güçlendirilmesi ve Balkan Ülkeleri Ombudsmanlar Birliği'nin kurulmasına yönelik çalışmalar kapsamında anılan ülkelerin Ombudsmanları ile bir araya gelmiş ve ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ziyaretler kapsamında Arnavutluk Ombudsmanı Erinda Ballanca, Tiran Büyükelçisi Murat Ahmet Yörük, Kosova Ombudsmanı Naim Qelaj, Priştine Büyükelçisi Çağrı Sakar, Prizren Başkonsolosu Serdar Özaydın, Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Gresa Caka-Nimani, Kosova Parlamento İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Duda Balje (Boşnak Milletvekili), Türk Partisi KDTP Başkanı ve Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka, Kuzey Makedonya Ombudsmanı Naser Ziberi, Üsküp Büyükelçisi Hasan Mehmet Sekizkök ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bulgaristan Ziyareti (Temmuz 2021)

29-30 Temmuz 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, AB ve Dış İlişkiler Birim Sorumlusu Güniz Ateş ve Özel Kalem Müdürü Veysel Şirin'den oluşan Kurumumuz heyeti Bulgaristan Ayrımcılığa Karşı Koruma Komisyonu'nun iki kurum arasında imzalanan iş birliğine yönelik mutabakat zaptı

çerçevesindeki daveti üzerine ülkeye resmi bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir.

Ziyaret çerçevesinde, Bulgaristan Ayrımcılığa Karşı Koruma Komisyonu Kurumu yerinde ziyaret edilmiş ve görüşmede Komisyon Başkanı Ana Dzhumalieva ve Başkan Yardımcısı Baki Huseyinov'un yanı sıra, Komisyon üyeleri ve Komisyon Genel Sekreteri de hazır bulunmuştur. Komisyonun çalışmaları ve yurt dışı faaliyetleri hakkında Kurumumuz heyetine bir sunum gerçekleştirilmiştir. Görüşmede ayrıca, 2019 yılında Kurumumuz ve Komisyon arasında imzalanmış olan eğitim, ortak faaliyet vb konulardaki mutabakat zaptı çerçevesinde, önümüzdeki süreçte online veya yüz yüze karşılıklı eğitim faaliyetleri düzenlenmesi konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Bulgaristan ziyareti kapsamında ayrıca, Bulgaristan Adalet Bakanı Yanaki Stoilov, Bulgaristan Anayasa Mahkemesi Başkanı Boris Velchev, Bulgaristan Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı Georgi Cholakov, Ulusal ve Dünya Ekonomi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Dimitar Dimitrov, T.C. Sofya Büyükelçisi Aylin Sekizkök ve Baş Müftü Mustafa Hadji ile temaslar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Kırcaali Valisi Daniel Delchev, Kırcaali Belediye Başkanı Hasan Azis ile görüşülmüş ve Kırcaali ilçe belediye başkanları ile bir araya gelinmiştir.

Azerbaycan Ziyareti (Eylül 2021)

Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva, İİTOB Başkanlığını yürütmekte olan Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u ve diğer İİTOB Yönetim Kurulu Üyelerini, Ermenistan'ın işgalinden kurtarılan Azerbaycan topraklarını ve söz konusu bölgedeki insani durumu gözlemlemek üzere Azerbaycan'a davet etmiştir. Söz konusu davet üzerine 14-19 Eylül 2021 tarihlerinde Azerbaycan'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiş olup heyette Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak ve Kamu Denetçiliği Uzmanı

Hande Hazneci yer almıştır. Ayrıca pandemi koşulları nedeniyle diğer Yönetim Kurulu Üyeleri gelememekle birlikte Kamu Denetçiliği Kurumu Heyetine, İİTOB Genel Sekreteri Pakistan Federal Vergi Ombudsmanlık Kurumundan Ombudsman Yardımcısı Muhammadi Javed Ghani eşlik etmiştir. Çalışma ziyareti süresince resmi temaslar çerçevesinde Azerbaycan Milli Meclis Başkanı Sahibe Gafarova ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Hikmet Hacıyev ile görüşülmüş ayrıca Azerbaycan Milli Mayın Temizleme Ajansı Kurul Başkanı Vugar Suleymanov ile de bir araya gelinerek bilgi edinilmiştir. Bakü'deki görüşmelerin ardından işgalden kurtarılan Şuşa ve Ağdam ile 44 gün süren savaşta yoğun saldırı altında kalan Terter şehrine gidilerek yerinde inceleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Şuşa ve Ağdam'da saldırılar nedeniyle veya bakımsızlıktan tahrip olmuş saraylar, müzeler, mezarlar, camiler ziyaret edilmiş, ayrıca Ağdam'daki mayınlı arazide yürütülen mayın temizleme çalışması izlenmiştir. Terter'de ise sivil yerleşim merkezi olmasına rağmen uğradığı yoğun saldırı sonucunda savaşın şehirde bıraktığı izler müşahade edilmiştir.

Antalya Çalışma Ziyareti (Eylül 2021)

24-25 Eylül 2021 tarihleri arasında 2018 yılında imzalanan Kamu Denetçiliği

Kurumu ve Ukrayna İnsan Hakları Parlamento Komiserliği arasındaki ikili iş birliği anlaşmasına binaen, Ukrayna İnsan Hakları Parlamento Komiseri (Ombudsman) Liudmyla Denisova ve beraberindeki Kurum heyet Başkanetçisi Şeref Malkoç ve beraberindeki Kurumumuz heyeti Antalya'da bir araya gelmişlerdir. Antalya çalışma ziyareti kapsamında Antalya Bilim Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İsmail Yüksek,

Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Mevlüt Yeni, Antalya Cumhuriyet Başsavcısı Halil İnal ziyaret edilmiştir. Kamu Başkanetçisi Şeref Malkoç, Ukrayna İnsan Hakları Parlamento Komiseri Liudmyla Denisova ve heyeti ile birlikte yaptığı açıklamada, Ukrayna ile göçmenler konusunda karşılıklı tecrübe paylaşımında bulunduklarını ifade etmiştir.

Yunanistan-Nafplio Akdeniz Ombudsmanlar Birliği (AOM) 11. Toplantısı ve Genel Kurulu (Ekim 2021)

03-06 Ekim 2021 tarihlerinde, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, AB ve Dış İlişkiler Birim Sorumlusu Güniz Ateş ve Özel Kalem Müdürü Veysel Şirin, Yunanistan Ombudsmanı Andreas Pottakis'in daveti üzerine, Kurumumuzun üyesi olduğu Akdeniz Ombudsmanlar Birliği'nin Nafplio'da düzenlenen 11. Toplantısı ve Genel Kurulu'na katılmak üzere Yunanistan'a gitmiştir. 21 üyesi

bulunan Akdeniz Ombudsmanlar Birliği'nin "Akdeniz: Bizi Ayıran Denizden Bizi Birleştiren Denize" temalı 11. toplantısı yapılmıştır. İlgili toplantıya ülkemizin yanı sıra, Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Hırvatistan, GKRY, Mısır, Gürcistan, İsrail, Ürdün, Kosova, Monako, Fas, K. Makedonya, Filistin, Slovenya, İspanya ve Ukrayna Ombudsmanları ve temsilcileri de katılmıştır.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç "İklim Değişikliği ve Doğal Afetler" başlıklı oturumda konuşmacı olmuştur. Anılan oturumun moderatörlüğünü Fas Ombudsmanı Mohammed Benalilou yürütmüş, Arnavutluk Ombudsmanı Erinda Ballanca ve Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç konuşmacı olarak yer almıştır.

Konuşmacılar son dönemde dünyada yaşanan göç akımları, göç krizi, insanların zorla yerlerinin değiştirilmesi veya yerinden edilmeleri ve bu bağlamdaki insan hakları sorunlarını ve ihlallerini ele almışlardır. Ayrıca, iklim değişikliğinin, enerji bağımlılığının ve sürdürülebilirliğin etkili bir şekilde ele alınmasına ve çevre hakkının geliştirilmesine

değinilerek, Ombudsmanların rolüne ve bu bağlamda ortak sorunların çözümü için kurumlar arasındaki iş birliğinin önemine vurgu yapılmıştır. Toplantı çerçevesinde düzenlenen resepsiyonda Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Yunanistan Cumhurbaşkanı Katerina Sakellaropoulou ile görüşme gerçekleştirmiştir. Ayrıca Yunanistan ziyareti vesilesiyle Atina Büyükelçimiz Burak Özügergin, İskeçe ve Gümülcine Müftüleri ve Batı Trakya Azınlık Eğitim Derneği Temsilcileriyle bir araya gelinmiştir.

Kenya Ombudsmanının Kurumumuzu Ziyareti (Ekim 2021)

17-23 Ekim 2021 tarihleri arasında Kenya Ombudsmanı ve Afrika Ombudsmanlar ve Arabulucular Birliği Genel Sekreteri Florence Kajuju, Kenya Ombudsmanlığı Genel Sekreteri ve Afrika Ombudsmanlar ve Arabulucular Birliği Başkan Vekili Leonard Ngaluma ve Kenya Ombudsmanı Danışmanı Dr. Mary Kimari'den oluşan heyet Kurumumuzu ziyaret etmiştir. Resmi temaslarda ikili ilişkiler, her iki kurumun faaliyetleri, işbirliği olanakları konularında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Kamu Başdenetçisi başkanlığındaki heyet ziyaret kapsamında Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca'yı, TBMM Başkanvekili Celal Adan'ı, TBMM Dilekçe Komisyonu Üyelerini, TBMM Türkiye-Kenya Dostluk Grubu Başkanı Celalettin Güvenç'i, TİHEK Başkanı Prof. Dr. Muharrem Kılıç'ı, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Cristian Urse'yi, TİKA Başkan Yardımcısı Mahmut Çevik'i ziyaret etmiştir. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi Selim Cerrah ise heyete Kurumumuzda bir sunum gerçekleştirmiştir.

Özbekistan Ombudsmanının Kurumumuzu Ziyareti (Kasım 2021)

22-23 Kasım 2021 tarihleri arasında Özbekistan Ombudsmanı Feruza Eshmatova ve beraberindeki Özbekistan Cumhuriyeti Meclisi İnsan Hakları Ombudsmanlık Kurumu Basın Müşaviri ve Ombudsmanın Enformasyon Danışmanı Madrahimova Fotima Saydaliyevna ve Özbekistan Cumhuriyeti Meclisi İnsan Hakları Ombudsmanlık

Kurumu Uluslararası İşbirliği Geliştirme Departmanı Başkanı Islamov Jasur Yakubovich Kurumumuzu ziyaret etmişlerdir. Ziyaret kapsamında Özbekistan Ombudsmanlık Kurumu ile aramızda ikili işbirliğine yönelik Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

Ziyaret kapsamında ayrıca, Türkiye-Özbekistan Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Osman Mesten, TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanı Mihrimah Belma Satır ve TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Fatma Aksal ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Fransa Çalışma Ziyareti (Kasım-Aralık 2021)

29 Kasım-3 Aralık 2021 tarihleri arasında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçiliği Uzmanı Elif Açıl, Özel Kalem Müdürü Veysel Şirin'in yanı sıra, Adalet Bakanlığında bir heyet ile Fransa'ya "İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında bir ziyaret düzenlenmiştir. Ziyaret kapsamında Fransa Adalet Bakanlığında, Fransız Danıştay'ında ve Ombudsmanlık Kurumlarında, Paris Bölge İdare Mahkemesinde programlara katılım sağlanmıştır.

Ziyaret kapsamında Fransa Ombudsmanı Claire Hédon ile bir araya gelen Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kurumumuzun yapısı, işleyişi ve yetkileri ile yapılan ulusal ve uluslararası faaliyetler hakkında bilgi vermiş ve karşılıklı istişarelerde bulunulmuştur.

Fransa ziyareti kapsamında, heyet Türk STK temsilcileri ile de bir araya gelerek Türk vatandaşlarının, bulundukları ülkelerde, hak ihlallerine yönelik karşılaştıkları sorunlarda haklarını nasıl ve nerede arayacaklarına dair bilgi vermiştir.

9.2.3 ULUSLARARASI OMBUDSMANLIK AĞLARI İLE İLİŞKİLER

Kurumumuz, üyesi olduğu ombudsmanlık ağları ve birliklerinin toplantılarına katılım sağlamaktadır. Bu çerçevede yapılan faaliyetler ve katılım sağlanan toplantılara dair bilgiler aşağıda yer almaktadır.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği Kapsamındaki Çalışmalar

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği'nin faaliyetleri AB ve Dış İlişkiler Biriminin koordinasyonunda yürütülmektedir. 33 üyesi bulunan İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği (İİTOB)'nin 19 Kasım 2019 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Genel Kurul toplantısında "Yönetim Kurulu" seçimi yapılmış ve Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç Birliğin ilk başkanı olarak seçilmiştir. İİTOB kapsamında çevrim içi eğitim faaliyetleri ve yurt dışı ziyaretler düzenlenmiştir.

Çevrim İçi Eğitimler

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği (İİTOB) 2. Çevrim İçi Eğitimi (Ocak-2021)

27 Ocak 2021 tarihinde İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği faaliyetleri kapsamında ilki Kurumumuz tarafından verilen eğitimin ikincisi Pakistan Federal Vergi Ombudsmanlığı tarafından düzenlenmiştir. Kurumumuz uzmanları Hande Hazneci, Ramazan Aktürk, Berna Süer, İlknur Atasoy ve Dilek Özdemir katılım sağlamıştır. İkinci eğitimin konusu "Kurumun Faaliyetleri ve Şikâyet Yönetim Süreci"ne ilişkin gerçekleştirilmiş olup 48 kişi eğitime katılım göstermiştir.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği (İİTOB) 3. Çevrim İçi Eğitimi (Şubat-2021)

24 Şubat 2021 tarihinde İİTOB 3. Eğitimi Azerbaycan Ombudsmanlık Kurumu tarafından gerçekleştirilmiştir. AB ve Dış İlişkiler Birim uzmanları Hande Hazneci ve Senem Sarı katılım göstermiştir. Üçüncü eğitim faaliyeti Azerbaycan İnsan Hakları Komiserliği tarafından "İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele ve Cezanın Önlenmesi Çerçevesinde Azerbaycan Ombudsmanlık Kurumunun Yetkisi" konusunda gerçekleştirilmiştir. Eğitime Kurumumuzun yanı sıra toplam 64 katılımcı katılmıştır. Eğitimde Azerbaycan Ombudsmanlık Kurumunun Ulusal Önleme Mekanizması çerçevesindeki görev ve yetkilerinden bahsedilmiş, ayrıca bu kapsamda silahlı çatışma ortamlarında Ombudsmanın yetkilerine ve faaliyetlerine de yer verilmiştir.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği (İİTOB) 4. Çevrim İçi Eğitimi (Nisan-2021)

28 Nisan 2021 tarihinde Fas Ombudsmanlık Kurumu tarafından İİTOB 4. Çevrim içi eğitimi düzenlenmiştir. Eğitim "Engelli Kişilerin Haklarının Korunmasında Ombudsmanın Rolü" teması üzerine yapılmış olup Kurumumuzdan katılım sağlanmıştır.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği (İİTOB) 5. Çevrim İçi Eğitimi (Haziran-2021)

2 Haziran 2021 tarihinde İİTOB 5. Çevrim içi Eğitimi İran Genel Denetleme Kurumu tarafından düzenlenmiştir. Eğitimde “Sivil Hakların Korunması (İran İnsan Hakları Yüksek Konseyi faaliyetleri)” ve “Yolsuzluk Faaliyetlerinin Soruşturulmasında Ayrıcalıkların Zorlukları” gündemi oluşturmuştur. Dr. Ali Bagheri (İran Yargı Erki Başkanı’nın Uluslararası İşlerden Sorumlu Yardımcısı ve İnsan Hakları Komisyonu Sekreteri) ve Prof. Alireza Deihim (İran’ın eski Brezilya, Venezüella ve Küba Büyükelçisi ve Dışişleri Bakanlığı Uluslararası İlişkiler Üniversitesi eski Başkanı) eğitimleri yürütmüşlerdir. Anılan eğitime Kurumumuzdan da katılım sağlanmıştır.

Yönetim Kurulu Toplantıları

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği 3. Yönetim Kurulu Toplantısı (Mart 2021)

10 Mart 2021 tarihinde İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği Başkanı Şeref Malkoç başkanlığında 3. Yönetim Kurulu Toplantısı çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. COVID-19 salgını, çevrim içi eğitim faaliyetleri ve Birliğin geleceğine dair hususlar görüşülmüştür.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği 4. Yönetim Kurulu Toplantısı (Mayıs 2021)

24 Mayıs 2021 tarihinde İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği Başkanı Şeref Malkoç başkanlığında 4. Yönetim Kurulu Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Çevrim içi gerçekleşen toplantıda İİTOB’un çalışmaları ile İslam dünyasının maruz kaldığı insan hakları ihlalleri ele alınmıştır.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği 5. Yönetim Kurulu Toplantısı (Kasım 2021)

17 Kasım 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç başkanlığında çevrim içi ortamda İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği'nin 5. Yönetim kurulu toplantısı gerçekleştirilmiştir. Birliğin Başkan Yardımcısı İran İslam Cumhuriyeti Genel Teftiş Kurumu Başkanı Hassan Darvishian'ın yerine atanan İran İslam Cumhuriyeti Genel Teftiş Kurumu yeni Başkanı Dr. Zabihullah Khodaeian'ın ve Birliğin Genel Sekreteri Pakistan Federal Vergi Ombudsmanı Mushtaq Ahmed Sukhera'nın yerine atanan yeni Pakistan Federal Vergi Ombudsmanı Dr. Asif Mahmood Jah'ın Yönetim Kuruluna takdimleri yapılmıştır. Toplantı kapsamında birliğin mevcut faaliyetlerinin değerlendirmelerine ve faaliyet planlamalarına ilişkin öneriler alınmıştır.

İİTOB Başkan Yardımcısı Hassan Darvishian ile Çevrim İçi Görüşme (Mayıs 2021)

18 Mayıs 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, İran Ombudsmanı Hassan Darvishian ile çevrim içi bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşmede Birliğin çalışmaları ve İslam dünyasında yaşananlar görüşülmüştür.

İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği Genel Sekreteri ile Çevrim İçi Görüşme (Ekim 2021)

21 Ekim 2021 tarihinde, dört yıllık bir süre için yeni atanan Pakistan Federal Vergi Ombudsmanı ve aynı zamanda da İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği Genel Sekreteri olan Dr. Asif Mahmood Jah ile Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç çevrim içi bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıda İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği

bağlamında istişarelerde bulunulmuştur. Gelecek dönemdeki faaliyetler ele alınmıştır.

Diğer Toplantılar

Avrupa Ombudsman Ağı Tarafından Yapay Zeka ve İdarelerde E-Devlet Konulu Çevrim İçi Seminer (Mart 2021)

24 Mart 2021 tarihinde Avrupa Ombudsman Ağı (ENO) tarafından yapay zeka ve kamu hizmetlerinde e-Devlet hizmetleri inceleme görevlileri ve ilgili meslektaşlar için Avrupa Ombudsmanlık Ağı çevrim içi seminerine Hande Hazneci ve Güniz Ateş katılım sağlamıştır.

İİTOB'un Filistin İçin Adalet ve İnsan Hakları Çağrısı Bildirisi (Mayıs 2021)

10-21 Mayıs 2021 tarihleri arasında İsrail'in Gazze ve Kudüs'te gerçekleştirdiği saldırılar sonucunda "Filistin İçin Adalet ve İnsan Hakları Çağrısı" İİTOB Sekreteryası tarafından İngilizce, Arapça ve Fransızca olarak Dünya Ombudsmanlarına, Ombudsmanlık ağlarına ve ilgili uluslararası kuruluşlara gönderilmiştir.

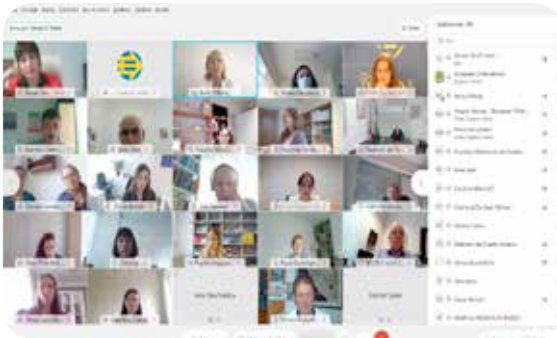
Avrupa Ombudsmanlar Ağı Semineri (Temmuz 2021)

6 Temmuz 2021 tarihinde Frontex'in Şikâyet Mekanizması ve kişilerin zorla geri gönderilmesinin izlenmesi hakkında Avrupa Ombudsmanlar Ağı web seminerine Kamu Denetçiliği Uzmanı Hande Hazneci ve Uzman Senem Sarı katılmıştır.

AORC Webinarı (Ağustos 2021)

24 Ağustos 2021 tarihinde Afrika Ombudsmanları ve Arabulucuları Derneği (AORC) tarafından düzenlenen Ombudsmanın Yetkisinin Güçlendirilmesi Teması: Ombudsmanın Yetkisini Güçlendirmek İçin Etkili Araçlar konulu çevrim içi toplantıya Kamu Denetçiliği Uzmanı Yalçın Aktekin katılmıştır.

Avrupa Ombudsmanı Ağı Webinarı (Eylül 2021)

15 Eylül 2021 tarihinde Avrupa Ombudsman Ağı tarafından kurumsal bakım, AB fonlarının kullanımı ve pandemiden alınan dersler konulu çevrimiçi toplantıya Uzman Senem Sarı katılım sağlamıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler Ombudsmanlar Birliği Çevrim İçi Toplantısı (Aralık 2021)

14 Aralık 2021 tarihinde Türk Dili Konuşan Ülkeler Ombudsmanlar Birliği'nin (TÜRKOMB) kuruluş çalışmalarını hızlandırmak, taslak tüzüğe ilişkin önerileri almak ve üye ülkelerin genel durumları ile ilgili bilgi almak amacıyla çevrim içi bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Türkiye Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'un başkanlığında gerçekleşen Türk Dili Konuşan Ülkeler Ombudsmanlar Birliği toplantısına Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva, Kazakistan Ombudsmanı Elvira Azimova, Özbekistan Ombudsmanı Feruza Eshmatova ve Özbekistan İnsan Hakları Merkezi Birinci Başkan Yardımcısı Dr. Mirzatillo Tillabaev katılım sağlamıştır.

27 Aralık 2021 tarihinde çevrim içi olarak Kamu Başdenetçisi Sayın Şeref Malkoç ve Özbekistan Ombudsmanı Sayın Feruza Eshmatova arasında TÜRKOMB taslak tüzüğü çalışmalarına ilişkin bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

9.2.4 TÜRKİYE'DE YERLEŞİK DİPLOMATİK MİSYON TEMSİLCİLİKLERİ VE YABANCI KURUMLARIN ZİYARETLERİ

Kurumumuza, Avrupa Birliği kurumları, uluslararası kurum ve kuruluşlar ile Türkiye'de yerleşik diplomatik misyon temsilciliklerinden gerçekleştirilen ziyaretlere aşağıda yer verilmiştir.

Almanya Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Ocak 2021)

11 Ocak 2021 tarihinde Almanya Büyükelçisi Jürgen Schulz Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Özellikle ikili ilişkiler konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Nijer Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Ocak 2021)

19 Ocak 2021 tarihinde Nijer Büyükelçisi Salou Adama Gazibo, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmede Türkiye ile Nijer arasındaki dostluktan duyulan memnuniyet dile getirilmiş ve iki ülkenin Ombudsmanlık kurumlarının çalışmaları hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Moldova Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Şubat 2021)

1 Şubat 2021 tarihinde Moldova Büyükelçisi Dmitri Croitor, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmede Türkiye ve Moldova arasındaki ilişkiler kapsamında, iki ülkenin Ombudsmanlık faaliyetleri ile ilgili görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Fransa Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Şubat 2021)

8 Şubat 2021 tarihinde Fransa Büyükelçisi Hervé Magro Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Kurumumuzun faaliyetleri hakkında bilgi veren Malkoç, tecrübe paylaşımının önemine değinerek, salgın döneminde ülke ombudsmanlarıyla çevrim içi toplantılar yaptıklarını ifade etmiştir.

Malta Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Şubat 2021)

12 Şubat 2021 tarihinde Malta Büyükelçisi Theresa Cutajar Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmede Türkiye'nin ve Malta'nın tarihi geçmişine vurgu yapılmış ve ayrıca iki ülkenin ombudsmanlık kurumları arasındaki ilişkilerin daha da kuvvetlenmesi yönünde temennilerde bulunulmuştur.

Portekiz Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Şubat 2021)

16 Şubat 2021 tarihinde Portekiz Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Jaime Van Zeller Leitao Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Ziyarette; Türkiye ve Portekiz ilişkileri, Portekiz'in AB Dönem Başkanlığı, iki ülkenin göçmenler konusundaki hassasiyeti ve Kurumumuzun çalışmaları görüşülmüştür.

Danimarka Büyükelçiliği Misyon Şefi Yardımcısı'nın Kurumumuzu Ziyareti (Şubat 2021)

15 Şubat 2021 tarihinde Danimarka Büyükelçiliği Misyon Şefi Yardımcısı Müsteşar Anders Siegumfeld ile Asistanı kurumumuzu ziyaret etmiştir. Görüşmeye Genel Sekreter İbrahim Kılınç ile AB ve Dış İlişkiler Birim Sorumlusu Güniz Ateş katılmıştır.

Fas Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Nisan 2021)

16 Nisan 2021 tarihinde Fas Büyükelçisi Mohammed Ali Lazreq, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Büyükelçi ziyarette, Türkiye Ombudsmanlığı'nın tecrübeli bir kurum olduğunu söyleyerek iki ülkenin ombudsmanlık kurumları arasındaki ilişkilerin daha da ilerlemesi temennisinde bulunmuştur.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Haziran 2021)

3 Haziran 2021 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Türkiye Temsilcisi Philippe Leclerc Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmeye Kamu Denetçileri C. Özlem Tunçak ve Fatma Benli Yalçın da katılmıştır.

Kosova Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Temmuz 2021)

7 Temmuz 2021 tarihinde Kosova Büyükelçisi Ilir Dugolli, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Ziyarete, iki ülke ombudsmanlık kurumları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi konuları ele alınmıştır.

İran Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Temmuz 2021)

8 Temmuz 2021 tarihinde İran Büyükelçisi Mohammad Farazmand, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmede, iki ülke ve iki kurumun ilişkilerinin en güçlü konuma geldiği vurgulanmıştır. Ayrıca Malkoç, Türkiye'de bulunan İran vatandaşlarının da hakkını Kamu Denetçiliği Kurumunda arayabileceğini ifade etmiştir.

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı'nın Kurumumuzu Ziyareti (Temmuz 2021)

13 Temmuz 2021 tarihinde Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Cristian Urse, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Ziyarete, mevcut iş birliğinden duyulan karşılıklı memnuniyet dile getirilmiş ve bu birlikteliğin yeni projelerle güçlendirilmesi konusunda mutabık kalınmıştır.

Nijerya Federal Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Ağustos 2021)

27 Ağustos 2021 tarihinde Nijerya Federal Cumhuriyeti Büyükelçisi İsmail Yusuf Abba, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmede iki ülkenin ilişkileri, Ombudsmanlık Kurumları arasındaki olası iş birlikleri, Kamu Denetçiliği Kurumunun yapısı ve faaliyetleri ele alınmıştır.

Filistin Barosu Heyeti ile Türkiye Barolar Birliği Heyetinin Kurumumuzu Ziyareti (Eylül 2021)

15 Eylül 2021 tarihinde Türkiye Barolar Birliğinin faydalanıcısı olduğu ve UNDP ile ortak yürüttüğü “Türkiye’de Adalete Erişim İçin Adli Yardım Uygulamalarının Geliştirilmesine Destek Projesi” çerçevesinde Kamu Denetçisi Yahya Akman başkanlığındaki Kurumumuz heyetinden Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan, Kamu Denetçisi Arif Dülger ile birlikte Filistin Barosu Heyeti ile Türkiye Barolar Birliği Heyetini kabul etmiştir. Anılan görüşmeye TBB Başkanı Metin Feyzioğlu da katılım sağlamıştır.

İslam İşbirliği Teşkilatı Bağımsız Daimi İnsan Hakları Komisyonu Heyetinin Kurumumuzu Ziyareti (Kasım 2021)

1 Kasım 2021 tarihinde İslam İşbirliği Teşkilatı Bağımsız Daimi İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Dr. Saeed Mohammad Al Ghufli ve beraberindeki İslam İşbirliği Teşkilatı Bağımsız Daimi İnsan Hakları Komisyonu Başkan Yardımcısı Büyükelçi Muhammed Lawal Sulaiman, İslam İşbirliği Teşkilatı Bağımsız Daimi İnsan Hakları Komisyonu Genel Direktörü Marghoob Saleem Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç’u makamında ziyaret etmiştir. Ayrıca görüşmeye, Kamu Denetçileri Celile Özlem Tunçak, Fatma Benli Yalçın’ın yanı sıra, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Dr. Hacı

Ali Açıkgül, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkan Yardımcısı Ahmet Müşerref Yakışık ve Adalet Bakanlığı Tetkik Hakimi Muhammed Bilal Dönmezbilek de katılım sağlamışlardır. Görüşmede, Kurumumuzun ve Komisyonun çalışmaları ve faaliyetleri hakkında bilgi alışverişi yapılmış, yapılabilecek ortak faaliyetler ve iş birliği alanları istişare edilmiştir. Dünyada yaşanan insan hakları ihlallerine değinilmiş ve insan hakları alanında ortak rapor ve çalışmalar konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Ukrayna Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Kasım 2021)

16 Kasım 2021 tarihinde Ukrayna Büyükelçisi Vasyl Bodnar, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Ziyarete Türkiye ile Ukrayna arasındaki ilişkiler ve insan hakları konuları ele alınmıştır.

İsviçre Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Aralık 2021)

29 Aralık 2021 tarihinde İsviçre Büyükelçisi Jean-Daniel Ruch, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Görüşmede, insan hakları konusunda iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi temenni edilmiştir.

Litvanya Ankara Büyükelçisi'nin Kurumumuzu Ziyareti (Aralık 2021)

30 Aralık 2021 tarihinde Litvanya Büyükelçisi Ricardas Degutis, Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'u makamında ziyaret etmiştir. Ziyarete, iki ülke ombudsmanlık kurumları arasındaki mevcut ilişkilerde bilgi ve tecrübe paylaşımının önemi vurgulanmıştır.

9.2.5 KURUMUMUZUN YAPTIĞI ZİYARETLER

Sri Lanka'nın Ankara Büyükelçisini Ziyaret (Haziran 2021)

11 Haziran 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Sri Lanka'nın Ankara Büyükelçisi Mohamed Rizvi Hassen'e iadei ziyarette bulunmuştur. Görüşmede, her iki ülkenin Ombudsmanlık kurumları arasında iş birliği anlaşmasının mümkün olan en yakın zamanda imzalanması konusunda mutabakata varılmıştır.

UNICEF Türkiye Temsilcisi'ni Ziyaret (Haziran 2021)

21 Haziran 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kamu Denetçisi Sayın C. Özlem Tunçak ve beraberinde AB ve Dış İlişkiler Birim Sorumlusu Güniz Ateş, UNICEF Türkiye Temsilcisi Regina De Dominicis'e iade-i ziyarette bulunmuştur. Görüşmede UNICEF tarafından Temsilci Regina de Dominicis'in yanı sıra, Çocuğun Korunması Bölümü Başkanı James

Gray, Çocuğun Korunması Bölümü Uzmanları Göktan Koçyıldırım ile Ekin Bozkurt Şener de hazır bulunmuştur.

Moldova'nın Ankara Büyükelçisi'ni Ziyaret (Ağustos 2021)

26 Ağustos 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Moldova'nın Ankara Büyükelçisi Dmitri Croitor'a iade-i ziyarette bulunmuştur.

Portekiz'in Ankara Büyükelçisi'ni Ziyaret (Ağustos 2021)

31 Ağustos 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Portekiz'in Ankara Büyükelçisi Jaime Van Zeller Leitao'ya iade-i ziyarette bulunmuştur.

İran'ın Ankara Büyükelçisi'ni Ziyaret (Eylül 2021)

7 Eylül 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, İran'ın Ankara Büyükelçisi Muhammed Farazmand'a iade-i ziyarette bulunmuştur.

İrlanda'nın Ankara Büyükelçisi'ni Ziyaret (Eylül 2021)

30 Eylül 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, İrlanda'nın Ankara Büyükelçisi Sonya McGuinness'e iade-i ziyarette bulunmuştur.

9.2.6 TOPLANTILAR, ÇEVİRİM İÇİ TOPLANTILAR VE ULUSLARARASI KONFERANSLAR

Balkan Ülkeleri Ombudsmanları ile Çevrim İçi Toplantı (Ocak 2021)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç 20 Ocak 2021 tarihinde Balkan ülkelerinin Ombudsmanları ile video konferans yöntemiyle bir toplantı gerçekleştirmiştir. Görüşmede, Covid-19 nedeniyle yaşanan güçlüklerden ve alınan önlemlerden kaynaklanan insan hakları ihlalleri ile ombudsmanlık kurumlarının çalışmaları ele alınmıştır. Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'un yönettiği toplantıya Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya, Romanya, Sırbistan ve Yunanistan ombudsmanlık kurumlarının ombudsmanları ve/veya temsilcileri katılım göstermişlerdir. Toplantıda, balkan ülkeleri olarak COVID-

19 pandemisinden kaynaklı olarak yaşanan zorluklar, alınan önlemler, pandemiden veya alınan önlemlerden kaynaklı yaşanan insan hakları ihlalleri, Kurumların bu süreçteki işleyişleri ve tecrübeleri paylaşılmıştır. Ayrıca toplantıda balkan bölgesinin ombudsmanlık kurumları olarak kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonun güçlenerek artması, aşılama çalışmalarının da etkisiyle pandeminin yakın zamanda zayıflaması, bu sayede de Balkan Bölgesi Ulusal Ombudsmanlar Ağı'nın faaliyetlerine yönelik olarak en kısa zamanda yüz yüze bir toplantıda bir araya gelinmesi yönündeki dilekler dile getirilmiştir.

Uluslararası Ombudsmanlık Enstitüsü Çevrim İçi Medya Eğitimi (Ocak 2021)

26 Ocak 2021 tarihinde çevrim içi ortamda düzenlenen Uluslararası Ombudsmanlık Enstitüsü (IOI) Medya Eğitimine Genel Sekreter İbrahim Kılınç katılmıştır.

İzleme Araçları ve Standartlarına Yönelik Yuvarlak Masa Çevrim İçi Toplantısı (Şubat 2021)

4 Şubat 2021 tarihinde çevrim içi olarak düzenlenen ceza infaz kurumlarında sivil denetimin güçlendirilmesi amacıyla Avrupa Konseyinin teknik desteğiyle ve Adalet Bakanlığının faydalanıcısı olduğu “Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Arttırılması Projesi” kapsamında “İzleme Araçları ve Standartlarına Yönelik Yuvarlak Masa Toplantısı”na Kurumumuzdan Kamu Denetçisi Yahya Akman katılmıştır.

Tayland Ombudsmanlık Kurumu Tarafından Düzenlenen Çevrim İçi Toplantı (Nisan 2021)

2 Nisan 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç Tayland Ombudsmanlık Kurumunun kuruluşunun 21. yıl dönümü münasebetiyle düzenlenen “Covid-19 Pandemisi Sırasında ve Sonrasında Ombudsmanın Rolü” konulu seminerde, Türkiye'nin ve Kamu Denetçiliği Kurumunun pandemi sürecindeki çalışmalarını anlattığı bir video paylaşmıştır.

Fas Krallığı Arabuluculuğu Çevrim İçi Toplantı (Nisan 2021)

7 Nisan 2021 tarihinde Fas Krallığı Arabuluculuğu, Avrupa Konseyi ve Venedik Komisyonu tarafından “ombudsmanlık ve arabuluculuk kurumlarının insan haklarının, iyi yönetimin ve hukukun üstünlüğünün korunmasındaki ve geliştirilmesindeki rolleri”

hakkında Birleşmiş Milletler Kararı ile Avrupa Konseyi Standartlarına ilişkin uluslararası bir çevrim içi toplantı düzenlenmiştir. Toplantıya Uzman Senem Sarı ve Kamu Denetçiliği Uzmanı Emre Yumuş katılmıştır. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi, iyi yönetim ve hukukun üstünlüğü konularında arabuluculuk ve ombudsmanlık kurumlarının rolünün önemi ve bu konudaki BM kararının ombudsmanlık kurumları tarafından uygulanmasının önemi vurgulanarak bu konularda görüş alışverişi yapılmıştır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 'Etkili, Çoğulcu ve Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Geliştirilmesi ve Güçlendirilmesine İlişkin Tavsiye Kararı' - Üst Düzey Çevrim İçi Toplantısı (Nisan 2021)

26-27 Nisan 2021 tarihlerinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Dönem Başkanlığını yürüten Almanya ile ENNHRI (Ulusal İnsan Hakları Kurumları Avrupa Ağı) tarafından ortaklaşa çevrim içi platformda üst düzey bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 'Etkili, çoğulcu ve bağımsız ulusal insan hakları kurumlarının (UIHK) geliştirilmesi ve güçlendirilmesine ilişkin Tavsiye Kararı' - Üst Düzey Çevrim içi toplantısına Kurumumuzu temsilen Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın ve Dış İlişkiler Biriminden Uzman Senem Sarı ve Kamu Denetçiliği Uzmanı Emre Can Yumuş katılmıştır.

IOI Avrupa Bölgesel Toplantısı ve Avrupa Kurulu Toplantısı (Mayıs 2021)

6 Mayıs 2021 tarihinde IOI Avrupa Bölgesel toplantısı Avrupa Kurulu'nun IOI Avrupa Bölgesi üyelerinin katılımıyla çevrim içi olarak yapılmıştır. Kurumumuz IOI Avrupa Bölgesi üyesidir. Genel Sekreter İbrahim Kılınç ile AB ve Dış İlişkiler Birimimiz katılım sağlamıştır.

IOI Genel Kurulu ve 12. Dünya Konferansı (Mayıs 2021)

25-27 Mayıs 2021 tarihleri arasında Uluslararası Ombudsmanlık Enstitüsü (IOI) tarafından düzenlenen IOI Genel Kurulu ve 12. Dünya Konferansı çevrim içi olarak düzenlenmiş olup Dünya konferansının ilgili oturumlarına Kamu Denetçileri Fatma Benli Yalçın ile C. Özlem Tunçak, Genel Sekreter İbrahim Kılınç ile AB ve Dış İlişkiler Birimi katılmıştır.

Katar Ulusal İnsan Hakları Komitesi Başkanı ile Çevrim İçi Görüşme (Haziran 2021)

3 Haziran 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Katar Ulusal İnsan Hakları Komitesi Başkanı Dr. Ali Bin Samikh Al Marri çevrim içi bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Toplantıda; Türkiye ve Katar arasındaki dostane ilişkilerin, iki kurum arasındaki iş birliğini geliştirmeye yönelik katkı sunmasının arzu edildiği vurgulanmıştır.

Ceza İnfaz Kurumlarında Terör ve Tehlikeli Mahkumların İdaresinin İyileştirilmesi ve Radikalleşmenin Önlenmesi Eşleştirme Projesi Toplantısı (Haziran 2021)

28 Haziran 2021 tarihinde “Ceza İnfaz Kurumlarında Terör ve Tehlikeli Mahkumların İdaresinin İyileştirilmesi ve Radikalleşmenin Önlenmesi Eşleştirme Projesi” çevrim içi toplantısına Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın konuşmacı olarak katılım sağlamıştır.

Kamu Diplomasisi Koordinasyon Kurulu 2. Toplantısı (Temmuz 2021)

6 Temmuz 2021 tarihinde kamu diplomasisi alanındaki çalışmaların etkin koordinasyonunu sağlamak amacıyla ilgili kurumların katılımıyla Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde Kamu Diplomasisi Koordinasyon Kurulu 2. Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Kurumumuzca Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ve Genel Sekreter İbrahim Kılınç katılım sağlamıştır.

AB ve Türkiye STÖ'leri arasında Diyalogla Yaşlıların Güçlendirilmesi Projesi Kapsamında Uluslararası Çalıştay (Temmuz 2021)

6-7 Temmuz 2021 tarihleri arasında Türkiye, Fransa ve İspanya’da Yaşlıların Güçlendirilmesine Yönelik İyi Uygulamalar ve Geleceğe Yönelik Politikalar ile ilgili uluslararası çevrim içi çalıştaya Dış İlişkiler Biriminden Uzman Senem Sarı katılmıştır.

Özbekistan Ulusal İnsan Hakları Merkezi Tarafından Çevrim İçi Düzenlenen “Dünya Gençlik Hakları” Konferansı (Ağustos 2021)

12-13 Ağustos 2021 tarihinde Özbekistan Cumhuriyeti Ulusal İnsan Hakları Merkezi ev sahipliğinde hibrit olarak gerçekleştirilen “Gençliğin Küresel Eyleme Dâhil Edilmesi” konulu “Dünya Gençlik Hakları Konferansı”na Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak konuşmacı olarak katılım sağlamıştır.

Konferansta genel ve paralel oturumlarda, gençlerin ihtiyaçları, gençlerin haklara erişimleri, COVID-19’un gençlere etkisi, gençlerin karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesi, gençler arasındaki kırılğan gruplar, “kimseyi arkada bırakmama” perspektifi, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi birçok önemli konu ele alınmıştır. Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ise çevrim içi ortamda gerçekleştirdiği konuşmasında; Kurumumuzun önemi, insan hakları ve özellikle kadın ve çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesindeki rolü ve katkısı hakkında bilgi verdikten sonra, gençlerin değişimin ve dolayısıyla da geleceğin aktörleri oldukları gerçeğinin her plan ve organizasyonda temel ilke olarak ele alınmasının gerektiğini hatırlatmış, gençlerin katılımcılığının verimli bir şekilde sağlanması için, güven, sistem ve doğru zamanlama ilkelerinin altını çizmiştir.

Gençlerin hak arama mekanizmalarını tanımaları ve üniversite gençliği arasında hak arama kültürünün yaygınlaştırılması ve bu suretle gençlerin karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamaya yönelik iyi uygulama örneği olarak, ülkemizde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç’un öncülüğünde oluşturulan ve sayıları 100’ü geçen Ombudsmanlık öğrenci kulüplerine değinmiştir.

ENOC 25. Yıllık Konferans (Eylül 2021)

27-28 Eylül 2021 tarihinde çevrim içi düzenlenen COVID-19 ve çocuk hakları ile ilgili ENOC 25. yıllık konferansına Kamu Denetçiliği Uzmanı Dilek Soykan katılım sağlamıştır.

“Özbekistan’da Uluslararası Standartlara Dayanan İşkenceye Karşı Ulusal Önleme Mekanizmasının Geliştirilmesi Olasılıkları” Konulu Uluslararası Konferans (Ekim 2021)

08 Ekim 2021 tarihinde Özbekistan Ombudsmanlığı tarafından çevrim içi olarak düzenlenen “Özbekistan’da Uluslararası Standartlara Dayanan İşkenceye Karşı Ulusal Önleme Mekanizmasının Geliştirilmesi Olasılıkları” konulu uluslararası konferansa Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç konuşmacı olarak katılmıştır. Konferansta Kamu

Başdenetçisi Şeref Malkoç, Kurumumuza cezaevlerinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunanlar tarafından, ailelerinin bulunduğu şehirdeki veya yakın bir şehirdeki cezaevine nakil talepleri konusunda başvurular yapılmakta olduğunu, bu başvuruların incelenmesi neticesinde birçok başvuru hakkında “Tavsiye Kararı” ile “Dostane Çözüm” kararı verildiğini belirtmiştir. Diğer mahkûm başvurularının ise genel olarak, cezaevlerinin koşulları, cezaevi yönetimi ve personelinin tutum ve davranışları, cezaevi müdürlükleri tarafından verilen disiplin cezaları, açık veya kapalı görüşlerde yaşanan sorunlara yönelik olduğunu ifade etmiştir. Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç konuşmasında özellikle ailelerle görüşme ve telefonla haberleşme hakkının kullanılması yönünde çözüm yolları bulmaya çalışıldığının altını çizmiştir.

Rusya Ombudsmanlık Kurumu Tarafından Düzenlenen “V. Uluslararası Bilimsel ve Uygulamalı” Konferans (Ekim 2021)

12 Ekim 2021 tarihinde Rusya Ombudsmanlık Kurumu tarafından düzenlenen V. Uluslararası Bilimsel ve Uygulamalı Konferansın, “Avrasya’da İnsan Haklarının Korunması: En İyi Ombudsmanlık Uygulamalarının Paylaşılması” teması kapsamında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç “Çevresel İnsan Haklarının Korunmasında Ulusal ve Uluslararası Deneyim” oturumunda çevre hakkına yönelik bir video mesaj paylaşmıştır.

Endonezya Ombudsmanı ile Çevrim İçi Görüşme (Ekim 2021)

25 Ekim 2021 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, 28 Ocak 2021 tarihinde Endonezya Temsilciler Meclisi 2. Komisyonu tarafından Endonezya Ombudsmanı olarak seçilen Mokhammad Najih, Muhammadiyah Malang ile çevrim içi bir görüşme gerçekleştirmiştir. Endonezya Ombudsmanlık Kurumu 2019 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Asya Ombudsmanlar Birliği'nin genel kurul toplantısında, Kurumumuz ile beraber yönetim kurulu üyeliğine seçilmiştir. Ayrıca İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliği'nin de üyesidir.

"Working Seminar on the "Manchester Memorandum" Semineri (Kasım 2021)

09-10 Kasım 2021 tarihinde çevrim içi olarak gerçekleştirilen "Working Seminar on the "Manchester Memorandum" seminerine Uzman Senem Sarı katılım sağlamıştır. Etkinlik, ulusal ombudsmanlık kurumlarının gelişimi hakkında canlı bir tartışma ortamı sunmuştur.

AB Ombudsmanlığı Konferansı (Kasım 2021)

15 Kasım 2021 tarihinde "Access to EU Documents; what next?" temalı AB Ombudsmanlığı tarafından düzenlenen konferansa Kamu Denetçiliği Uzmanı Yalçın Aktekin katılmıştır. AB vatandaşlarının AB belgelerine erişim hakkı, kamu idarelerinin şeffaflığı konusunda değişen beklentiler, yeni teknolojiler ve bu belgelere erişim kurallarının geleceği tartışılmıştır.

Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planının (2021-2022) Ara Dönem İncelemesi İçin Üst Düzey Ulusal İstişare Toplantısı (Kasım 2021)

30 Kasım 2021 tarihinde UNDP ve UNHCR'nin, 19 Şubat 2021 tarihinde resmen lansmanını yaptığı Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planını (2021/22) gözden geçirmek üzere üst düzey ulusal istişare toplantısı çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Üst Düzey ulusal istişare toplantısının amacı, 2021 yılından bugüne kadar kaydedilen ilerlemenin

durum değerlendirmesini yapmak, planlama varsayımlarını doğrulamak ve Türkiye'nin kapsamlı mülteci müdahalesine güçlü uluslararası destek talebini bildirmek amacıyla 2022 yılı için uygulama öncelikleri üzerinde anlaşmaya varmak olarak belirlenmiştir. Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın katılmıştır.

Rabat 11. Eğitim Programı (Aralık 2021)

6 Aralık 2021 tarihinde Akdeniz Ombudsmanlar Birliği tarafından 11.si düzenlenen eğitim faaliyetinin ana teması “Ombudsmanlık Kurumlarının Hizmetlerinin Geliştirilmesinde Dijitalleşmenin Rolü” olup Kurumumuzdan Kamu Denetçiliği Uzmanı Yalçın Aktekin katılım sağlayarak bir sunum gerçekleştirmiştir.

Azerbaycan Ombudsmanlık Kurumu ile Çevrim İçi Toplantı (Aralık 2021)

7 Aralık 2021 tarihinde Azerbaycan Ombudsmanlık Kurumu tarafından düzenlenen çevrim içi konferansa Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın konuşmacı olarak katılmıştır. Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, ‘İyi Yönetişimin Geliştirilmesinde Ombudsmanın ve STK’ların rolü’ konulu yuvarlak masa toplantısında Kamu Denetçiliği Kurumunun “İyi Yönetim İlkeleri Üzerindeki Katkısına” ilişkin bir konuşma gerçekleştirmiştir.

9.2.7 DİĞER FAALİYETLER

Kamu Denetçiliği Kurumu 2020 Yıllık Raporu-İngilizce

2020 yılına ait Kurumumuz faaliyetlerini içeren yıllık raporun özeti ve tercümesi yapılan İngilizce özet versiyonu, ilgili uluslararası kuruluşlara, büyükelçiliklere ve ombudsmanlık kurumlarına gönderilmiştir.

Kurumlardan Gelen Taleplerin Karşılanması:

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı BPK toplantılarına, TAIEX, 8 no'lu Alt Komite, “Ortak Geleceğimiz” dijital medya kampanyası toplantılarının yanı sıra AB finansmanlı projeler çerçevesinde Temel Haklar Sektör Koordinasyonu, IRM, Temel Haklar Alt Alanı Sektörel İzleme Komitesi, IPA III toplantılarına katılım sağlanmış ve katkılar sunulmuştur.

Başta Dışişleri Bakanlığı, AB Başkanlığı ve Adalet Bakanlığı olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarından Kurumumuz faaliyetlerine ilişkin uluslararası iş birliği çerçevesinde gelen bilgi ve belge talepleri karşılanmış ve bu çerçevede hazırlanan raporlara katkı sağlanmıştır. Bu kapsamda;

- Avrupa Komisyonu 2021 Türkiye Raporu çerçevesinde, 2021 Türkiye İlerleme Raporunun hazırlıkları kapsamında Kurumumuzun görev alanına giren konularda ve müktesebat fasıllarında katkı sağlayacağını değerlendirdiğimiz hususlarla ilgili katkı sunulmuştur.
- 2020 yılı Nefret Suçları Raporu'na katkı sunulmuştur.
- Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) Sekreteryasından alınan Sualname Kurumumuzun görev alanı çerçevesinde incelenmiş olup ilgili sorulara yanıtlar verilmiştir.
- Ülkemizde faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler kuruluşlarının 2016-2020 döneminde yürüttükleri faaliyetlerin çerçevesini belirleyen BM Kalkınma İşbirliği Stratejisi Belgesi'nin (United Nations Development Cooperation Strategy-UNDCS) izleme ve değerlendirme çalışmaları kapsamında BM Mukim Koordinatörlüğünce hazırlanan 2020 Yılı İlerleme Raporuna katkı sunulmuştur.

Yazışmalar

- 2021 yılı için Cumhurbaşkanlığı Makamlarına güven mektubu sunarak görevine başlayan büyükelçilere ve yeni atanan ombudsmanlara tebrik mektubu iletilmiştir. Ayrıca meydana gelen üzücü olaylarla ilgili taziye mesajları ilgili ombudsmanlıklara iletilmiştir.
- Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'un Rusya Federasyonu İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Bülteni'ne **“Vatandaşların konut haklarının korunması ve bu hakların uygulanması için koşulların sağlanması”** konusunda bir makalesi yayınlanmak üzere iletilmiştir.

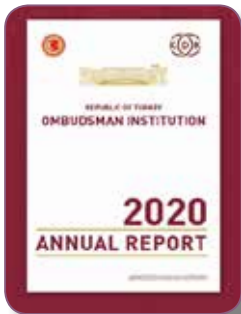
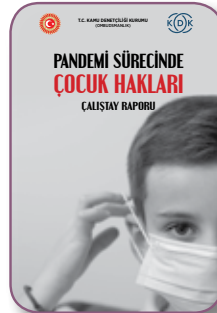
Diğer Faaliyetler

- 23 Aralık 2021 tarihinde AB Başkanlığı ve TİHEK tarafından çevrim içi olarak düzenlenen 2021-2027 Dönemi Avrupa Birliği Vatandaşlar, Eşitlik, Haklar ve Değerler Programı Çalışma Grubu 2. Toplantısı'na katılım sağlanmıştır.
- 17 Aralık 2021 tarihinde Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi ile yeni AB projesi toplantısına katılım sağlanmıştır.

9.3 RAPORLAR VE YAYINLAR

Kurumumuzun tanıtılması ve bilgilendirme faaliyetleri kapsamında 2021 yılında yayımlanan eserleri,

- Kamu Denetçiliği Kurumu 2020 Yıllık Raporu,
- KDK Annual Report 2020,
- Kamu Denetçiliği Kurumu 2022-2026 Stratejik Planı,
- Ombudsman: Kamu Denetçiliği Kurumu Bülteni,
- Ombudsman Akademik (Hakemli Dergi) Sayı:13,14
- Kamu Denetçiliği Kurumu 2020 Yılı Faaliyet Raporu
- Kamu Denetçiliği Kurumu 2021 Performans Raporu
- 2020 Yıllık Raporu Çocuk Hakları Bölümü,
- 2020 Yıllık Raporu Kadın Hakları Bölümü,
- Ombudsman Halkla Buluşuyor
- Ombudsman Üniversitelerle Buluşuyor
- Pandemi Sürecinde Çocuk Hakları Çalıştay Raporu

Bölüm X

2021

YILLIK RAPORU

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İLE İLİŞKİLER

2020 Yıllık Raporumuzun Meclis
Başkanı Mustafa Şentop'a
Takdimi

Kamu Denetçisi Sadettin
Kalkan'ın TBMM Karma
Komisyonunca Seçimi

2019 Yıllık Raporumuzun TBMM
Genel Kurulunda Görüşülmesi

2020 Yıllık Raporumuzun TBMM
Genel Kurulunda Görüşülmesi

2020 Yıllık Raporumuzun Karma
Komisyonda Sunumu ve Alt
Komisyon Toplantıları

Bütçe Görüşmelerimiz

10. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İLE İLİŞKİLER

Kamu Denetçiliği Kurumu, kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir kurum olarak hizmetlerini yürütmektedir.

Kurumumuz; yapısı ve mevzuatı gereği TBMM ile sürekli ve yakın ilişki içerisinde faaliyetlerini sürdürmektedir. 2021 yılında Kurumumuzun Türkiye Büyük Millet Meclisi ile gerçekleştirdiği faaliyetlere aşağıda yer verilmiştir.

10.1. 2020 Yıllık Raporumuzun Meclis Başkanı Mustafa Şentop'a Takdimi (28 Ocak)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, 6328 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi gereği Kurumumuzca hazırlanan ve Kurumumuzun 2020 yılında yürüttüğü faaliyetleri, başvurulara ilişkin bilgi ve değerlendirmeler ile istatistikleri, vatandaşlar, kamu kurum ve kuruluşları, STK ve TBMM ile ilişkilerin ve idari sistemimize yapılan katkıların yer aldığı 2020 Yıllık Raporu'nu 28

Ocak 2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclis Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop'a takdim etmiştir.

10.2. Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan'ın TBMM Karma Komisyonunca Seçimi (15 Aralık)

TBMM Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyon tarafından 15 Aralık 2021 tarihinde Kamu Denetçisi görevine Sadettin Kalkan, ikinci kez seçilmiştir.

10.3. 2019 Yıllık Raporumuzun TBMM Genel Kurulunda Görüşülmesi (11 Şubat 2021)

Kurumumuzun 2019 Yıllık Raporu hakkında Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon tarafından hazırlanan rapor, 11 Şubat 2021 tarihinde TBMM Genel Kurulunda görüşülmüştür.

Söz konusu görüşmelerde, sırasıyla İYİ Parti Grubu Adına İzmir Milletvekili Sayın Dursun Müsavat Dervişoğlu; MHP Grubu Adına Afyonkarahisar Milletvekili Sayın Mehmet Taytak, HDP Grubu Adına Muş Milletvekili Sayın Gülüstan Kılıç Koçyiğit; CHP Grubu Adına İstanbul Milletvekili Sayın Mahmut Tanal; AK Parti Grubu Adına Kayseri Milletvekili İsmail Tamer Kurumumuz ve Kurumumuzun 2019 yılında gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında görüşlerini belirtmişlerdir.

Son olarak Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Başkanı Sayın Mihrimah Belma Satır Genel Kurul görüşmelerinde, Kamu Denetçiliği Kurumunun, tavsiye kararlarına uyan kurum ve kuruluşların Karma Alt Komisyon toplantılarına davet edilerek kendilerine plaket takdim edildiğini, böylece Kurum kararlarının uygulanmasının teşvik edildiğini, ayrıca tavsiye kararlarına uymayan idarelerin de Karma Komisyonuna çağrılmak suretiyle bir teamül geliştirildiğini, bu uygulamalar ile hukuka ve hakkaniyete uygunluğun sağlanması için yanlıştan dönme erdemi gösteren idareleri takdir etmenin kısa süre içerisinde iyi sonuçlar vereceğini vurgulamıştır.

10.4. 2020 Yıllık Raporumuzun TBMM Genel Kurulunda Görüşülmesi (27 Ekim)

Kurumumuzun 2020 Yıllık Raporu hakkında Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden kurulu Karma Komisyon tarafından hazırlanan rapor, 27 Ekim 2021 tarihinde TBMM Genel Kurulunda görüşülmüştür.

Söz konusu görüşmede, İYİ Parti Grubu adına Konya Milletvekili Fahrettin Yokuş, HDP Grubu adına Mersin Milletvekili Fatma Kurtulan, MHP Grubu adına Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Taytak, CHP Grubu adına Ankara Milletvekili Ali Haydar Hakverdi ve AK Parti Grubu adına Kayseri Milletvekili İsmail Tamer 2020 Yıllık Raporumuz hakkındaki görüşlerini bildirmiştir.

Konya Milletvekili Fahrettin Yokuş, Kurumumuzun, vatandaşların kamu kurum ve kuruluşlarında uğramış olduğu hukuki ve idari hatalar karşısında vatandaşın hak ve hürriyetlerini koruma bilinciyle hareket ettiğini, kurumun olmazsa olmazı olarak bağımsız hareket etmesinin önemini, Kuruma yapılan başvuruların basit, hızlı ve masrafsız olmasının olumlu olduğunu vurgulamıştır. KDK'nın, halk koruyucusu olduğunu ve Kurumun dostane çözüm girişimleri ile ülkemize büyük katkı sağladığını belirtmiştir.

Mersin Milletvekili Fatma Kurtulan, Kamu Denetçiliği Kurumunun adalete erişimde yaşanan ihlalleri gidermede, yurttaş ve kurumlar arası sorunları çözmede göstermiş olduğu dostane çözüm arayışlarının oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir.

Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Taytak, Kurumun hakkaniyete uygun denetim yapması, iyi yönetim ilkeleri açısından katkı sağlaması, özel raporları ve mevzuat değişikliği önerileri ile ülkemize katma değer sağladığını belirtmiştir.

Ankara Milletvekili Ali Haydar Hakverdi, Kurumumuzun idare ile vatandaş arasında uzlaşa sağlanması adına köprü vazifesi gördüğünü belirterek, Kurumun tanınırlığının giderek artması ile daha kapsayıcı hale geldiğine değinmiştir.

Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Kamu Denetçiliği Kurumunun üniversitelerle işbirliği yapmasının, konferanslar düzenlemesinin, il toplantıları yapmasının ve STK temsilcileri ile bir araya gelmesinin kıymetli olduğunu vurgulamıştır.

10.5. 2020 Yıllık Raporumuzun Karma Komisyonunda Sunumu (11 Şubat 2021)

Kurumumuz tarafından bir takvim yılında yürütülen faaliyetler ve önerileri kapsayan Yıllık Rapor, 6328 sayılı Kanunun 22 nci maddesi gereği, her takvim yılı sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyona sunulmaktadır. Karma komisyon, iki ay içinde yıllık rapor hakkındaki kanaat ve görüşlerini içeren bir rapor hazırlayarak Genel Kurula sunulmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına göndermektedir.

Kurumumuzun çalışma yöntemlerinin, yürütülen faaliyetlerin, başvuru niteliklerinin ve istatistiklerinin, vatandaşlar, kamu kurum ve kuruluşları ve TBMM ile ilişkilerin,

başvurulara yönelik örnek ve değerlendirmelerin, yıl içinde Kurumumuz tarafından idari sistemimize yapılan katkıların anlatıldığı 2020 yılı Yıllık Raporu, Başdenetçi Şeref Malkoç, Kamu Denetçileri Arif Dülger, Celile Özlem Tunçak, Fatma Benli Yalçın, Saadettin Kalkan, Yahya Akman ve Genel Sekreter İbrahim Kılınç'tan oluşan KDK heyeti tarafından 11 Şubat 2021 tarihinde Mihrimah Belma Satır başkanlığındaki Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyon'a sunulmuştur.

Başdenetçi Şeref Malkoç, komisyona yapmış olduğu sunumda, KDK'nın 2010 yılında Anayasa'da yerini aldığını, 6328 sayılı yasa ile de çalışmalarını sürdürdüğünü belirtmiştir. Hukukun üstünlüğünün, insan haklarını benimseyen ve güvence altına alınan kişi haklarına saygılı idare anlayışının en üst düzeyde yerleştirilmeye çalışıldığını belirterek, hak arama kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlayarak haklarının bilincinde olan bireylerin yetişmesine, alternatif uyuşmazlık yollarının etkin kullanılmasına katkıda bulunmak üzere Kurumun faaliyetlerini devam ettirdiğini ifade etmiştir. Adaletle erişimde 3 unsurun çok önemli olduğuna vurgu yapan Malkoç, kolay başvuru usulünün, başvurunun ucuz olmasının ve kararın kısa sürede verilmesinin önemli olduğundan söz etmiştir. Başdenetçi Malkoç, bu açıdan Kuruma yapılan başvurulardan ücret alınmaması ve başvuruların 6 aylık yasal süresinde karara bağlanmasının adaletle erişimde kolaylık sağladığını ifade etmiştir.

Konuşmasının devamında Kuruma yapılan başvurularda kabul edilebilirlik oranının 2020 yılında arttığını belirten Malkoç, kabul edilebilirlik oranının 79,74'e ulaştığını, bunda banka başvurularının etkili olduğunu ve kabul edilebilirlik oranına doğru orantılı olarak da Kurumun sorun çözme yeteneğinin arttığını ifade etmiştir. Kurumun Tavsiye Kararlarına uyma oranında da artış olduğunun altını çizen Başdenetçi Malkoç, bu oranının 76,38'e çıktığını söylemiş, ayrıca Kurum tarafından hazırlanan "Azerbaycan-Ermenistan Savaşı'nda Ermenistan Silahlı Kuvvetleri Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Rapor" ile "Türkiye'nin Koronavirüs Hastalığı ile Mücadelesi" raporunun içeriğiyle ilgili komisyon üyelerine bilgi vermiştir.

2020 Yıllık Raporunun sunumunun ardından anılan rapor üzerinde gerekli çalışmaların yapılması için Alt Komisyonun oluşturulması kararlaştırılmıştır.

24 Şubat 2021 Tarihli Birinci Karma Alt Komisyon Toplantısı

Dilekçe ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Alt Komisyon, 24 Şubat 2021 tarihinde ilk toplantısını gerçekleştirmiş Kurumu Denetçileri, kurumun 2020 Yıllık Raporu kapsamında Karma Alt Komisyon'da kendi faaliyet alanlarına ilişkin sunumlarını gerçekleştirmişlerdir.

Bu kapsamda Kamu Denetçisi Yahya Akman, Karma Alt Komisyonunda yaptığı sunumda, KDK'nın bir hak arama kurumu olduğuna işaret etmiş, Adalet Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, mülkiyet, sağlık, tarım ve orman ile çevre ve şehircilikle ilgili konularla alakalı başvurulardan sorumlu olduğunu belirtmiştir. COVID-19 kapsamında "Türkiye'nin Koronavirüs Hastalığıyla Mücadelesi" başlıklı rapor hazırladıklarını belirten Akman, "Bu rapor Türkiye'de ve dünyada insanlığın muzdarip olduğu bu büyük felaket ve belayı enine boyuna ele alıp o günkü tarih itibarıyla fotoğrafı güzel bir şekilde ortaya koyan bir rapor oldu. Türkiye'de ve dünya çapında da birçok insana ulaştırıldı. Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere bu konuda takdirlerini iletiler. Kitabın sonunda önerilerimiz de var, bu önerilerden bir kısmının da daha sonraki zamanda hayata geçirilmiş olduğuna da şahit olduk." şeklinde konuşmuştur.

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın, yaptığı konuşmada insan hakları, nüfus, vatandaşlık ve mülteci hakları, mahalli idarelerce yürütülen hizmetler, ulaştırma, basın ve iletişim konularına ilişkin gelen başvuruları incelediklerini belirterek; KDK'ya yapılan yoğun başvurulara dikkat çekmiş, Kuruma gelen başvuru sayılarının aslında hem Kamu Denetçiliği Kurumunun hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi adına çok gurur verici bir durum olduğunu, hak arama hürriyeti noktasında insanların, vatandaşların idarelerle ilgili problemlerini KDK vasıtasıyla çözme iradesini gösterdiğini söylemiştir. Özellikle KDK'ya yapılan başvuru sayısının 100 bin olmasının bireylerde hak arama kültürünün yaygınlaştığını gösterdiğini ve KDK'nın yakın zamanda kurulmuş bir kurum olmasına karşın yaptığı çalışmalarla bu hak arama kültürünün yaygınlaşmasına ciddi anlamda katkı sağladığını ifade etmiştir.

Kamu Denetçisi Arif Dülger ise, Kurumun sekiz yıllık bir geçmişi olduğunu hatırlatarak, "Toplumsal adalet duygusunun tatmini için gayret sarf edilmesi, bu doğrultuda kararlar verilmesi ve insanların adalete erişiminin kolaylaştırılıp, hızlandırılması temel amacımızdır." şeklinde konuşmuştur. Dülger, konuşmasının devamında, 2020 yılında tüm dünyada etkili olan koronavirüs sebebiyle başvuru sayılarında artış yaşandığını belirterek, "2020 yılında birimimize; 1.813'ü eğitim öğretim ve gençlik spor alanında, 1.548'i idarelerde işçi statüsünde çalışanların sorunları noktasında, 450'si enerji, sanayi, gümrük ve ticaret alanında, 193'ü nüfus, vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı haklarında,

65'i bilim, sanat, kültür ve turizm alanında, 385'i de diğer konu ve alanlarda olmak üzere toplam 4.452 başvuru intikal etti. Bunların yüzde yüze yakın bir bölümü sonuçlandırılmıştır” demiştir.

Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan da görev alanının kamu personel rejimine ilişkin ihtilafların çözümü olduğunu belirterek, “Araştırmaları, incelemeleri yaparken edindiğimiz prensiplerle iyi yönetim ilkeleri başta olmak üzere hukuka bağlılık, adalet ve hakkaniyet anlayışı içerisinde sorunları çözmeye çalışmaktayız.” şeklinde konuşmuştur. Kuruma yapılan başvuruları öncelikle dostane çözüm yöntemi ile çözmeye çalıştıklarını ve ilgili idareler ile görüşmeler sağladıklarını kaydetmiştir. Kalkan, kendi birimine gelen başvuru istatistik bilgileri hakkında bilgi vermiş, “Bizim görev alanımızla ilgili başvuru sayısı 2020 itibarıyla 3 bin 657 adettir, başvuruya göre karar sayımız da 3 bin 539’dur. Bir önceki yıldan devirle birlikte toplam sonuçlandırılan dosya sayısı 3.852 adettir.” ifadelerini kullanmıştır.

Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, KDK’nın TBMM’ye bağlı bir denetim mekanizması olduğunu altını çizerek, “Kamu Denetçiliği Kurumu, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönünden denetim yapmaktadır.” demiştir. Çocuk hakları alanında da başvurular aldıklarının bilgisini veren Tunçak, Ombudsmanlık Kurumu olarak 18 yaş altı çocuklardan direkt başvuru alan tek kamu kurum olduklarını ve bu anlamda, çocukların da son derece bilinçli, hatta büyüklerden çok daha farklı alanlarda kendilerini ifade ettiklerini, hak arama kültürünün yerleştiğini görmenin kendilerini sevindirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, görev süresince kendilerinin de destek verdiği ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu altında tekrar kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuk Hakları Alt Komisyonunun kurulmasını sevinçle karşıladıklarını ifade etmiştir.

Toplantı, komisyon üyelerinin soruları ve önerilerinin ardından sona ermiştir.

31 Mart 2020 Tarihli İkinci Karma Alt Komisyon Toplantısı

TBMM Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Alt Komisyonunun gündemi, Kamu Denetçiliği Kurumu’nun verdiği Tavsiye Kararlarına uyum oranı yüksek olan kurum temsilcilerinin dinlenmesi ve KDK’nın verdiği Tavsiye Kararlarına uymayan/

uymayan ya da KDK’nın istediği bilgi ve belge taleplerine olumlu yaklaşmayan kurum temsilcilerinin dinlenmesi şeklinde belirlenmiştir.

Komisyon Başkanı Ahmet Salih Dal’ın başkanlığındaki toplantıya, Komisyon Üyesi Milletvekilleri, Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, Fatma Benli Yalçın, Yahya Akman ile KDK Genel Sekreteri İbrahim Kılınç, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun ve Sağlık Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının temsilcileri katılmıştır.

Başkan Dal konuşmasında, Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarına uyum sağlayan kurumlar ile tavsiye kararlarına uymayan veya uyamayan kurum ve kuruluşları dinleyeceklerini ifade etmiştir. Toplantının amacını açıklayan Dal; “Amacımız, tavsiye kararlarına uyum gösteren idarelere teşekkür ederken kararlara uyum gösteremeyen idarelerin Kamu Denetçiliği Kurumuyla etkin iş birliği yapmalarını temin etmek ve tavsiye kararlarına uymaları gerektiğini değerlendirerek çözüm önerileri geliştirmektir.” diye konuşmuştur.

Toplantıya katılan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Yunus Alkaç, KDK’nın tavsiye kararlarına uyan idarelerin arasında toplantıya davet edildikleri için memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir. Ceza İnfaz Kurumlarının işleyişinde yaptıkları iyileştirmeler ve projeler hakkında bilgi verdikten sonra konuşmasına son veren Alkaç, KDK ile iş birliğine daima açık olduklarını da eklemiştir.

Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak, KDK’nın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına vermiş olduğu Tavsiye Kararına dair bir sunum gerçekleştirmiştir. Doğuştan engelli kızı olan bir vatandaşımızın Kurumumuza müracaatında, ÖTV indirimi için almaya gittiği engelli raporunda sürekli ağır engelli durumu hakkında hata yapıldığını, bu nedenle daha sonra da Bakanlık tarafından evde bakım ücretinin kesildiğine ilişkin başvuruda Kurumumuzda yapılan değerlendirme neticesinde, bahse konu engelli sağlık kurulu raporlarına göre ağır engelli olduğu tespit edilen vatandaşımızın doğuştan gelen engelinin bulunduğu, doğuştan engel durumunun sürekli oluşu dikkate alındığında haksız yapıldığı iddia edilen ödeme döneminde rahatsızlığının geçmediği, başvuranın ekonomik durumunda olumlu artışın olmadığı anlaşıldığından engelli çocuğun ailesine ödenen evde bakım hizmeti ücretinin geriye dönük tahsilinin talep edilmesi işleminin iptali yönünde Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına tavsiyede bulunulduğunu ve idarece Kurumumuz kararına uyulduğunu belirtmiş, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teşekkürlerini ileterek konuşmasını sonlandırmıştır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında yapılan işlemler hakkında Komisyona bilgi vermek üzere Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürü Orhan Koç, 2006 yılından itibaren uygulanan evde bakım yardımından 535 bin ağır engelli vatandaşımızın yararlandığını belirterek evde bakım yardımı kriterleri hakkında bilgi vermiştir. Kurum kararımıza konu olayda tahsilattan vazgeçildiğini ve ilgili kişinin halen evde bakım yardımı almaya devam ettiğini ifade etmiştir.

Toplantıda, Gençlik ve Spor Bakanlığının konu edildiği bir başvuru hakkında bilgi vermek üzere söz alan Kamu Denetçisi Arif Dülger, öğrenim kredisi alan bir öğrencinin babasının gazilik durumu nedeniyle kredinin bursaya çevrilmesi talebi ile ilgili gelen başvuruda Anayasanın 10’ncu ve 61’nci maddeleri de dikkate alınarak Kurumumuzca tavsiye kararı verildiğini ifade etmiştir. İlgili Kurum idarenin kararımıza uymuş olmasını takdirle karşıladığını belirterek sözlerine son vermiştir.

Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Özgül, Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü olarak Ombudsmanlığımızın verdiği

tavsiye kararları çerçevesinde şu ana kadar 23 tane tavsiye kararının hepsine cevap verildiğini ve kendilerince takip edildiğini ifade etmiştir. Kamu Denetçisi Arif Dülger'in bahsettiği konuda bir ihtilafa düşüldüğü ama Ombudsmanlığın bu konudaki yorumları da dikkate alınarak bu konuda gerekli cevapların verildiği açıklamalarında bulunmuştur. Ombudsmanlık kararları çerçevesinde gerektiğinde mevzuat çalışmalarını da yaptıklarını ekleyerek sözlerine son vermiştir.

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın'ın görev alanına giren bir konuda gelen Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna muhatap başvuru hakkında Kurumumuzca verilen tavsiye kararına uyum sağlanamama gerekçesini anlatmak üzere toplantıya katılan BTK Başkan Yardımcısı Aysel Kandemir, ilgili şikâyetin münferit olduğunu ve mağduriyet oluşmadığını belirtmiştir. İşletmeci nezdinde tahkikata başlandığını ekleyerek KDK kararlarının kendileri açısından oldukça faydalı olduğunu ve titizlikle kararları incelediklerini belirtmiştir.

Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı İdris Şenyurt, KDK'ya yapılan bir başvuru hakkında verilen tavsiye kararına uyamama nedenlerini açıklamış, tavsiye kararımızdan hareketle mükellefleri bilgilendireceklerini belirtmiştir.

Yükseköğretim Kurumu I. Hukuk Müşaviri Adem Gelir, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi öğrencisinin kopya çekmesi sonucu aldığı disiplin cezasının YÖKSİS 'ten silinmesi talebi ile Kurumumuza yapılan şikâyet hakkında bilgi vermiştir. YÖKSİS'in herkesin erişimine açık olmadığını ve öğrenciyi mağdur etme amacının olmadığını belirtmiştir. Özel bilgilerin paylaşılmaması konusunda titizlik gösterildiğini söylemiş, KDK kararlarına uyma yönünde irade gösterdiklerini ifade etmiştir.

Toplantıda, Tavsiye Kararlarına uyum oranı yüksek olan kurum temsilcilerine plaket takdim edilirken, Komisyon Başkanı Ahmet Salih Dal da alt komisyon üyelerine, kamu denetçilerine, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerine ve bütün katılımcılara teşekkür etmiştir.

14 Nisan 2021 Tarihli Üçüncü Karma Alt Komisyon Toplantısı

TBMM Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden kurulu Karma Alt Komisyon toplantısında KDK'nın verdiği Tavsiye Kararlarına uymayan/uyamayan ya da KDK'nın istediği bilgi ve belge taleplerine olumlu yaklaşmayan kurum

temsilcileri dinlenilmiştir. Ayrıca KDK'nın verdiği Tavsiye Kararlarına uyum oranı yüksek olan kurum temsilcilerine plaket takdimi yapılmıştır.

Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan sunumunda, Adana Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapmakta olan bir görevlinin aile yardımı için yaptığı başvuru hakkında bilgi vermiştir. Çocuğun yüzde 40'tan fazla engelli olması nedeniyle ailenin çocuk yardımının yüzde 50 fazla alması gerektiği ile ilgili yapılan başvuruda Milli Eğitim Bakanlığına tavsiyede bulunulduğunu belirtmiştir. Karara uyulmasından memnuniyet duyduğunu belirterek sözlerine son vermiştir.

Söz konusu başvuruya ilişkin Komisyona bilgi vermek üzere toplantıya katılan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdür Vekili Oktay Kılıç, KDK'nın tavsiye kararı doğrultusunda ilgili ödemenin yapıldığını ve herhangi bir problem olmadığını belirtmiştir.

Kamu Denetçisi C. Özlem Tunçak konuşmasında, 18 yaş altı çocuklardan direkt başvuru alabilen tek kurum olarak çocuk haklarının kamu idarelerinde de yerleşmesini amaçladıklarını belirterek sözlerine başlamıştır. 20 kadar çocuğun birlikte yaptığı başvuruda, okul gıdası logolu ürünlerin tüm okul kantinlerinde satılması ve sağlıklı beslenme haklarının güvence altına alınmasının talep edildiğini belirtmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24 ncü maddesinde düzenlenen, çocukların sağlık hakları ile ilgili başvuru ve okul kantinlerinde öğrencilere sağlıklı beslenme olanağı sunulması konusunda verilen karara Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaklaşımı için teşekkürlerini iletmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürü İsmail Çolak, okullarda satışı yapılabilecek yiyecek ve içecekler için tek bir logo geliştirildiğini, Tarım ve Orman Bakanlığından okul gıdası onayı alınması zorunluluğu getirildiğini ifade etmiş, okul kantinleri hakkındaki uygulamalar hakkında bilgi vermiştir.

Kamu Denetçisi Sadettin Kalkan bir başka idareye muhatap başvuru hakkında yaptığı sunumda, Manisa Salihli'de ağız diş sağlığı merkezinde sürekli işçi kadrosunda görev yapan bir kişinin başvurusunu anlatmıştır. Başvuruya konu talep karşısında, aile birliğinin korunması çerçevesinde ve kişinin engellilik durumu nedeniyle idareye eşinin yanına naklen atanması veya geçici olarak görevlendirilmesi yönünde tavsiye kararında bulunulduğunu belirtmiştir.

Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürü Mehmet İslamoğlu başvuruya konu talebin yerine getirilememe nedenlerini ifade etmiş, karara olumlu yaklaştıkları halde hukuki imkânsızlık nedeniyle uyamadıklarını belirtmiştir.

Atılım Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Yıldırım Üçtuğ, Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan müracaat neticesinde verilen tavsiye kararı üzerine Üniversitelerinde salgın sürecinde eğitimin aksamaması için yapılan çalışmalardan söz etmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Finansal Tüketici İlişkileri Daire Başkanı Yavuz Yumrukuz yaptığı açıklamada, BDDK'nın yapısı hakkında bilgi verdikten sonra Kurumumuzca verilen tavsiye kararı hakkında Kurumlarının görüşlerine yer vermiştir.

26 Mayıs 2021 Tarihli Karma Komisyon Toplantısı

TBMM Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden kurulu Karma Komisyon toplantısı, Karma Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mihrimah Belma Satır'ın KDK 2020 Yıllık Raporu'nu incelemek üzere kurulan Alt Komisyon çalışmalarına ilişkin açıklamaları ile başlamıştır.

Alt Komisyon Başkanı Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal'ın Alt Komisyon çalışmalarına ilişkin açıklamaları ile devam eden toplantı, KDK 2020 Yıllık Raporu'nun incelenmesi için kurulan Alt Komisyon raporunun görüşülmesi ile sona ermiştir.

Alt Komisyon Başkanı Ahmet Salih Dal, toplantıda yaptığı konuşmasında, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun bizim devlet geleneğimizde dünden bugüne olan bir sistem olduğunu belirtmiş, ülkemizde kurulduğu günden bu yana bilinirliği sürekli artan Kurumun, etkinliğinin de arttığından söz etmiştir. KDK Yıllık Raporu'nun Karma Komisyonunda görüşülme sürecinde Kurumun kararlarına uymayan idarelerin Karma Alt Komisyona davet edilerek uymama gerekçelerinin müzakere edildiği bir süreç yürütüldüğünü ifade etmiş, geçmiş yıllardan farklı olarak, son iki yıldır kararlara titizlikle uyan kurumları da toplantılara davet edildiğini eklemiştir. Bu yıl ise ilk defa olarak tavsiye kararlarına uyum gösteren kurumlara plaket verilerek kendilerini ve diğer kurumları bu hususta teşvik etmek istediklerini belirtmiştir. Bu çerçevede, 2020 yılında KDK'nın tavsiye kararlarına uyan Adalet Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığına KDK kararlarına gösterdikleri hassasiyetten dolayı Karma Alt Komisyon olarak teşekkür edip plaket verdiklerini ifade etmiştir.

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Komisyonunda yaptığı konuşmada komisyon toplantılarında emeği geçen herkese teşekkür ettiğini, Alt Komisyon çalışmalarında kararlara uyan ve uymayan idarelerin dinlenmesinin çok faydalı olduğunu belirterek başvuruların az sayıda geldiği bölgelere yönelik faaliyetler hakkında bilgi vermiş ve sözlerine son vermiştir.

10.6. Bütçe Görüşmelerimiz

2022 Yılı Bütçe Teklifimizin Plan ve Bütçe Komisyonunda Görüşülmesi (27 Ekim)

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç 27 Ekim 2021 tarihinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda, Kamu Denetçiliği Kurumunun 2020 yılı kesin hesabı ve 2022 yılı bütçe teklifiyle ilgili sunum yaparak Kamu Denetçiliği Kurumunun, 2021 yılı faaliyetleri ve 2022 yılında

yapılması planlanan faaliyetleri hakkında bilgi vermiştir.

Komisyon görüşmelerinde milletvekilleri Kurumumuz faaliyetlerine yoğun ilgi gösterilmiştir.

Kurumumuzun 2022 Yılı Bütçe Teklifinin TBMM Genel Kurulunda Görüşülmesi (7 Aralık)

Plan ve Bütçe Komisyonunca kabul edilen Kurumumuz 2022 yılı Bütçe Teklifi ile 2020 Yılı Kesin Hesabı 7 Aralık 2021'de TBMM Genel Kurulda görüşülerek kabul edilmiştir.

Genel Kurulda sözü alan milletvekilleri Kurumumuzun önemi ve faaliyetlerinden övgüyle söz edilerek Kurumun daha aktif hale gelmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Bölüm XI

2021

YILLIK RAPORU

KURUMSAL ALANDA YAPILAN FAALİYETLER

Genel Bilgiler ve Kurumsal Alanda Faaliyetler

Teşkilât Yapısı

İnsan Kaynakları

Donanım Bilgileri

Kurum Bütçesi

Kurumsal Alanda Yapılan
Faaliyetler

11. KURUMSAL BİLGİLER

11.1 GENEL BİLGİLER VE KURUMSAL ALANDA YAPILAN FAALİYETLER

6328 sayılı Kanun uyarınca;

Kurumumuz, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.

Ancak;

- a) Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler,
- b) Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar,
- c) Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri,

Kurumumuzun görev alanı dışındadır.

Ayrıca, 6328 sayılı Kanun uyarınca, yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklar; sebepleri, konusu ve tarafları aynı olan ve daha önce sonuçlandırılan şikâyetler incelenmemektedir. Belirli bir konuyu içermeyen şikâyetler de Kurumumuzun inceleme alanı dışındadır.

11.1.1. Teşkilât Yapısı

TBMM Başkanlığına bağlı, şikâyet üzerine idareyi denetleyen bağımsız bir niteliğe sahip Kamu Denetçiliği Kurumu, Kamu Başdenetçiliği ve Genel Sekreterlikten oluşmaktadır. Kurumumuz, Kamu Başdenetçisi tarafından yönetilmekte ve temsil edilmektedir.

Başdenetçilik

Başdenetçilik, Kamu Başdenetçisi ve 5 Kamu Denetçisinden oluşmaktadır.

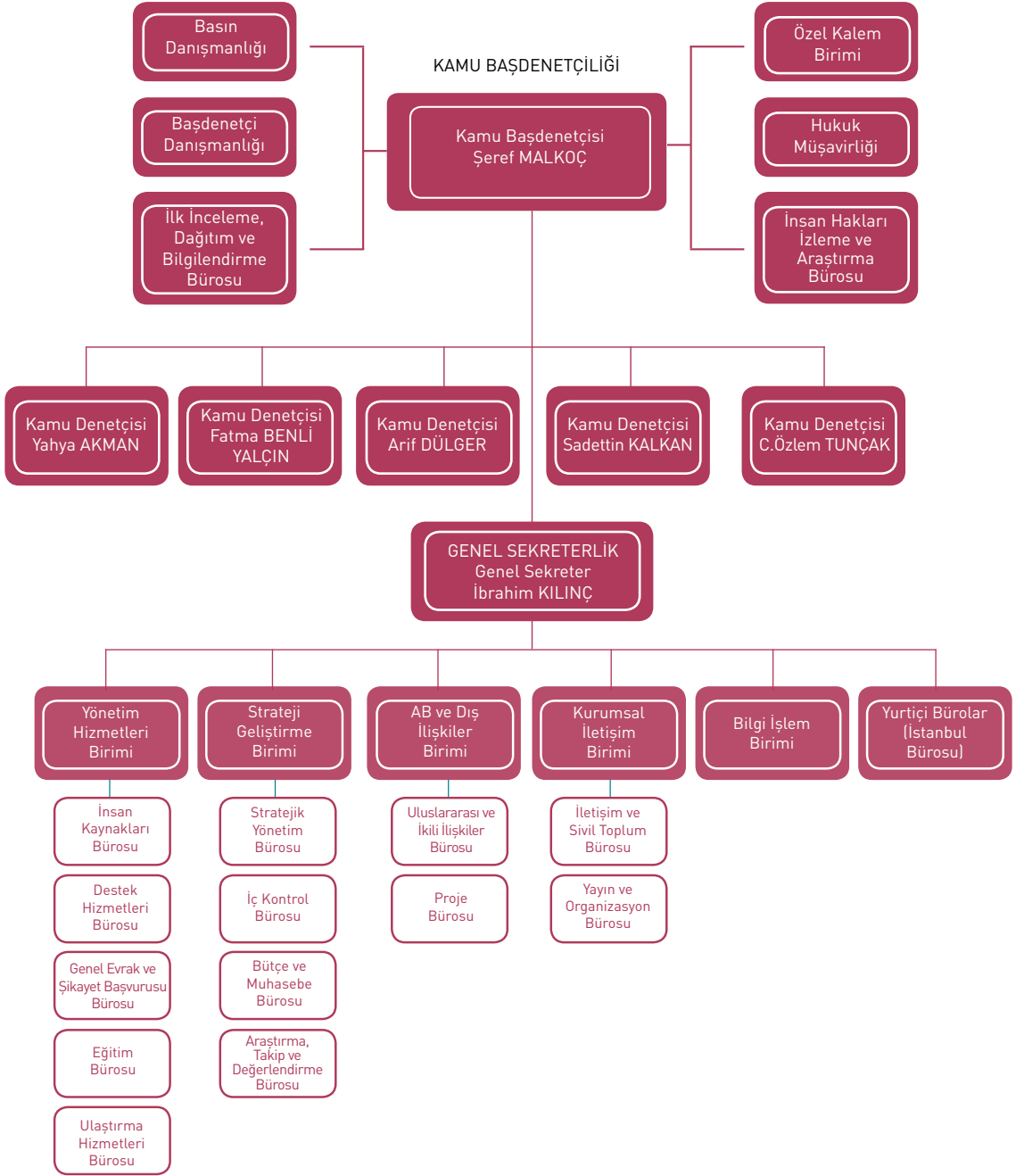
Genel Sekreterlik

Genel Sekreterlik; Kurumun idari ve mali işleriyle sekretarya hizmetlerini yerine getirir. Genel Sekreterlikte Genel Sekreter ve diğer idari personel görev yapar.

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nda Kurumumuzun ana hizmetlerini yerine getirmede yardımcı ve danışma faaliyetlerini sunacak diğer birimler ayrıntılı olarak tanımlanmamıştır. Bu bağlamda kuruluş amacımızın gerçekleştirilmesinde kurumsallaşmanın sağlanarak daha etkin ve verimli bir hizmet sunumunun sağlanması ile birimlerin iş birliği ve uyum içerisinde çalışması için yürürlüğe konulan ve en son 18/01/2019 tarihli ve 314 sayılı Başdenetçilik Makamı Oluru ile güncellenen “Kamu Denetçiliği Kurumu Teşkilat Yapısının Oluşturulmasına ve Personelin Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönergesi” ile Başdenetçiliğe ve Genel Sekreterliğe bağlı hizmet birimleri oluşturulmuştur.

Buna göre teşkilat yapımız aşağıda gösterilmektedir:

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU TEŞKİLAT ŞEMASI

11.1.2 İnsan Kaynakları

Kurumumuz, 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla **153** kadrolu, **76** sürekli işçi, **9** sözleşmeli personel, **27** geçici görevli personel ve **7** geçici görevli sürekli işçi olmak üzere toplam **272** personelden oluşmaktadır. Personele ait doluluk, unvan vb. dağılımlarını gösterir tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 32: Personel Sayıları

Kamu Denetçiliği Kurumu	Dolu Kadro	Sürekli İşçi	Sözleşmeli Personel	Geçici Görevli Personel	Geçici Görevli Sürekli İşçi	Toplam
	153	76	9	27	7	272

Tablo 33: Dolu-Boş Kadro Durumu

Sınıfı	Unvanı	Derecesi	Dolu	Boş	Toplam
GİH	Kamu Başdenetçisi	1	1	0	1
GİH	Kamu Denetçisi	1	5	0	5
GİH	İç Denetçi	1	0	1	1
GİH	İç Denetçi	3	0	1	1
GİH	İç Denetçi	5	0	1	1
GİH	Genel Sekreter	1	1	0	1
GİH	Hukuk Müşaviri	1	0	1	1
GİH	Kamu Denetçiliği Uzmanı	1	54	11	65
GİH	Kamu Denetçiliği Uzmanı	3	3	42	45
GİH	Kamu Denetçiliği Uzmanı	4	14	0	14
GİH	Kamu Denetçiliği Uzmanı	5	17	9	26
GİH	Kamu Denetçiliği Uzman Yrd.	9	12	38	50
GİH	Mali Hizmetler Uzmanı	1	1	2	3
GİH	Şube Müdürü	1	4	0	4
TH	Mühendis	1	1	0	1
TH	Mühendis	3	1	0	1
GİH	Şef	3	5	0	5
GİH	Uzman	2	1	0	1
GİH	Uzman	3	1	0	1
GİH	Uzman	6	1	0	1
GİH	Uzman	8	1	0	1
SH	Psikolog	1	1	0	1
SH	Sosyal Çalışmacı	1	1	0	1
TH	Programcı	5	0	1	1

Sınıfı	Unvanı	Derecesi	Dolu	Boş	Toplam
GİH	Araştırmacı	1	2	0	2
TH	Çözümleyici	3	0	1	1
GİH	Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	3	9	0	9
GİH	Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	5	1	0	1
GİH	Bilgisayar İşletmeni	3	2	2	4
GİH	Bilgisayar İşletmeni	5	1	0	1
GİH	Memur	5	1	0	1
GİH	Memur	6	1	0	1
GİH	Memur	9	1	0	1
GİH	Memur (§)	7	1	0	1
GİH	Memur (§)	12	2	0	2
TH	Tekniker	5	1	0	1
GİH	Şoför	10	0	1	1
TH	Kütüphaneci	7	1	0	1
TH	Teknisyen	3	2	0	2
TH	Teknisyen	7	1	0	1
GİH	Mütercim	5	0	1	1
TH	Mühendis(Ö)	1	0	3	3
TH	Tekniker(Ö)	1	0	3	3
TH	Teknisyen (Ö) (3-12)	3	0	3	3
GİH	Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni (Ö) (3-12)	3	0	3	3
YHS	Hizmetli (§)	11	1	0	1
YHS	Hizmetli (§)	14	1	0	1
TOPLAM			153	126	279

Tablo 34: Geçici Görevli Personelin Unvanlarına Göre Dağılımı

Sınıfı	Unvanı	Sayısı
HS	Hakim	13
GİH	Bilişim Uzmanı	1
GİH	Uzman	9
EÖH	Öğretim Görevlisi	1
GİH	Şef	2
GİH	İnfaz Koruma Memuru	1
TOPLAM		27

11.1.3 Donanım Bilgileri

Kurumumuzun ve tüm personeline ait 2021 Aralık sonu itibarıyla mevcut donanım bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 35: Donanım Verileri

ÜRÜN TİPİ	ADEDİ
Masaüstü Bilgisayar	281
Dizüstü Bilgisayar	205
Mobil Yazıcı	1
Siyah Beyaz Yazıcı	125
Çok Fonksiyonlu Yazıcı	4
Renkli Yazıcı	13
Fotokopi Cihazı	9
Barkod Yazıcı	1
Fotoğraf Yazıcı	1
Tarayıcı	7
Faks	10
Sunucular	7
Depolama Ünitesi	3
Güvenlik Duvarı	3
Spam Mail Filtre Cihazı	2
Omurga Anahtarı	2
Ağ Anahtarı	37
Projeksiyon Cihazı	11
Kablosuz Erişim Cihazı	24
Video Konferans Cihazı	1
Kart Baskı Cihazı	1
Santral Ünitesi	2

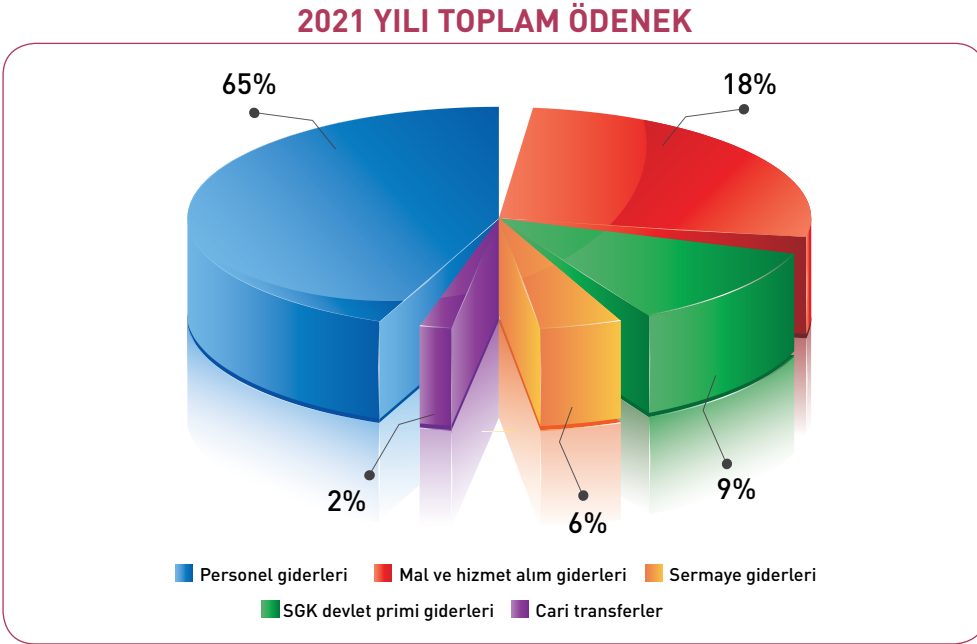
11.1.4 Kurum Bütçesi

Kurumumuza 2021 yılında, 7258 sayılı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 39.759.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde 4.985.240,00 TL ödenek eklenmiş, 2.621.940,00 TL ödenek düşülmüştür. Toplam 42.122.300,00 TL ödeneğin 36.390.923,48 TL'si (%86) kullanılmış, 5.731.376,52 TL'si (%14) kullanılmayarak iptal edilmiştir. Söz konusu ödeneklerin dağılımını gösteren tablo, yılsonu itibarıyla aşağıdaki gibidir.

Tablo 36: 2021 Yılı Ödeneklerinin Dağılımı

	2021 Yılı Toplam Ödenek	Toplam Ödenek İçindeki Pay (%)
Personel Giderleri	27.332.100,00	65
SGK'ya Devlet Primi Giderleri	3.961.200,00	9
Mal ve Hiz. Alımı	7.549.000,00	18
Cari Transfer	970.500,00	2
Sermaye Giderleri	2.309.500,00	6
TOPLAM	42.122.300,00	100

Şekil 12: 2021 Yılı Ödeneklerinin Dağılımı

2021 yılı ödenekleri, ağırlıklı olarak personel giderleri ile mal ve hizmet alımlarında yoğunlaşmaktadır. Bu ödenekler, faaliyetlerimizi kurum çatısı altında devam ettirmek ve işleyişte sürekliliği sağlamak amacı ile yıl içerisinde kullanılmıştır.

Ayrıca, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereği, üst yönetici ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde hazırlanan 2020 yılı Faaliyet Raporu, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Sayıştaya gönderilmiş olup internet sitemizde yayımlanması suretiyle

kamuoyuna duyurulmuştur. Raporda, Kurumumuz hakkındaki genel bilgilerle birlikte; kullanılan kaynaklar, bütçe hedef ve gerçekleştirmeleri, varlık ve yükümlülükler vb. faaliyetlere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2020 Yılı Kesin Hesabı

Kurumumuz 2020 yılı toplam ödeneği 35.547.900,00 TL'dir. Bu ödeneğin 32.021.426,99 TL'si yıl içinde hizmetin devamlılığını sağlayabilmek amacı ile kullanılmış, 3.526.473,01 TL ödenek ise kullanılmamıştır. 2020 yılında ödenek üstü giderimiz bulunmamaktadır.

Söz konusu ödenekler, kurum hizmetlerinin aksamadan yürütülebilmesi için gerekli ölçüde ve tasarruf anlayışı içinde kullanılmıştır. Harcamalarımızın % 66 kadarı personel giderleridir. Geri kalan kısmı idari giderler ile müstakil konumdaki hizmet binamızın genel giderlerinden oluşmaktadır.

Kurumumuzun 2020 yılı mali denetimi Sayıştay tarafından gerçekleştirilmiş olup düzenlenen Sayıştay denetiminde; mali tabloların muhasebe standart ve ilkelerine uyum olarak doğru ve güvenilir üretildiği, Kurumun gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olarak yürütüldüğü, etkin bir iç kontrol sisteminin kurulduğu, raporların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında hazırlandığı, açıklandığı ve sunulduğu tespitleri yapılarak diğer yönlerden de iş ve işlemlerin mevzuata uygun yürütüldüğü belirtilmiş ve herhangi bir denetim bulgusuna yer verilmemiştir.

2022 Yılı Bütçesi

2022 yılı bütçesinde performans esaslı program bütçe uygulamasına devam edilmektedir. Program bütçede Kurumumuz "Kamu Denetçiliği Programı" ile yer almaktadır. Kamu Denetçiliği programı;

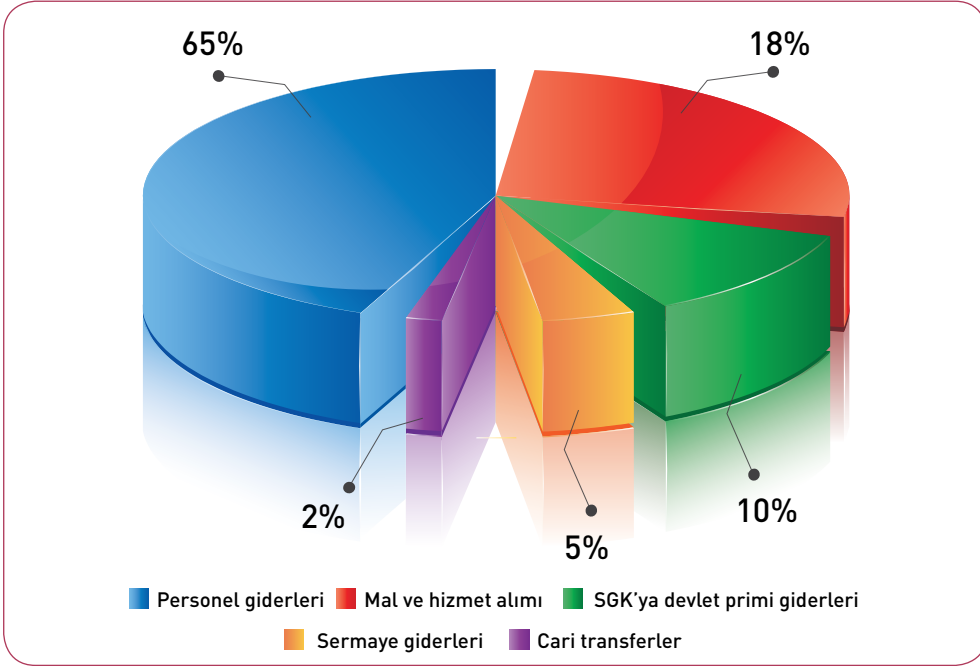
- Hak arama kültürünün yaygınlaştırılması
- Kişi haklarının korunması ve idarenin işleyişine sağlanan katkı alt programları ile bütçede izlenecektir.

2022 yılı bütçe planlaması çok titiz bir çalışma ile hazırlanmıştır. 2022 yılı bütçesiyle Kurumumuzun hizmet kalitesinin daha yüksek standartlarda gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Kurumumuza, 7344 sayılı 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 46.828.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Söz konusu ödeneklerin dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 37: 2022 Yılı Bütçesi Ödenek Dağılımları

	2022 Yılı Bütçesi
Personel Giderleri	30.437.000
SGK'ya Devlet Primi Giderleri	4.714.000
Mal ve Hiz. Alımı	8.210.000
Cari Transfer	1.077.000
Sermaye Giderleri	2.390.000
TOPLAM	46.828.000

Şekil 13: 2021 Yılı Bütçesi Ödenek Dağılımları**2022 yılı bütçesi içinde;**

- Personel Giderlerimizin % 65
- Sosyal Güvenlik Prim Giderlerimizin % 10
- Mal ve Hizmet Alım Giderlerimizin % 18
- Cari Transferlerimizin % 2
- Sermaye Giderlerimizin ise % 5

oranında ağırlığa sahip olduğu görülmektedir.

11.1.5 Kurumsal Alanda Yapılan Faaliyetler

Kurumumuz 2022-2026 Dönemi Stratejik Planı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 9'uncu maddesi kapsamında halihazırda yürürlükte olan Kurumumuz 2017-2021 dönemi stratejik planının 2021 yılı sonunda yürürlük süresinin sona ermesi sebebiyle, 2022-2026 dönemini kapsayacak Kurumumuz ikinci beş yıllık stratejik planı hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Kurumumuzun 2022-2026 dönemini içerecek ikinci stratejik planı ile Kurumumuzun gelecekteki başarısı için bir yol haritası çizilmektedir. Plan kapsamında belirlenen amaç ve hedefler ve stratejilerle; özellikle hak ihlallerinin önlenmesi, hak arama kültürünün yaygınlaşması ve kamu yönetiminde iyi yönetim ilkelerinin uygulanmasında Kurumun rehberlik yönü

ortaya konulmuş ve bu hususlarda gerçekleştirilecek somut faaliyetler vurgulanmış, şikayet/ başvuru ve karar süreçlerine ilişkin olarak; mevzuatsal, teknolojik ve organizasyonel yapının güçlendirilmesi için gerekli faaliyetler ortaya konulmuştur.

Kurumumuz 2017-2021 Dönemi Stratejik Planı

Yürürlükte bulunan Stratejik Planın 2020 yılına ilişkin izleme ve değerlendirme faaliyetleri gerçekleştirilmiş, performans sonuçları ortaya konularak performans göstergeleri ve hedeflere ulaşma durumlarını içerir "İzleme Raporu" oluşturulmuştur. Ayrıca "Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in" "stratejik planların izlenmesi ve değerlendirilmesi ile uygulama sonuçları" başlıklı 16'ncı maddesi kapsamında Kurumumuzun 2017-2021 dönemini kapsayan Stratejik Planına ilişkin olarak; 2020 Yılı Değerlendirme Raporu hazırlanmış ve sonuçları 2020 Yılı İdare Faaliyet Raporunda yansıtılmıştır.

2020 Yılı Kurum İdare Faaliyet Raporu

5018 sayılı Kanunun 41'inci maddesi çerçevesinde hazırlanacak olan ve hesap verilebilirlik ilkesi kapsamında genel hatlarıyla Kurumumuzun 2020 yılında yürüttüğü faaliyetler, projeler, amaç hedefler, organizasyon şeması, görev ve sorumluluklar, insan kaynakları, bilişim altyapısı, bütçeleme, sonuç ve değerlendirme ile iç kontrol güvence beyanını içeren “Kurum İdare Faaliyet Raporu”, onaylanarak Şubat ayı sonu itibarıyla kurum web sayfamızda yayınlanmış olup tüm kamuoyuna sunulmuştur.

Yeni Kamu Denetçiliği Uzman Yardımcılığı Alımı

Kurumumuzca boş bulunan Kamu Denetçiliği Uzman Yardımcısı kadrolarına yapılacak atamalar kapsamında 10'u Hukuk Fakültesi mezunlarından, 10'u Siyasal Bilgiler ve İktisadi İdari Bilimler Fakültelerinden olmak üzere toplam 20 uzman yardımcısı alımı için 10 Kasım 2021 tarihinde ilana çıkmıştır. 15-29 Kasım 2021 tarihleri arasında “Kamu İşe Alım- Kariyer Kapısı” üzerinden alınan başvurular neticesinde; şartları taşıyan ve KPSS'den ilanda belirtilen puan türlerine göre en yüksek puandan başlanarak, alım yapılacak kadronun 4 katı aday Aralık ayında sözlü sınavına çağırılmıştır. 27-31 Aralık'ta yapılan sözlü sınavlar, güvenlik kamerasıyla kayda alınmış, cam fanustan soru çekilmesi suretiyle şeffaflık, hesap verilebilirlik ve adalet ilkeleri kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Bölüm

XII

2021

YILLIK RAPORU

**HEDEF VE
BEKLENTİLER**

2022 Yılı Hedeflerimiz

Beklentilerimiz

12.1 2022 YILI HEDEFLERİMİZ

A-Başvuranların Kurumumuza erişilebilirliğinin artırılması sağlanacaktır. Bu kapsamda,

- Nitelikli başvuruların artırılması amacıyla kurumsal sosyal medya hesaplarından tanıtıcı videolar yayınlanacaktır.
- Kurumsal internet sitesinde basit, anlaşılır ve açıklayıcı bilgiler paylaşılacaktır.
- Kişilerin Bilgilendirme Bürosu aracılığıyla tam ve doğru olarak bilgilendirilmesi için etkinliği artırılacaktır.

B- Kurumumuzun şikâyet inceleme metotlarının geliştirilmesi ile denetim sürecinin etkinliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda,

- Başvuru inceleme sürecinin kısaltılması için her bir aşamaya dönük hedef süreler tespit edilecektir.
- İvedi çözüm gerektiren başvurulara yönelik özel inceleme metotları geliştirilecektir.
- Engelli ve muhtaç durumdaki başvuranların şikâyet konularının daha hızlı ve etkili çözümü için usuller geliştirilecektir.
- Çocuk haklarıyla ilgili ve doğrudan çocuklar tarafından sunulan vakalara rehberlik edilmeye devam edilecektir.

C-Kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine katkı sağlamak üzere önleyici raporlar hazırlanması ve eğitici rolün üstlenilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda ise,

- Başvuruların yoğunlaştığı konular başta olmak üzere toplumun genelini ilgilendiren konular ve insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları vb. hakkında özel raporlar hazırlanacaktır.
- İnsan Hakları Eylem Planında öngörülen Yıllık Uygulama Raporunu izleme görevi yerine getirilecektir.
- Ceza infaz kurumları faaliyetleri, Yunanistan tarafından mültecilerin geri itilmesinden kaynaklı insan hakları ihlalleri, Romanların sorunları, iklim değişikliği ve etkileri, doğal afetler hakkında özel raporlar hazırlanacaktır.
- İyi Yönetim İlkeleri Rehberi güncellenecek, vatandaşa yönelik versiyonu hazırlanacak ve yabancı dillere çevirisi yapılacaktır.
- İnsan hakları rehberi el kitabı hazırlanacak ve yabancı kullanıcıların da erişimine sunulacaktır.
- Tüm kamu personeline yönelik iyi yönetim ilkeleri ve insan hakları konusunda eğitimler düzenlenecektir.

D-Kuruma başvurma hakkının etkin kullanımı adına Kurumumuzun ulusal düzeyde tüm toplum kesimlerince tanınmasının sağlanması amacıyla aşağıda yer verilen faaliyetler yerine getirilecektir.

- Yerel düzeydeki kamu kurumları ve STK'ların temsilcileri ile muhtarlar ve vatandaşların katılımıyla düzenlenen bölge toplantıları tabana yayılarak sürdürülecektir.
- Ulusal–yerel medya kuruluşları ve medya mensupları ile kurulan yakın irtibat güçlendirilecektir.
- Kadın, çocuk, engelli vb. dezavantajlı bireylere yönelik farkındalık ve tanıtım faaliyetleri özelleştirilerek devam ettirilecektir.
- Geçici koruma statüsündeki yabancılar ile düzensiz göçmenlere yönelik tanınırlığı artırmak için ilgili idare ile iş birliği geliştirilecektir.
- Ulusal düzeydeki STK'larla yakın ilişki geliştirilecek ve devamını sağlamak için periyodik değerlendirme toplantıları tertip edilecektir.
- Üniversite ombudsmanlık kulüplerine bilgi ve tecrübe paylaşımı suretiyle aktif destek sağlanacaktır.
- Türkiye Ombudsmanlık Enstitüsünün kurulması ve faaliyetlerine başlaması için gerekli çalışmalar yürütülecektir.
- Kadın, çocuk, engelli ve hürriyetinden yoksun kalan kişilerin sorunlarının çözümüne yönelik çalıştaylar düzenlenecek ve sonuçları raporlanacaktır.

Kurumumuzun uluslararası düzeyde tanıtımı ve iş birliğinin artırılması için de çalışmalar yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda,

- Uluslararası insan hakları kurumları ve ombudsmanlık kurumlarıyla ilişkiler devam ettirilecek, bilgi paylaşımı yapılarak eğitimler düzenlenecektir.
- Başta Türk dili konuşan ülkeler olmak üzere yeni ombudsmanlık topluluklarının kurulması için çalışmalar gerçekleştirilecektir.
- İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Ombudsmanlar Birliği faaliyetleri kapsamında insan hakları saha çalışmaları yürütülecektir.
- Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik hak arama kültürünün artırılmasına dönük faaliyetler sürdürülecektir.
- Kurumun mevcut sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımların yabancı dillere çevrilmesi sağlanacaktır.
- Kadın, çocuk, engelli ve hürriyetinden yoksun kalan kişilerin sorunlarının çözümüne yönelik uluslararası çalıştaylar düzenlenecek ve sonuçları raporlanacaktır.

12.2. BEKLENTİLERİMİZ

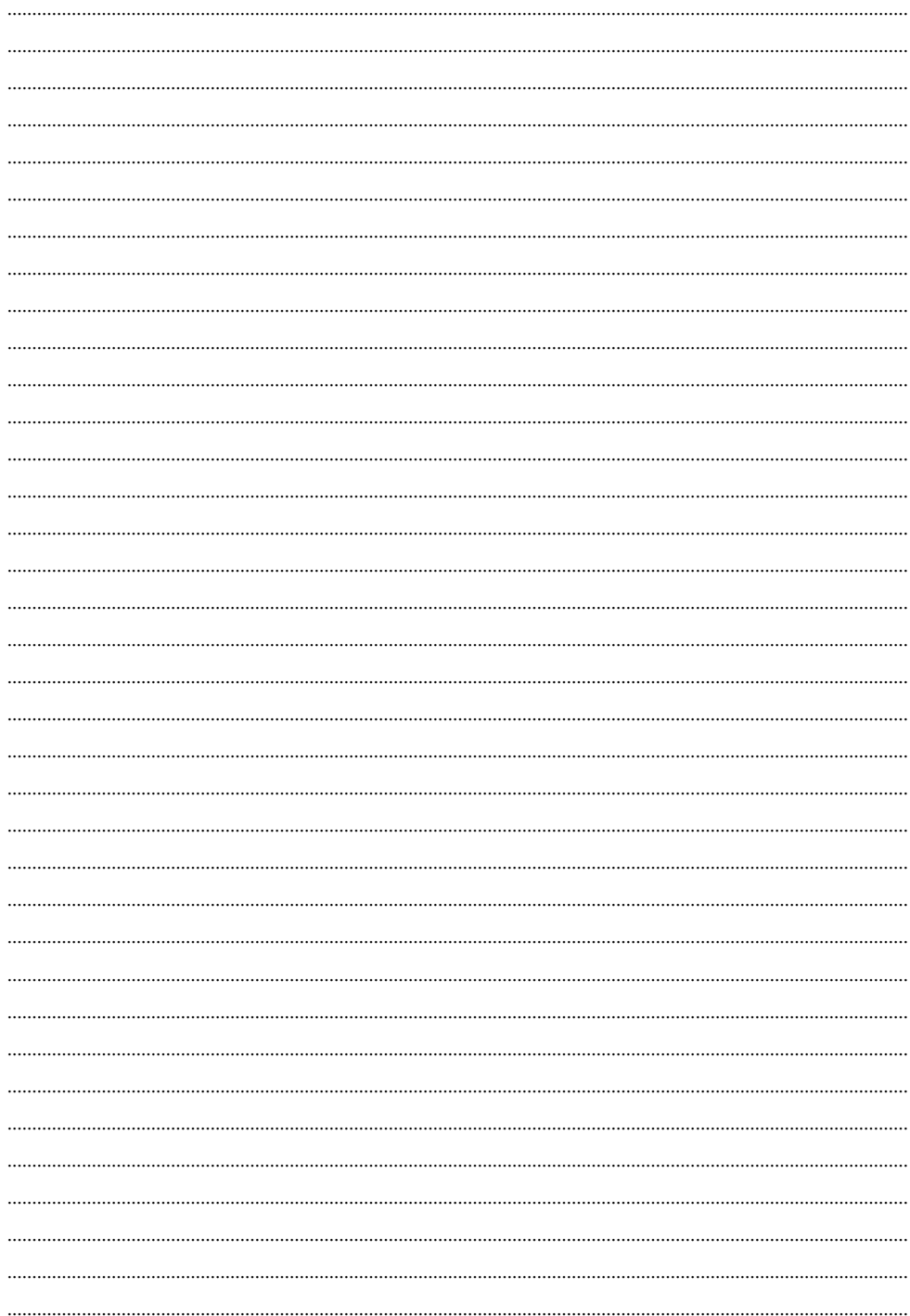
-Venedik Komisyonu ombudsmanlık kurumları ile ilgili olarak 2019 yılında “Ombudsmanlık Kurumunun Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Prensipleri” kabul etmiştir. Bu prensipler 2 Mayıs 2019 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından da onaylanmıştır. Venedik prensiplerinin en önemli vurgusu bağımsız, tarafsız, şeffaf, adil ve hakkaniyet esasına dayalı ombudsmanlık mekanizmasının oluşturulması hususudur. Anayasa, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ve diğer mevzuat incelendiğinde Kamu Denetçiliği Kurumunun yukarıda belirtilen Venedik Prensiplerinin çok büyük bir bölümüne uyumlu olduğu görülmektedir. Fakat Venedik Prensiplerinin 16’ncı maddesinde belirtildiği gibi ombudsmanların kendi inisiyatifiyle inceleme ve soruşturma yapmaları önemlidir. Dünya uygulamalarına bakıldığında, ülkelerin yaklaşık %80’inde ombudsmanlık kurumlarının re’sen harekete geçme yetkisinin olduğu, bu bağlamda hapisanelere, çocukların gözetim altında tutuldukları yerlere, psikiyatri merkezlerine, mülteci kamplarına ve benzeri diğer idarelere şikâyetle bakılmaksızın düzenli olarak ziyaret gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda Kuruma re’sen inceleme yetkisinin verilmesinin insan hakları kültürünün yerleşmesine, toplumun engelli, çocuk ve kadın gibi mağdur kesimlerinin sorunlarına çözüm bulunmasına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

-Birçok ülkede ombudsmanlık kurumlarının ulusal önleme mekanizması görevleri, davalara katılma ve Anayasa Mahkemesine dava açma yetkisi bulunmaktadır. Bu kapsamda, gerek Venedik Prensipleri, Paris İlkeleri ve AB İlerleme Raporlarında belirtilen gerekse kamuoyunun beklentisi olan Kuruma ulusal önleme mekanizması, davalara katılma ve Anayasa Mahkemesine dava açma yetkisinin verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

-Kamu denetçilerinin bütün kamuyu denetlemeleri, bilgi ve belge toplama yetkileri olmasına rağmen statülerinin idari bir birime denkleştirilmesi idareciler tarafından astlık-üstlük ilişkisi olarak algılanmaktadır. Bu kapsamda, statülerinin yüksek yargı organlarının yöneticilerine endekslenmesinin fiiliyatta Kurumun denetim etkinliğini artıracığı, yine Kurum personelinin statüsünün güçlendirilmesinin de Kurumun çalışmasını olumlu yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir.

Bu hususların hayata geçmesi Kurumu daha iyi noktaya getirecek olup Kurumun insan haklarına ve insan odaklı idarenin gelişmesine katkısı daha da fazla olacaktır.

Saygılarımızla

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

Kavaklıdere Mahallesi
Zeytindalı Cad. No:4
Çankaya/ANKARA

T: (312) 465 22 00
F: (312) 465 22 65

iletisim@ombudsman.gov.tr
www.ombudsman.gov.tr